GHEORGHE SCHWARTZ

CEI O SUTĂ

SECRETUL FLORENȚA

CEI O SUTĂ

SECRETUL FLORENŢA

Gheorghe Schwartz

GIIEORGIIE SCIIWARTZ s-a născut Ia 16 septembrie 1945, Ia Lugoj.

Absolvent, în 1968, al Facultăţii de Istorie şi Filozofie a Universităţii „Babcş-Bolyai" din Cluj. Doctor în filozofie.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România, din 1976.

Din 1990, membru în Consiliul de Conducere al Uniunii Scriitorilor.

A publicat 29 de cărţi şi a obţinut 1 8 premii şi distincţii literare, printre care Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor şi Premiul pentru Excelenţă al Uniunii Scriitorilor. I s-a conferit Ordinul Meritul Cultural în rang de Comandor.

Din 1985, lucrează la ciclul romanesc CEI O SUTĂ, ambiţionând una dintre cele mai ample construcţii din literatura română. Şi nu numai.

Din ciclul CEI O SUTĂ au apărut:

ANABASIS, Editura Facla, Timişoara, 1988
ECCE HOMO, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1993
OUL DE AUR, Editura Alfa, Bucureşti, 1998
MÂNA ALBĂ, Editura Alfa, Bucureşti, 2000
VAR/V RECE, Uniunea Scriitorilor, Redacţia Publicaţiilor pentru străinătate „România", Bucureşti, 2004
AXA LUMII, Editura Polirom, Bucureşti, 2005
CULOARUL TEMPLIER, Curtea Veche Publishing, Bucureşti, 2008

CEI O SUTĂ

SECRETUL FLORENŢA

Gheorghe Schwartz

(3 |t

BUCUREŞTI, 2010

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
SCHWARTZ, GHEORGHE
Secretul Florenţa / Gheorghe Schwartz. - Bucureşti:
Curtea Veche Publishing, 2010
ISBN 978-973-669-932-0
I

Coperta: GRIFFON AND SWANS
www.griffon.ro

ISBN 978-973-669-932-0

Editor: GRIGORE ARSENE
Redactor: GEORGE MORAREL

CURTEA VECHE PUBLISHING
str. arh. Ion Mincu 11, Bucureşti
tel: (021)222.57.26, (021)222*47.65
redacţie: 0744.55.47.63
fax: (021)223.16.88
distribuţie: (021)222.25.36
e-mail: redactie@curteaveche.ro
internet: www.curteaveche.ro

Cu cât ne apropiem mai mult
de orizont,
cu atât orizontul ne apare mai
departe.

Doar ceea ce este provocat de Mâna Domnului este acceptat drept inevitabil. Un lucru, de e făcut de om, de cele mai multe ori, nu poate fi iertat. Dar cum să ierţi, când pierzi tot?

Dar unde sunt zăpezile de altădată?

Franţois Villon

Secretul Florenţa
sau
Trena fumegândă a Palatului Bosci

AJUNGÂND LA CEA DE A ŞAPTEZECI ŞI DOUA ZA *din lungul şir al Celor O Sută, următoarele vieţi se suprapun înălţării şi prăbuşirii Palatului Bosci din cetatea Florenţei — Palatul Bosci, una dintre cele mai impozante şi, totodată, una dintre cele mai enigmatice construcţii din Renaştere. Intr-o lume în care scenariile sumbre din cuvântările apocaliptice ale călugărilor se adevereau în mai fiecare zi prin nenorocirile aduse de ciumă, de mercenarii scăpaţi din lesă, de ambiţiile devoratoare ale unor conducători vremelnici ori de răul ce nici măcar nu poate fi numit, Palatul Bosci a fost atât reperul cel mai sigur al stabilităţii şi continuităţii, cât şi depozitarul misterelor la care nu s-a găsit niciodată răspuns. Odată cu dispariţia sa, au pierit şi numeroase dovezi a*

ceea ce azi nu mai poate fi dovedit, ci doar intuit. Iar intuiţiile nedovedite iau forma înşelătoare a fumului, ale cărui contururi diferă întotdeauna în funcţie de punctul din care este privit. Când se întâmplă ca un obiect sau o referire la Palatul Bosci să se întoarcă din neant, de cele mai multe ori n-o mai putem descifra.

Opt vieţi constituie o clipită din devenirea omenirii, însă reprezintă totuşi suficient de mult pentru ca Al Şaptezeci şi nouălea, numit aici Quasimodo Erostrat, să nu mai fi ştiut nimic despre Cel de Al Şaptezeci şi doilea, Bizantinul, al cărui fiu de nepot de nepot de nepot a fost.

In această carte despre rătăcirile care l-au dus prin Pcdatul Bosci va scrie bietul scrib, încercând să-i fie ghid şi bunului cititor şi îndemnându-l să găsească el uşile ce abia se mai desluşesc în zidurile clădirii de mult prăbuşite.

AL ŞAPTEZECI SI DOILEA

— Bizantinul —

(1313-1348)

Toti întru unul si unul întru toti[1]

y

RARE ECOURI—AŞA CUM ERA DE AŞTEPTAT — A STÂRNIT POVESTEA CELOR O SUTĂ.

Prima explicaţie poate proveni din faptul că unul dintre puţinii cititori care a avut răbdare să se aplece asupra lungii şi prea neîndemânaticei naraţiuni l-a întrebat pe scrib de ce a folosit nume fictive pentru relatările sale. Şi de ce a pomenit localităţile cu toponime vechi — multe pur şi simplu îndoielnice —, putând stârni grave confuzii, mai ales când vorbeşte despre locuri cunoscute de cei de azi, făcându-i pe cititori să creadă că i-a dus în spaţii insolite? Nu este aceasta o intenţionată ducere în eroare a celor ce mai acceptă să-şi strice ochii pe numeroaselor pagini de o asemenea calitate?

Un altul, mult mai cunoscut, dar la fel de binevoitor, dând cartea la o

---

1 Acest episod ar fi putut să se numească şi „In căutarea tatălui II", ca o continuare, peste vremuri, a Celui de Al Patruzecilea, Etiopianul. Ca o continuare a veşnicelor şi nesfârşitelor continuări...

parte, după ce a lăsat-o fără rost deschisă vreme îndelungată pe noptieră, s-a plâns dezamăgit că literatura română nu mai oferă romane istorice.

Scribul le dă amândurora dreptate. într-adevăr, Cei O Sută nu este în niciun caz un roman istoric. El nu prezintă vieţile romanţate — nici hagiografic, nici demitizându-le. Ba, mai grav, de cele mai multe ori, personaje ilustre joacă rolurile unor figuranţi, în vreme ce nişte umbre de mult risipite uzurpă locurile principale. E de mirare că scribul nu-i pomeneşte cu numele lor

adevărate — în măsura în care mai pot fi atestate —, când, oricum le-ar chema, ele tot nu se mai pot întrupa decât atât de înşelător? Răspunsul este unul singur: temându-se să nu fie prins cu mâţa în sac, scribul a recurs la o stratagemă ieftină. Atât de ieftină! De aceea, scribul poate fi numit lipsit de bună-cuviinţă (ca să folosim un termen foarte blând); la fel, poate fi acuzat şi de sperjur, întrucât le atribuie „eroilor" săi însuşiri şi fapte controversate (ca să fim iarăşi generoşi în judecata noastră); şi, de asemenea, scribul poate fi incriminat şi pentru inducerea în eroare a publicului, fiindcă totuşi nu este exclus ca, nevinovat, un cititor naiv să persevereze şi să urmărească până la capăt câteva aşa-zise biografii şi să rămână cu convingeri false despre faptele care (poate) s-au întâmplat. Aşa se petrec întotdeauna lucrurile atunci când amatorii pretind că fac ştiinţă!

Cu o voce timidă, scribul a îndrăznit să spună că el nu susţine că ar face ştiinţă.

Fără să-l audă, procurorii săi au continuat, răsfoindu-şi amintirile: singura scuză a scribului este un truism — istoria adevărată, spune el, este doar cea scrisă. Şi, în funcţie de cine a scris-o, istoria primeşte o anumită coerenţă în cumplita ei lipsă de coerenţă. Slabă scuză! Istoria, i se aduce aminte scribului, este ceea ce este acceptat. Iar acceptarea are putere doar dacă primeşte atributul inevitabilului. In continuarea raţionamentului, se poate afirma

că acceptat drept inevitabil nu este decât gestul provocat de Mâna Domnului. Ce este făcut de oameni poate fi oricând supus îndoielii şi chiar revoltei. Dacă moare un om, trebuie să ne supunem sorţii. Dacă moare un sat întreg răpus de o epidemie sau de o inundaţie, va trebui, de ase/nenea, să ne supunem neputincioşi sorţii. Dar de este ucis cineva, fapta este revoltătoare şi trebuie răzbunată prin pedepsirea vinovatului. Dacă satul este pustiit de duşmani, rezultatul se numeşte „genocid". A fost cineva care să sfideze această veche convingere..., a încercat scribul să spună, dar procurorii săi i-au retezat-o scurt:

Nu! Un roman istoric cumsecade conţine vieţile romanţate ale eroilor, ale adevăraţilor eroi, ceea ce scribul nu ne prezintă.

Aşa este, recunoaşte şi scribul.

A doua explicaţie a rarelor ecouri pe care le-a stârnit descrierea vieţilor Celor O Sută rezidă din îndrăzneala personajelor de a nu se subordona marilor teme ale istoriei, Al Şaptezeci şi doilea fiind un exemplu elocvent în acest sens: în vreme ce Europa fierbea sub războaie, molime şi mari descoperiri, fiul Fugarului cutreiera lumea în fruntea unei trupe de saltimbanci, de parcă toate acele mari evenimente nici nu aveau loc. Destinul său adamic părea indiferent la tot

ceea ce nu-l privea pe el direct. Al Patruzecilea, Etiopianul, şi-a umplut viaţa căutându-şi tatăl. Era în A.D. 529 când i-a dat de urmă şi, văzându-şi misiunea încheiată, s-a întors în sine, unde, după puţină vreme, a şi dispărut.

(Trebuie multă bunăvoinţă să zăboveşti asupra descrierii vieţilor Celor O Sută.)

în Anul Domnului 1300, s-a născut la Kneitlingen pe Elm pruncul care va intra în amintirea oamenilor drept Till Buhoglindă. Personaj atât de drag Evului Mediu, copilul va creşte şi va deveni nebunul înţelept, tâlharul mărinimos, pardon, haiducul cel bun, saltimbancul care i-a făcut mereu de râs pe îmbuibaţii caraghioşi şi îngâmfaţi. Descrierea destinului Celui de Al Şaptezeci şi doilea — fiul Celui de Al Şaptezeci şi unulea, Fugarul, nepotul Celui de Al Şaptezecilea, Grădinarul, şi urmaşul peste hăul de ani al Etiopianului — este ticsită de anacronisme, dacă ar fi s-o considerăm drept viaţa romanţată a lui Till. Şi, în afară de asta, la Kneitlingen pe Elm, copilul a văzut lumina zilei în anul 1300..., când Al Şaptezeci şi unulea, adică tatăl Celui de Al Şaptezeci şi doilea, nu avea decât nouă ani! Iar mama Celui de Al Şaptezeci şi doilea n-a fost în viaţa ei la Kneitlingen pe Elm, ea n-a

părăsit vreodată nici măcar satul din inima Enigmei Europei, un uriaş ţinut misterios aşezat în curbura Carpaţilor.

în Anul Domnului 1320, s-a născut, la Motte-Broons, în Bretania, Bertrand de Guesclin, numit, *pe nedrept,* „Prinţul Negru", viitorul comandant al „trupelor libere" ale regelui Franţei, adică şeful tâlharilor oficiali[2], înainte de a deveni conetabil (comandant suprem al tuturor forţelor armate ale ţării). Tatăl său n-a fost nici el Fugarul, ci Robert de Guesclin, un nobil de asemenea scăpătat, asemenea Celui de Al Şaptezeci şi unulea şi asemenea lui Klaus Ulnspiegel, părintele atestat al lui

[1] „Trupele libere" se puri au asemenea bandiţilor, dar operau sub protecţia şi în favoarea regelui. Au terorizat multă vreme teritoriul, înainte de a fi desfiinţate formal. Filip cel Frumos ar fi afirmat, atunci când i se aduceau la cunoştinţă cele mai grave abuzuri săvârşite de „trupele libere", că preferă ca orice pradă să cadă în mâinile oamenilor săi decât în cele ale ostaşilor de toate culorile, care jefuiesc pretutindeni — şi de când lumea — doar pentru ei.

Till. însă nici viaţa romanţată a Prinţului Negru n-o reprezintă Al Şaptezeci şi doilea, întrucât, în 1320, când s-a născut Bertrand de Guesclin, Fugarul fusese de acum ucis în beciurile de tortură cu şapte ani în urmă. Ca să nu mai amintim încă o dată că Bertrand de Guesclin n-a fost Prinţul Negru, acela fiind cognomenul prinţului Edward, unul dintre duşmanii conetabilului Franţei. (Ca tot ce era britanic...) Nu, viaţa Celui de Al Şaptezeci şi doilea nu poate fi considerată nici pe departe biografia romanţată a celor din a căror faimă jefuieşte fără ruşine, în spiritul mai tuturor „ijigineriilor culturale" ale unui scrib cel puţin dubios.

Şi nici n-a preluat Al Şaptezeci şi doilea în poveste numele unuia dintre cei doi, ci a fost trecut în catastife drept „Bizantinul", deşi el n-a pus în întreaga-i viaţă piciorul în Bizanţ. Doar faptul că, în scurtul popas în Enigma Europei, părintele său a sosit din Răsărit a făcut să fie numit pruncul „Fiul Bizantinului", iar, mai târziu, mai pe scurt, „Bizantinul". Ceea ce a avut darul de a încurca şi mai tare lucrurile, fiind de mirare cum de a reuşit scribul să-1 identifice pe Al Şaptezeci şi doilea drept urmaşul Fugarului şi să nu-i caute obârşia în Orient. Bizantinul care n-a fost niciodată în Bizanţ, Fiul Bizantinului care a fost, de fapt, fiul Celui de Al Şaptezeci şi unulea, Al Şaptezeci şi doilea

a cărui menire a fost să continue şirul întrerupt de lespedea grea de pe mormântul astupat la sfârşitul acelui cumplit an 1313... Măcar de ar mai fi avut la îndemână scribul o cât de vagă aluzie la amintirea Celui de Al Patruzeci şi şaptelea, Levantinul, „cel în care umbra s-a despărţit de viaţa unuia dintre Cei O Sută"... Doar că Levantinul a trăit cu şase veacuri şi jumătate înaintea Celui de Al Şaptezeci şi doilea, iar şase veacuri şi jumătate reprezintă un abis adânc, pe care doar un reflector extrem de puternic îl mai poate lumina. Pe când scribul nu ştie să fi avut la îndemână un asemenea instrument perfect, apt de a sonda în abis şi de a aduce un personaj fără umbră în legătură cu un Bizantin care n-a avut altă legătură cu Bizanţul decât numele. Nu, fără exagerare, mâna scribului n-a putut fi mişcată decât de o voinţă supraomenească, iar Aceea nu este decât Una.

După cumplitul sfârşit al Fugarului şi după ce şi tatăl acestuia şi-a dat sufletul în beciurile Sfântului Oficiu, refuzând să ofere spectacolul

morţii pe eşafod, spiţa celor doi părea să se fi terminat. Nu a fost acesta un fapt ieşit din comun: în vremurile acelea — ca şi în toate vremurile —, familii mult mai faimoase se stingeau în plină molimă sau rase de pe suprafaţa pământului de către năvălirile duşmane ori pur şi simplu din voinţa ştiută doar de Domnul Dumnezeu. Că Fugarul ar fi fost AI Şapte-zeci şi unulea dintr-un lung şir născut din sămânţa Primului, a Celui ce a Venit pe Ape Asemenea lui Moise Theonomul sau lui Sargon Regele, chiar că nu mai era nimeni să depună mărturie. Aşa că, după moartea Grădinarului, tatăl Fugarului, pentru oameni s-a închis pentru vecie cripta unei familii pe ale cărei lespezi grele nu mai era cine să lase o floare.

Dar, aşa cum 1-a mai citat o dată scribul pe Jeoen Browers: „Aten-ţie! întotdeauna se află de faţă un copil gata să devină mai târziu scri-itorul care să noteze ceea ce faci!", fiul nebănuit al Fugarului, chiar dacă nu a cunoscut literele, a fost cel care nu numai că a continuat lun-gul şir *(Dumnezeu să-l binecuvânteze şi să-1 ocrotească!* oftează uşurat scri-bul), dar a şi ajutat să fie luminată, în continuare, trecerea prin vremi a Celor O Sută.

„Şi în producţiile despre personajul nostru, cântăreţii parcă uită că

se referă la un cavaler monah şi-i atribuie iubiri nemuritoare", se spune în naraţiunea despre Al Şaptezeci şi unulea. Sublimul Jacques, Menestrelul din Gura Raiului, nu este singurul interpret al aventurilor galante ale celui numit de scrib *Fugarul.* Al Şaptezeci şi doilea s-a născut în oribilul an 13 cu 13, în spaţiul desemnat drept Enigma Europei, a fost *fiul unui cavaler templier, victimă a lui Nogaret* şi a venit în Occident spre a-şi recupera numele şi a-şi căuta părintele, despre al cărui sfârşit cumplit doar acolo află, motiv pentru care *îi va combate prin vorbă şi faptă pe cei ce au putut pune la cale asemenea mârşăvii ale trecutului şi ale prezentului.* Din nou, acele *mârşăvii* conţin amănunte pe care nu le aflăm atât din documentele despre Fugar, ci, mai ales, din cele referitoare la descendentul său[2]. *Memoria Celui de Al Şaptezeci şi unulea ne-a parvenit,*

2 Până la urmă, scribul a făcut bilanţul: a aflat cl (pentru puţinii săi cititori) amănunte semnificative despre Fugar, urmărind biografia fiului aceluia?
Ca de obicei, afirmaţiile şi munca scribului sunt profund îndoielnice, ca să folosim iarăşi un termen blând.

deci, nu în mod direct, ci doar drept completare la biografia tatălui şi a fiului său. In vreme ce Al Şaptezeci şi unulea a fost cel ce n-a suportat, în cea mai mare parte a scurtei sale vieţi, decât prezentul!

Aşadar, Al Şaptezeci şi doilea s-a născut în A.D. 1313, număr alcă-tuit din de două ori cifra 13, ceea ce, după unii învăţaţi, ar conţine un mare potenţial de noroc, iar, după alţii, nu mai puţin cunoscători, ar reprezenta sursa unor succesiuni de ghinioane. Norocul Celui de Al Şaptezeci şi unulea, atâta cât a fost, s-a născut mereu din încrânce-narea de -a depăşi spaimele şi de a fugi de ele. Viaţa fiului său se va repeta din perspectiva opusă: fire senină, Al Şaptezeci şi doilea va depăşi mizeriile lumii acesteia prin dorinţa de a le cunoaşte, de a le împărtăşi şi de a le combate.

Ca şi tatăl, şi fiul a văzut lumina zilei în spaţiul numit de scrib Enigma Europei şi, ca şi acela, va pleca de foarte tânăr în Occident. El s-a născut fără să apuce să-şi cunoască părintele, care a dispărut iarăşi în lumea cea mare şi n-a mai revenit niciodată de acolo ca să-1 vadă. Nici n-ar fi putut s-o mai facă, fiind ucis în chinuri, chiar atunci când a venit pe lume Bizantinul. Femeia şi-a crescut pruncul, însă s-a însoţit, puţin mai târziu, cu un localnic, cu care a mai avut şi alţi copii. Al Şaptezeci şi doilea n-a fost tratat neapărat ca un bastard ce

era, dar i s-a povestit că tatăl său s-a ivit dintr-o altă lume şi s-a întors acolo.

Aşa că pruncul era considerat, în acelaşi timp, atât o greşeală a mamei, cât şi un rezultat minunat, fiind zămislit din sămânţa unui personaj aproape mitic, pogorât din Orientul rafinat — Fugarul sosise în Enigma Europei dintr-un Bizanţ ce emana un aer de o indescriptibilă nobleţe şi întruchipând chiar mai mult decât visul oricărei fecioare. Nimbul din jurul tatălui s-a transmis asupra băiatului, căruia i s-a rezervat un loc special în comunitatea închisă din interiorul Arcului Carpaţilor.

Sublimul Jacques, Menestrelul din Gura Raiului, ni-1 descrie şi pe Bizantin, la fel cum s-a oprit şi asupra Grădinarului, amândouă portre-tele venind parcă doar pretexte pentru a ni-1 înfăţişa de fapt pe Fugar, adevăratul personaj principal al producţiilor sale.

Trubadurul nostru se zice că ar fi fost contemporan cu Al Şaptezeci şi doilea. Mai mult, se pare că l-ar fi însoţit pe acesta în aventurile ce-1 vor face pe Bizantin şi eroul altor cântăreţi. Sublimul Jacques a urmat

tradiţia cea mai sigură a îndeletnicirii sale, aceea de a relata întâmplările extraordinare ca provenind dintr-un trecut apropiat, dar nu din prezent: despre prezent poţi foarte uşor să fii contrazis de către contemporani ori, mai rău, să treci prin mari neplăceri, atunci când unul dintre spectatori s-ar recunoaşte pe sine în rolul personajului negativ. Regulă de aur, cutuma de a cânta numai trecutul, avea să se menţină vreme de secole, ferind prezentul de o cenzură atât de uşor de ocolit. Nici cântăreţii, nici autorii de spectacole pentru teatru nu au amintit în producţiile lor nume de contemporani. Cum să-şi fi permis, de pildă, chiar Marele Will să nareze despre viaţa lui Henric al Vlll-lea, atât de pretabilă pentru scenă, când acela a lăsat-o pe tron pe fiica sa, regina Elisabeth, regina lui Shakespeare însuşi?

Prin urmare, Sublimul Jacques, chiar dacă va evita să se aplece prea mult asupra prietenului şi tovarăşului său de isprăvi, nu va putea să-l omită cu totul. Motiv pentru care n-ar fi exclus ca multe dintre aventurile pe care i le-a atribuit Fugarului să-i fi aparţinut celui cu care a cutreierat împreună lumea, aşa explicându-se, poate, şi impresia atât de puternică de autenticitate a relatărilor sale, trubadurul însuşi fiind

unul dintre eroi şi nu doar martor[3] al întâmplărilor. Sublimul Jacques nu va putea să-l omită cu totul nici pe Roland le Pen, dar nici nu va dori s-o facă. Roland le Pen, singurul membru al cetei Bizantinului care „nu purta barbă, fiind prea frumos şi prea îndrăgit în aceeaşi măsură atât de bărbaţi, cât şi de femei pentru a avea nevoie de un asemenea semn de bărbăţie", dar şi singurul care stăpânea „literele întotdeauna gata s-o ia razna", Roland le Pen, despre neamul căruia scribul n-a găsit nicio urmă, este evident eroul cel mai iubit al Sublimului Jacques, încât nu numai Roland Duren îl consideră autoportretul cântăreţului.

Copilărind într-o poziţie singulară în interiorul locurilor misterioase din Enigma Europei, Al Şaptezeci şi doilea trăieşte, într-un decor ciudat, întâmplări la fel de ciudate. (Menestrelul Jacques, povestitorul,

---

3 Despre Sublimul Jacques, Menestrelul de la Cîura Raiului, Roland Duren, un exeget extrem de autorizat, serie că ar fi „introdus realismul frust în locul «basmelor» şi al miraculosului care determinau intrigile contemporanilor săi".

devine „realist" doar atunci când ceata Bizantinului — din care avem atâtea motive să credem că făcea el însuşi parte, sub numele Roland le Pen (?) — avea să se închege.) Focalizându-şi atenţia asupra Fugarului, cântăreţul lasă deseori în penumbră „restul", astfel că, în semiîntuneric, se întâmplă să se amestece contururile, iar Al Şaptezeci şi doilea să preia (şi) atribute ale bunicului său. Cum ar fi fost, de pildă, capacitatea de a pricepe graiul animalelor şi al păsărilor, fiinţe socotite şi numite de ceilalţi oameni drept necuvântătoare. Sublimul Jacques pretinde chiar că abilitatea de a comunica atât de natural cu animalele ar fi fost un dar specific familiei Fiului Bizantinului, amintindu-1 aici şi pe Magister Amori, Al Şaizeci şi nouălea şi străbunicul protagonistului acestui episod. Ceea ce dovedeşte că Sublimul Jacques şi-a cunoscut bine nu numai eroii, ci şi pe strămoşii acestora. Atunci când îl aminteşte pe Magister Amori, precizează, în spiritul tradiţiei, că acela comunica prin simţurile iubirii (în special prin miros), satisfacţia venindu-i din percepţiile plăcerii, în vreme ce strănepotul relaţiona cu ajutorul cuvintelor, fiind mult mai apropiat de raţiune şi de satisfacţiile acesteia.

Scribul nu va reproduce întâmplările miraculoase din copilăria Celui de Al Şaptezeci şi doilea, ele părându-i-se o umplutură

venită din lipsa adevăratelor surse despre acea perioadă din viaţa eroului. (Aşa cum i s-a relevat de atâtea ori scribului, cu cât avem mai multe fapte atestate, cu atât se nasc mai multe legende care... să ni le facă acceptabile. Nici viaţa Bizantinului nu putea face excepţie: el, despre care avem atâtea surse, ne-a rămas drept unul dintre personajele cele mai diferit păstrate de mit.)

Cea mai des întâlnită anecdotă din acea perioadă din copilăria Celui de Al Şaptezeci şi doilea ne-a fost relatată în cel puţin trei surse. In rezumat, mama le-ar fi spus copiilor că tata lucrează din greu pentru fiecare lucru şi că, prin urmare, nu au voie să ia nimic din casă fără să spună, altfel fapta putând fi socotită furt şi sancţionată ca atare. Numai că tata era mai mult plecat, iar în casa lor, una dintre cele mai răsărite din întreaga aşezare, se găseau foarte multe obiecte. Atât de multe deoarece majoritatea proveneau din negoţ şi, înainte de a fi trimise înspre Apus, erau depozitate o vreme acolo, până le venea

rândul[4]. Localitatea natală a Fiului Bizantinului nu se afla nici pe departe pe vreuna dintre rutele principale de comerţ. Pentru copii, tentaţia era mare şi, într-o zi, unul a şterpelit o cupă de argint, după care a aşteptat cu inima cât un purice să vadă ce se va întâmpla. Nu s-a întâmplat nimic, nici chiar atunci când celelalte obiecte din acel lot au fost duse cine ştie unde. Asta a mărit ispita. în curând a dispărut şi un balot de mătase, apoi un pumnal cu teaca incrustată cu pietre preţioase. Cum nici atunci nu s-a stârnit furtuna, copiii au început să ia orice le plăcea. N-aveau unde şi cum valorifica obiectele şi nici n-aveau de gând s-o facă, plăcerea era chiar aceea de a le putea ţine pentru ei. Până ce a fost căutată o oglindă, un obiect atât de vechi şi de banal, încât copiii au şi abandonat-o în fundul curţii, după ce au folosit-o o vreme. Pentru oglinda aceea a ieşit un tămbălău atât de mare şi atât copiii, cât şi mama au primit o corecţie lăsată cu urme pentru foarte multă vreme.

---

4 Gurile răuvoitoare susţineau şi că produsele din „Casa Mare" proveneau din jafurile diferiţilor tâlhari de drumul mare şi aşteptau acolo să-şi piardă urma. Alţii pretindeau că nişte călugări templieri le-ar fi depozitat acolo în mare taină. Oricum, nimeni nu s-a încumetat vreodată să-şi bage prea adânc nasul în acel loc.

Al Şaptezeci şi doilea îşi va aminti mereu de acea întâmplare şi o va repeta ori de câte ori va avea ocazia, accentuând că nimeni nu este pedepsit pentru o vină mare, dar vai de cel ce este acuzat de o culpă minoră. Din întâmplarea aceea ar fi provenit şi oglinda nedespărţită pe care o purta Bizantinul mereu cu el şi în care îşi punea victimele să se admire. Numai că legenda este mult ulterioară vieţii eroului şi vine să dea o cu totul altă interpretare traiului acestuia. La fel cum este folosită şi ca argument pentru etimologia numelui lui Till Buhoglindă.

Şi intervenţia bufniţei, după cum se va vedea, se bazează pe o legendă.

Atât oglinda, cât şi bufniţa vin să estompeze etimologia necuviin-cioasă a numelui lui Eulenspiegel. La Kneitlingen pe Elm, Klaus Ulnspiegel, tatăl eroului popular, şi-a câştigat , după datină, numele din poreclă, bărbatul având obiceiul să repete în relaţiile cu ceilalţi persua-sivul şi ordinarul „Ulnspiegel", care nu însemna în graiul locului decât

„Linge-mi curul"! Cum să faci dintr-un asemenea apelativ o temă educativă, demnă de a fi preluată şi în casele cele mai onorabile?

Insă, aşa cum, pe bună dreptate s-a observat, întrucât Cei O Sută nu oferă biografii romanţate ale unor personaje atestate de istoricii cei mai competenţi, ce importanţă are etimologia numelui lui Buhoglindă în destinul Bizantinului? (A fiului unui bizantin care n-a fost bizantin...) Şi ce importanţă are că odrasla Fugarului avea tenul mai bronzat, încât i s-ar fi putut spune „Cavalerul Negru"? Istoria unui individ este constituită dintr-un şir de coincidenţe, iar istoria cea mare nu face decât să adune toate acele coincidenţe individuale, să le pună cap la cap şi să le dea o formă care să pară coerentă oamenilor mereu gata să caute explicaţii pentru orice. Coincidenţa după care Al Şaptezeci şi doilea a fost contemporan atât cu Till, cât şi cu Prinţul Negru (cel confundat, la rândul său, cu Bertrand de Guesclin) 1-a adus, câteodată, foarte aproape de unul şi, altă dată, foarte aproape de celălalt şi n-ar fi exclus ca, în mod ciudat, oamenii să fi fost ispitiţi să-i confunde, câteodată. Să-i confunde, câteodată, în mod ciudat şi până la asimilare.

Al Şaptezeci şi doilea a fost considerat *altfel* decât ceilalţi, de când s-a născut. El, zămislit din sămânţa unui bărbat atât de diferit,

venit
dintr-o lume diferită, întruchipa toate gândurile răsărite din imaginaţia
confuză a tărâmurilor umblate doar cu paşii minţii. Memoria colectivă
adună întotdeauna şi o zestre din trăiri ce n-au avut loc niciodată în
afara minţii. Mama Bizantinului fusese contaminată pentru vecie de
cavalerul venit, direct din informaţiile fabuloase, dar incerte, despre
Orient şi dispărut într-o direcţie la fel de nesigură. Dacă n-ar fi rămas
pruncul, prezenţa Fugarului în Enigma Europei s-ar fi confundat cu
amintirea unui vis. Crescut printre fraţii săi, pecetea de a fi *altul* nu 1-a
părăsit nicio clipă. Povestea atât de des pomenită a cumplitei pedepse
pentru oglinda furată a fost poate singura întâmplare când Fiul
Bizantinului a împărtăşit soarta fraţilor săi. însuşi tatăl vitreg s-a spe-
riat cumplit, după ce şi-a dat seama ce a făcut. în continuarea naraţi-
unii, chiar se precizează că, după puţină vreme, bărbatul a fost găsit cu
gâtul tăiat. Asasinul n-a fost descoperit niciodată, însă nici n-a prea
fost căutat cu prea multă convingere: pentru toţi localnicii era limpede

că acea corecţie aplicată asupra Fiului Bizantinului, la fel ca asupra celorlalţi copii, a fost o greşeală fatală şi că, în consecinţă, nu s-a întâmplat decât ceea ce a trebuit să se întâmple. In optica băştinaşilor printre care creştea, Al Şaptezeci şi doilea a devenit şi mai *altfel,* iar atitudinea celorlalţi faţă de el şi mai prudentă. Lumea nu-1 ocolea, dar nici nu se apropia prea mult de el. Peste părintele său natural s-a aşternut cel mai strict tabu.

A doua întâmplare, cea care avea să-l lege pe veci de bufniţă, a scos şi mai mult în evidenţă apartenenţa Bizantinului la o altă lume decât cea în care tocmai se afla. Copilul crescuse trăind la fel ca şi fraţii săi. Despre şcoală nu prea era vorba, deşi exista un misterios învăţător într-un sat apropiat, învăţător care-şi exprimase dorinţa de a-1 avea ucenic pe exoticul tânăr. Al Şaptezeci şi doilea a plecat de mai multe ori la dascăl, dar n-a ajuns niciodată până la destinaţie, de vreo două ori rătăcindu-se pe drum — deşi n-a fost trimis singur... —, în rest, zăbovind prin păduri. Câitd s-a rătăcit cea de a treia oară, fiind, de data aceea, împreună cu alţi doi băieţi şi cu doi adulţi care-i însoţeau, părinţii celorlalţi aleşi, s-a făcut seară şi chiar că n-au mai ştiut încotro s-o apuce. Până

şi bărbaţii în toată firea au simţit teama înconjurându-i odată cu întunericul. Atunci, Bizantinul, care sau o lua înaintea grupului, sau rămânea în urmă, le-a arătat o bufniţă cu ochii arzând printre tenebre. Pasărea stătea pe o creangă, parcă aşteptându-i.

— Ea ne va duce acasă, îi asigură copilul.

Şi, într-adevăr, sărind din copac în copac, bufniţa i-a întors în locurile cunoscute din apropierea satului lor. Acolo, fâlfâind gălăgios din aripi, coborî până în apropierea feţei Celui de Al Şaptezeci şi doilea, parcă salutându-1, după care dispăru în codru.

Vestea ciudatei întâmplări se împrăştie repede în micuţa comunitate, aşa că nu mai păru ciudat zvonul că, de câte ori părăsea Bizantinul satul, bufniţa apărea şi i se aşeza pe un umăr, rămânând acolo până ce copilul revenea printre localnici. Şi cine să se mai mire de orice se petrecea în legătură cu AI Şaptezeci şi doilea? Lumea lua la cunoştinţă faptele, dar prefera să nu comenteze.

Ca orice lucru interzis, imaginea părintelui a devenit curiozitatea cea mare pentru Al Şaptezeci şi doilea. Intr-o zi, băiatul dispăru din sat. Reveni peste vreo săptămână. A doua oară se făcu nevăzut pentru o lună. A treia oară plecă de tot.

Nimeni nu s-a îngrijorat prea tare. Oamenii au spus că, asemenea bufniţei, Fiul Bizantinului a executat câteva raiduri concentrice tot mai largi, de parcă ar fi vrut să-şi verifice forţele înaintea marii aventuri. Comunitatea rămasă în Enigma Europei n-a pus nicio întrebare. Doar mama copilului ieşea tot mai des la marginea satului, în locul unde fiul ei fusese văzut ultima oară, şi rămânea ore lungi să-1 aştepte. Nimeni n-a conturbat-o vreodată în veghea ei, o veghe ca un ritual respectat în linişte de toţi cei din jur.

Băiatul a plecat spre apus, interesându-se la toată lumea despre tatăl său. Odată cu acest drum, începe cu adevărat şi balada Sublimului Jacques, Menestrelul din Gura Raiului. In prolog, trubadurul povesteşte cum un tânăr căruia încă nici nu i-au mijit tuleii „întreba oamenii, animalele şi păsările despre părintele său plecat într-o zi din sat şi neîntors niciodată. El tot întreba de un părinte viteaz, iubit de toată lumea, nobil şi puternic". Cum toate aceste adjective nu erau

suficiente pentru identificarea personajului de către cei solicitaţi să dea lămuriri, flăcăul le arăta o oglindă — în care se vedeau cei ce se priveau, alături de personajul căutat. Era aceasta o imagine cu multe înţelesuri fiindcă, în afară de faptul că li se releva chipul indicat, prin prezenţa simultană a lor înşişi împreună cu subiectul investigaţiei, revelau tânărului o relaţie de cunoştinţă pe care n-o mai puteau ascunde. Totuşi, mulţi afirmau şi în continuare că nu l-au văzut niciodată pe Fugar, tatăl Celui de Al Şaptezeci şi doilea, chiar dacă oglinda îi contrazicea în mod flagrant.

Drumul Celui de Al Şaptezeci şi doilea din Enigma Europei până la Paris a durat şapte ani, reprezentând călătoria de iniţiere a personajului pe cale de a intra în literatura vremii.

Plecat singur din locurile natale, Bizantinul s-a însoţit, treptat, cu tot felul de tovarăşi, mulţi pierde-vară ce şi-au găsit făgaşul doar în urma întâlnirii cu tânărul cu oglinda şi călăuzit de o bufniţă. Aşa s-a născut ceata care avea să rămână nedespărţită şi să semneze atâtea

isprăvi cântate de Sublimul Jacques (lloland le Pen?), unul dintre membrii reprezentativi ai grupului.

Scribul se află, din nou, în dilemă: menirea sa este de a urmări destinele succesive ale Celor O Sută. în loc de aceasta, apar prea des alte personaje ce-1 abat de la calea pe care singur şi-a asumat-o. Aşa şi cu Sublimul Jacques. Dacă ar copia doar una dintre variantele cântecului aceluia, scribul este convins că ar prezenta cel mai fidel, în maniera timpului, viaţa şi avatarurile Celui de Al Şaptezeci şi doilea, putând să treacă la următorul personaj al lungului şir şi mai atenuând astfel puţin din criza de timp pe care o simte tot mai acut. Dar Trubadurul din Gura Raiului, aşa cum s-a mai arătat, nu a fost interesat în primul rând de Bizantin, cât de tatăl aceluia. Pe de altă parte, Sublimul Jacques nu reprezintă decât o singură sursă, care, după cum se va vedea limpede, nu este întotdeauna o dovadă a adevărului. Chiar şi rolul luminos pe care şi-1 atribuie sieşi în povestire dovedeşte că menestrelul a fost un individ orgolios, extrem de atent cu propria-i imagine, în folosul căreia era dispus să sacrifice acele amănunte care-1 scoteau pe el din tablou.

Şi, cu toate acestea, producţia Sublimului Jacques rămâne una dintre

mărturiile cele mai importante — dacă nu cea mai importantă — a vieţii Bizantinului. însă scribul, încăpăţânat, a căutat mai departe.
Ceea ce a găsit în legendele populare şi în cărţile scrise mult mai târziu este modificat de trecerea vremurilor şi adaptat noilor cerinţe ale conducătorilor şi ale publicului[5]. Doar catastifele vechi, însemnările din bisericile parohiale, actele întocmite de grefierii tribunalelor, urmele literelor scrijelite pe pietrele tombale, cioburi tot mai fărâmiţate şi cu semne tot mai ilizibile mai păstrează fragmente din duhul originar al fiinţelor şi al întâmplărilor. Iar indiciile atât de palide se contrazic şi ele de prea multe ori. *(Şi, iarăşi, nu ar fi fost mai simplu ca scribul să se mărginească la producţiile Sublimului Jacques, Menestrelul din Gura Raiului, să redea una sau două variante ale cântecelor aceluia şi, indicând în modul cel*

5 Nu este locul aici pentru a analiza acele numeroase transformări, extrem de semnificative pentru evoluţia grupurilor sociale implicate, analiză care ar putea constitui o carte în sine. Pentru care scribul nu numai că nu are timp, dar nici pregătirea necesară.

mai corcct sursa, să fie absolvit de orice anacronism şi de orice caligrafiere greşită a câte unui nume? Cât timp ar mai fi câştigat scribul în goana-i nebună de a ajunge cât mai aproape de Al O Sutălea!)

Ceata Bizantinului s-a format în timp, dar a rămas unită până la capăt. Ea a păşit împreună în legendă, iar membrii ei şi-au câştigat posteritatea ca aparţinând aceluiaşi grup. Prima greşeală — o eroare grosolană în relatarea atribuită trubadurului — este trimiterea spre o formaţiune misterioasă, în mod neîndoielnic „Armata tăcută", formaţiunea special pregătită pentru a apăra capii unei frăţii, formaţiune pe care scribul a identificat-o deja în preajma „Mâinii albe", însă care îşi avea în mod sigur rădăcinile mult mai adânc înfipte în timp. Este vorba despre una dintre confuziile tipice săvârşite de scribii succesivi, gata oricând să amestece informaţiile preluate superficial. De data aceasta, inexactitatea este intenţionată: trubadurul, preocupat fiind de soarta tragică a Fugarului şi preferând să dea impresia că povestea ceea ce a avut loc şi nu prezentul trăit, se situează el însuşi în gruparea menită să-i apere pe fruntaşii confreriei. Numai că „Armata tăcută" 1-a părăsit pe Al Şaptezeci şi unulea înainte ca acela să fi fost prins din nou şi, dacă l-ar fi protejat cu adevărat multă vreme, ar fi trebuit să se

concen-
treze, după tradiţie, asupra urmaşului direct, adică asupra Bizantinu-
lui. Or, Bizantinul nu putea fi, în acelaşi timp, şi obiectul protecţiei şi
parte a celor ce-1 protejau! în afară de aceasta, cu excepţia episodului
nelămurit al morţii tatălui vitreg al Celui de Al Şaptezeci şi doilea, nu
avem niciun alt element care să trimită cât de vag la o „Armată tăcută"
în preajma fiului Fugarului. Şi cu atât mai puţin ca grupul acestuia să
se substituie „Armatei tăcute". Care pe cine să apere?

Dar iată şi personajele (în ordinea aproximativă a intrării în scenă):

(în diferitele variante păstrate ale *Minunatelor întâmplări ale Bizan-
tinului în Francia şi în celelalte ţări creştine,* ceata este formată din patru,
şapte sau opt membri. Fiecare cu un rol bine ales pentru sarcinile pre-
cise ce-i reveneau. în mod neîndoielnic, o distribuţie atât de elaborată
nu s-a putut crea decât pe măsură ce povestea devenea tot mai mult
ficţiune. într-o primă variantă găsită de scrib, Al Şaptezeci şi doilea a
ajuns la Paris însoţit doar de trei tovarăşi. în ediţia cea mai cunoscută
a *Cântecelor trubadurilor,* cea din 1686, scoasă Ia Leipzig de către

J.W Schuster, „ediţia clasică", cum este considerată, personajele sunt în număr de opt. în diversele retipăriri ulterioare, cifra se opreşte aici, ba, uneori, mai face iarăşi abstracţie de unul sau altul dintre eroi.)

1. Fiul Bizantinului, venit din Orient, nedespărţit de oglinda sa magică şi folosind în loc de busolă o bufniţă, este cel care îşi conduce tovarăşii spre un scop bine definit: găsirea părintelui său. Fiul Bizantinului este tânăr, mereu cu ironia pe buze, poznaş, gata de a-şi croi drumul cu ajutorul săbiei. Dar ceea ce 1-a păstrat în amintirea istoriei este abilitatea sa de a tălmăci imagini şi cuvinte: imaginile cu ajutorul oglinzii — de obicei ca şi concluzii pentru discursul oral —, iar cuvintele, cărora ştia să le dea formele dorite, de parcă ar fi răsucit pe degete un aluat bine întins, drept treptele înguste spre adevăr. Fiul Bizantinului a fost în stare să răsucească minţile oricui[6].

6Desigur, această adevărată gimnastică făcută cu cuvintele este aproape imposibil de decriptat astăzi, întrucât formele lexicale s-au schimbat de mult, iar contextul folosirii lor s-a modificat şi el. Pentru contemporanii scribului, rezultatele nu mai pot avea nici înţelegerea şi nici savoarea originară. Fapt ce îngreunează infinit sarcina scribului: pe de o parte, el trebuie să descifreze sensuri şi aluzii pierdute, pe de altă parte, trebuie să le găsească o tălmăcire cât de

Fiul Bizantinului? Tatăl său a fost Al Şaptezeci şi unulea, Fugarul, şi în niciun caz un bizantin. De aceea, nu-i de mirare că personajul este pomenit când drept „Fiul Bizantinului", când simplu „Bizantinul". *Cine poate fi denumit ca fiind propriul său fiu este apt să joace simultan şi multe alte roluri.*

2. Desigur Sublimul Jacques, Menestrelul din Gura Raiului[7] însuşi, preluând de multe ori rolul principal. El este frumos, mare crai, mereu îndrăgostit de mai toate femeile ivite în cale, fiecare aducându-i în faţă

cât accesibilă cititorilor săi.

7 Apelativul „Sublim" poate că şi 1-a atribuit singur, dar Menestrelul din „Gura Raiului" provine dintr-un calc lingvistic intraductibil, din numele unei localităţi de mult uitate şi exprimând o expresie prea puţin demnă de a fi citată: Menestrelul din „aia mă-sii". Alături de Eulenspiegel („Linge-mi curul"!). Ce să mai vorbim de Fruck? Şi multe dintre celelalte nume au origini nu mai puţin licenţioase, pe când cele „cumsecade" poate nu-şi mai trădează astăzi adevă-ratele etimologii... Dar asemenea apelative dau o imagine mai exactă asupra naturii şi percepţiei cetei Bizantinului.

pe de fapt singura iubită, Arlchen, cea care se insinuează în oricare nou amor (considerat întotdeauna doar un substitut). Spre deosebire de Fiul Bizantinului, pe care-1 descrie negricios şi mai degrabă scund, trubadurul ni se înfăţişează înalt, cu părul blond căzându-i pe umeri în valuri. Jacques este singurul din ceată care călăreşte neînarmat, nu pentru că n-ar lupta şi el la nevoie, ci fiindcă lăuta sa s-a dovedit de destule ori mai eficientă decât cel mai greu buzdugan. Uneori, în ceată mai apare şi Roland le Pen, iar Sublimul Jacques se retrage pe post de simplu narator. Menestrelul, singurul din ceată care cunoştea tâlcul „literelor întotdeauna gata s-o ia razna", pare să fi avut o descendenţă umilă. (Chiar şi faptul că ştia să scrie şi să citească ne duce la o asemenea concluzie, un nobil având parte, în general, de o cu totul altă instrucţie.) Nu puteai fi în acelaşi timp şi trubadur şi nobil. (Destul de numeroasele cazuri cu personaj cu sânge albastru descalificat, cel puţin temporar, în familia sa, atunci când juca rolul unui menestrel.) Jacques a rezolvat problema: la nevoie se întrupa sub mantia Iui Roland le Pen, „celebrul duce". Cum nu sunt de găsit urmele „celebrului duce", iar menestrelul va folosi un „stindard potrivit unui trubadur", scribul emite ipoteza că „Pen" nu este decât preluarea de către J.W.

Schuster,
în clasica sa ediţie din 1686, a numelui lui Williain Penn, care, cu trei
ani mai devreme[8], a înfiinţat peste ocean Philadelphia şi Pennsylvania,
colonia quakerilor. Neexistând niciun motiv să alăturăm persoana trubadurului de strămoşii celebrului amiral englez, ipoteza lui Roland
Duren, cum că Roland le Pen nu este decât autoportretul idilic al Sublimului [acques, pare mult mai rezonabilă.

3. Fruck, namila cu originea mitologică, născut din iubirea unui urs
cu o fecioară (în unele variante, cu o sirenă). Este atât de uriaş şi posedă atâtea atribute ale masivităţii, încât, nu o singură dată, simpla
lui apariţie a fost în stare să pună pe fugă o armată întreagă.

4. Cornelius, prietenul cel mai apropiat al Fiului Fugarului. Corne-
lius este confidentul, complicele, apărătorul şi servitorul Celui de Al
Şaptezeci şi doilea. Urmaşul unui conte normand, Cornelius 1-a întâl-
nit primul pe Bizantin. Aceasta s-a petrecut pe o cărare întunecată din

8 în 1683.

inima unei păduri. Atât Cornelius, cât şi Bizantinul se rătăciseră din itinerarul pe care-I urmase fiecare şi şi-au continuat drumul împreună.

In curând, Cornelius a renunţat să meargă să-şi întâlnească mireasa care i-a fost hărăzită de familia sa şi, riscând să fie dezmoştenit — ceea ce avea să se şi întâmple —, a rămas în preajma prietenului său, de care avea să fie nedespărţit până la sfârşitul vieţii. Din traiul de dinainte n-a păstrat decât armura, harnaşamentul şi spada, precum şi scutul cu stema nobiliară. Blazonul înfăţişa o pasăre pe un turn în mijlocul unui lac rotund. Cum şi una dintre etimologiile numelui Euienspigel face referire la un turn, cum pasărea putea fi interpretată drept bufniţă şi cum cercul lacului de pe scut semăna cu o oglindă, simbolul heraldic al lui Cornelius se suprapunea perfect legendei Fiului Bizantinului. Astăzi, în vremea scribului, nu mai are nicio importanţă dacă scutul lui Cornelius avea să fie descris pentru a se potrivi naraţiunii sau dacă naraţiunea însăşi s-a inspirat din desenul de pe acel scut. (Să ne amintim de aceste coincidenţe ca de preistoria asimilărilor dintre personajele noastre, *asimilări de care va fi vorba.)*

5. Bertrand. De asemenea, Bertrand constituie, în aceeaşi măsură, atât o coincidenţă născătoare de poveste atestabilă, cât şi izvor

de con-fuzii evidente. Bertrand a fost breton, ceea ce 1-a alăturat (altui) per-sonaj legendar în epocă: Bertrand de Guesclin, numit greşit şi „Prinţul Negru". Bertrand ar fi fost şi el vlăstar al unei familii nobile scăpătate (la fel ca şi Bizantinul, Carol, Grapin şi Cavalerul Gudrun, nu ca şi Cornelius, al cărui neam se găsea în plină glorie). Când este vorba despre un blazon ilustru aflat în cădere, întrebarea vine firesc: de ce s-a prăbuşit tocmai faima respectivei familii? In cazul tuturor eroilor din grupul Celui de Al Şaptezeci şi doilea, decăderea a fost, bineînţeles, urmarea unor complicate maşinaţii puse la cale de oameni răi, aşa că tinerii din grup se găseau pe deplin îndreptăţiţi să se răzbune pe o lume atât de potrivnică. In cazul lui Bertrand, coincidenţele sunt atât de numeroase, încât este mai mult decât probabil ca personajul din povestea Fiului Bizantinului să fie preluarea chipului lui Bertrand de Guesclin, el însuşi personaj legendar din naraţiunile legate de nesfâr-şitul conflict franco-englezesc, aşa-numitul „Război de 100 de Ani", în descrierea Iui Bertrand, apar amintiri din campania glorioasă din

sud (şi, într-adevăr, şi celălalt Bertrand s-a acoperit de glorie în luptele cu regele Navarrei); şi Bertrand, cel din ceata Bizantinului, a scăpat de mai multe ori din prizonierat (la fel ca şi celălalt Bertrand); şi fârtatul Celui de Al Şaptezeci şi doilea s-a distins cu predilecţie în luptele cu englezii, fiind numit „vânătorul de englezi" (Ia fel ca şi de Guesclin); şi unul şi celălalt Bertrand aveau să trăiască sub deviza „Nu s-a făurit încă sabia care să mă ucidă şi nu s-a născut încă nici omul care s-o mânuiască", deviză confirmată de faptul că amândoi aveau să sfârşească răpuşi de boală: Guesclin de dizenterie, iar tovarăşul Bizantinului de ciutnă. Numai că amestecul de întâmplări merge cel mai departe atunci când şi personajul din anturajul lui Till Buhoglindă confiscă şi porecla „Prinţul Negru", cea care, în realitate, nu i-a aparţinut nici Iui Bertrand de Guesclin, ci chiar duşmanului aceluia, moştenitorul tronului Angliei, Edward. [Şi, dacă ar vrea să fie maliţios, scribul ar putea spune, de asemenea, că deşi amândoi (?) Prinţi Negri erau îndreptăţiţi la mari moşteniri, niciunul nu a ajuns să le atingă, Edward murind înaintea tatălui său, iar Bertrand din ceata Bizantinului stingându-se şi el fără a recupera fabuloasa avere despre care tot vorbea că le-ar fi fost smulsă prin crimă bunicilor săi.] Şi încă un lucru: atât

Bertrand, cât şi Al Şaptezeci şi doilea erau negricioşi. (Un fapt mărunt, dar care şi el va completa concluziile scribului.)

6. Grapin. Susţinea că ar fi fost abandonat în pădure de mic din ordinul mamei sale vitrege, iar scopul vieţii sale era să-şi caute fraţii dinspre tată şi să-i înlăture, aşa cum şi el a fost prădat de toate drep- turile sale ereditare în numele acelor uzurpatori. Grapin simboliza ura personificată. Poate de aceea el se grăbea să îndeplinească misiunile cele mai sângeroase. In urma „proceselor" Fiului Bizantinului, de fie- care dată, Grapin juca rolul gâdelui.

7. Carol susţinea că se trage din trunchiul regal. La fel ca şi iluştrii săi ascendenţi, Carol se distingea în arta prelucrării fierului. El devine armurierul grupului şi creatorul unor aparate de luptă cum nu s-au mai văzut niciodată până atunci. Capacităţile acelor aparate ajung să concureze pe cele ale obiectelor din basme. (Ciudăţenia lor era percepută, în epocă, drept zămisliri ale Orientului, fiind, aşadar, firesc să vină odată cu Bizantinul.)

8. Şi, în sfârşit, Cavalerul Gudrun. (întotdeauna „Cavalerul Gudrun", niciodată simplu „Gudrun"!) Gudrun este un vechi nume femeiesc nord-germanic. El apare şi în cântecele nibelungilor şi pare
că a fost identificat şi de naţionalistul Richard Wagner, printre „wiebelungii" săi. Etimologia cuvântului ar veni din germana literară
veche, „gunt" („luptă") şi „runa" („secret"), adică ar putea însemna
„lupta secretă".[9] Se pare că a devenit un nume dedicat exclusiv femei-
lor abia în secolul al XlX-lea, atunci când vechile legende au fost redes-
coperite şi adaptate scopurilor deşteptării naţionale. Totuşi, Gudrun
din ceata Celui de Al Şaptezeci şi doilea ne este prezentat cu calităţile
unui viteaz şi este singurul la care se precizează mereu atributul social:
„Cavalerul Gudrun". Este personajul cel mai romantic, dar şi cel mai
ambiguu dintre însoţitorii Bizantinului. Deşi atât de curajos, toţi cei-
lalţi simt mereu nevoia de a-1 proteja. De aceea, unii comentatori ajung
să considere că acel Cavaler Gudrun a fost de fapt femeie. [„Şi când îl
simţea(u) aproape pe Cavalerul Gudrun, toate şovăielile dispăreau şi
simţea(u) o mare forţă încordându-le muşchii"[10] — „Minunatele

9 Lupta secretă a tuturor bărbaţilor, ar completa scribul.

10 De fapt: „Toate şovăielile dispăreau şi simţea(u) o mare forţă încordân-
du-le muşchiul." Trimiterea poale fi citită şi licenţios, în spiritul inai tuturor

în-
tâmplări ale Bizantinului în Francia şi în celelalte ţări creştine", dar şi
„Artiştii dreptăţii".]

Acţiunea diferitelor variante povestite în lucrările despre Bizantin
este constituită dintr-o mulţime de naraţiuni separate, multe dintre ele
foarte probabil ajungând în acel corpus comun din conţinutul a cu
totul altor legende. Singurele două elemente de legătură sunt persona-
jele (dar, aşa cum am văzut, nu întotdeauna în distribuţie completă) şi,
mai ales, cele două teme fundamentale: căutarea tatălui de către Bizan-
tin, precum şi sublinierea convingerii că nu le este iertat oamenilor
ceea ce este acceptat drept inevitabil şi provocat de Dumnezeu. (De

manuscriselor despre Al Şaptezeci şi doilea. Citit astfel, pasajul ne trimite
direct către senzaţiile produse de femeia dorită. Mai mult, fiind vorba despre
aventurile cântate de un trubadur, femeia se confundă cu onoarea şi rămâne
principalul stimulent al faptelor măreţe.

aici şi cele câteva versiuni adiacente: Sublimul Jacques căutând-o fără încetare pe unica lui Arlchen, Grapin urmărindu-i cu ură neîmblânzită până în gaură de şarpe pe fraţii săi vitregi, din cauza cărora a fost abandonat şi privat de drepturile sale legitime, Cornelius, exemplul de devotament, ori Carol, mereu gata să-şi dovedească augusta origine, drept care avea întotdeauna asupra sa pergamentul Schwartz von Schwartz cu arborele genealogic. Şi nu lipseşte niciodată nici namila Fruck, pitorescul condiment.) De aceea, este extrem de dificil să mai poţi garanta astăzi, la ora când scribul se străduieşte să-şi facă datoria — chiar dacă rezultatele sunt atât de îndoielnice, iar finalizarea întregului proiect în funcţie doar de mila lui Dumnezeu —, care episod îşi are într-adevăr locul printre aventurile Bizantinului şi care i-a fost atribuit prin abuz ori din simplu amestec de foi. Cum paginile au fost scrise şi rescrise, distruse parţial şi completate iarăşi şi iarăşi de alte mâini, este imposibil să-ţi bazezi reconstituirea pe baze stilistice ori lexicografice.
Iar când confuziile sunt atât de grave, aşa cum este atribuirea lui Bertrand a legendelor din jurul conetabilului Franţei, celebrul Bertrand de Guesclin, până la confiscarea de la prinţul Edward a apelativului „Prinţul Negru", orice anacronism şi orice substituire devin posibile,

întorcând pe toate părţile acest material la fel de fluid ca apa mării, scribul s-a hotărât să-i dea o formă în recipientul cuprinzându-1 cel mai bine — sau cel considerat de scrib a fi cel mai potrivit —, chiar dacă odată cu conţinutul dorit s-au mai strecurat împreună cu apa mării şi mâzgă, alge şi tot felul de resturi putrede.

Venind din Enigma Europei, întâlnindu-se într-un codru des din Câmpiile Panonice cu Cornelius, iar, curând după aceea, înnoptând într-o peşteră săpată în Munţii Moraviei, trezindu-1 din nebăgare de seamă pe uriaşul Fruck, cel născut din dragostea dintre un urs şi o fecioară (sau sirenă?), iată că s-a format deja nucleul cetei ce avea să lase atâtea urme în folclorul european al timpului. Dacă despre Cornelius, cel mai fidel apropiat al Celui de Al Şaptezeci şi doilea, scribul a povestit că se afla în drum spre cea care i-a fost hărăzită de jocurile politice să-i fie viitoare soţie, dar pe care Cornelius n-o va mai căuta niciodată, despre Fruck ştim că hiberna în peştera aceea şi s-a arătat extrem de

neplăcut surprins că a fost deranjat de doi străini. Fruck a moştenit atât apucăturile tatălui său, ursul, cât şi blândeţea mamei, femeie. Când namila, încă buimăcită de somn, ameninţa să se arunce asupra celor doi intruşi, Bizantinul i-a pus în faţă oglinda, lucru care a părut să-i facă o deosebită plăcere uriaşului. In oglindă, în plan secund, el 1-a zărit şi pe Fugar, pe tatăl căutat de Bizantin. Fruck, care n-a părăsit niciodată până atunci locurile unde l-au găsit cei doi prieteni, s-a arătat dornic de a-i urma. Nici el nu ştia prea multe despre tatăl său, întrucât acela a fost răpus mai demult la o vânătoare organizată de contele local, cu ocazia vizitei împăratului. Tatăl practic s-a sacrificat pentru progenitura sa, atrăgându-i pe hăitaşi şi indicându-i puiului să rămână în preajma peşterii, până va fi suficient de mare spre a se putea apăra singur de duşmani. De crescut, Fruck a crescut mult mai mult decât ar fi putut părintele său să spere, aşa că era timpul să-şi ia soarta în propriile-i mâini.

Al patrulea alăturat cetei a fost Sublimul Jacques, Menestrelul din Gura Raiului. Sublimul Jacques pretinde că, atunci când şi-a întâlnit viitorii tovarăşi nedespărţiţi, el a fost singurul care a beneficiat deja de o faimă bine consolidată, cântecele sale fiind povestite pe arii

largi de
pe continent. Dar, „până la acea întâlnire providenţială pusă la cale de
duhul nemuritorului Homer întruchipat în trubadurul din veacul al
paisprezecelea, cu voia tuturor marilor artişti care, după o lungă
adunare decisivă, au hotărât ca acela care să le reprezinte geniul pe mai
departe să fie tocmai el, Sublimul Jacques", menestrelul recunoaşte că
n-a făcut decât să interpreteze producţiile şoptite din înalturi de către
iluştrii săi mandatari. Abia odată cu aventurile prin care a trecut per-
sonal, alături de grupul Bizantinului, a reuşit să creeze o operă origi-
nală în conţinut şi păstrând forma atât de elevată primită direct din
moştenirea marilor înaintaşi. Desigur, iniţial, recunoaşte Jacques,
n-avea de unde să ştie cât de mult i se va modifica viaţa şi opera, atunci
când destinul a decis să se alăture Celui de Al Şaptezeci şi doilea, lui
Cornelius şi lui Fruck. La început, raţionamentul său era că un perso-
naj emanând atâta energie pozitivă şi părând atât de hotărât să meargă
până la capăt, un altul provenind dintr-o familie ilustră şi un al treilea
capabil să descurajeze prin simplă prezenţă orice atac banditesc — atât

de frecventa ameninţare a tuturor călătorilor — nu puteau decât să-l ajute să se deplaseze mai liniştit în veşnica sa peregrinare prin lume.
Mai ales faptul că Al Şaptezeci şi doilea avea o ţintă precisă îi conve-
nea, fiindcă acest lucru îl împiedica să mai cutreiere ţinuturile în cerc
închis, restrângându-i faima operei la aceleaşi regiuni.

Cei patru tovarăşi s-au întâlnit cu prima lor aventură curând după
ce Cornelius s-a hotărât să nu urmeze itinerarul stabilit de familia sa.
Şi totuşi Jntâmplarea a făcut ca drumul căutărilor Bizantinului să treacă prin apropierea castelului unde era aşteptat cu tot fastul pentru
nunta care i-a fost hărăzită. înnoptând într-o casă părăsită a unui sat
pustiit de o năvălire a tătarilor, cei patru au fost treziţi dis-de-dimi-
neaţă de glasurile unor pelerini. Şi aceia au petrecut noaptea în aceeaşi
localitate asemenea unui cimitir, la doar câteva sute de paşi mai încolo,
voind să-şi continue drumul spre un loc de închinăciune, ce avea în
centru o străveche madonă neagră sculptată din lemn de abanos şi
adusă, se spunea, din Ţara Sfântă de către un strămoş al tinerei con-
tese care se pregătea de căsătorie. în locurile acelea era obiceiul ca, în
preajma unui eveniment atât de important, viitoarea mireasă să se
roage ea însăşi la Bisericuţa Madonei Negre, dar, uneori, pentru

această îndatorire erau plătiţi oameni dispuşi să se caţere desculţi pe cărările abrupte mereu înzăpezite până la locul de pelerinaj, pentru a îndeplini acea datorie. Din vorbă în vorbă, Cornelius a aflat amănunte nu tocmai măgulitoare despre familia în care ar fi trebuit să pătrundă, ca şi despre mireasa însăşi. Marea majoritate a punctelor incluse în contract nu erau îndeplinite: nu numai că vârsta viitoarei sale neveste era mult mai mare decât cea specificată, dar femeia mai fusese căsătorită de două ori, o dată, e drept că foarte tânără, primul ei soţ murind de boală, dar a doua oară rămânând văduvă în condiţii extrem de neclare.

Nici dota convenită n-ar fi avut de unde o aduna, oamenii spunând că era vorba de un neam îngâmfat, însă în pragul ruinei, mai ales că şi ţinuturile lor fuseseră nu demult călcate de invadatorii cu ochii oblici şi pometţii obrajilor proeminenţi, răpitori care au pârjolit tot ce n-au putut căra cu ei. Iar cel mai grav i s-a părut lui Cornelius faptul că întreaga nobilime a locului era sub puterea unui blestem, astfel încât

foarte mulţi dintre copiii iviţi din căsătoriile pe care obişnuiau să le facă între ei fie mureau la naştere, fie aveau o mulţime de malformaţii. De multe ori, copiii, adevăraţi monştri, nici nu erau urmarea unor nunţi binecuvântate de preoţi, neamul acela trăind într-o promiscuitate animalică. Cel puţin aşa reieşea din vorbele celor ce umblau desculţi prin zăpadă, după cum au fost plătiţi să săvârşească ritul. Nimic din toate astea nu se ştia în familia sever religioasă a lui Cornelius. Pentru că erau oameni cu frica Iui Dumnezeu, părinţii şi fraţii acestuia au fost răsplătiţi cu avere şi pace.

Cei patru şi-au continuat drumul, nu înainte ca Bizantinul să le fi arătat şi pelerinilor chipul din oglinda sa. Şi-au urmat drumul călăuziţi, ca de obicei, de bufniţă. Lucru pe care pelerinii n-aveau de unde să-1 ştie, ei fiind chiar uimiţi de siguranţa străinilor şi de faptul că n-au pus nicio întrebare privitoare la calea pe care o aveau în faţă. Cineva, călcând pentru prima oară un drum, obişnuieşte să pună întrebări în legătură cu ţinta necunoscută urmărită. Trecând prin atâtea nenorociri, oamenilor le erau suspecţi toţi veneticii şi cu atât mai mult cei patru indivizi atât de ciudaţi şi după statură, şi după port, şi după felul de a se comporta. Moravia era străbătută de numeroşi negustori

dispuşi să
înfrunte riscurile mari ale unor drumuri extrem de nesigure. Mai tre-
ceau şi călugări pe acolo. Şi mai treceau şi pâlcuri de soldaţi. Aceia erau
cei mai periculoşi, pentru că, pe unde mergeau, socoteau orice loc
drept al lor şi îşi luau tot ce le poftea inima, de Ia păsările şi animalele
din ogrăzile oamenilor, până la cinstea femeilor care nu se ascundeau
suficient de repede de poftele lor. Mai traversau, apoi, şi oameni im-
portanţi hotarele ţării, dar aceia erau întotdeauna straşnic escortaţi şi
nu se prea opreau decât în castelele nobililor ce Ie străjuiau drumurile.
Cei patru nu păreau a face parte din niciuna dintre categoriile amin-
tite. Doar faţă de cunoscut mai puteai câteodată să te aperi, ştiai la ce
să te aştepţi şi îţi intra în obicei cum să procedezi.

Drept urmare, doi dintre pelerinii tocmiţi s-au furişat înaintea grupului Bizantinului pentru a-i preveni pe ai lor de stranii călători ce
se apropiau. Intre timp, în vreme ce mulţumea Cerului că Graţia Divină
1-a scutit să intre într-o familie atât de dubioasă, Cornelius se pomeni
că bufniţa i-a dus chiar la destinaţia sa iniţială. Nu se simţea în pericol

să fie recunoscut, fiindcă pelerinii i-au spus că mirele este aşteptat dintr-o zi în alta să sosească în fruntea unui alai strălucitor, potrivit rangului său de duce. (Cornelius nu era duce, ci conte, deosebire prea puţin esenţială pentru poporul care se pregătea pentru unul din puţinele evenimente majore ale locului.) Adevăratul cortegiu al lui Cornelius era greu de confundat cu cel sperat, aşa că micul grup se prezentă drept trupă de saltimbanci sosită să înveselească nuntaşii. Bizantinul se rccomandă scamator, Sublimul Jacques, cântăreţ, Fruck, omul capabil să sfarme lanţuri şi să ridice în mâini o căruţă încărcată, iar Cornelius însuşi, dansator.

în aşteptarea mirelui care nu mai ajungea, saltimbancii s-au oferit să prezinte un spectacol de probă, propunere degrabă acceptată, părând favorabilă tuturor. Artiştii puteau să-şi arate măiestria, iar spectatorii să-şi mai omoare timpul, mai ales că, de obicei, asemenea trupe nu erau plătite decât cu dreptul de şedere şi cu hrană atât pentru oameni, cât şi pentru caii lor. (Ciudat, cei de faţă au venit călare şi nu în căruţele tradiţionale, în care călătoreau, după tradiţie, însoţiţi de femei şi prunci!)

în rolurile respective, străinii nu mai păreau atât de ciudaţi, saltimbancii trebuind, prin natura meseriei lor umile, să pară cât mai ieşiţi

din comun. Cu bufniţa odihnindu-i-se pe umărul drept, Al Şaptezeci şi doilea şedea într-un cort pe un scaun cu trei picioare şi îşi primea, pe rând, muşteriii, oameni care se regăseau în oglinda sa alături de diferite personaje aflate în fundul sticlei, dar nu şi în spatele lor. Nimeni dintre cei întrebaţi nu 1-a recunoscut pe tatăl Bizantinului, în afara unui potcovar care se jura că 1-a văzut cândva, dar nu-şi mai amintea cu ce prilej. Al Şaptezeci şi doilea nu s-a arătat mirat, el fiind obişnuit cu asemenea întâmplări.

Era un decembrie neobişnuit de blând, aşa că, la amiază, Omul cu bufniţa şi cu oglinda părăsi cortul şi-şi aşeză scăunelul într-un luminiş din frumoasa grădină a castelului. în faţa sa a fost aranjat un jilţ, întrucât urmau să vină să se distreze şi membrii familiei stăpânului ţinutului, precum şi numeroşii oaspeţi invitaţi şi autoinvitaţi la nuntă.

Plictisiţi de aşteptare şi nu foarte sătui (gazdele încercând să oprească bucatele pentru evenimentul propriu-zis), ilustrele personaje coborâră

de pe terasă în grădină, iar, în urma lor, servitorii aduceau jilţuri, scaune şi tăvi cu pahare şi tării. Era totuşi iarnă şi câteva înghiţituri de lichid tare te ajută să-ţi menţii sângele în mişcare. Aleea (destul de neîngrijită) se termina chiar în poieniţa în mijlocul căreia s-a instalat scamatorul. La sosirea stăpânilor, şirul celor ce stăteau la coadă să se vadă în oglinda nebunului s-a dat la o parte. A urmat o scurtă pauză, până ce nobilii s-au aşezat confortabil şi până să se stabilească ordinea în care să ia loc fiecare în jilţul din faţa magicianului cu tichia cu urechi de măgar. Timp suficient pentru ca Fruck să ridice, ca pe un fulg, o bancă lungă, pe care şedeau zece vlăjgani, Jacques să cânte una dintre baladele cele mai cunoscute în tot regatul, acompaniindu-1 pe Cornelius în mişcările-i graţioase de dans[11].

Buna dispoziţie fiind asigurată, tatăl miresei se aşeză în jilţ, se privi în oglindă şi refuză cu indignare să-şi amintească figura personajului apărut în spatele său. Publicul n-avea cum să vadă ce se petrecea în mis-

11 Cum, mai târziu, Cavalerul Gudrun era cel ce dansa în reprezentaţiile trupei, Cornelius şi Bertrand fiind responsabili cu demonstraţiile de scrimă, în unele surse, tot. el s-a produs şi la castelul din Moravia. Dar, după cum vom vedea, substituirile, în acest colectiv, au mers până la totale asimilări.

terioasa sticlă, dar se amuza copios: bătrânul conte îşi dădea tot mai enervat cu palma peste umăr şi înjura din belşug pe cineva care nu exista. Asta pentru că bătrânul conte vedea în oglindă cum personajul pe care îl eliminase cu dispreţ s-a apropiat de el şi i-a pus mâna pe umăr,' ba a început să-1 şi strângă tot mai tare. Pe urmă, încetând să înjure, figura decrepitului amfitrion devenea tot mai umilă, văzând că mâna (într-o mănuşă de fier) care-i strângea umărul ca într-un cleşte devine tot mai fermă, personajul putând fi desluşit tot mai precis în sticla ce se limpezea mereu: cel ce stătea în spatele său frângându-i umărul nu era cineva pe care să-1 poţi alunga atât de simplu, fiind un nobil de rang mare, după armură şi coif. Bătrânul conte încercă să se ridice, în semn de respect, în picioare, dar mănuşa de fier îl ţinea ţintuit pe loc. Publi-cul aşezat de jur împrejur nu vedea decât reacţiile bietului moşneag, aşa că râsetele şi comentariile gălăgioase umplură poiana. Asta în vreme ce Al Şaptezeci şi doilea n-a scos încă niciun cuvânt.

Urmarea este imposibil de relatat, deoarece Bizantinul s-a bazat pe jocuri de cuvinte intraductibile, multe fără a mai avea un înţeles peste atâtea veacuri. De vorbit a început să vorbească... bufniţa, după percepţia publicului, şi nobilul cavaler în armură, după cum vedea bătrânul conte. Acesta a fost solicitat să se prezinte, să-şi pronunţe numele, întregul nume, şi cel provenit din domeniile pe care le stăpânea şi pe cel al strămoşilor care priveau din tablourile de pe pereţii castelului. Iar bufniţa, respectiv cavalerul care sancţiona fiecare ezitare cu o amplificare a presiunii asupra umărului bietului moş, răstălmăcea fiecare vorbă. într-un mod uimitor pentru toţi cei de faţă, oricare vocabulă din pomposul titlu de pe străvechiul blazon al nobilului conte se învecina semantic cu câte un cuvânt greu de reprodus într-un text ce se doreşte a rămâne decent. în felul acesta, înălţimea Sa a devenit conte de tot felul de scârboşenii exprimate în modul cel mai frust cu putinţă, iar publicul râdea mereu mai gălăgios. De unde Cornelius a tras concluzia că şeful clanului nu mai avea nicio putere, dacă le era permis atât oaspeţilor, cât şi oamenilor simpli să participe atât de nestingherit la

bat-
jocorirea sa. Până ce, brusc, o doamnă masivă, înfăşurată în blănuri,
opri spectacolul şi-1 acuză pe nebun că a adus jigniri de neiertat blazo-
nului castelului. Hărmălaia râsetelor şi a comentariilor răutăcioase
încetă pe dată. Doamna masivă înfăşurată în blănuri dovedi că ea este
adevărata stăpână a locului. Alături, o altă femeie, care-i semăna leit,
privea plictisită niciunde.

Doamna masivă, înfăşurată în blănuri, era sora mai mare a celei-
lalte, cea care îl aştepta pe Cornelius să vină s-o ia de nevastă. în loc
să încerce să-l pedepsească pe saltimbanc sau să întrerupă spectacolul,
sora mai mare îşi eliberă tatăl din jilţul unde doar el simţise menghina
mâinii de fier şi se aşeză ea însăşi în faţa Bizantinului. Acesta a înţeles
că, de data asta, se găsea în compania unui adversar de un cu totul alt
calibru: dacă ar fi oprit demonstraţia Celui de Al Şaptezeci şi doilea,
adevărata stăpână a ţinutului ar fi lăsat în urmă stema terfelită, iar
batjocura şi umilinţa n-ar mai fi putut fi înlăturate niciodată. O
demonstraţie de forţă la momentul acela n-ar fi avut niciun efect de
durată. Pentru aceasta ar fi fost nevoie să-i înlăture pe toţi martorii

scenei. Saltimbancul însuşi era cel ce trebuia să distrugă ceea ce a construit cu atâta netrebnicie în minţile celor de faţă.

Zâmbind sever, pentru început, stăpâna a cerut un intermezzo. Lui Fruck i s-a adus un car cu boi, pe care acesta 1-a ridicat deasupra capului. Apoi, după ce carul a fost, treptat, încărcat cu saci cu grâne, namila repetă, aparent la fel de uşor, ridicarea poverii. Publicul aplaudă, dar atmosfera s-a schimbat vizibil. Energiile descătuşate se retrăgeau sub cenzura unei aşteptări grele. Cornelius şi prietenii săi au înţeles că istoria recentă cerea să nu îndrăzneşti să te joci cu cea care se prezenta drept adevărata stăpână a locului. O stăpână absolută. In schimb, Cornelius privea către cealaltă femeie, cea care i-a fost hărăzită prin trocul la care au ajuns familiile lor: înfofolită şi ea în blănuri, deşi ziua era chiar plăcută, sora mai mică n-a lăsat privirilor decât o faţă neutră, cu nişte ochi care nu se opreau nicăieri. Cornelius, percepând şi el din plin furtuna care plutea în aer, şi-a spus că nu va părăsi locul până ce nu va afla mai mult despre cea care ar fi trebuit să-i fie soţie.

Sora mai mare îi ceru Iui Jacques să cânte o anumită baladă, cea care proslăvea faptele de vitejie ale unui cavaler plecat în cruciadă, şi îi porunci să nu omită niciodată, adică să repete în refren, că acel

cavaler era strămoşul care a adus din Ţara Sfântă Madona Neagră spre care tocmai se îndreaptă pelerinii spre a îndeplini ritul premergător binecuvântării oricărei nunţi nobiliare. Insă nu-1 lăsă pe menestrel să-şi termine producţia şi, în timp ce acela mai cânta, se adresă cu voce joasă Celui de Al Şaptezeci şi doilea:

— Ai grijă! Ai putea plăti cu viaţa pentru ce ai făcut până acum!

— Nebunii au voie să spună ce vor, o înfruntă Bizantinul, mişcând de zor urechile de pe scufie.

— De unde vii şi cine te-a trimis?

Al Şaptezeci şi doilea era uimit de timbrul vocii masivei femei: nu era un glas gutural, aşa cum s-a aşteptat, ci un glas de-a dreptul cristalin. Al Şaptezeci şi doilea intui că stăpâna locului îşi poate modifica timbrul vocii după voie. în vreme ce îi îngăiină o poveste încâlcită, femeia 1-a întrebat iarăşi, nelăsându-I să-şi continue spusele:

— Cine sunteţi voi, de fapt?

Al Şaptezeci şi doilea nu se înşelase. Acum vocea care-1 interoga era cu totul alta: o voce groasă, poruncitoare, cu totul neplăcută. Luat pe nepregătite, Bizantinul ezită. A fost o victorie a femeii şi ea i-a dat imediat de înţeles că a marcat primul punct.

Cu un semn, 1-a făcut şi pe Jacques să tacă şi, adresându-se publicului:

— Nebunul ne-a păcălit pe toţi. Să-1 aplaudăm!

Din mulţime au răbufnit aclamaţii timide.

— Mai tare!

Efectul a venit imediat. Al Şaptezeci şi doilea se aşteptă ca adversara sa să supraliciteze. Dar ea se opri aici. Brusc, oamenii au simţit că totuşi se aflau în mijlocul iernii şi frigul coborî peste ei.

— Să vedem, acum, adevărul! Artistul nostru — care s-a produs de atâtea ori în faţa celor mai puternici stăpâni ai lumii, chiar şi în faţa împăratului Bizanţului, nu-i aşa? AI Şaptezeci şi doilea dădu afirmativ din cap. *Bizantinul nostru* — de data aceasta Al Şaptezeci şi doilea se simţi lovit din plin — a fost acceptat chiar şi de papă, aşa că puteţi să-1 credeţi în ceea ce vă va dezvălui! Şi, întorcându-se către saltimbanc:

Dă-i drumul!

Un îndemn care, în mod normal, nu putea fi înţeles greşit.

Bizantinul — încă lipsit de experienţă — îşi făcu un calcul rapid:

dacă nu va reuşi să-şi conserve micul avantaj care i-a mai rămas, era limpede că încurcătura în care a intrat se va termina prost. Aşa că înfruntă privirea cumplitei femei şi îi zâmbi. După care îşi mişcă iarăşi urechile de măgar ale scufiei. Gest pe care, pentru a-1 putea executa după voie, a trebuit să facă în prealabil numeroase exerciţii.

în oglindă, masiva femeie se văzu pe ea şi, alături, un bărbat în mantie templieră.

— Bărbatul acesta nu este strămoşul nostru.

— îl cunoşti?

— Nu. Povesteşte-ne ce ţi-am cerut: adevărul despre... Femeia se opri: în oglindă blănurile de pe ea redeveniră animale vii. La început, publicul nu sesiză nimic, însă femeia începu să arunce cojoacele de pe ea. Acestea au început s-o ia din loc. îngroziţi, oamenii au părăsit în fugă locul.

— Acuma-ţi povestesc tot ce vrei, continuă saltimbancul să zâmbească şi să mişte urechile de măgar ale tichiei.

începu să ningă şi femeia, lipsită de blănurile care s-o ocrotească, fugi şi ea în castel. Bufniţa îşi luă zborul de pe umărul Celui de Al Şaptezeci şi doilea şi fâlfâi spre poarta parcului. Era semnul că trebuiau să plece.

Din cercul asistenţei care se îmbulzise până nu demult la marginea luminişului n-a mai rămas decât o singură persoană: femeia cu care ar fi trebuit să se căsătorească Cornelius. Şedea nemişcată, continuând să privească în gol. Şi o parte din blănurile de pe ca prinseseră viaţă, dar ea însăşi părea să nu simtă nimic. Femeia aceea părea vrăjită.

— Să mergem! Bizantinul era sincer îngrijorat pentru că prietenul său nu-şi putea lua ochii de la ea. Şi-au recuperat caii din grajd şi au plecat. Deocamdată palatul părea pustiu, cine ştie ce va urma când masiva stăpână se va dezmetici, gândea Al Şaptezeci şi doilea. Trebuie să ne grăbim de aici!

După ce au ieşit în drum, Cornelius continuă să privească şi el în gol. Se îndrăgostise de cea cu care ar fi trebuit să se căsătorească? în cântecele sale, Sublimul Jacques, Menestrelul din Gura Raiului, ne

povesteşte că tânărul obişnuia să se uite deseori spre niciunde şi că acolo întâlnea o privire pe care n-a putut s-o uite întreaga-i viaţă. Odată, Cornelius i-ar fi mărturisit că, în acele clipe, nu numai că poate comunica, dar se simte chiar împreună cu frumoasa sa iubită.

După două zile, cei patru au fost ajunşi din urmă de oamenii adevăratei stăpâne a castelului. Aveau ordin să-i omoare pe cei care au dus în derâdere faima unei familii atât de vechi. Dar nu s-a mai ajuns la nicio luptă. Nici ucigaşii plătiţi nu mai credeau în puterea contesei. Al Şaptezeci şi doilea le-a dat tichia sa cu urechi de măgar — mai avea vreo zece în desagă —, drept semn că oamenii şi-au făcut datoria, iar Cornelius, cel care până atunci a zdrobit atâtea inimi, roşind ca un adolescent, i-a rugat să-i dea surorii mai mici o şuviţă din părul său.

Unul dintre cei ce ar fi trebuit să-i omoare, Grapin, un individ ce stârnea groaza oriunde era întâlnit, se alătură celor patru. Grapin, spuneau despre el toţi cei ce-1 cunoşteau, nu era decât ura personificată.

A doua consecinţă a acestei prime întâmplări din istoria Celui de Al Şaptezeci şi doilea, în ordinea descrisă de Sublimul Jacques, dar şi în versiunile timpurii ale *Minunatelor întâmplări ale Bizantinului în Franeia şi în celelalte ţări creştine,* a fost că viteazul Cornelius a oprit la un faur, rugându-1 să adauge pe faţa interioară a scutului său şi imaginea celei pe care nu reuşea s-o uite. Faurul se numea Carol, era privit cu ironie de cei din sat fiindcă se declara, oricui era dispus să-1 asculte, drept descendent al familiei regale, dar nimeni nu putea să-i nege calităţile deosebite de meşteşugar. „Cel mai bun şi cel mai nebun fierar", spuneau despre el oamenii. Carol a afirmat, văzându-1 pe tatăl Bizantinului în oglindă, nu numai că l-ar fi văzut, dar că i-a potcovit de mai multe ori calul. Şi Carol s-a alăturat cetei Bizantinului.

Şi ei, astfel, au devenit şase.

Cornelius n-a aflat niciodată mai multe despre iubita cu care a fost toată viaţa doar în gând şi de care a fugit atunci când s-a aflat atât de aproape de ea. Femeia a rămas în sinea sa, unde a dobândit o biografie minunată, indiferentă Ia orice ar fi povestit lumea[12].

Celelalte întâmplări s-au succedat rapid, într-un iureş care nu s-a

12 în unele variante, şi pe acea iubită o chema tot Arlchen.

oprit până la sfârşitul Celui de Al Şaptezeci şi doilea. Şi, totodată, a
întregii sale cete.

în continuare, ceata s-a completat cu Bertrand şi cu Cavalerul Gudrun. Despre Bertrand ştim că li s-a alipit la Regensburg. Cavalerul
Gudrun apare în interiorul grupului fără nicio introducere, ceea ce-1
face pe scrib să creadă că manuscrisul *Minunatele întâmplări ale Bizan-
tinului în Franeia şi în celelalte ţări creştine* nu este chiar prima relatare
despre Cel de Al Şaptezeci şi doilea, unele pasaje fiind deja omise şi —
cine ştie? — altele adăugite. Să fi fost şi Cavalerul Gudrun o compi-
laţie mai târzie?

Bertrand, în schimb, urmează o cale veche de admitere într-un grup
eroic, cale folosită de numeroase personaje înainte şi după el. Bertrand
şi Cornelius s-au luat la harţă într-o cârciumă numită „Peştele de aur",
însă, ieşind în maidanul din spatele localului, încă înainte de a apuca

a-şi rezolva disputa cu săbiile, cei doi nobili cavaleri au observat că Bizantinul şi ceilalţi tovarăşi ai săi sunt atacaţi de un grup de tâlhari.

Cârciuma „Peştele de aur", aşezată în afara oraşului, constituia locul de întâlnire cu complicii lor localnici al derbedeilor veniţi pe Dunăre. Era un spaţiu primejdios acela, iar sosirea străinilor a fost monitorizată de la început, aşteptându-se doar momentul prielnic pentru lovitură. Ieşind Cornelius să se bată cu Bertrand, prilejul părea să fi sosit. Şi, ca în alte zeci de întâmplări petrecute la fel în diferitele naraţiuni, cei doi au uitat de neînţelegerile dintre ei şi s-au alăturat celor aflaţi în vădită inferioritate numerică. După ce le-au căutat cearta cu lumânarea, bandiţii s-au năpustit din toate părţile. Până şi namila Fruck, folosind o masă lungă, abia mai prididea să izbească un şir de haimanale, că şi apăreau alţi haidamaci în loc. Ba mai mult, cocoţaţi pe mobila din fundul uriaşei încăperi, câţiva mercenari genovezi, înarmaţi cu celebrele lor „gastraphete"[13], au ţintit în Fruck, principala redută duşmană. Nici nu era greu să-l nimereşti de la o distanţă atât de mică pe Fruck, cel care îşi proteja şi prin masivitate prietenii. Ne aflam doar cu puţin înainte de bătălia de la Crecy (1346), aşa că arbaletele încă n-au

13 Gastraphete = arbalete.

ajuns
să-şi piardă sinistra faimă de pe vremea Iui William Cuceritorul. Spe-
cialitate a mercenarilor italieni[14], o arbaletă era în stare să străpungă
până şi armura cavaleriei grele, aşa că până şi papalitatea a cerut să fie
retrasă din arta războiului, părând prea crudă pentru luptele dintre
creştini. Văzând cele ce se petreceau, Betrand şi Cornelius, ei înşişi în
armuri strălucitoare, fără a mai sta mult pe gânduri, s-au repezit cu
săbiile în ţintaşi. Eliberat de teroarea săgeţilor trase de la distanţă, din-
tre care câteva i s-au împlântat în trup, Fruck n-a mai avut mari pro-
bleme să-i ţină la respect pe cei ce îl atacau. A fost momentul în care
Bizantinul, Sublimul Jacques, Grapin şi Carol au ieşit şi ei la luptă

---

14 Abia la Crecy, tot englezii, cei care au adus din Orient faima arbaletei,
aveau să-i provoace şi sfârşitul. Arcurile lor lungi, uşor de armat, şi-au dovedit
decisiv avantajul faţă de arbaletele francezilor, care, după prima „salvă", aveau
nevoie de un timp prea lung spre a putea fi armate. După trei sute de ani de
glorie, dezastrul francez de la Crecy avea să însemne sfârşitul gloriei temutei
arme interzise de Conciliul Lateran II şi, apoi, de Papa Inocenţiu al Il-lea.

deschisă din spatele matahalei, în vreme ce Bertrand şi Cornelius veneau din spate. In curând, mulţimea de bandiţi a dat să fugă, dar ieşirea le era blocată din toate părţile. Izbânda s-a dovedit evidentă, aşa că Sublimul Jacques a lăsat sabia în favoarea lăutei şi a început să cânte victoria ce tocmai se năştea. Iar Grapin a avut, în sfârşit, prilejul de a-şi materializa din plin ura asupra celor ce i-au atacat atât de mişeleşte. Tot atunci, ne povesteşte Roland Duren, admirabilul biograf al Sublimului Jacques, Menestrelul din Gura Raiului, la fel de celebrul armurier~Carol avea să născocească un aliaj pentru armurile cavaleriei grele care să apere atât călăreţul, cât şi calul de pericolul arbaletelor.
(Din pricină că bătălia de la Crecy a spulberat ireversibil faima de până atunci a invincibilelor arme, acea invenţie a lui Carol n-a apucat să se generalizeze. Totuşi, aliajul a fost folosit pentru platoşe, fiind numit *fier earollete.* Mai târziu, materialul a cunoscut şi alte numeroase aplicaţii în maşinăriile născocite şi meşterite de Carol.)

întâmplarea seamănă cu multe altele, la fel de celebre, după reţeta în care fidelitatea până la moarte se naşte între oameni de onoare implicaţi împreună în conflicte întâmplătoare. (Bertrand şi Cornelius

au jucat, de pildă, rolul lui d'Artagnan, iar ceilalţi, pe cele ale lui Athos, Porthos şi Aramis.) Bertand nu s-a mai bătut cu Cornelius, rămânând şi ei nedespărţiţi, asemenea tuturor celor ce l-au însoţit pe Bizantin.

„Şi astfel a ajuns Contele Bertrand, Prinţul Negru, să se alăture oamenilor Fiului Bizantinului şi să nu se mai despartă niciodată de ei", a notat copistul, completând trupa care a realizat *Minunatele întâmplări ale Bizantinului în Franeia şi în celelalte ţări creştine.* Iar în 1686, în splendida ediţie a lui J.W. Schuster, „ediţia clasică" a *Cântecelor trubadurilor,* personajele rămân aceleaşi şi tot în număr de opt.

Chiar de nu ştim cum a ajuns şi Cavalerul Gudrun să facă parte din ceată, la Viena formaţia este deja completă. *Iar ceea ce propune scribul cu personajele descrise în preajma Celui de Al Şaptezeci şi doilea, aici i s-a relevat pentru prima oară: nu toţi pentru unul şi unul pentru toţi, ci toţi întru unul şi unul întru toţi.*

La curtea lui Otto cel Voios, adevărat protector, printre altele, al saltimbancilor, favoritul, Reidhard Fuchs, reuşea tot mai puţin să-i des-

creţească fruntea ducelui, după ce, ajungând el însuşi victima unei farse nu foarte reuşite[15], emana mai degrabă ură decât umor. (De altfel, Reidhard, scârbit, avea să moară după numai câţiva ani.) Tocmai atunci a sosit la Viena un „student în teologie din Ungaria, Wigand von Theben", care a izbutit repede să-i ia locul tot mai acrului Reidhard în inima ducelui.

Făcând un calcul simplu, venirea „studentului din Ungaria" la Viena s-a petrecut cu câţiva ani înainte de 1334, data morţii lui Reidhard înscrisă pe mormântul său din nava sudică exterioară a măreţei Catedrale a Sfântului Ştefan, lângă aşa-numita „intrare a cân-

15 In Viena, încă din Antichitate, în fiecare an de 1 mai, după cumplitele restricţii ale iernilor, cel ce descoperea prima viorea era sărbătorit ca un adevărat erou aducător al renaşterii vieţii. într-o primăvară, după ce tocmai consilierului responsabil cu buna dispoziţie, Reidhard, i-a surâs norocul, el s-a grăbit să acopere plăpânda floare cu pălăria sa, după care s-a dus la Viena pentru a aduna, după păstrata datină păgână, un alai care să celebreze ritualul culegerii viorelei. Nuinai că nişte ţărani au înlocuit floarea cu gunoi de pasăre, acoperind locul cu aceeaşi pălărie a domnului consilier. Acesta s-a făcut de batjocura mulţimii şi n-a scăpat de ocară decât prin fugă. Insă — ce să vezi? — în primul sat întâlnit în cale, Reidhard a ajuns tocmai când ţăranii oficiau obiceiul în jurul florii iniţial de el găsite. Scos din minţi, favoritul ducelui şi-a scos sabia şi a făcut ca numeroşi ţărani să plătească farsa cu viaţa. Până ce şi-a dat obştescul sfârşit, Reidhard Vulpea a fost supranumit „duşmanul ţăranilor".

tăreţilor". Şi Bizantinul a sosit la Viena tot cam pe atunci, la o vârstă asemănătoare: mai puţin de 20 ani. O mulţime dintre diferitele păcăleli înscenate de Wigand apar şi printre festele Celui de Al Şaptezeci şi doilea. De altfel, atât unul, cât şi celălalt sunt substituiţi deseori celui mai celebru personaj de gen al epocii, amintitul Till Buhoglindă (Eulenspiegel). Interesant este că autorii care-1 scot din uitare pe Wigand îl pun pe Till între ghilimele... Şi, pentru că am ajuns la datele vieţii, atât Wigand, cât şi Bizantinul se sting „în floarea vârstei, în etate de 35 ani", în 1348... Ca să nu mai vorbim de faptul că şi Al Şaptezeci şi doilea este descris adesea drept student călător.

E adevărat însă că Wigand îşi sfârşeşte călătoria de iniţiere la Viena, unde primeşte o parohie. In calitate de preot, cea mai celebră farsă a sa s-ar fi petrecut în urma unei veri reci şi ploioase, aproape lipsite cu

totul de soare. Preotul, care-şi câştiga cea mai mare parte a venitului din viile primite cadou de la duce, n-a reuşit să obţină decât un vin acru, imposibil de vândut. Butoaiele din pivniţa sa au rămas nedes- chise, iar punga, se povesteşte peste secole, îi era tot mai goală. Cum vara următoare promitea o recoltă cu adevărat bună, Wigand trebui să pregătească butoaiele pentru vinul deosebit ce se întrevedea. Ca să nu arunce lichidul oţetit, preotul răspândi zvonul printre credincioşii săi că duminica următoare, după slujbă, va zbura din t urnul bisericii până pe malul eelălalt al Dunării. Vestea s-a răspândit repede şi mii de ţărani s-au îngrămădit din toate zările spre a-1 vedea pe parohul zburător. Duminica, înghesuiţi în piaţa din faţa bisericii, oamenii au aşteptat ore în şir sub soarele arzător. Zăpuşeala şi oboseala i-a moleşit, iar transpiraţia le curgea şiroaie. Decât să moară de sete, lumea a fost dispusă să bea până şi vinul acru din recolta compromisă a anului trecut. Când s-a văzut cu butoaiele goale, dar cu punga din nou plină, Wigand a apărut, în sfârşit, Ia fereastra de la etajul casei parohiale şi şi-a întrebat enoriaşii:

— Voi aţi văzut vreodată un om zburând?

— Nu! i-au răspuns toţi într-un glas.

— De ce nu aţi văzut niciodată un om zburând?

Ameţiţi de vinul prost, de soare şi de zăpuşeală, oamenii au tăcut.

— Pentru că Dumnezeu a dorit ca oamenii să nu poată zbura, le-a răspuns preotul. Şi, atunci, cum să încalc eu voinţa Domnului? Tocmai eu, un slujitor umil al Său? După care a închis fereastra, iar oamenii au plecat mofluzi la casele lor.

Aceasta ni se povesteşte că a fost cea mai mare ispravă a lui Wigand, parohul consilier cu buna dispoziţie a ducelui Otto cel Voios.

în *Minunatele întâmplări...,* întâmplarea îi este atribuită Bizantinului. E drept că în ediţia din 1686, „ediţia clasică", J.W. Schuster nu aminteşte acest episod. Doar că, între timp, au trecut peste 300 de ani... „Venit din Ungaria", Wigand putea să fi sosit de oriunde din Răsărit. De pildă, din Enigma Europei ori din Bizanţ...

Scribul a anticipat că, la fel ca şi Bertrand de Guesclin, şi Al Şaptezeci şi doilea a scăpat de mai multe ori din prizonierat. De asemenea, scribul a amintit şi de Roland le Pen, cel despre care Duren, biograful Sublimului Jacques,

pretinde eă ar fi fost chiar Sublimul Jacques. Şi încă un lucru promis mai devreme ne-a dezvăluit scribul: ipoteza sa. „Celebra sa ipoteză"...

Să Ie luăm pe rând!

Roland le Pen, cel atât de elogiat de Sublimul Jacques, încât exegetul Roland Duren a emis părerea că „acel cavaler, singurul fără barbă şi singurul (membru al cetei — nota scribului) care cunoştea graiul literelor, frumos ca o icoană, încât era la fel de iubit de femei ca şi de bărbaţi", n-ar fi fost decât autoportretul narcisiac al trubadurului însuşi: puţin după ce menestrelul şi prietenii săi au părăsit Viena, s-au oprit pentru un spectacol la Pressburg (Bratislava)[16]. Aici, Sublimul Jacques a participat la un turnir muzical în faţa nobilimii adunate de ziua principelui. Ghinionul Menestrelului din Gura Raiului a fost că a patra probă pentru cei trei ultimi artişti rămaşi în cursă a fost interpretarea *la prima vista* a unui cântec scris special pentru această ocazie chiar de către fiica principelui. Numai că Jacques nu cunoştea scrierea şi, fiindcă privi îndelung şi neajutorat înscrisul, lumea a început să aplaude şi să vocifereze în batjocură. (Nu conta că oamenii serioşi erau analfabeţi, dar era de tot râsul ca un pierde-vară ce trăia din fleacuri să

16 Cum Bratislava era parte a regalului maghiar, iar Al Şaptezeci şi doilea s-a întors spre Apus venind din nou prin Viena, scribul crede că la a doua trecere prin Viena „a venit Wigand din Ungaria".

nu se descurce nici măcar în tainele îndeletnicirii sale!) Chiar dacă se prezentase bine până atunci, Jacques devenea cu fiecare clipă ce trecea un simplu impostor. Situaţia a fost salvată de prietenii săi, năvălind cu toţii pe mica scenă improvizată în faţa intrării monumentale a palatului princiar. Fiecare dintre oamenii trupei s-a grăbit să-şi asume un rol, Fruck a fost cel care a urcat primul pe podium, ţinând deasupra capului o bară de care stăteau atârnaţi Bizantinul, mişcându-şi necontenit uriaşele urechi de măgar de pe bonetă şi provocând tot felul de reflexe ale soarelui captat în oglinda sa, Cavalerul Gudrun, mimând, aşa atârnat de bară cum era, mişcări graţioase de dans, Grapin, sfărâmând cu o secure ramurile cele mai groase din copacii din jur, Carol, făcând scamatorii cu cercuri de oţel, Bertrand, mânuindu-şi cu o repeziciune nemaivăzută spada şi nimerind fără greş câte o ramură oricât de subţire,

toţi făcând, într-o zarvă bine regizată, lucrurile cele mai deosebite, încât nu ştiai la care să te mai uiţi. Iar Cornelius i-a şoptit lui Jacques cuvintele de pe foaie, astfel că menestrelul a reuşit să treacă şi proba a patra, datorită spectacolului improvizat dc trupa sa. Da, dar lucrurile ar fi putut să se sfârşească şi rău, chiar umilitor, dacă ar fi să ne amin-tim ce au păţit cântăreţii ieşiţi mai devreme din concurs.

Sublimul Jacques, Menestrelul din Gura Raiului, nu cunoştea scri-sul? Păi, din diferitele surse reiese chiar contrariul: că trubadurul ar fi fost singurul din ceată care cunoştea tâlcul „literelor întotdeauna gata s-o ia razna". în variante mai târzii, acelaşi Jacques va interpreta întâmplările celebrei trupe a Celui de Al Şaptezeci şi doilea, cu aceleaşi personaje, doar el rămânând în off-, în locul său, pe scenă, jucându-i rolul, se va afla Roland le Pen. Iar când apare acesta, nu mai este pre-zent nici Cornelius. In plus faţă de sugestia lui Roland Duren, scribul crede că Sublimul Jacques nu se ascunde numai sub înfăţişarea frumo-sului Roland le Pen, personaj evident idealizat, ci, în aceeaşi măsură, îl asimilează şi pe Cornelius, descris atât de asemănător cu Roland le Pen. Cum Jacques şi Cornelius apar în aceeaşi distribuţie, nu este de mirare că, atunci când se contopesc total, numărul de personaje

din poveste este mai mic de opt. Aceasta este una dintre primele *asimilări* între eroii din ceata Bizantinului.

A făcut ori n-a făcut parte şi Roland le Pen din trupa Bizantinului? Scribul crede că aceasta nu este decât o altă *asimilare* între eroii din ceata Celui de Al Şaptezeci şi doilea, în vreme ce Sublimul Jacques se confundă cu Roland le Pen, acesta i se substituie şi lui Cornelius, atin-gând şi relaţia Sublimul Jacques-Cornelius.

Scribul a mai amintit şi amănuntul că Bertrand de Guesclin a căzut de mai multe ori prizonier şi că a ştiut să scape de fiecare dată. (Bertrand de Guesclin are o fizionomie fluidă deja din clipa în care uzurpă apelativul prinţului Edward, „Prinţul Negru".) în accepţia vremii, calitatea de prizonier de război, de rob sau de osândit se con-funda. Lucru limpede pentru oricine ajungea într-una dintre aceste situaţii, pierzându-şi onoarea şi rămânând la bunul plac al celui sub puterea căruia cădea. Norocul, dar şi şiretenia mai izbuteau să întoarcă uneori roata. Bertrand dc Guesclin, viitorul conetabil al Franţei, a ştiut

să profite ca nimeni altul de orice situaţie, chiar şi de cea de prizonier.
După prizonieratul în urma bătăliei pierdute de la Auray, regele Carol
al V-lea 1-a numit comandantul *Companiilor libere,* adică al faimoasei
armate regulate care avea misiunea de a tâlhări pe oricine în folosul
coroanei. Renumele acelor bandiţi oficiali era atât de cumplit, încât li
se mai spunea şi „lăcuste regale", fiindcă pustiau tot ce le ieşea în cale,
fără a trebui să le fie frică de braţul legii, căruia îi cad victimă, mai
devreme sau mai târziu, mai toţi jefuitorii de rând. Cu vreo douăzeci
de ani înaintea bătăliei de la Auray, ceata Bizantinului a fost implicată
într-un proces al căror protocoale, în parte, ni s-au păstrat. Acuzaţi că
ar fi jefuit un castel din Alpii Orientali, profitând de o mare sărbătoare
locală, unde s-ar fi dat iniţial drept saltimbanci, membrii trupei, iniţial
arestaţi, au fost achitaţi de judele local, ba mai mult, au primit şi o
despăgubire consistentă pentru perioada cât au fost reţinuţi[17]. Actele
rămase se găsesc într-o stare precară, dar mai pot să dovedească teama
judecătorului faţă de acea ceată stranie, în care o parte dintre membrii

17 „Dar cum să-i ţii prizonieri pe Bertrand, alături de toţi cei din trupa Bizantinului, când, printre ei se afla Fruck, matahala capabilă să sfarme orice
lanţuri, sub ochii uimiţi ai mulţimilor?" (ef. *Artiştii dreptăţii.)*

ei purtau armuri şi scuturi cu blazoane strălucitoare, alături de alţii părând să provină din stările cele mai de jos. Şi nu numai frica, ci şi interesul pare să-i fi determinat judelui decizia, întrucât, la mai puţin de o săptămână după ce oamenii Celui de Al Şaptezeci şi doilea au părăsit triumfători locurile, magistratul a fost găsit ucis de către o comunitate ce-şi revendica mândră isprava. „Dacă judecătorul strâmb nu este înlăturat", a notat cineva pe marginea unei foi, „am putea fi oricând la pofta oricărui răufăcător, iar nenorocirile ar fi fără sfârşit."

Scribul nu dispune de niciun indiciu că moartea judelui ar fi fost urmată de o anchetă şi că ar fi fost cineva pedepsit.

Celălalt Bertrand, Bertrand de Guesclin, n-a ajuns niciodată atât de departe în inima Europei. El a fost implicat doar în luptele suveranului său, luptând pentru eliberarea teritoriilor continentale împotriva britanicilor (pe care-i ura din tot sufletul) şi contra duşmanilor din sud de Pirinei, care şi aceia atentau la ceea ce francezii considerau că li se

cuvine. însă *Companiile libere* franceze au stârnit atâta panică, încât faima lor le-a depăşit cu mult faptele şi teritoriile. Să jefuieşti sub oblăduirea făţişă a legii a devenit apanajul lor.

în biserica parohiei din localitatea Miinz, scribul a dat peste o însemnare extrem de interesantă: „Doar mânia Domnului este acceptată fără crâcnire de către oameni, pedepsele trimise de El prin mâna altor oameni nasc întotdeauna reacţii de împotrivire." Iar, câteva foi mai încolo, găsim o recomandare, al cărei autor nu este precizat, prin care preotul este îndemnat să îi liniştească pe enoriaşii săi în legătură cu năvala distrugătoare a ostaşilor tâlhari dintr-un târg din preajmă, năvală care a lăsat atâta durere şi spaimă primprejur, şi care n-a fost decât un avertisment al Domnului. Astfel, se spera, mişcările născute din neliniştea ţăranilor să poată fi preîntâmpinate.

Multă vreme, asemenea raiduri de jaf sub scutul legii au fost numite „loviturile lui Roland", cu referire la Roland le Pen, personajul atât de fermecător şi atât de malefic. Roland Duren pretinde că vremea lui Roland le Pen s-ar fi sfârşit în ultima treime a veacului al XlV-lea, când, ca o coincidenţă (?), Bertrand de Guesclin a dus până la „desăvârşire" misiunea de a tâlhări în folosul coroanei. (Pretextele erau întotdeauna venite ca nişte coerciţii împotriva unor nesupuneri,

chiar dacă, de foarte multe ori, acele nesupuneri n-aveau vreo legătură cu realitatea.) „Loviturile Iui Roland" devin „Loviturile lui Bertrand" şi sunt cunoscute sub acest nume în mai toată Europa. Pentru ca metamorfoza să fi putut avea loc, a trebuit să fi existat un Bertrand cu un renume corespunzător, apoi un Roland şi, în sfârşit, un alt Bertrand, cel mai faimos dintre cei trei. în acelaşi context a citit scribul şi episoadele de robie (prizonierat) ale lui Bertrand din ceata Bizantinului. Perioade mai degrabă vesele decât adevărate momente de robie. De câte ori ajung ostatici, oamenii din ceata Fiului Fugarului îşi continuă farsele, dar îl lasă pe Bertrand să le deschidă calea spre libertate.

Iar Fiul Bizantinului s-a aflat în fruntea unei cete rămasă în istorie când drept mânată să-i batjocorească pe bogătaşii impertinenţi şi cruzi, când drept o formaţiune de haiduci, luând de la cei avuţi şi dând la săraci, când drept un detaşament al „lăcustelor regale". Fapt este că Bizantinul s-a folosit şi de alte arme decât de cele tradiţionale în vede-

rea atingerii scopului său — acela de a-şi găsi tatăl —, iar, mai mult decât isprăvile propriu-zise, acele arme au constituit deliciul legendelor ce ne-au rămas.

La Ratisbon (Regensburg), au nimerit în mijlocul uneia dintre numeroasele dispute dintre orăşeni şi episcop. De data aceea, ierarhul a mers mult mai departe decât de obicei, spânzurând în piaţa publică un tânăr consilier al primăriei şi ameninţând să execute şi alţi patru fruntaşi ai cetăţii, pe care-i ţinea prizonieri de mai multe zile. întreaga localitate era copleşită de eveniment, nimeni nu mai lucra şi toată populaţia se afla pe străzi. Oamenii ezitau să atace palatul episcopal, ştiind că ierarhul nu glumeşte şi că va fi în stare să-i ucidă şi pe ceilalţi ostatici, chiar dacă nu mai avea prilejul să organizeze o ceremonie publică în scop de intimidare. Episcopul mai reprezenta legea infailibilă, Legea lui Dumnezeu. Dar pentru câtă vreme încă? Operând cu mijloace atât de secularizate, cuvântul lui nu mai era Cuvântul.

Saltimbancii se pare că au ajuns în momentul cel mai puţin potrivit într-un Ratisbon pregătindu-se de luptă, nu de petreceri vesele. Dar nici ceata pestriţă a Bizantinului nu se prezenta ca o trupă obişnuită de artişti: din ea făceau parte nobili, unii în armură şi prezentând scu-

turi cu steme impunătoare, iar cine-1 vedea pe Fruck era convins pe
dată că nu e doar de glumit cu nou-veniţii.

Pus la curent cu răzmeriţa din oraş, Bizantinul a trecut fără şovăire
de partea populaţiei. Palatul episcopal se afla ferecat, iar lumea stătea
în espectativă în faţa porţii. Era evident că ajungea o scânteie ca focul
să izbucnească. Totul a pornit de la „impozitul pe femeie", taxă soco-
tită prea mare, pe care episcopul a impus-o la căsătorie. Edilii au ripos-
tat, spunând că oamenii nu au de unde plăti atâta şi că se va ajunge ca
majoritatea populaţiei să trăiască în concubinaj, în afara sfintei taine a
nunţii. De altfel, tânărul consilier spânzurat în piaţa mare a fost ales
ca exemplu, tocmai fiindcă s-a căsătorit în mod ostentativ la Augsburg,
ca să evite impozitul local socotit restrictiv.

Pe lângă cei patru ostatici, episcopul îşi apăra reşedinţa cu încă o
armă: el ameninţa că va impune o nouă taxă şi pentru înmormântări,
ratisbonienii riscând să-şi îngroape morţii fără ultima împărtăşanie şi

fără preoţi. în lipsa acelor două argumente, micul detaşament de soldaţi n-ar fi putut face faţă unui atac al plebei. Aşa că ierarhul era dispus la negocieri, deşi încă mai era convins că se află în avantaj. în afară de asta, mai aştepta şi întăriri din nord. Dar până să sosească ajutoarele, orice era posibil, iar starea de asediat în care se afla nu-i mărea în niciun caz prestigiul.

Al Şaptezeci şi doilea şi oamenii săi au ridicat o estradă chiar în faţa intrării în palat şi şi-au început spectacolul: jonglerii, ruperi de lanţuri, înghiţit de foc, întreceri cu săbiile, dans şi muzică. între timp, Bizantinul chema câte un spectator căruia îi arăta oglinda, rugându-1 să identifice în figura din spatele propriului chip imaginea Fugarului, a Celui de Al Şaptezeci şi unulea.

Spectacolul s-a dovedit un interludiu bine-venit, ameliorând atmosfera atât de încinsă. Aşa că, după puţină vreme, Bizantinul s-a putut apropia şi de cei ce priveau din spatele zidurilor şi să-i îndemne să se privească şi ei în oglindă.

Ca de obicei, Al Şaptezeci şi doilea avea un plan, pe care-1 adapta din mers. Doar că, de data aceea, faptul că unul dintre funcţionarii episcopiei, un călugăr bătrân, a afirmat că îl recunoaşte pe Fugar

şi că 1-a întâlnit la Niirnberg, cu multă vreme în urmă, a avut darul de a-1 zăpăci şi pe el. A fost prima oară când sc părea că într-adevăr cineva 1-a identificat în oglindă pe tatăl său.

— întreabă-1! întreabă-1 unde e! îl zorea Al Şaptezeci şi doilea. Dar bătrânul călugăr fu chemat în interiorul clădirii.

Oglinda era un alt tărâm, un tărâm discret, un univers paralel ce se oferea privirii, însă ce nu putea fi păşit decât de cei din partea cealaltă a sticlei: doar cineva din oglindă era în stare să acţioneze asupra alt- cuiva din oglindă, chiar şi numai să discute cu el. Bătrânul călugăr, reflectat şi el în sticlă, intrase în oglindă.

Profund tulburat, Bizantinul uită o vreme rostul său în acel loc, iar, între timp, oamenii, ca treziţi dintr-un somn, vociferau tot mai tare şi ameninţau cu asaltul palatului episcopal, dacă cei patru ostatici nu vor fi eliberaţi pe dată. Spectacolul trupei nu mai interesa pe nimeni şi artiştii fură rugaţi să se retragă. Pentru propria lor protecţie.

Revenindu-şi în fire, Al Şaptezeci şi doilea urcă pe estradă şi captură o rază de soare în oglinda sa, rază pe care o fixă de pervazul ferestrei din camera episcopului. Apoi, păşind încet, bufniţa urcă pe acea punte spre palat. Lovi cu ciocul în jaluzelele de lemn, din spatele cărora episcopul privea îngrozit. După ce bufniţa făcu o gaură suficient de mare, raza a pătruns în palat. O lungă linişte apăsătoare acoperi Ratisbon, după care izbucni şi focul.

Era în anul 1334, când palatul episcopal din Regensburg a ars până la temelii. Au scăpat doar câţiva oameni, printre care şi cei patru ostatici. Din păcate, călugărul care 1-a cunoscut pe Fugar a fost găsit carbonizat. Niciunul dintre supravieţuitori nu 1-a recunoscut pe tatăl Bizantinului.

Bizantinul s-a adresat oamenilor de pe estrada din faţa intrării în ruinele fumegânde:

— Omul mănâncă şi elimină tot ce nu-i trebuie. Şi Dumnezeu se hrăneşte şi elimină rahatul. Aici, le arătă mulţimii rămăşiţele palatului episcopal, se află excrementele Domnului. Nu se cade să le lăsaţi aşa! Faceţi curăţenie!

După care plecă împreună cu toţi ai săi.

Cetăţenii din Ratisbon n-au putut fi pedepsiţi pentru distrugerea reşedinţei episcopale, întrucât nimeni nu s-a atins de clădire, iar

bufniţa urcând pe o rază de soare dispăruse de mult, împreună cu cei care au adus-o.

Puţin mai târziu, la Bratislava, în Comitatul Posonium din Regatul Ungar, aflăm cum a fost recunoscut Cornelius şi de ce a fost el dezmoştenit.

Se pare că principala călăuză a Bizantinului au reprezentat-o totuşi zvonurile — zvonuri pe care reuşea să le strângă cu ajutorul oglinzii sale —, şi că bufniţa n-a fost decât cea care-i arăta drumul de urmat, imediat ce itinerarul era stabilit de Al Şaptezeci şi doilea, în conformitate cu informaţiile primite. După ce a părăsit Ratisbon, Bizantinul a dat de o a doua persoană ce părea că 1-a recunoscut cu adevărat pe Fugar. In felul acesta, a aflat că tatăl său „a plecat demult", cu vreo douăzeci de ani în urmă, spre Răsărit. A fost prima informaţie certă.

Aşa că şi fiul s-a întors din drum şi a revenit pe cursul Dunării. Iniţial, Bizantinul, sosit din Enigma Europei, a căutat îndelung localitatea numită. Cel ce 1-a îndrumat încolo a vorbit despre Pressburg, oraşul cărora slovacii îi spun Presporok. Cu o pronunţie cu totul diferită, cele două toponime nu reuşeau să se unească în mintea fiului Fugarului. Revenit în Regatul Ungar, a auzit de Pozsony, iar primul întâlnit în acea localitate, un ţigan, i-a spus că se află la Pozhoma. în labirintul străzilor înguste, Al Şaptezeci şi doilea rătăci îndelung, fără a fi sigur că a ajuns in locul pe care l-ar fi călcat tatăl său „demult, cu vreo douăzeci de ani în urmă".

Trupa Bizantinului a sosit pe apă, coborând pe Dunăre într-o ambarcaţiune la fel de pestriţ ornată, pe cât de pestriţă era însăşi ceata Bizantinului. Iniţial, se pare, ar fi făcut un nou popas la Viena[18]. Acolo, au cumpărat ambarcaţiunea, de fapt o barcă mare şi adâncă, căreia i-au adăugat o cabină pe care au împodobit-o cu fel de fel de ornamente colorate, precum şi cu lampioane cu lumină colorată, aduse de un negustor evreu din imperiul hanilor galbeni. Au înălţat şi un catarg cu opt steaguri, unul pentru fiecare pasager: flamura neamului

18 Probabil când cu întâmplarea preotului Wigand, „cel venii clin Ungaria".

de conţi a lui Cornelius (cu emblema cu pasărea, turnul şi oglinda lacu-
lui); cea a familiei de marchizi a lui Bertrand; cea cu coroană regală a
lui Carol; însă cea mai frumoasă era cea a Cavalerului de Aur, a Cava-
lerului Gudrun. Dar şi ceilalţi patru membrii ai echipajului şi-au zămislit însemne heraldice: Fruck — un urs cu coadă de sirenă (o stemă la fel de monstruoasă ca şi cel ce o revendica); un flaut şi o cobză
încrucişate ca nişte arme pe o panoplie, pentru Sublimul Jacques, Menestrelul din Gura Raiului; o spadă străpungând un cavaler pentru
Grapin şi, mai mare decât toate celelalte, steagul Bizantinului: o pânză
violetă cu două găuri în mijloc, într-una fiind fixată oglinda, pe când
în cealaltă trona bufniţa. Şi, de parcă toate astea n-ar fi fost îndeajuns,
trupul de lemn al ciudatei ambarcaţiuni era îmbrăcat cu o complicată
armură metalică, desigur opera lui Carol, din care numeroase nemai-
văzute animale de fier ameninţau mereu să sară asupra celui ce ar fi
riscat să se apropie prea mult.

în oraşul numit astăzi Bratislava, trupa Celui de Al Şaptezeci şi doilea a acostat pe o insulă în mijlocul Dunării. Stă scris în *Manuscrisul cu flori*[19] că acolo „au ridicat o estradă mare, pe care au început să-şi prezinte spectacolele nedemne pentru cei câţiva adevăraţi nobili amestecaţi cu simplii saltimbanci. Au scos foc pe gură, au cântat şi au dansat, au prezentat numere de comedie şi s-au purtat asemenea celor mai umili artişti de circ. Lumea a început să se adune pe malurile râului, atrasă atât de zgomotul lor nătâng, cât şi de lucrurile neroade pe care le făceau. Vestea a mers repede şi (ei) au reuşit să stârnească până şi curiozitatea lumii alese din cetate. Numai că s-a întâmplat ca venirea lor să coincidă chiar cu pregătirile pentru înmormântarea ducelui. În oraş au sosit numeroşi oaspeţi, dar şi multă plebe şi gură-cască gata să asiste la solemna ceremonie. Nu era, în niciun caz, momentul cel mai potrivit pentru spectacole de saltimbanci". Din aceeaşi sursă, aflăm că, din palatul îndoliat, au sosit mai mulţi trimişi să le spună nedoriţilor artişti să părăsească urbea şi să-şi vadă de treabă altundeva.

19 *Manuscrisul cu flori* (pentru că are în colţul de sus dreapta, pc fiecare filă, desenată câte o floare), cronica păstrată a familiei lui Cornelius.

Totuşi,
obraznicii şi-au continuat spectacolele atât de sfidătoare, neascultând
defel de niciun îndemn de bun-simţ, iar poporul, în loc să se întristeze
şi să cugete la sufletul stăpânului înălţat spre ceruri, se veselea şi
aplauda toate scălâmbăielile neruşinate. Atunci, din palat şi-a făcut
drum un detaşament de soldaţi pregătiţi să facă ordine cu ajutorul
armelor. Lumea s-a dat la o parte, însă aştepta curioasă, de la mică dis-
tanţă, să vadă desfăşurarea evenimentelor. Era limpede că pestriţa
trupă nu se va lăsa alungată cu una, cu două, nici după ce comandan-
tul oştenilor i-a somat ultimativ să părăsească insula. Cum aceia îşi
continuau nestingheriţi spectacolul, soldaţii au urcat în bărci şi au tre-
cut apa. Oamenii Bizantinului nu i-au împiedicat s-o facă, dar, atunci
când soldaţii s-au apropiat să dărâme estrada, Sublimul Jacques a
început un cântec zglobiu, iar Fruck, folosindu-se de o pârghie imagi-
nată de Carol, a făcut ca scândurile ce fixau estrada să se cutremure. Pe
acest ritm tot mai îndrăcit, Cornelius şi Cavalerul Gudrun s-au apucat
de dans, iar soldaţii, zgâlţâiţi de podiumul de sub ei, dădeau impresia

că s-au prins şi ei în acel joc. Apoi, Cornelius şi cavalerul Gudrun s-au retras şi i-au lăsat doar pe militari să dănţuiască. Scândurile se cutremurau tot mai tare, iar soldaţii n-au mai fost în stare să-şi menţină echilibrul. După câteva minute, parcă interminabile, rând pe rând, oamenii în uniformă au fost azvârliţi în fluviu, zburând ca nişte bolovani dintr-o catapultă.

Printre oaspeţii de seamă sosiţi la funeraliile ducelui se aflau şi doi dintre verişorii lui Cornelius, în drum spre cea aleasă să fie soţia rudei lor, rudă.despre care nu mai ştiau nimic. Nu le-a venit să creadă ochilor că un „conte adevărat" este în stare să se scălâmbăie asemenea celui mai de jos saltimbanc, aşa că au folosit întâmplarea, s-au întors acasă şi au povestit-o tuturor: netrebnicul nu se cădea să mai poarte titlul moştenit şi, desigur, nici să mai dispună de averea familiei. Trădarea lui a fost dublă: a încălcat contractul atât de important din punct de vedere politic între cele două case nobiliare şi s-a purtat mult sub demnitatea rangului. Şi aşa a fost Cornelius dezmoştenit.

Ciudat este doar că pe insula de pe Dunăre, la Pressburg, cei doi verişori nu s-au putut pune de acord în privinţa membrilor trupei de saltimbanci care i-a atras pe soldaţi „să danseze" pe scândurile atât de

periculos de instabile: unul pretindea că 1-a recunoscut pe Cornelius mânuind scutul cu blazonul adevărat, celălalt susţinea că fostul verişor ar fi uzurpat o stemă străină, pe care a descris-o identic cu cea de pe sculul Cavalerului Gudrun.

Scribul crede că aceasta n-a fost decât o nouă asimilare între eroii cetei Celui de Al Şaptezeci şi doilea.

Cu cât trecea timpul, cu atât se adunau şi isprăvile cetei Bizantinului, iar faima a început să o ia înainte, pe oriunde urma „trupa" să treacă. Din lipsă de spaţiu şi de timp, scribul nu va putea insista decât pe foarte puţine dintre întâmplările care constituie bogatul corpus narativ al *Minunatelor întâmplări...,* în *Aitiştii dreptăţii* sau în clasica ediţie a *Cântecelor trubadurilor.* Bizantinul a devenit materie primă pentru literatură şi analiză literară. Doar firul roşu rămâne constant: Fiul Bizantinului a cutreierat întreaga Europă în căutarea tatălui său, însoţit de o ceată de artişti jucând roluri de haiduci, fiind nedespărţit dc o

bufniţă-ghid şi de o oglindă fermecată. Drumul Celui de Al Şaptezeci şi doilea a durat în jur de douăzeci de ani, vreme suficientă pentru a colinda locuri diferite în împrejurări diferite. Printre meleagurile străbătute se află adesea şi zone întregi pustiite de molime, decimate de năvăliri, pârjolite de incendii ori inundate de apele ieşite din matcă. Mânia Domnului, a Dumnezeului Răzbunător, le aducea deseori aminte oamenilor de greşelile pe care nu conteneau să le săvârşească, în ciuda repetatelor avertismente succesive. Aşa şi de-a lungul albiei Rinului, unde Bizantinul a ajuns în jurul anului 1340, după socoteala de azi[20].

Trupa Bizantinului străbătea ţinuturi devenite lugubre. Iarăşi, ca de atâtea ori, oamenii aveau impresia că parcă niciodată lumea n-a fost supusă la atâtea încercări din partea Domnului pentru răutăţile lor. Totuşi, giumbuşlucurile menestrelilor nu erau respinse de umbrele supravieţuitoare ale dezastrelor. Ba dimpotrivă, poznele, demonstraţiile de forţă şi îndemânare, precum şi toate celelalte producţii cădeau ca

20 Scribul a luat drept reper evenimentul de la Rense, din 1338. (Animozităţile de după deciziile luate de principii electori, prin care alegerea împăratului nu mai trebuia confirmată de papă, erau în toi. Iar hotărârile acelea au fost luate, la Rense, în 1338.)

o ploaie deasă pe un pământ uscat de secetă. Era o lume halucinantă aceea în care au nimerit Al Şaptezeci şi doilea şi tovarăşii săi. De pildă, într-un târg, unde s-a întâmplat să ajungă duminica, oamenii, abia scăpaţi de nenorocirile aduse de o nouă năvălire a unor soldaţi, se pregăteau veseli de spectacolul execuţiei unui nenorocit, prins că a jefuit o casă în vreme ce locuitorii se refugiaseră în codru de frica jafului oştenilor.

In faţa unei mulţimi în zdrenţe, aflate în plină convalescenţă după atacul oamenilor şi după o molimă care a înjumătăţit populaţia localităţii cu abia câteva luni în urmă, dar ahtiată după amintirile plăcute ale vieţii, Bizantinul şi-a folosit oglinda în care privitorii nu se vedeau decât pe ei şi pe Cel de Al Şaptezeci şi unulea, însă au putut admira şi imagini vivante din visele lor cele mai intime, Sublimul Jacques (în acel episod, Roland le Pen) i-a făcut să plângă ascultându-i baladele şi să râdă în hohote la cântecele fără perdea, Fruck a ridicat ca pe un fulg o căruţă încărcată până la refuz, Bertrand şi Cavalerul Gudrun au oferit

o demonstraţie de scrimă la cel mai înalt nivel, folosindu-se de arme ascuţite ca pentru o luptă adevărată, iar Carol a meşterit din mai nimic o mulţime de obiecte folositoare. Lumea privea vrăjită şi până şi osândul s-a lăsat atras de vraja artei celebrei trupe nimerite tocmai în ultimele-i clipe în localitatea sa natală.

Bizantinul şi-a adus aminte de o predică ţinută de acel preot Wigand din Viena, predică reluată de multe ori şi având un succes deplin oriunde: în esenţă, Wigand (sau Bizantinul însuşi?) le propovăduia ascultătorilor (enoriaşi sau simpli gură-cască) să ia aminte că Dumnezeu a făcut în aşa fel lumea cu stăpâni şi servi, încât să-I poată încerca pe fiecare. Pentru că, dacă într-o întruchipare ţi-a oferit rolul de senior şi tu n-ai fost în stare să-ţi faci datoria cu omenie şi umilinţă, uitând de supunerea în faţa divinităţii, în ipostaza următoare urmează să fii tu sclavul şi să resimţi toate nedreptăţile şi suferinţele pe care le-ai pricinuit în calitate de domn. Teoria aceasta, atribuită Sfântului Wigand, a străbătut întreaga Europă în veacul al XlV-lea, chiar dacă acel Sfânt Wigand n-a fost atestat niciodată[21]. Aşa că a pledat şi

21 Scribul a găsit surprinzător de multă bibliografie referitoare ia această temă, chiar dacă tinde să creadă că a dat de o „teorie ştiinţifică" născută

pen-
tru eliberarea osânditului care-şi aştepta umilinţa sfârşitului, mai ales
că tocmai acela pretindea că l-ar fi recunoscut pe Fugar, tatăl Celui de
AI Şaptezeci şi doilea, în oglinda Bizantinului.

— Voi aţi fost încercaţi de Domnul — Stăpânul nostru de-a pururi —
atât dc boală... Câţi oameni au murit în toamnă?

— Cine să mai ştie, i-au răspuns în cor. Oricum, foarte mulţi.

---

dintr-o
minciună. In 1389 a avut loc chiar şi o dispută teoretică la Cadiz în legătură
cu nemurirea sufletului şi cu reîncarnarea alternativă în diferitele clase sociale.
E de mirare cum teoria alternanţei nu a supravieţuit, ea venind ca o doctorie
răcoritoare pe suferinţele credincioşilor atât de încercaţi. O sută de ani mai
târziu, Worfill aminteşte de sărăcia sufletească a oamenilor „care au uitat că
aceia dintre ei care astăzi sunt stăpâni, în mod negreşit mâine vor fi sclavi şi
vor trebui să trăiască tocmai nedreptăţile făcute de ei înşişi în ipostaza trecută",
încetul cu încetul, *teoria alternatistă* — sau *renaşterea ca răsplată,* cum a mai fost
numită pentru înţelegerea vulgului — s-a pierdut în uitare.

— Şi aţi fost încercaţi de Dumnezeu -— Cel care le orânduieşte pe toate — şi cu ticăloşiile oştenilor. Cât v-au luat ei din case?

— Mai totul, s-au căinat oamenii.

— A fost drept?

— N-a fost drept! Iar o femeie a început să ţipe că sigur n-a fost voinţa Domnului ca toţi copilaşii ei să moară de boală, iar ultimul să fie ucis de soldaţi, atâta vreme cât pruncii nici n-au apucat să păcătuiască.

— Şi cum v-aţi găsit dreptatea?

Mulţimea a tăcut. Dreptatea în faţa cui?

— Omul acesta, pe care vreţi să-1 ucideţi, ce v-a făcut?

— A stat ascuns ticălosul şi, profitând că noi am fugit în codru, a furat din beciul lui Jochann toate merindele bine ascunse acolo.

— Pentru moartea alor voştri şi pentru jaful întregului târg nu vă răzbunaţi, dar pentru puţină mâncare da?

— Păi, ceea ce ne trimite Domnul e drept.

— Şi soldaţii?

— Şi ei au fost trimişi de Domnul.

— De ce, ceea ce este acceptat ca inevitabil, dacă este provocat de Dumnezeu, nu le este iertat oamenilor, chiar dacă greşelile acelora sunt mult mai mici?

De data asta, oamenii au fost gata să se revolte împotriva Bizantinului. „Se vede că toţi comedianţii nu sunt decât nişte scursori ale societăţii!"

— Dumnezeu nu poate greşi! răsună într-un glas.

— Şi soldaţii? mai întrebă o dată Bizantinul.

— Şi ei au fost trimişi de Dumnezeu, repetară oamenii.

— Şi omul acesta este tot trimis de Dumnezeu, decretă AI
Şapte-
zeci şi doilea şi-1 dezlegă pe osândit. După care trupa
Bizantinului
părăsi târgul. Nu uitaţi, le mai aminti Al Şaptezeci şi doilea, cine
este
astăzi gâde, mâine va fi el cel condamnat.

Cum Bertrand şi Cavalerul Gudrun au dovedit în demonstraţia
lor că
au săbii extrem de bine ascuţite, gloata costelivă a renunţat să se
opună.

Pe cel eliberat 1-a chemat Bertrand. Şi, contopindu-se cu
primul
Bertrand, scăpând iarăşi dintr-un prizonierat, nu s-a mai
despărţit de
izbăvitorii săi.

Iar aceasta a fost *o nouă asimilare* între eroii din ceata Celui de Al Şaptezeci şi doilea.

Pe eşafod, Bertrand 1-a recunoscut în oglinda Bizantinului pe Fugar, tatăl căutat al Celui de Al Şaptezeci şi doilea. A fost aceea o amintire foarte veche, revenită în memorie pentru o clipită şi dispărută iarăşi. Bertrand s-a regăsit copil mic asistând la ceea ce ar fi trebuit să fie execuţia publică a unui templier[22]. Pe vremea aceea, părinţii lui Bertrand se aflau la Paris. Aşa că a fost mai mult o deducţie locul întâmplării ieşite pentru atât de scurt timp din memorie. îndeajuns, însă, pentru ca bufniţa să aleagă calea azimutului, spre Paris.

Bizantinul şi tovarăşii săi au urmat bufniţa. Erau de acum de peste cincisprezece ani împreună. Şi tocmai atunci a izbucnit prima ceartă în interiorul cetei: „Aşa cum se întâmplă de atâtea ori, şi cei mai buni prieteni ajung să se sfădească, când între ei apare acelaşi amor. Bizantinul şi Sublimul Jacques s-au înfruntat pentru Arlchen, divina iubită. 1-a împăcat Cavalerul Gudrun, a cărui dragoste i-a mulţumit pe amândoi." Această frază apare în diferite variante, dar şi în clasica

22Fugarul n-a ajuns pe eşafod, iar bunicul — cu care poate că a fost confundai — era un bătrân ros dc anii de detenţie şi de chinurile morale suferite...

Cântare a trubadurilor. De unde, multă vreme, s-a crezut că acel Cavaler Gudrun ar fi fost femeie, mai ales că şi numele său inspira această idee. Dar cavaler nu poate fi decât un bărbat. Să se fi întâmplat şi între membrii cetei Bizantinului legături pederaste, la fel ca în atâtea colectivităţi exclusive de bărbaţi? Mai mult, se ştie că printre reprezentaţiile date de trupa Celui de Al Şaptezeci şi doilea au fost şi piese de teatru. Or, rolurile de femei erau interpretate de bărbaţi îmbrăcaţi în straie muiereşti. Cine a fost Cavalerul Gudrun? Să fi fost el (ea?) „divina Arlchen", cea atât de înfocat cântată de Sublimul Jacques[23]?

23Faptul că Gudrun „avea întotdeauna grijă să miroase frumos" nu spune mare lucru: dacă templierii nu se spălau niciodată, alţi cavaleri erau extrem de atenţi cu corpul lor. Parfumul n-a fost în niciun caz apanajul exclusiv al femeilor. Mai ales că ne aflăm într-un moment revoluţionar al aromelor: tocmai atunci s-a reuşit înlocuirea parfumului sub formă de pulbere şi substanţe soliile cu arome distilate în alcool. Vom vedea că, doar puţin mai târziu, chiar din interiorul cetei Bizantinului, Cornelius a fost cel ce a performat în domeniu.

Ajunşi la Paris, oamenii Bizantinului n-au fost aşteptaţi cu mare plăcere. Pe de o parte, faima lor era cea a unor haiduci travestiţi în artişti de bâlci. Şi, chiar de se spunea despre ei că ar fi fost drepţi şi că i-ar fi pedepsit doar pe vinovaţi, renuinele le era mai curând înfricoşător: Al Şaptezeci şi doilea avea o oglindă în care apăreau tot felul de mărturii indubitabile ale răutăţilor săvârşite de cel ce se privea în ea, iar „procesele" înscenate în urma faptelor deconspirate de sticla fermecată erau atât de perfide, încât omul se pomenea pe nesimţite învinuit de el însuşi, în vreme ce sporovăia subiecte aparent inocente. Când lucrurile erau mai puţin grave, Bizantinul se mulţumea doar să-1 facă de râsul asistenţei pe vinovat. Dar când faptele se dovedeau deosebit de nocive, întâmplările se terminau cu intervenţia lui Grapin în rol de gâde fericit. (In această postură, Grapin era de neoprit, întreaga sa energie adunându-se împotriva nenorocitului devenit obiectul veşnicei sale răzbunări. Avem declaraţii ale celor care l-au văzut pe Grapin în acţiune, mărturii cumplite, de neşters în memoria spaimelor martorilor.) Pe de altă parte, faima cetei Bizantinului era atât de difuză, încât

nimeni nu se socotea cu certitudine scutit de surprize neplăcute la întâlnirea cu acei artişti nedoriţi. Şi mai era şi aspectul miraculos, vrăjitoresc al tribulaţiilor bandei. Povestea cum că „poporul" nu numai că-i aştepta cu entuziasm, dar îi şi chema la nevoie — cum? — ţine de legendă. Avem destule însemnări care relatează că, de multe ori, ceata se deplasa prin sate pustii, oamenii fugindu-le din cale. La ce te puteai aştepta de la un grup atât de eterogen, constituit în acelaşi timp dintr-o adunătură de vrăjitori, de artişti paria ai societăţii şi din nobili purtând cu prestanţă cele mai de respectat embleme?

Desigur, întregul Paris n-a plecat în bejenie la vestea sosirii trupei Bizantinului. Capitala Franciei era un oraş foarte mare şi foarte puternic. Al Şaptezeci şi doilea venea la Paris să caute acul în carul cu fân, lăsându-şi paşii purtaţi de amintirea din fragedă copilărie a lui Bertrand[24]

---

24 Bertrand de Guesclin s-a născut prin 1320, iar tatăl şi bunicul Bizantinului au murit în 1313... licit rând din ceata Celui de Al Şaptezeci şi doilea putea fi ceva mai bătrân. Să fi fost născut în preajma acelui groaznic an 1313?
Despre Bertrand de pe eşafod nu ştim nimic.

şi de veşnicul său ghid, bufniţa. Sublimul Jacques spera s-o găsească la Paris pe neasemuita lui Arlchen. Ceilalţi din trupă? Ceilalţi din trupă îi însoţeau, ca întotdeauna. Insă acum iese în evidenţă Carol. *(Este remarcabil cum, pe rând, în fiecare episod alt membru al tnipei devine eroul principal...)*

Carol poseda şi el o biografie a lui. Şi ce biografie! După ce că pe scutul său se aflau semne pe care pretindea că le-a moştenit de la primii carolingieni, susţinea că are dovezi că se trage din Drodo, fiul lui Karloman, puternicul arhiepiscop de Metz, mort cu aproape un mileniu în urmă, şi al Hiltrudei. Intr-un manuscris Schwartz von Schwartz, arborele genealogic pornit de la Arnulf şi Doda este plin de momente incendiare, puncte unde diferite vlăstare au fost agresate brutal. Carol poseda şi arma cu stema lui Carol cel Mare, spada atât de disputată în mai tot Evul Mediu, susţinându-se că acela care o are în posesie nu poate fi niciodată înfrânt pe câmpul de luptă[25]. Reală sau falsă, arma aceea, pergamentul, calul şi armura compuneau întreg avutul prietenului Bizantinului. Carol îşi revendica moştenirea şi se afla în litigiu cu diferiţi nobili care susţineau că se trăgeau (şi ei) din Charlemagne. Un litigiu fără conţinut concret, pur teoretic şi inutil... Ceea ce nu i-a

25Şi, după cum vom vedea, şi destinul lui Carol va confirma legenda.

putut lua nimeni au fost aptitudinile sale speciale în arta feroneriei, aptitudini transmise până la ultimii bourboni. In plus faţă de ceilalţi bărbaţi din sângele cărora se revendica, Carol avea preocupări constante în a meşteşugi cele mai diferite maşinării: de la instalaţii nemaivăzute pentru serbări şi până la complicate arme de luptă[26].

Carol, cu tot aerul său nobil, pe care nu-1 părăsea niciodată, a fost, mai degrabă, un om necăjit: el singur pe lume credea în ascendenţa sa regală, în vreme ce, la vederea arborelui genealogic de pe pergamentul

---

26 Unele aparate atribuite (şi) lui Carol vor fi pretinse a fi opera altor inventatori. Cel mai elocvent exemplu este catapulta din *fier carollcte*, aflată şi în celebrul *Tratat despre elementele mecanice* al lui Leonardo şi, parţial, în *Manuscrisul Madrid I* al aceluiaşi. Doar că, în vreme ce Leonardo da Vinci se apleacă, în primul rând, asupra îmbunătăţirilor tehnice, Carol este mai mult preocupat de calitatea materialelor folosite. Rezultatele sunt însă extrem de asemănătoare. (Ca să nu mai amintim că şi unul şi celălalt au lăsat cele mai multe descoperiri în stadiu de schiţă...)

Schwartz von Schwartz, oamenii dădeau doar grav din cap, nearătân-du-se prea interesaţi[27]. Aşa a descoperit şi Carol că mai niciodată o temă fundamentală a cuiva nu poate străpunge problemele acute ale momentului: întotdeauna necazul mare general acoperă necazurile particulare, desfiinţând individul — pentru care niciodată nu este timp suficient[28].

Deşi a aflat atât de dureros că nu exista vreme destulă şi pentru problema sa, Carol s-a bucurat că drumul 1-a adus şi în capitala regatului, locul unde alţii îşi arogau drepturile sale legitime. A încercat să le împărtăşească prietenilor speranţele sale, însă nici măcar aceia nu s-au obosit să-i dea prea multă atenţie. Iar Parisul... Parisul avea cu totul alte probleme decât să se ocupe de trupa Bizantinului şi cu atât mai puţin de revendicările Iui Carol, nobilul venit de niciunde cu pre-

---

27 Dar, încă o dată: pergamentele genealogice ale lui Schwartz von Schwartz nu permit deducţii, din ele se pot obţine doar *confirmări postfactum...*

28Ceea ce constituie una dintre marile suferinţe ale fiecărui individ, fiind atât de trist să afli că ceilalţi nu-ţi recunosc locul legitim de buric al lumii, lucru cu care niciun om sănătos nu se poate împăca. (Chiar şi transferarea acelei poziţii unice călre copil sau nepot păstrează responsabilitatea de supraveghetor universal.)

tenţii la moştenirea lui Carol cel Mare. Parisul... Parisul trăia un moment de premoniţie colectivă. Repetatele insistenţe armate ale regilor Angliei de a prelua tronul francez, pentru care şi ei prezentau solidele argumente ale unor ascendenţi direcţi, au devenit fierbinţi după moartea lui Carol al IV-lea şi stingerea dinastiei capeţiene restaurate. Filip al Vl-lea, fondatorul dinastiei de Valois, se vedea tot mai ameninţat, iar, odată cu el, fiecare franc se simţea în primejdie. De obicei, sentimentul naţional adună energiile, dar sunt şi cazuri când duce la disperări colective. Bizantinul se pare că a ajuns la Paris în primăvara lui 1346, cu câteva luni înainte de acel cumplit 26 august, când, la Crecy, ţintaşii englezii au spulberat mult mai numeroasa armată franceză şi, odată cu aceasta, şi invincibilitatea mitului cavaleriei grele. Populaţia marelui oraş trăia tocmai unul dintre acele momente de încordare comună, în care toate urechile stau la pândă parcă pentru a simţi cu o clipă mai devreme grozăvia ce urma să vină. Aşteptarea prea lungă este descurajantă în sine, iar aşteptarea a ceva atât de nedefinit, ca obiectul

vigilenţei din acel an, prevestea tot ceea ce poate fi mai rău: dezastrul militar, seceta, molimele. Şi, într-adevăr, toate acestea aveau să sosească, de parcă ar fi fost chemate de prevestiri... O sumă de premoniţii cumplit de asemănătoare a adus şi un nou val de religiozitate extremă. Cum abia cu un an înainte a fost terminată cea mai minunată Casă a Domnului, Catedrala Notre Dame, bătând ca o adevărată inimă a întregii Franţe, cele 9 000 de suflete pe care le putea adăposti odată se schimbau fără de încetare, iar în Insula devenită sfântă aşteptau alte mii de credincioşi să apuce să intre. Aşteptau şi ascultau şi acolo numeroşii predicatori zugrăvindu-le urgiile ce băteau la uşă, în timp ce prorocii Ie confirmau spusele. Nimic nu părea să poată amâna Dreapta Pedeapsă a Mâniei Iui Dumnezeu. Nici posturile prelungi, nici actele de penitenţă, nici nenumăratele procesiuni solemne, nici stârpirea unor necredincioşi -— soli ai diavolului —, mai ales evrei, nici noile ziduri de apărare înălţate la poruncile regelui, nimic nu mai oferea speranţă pentru viaţa de pe lumea aceasta. Şi tocmai atunci s-a nimerit trupa Bizantinului să-şi dea spectacolele frivole pe o estradă ridicată pe malul fluviului, chiar în preajma catedralei. AI Şaptezeci şi doilea împlinise 33 de ani,

vârsta Mântuitorului intrat în Ierusalim. Fiul Fugarului nu făcea secret din această coincidenţă: pentru el, intrarea în Paris era marea nădejde.

Dacă, în alte locuri, venirea ciudatei trupe semăna cu o ploaie de primăvară căzută pe o holdă ce îndurase seceta, la Paris, Bizantinul s-a lovit, de la început, de o respingere totală. Oamenii nu participau la spectacolele prezentate, ba, chiar întorceau capul ca le apariţia necuratului, iar o comedie plină de haz — primită pretutindeni cu hohote nesfârşite de râs — a creat aici revoltă. Nici celebra oglindă n-a fost acceptată, cei invitaţi să se privească în ea îndepărtându-se în grabă, în timp ce-şi făccau nenumărate cruci. Bizantinul fu obligat să-şi abandoneze estrada[29]. întreaga ceată s-a stabilit pe Montmartre, în

---

29 în înghesuiala din jurul splendidei catedrale, era greu pentru fiecare predicator să găsească un loc de unde să-şi tină cuvântările pline de avertismente. Estrada aceea ar fi fost un loc ideal, dar niciun preot şi niciun alt orator nu s-a încumetat s-o folosească. O vreme, ea a devenit eşafod pentru ticăloşii care, prin marile lor păcate, îl aţâţau şi mai tare pe Domnul şi aşa destul de supărat.

apropierea mănăstirii. Locul, altădată nu foarte sigur, s-a molipsit şi el de atmosfera cernită din jur. Aşteptându-şi sfârşitul, până şi cei mai ticăloşi briganzi se gândeau mai mult la mântuirea sufletelor decât la alte rele pe care să le facă. Al Şaptezeci şi doilea închirie şi apoi cumpără un vechi han părăsit, pe care-1 renovă, unde a rămas până la sfârşit şi din care n-a mai ieşit decât pentru a-1 apăra, chiar cu preţul vieţii.
Locul a devenit o curiozitate a oraşului. Aici se putea mânca şi dormi, dar se puteau admira şi spectacole de bâlci, lupte de nobili, fiind posibile şi tot felul de cumpărături speciale: Cornelius a deschis un atelier de parfumuri lichide, Carol realiza la comandă cele mai ciudate aparate şi ustensile[30], Sublimul Jacques întocmea scrisori. Bizantinul însuşi ghicea trecutul şi viitorul celor ce acceptau să se privească în oglinda sa.

Odată cu sosirea repetată a celor mai înalte personalităţi la atelierele lui Carol şi ale lui Cornelius, lumea a început să-şi abandoneze reticenţele, iar Carol însuşi, intrând, în sfârşit, în contact cu marii dre-

30 După Crecy, însuşi regele i-a comandai lui Carol aparate de luptă, celebra sa catapultă îngrozind duşmanii şi fiind folosită ai mare succes în următoarele bătălii.

gători, a putut să caute argumentele decisive ale măreţei sale descen-
denţe, chiar la locul faptelor.

între timp, Bizantinul, în speranţa de a se apropia mai mult de tatăl său, le oferea oglinda flăcăilor şi fetelor de măritat pentru a le
arăta cine le va fi ursitul şi astfel putu s-o vadă în oglindă şi pe Arlchen,
adorata iubită a Sublimului Jacques. Şi s-a îndrăgostit de ea. „Cearta"
de care a făcut vorbire scribul a fost şi ea „una specială". Menestrelul,
la rândul lui, n-a vrut să creadă că idealul său, căruia i-a închinat în-
treaga-i viaţă, ar putea ajunge în braţele altcuiva. Aşa că 1-a urmărit pe
cel ce, privindu-se în oglindă, a recunoscut în Arlchen viitoarea sa soţie
şi, „după o luptă dreaptă", 1-a ucis. Da, dar acum se punea problema
că adorata iubită nu se va mai însoţi cu acel flăcău şi că deci, pentru
întâia oară, oglinda ar fi minţit, ceea ce producea un precedent extrem
de periculos. Iar faptul că amândoi prietenii s-au înflăcărat pentru
aceeaşi femeie era şi mai primejdios. Sublimul Jacques, Menestrelul din
Gura Raiului, se mută de pe Montmartre şi îşi alcătui un repertoriu de

jale[32]. Arlchen a rămas cu Roland le Pen şi cu Bizantinul, cu care a avut un fiu.

In primul an la Paris, ceata Celui de Al Şaptezeci şi doilea s-a schimbat radical: în primul rând că nu mai ducea o viaţă nomadă, ci s-a aşezat în hanul părăsit, unde şi-a câştigat traiul cu vechile îndeletniciri, pe care însă le-a practicat acum asemenea oricărui negustor: Carol avea comenzile lui, Cornelius la fel, Bizantinul la fel. Oricine ştia unde să-l găsească pe cel de care avea nevoie. Şi astăzi se mai păstrează înscrisuri realizate la cerere de către menestrel. Grapin a fost angajat de oficialităţi pe post de gâde. Rezultatul acelui prim an a fost un şir de noi balade, un pergament descoperit în mod miraculos de către Bizantin pentru Carol, pergament care chiar arăta obârşia regală a acestuia[33], comerţul strălucit al Iui Cornelius cu parfumuri lichide[34], o situaţie materială excelentă de pe urma hanului, un şir de maşinării comandate lui Carol, avansarea în grad în trupele regelui a lui Bertrand[35].

[32] Jacqucs a fost celebru prin cântecele sale vesele, cu un umor de multe ori extrem de picant şi cu inflexiuni acuzatoare la adresa celor ce-i intrau în colimator. Baladele triste i-au fost atribuite lui Roland le Pen, trubadurul care îi ia locul la Paris... când Jacques părăseşte Ilanul Bufonului de pe Montmarlre.

[33] Sublimul Jacques povesteşte şi urmarea, în stilul ce 1-a caracterizat atât de bine: după ce s-a văzut cu manuscrisul în mână, Carol 1-a fluturat fără folos în faţa tuturor celor care ar fi trebuit să-l comenteze. Cum singura reacţie a fost sfatul că era mai înţelept să nu facă prea mult caz de un asemenea document, care l-ar putea costa chiar viaţa, dacă mai-marii zilei l-ar fi luat în seamă şi ar fi văzut în Carol un rival, acesta — lot mai disperai că mărturia căutată de o viaţă nu-i deschide nicio uşă — a intrat într-o cumplită depresie. La care Bertrand i-ar fi spus că o avere nu se redobândeşte decât cu spada şi nu cu actele scribilor, care nu fac decât să te tot întristezi: aşa că 1-a scăpat de pergament (ştergându-se cu el la fund).

[34] Din alcool de cereale, rozmarin, coajă de lămâie, roiniţă, mentă, extracte de trandafiri şi portocali — reţeta care ni s-a păstrat până astăzi, reţetă folosită, se spune, şi de regina Ungariei care, Ia vârsta de 70 de ani, s-a măritat cu regele Poloniei. Dar despre Cornelius, scribul a găsit informaţii interesante, cum că el n-ar fi stat doar la originea fabricării parfumului lichid, ci şi a altor descoperiri importante, mult apreciate de alchimişti...

[35] Faptele lui Bertrand trebuie luate cu titlu de inventar, confuziile cu celălalt Bertrand, Bertrand de Guesclin, fiind la tot pasul.

Pentru scrib, rezultatul cel mai important a fost copilul Bizantinului — liantul spre următorii dintre Cei O Sută. Toate cele opt personaje păreau să-şi fi găsit locul şi, fără să-şi părăsească vechile obiceiuri, au ajuns, în sfârşit, oameni la caselor lor. Iar în privinţa deznodământului rivalităţii dintre Al Şaptezeci şi doilea şi Sublimul Jacques („Aşa cum se întâmplă de atâtea ori, şi cei mai buni prieteni ajung să se sfădească, când între ei apare acelaşi amor. Bizantinul şi Sublimul Jacques s-au înfruntat pentru Arlchen, divina iubită. I-a împăcat Cavalerul Gudrun, a cărui dragoste i-a mulţumit pe amândoi."), fraza „I-a împăcat Cavalerul Gudrun, a cărui dragoste i-a mulţumit pe amândoi" îşi are explicaţia într-un mod pe care doar legenda îl mai ştie şi orice concluzie ar fi doar simplă speculaţie. O speculaţie veche de şapte veacuri, aşa cum sunt şi toate istoriile oficiale narate după atâta amar de vreme. De fapt, este vorba nu despre una, ci despre două speculaţii transmise peste timp: pe de o parte, există apropouri cum că acel Cavaler Gudrun ar fi fost transsexual, pe de altă parte, se face trimitere la etimologia numelui (Gudrun = luptă secretă). Fraza „Dragostea Bizantinului şi a Sublimului Jacques pentru Arlchen a provocat o luptă din care (au

ieşit)
împăcaţi de Cavalerul Gudrun" a fost explicată prin „lupta secretă",
lupta care era însuşi Cavalerul Gudrun. (Gudrun = luptă secretă.)
Ceea ce ne-ar împinge să credem că acei doi tovarăşi care nu s-au trădat niciodată pe faţă s-ar fi confruntat în ascuns. Numai că nu ne-a rămas nicio dovadă în acest sens. Şi ne-ar mai putea să ne facă să credem că respectivul Cavaler Gudrun s-ar fi pus la dispoziţia amândurora. După cum tocmai am văzut, Arlchen a stat la baza plecării Sublimului Jacques din Montmartre. Au rămas, în schimb, Roland le Pen,
Bizantinul şi Arlchen. Şi Cavalerul Gudrun. Şi fiul Bizantinului.

Chiar dacă, în primul an de şedere la Paris, Bizantinul n-a ajuns prea departe în cercetările sale, el n-a uitat nicio clipă scopul său, acela de a-şi găsi părintele. Numeroasele persoane care veneau să-şi vadă în oglindă ursitul (ursita) erau prea tinere pentru a-1 fi putut vedea şi recunoaşte pe Fugar. Dar, pe măsură ce lumea s-a obişnuit cu minunea, soseau şi oameni mai în vârstă. Şi cercul social s-a mărit constant, după cei din popor începând să sosească şi câte un fruntaş al comunităţii, ba

chiar şi nobili. Mai ales mame cu feţele acoperite, spre a nu fi recunoscute, doreau să ştie cine Ie este hărăzit de ginere. Cu timpul, trebuia să aştepţi ore şi, pe urmă, chiar zile pentru a avea acces la oglinda bufonului. (Bizantinul îşi primea muşteriii purtând pe cap scufia cu urechi de măgar, iar concluziile pe care fiecare şi le deducea singur şi cu voce tare, după ce se vedea reflectat în sticlă, le acompania cu un adevărat limbaj al mişcărilor acelor urechi.) Formal, doar oamenii Bisericii se fereau de asemenea practici. Formal.;, pentru că, în curând, Al Şaptezeci şi doilea află că, sub diferite costumaţii, şi numeroşi clerici i-au fost clienţi.

Hanul unde se petreceau toate acestea a devenit un adevărat punct de atracţie, fiind căutat nu numai de parizieni, ci şi de persoane venite special chiar şi de la mare depărtare. La Hanul Bufonului găseai numeroase oportunităţi, inexistente altundeva: aşa cum s-a arătat, fiecare membru al cetei avea câte ceva de oferit. Insă marea găselniţă a fost aceea că Bizantinul garanta discreţia absolută în legătură cu cele relatate de oglindă[30]. Şi, într-adevăr, niciodată nu a fost cineva să se plângă că ar fi fost deconspirat. Aşa se face că, deşi măscăriciul nu se abţinea să nu-şi facă veşnicele investigaţii, care altădată se

terminau cu bat jocura publică sau chiar cu execuţia, şi acele adevărate procese născute de iscodirea subiectului şi instigarea Iui de a se da singur de gol s-au desfăşurat de acum fără martori şi aparent fără alte consecinţe decât zgândărirea conştiinţelor celor ce îşi arătau astfel greşelile. Aparent, fiindcă realitatea a fost cu totul alta.

Pe oamenii Bisericii i-a atras, iniţial, teoria Bizantinului cum că fiecare om este pus la încercare de către Domnul, oferindu-i-se următoarea ipostază în funcţie de cea precedentă, încât cel ce a călcat strâmb în viaţa prezentă să se poată aştepta la un destin cât se poate de neno-

i(' In inai multe aşezări din Apusul Europei, scribul a mai găsit o practică folosită şi azi: felele, înainte de a se mărita, se privesc într-o oglindă, stând aplecate peste o fântână, sau peste o altă apă, de preferinţă stătătoare, astfel încât, alături de chipul lor, să poată vedea reflectat în aceeaşi oglindă şi luciul apei. Oglinda se dublează şi oferă imagini vagi, dar suficiente pentru ca femeia să-şi poată spune că îşi recunoaşte viitorul trai, narând cele ce i s-au părut a se mişca în adâncul apei.

rocit în următorul său trai. Fără a fi numit Bizantinul şi faima la care a ajuns acela, s-au organizat chiar şi savante dispute publice, în care oamenii Bisericii au căutat în scrierile sfinte argumente pro şi contra unei asemenea abordări a vieţii veşnice. Cum teoria aceasta nu s-a dovedit vrăjmaşă, ea a fost tolerată şi a circulat cu mare succes veacuri de-a rândul sub numele de „renaşterea ca răsplată", răsplată a binelui sau, după caz, a răului. (Dacă, de pildă, cineva trecea prin încercări cumplite, nimeni nu-1 căina prea tare, fiindcă, în mod sigur, acela a săvârşit păcate pe măsură în viaţa-i precedentă.)

Aşa s-a făcut că Al Şaptezeci şi doilea a ajuns să aibă drept muşterii şi persoane mai în vârstă, fie că acelea se interesau de viitorul de pe lumea asta, fie că doreau să afle din vreme ce le rezervă următoarea întruchipare spre care îi împingea amurgul traiului lor. Iar, peste toate, în mare secret şi cu multe precauţii, s-au ivit şi spionii autorităţilor, vrând să cunoască amănunte din „procesele" devenite secrete. Relaţia cu aceştia era dificilă: pe de o parte, Bizantinul nu dorea să-şi calce cuvântul faţă de cei ale căror taine le-a scos la lumină, pe de altă parte, nu voia nici să-i piardă pe oamenii legii, de la care simţea că va

afla calea spre tatăl său. Aşa că se simţea ca în pielea unui duhovnic care jurase să păstreze tainele ce i-au fost încredinţate, dar care a jurat, de asemenea, să apere cu orice preţ interesele Bisericii. Până la urmă, a ajuns la o înţelegere cu sine însuşi şi a acceptat să-i vândă pe cei în schimbul cărora obţinea informaţii certe despre tatăl său. Contract nescris, înţelegerea a ajuns până la cele mai înalte sfere, iar episcopul de Paris a binevoit să instituie o comisie care să afle ce s-a întâmplat, cu ani în urmă, cu Al Şaptezeci şi unulea. Lucru relativ lesne de descoperit. Acum, că autorităţile au găsit şi al cui fiu şi al cui nepot era Bizantinul, s-a trecut la şantajarea acestuia. Numai că, în curând, s-a constatat că era mult mai profitabil să-i vinzi cu ţârâita cele întâmplate decât să-l constrângi cu alte mijloace să vorbească, individul dovedind că respectă întocmai înţelegerea făcută. A mai rămas doar ca oficialii să găsească surse paralele care să dovedească culpele celor ce-şi împărtăşeau tainele după testul cu oglinda, astfel încât să nu trezească bănuieli că Al Şaptezeci şi doilea ar sta la originea învinovăţirii cuiva, riscând astfel să-şi piardă clienţii cei mai interesanţi.

Cum autorităţile n-aveau nicio grabă să termine prea repede acel târg secret, în urma căruia le cădeau peşti nesperaţi în plasă, i-au dezvăluit Celui de Al Şaptezeci şi doilea cu foarte multe tărăgăneli şi în porţii foarte mici taina pe care acela o căuta cu atâta osârdie.

Dar, când, în sfârşit, a aflat cumplita veste, fiindu-i îngăduit, pentru un preţ pe măsură — capul unui nobil important —, să vadă chiar şi groaznicul beci (încă activ) unde a fost ucis în chinuri Fugarul, sub privirilejieputincioase ale Cuviosului grădinar, atât Al Şaptezeci şi doilea, cât şi oficialii s-au găsit în faţa unei situaţii noi: întrucât Bizantinul a rămas lipsit de motivaţie, vechea colaborare nu mai putea continua.

Până atunci, Bizantinul avea să mai afle şi alte lucruri. Unele nu de la oamenii stăpânirii, cu care a făcut acel troc odios. De pildă, fiul Fugarului a aflat de ce 1-a părăsit misterioasa forţă protectoare pe tatăl său, forţă de care el însuşi habar n-a avut până atunci. Cornelius, prietenul cel mai apropiat, confidentul, complicele necondiţionat, apărătorul şi servitorul său, va fi cel ce îi va povesti, într-o noapte, despre *armata tăcută* care, timp de secole, a apărat o anumită stirpe, o organizaţie secretă născută încă de pe vremea legendarului bagauz numit Chlorus,

banditul cu mâna dreaptă depigmentată. Cornelius i-a povestit cum Carol pretindea că strămoşii săi au avut parte de grija acelei forţe despre care nimeni n-a avut niciodată curajul nici măcar să vorbească. Carol susţinea că oamenii aceia au fost văzuţi pentru ultima oară în Italia, dar că, încercând să-1 salveze pe un tânăr cavaler — care semăna uimitor cu umbra căutată de Bizantin —■, au considerat, după nişte reguli doar de ei ştiute, că acela ar fi trădat, motiv pentru care nu numai că l-ar fi părăsit, dar ar fi fost şi la originea prinderii lui. In felul acela ar fi dispărut şi *armata tăcută* şi protejatul ei, bărbatul care ar fi fost ultimul strămoş cunoscut al lui Carol.

(Şi astfel s-a contopit şi Carol cu Bizantinul.)[37]

[57] In biografia Celui de Al Patruzeci şi nouălea, Le Pamati, scribul a anticipat că în 1278, în Proveni a, au fost judecaţi şi executaţi membrii celebrei bande de tâlhari Les Pamati sau Los l'amatos, atribuiţi *armatei tăcute.* Faptul că Fugarul a fost părăsii mult mai târziu de apărătorii săi dovedeşte că *armata tăcută* s-a bucurat de notorietate, dar că foarte mulţi briganzi de origine necunoscută i-au fost asimilaţi.

Ştiind de la preoţi şi de la spionii regelui ceea ce a dorit să afle despre tatăl (şi bunicul său) — mai bine n-ar fi aflat niciodată! —, Al Şaptezeci şi doilea nu mai avea de ce să continue trocul informaţiilor. Insă, între timp, Hanul Bufonului a devenit o adevărată industrie, unde oglinda măscăriciului cu tichia cu urechi lungi de măgar nu era decât cireaşa de pe tortul creat din îndeletnicirile speciale ale celorlalţi membri ai cetei. îndeletniciri atât de singulare în peisajul locului, încât locaţia extrem de căutată a continuat să se dezvolte continuu. La un moment dat, acolo trăiau şi îşi desfăşurau activitatea, pe lângă cei opt tovarăşi, şi numeroşi ucenici şi lucrători auxiliari. Aceştia din urmă şi-au găsit în Hanul Bufonului nu numai locul de muncă, ci şi adăpost pentru familii. Locul a devenit un oraş în oraş cu oamenii, cu ierarhiile şi cu cutumele proprii. Iată cum ne povestesc mai multe cântece sfârşitul acestei comunităţi stranii: Bufonul, aflând despre sfârşitul groaznic al ascendenţilor săi direcţi, nu numai că a încetat orice colaborare cu nişte autorităţi pe care nu le-a iubit niciodată, însă în care vedea acum duşmanii săi direcţi, dar se spunea că în toate şedinţele sale cu oglinda ar fi insuflat muşteriilor săi idei de răzmeriţă.

Şi, într-adevăr, Parisul a fost bântuit de nelinişte. O nelinişte pe care nicio forţă pământeană n-a reuşit s-o stăpânească. în plin război cu englezii, localnicii resimţeau mai degrabă nenorocirile din imediata lor apropiere. Jean Torville, Carol Budoine, Antoine Chiorul sau Carol au fost doar patru dintre cei ce au produs panică în oraş, ridicând car- Liere întregi în numele răzbunării faptelor stăpânitorilor legitimi. Fie- care dintre acele mişcări s-a terminat cu sânge şi jafuri. Abia reuşeau autorităţile să stingă o răscoală şi să-i execute public pe vinovaţi, că şi izbucnea o alta. Şi iarăşi alta. Câteodată n-au fost cruţate nici lăcaşu- rile sfinte. Dintre apelativele conducătorilor răzmeriţelor, cel al lui Carol i-a sărit în ochi scribului. Ca de obicei, acel Carol putea foarte bine să fie posesorul unui nume identic atâtor persoane din epocă. Dar dacă era totuşi vorba despre personajul care, întovărăşindu-se cu Bizantinul, pretindea că provine din neamul stăpânilor lumii şi care, faur măiestru, ne-a lăsat amintirea atâtor descoperiri extraordinare?
Carol *al nostru* tocmai părea să fi ajuns la un prim rezultat al speran- ţelor sale: cu un an în urmă plecase din Hanul Bufonului şi s-a întors

câteva luni mai târziu. Reuşise să fie înscris în noile cărţi tabulare din Boemia, unde fusese înregistrat drept stăpân ereditar al mai multor sate, ceea ce-i atesta rangul nobiliar. Acesta era doar un început, afirma el[38]. Drumul de întoarcere la Paris a fost extrem de lung şi de dificil: anul 1348 a debutat cu un semn prevestitor de nenorociri indubitabile, la 25 ianuarie întregul continent a fost scuturat de un cutremur puternic, fiind de mirare că s-au prăbuşit doar câteva aşezări din Frulia. In biserici s-au ţinut numeroase slujbe de înduplecare a lui Dumnezeu să nu-i pedepsească mai departe pe păcătoşi. Dar mânia Domnului a fost necruţătoare. In curând, şi-a făcut prezenţa pesta. Şi ce prezenţă! In trei ani urma să moară o treime dintre locuitorii Europei şi cine ştie câţi altundeva. (Doar în Cairo s-au numărat milioane de victime.) Carol a reuşit cu greu să-şi facă drum de întoarcere, majoritatea cetăţilor din drumul său fiind zăvorâte, în speranţa de a nu pătrunde în ele pandemia.

Flagelul n-a putut fi oprit cu blocarea porţilor. Şi nici altfel. Cei mai mari doctori ai lumii, rezidenţi la Universitatea din Paris, au fost solicitaţi să găsească remediul urgiei. Savanţii au cercetat îndelung şi au constatat că pandemia s-ar fi datorat conjuncţiei, din 24 martie 1345,

a planetelor Jupiter, Saturn şi Marte, fenomen pe care, împreună cu consecinţele sale, l-au descris în mod exhaustiv. Cum nici poporul — şi nici măcar stăpânitorii pământeni — nu se descurcau în logica unor asemenea demonstraţii, s-au căutat explicaţii mai pe înţelesul celor mulţi.

Deoarece flagelul a venit din Răsărit, înainte de a se răspândi peste tot, martorii şi-au adus aminte de asediul Genovei de către tătari, când păgânii au aruncat cu catapultele peste zidurile oraşului leşuri stigmatizate cu umflături cumplite. In afară de oroarea pricinuită printre împrejmuiţi, în cetate a izbucnit ciuma bubonică. Nici această a doua explicaţie nu a reuşit să fie suficientă. Atunci s-a găsit la Châtel, lângă Geneva, un afurisit de evreu numit Azimct, care, sub tortură, a recunoscut că el, împreună cu alţii din neamul său, a otrăvit fântânile ca să-i piardă pe creştini. Totuşi, nici fumul tămâii, nici fumul nenumăratelor

[M] Doar că acele sate n-au fost identificate cu precizie niciodată, existând doar o altă coincidenţă, toponimele respective existând în curbura Carpaţilor, în Enigma Europei.

ruguri aprinse în toată Europa pentru a-i mistui pe evrei n-a reuşit să-1 îmblânzească pe Dumnezeu[31].

Să fi fost, totuşi, alta cauza?

In aceste condiţii, când gropile comune au devenit tot mai neîncă-pătoare şi fiecare familie aştepta cu groază bătaia la uşă a bolii, nobilii şi cetăţenii bogaţi s-au refugiat în locuri cât mai izolate, de parcă ar fi fugit din faţa năvălirii unor duşmani în carne şi oase. Se spune că moartea nu-şi alege victimele nici după rang şi nici după avere, numai că şi Ia mijlocul veacului al XlV-lea, ca şi altădată, statisticile — atâtea câte sunt — ne arată o proporţie incomparabil mai mică de morţi din rândul clasei superioare decât din mijlocul plebei. Şi Hanul Bufonului a devenit un loc securizat, timp de câteva luni nefiind lăsat nimeni să pătrundă. Nici chiar Carol n-a reuşit să revină în interiorul perimetru-lui pe care cei de dinăuntru îl apărau de multe ori chiar cu

31 De data aceea, arderea oricâtor evrei s-a dovedit a nu fi panaceul sufi-cient. Doar puţin după dispariţia trupei Celui de Al Şaptezeci şi doilea, ciuma avea să pusliaseă Anglia. între 1349 şi 1350, aproape jumătate dintre cei patru milioane de englezi avea să piară într-o disperare fără precedent. Ceea ce n-a împiedicat însă nici furia războiului să-şi vadă de victimele sale. Se spune că, (ol atunci, navele franceze ar fi pătruns pe Tamisa „ca să caute moartea la ea acasă".

armele năs-
cocite de el. Carol a fost nevoit să-şi folosească sabia şi scutul pentru
a-şi procura hrana în oraşul îngrozit. Vechii tovarăşi au ţinut sfat şi au
hotărât ca trei dintre ei să i se alăture lui Carol, iar ceilalţi patru (din
opt, câţi erau) să păzească mai departe Hanul Bufonului. Aşa că au
ieşit din locul ferecat Bertrand, Fruck şi Grapin. Aceştia au bântuit
vreme de aproape trei luni Parisul şi împrejurimile. In arhivele vremii,
ei sunt descrişi drept Ciuma, Cutremurul, Focul şi Inundaţia. Ba mai
mult, în manuscrisul pictat de la Paris, scribul crede să-i poată chiar
identifica pe Carol cu ciuma, pe Fruck cu cutremurul, pe Grapin cu
focul şi pe Bertrand cu revărsarea de ape. (Sub cavalerul descărnat
chiar scrie cu litere înflorate „Carol", sub „Cutremur" se poate desluşi
un „F", deasupra „Focului" ard câteva semne, dintre care se mai poate
vedea „...pin", iar „Inundaţia" este înfăţişată drept un cavaler negru —
Prinţul Negru? Bertrand?) Indiferent dacă bietul scrib a identificat

corect sau nu modelul punctual al înfăţişării Cavalerilor Apocalipsei în Renaşterea timpurie, despre spaima împrăştiată de cei patru avem nenumărate mărturii. In *Locvens...* (1361 — aşadar, scriere datorată unui martor ocular), cei patru mărşăluiesc triumfător în sunetul grozav al dangătului clopotelor „bisericii păgâne", iar apropierea lor este auzită de departe, anunţând în mod inexorabil nenorocirea. „Spaima pe care o răspândeau i-a făcut pe toţi oamenii să stea cu urechile ciulite şi întregul Paris s-a acoperit de o tăcere lugubră, fiecare ţinându-şi până şi respiraţia de teama că ar putea surprinde şi cu o clipă mai devreme dangătul funebru. Mamele îşi luau rămas-bun dc la copii, fraţii de la fraţi, bătrânii de la nepoţi. Pentru că atunci când soseau trimişii Mare-lui Duşman al lui lisus, aceştia despărţeau pe veci mamele de copii, fraţii de fraţi şi bunicii de nepoţi şi nu mai era vreme." Până la urmă, autorităţile, câte se mai aflau în oraş, i-au pândit pe cei patru şi i-au înconjurat într-o clădire din imediata apropiere a Hanului Bufonului.
Zbirii erau mulţi, aşa că şi cei patru tovarăşi din interior au hotărât să le sară numaidecât în ajutor. La 22 octombrie 1348, într-o zi când parcă au murit mai mulţi oameni ca oricând, Carol şi ai săi au fost

omorâţi în subsolul unei clădiri unde se află astăzi staţia de metrou Châtelct. „Au dus cu ei în infern 624 de eliberatori ai cetăţii, după cum au fost numărate leşurile de către notarul Blanche şi au rănit mai tare sau mai puţin tare alţi 135. Dc acolo de unde au plecat, au mai omorât, în zilele, lunile şi anii următori, încă nenumăraţi alţi oameni, bărbaţi, femei, copii şi bătrâni. Câteodată, noaptea, se mai auzea cumplitul dangăt şi tropotul cailor lor în pântecul pământului." Dar acelaşi manuscris ne lămureşte cu încă un fapt de toată mirarea: cei patru n-au murit de săbiile oştenilor, ci înghiţiţi de molima pe care ei înşişi au folosit-o drept armă. Printre multele mărturii, scribul a mai găsit una deosebit de interesantă: „Iată cum s-au sfârşit aceia: ei s-au acoperit de bube şi au murit de bube, dar până atunci, cei patru (?) s-au luptat ca nişte fiare şi n-au vrut să se dea nicicum prinşi, chiar şi atunci când judele Guileaume le-a garantat viaţa cu condiţia să-şi mărturisească crimele şi să-şi numească complicii. Când i-a răpus pesta, după lupta grozavă, oştenii n-au găsit decât un cadavru, pe cel al unui om foarte mare, negricios, cu tichie de bufon, cu armură, sabie şi coif de nobil

peste scufia cu urechi lungi de măgar şi strângând în mănuşa de oţel a mâinii drepte inima unuia pe care i-a smuls-o în încăierare." (*Locvens...)*

Aceasta a fost ultima şi cea mai completă asimilare din viaţa Celui de Al Şaptezeci şi doilea.

Hanului Bufonului, oamenii legii au vrut să-i dea foc, spre a stârpi nenorocirile. Insă, chiar dacă a fost făcută din piatră cu mult lemn, clădirea nu a vrut nicicum să ardă. Cei ce o locuiau au rămas izolaţi în interior şi „doar Dumnezeu ar fi putut spune cu ce s-au hrănit vreme de mulţi ani, fiindcă nimeni nu şi-a mai luat inima în dinţi pentru a ieşi sau intra acolo". După aproape zece ani, în Parisul în plină convalescenţă, s-a mai făcut o încercare — tot nereuşită — de a rade de pe suprafaţa pământului acel complex. Cum nimeni nu a îndrăznit să intre, s-a apelat la catapulte şi la foc. Hanul Bufonului a rămas în picioare. Uneori, mai ales noaptea, se auzeau până departe cântece răzbătând din interior.

„în zilele de dinainte de Praznicul Sfintei Născătoare, din clădirea blestemată s-au auzit ţipete războinice, îngrozind cartierul. Aceea a fost «revolta finală» a acelor blestemaţi căzuţi." Era în 1406: într-o dimineaţă, lumea a privit cu neîncredere, văzând că Hanul Bufonului a dispărut, în locul său aflându-se un iaz înconjurat de o pajişte verde.

Cum
aşa ceva n-a putut să se întâmple, istoria aceasta a intrat repede în
uitare, cu tot cu personajele ei şi cu butaforia care i-au dat cândva viaţă.

Istoria se repetă. Al Patruzecilea, Etiopianul, care, după ce şi-a găsit
tatăl şi bunicul, „s-a grăbit să-i reîntâlnească", „coborând tot mai adânc
înspre străbunii săi", a căzut şi el în revelaţia înspăimântătoare. („Reîn-
tâlnirile acestea nu sunt uşor de suportat." Şi nici Al Şaptezeci şi doilea
nu le-a suportat.) Fiul Fugarului nu a coborât în sine, ci s-a răzvrătit.
Cifra 72 este prea mare pentru capitolele relevate nouă din Cartea
Sfântă. însă spune dintru început şi Psalmistul despre 72:

„ 1 Dumnezeule, dă judecăţile Tale împăratului, şi dă dreptatea Ta
fiului împăratului!

2. Şi el va judeca pe poporul Tău cu dreptate, şi pe nenorociţii Tăi
cu nepărtinire." (Psalmul 72 al lui Solomon)

Şi toată viaţa Celui de Al Şaptezeci şi doilea aşa a fost, spune manuscrisul intitulat *Artiştii dreptăţii.* Ceea ce, desigur, nu este decât un păcat, o concluzie plină de impietate, o exagerare fără niciun rost. Pe bună dreptate, zeci de exemplare ale acelui manuscris au fost arse. Ne-au mai rămas doar câteva pagini pierdute printre coperţile altor scrieri. Şi nenumărate surse despre întâmplările pline de tâlc ale unui măscărici care a încercat să le amintească oamenilor că nu le este iertată nicio nenorocire, pedepsele fiind doar apanajul lui Dumnezeu.

ANEXĂ

Escrocherii în oglindă

DUPĂ CE SE TERMINĂ TOTUL*, scribul a început să gândească aproximativ așa: chestiunea asta cu oglinda este un simplu fenomen şi, ca orice fenomen mai ciudat, poate fi folosit de oameni vicleni în te miri ce scopuri.*

De pildă, scribul şi-a imaginat că Martin, marele escroc, şi-ar putea făuri, pornind de aici, o nouă ticăloşie: l-ar putea, de pildă, fotografia pe ascuns pe directorul băncii, în timp ce acesta se piaptănă în faţa oglinzii mari din foaierul teatrului. Cu mâinile ridicate şi cu manşetele căzute la cămaşă, în vreme ce-şi aranjează părul, directorul îşi dezvăluie toate cele zece degete de la mâini, iar pe inelarul drept, verigheta de platină, semn al aniversării nunţii de argint (?). Da, dar de ce pe inelarul drept, s-ar putea întreba doamna director, mai ales dacă s-ar găsi cineva să-i atragă atenţia? Un fapt neînsemnat, o biată bănuială

aproape neîncăpătoare în cuvinte, însă dacă mai adăugăm şi cea de a doua, şi cea de a treia suspiciune? Deja a doua este mai gravă: cum de-i lipseşte domnului director o parte din degetul mic de la mâna stângă, din moment ce se ştie prea bine — e trecut şi în paşaport la „semne particulare" — că degetul accidentat aparţine mâinii drepte? Asta nu mai este o simplă neînţelegere a faptelor, nebăgată în seamă până ce un binevoitor nu se străduieşte să învârtă cuiul în rană! Pentru numele lui Dumnezeu! Să mai verificăm o dată! Ei, da, nu încape nicio greşeală, în paşaport scrie clar că degetul mic de la mâna dreaptă este infirm.

Un fior trece prin corpul doamnei director, un debut de spaimă cumplită, spaimă alimentată şi de scrisoarea semianonimă trimisă de Martin, care, semnând M. c. P, strecoară întrebări la care răspunsurile ce se impun nu pot decât să amplifice curba groazei soţiei înnebunite.

Ce se întâmplă? Cu cine să se sfătuiască? De peste douăzeci şi cinci de ani, îi spune fiecare necaz bărbatului ei, care, întotdeauna atât de autoritar şi de hotărât, îi spulberă prin siguranţa sa orice teamă. Acum, abia aşteaptă să-i vadă întors acasă ca să se poată convinge pe furiş de cele ce-s-au întâmplat cu inversarea mâinilor domnului soţ. Insă, în loc de aceasta, sună doar telefonul şi vocea mereu sigură de sine anunţă că stăpânul ei va trebui să plece pentru o vreme (în interesul afacerilor, desigur), va trebui să ia trenul de cinci, nici măcar după o pijama nu va mai avea timp să vină. Da, desigur, dacă nu se poate, te sărut de o mie de... Desigur, desigur, desigur... Dacă a spus el... Păcat doar că nu mai e vreme să-i facă bagajul, să-i pună obiectele sale de toaletă de care nu se desparte..., de care nu s-a despărţit niciodată... Dar... dar de ce tocmai acum?

Doamna stă împietrită şi nu-i vine să creadă. Abia peste o oră îşi mai revine dintr-o stare asemănătoare unui leşin, o oră în care n-a putut face altceva decât să aranjeze franjurii de pe cuvertura de pe fotoliu, să se joace cu urechile minunatului lor animal de casă, un foscus-foscus veritabil, să se încurce în bătăile asincrone ale numeroaselor ceasornice din reşedinţa lor (pasiunea soţului).

Când îşi revine, se repede să-i facă valiza, o să i-o ducă ea la gară, ar putea lua şi animalul cu ea, un foscus-foscus este atât de inteligent. .., se spun multe despre nasul său deosebit de fin... Păcat că e atât de frig, un foscus-foscus e prea sensibil, e riscant să fie scos din căldura apartamentului numai pentru că... O sosie, să fie o sosie individul din fotografia trimisă de M. c. P?

Pe urmă, bineînţeles că nu găseşte niciun taxi în ultima clipă — dar chiar în ultima clipă! — şi când ajunge pe peron, *el* se află deja instalat în vagon. Mai apucă să-i dea valiza pe geam şi *el* i-o ia, însă poartă mănuşi, încât doamna nu poate să-şi lămurească nimic şi chiar în secunda când îi vine ideea salvatoare prin care să-l facă să-şi arate dege-

tele, trenul o şi ia încet din loc, parcă bătându-şi joc de ea, parcă făcându-i cu tifla înainte de a se smuci brusc şi a dispărea în ceaţă.

O sosie? O dublură? Să fie doar o dublură? Doamna director regretă că nu s-a putut măcar apropia mai mult de soţul ei, că nu i-a putut simţi mirosul acela atât de personal, pe care 1-a învăţat în decursul atâtor ani, mirosul acela imposibil de dublat de cineva.

Drumul spre casă e lung, orele următoare şi mai lungi. Stă întinsă, incapabilă să facă orice, animalul tolănit la picioarele ei zace şi el mai agitat ca altă dată, iar ea nu-i capabilă să decidă. (Poate că nici nu mai doreşte să ia o hotărâre, starea aceea de nelinişte obosită s-a transformat de mult într-o oboseală dulce, a rămas numai de domeniul datoriei să-şi mai pună întrebările groaznice — doamna director a fost educată în spiritul sever al îndeplinirii oricărei obligaţii care îi incumbă.)

Se trezeşte pe la miezul nopţii, mai înainte însă se trezesc neliniştile din ea, astfel încât, atunci când deschide ochii, spaimele o aşteaptă gata pregătite de atac.

Ce semn să fie acela când un foscus-foscus veritabil începe să schiaune aparent fără motiv în miez de noapte, încercând să se ascundă sub mobilă, de parcă ar simţi un lucru înfricoşător în faţa sa?

Doamna se apropie de telefon şi e gata să formeze şi numărul —

acele trei cifre ca un semn de exclamare, la care răspunde poliţia: nu-şi mai poate suporta singură starea. Dar dacă nu e nimic adevărat? Dar dacă M. c. P. a umblat cu cine ştie ce trucuri? Soţul ei n-ar ierta-o niciodată pentru declanşarea unui scandal inutil! Şi ce scandal nu e inutil — ba chiar profund dăunător! — dacă e legat de numele unui director de bancă? (Mai ales al unui director atât de sever. „Soţul tău este atât de distant! Atât de distins!" îi spun mereu prietenele. „întot-deauna a fost aşa", obişnuieşte să le răspundă. Lui, bineînţeles, nu avea curajul să-i mărturisească aceste mici convorbiri.)

Un detectiv particular! în niciun caz ceva oficial. Mai degrabă un lucru pe cont propriu, aşa, ca un capriciu... Dar de unde un detectiv particular, ca în filme? Ce detectiv particular nu s-ar prezenta la soţul ei, dacă s-ar convinge că are de a face cu el şi nu cu altcineva? Păi, sigur, ce detectiv particular ar fi atât de prost să nu puşte doi iepuri deodată, spunându-i şi domnului director cu ce se ocupă nevestica sa? Iar el ar

crede-o geloasă, lucru pe care ea nu l-ar ierta niciodată, e singura ei mândrie, asta nu!

Numeroasele ornice din încăpere şi din odăile învecinate se pun pe bătut, e dimineaţă de mult, deşi afară întârzie încă să se lumineze. Şi foscus-foscus neîncetând nicio clipă cu scheunatul! Plânge ca un copil!

Doamna rătăceşte prin casă, târând după dânsa un foscus-foscus livid şi fantomatic, nu ştie ce să facă, unde să meargă, cum să-şi umple timpul; fotografia şi cele câteva rânduri trimise de M. c. R, împreună cu plecarea atât de inopinată a soţului (?)[32] o fac să-şi piardă şi ultimele rezerve de siguranţă, siguranţa — ultimul lucru ce nu i-a lipsit niciodată şi care a fost suficient pentru a-i orândui temeinic viaţa.

Un telefon de la domnul director o să-i facă bine, întotdeauna o sună de îndată ce ajunge şi se instalează într-unui dintre luxoasele hoteluri ale deplasărilor sale. însă aparatul tace. Şi tace. Iar ea nu poate să-i pună întrebarea aceea intimă, ca din întâmplare, ca pe un capriciu nevinovat, capriciu care o va face să afle cu certitudine şi să se ruşineze că a crezut şi numai o clipă că EL ar putea fi dublat de cineva. Şi aparatul tace oricât îl imploră ea, încât, până la urmă, s-ar mulţumi

32 Paranteza scribului.

şi cu o scrisoare, cu un bilet, deşi e conştientă de compromisul pe care l-ar face, conştientă că vrea doar să se mintă, să se liniştească prin orice mijloace, să se întoarcă la căldura de mai 'nainte, fiindcă i-a rămas încă destulă raţiune spre a nu uita că scrisul unui om este atât de uşor de falsificat, mai ales de către cineva care a reuşit să intre cu atâta dibăcie în pielea altui om, şi toate în faţa ei, care habar n-are de grafologie, ea care niciodată...

Şi, fiindcă nu are niciun semn, nimic cu care să se mintă, ar fi fericită şi cu scrisoarea (imitată sau nu), dar în locul acesteia soseşte o telegramă lapidară, neutră, cu litere aparţinând caligrafiei unui funcţionar oarecare. Un semn şi totuşi nimic, suspect de nimic.

Cui să i se destăinuiască doamna? Cu cine să vorbească? Cine s-o liniştească?

O zi plumburie se târăşte spre asfinţit, doamna director n-a ieşit din casă, n-a pus nimic în gură, noaptea se aşterne peste încăpere. Vre-

mea îşi pierde reperele diurne. Odată — cine ştie când? —, se întoarce şi domnul director din călătorie, îşi găseşte soţia într-o stare alarmantă, medicii constată că a suferit un şoc nervos. Ea-1 priveşte, îl recunoaşte, însă nu se bucură. Pe undeva a pătruns un al treilea între ei, în spaţiul lor de linişte. Zilele continuă să se scurgă fără sens şi, obosită de între-bările ci fără răspuns, doamna se stinge odată cu conţinutul timpului ce i-a mai rămas.

*

Noroc doar că fenomenele nu se repetă întotdeauna identic, îşi spune scribul, gândindu-se la chestiunea asta cu minciuna oglinzilor, însă cineva i-a povestit că M. 1. M. (acelaşi Martin sub altă semnătură) ar fi încercat respectiva experienţă pe diferite meridiane, cu diferite personaje.

El — director general adjunct al unui mare combinat industrial, ea — medic de familie într-o circumscripţie aparţinând de combinatul lui. O scrisoare de la M. 1. M. (identificat, mai târziu, ca o prescurtare a cog-nomenului „Mâna lui Martin"), înnebunindu-1 pe el cu atragerea aten-ţiei asupra unei lateralităţi subit învinse de ea, argumente prin fotografii clare, fără dubii. Este ea soţia lui sau... cine ştie ce spion

industrial strecurat spre a afla secretele combinatului? Directorul general adjunct nu putu să afle niciodată adevărul şi se spânzură cu o zi înainte de a fi numit director general plin. Soţia nici măcar n-a bănuit vreodată ce s-a întâmplat, dar lumea a şoptit că ar fi avut loc neînţelegeri în familie, referindu-se doar la efect şi ignorând cauza.

Până la urmă, pornind de la investigaţiile în legătură cu iniţialele semianonimei, s-au putut trage unele concluzii. Totuşi! Ceea ce nu s-a reuşit şi în cazul foarte asemănător declanşat de nişte plicuri misterioase primite de un general sud-american şi care conţineau foarte interesante clişee — nedevelopate — reprezentând atitudini stranii ale fraţilor săi. Pozele acelea aveau să schimbe cursul istoriei unei ţări, iar altele vor sta la baza defrişării de vaste terenuri de pe un alt continent.

Moda fotografiilor în oglindă a fost însoţită de consecinţe nebănuite, fracturi în destinele unor oameni şi în soarta unor populaţii, generatoare ale unui viitor la fel de neclar ca modelele lor nealterate.

Da, şi-a spus scribul, la început, chestiunea asta cu oglinda a fost un simplu fenomen ca orice alt fenomen mai ciudat. El poate fi folosit de oameni vicleni în te miri ce scopuri. Doar că scribul nu mai era convins de conţinutul termenului „viclean", de ce reprezintă el şi încotro duce.

AL ŞAPTEZECI ŞI TREILEA

— Exorcistul —

(1348-1411)

Sfârşitul *Genealogiei Universalis* şi despre ochiul şi glasul sfredel

VIAŢA LEGENDARĂ A BIZANTINULUI *a fost prea plină de întâmplări intrate în folclor pentru ca scribul, pomenindu-le, să mai aibă timpul şi spaţiul necesare unei descrieri cât de cât ştiinţifice a trecerii fiului Fugarului prin lume. Nu-i de mirare că, în neputinţa sa, acelaşi biet scrib să nu fi pomenit de personajele cele mai importante cu care s-au intersectat drumurile miticului nebun cu tichia cu urechi de măgar. Pe de altă parte, tot citind despre urmaşii celor pe care i-a pus în pagină, neîndemânaticul scrib dă de mereu alte noi amănunte semnificative pentru o biografie tocmai considerată terminată. Aşa şi în cazul Celui de Al Şaptezeci şi doilea, Bizantinul, fiul Fugarului şi nepotul Cuviosului grădinar. La fel cum interesul pentru acesta a scos la lumină numeroase detalii despre tatăl său, detalii care n-au încăput la locul ce li se cuvenea de drept, aşa şi viaţa Celui de Al Şaptezeci şi treilea va corecta măcar o mică parte*

dintre greşelile şi limitele biografiei Bizantinului. Şi ce greşeli! Şi ce limite! Vorbind despre cel pe care-l vom numi în continuare „Exorcistul", ne vom întâlni şi cu amintirea unor celebrităţi cu adevărat importante — nu ca plăsmuirile acelea trecute în catas-tif drept Bertrand, Cavalerul Gudrun, Carol ori Cornelius, spre a nu-i mai pomeni şi pe Grapin sau pe namila Fruck. Tocmai nume atât de mari ca ace-lea ale cardinalului Albornozale lui Magnus poeta et historicus Francesco Petrarca sau ale damnatului tribun al Romei, Cola di Rienzo, ca să amintim

[1] Gil Alvarez Carillo de Albornoz.

doar câteva dintre personalităţile păstrate în toate enciclopediile şi eternizate de cei mai mari autori. Tocmai accle nume atât de mari n-au încăput în paginile despre Al Şaptezeci şi doilea! Primind asemenea îndreptăţite reproşuri, scribul îşi pierde şi mai mult încrederea în sine, rămânând, spre lauda sa, doar faptul că mai are puterea de a continua.

Cardinalul Albornoz s-a născut în 1295, cu aproape 20 de ani înaintea Bizantinului; poetul, capelanul şi politicianul Petrarca a văzut lumina zilei în 1304; Cola di Rienzo a fost chiar de acelaşi leat cu Al Şaptezeci şi doilea. Cu Albornoz, pestriţa trupă a măscăriciului s-a întâlnit în Franţa, cât spaniolul s-a aflat alături de papii de la Avignon, cu Petrarca nu se ştie unde — probabil de asemenea la Avignon — în *Epistolae metricae* recunoaştem pe cineva semănând izbitor cu fiul Fugarului —, pentru ca pe Rienzo să-1 cunoască tot în Franţa, în „Captivitatea Babiloniană", atunci când acela, ca membru al delegaţiei popularilor din Roma, a încercat să-1 convingă pe papa Clement al Vl-lea să revină la Roma. Despre această ultimă întâmplare, chiar dacă în nepermisă întârziere, scribul poate relata următoarele: ne aflam în A.D. 1343, iar suveran pontif devenise, cu un an în urmă, Pierre Roger de

Beaufort, benedictin şi fost cancelar al lui Filip cel Frumos. Era perioada în care întreaga lume trăia „Marea aşteptare". (Sentimentele acestea colective au proprietatea de a fi pe cât de puternice, pe atât de fluide, mulţimile trecând cu uşurinţă, pe un traseu fără capăt, de la cea mai euforică speranţă la cea mai cernită disperare. Aşa avea să se întâmple şi acum, în A.D. 1343, când nădejdea exuberantă se va prăbuşi sub cea mai nemiloasă epidemie de ciumă şi va reveni Ia fel de încrezătoare în vremea Jubileului de la jumătatea veacului. Dumnezeu le orânduieşte pe toate şi le dă oamenilor atât prilejuri de spaimă cât şi prilejuri de bucurie, atât prilejuri de bucurie cât şi prilejuri de spaimă, iar ei, păcătoşii, le trăiesc pe toate cu aceeaşi intensitate.) La Avignon, palatul pontifical era în plină construcţie şi o mulţime pestriţă forfotea fără contenire în jurul curţii papale. Lume foarte bogată şi lume foarte săracă umpleau cetatea. Printre ei, nelipsiţii paraziţi ai societăţii, poeţii şi saltimbancii reprezentând întotdeauna caricaturile unor caricaturi. Noul papă, fost cancelar al lui Filip cel Frumos şi continuator al obiceiurilor

camarilei de la Paris, şi-a fondat foarte repede o curte asemănătoare celei pe care o cunoscuse în tinereţe. Era o societate suficientă sieşi aceea, unde fiecare nimerit în mijlocul ei ştia că singurul lucru important rămâne clipa, orice adiere venită din trecut ori din viitor putându-1 pierde pentru totdeauna, încât se străduia să savureze cât mai din plin ceea ce îi era îngăduit, înainte dc a ajunge în faţa Privirii lui Dumnezeu, imediat după moartea lumească şi nu abia după Judecată, aşa cum a dovedit Occam chiar în contradicţie cu fostul papă, loan al XXII-lea.

„Aşa că trebuia să fi trecut prin Avignon pentru a-ţi putea măcar imagina ce se întâmpla la Avignon", după cum a spus Cola di Rienzo, iar prietenul său, Petrarca, 1-a confirmat încă o dată: „De Babilonu-în care ura creşte/ se-ntinde răul şi ruşinea moare/ Cuib de durere, maică de-ntristare/ ca să mă apăr, am fugit hoţeşte."[33] Numai că în timp ce vremea lui Rienzo urca spre marile aventuri, vremea Bizantinului — născuţi amândoi în acelaşi an — cobora deja către asfinţit. Rienzo n-a fost tipul fanaticului veşnic încruntat, revoluţionarul de vocaţie, ci un om ce reuşea să transmită forţă prin convingerea că suntem născuţi să

33 Traducere Eta Boeriu.

trăim bine. De aceea, el a fost în stare să se amuze la spectacolele trupei Bizantinului, spectacole la care a asistat ori de câte ori a avut prilejul. Cum misiunea i se apropia de sfârşit, papei nici prin gând netrecându-i să părăsească Franţa pentru a reface la Roma capitala lumii, Rienzo ar fi avut o ultimă întâlnire cu Bizantinul. Italianul tocmai fusese numit de Clement al Vl-lea notar municipal în Cetatea Eternă şi se pregătea de întoarcere, fiind convins că misiunea i se terminase pentru totdeauna la Avignon. Stând pe o bancă retrasă, în vreme ce Fruck rupea lanţuri la lumina făcliilor, cei doi bărbaţi au făcut un târg straniu, povestit în nu mai puţin ciudatul manuscris *Artiştii dreptăţii*[34]*:*

---

34 Austerul dominican Tomasso da Luppi, dispreţuind lot ce ar duce la desfătarea trupului şi a lumescului şi urându-i în consecinţă pe „vânzătorii de păcate", printre care şi pe saltimbanci şi menestreli, va numi manuscrisul: *Artiştii nedreptăţii...* (Fratele Tomasso acuză punctual trupele de artişti nomazi, deoarece nu numai că nu au niciun merit în cultivarea pământului şi în creşterea animalelor, ori într-o altă activitate producătoare de bunuri necesare vieţii, dar pretind mâncare multă şi... bună: „Cântăreţii, scamatorii, înghiţitorii de

dezamăgit de faptul că papa nu înţelegea oportunitatea momentului pe care-1 trăia şi că refuza un dar atât de preţios de la Dumnezeu, Rienzo i-a mărturisit Bizantinului că va prelua el sarcina de a repune Roma în poziţia care-i era hărăzită. Pentru aceasta, era dispus să-i ofere artistului slujba de conducător al bunei dispoziţii a poporului roman, iar, ca bonus, să-1 ajute pe Bizantin să ajungă la tatăl său. Drumul spre glorie, spunea Rienzo — întărindu-şi vorbele prin mărturiile Fratelui Angelo, de care va fi atât de ataşat —, trece prin nenumărate momente dificile, când lumea se poate descuraja, aşa că, pentru a menţine atmosfera necesară insuflării dorinţei mulţimilor de a merge mai departe şi a nu se opri din drum, este întotdeauna nevoie de stimulente diverse. Viitorul tribun era şi el fascinat de oglinda Bizantinului, el fiind convins că, în afară de propriu-i chip şi de cel al tatălui Celui de Al Şaptezeci şi doilea, zăreşte în fundal şi suficiente semne ale viitorului său glorios, semne ciudate cărora n-a fost în stare să le descifreze singur tâlcul. Aşa că, după întâlnirea aceea, Rienzo a consultat un specialist, iar spusele aceluia i-au dat şi mai multă încredere. Anii imediat următori aveau să confirme în mod uimitor tot ceea ce a descifrat pentru el magul. însuşi Fra Angelo, confidentul, prietenul şi sfătuitorul

său, se va ocupa şi el de acele indicii şi le va da girul. Era un mesaj extraordinar acesta, iar cel ce i 1-a înlesnit merita să-i rămână în preajmă.

De ce nu a urmat, totuşi, trupa Celui de Al Şaptezeci şi doilea invitaţia atât de generoasă a acelui personaj cu o charismă ce n-a putut lăsa indiferent pe nimeni? Mai ales că, asemenea lui Petrarca, şi Bizantinul se va grăbi să dispară din Avignon („De Babilonu-în care ura creşte,/ se-ntinde răul şi ruşinea moare,/ Cuib de durere, maică dentristare/ ca să mă apăr, am fugit hoţeşte" pare să fi fost o stare mai generală de spirit şi se potriveşte prea multor personaje.) Bizantinul se declară încântat să-1 urmeze pe Rienzo în Cetatea Eternă, însă abia după ce va fi dat de urmele tatălui său...

flăcări, sfărâmătorii de lanţuri, actorii şi toţi ceilalţi pierde-vară sunt cei mai mari mâncăi şi cei mai pretenţioşi la ale gurii. Ca să nu mai vorbim de licorile diavolului, pe care le înghit în cantităţi pe care niciun alt om nu le-ar putea dovedi." Tomasso da Luppi, *Argumente...,* 27,8.)

Noul oraş al reşedinţei papale era bântuit de prea multă lume, pentru ca un om ce a fost atât de aproape de Filip cel Frumos să nu-şi ia măsurile de siguranţă care se impuneau. Papa Clement al Vl-Iea învăţase bine lecţia şi discuţia dintre Rienzo şi Bizantin îi fusese adusă Ia cunoştinţă încă în aceeaşi seară. Un personaj extrem de puternic şi de ambiţios, cardinalul Albornoz, după ce a trebuit să părăsească Spania natală din pricina lui Petru cel Groaznic (apelativ câştigat, se pare, de regele Castiliei tocmai din partea acelui Albornoz) şi a fost ridicat într-un rang atât de înalt de către papă, a fost cel ce a început să gândească strategia pontificală. Ceea ce intenţiona tânărul Rienzo nu putea decât să-i convină — pe termen scurt — unui papă francez, ce se simţea atât de bine la Avignon. Roma va fi preocupată, iar atenţia Sfântului Scaun putea să se concentreze, fără a fi obligată la decizii pripite, către luptele dintre pretendenţii la tronul Imperiului, precum şi Ia un arbitraj cât mai favorabil Triplei Coroane în războiul tot mai obosit dintre Franţa şi Anglia. Insă rolul lui Rienzo nici nu trebuia exagerat, iar trupa Bizantinului n-avea ce căuta în acel scenariu. Aşa că, încă din ziua următoare, Bizantinului i s-a cerut să predea faimoasa-i oglindă, unealtă a unor forţe ce în niciun caz nu puteau fi

considerate creştine. Al Şaptezeci şi doilea ar fi condiţionat predarea obiectului incriminat de o întrevedere directă cu Albornoz. Cum cardinalul n-a fost dispus să răspundă la o asemenea convocare, Bizantinul a supralicitat şi a cerut o audienţă la papă. Pe care a obţinut-o! Privindu-se în oglindă, papa a văzut cum chipul său se intersecta inexplicabil cu cel al lui Rienzo (care, bineînţeles, nu era de faţă). Era o blasfemie aceasta, mai ales că Bizantinul i-a tălmăcit imaginea printr-o prorocire ce avea să se adeverească în vecii vecilor: în legătură cu pontificatul lui Clement al Vl-lea, scribii aveau să se refere cel puţin Ia fel de mult la întâmplările legate de Rienzo ca la munca papei. Şi nici în urma acestei obrăznicii, Al Şaptezeci şi doilea n-a vrut să se supună şi să predea oglinda. Ascunzându-se după imunitatea tradiţională acordată nebunilor de curte, el i-a oferit până şi papei un troc: oglinda în schimbul informaţiilor despre tată. (Fiul Fugarului nici nu bănuia cât de aproape era de adevăr: papa, fostul secretar particular al lui Filip cel Frumos şi „urmaşul direct" al lui Clement al V-lea, chiar cunoştea

soarta celui ce a fost considerat, o vreme, deţinătorul tainelor templierilor.) Sfântul Părinte 1-a lăsat pe Bizantin să părăsească palatul şi 1-a însărcinat pe Albornoz să-l aresteze în noaptea următoare. Doar că, între timp, întreaga trupă a Celui de Al Şaptezeci şi doilea a dispărut. Papalitatea a emis un ordin de aducere, pretextând că este vorba despre o bandă de tâlhari. („Ca să mă apăr, am fugit hoţeşte"...) Scribul, în ignoranţa sa, nu ştie cum de n-au fost prinşi cei opt membri ai trupei de saltimbanci, dar drumurile Bizantinului şi cele ale lui Cola di Rienzo nu se vor mai intersecta niciodată. In schimb, Fra Angelo va rămâne în scenă, îl va întâlni şi pe Al Şaptezeci şi treilea, constituind, măcar el, un firav liant între Bizantin şi Exorcist.

La data aceea, Al Şaptezeci şi treilea nici măcar nu era născut.

Aflat de acum la descrierea vieţii Exorcistului, scribul a revenit asupra acestei întâmplări din viaţa Celui de Al Şaptezeci şi doilea pentru că, dacă „drumurile Bizantinului şi cele ale lui Cola di Rienzo nu se vor mai intersecta niciodată", fiul Celui de Al Şaptezeci şi doilea îl va întâlni (şi el) pe Fratele Angelo. Şi, fără a fi obsedat defel de a-şi recupera părintele, va da, peste o generaţie, de destui martori ai trecerii

Celui de Al Şaptezeci şi doilea. Născut în cartierul de pe Montmartre numit Hanul Bufonului, pentru că acolo s-ar fi aciuit, în timpul ciumei celei mari, saltimbancii, atunci când nimeni n-a mai avut dispoziţia să vadă scălâmbăiala lor năroadă, Al Şaptezeci şi treilea s-a tras dintr-unul dintre cei mai celebri artişti ai „veacului aceluia îngrozitor"[35] şi dintr-o femeie deosebit de frumoasă, adorată de mai mulţi bărbaţi şi cântată de atâţia menestreli, încât unii autori sunt de părere că acea Arlchen nici n-ar fi fost mai mult decât ceea ce azi am numi un *brand,* o etichetă a unui produs garantat a fi de cea mai bună calitate. După ce tatăl a

35 Ca ţoale celelalte veacuri, doar că rămas în istorie ca unul dintre secolele cele mai întunecate din pricina Războiului de 100 de Ani (parcă altădată ome-nirea nu s-ar fi aliat înlr-un conflict veşnic...), din cauza într-adevăr cumplitei epidemii de ciumă şi din cauza celorlalte urgii ce parcă au dat mai puţin răgaz de respiro pentru bogaţi şi pentru sărmani.

murit într-o încăierare[36], când copilul era încă foarte mic, mama a rămas blocată în cartierul care — pe bune ori doar sub un pretext ticluit — a fost izolat de lumea exterioară, fiind suspectat de a fi fost infestat de ciumă. Deoarece cele câteva case din jurul Hanului Bufonului n-au putut fi nicicum rase de pe suprafaţa pământului, lumea din preajmă s-a mulţumit să le ţină timp de decenii sub asediu, izolându-le şi acceptându-le drept un tărâm de pe altă lume rătăcit în mijlocul marelui oraş. Această situaţie a durat vreme îndelungată şi oricine venea în Montmartre era prevenit cu un gest îngrozit că după gardurile mari de scânduri se află ceva despre care nu e bine nici să vorbeşti. (Chiar se spune că înşişi localnicii n-au mai ştiut, decât după două generaţii[37], ce se ascundea în spatele acelor garduri sinistre, un tabu puternic persistând în jurul locului rămas intact atâta vreme.) Aşa că

36 Sau *in timpul unei încăierări...* Nuanţă importantă! Legendele povestesc lapte măreţe, dar sfârşitul multor viteji a fost asimilat unor lupte, tocmai pentru că nu se cuvine să ne imaginăm moartea eroilor din pricina unor boli tlin pricina cărora poate să se stingă atât viteazul, cât şi laşul.

37 I lanul Bufonului a dispărui în condiţii misterioase abia în 1406, adică după vreo şaizeci de ani de când a fosl fondat pe nişte clădiri şi mai vechi.

AI Şaptezeci şi treilea a copilărit într-un fel de ghetou etanş, despre care n-a vrut să povestească niciodată, despre care nici nu îndrăznea să spună că l-ar fi cunoscut, fiind lipsit de înţelepciune să amintească nu numai cum a ieşit de acolo, dar şi că ar fi fost exponentul unui loc atât de înspăimântător pentru inconştientul colectiv[38]. Şi astfel, biografia

---

38 Fra Angelo ar fi întrebat nişte oameni din apropierea I lanului Bufonului cum de nu le este groază să trăiască în vecinătatea gardului care ascunde taine atât de cumplite, iar oamenii i-ar fi răspuns că şi lângă un cimitir e greu de locuit, dar că Dumnezeu a orânduit astfel lumea încât viii să stea cu viii, iar morţii cu morţii şi aşa să rămână lucrurile până la marea Judecată, când şi viii şi morţii se vor întâlni şi nu vor mai fi vii şi morţi. Dar, până atunci, graniţele sunt mult mai ferme decât ar putea să le delimiteze nişte bieţi pereţi din scânduri.

Ca o completare, scribul adaugă o întâmplare povestită în *Paranoia Schivartz,* o carte apărută cu aproape 600 de ani după dispariţia Hanului Bufonului din Montmartre. Această adăugire nu vrea decât să arate că asemenea fenomene au mai avut loc şi altădată. Şi altundeva. Aşadar:

Celui de Al Şaptezeci şi treilea va începe în anul 1371, când fiul Bizan-
tinului avea de acum 23 de ani, iar viaţa aceasta va fi psihanalizată cu

„Totul se poale găsi clacă nu fugim de osteneala de eare-i legală căutarea." —
(Philemon, Cat., la Stobaeus, Fior., 29, 28.)

Dispariţia

Intr-o dimineaţă, în timp ce ridica pătura de la fereastra dormitorului ei,
doamna Smith rămase cu gura căscată. Locuia de treizeci de ani într-un aparta-
ment jnodest de două camere la etajul III al unei vechi clădiri, peste drum de
spitalul oraşului. Zilnic, când se scula dis-de-dimineaţă, era obişnuită să vadă,
alunei când lua pătura de la fereastră, clădirea mohorâtă a marelui spital. De
fapt, nu numai dimineaţa, când scotea pătura de la geam, dar şi cu alte ocazii
putea vedea aceeaşi construcţie veche, mâncată de vreme. Şi totuşi în dimi-
neaţa aceea, oricât se freca la ochi, spitalul refuza să i se înfăţişeze privirilor.
Doamna Smith luă un calmant şi coborî în curte.

Jos, în stradă, o mulţime de oameni din cartier discutau cu aprindere despre dispariţia misterioasă a edificiului. Poliţiştii, chemaţi la faţa locului,
cercetau cu minuţiozitate terenul viran pe care niciun fir de iarbă nu stânjenea
monotonia pământului bătătorii. Câţiva agenţi în civil căutau amprente, iar
alţii smuceau nişte câini dresaţi. Un grup numeros de fotoreporteri se înghe-
suia în jurul unui ofiţer, care răspundea cu greu întrebărilor.

Până seara, nu se găsiră indicii, în afara unor resturi menajere ce puteau
însă, la fel de bine, să fi rămas de pe urma spitalului, cât şi de la vecinii

care
începură să folosească maidanul drept depozit de gunoaie.

Guvernul se afla într-o situaţie deosebit de penibilă. Rudele bolnavilor voiau să ştie ce s-a întâmplat cu neamurile lor suferinde, iar presa de opoziţie
lansa zvonuri dintre cele mai macabre despre soarta bieţilor dispăruţi.

Oricât de paradoxală era, situaţia trebuia rezolvată, iar casa de sănătate
găsită cu orice chip. Domnul Gough, şeful poliţiei locale, luă personal problema
în mână. Reuşi cu greu să stabilească o primă legătură cu personalul. Un medic
în concediu fu rechemat de pe. litoral, însă în fala autorităţilor nu reuşi să relateze amănunte cât de cât interesante. Singurul fapt ciudat, de care îşi amin-
tea, era că se aflau mai mulţi bolnavi decât paturi, conform fişierelor existente,
deşi nu puteai afla în niciun salon înghesuială sau doi suferinzi într-un singur
pal. Domnul Finch, aşa îl chema pe medic, povesti că fiecare bolnav era con-
fruntat cu fişa pe care o avea întocmită. Dar el personal n-a mai aşteptat rezul-
tatul, pentru că plecase tocmai atunci la mare.

Nemulţumit de numai atâl şi presat de superiorii săi, domnul Gough hotărî
să urgenteze lucrurile, mai ales că, între timp, Irei bolnavi se însănătoşiseră, tre-

Instrumente de detectiv, reprezentând un excelent material didactic pentru savanţi de genul lui Erik H. Erikson[8].

în 1371, Al Şaptezeci şi treilea se va afla la Avignon, înfăşurat în rasa dominicană. Istoria se găsea, din nou, într-un moment care părea că se repetă identic. Noul papă, Grigore al Xl-lea, purtase, ca laic, acelaşi nume ca şi unchiul său, Pierre Roger de Beaufort, fostul suveran pontif Clement al Vl-lea; Fra Angelo se afla tot acolo, războiul dintre francezi şi englezi continua, ciuma nu contenea să macine Europa, doar Cola di Rienzo dispăruse, iar *Magnus poeta et historicus* Francesco IVtrarca se ascundea prin Italia de spaima cumplitei boli. Ultimul papă francez nu era pe placul tânărului călugăr, aşa cum unchiul său nu i-a

Imind să fie redaţi societăţii. Abia peste opt zile, poliţia dădu de primul indiciu sigur: la o topitorie de fier vechi fuseseră aduse câteva sute de bare de oţel — recunoscute drept gratiile de la paturile spitalului. Două luni mai târziu, fu arestat un tânăr care vindea cărămizile clădirii, iar peste un an, un geamgiu lâcea comerţ cu ferestrele edificiului dispărut. Cei doi nu putură să dea amănunte despre originile cărămizilor şi ale sticlei, fiindcă susţineau amândoi că sunt doar intermediarii unui lung şir de afacerişti. Cu toate strădaniile ei, poliţia nu reuşi să ajungă la prima verigă a acestui lanţ.

Mulţimea nerăbdătoare hotărî să ajute autorităţile. S-au format mai multe comitete pentru salvarea sărmanilor suferinzi, cum au fost „Comitetul pentru Salvarea Bolnavilor Dispăruţi" (C.S.B.D.), „Noul Comitet pentru Salvarea Bolnavilor Dispăruţi" (N.C.S.B.D.), „Societatea pentru Vindecare în Contumacie" (S.V.C.), precum şi S.I.B.D. („Societatea Internaţională a Bolnavilor Dispăruţi").

în mai multe state, aceste asociaţii şi societăţi s-au organizat în partide politice şi au obţinui majoritatea în parlamente. (Ca, de exemplu, în insulele Curu-Guru sau în Cyclania.) S.I.B.D. a intrat în programa electorală a acestor partide şi a devenit echivalentul prosperităţii generale.

Până ce, într-o dimineaţă, în timp ce lua pătura de la geam, doamna Smith revăzu spitalul pe locul său. (Ceea ce n-a împiedicai unele partide ambiţioase din noile democraţii născute în estul Europei după A.D. 1989 să-şi clădească propaganda, şi în continuare, pe doctrina S.I.B.D.)

[8] Mai mult, scribul a dat peste un studiu cu pretenţii ştiinţifice cum că Exorcistul ar fi practicat un fel de „psihanaliză pe bază de hipnoză". Numai că „pacienţii" săi nu se simţeau eliberaţi în urma mărturisirilor, ci, dimpotrivă, intrau în cumplite stări de penibililate, disperare, panică. Ceea ce făcea Al Şaptezeci şi treilea nu avea în niciun caz ceva de a face cu vreo terapie.

plăcut tatălui său, doar că din alt motiv: Bizantinul avusese o stranie presimţire că acel papă ştia mai multe despre Fugar decât voia să spună, iar Al Şaptezeci şi treilea vedea în Grigore al Xl-lea un om prea rafinat, prea cult, prea diplomat pentru cel ce — în imaginea sa — ar fi trebuit să arate cu totul altfel: mult mai smerit, mai umil — cel mai umil dintre creştini —, mai simplu, aplecat doar spre Dumnezeu şi indiferent la cele prea lumeşti. Pe vremea aceea, tânărul încă mai încerca să se poarte el însuşi aşa cum şi-1 dorea pe ierarh şi cum nu-1 vedea în faţa sa. Cu vremea, şi convingerile sale se vor schimba radical...

Şi Al Şaptezeci şi doilea, şi Al Şaptezeci şi treilea s-au înfăţişat la Avignon fără a avea o biografie fermă în spate. Menestrelului nici nu i se potrivea aşa ceva, un menestrel era prin definiţie un hoinar prin spaţiu şi timp, chiar dacă, în realitate, asemenea strămoşului său Al Patruzecilea, Etiopianul, n-a făcut toată viaţa decât să-şi caute tatăl, trecutul. In schimb, tânărul călugăr avea toate motivele să-şi găsească o istorie personală credibilă, nimic neputând fi mai cumplit decât oroarea renumelui de a fi venit din spatele gardului de scânduri de la Hanul Bufonului din Paris: era de parcă ar fi recunoscut că şi-a făcut

apariţia direct din iad, devenind, astfel, el însuşi un mesager al iadului. Faimă de care n-a reuşit să scape întru totul şi care-1 va urmări insidios, ca o umbră tot mai lipsită de contururi odată cu lăsarea înserării.

Scribul riscă să propună că fiul Bizantinului ar fi îmbrăcat rasa mai mult pentru a-şi schimba identitatea şi că a venit Ia Avignon spre a-şi pierde urma, chiar dacă a sosit acolo cu o scrisoare de recomandare din partea abatelui de la Biserica Saint Julien din Tours[9]. Chiar Fra Angelo este cel ce ni-1 descrie: „Era un tânăr uscăţiv, mai degrabă slab, uşor încovoiat din spate, poate din pricina umilinţei sale extreme, ferindu-şi privirea de parcă ar fi avut ceva de ascuns. însă, atunci când îşi ridica faţa, aveai surpriza de a descoperi nişte ochi ieşit din comun de pătrunzători, născând în oricine un sentiment de nelinişte din pricină

'' Mai târziu, vom vedea că acea scrisoare tiu va mai fi recunoscută, Al Şaptezeci şi treilea fiind acuzai şi de ceea ce azi se numeşte fals şi uz de fals. Fără a avea nicio dovadă pro sau contra, scribul tinde lotuşi să creadă că tânăr-rul n-a uzurpat acel înscris.

că privirea lor te scormonea până în măruntaie. Şi glasul îi era extrem de pătrunzător, deşi tânărul rostea cuvintele mai degrabă în şoaptă, l'oate că tocmai de aceea, fiindcă te obliga să-ţi ascuţi auzul, stârnea în celălalt o alertă ciudată." într-adevăr, *ochii şi vocea Exorcistului aveau să fie armele sale cele mai eficiente.* Al Şaptezeci şi treilea, oricât îşi ascundea faţa, nu reuşea să rămână în umbră. La Avignon forfotea multă lume, oameni de toate soiurile, însă nu chiar atâţia ca aceia care, nefăcând parte din fluctuaţia mare de veniţi şi plecaţi, să nu ajungă să se ştie între ei. Iar cei ce au intrat în contact cu tânărul călugăr dominican ri-aveau cum să-l uite.

Iniţial, fiul Bizantinului avea să fie un soi de mărunt funcţionar al curţii papale, însărcinat cu supravegherea unor mici tranzacţii comerciale pe lângă sucursalele băncilor din Siena şi din Florenţa. Fusese ales pentru acele însărcinări întrucât era atât de sărac, încât n-avea decât hainele de pe el şi nici nu părea să dorească mai mult. Se povesteşte că, uneori, rămânea în chilia sa pentru simplul motiv că, după ce îşi spăla straiele, neavând altele de schimb, trebuia să aştepte ca acelea să se usuce cât de cât. în chilia sa, se mai spunea, nu se găsea

niciun obiect personal, lucru neobişnuit chiar şi pentru un călugăr oricât de auster[39]. Asta presupunea că sumele pe care le gestiona nu reprezentau o tentaţie pentru el. Fra Angelo continuă descrierea astfel: „Era tipul de tânăr extrem de zelos în convingeri, neacceptând să se abată nici cu un deget de la ele şi netolerând nici la alţii vreo deviere." (Iată, aşa o fi fost Al Şaptezeci şi treilea pe care 1-a cunoscut Fra Angelo. Altul va fi, în curând, Al Şaptezeci şi treilea, cel păstrat în legende..,) Aşa că a fost inevitabil să ajungă la disensiuni cu şefii lui, mult mai dispuşi la compromisuri privind traiul sever monahal. Papa Clement al Vl-lea însuşi respinsese austeritatea excesivă, stabilind că un ierarh trebuie să se distingă şi prin aspect şi prin nivelul de prestanţă atât spirituală, cât

39 Fiecare personaj rămas în amintire se confundă cu legendele despre el, chiar dacă acestea sunt, de atâtea ori, contradictorii între ele: nimeni n-a ştiut vreodată unde a locuit Al Şaptezeci şi treilea la Avignon, după o altă legendă, aşa că nu exista nici posibilitatea de a pretinde că depozita sau nu obiecte personale...

şi materială de cei mai prejos decât el. Fra Angelo însuşi, prietenul şi sfătuitorul lui Rienzo, era de aceeaşi părere. La fel ca mai toţi cei ce-şi puteau permite un trai mai îmbelşugat. La Avignon, nu umilinţa materială a fost prioritatea urmărită de Biserica Catolică. Până ce părerile junelui călugăr să deranjeze, Al Şaptezeci şi treilea a ajuns să manipuleze, în numele mandatarilor săi, sume tot mai mari de bani. Printre numeroasele cunoştinţe pe care şi le-a făcut cu acel prilej, au fost şi câţiva negustori aciuiţi într-un vad comercial atât de bogat. Unul dintre ei se numea Ţipor şi era evreu. Tânărul dominican era ceea ce s-ar numi astăzi, când scribul aşterne aceste rânduri, un fundamentalist, însă, ca de atâtea ori, tocmai un fundamentalist creştin a ajuns să aibă o legătură de durată cu un necreştin. Nu a fost acesta un lucru neobişnuit: un tânăr ca Al Şaptezeci şi treilea simţea nevoia să-şi expună şi să-şi perfecţioneze argumentele. Şi în faţa cui să facă asemenea exerciţii decât înaintea cuiva aflat de cealaltă parte a baricadei? După fiecare asemenea dezbatere — pe care o percepea tot mai conştient drept un rău neplăcut, însă cu atât mai necesar[40] —, constata că

40 Exorcistul preţuia orice încercare dificilă sau măcar neplăcută: doar astfel, îşi spunea el, poate un om să-şi educe spiritul şi caracterul. Era şi aceasta

devine mai convingător în relaţiile cu coreligionarii săi. Ceea ce nu 1-a împiedicat să intre foarte repede în contradicţie chiar cu aceştia.

Primul conflict a apărut de la senzaţia ciudată pe care i-a transmis-o unui preot venit din Florenţa, cetatea cea mai recalcitrantă faţă de papa francez şi faţă de abuzurile oamenilor săi. Intâlnindu-1 printre bancherii din Siena şi luându-1 drept ceea ce nu era, florentinul 1-a considerat pe Al Şaptezeci şi treilea unul dintre finanţiştii importanţi (şi veroşi) ai administraţiei papale, iar când, după ce 1-a admonestat, i-a văzut şi faţa şi ochii şi, auzindu-i vocea, nu s-a mai putut opri şi cearta a fost gata. Numai că, dându-şi drumul, preotul nu a mai putut să-şi reţină nici gândurile pe care îndeobşte ştia foarte bine că nu este indicat să le exprime în public şi, cu atât mai puţin, la Avignon. Vocea şi ochii tânărului dominican au acţionat asemenea unui sfredel puternic şi au scos la suprafaţă tot ce se găsea în mintea celuilalt. Disputa s-a

---

o auto-flagelare necesară, însă mult mai eficientă, considera el, decât penitenţa fizică.

petrecut în prezenţa a numeroşi martori şi a avut un ecou atât de mare, încât i-a schimbat dominicanului întreaga viaţă. Deşi acesta a mai trecut şi înainte prin asemenea întâmplări şi izbânzi, atunci, în 1371, la Avignon, fiul Bizantinului s-a ales cu cognomenul „Exorcistul": el reuşise să scoată dintr-un om — chiar întâlnit pentru prima oară — toate gândurile rele, toate intenţiile duşmănoase, tot mâlul ce se ascundea în acel personaj dovedit drept duşman al ordinii papale şi care avea să plătească scump vorbele-i lipsite de înţelepciune. Şi acest moment avea să-i fie adus la cunoştinţă suveranului pontif, iar cardinalii pretindeau că niciun inchizitor n-ar fi fost capabil să depisteze răul şi să scoată atât de repede şi de eficient la lumină ceea ce a izbutit tânărul călugăr dominican. Exorcistul a fost chemat în faţa lui Grigore al Xl-lea, primit într-o audienţă festivă şi tratat cu toată bunăvoinţa. Numai că întâlnirea n-a decurs aşa cum se spera: fără o explicaţie punctuală, ochii şi vocea tânărului au reuşit să inducă o stare de neplăcere chiar şi printre ierarhi. Nu acesta era omul pe care nădăjduiseră să-l poată folosi. Arma găsită se dovedea imprevizibilă, putând oricând să-şi schimbe ţinta.

Din ziua aceea, a început o relaţie deosebită între Al Şaptezeci şi treilea şi autorităţi, o relaţie care se va perpetua pe parcursul întregii sale vieţi. Oficialităţilor, oricare ar fi fost ele, tânărul le insufla o antipatie evidentă, însă calităţile sale erau prea valoroase pentru a nu se încerca folosirea lor. Aşa că, fără a fi fost angajat formal, Exorcistul a primit un statut special, fiind protejat, însă nefiind răsplătit altfel.

La Avignon avea loc o făţişă luptă de rutină între rudele papei şi ale celorlalţi demnitari francezi, pe de o parte, şi între toţi aceştia şi dregătorii conştienţi că rămânerea suveranului pontif departe de Roma va duce, mai devreme sau mai târziu, la pierderea teritoriilor din Peninsulă, pe de altă parte. Răscoalele neîncetate pricinuite de emisari neputincioşi (asemenea locţiitorului papal Philippe de Cabassoles, episcopul-cardinal de Sabina) ori prea zeloşi (precum acel căpitan al celor 10 000 de mercenari bretoni trimişi să „facă ordine", ori acel Robert din familia de Genevois, deocamdată cardinal, în curând antipapă sub numele Clement al VlI-lea) nu reuşeau decât să menţină o prelungită stare de încordare, multă vărsare inutilă de sânge şi nenumărate oportunităţi

economice pierdute. Grigore al Xl-lea, după ce a dat dovadă de un antitalent diplomatic ieşit din comun, fiind mult mai priceput în a strânge în jurul său artiştii şi savanţii cei mai importanţi, a trebuit să cedeze. Până la urmă, prorocirile Sfintei Brigida a Suediei şi insistenţele Sfintei Clara, venită special de la Florenţa — unde s-au adunat cei mai importanţi şi cei mai puternici duşmani ai papei — l-au determinat să se întoarcă la Roma, încheind astfel „Captivitatea Babiloniană" de la Avignon.

Insă, încă înainte de a se îmbarca, papa 1-a mai primit, cel puţin o dată, pe Exorcist. A fost aceea o întâlnire resimţită ca extrem de neplăcută de ambele părţi, totuşi o întâlnire care a trebuit să aibă loc. Grigore n-a uitat de prima audienţă, iar Al Şaptezeci şi treilea îl considera pe papă drept o copie nereuşită a majorităţii predecesorilor săi. Iată ce ne povesteşte Locatus: „El [Al Şaptezeci şi treilea — nota scribului] spunea:

— Niciun papă din ultimele veacuri n-a izbutit să rămână el însuşi. Fiecare a încercat să-şi imite predecesorii, care nici ei n-au fost mai breji. De la papii Formosus, Romanus şi Landon, n-a mai existat unul care să îndrăznească să-şi ia un nume originar. Ce înseamnă asta? Că

niciunul n-a fost el însuşi, că niciunul n-a avut curajul să se poarte
asemenea locţiitorului lui lisus pe pământ.

— Ce ştii tu despre Landon? ar fi fost întrebat tânărul de către ierarhii consternaţi. Despre Formosus nici să-şi amintească nu cutezau.

— Landon din Sabina va reveni! La fel şi martiriul lui Formosus!
îi ameninţă el, în loc de alt răspuns. Dar, până atunci, este demn de
cercetat ce a căutat fiecare papă în moştenirea predecesorilor al căror
nume 1-a preluat. Pentru că o asemenea alegere nu poate fi întâmplă-
toare.

— Mulţi dintre suveranii pontifi cu acelaşi nume s-au deosebit categoric între ei şi ca evlavie, şi ca har de a conduce creştinătatea, i-au
replicat iarăşi aceia.

— Asta pentru că oamenii văd ceea ce pot şi nu ceea ce este, iar
papii s-au dovedit cu prisosinţă că nu sunt decât oameni.

Cardinalii l-au privit consternaţi şi au răsuflat uşuraţi la încheierea audienţei. Mai ales că tânărul monah mirosea şi mai puternic a hoit."[41]

De ar fi să credem că asemenea dialoguri au avut loc, este lesne de priceput de ce Exorcistul n-a fost pe placul ierarhilor, doar talentul Iui extraordinar „de a scoate cu ochii şi cu glasul mâlul adânc ascuns în tainiţele sufletelor celor mai păcătoase" fiind considerat un instrument atât de valoros încât să nu fie indicat a fi înlăturat. Prorocirea „revenirii martiriului lui Formosus" se va adeveri. In ceea ce-1 privea pe acel aproape total uitat papă Lando(n), supravieţuind doar prin numele său singular, însă nu şi prin vreo faptă de ţinut minte, Al Şaptezeci şi treilea îl cita des şi insinua că ştie mai multe decât ceilalţi despre titu-larul acelui pontificat de doar jumătate de an. Ba mai mult, acelaşi

---

41 Scena relatată de Locatus este evident apocrifă. Asta, în primul rând, pentru că Al Şaptezeci şi treilea n-a excelat niciodată în elocvenţă, vorbele, ieşindu-i parcă din adâncurile unui alt tărâm, dădeau impresia că sunt urmarea unui mare efort din partea celui ce le rostea cu atâtea smucituri. Dimpotrivă, arta Exorcistului era să-i facă să fie convingători — cel mai des împotriva lor înşişi! — tocmai pe cei cărora ochii şi glasul Iui le pătrundeau în adâncuri.

Locatus povesteşte că Exorcistul spunea, cu vocea sa ieşită parcă din adâncurile pământului, că papa Lando era acela ce-i transmitea cele tnai importante indicii despre oamenii pe care-i făcea atât de uşor să se dea de gol. („îţi şopteşte el acele adevăruri?" „Nu, el nu are cum să-mi şoptească, el face mult mai mult, mă învaţă să trag concluzii. Oamenii se trădează prin fiecare gest, prin fiecare gând pronunţat ori doar schiţat. Acele semne se pierd îndeobşte în van. Lando ne-a învăţat să le descifrăm şi să le dăm sensul real."[42])

în audienţa în care Grigore, înainte de a se îmbarca pentru Italia, 1-a primit pe Exorcist, Al Şaptezeci şi treilea 1-a prevenit pe suveranul pontif aflat între ciocan şi nicovală că drumul acela, pe care nu şi-1 doreşte, îl va sfârşi în lumea asta şi-i va da cale liberă pentru posteritate.

42 Explicaţia aceasta ar trebui să elimine părerea că, printre armele sale, fiul Bizantinului ar fi folosit hipnoza: altele erau instrumentele sale — ochii şi vocea sfredel.

— Nu vrea să plece, dar va pleca; va muri în curând, dar va trăi pentru că a repus Tripla Coroană la Roma; îi e atât de teamă, încât va acţiona, mormăi Exorcistul, de parcă i-ar fi dat raportul unui personaj aflat de faţă, dar nevăzut de ceilalţi. Exorcistul n-avea veleităţi de pro- roc, el „doar tălmăcea ceea ce înţelegea din spusele extrase de la *celălalt şi rostea cu voce tare vorbele papilor originari".* Insă, totodată, el se folosea şi de o armă despre care puţină lume ştia: calendarul magic, pe care, de-1 atingeai, se înroşea până la culoarea focului data în care vei muri, dată care s-a dovedit că nimeni n-o putea schimba. A cunoscut papa Grigore această armă? După cum vom vedea, da.

Iniţial, ca de obicei, tânărul a stat în faţa papei tăcut şi cu faţa ple- cată, într-o tăcere ce părea să fie veşnică. Era felul său de a-1 obliga pe *celălalt* să înceapă să vorbească. Apoi, ridicându-şi brusc privirea, îl prindea în plasa sa de păianjen. Iar când *celălalt* se oprea din vorbit, îşi punea în valoare şi vocea, iniţial un mormăit venind din adâncuri, o interogaţie obligând la un răspuns. Grigore, amintindu-şi de multe ori de acea scenă, trebuia să-şi recunoască faptul că într-adevăr a plecat fără nicio plăcere din pestriţul Avignon, oază binefăcătoare de

rafina-
ment şi linişte.

Aşadar, trebuind să se supună tuturor insistenţelor, papa a părăsit, în septembrie 1376, „Captivitatea Babiloniană" de la Avignon, îndreptându-se spre Marsilia, de unde s-a îmbarcat pentru Genova. A fost o hotărâre extremă, pe care cei ce l-au considerat (şi continuă să-1 considere) un papă şovăielnic şi neputincios politic nu ştiu s-o explice. Calul pe care a încălecat n-a vrut să pornească, însuşi tatăl papei s-a culcat pe pragul ieşirii din palat spre a-1 implora astfel să rămână, în vreme ce rudele sale cele mai apropiate boceau ca la mort[43], iar slujitorii au scăpat de trei ori din mână cufărul cu odăjdiile de paradă. Totul se opunea părăsirii confortabilului palat de la Avignon de către cel ce avea să fie ultimul papă francez. Ce i-a dat „acelui om şovăielnic" puterea de a părăsi comoditatea pentru o plecare atât de riscantă,

43 Or, se ştie că Grigore al Xl-lea a fost mai mult decât legal de neamurile sale, cărora, rând pe rând, le-a oferit titlurile cele mai înalte.

trecând peste nişte seinne care i-ar fi făcut pe alţii mult mai hotărâţi să
se răzgândească? De data asta nu Locatus, ci Manuscrisul Gr. 203 este
cel ce relatează o altă întâmplare cu Exorcistul, întâmplare strâns legată de plecarea lui Grigore al Xl-lea din Avignon.

*Aici este momentul de a spune că scribul este mai mult decât mirat de cele
ce s-au întâmplat. Pentru că la (ultima?) întrevedere cu papa, înainte de a
părăsi acesta Avignonul, spre a se întoarce în Cetatea Papilor, dar nu la
Luteran, ci la Vatican, adică întoarcerea nefiind simplă întoarcere, Exorcistul
i-ar fi spus cu vocea sa stranie — adică deşi înceată, totuşi cutremurătoare —
şi fixându-l cu ochii privind parcă din altă lume: „Ucenicii l-au rugat pe Iisus
să le spună cum li se va arăta sfârşitul, iar Mântuitorul le-a răspuns că ei, care
au cunoscut începutul, n-au de ce întreba de sfârşit. Şi le-a spus Iisus că acolo
unde este începutul acolo este şi sfârşitul, binecuvântat fiind cel ce şi-a luat locul
de la început, întrucât el va afla sfârşitul, dar nu va cunoaşte moartea."*
Numai că avem aici un citat din Evanghelia după Toma *(18, 36, 9-17),*
or, Evanghelia după Toma *nu face parte dintre textele la care să se refere un*
papă în al doilea mileniu de după Hristos. Doar că Grigore al Xl-lea a fost
mai mult cunoscător de cuvinte decât de fapte, iar posteritatea l-a răsplătit,
cuvintele fiind adesea mai rezistente în timp decât diplomaţia

vremelnică. La Roma, nepotul cardinalului Albornoz, pe care l-am cunoscut mai devreme — Gomez Albornoz — va fi poate cel mai eficient trimis al papei şi, în calitate de regent, va reuşi să-l readucă pe Grigore la Vatican. Insă nici Gomez Albornoz nu va reuşi să-l menţină multă vreme acolo şi suveranul pontif se va refugia la Agnani. Când, în sfârşit, se va ajunge la perspectivele unui compromis, mai ales că şeful florentinilor ostili va trece de partea sa, papa va muri aproape pe neaşteptate. Iată, profeţia Sfintei Brigita, se spunea, s-a împlinit: „Dacă va mai părăsi Oraşul Sfânt, papa va muri." Şi, într-adevăr, a murit înainte de a se putea reîntoarce. Dar să revenim la Exorcist şi la Evanghelia după Toma: *„Acolo unde este începutul acolo este şi sfârşitul, binecuvântat fiind cel ce şi-a luat locul de la început, întrucât el va afla sfârşitul, dar nu va cunoaşte moartea." Al Şaptezeci şi treilea l-ar fi prevenit, în acea discuţie de pomină, că deşi papa nu şi-a luat locul de la început, i se mai dă o şansă. „Iar Grigore nu a folosit această şansă,* nici după ce a ştiut *şi a ajuns acolo unde ar fi trebuit să-şi ia locul de la început. Aşa că este firesc [ca Grigore] să-şi fi cunoscut moar-tea. " Aceasta este o remarcă a lui Gomez Albornoz, cel ce a fost martor la*

pomenita audienţă de taină. Or, mirarea scribului de acolo provine: cum de a fost preluat un citat tocmai dintr-o evanghelie necanonică? Răspunsul vine tot din jurnalul lui Gomez Albornoz: „Iar călugărul acela l-a fi ajutat, cu vocea şi cu ochii săi lipsiţi de milă, pe Sfântul Părinte să afle ceea ce a fost îngropat adânc în mlaştina nisipului uitării[44]."

Numai că lucrurile nu se opresc aici: în Manuscrisul Gr. 203, amintit şi el mai sus, există un amplu citat considerat a fi provenit de la Exorcist şi conţinând un fel de crez după care s-ar fi condus Al Şaptezeci şi treilea: „Evanghelia Adevărului este o bucurie pentru cei care au primit harul cunoaşterii Sale, de la Tatăl Adevărului, prin puterea Cuvântului ce a emanat din Pleroma, ce este întru gândul şi mintea Tatălui, cel care este Cuvântul căruia i se spune «Mântuitor» [acesta] fiind numele lucrării făcute spre a împlini răscumpărarea celor ce erau ignoranţi cu privire la Tatăl, întrucât cuvântul Evangheliei înseamnă vestirea nădejdii care se descoperă celor ce îl caută Nu faptul că a fost cineva care, dân-du-se călugăr dominican — sau poate chiar fiind călugăr dominican — şi-a jus-

---

44 „Nisipul uitării" poate fi mai mult decât o metaforă, dacă ne gândim la deşertul unde au fost găsite atâtea manuscrise ascunse cu multe veacuri în urmă. Dar poate că nu este vorba, ca de atâtea ori, decât despre o concluzie forţată de scrib.

tificat viaţa printr-un asemenea text este lucrul care-l miră pe scrib, mai ales că rândurile acestea pot fi într-adevăr un îndemn pentru o lucrare de o viaţă[45]. *Ceea ce-l miră pe scrib este de unde a cunoscut Al Şaptezeci şi treilea manuscrisul* Evanghelia Adevărului, *scriere gnostică, descoperită în depozitul de manuscrise de la Nag Hammadi în 1945..., adică aproape şase veacuri şi jumătate după trecerea prin lume a Exorcistului. Să fi circulat „texte condamnate" printre anumite cercuri din Evul Mediu în Renaştere? Să fi parcurs asemenea înscrisuri chiar şi un călugăr dominican atât de ferm în convingerile sale? Scribul se miră, însă se fereşte de orice concluzie. Care nu s-ar putea baza decât pe simple speculaţii. Cert este doar că se ştie că* Evanghelia Adevărului *a fost descoperită în depozitul de manuscrise de la Nag Hammadi abia în 1945...*

45 Scribul îl lasă pe bunul şi răbdătorul cititor să găsească în linişte tălmăcirea respectivului crez în faptele fiului Bizantinului.

Al Şaptezeci şi treilea nu 1-a urmat pe Grigore în Italia. Oricât ar părea de ciudat, ierarhii şi demnitarii de origine franceză şi-1 doreau mai departe alături de ei, drept instrument excelent de aflare a adevărurilor cele mai ascunse din adâncurile oamenilor. Or, printre oameni se găsesc şi nenumăraţi păcătoşi... Aşa că s-a stabilit un fel de înţelegere, niciodată pusă în cuvinte rostite ori scrise, cum că Exorcistul va afla prin forţa irezistibilă a muncii unite a vocii şi privirii sale lucrurile pe care *unii* nu le-ar spune nici sub cea mai straşnică tortură, obligându-1 pe cel ce va mărturisi s-o facă până şi în faţa investigatorilor Bisericii; iar, drept plată, autorităţile îi vor asigura călugărului dominican protecţie, scutindu-1 de neplăcerile inevitabile pentru un om total lipsit de charismă, stânjenitor, incomod, chiar înspăimântător. Garantându-i viaţa. Pe cât a ştiut Bizantinul să se facă simpatic, fără a depune eforturi în acest scop, pe atât se dovedea fiul său puţin plăcut celor din jur. Dar amândoi, şi tatăl şi fiul, se impuneau de Ia primele contacte şi nu lăsau prea repede uitarea să-i acopere. Exorcistul a rămas în amintirile individuale ale contemporanilor, precum şi în memoria colectivă,

drept un personaj uscăţiv, tăcut, iscoditor, mirosind mai ales în timpul investigaţiilor sale a hoit'[8], privind mereu din umbră, dar mai toată vremea prezent. (Tocmai venind din niciunde, posedând o voce şi nişte ochi imposibil de ignorat...) De aici, probabil, şi senzaţia neplăcută că individul făcea parte dintr-o cu totul altă lume, el conducându-se după alte reguli şi părând a avea alte satisfacţii şi priorităţi. Şi mesajele sale erau stranii, şi puţine cuvintele cu care le învelea. La toate astea se adăuga şi faptul că, deşi devenit o figură cunoscută de oricine în Avignon, nimeni n-a aflat unde locuieşte cu adevărat, şi cu toate astea „se ştia" despre chilia sa că nu conţine nici cel mai mic obiect personal. Şi nici vreun prieten sau vreun cunoscut cu care să obişnuiască să-şi împartă vremea nu era ştiut, dacă facem abstracţie de negustorul Ţipor, or, acela, în calitatea lui de evreu, nu era de luat în seamă. Desigur, oamenii nici nu puneau prea multe întrebări, Exorcistul n-a fost niciodată un subiect de discuţii nici în public, nici în particular,

[ls] Mai ales în timpul investigaţiilor sale, „preluând răul din sufletele celor ce mărturiseau" (Locatus).

nefiindu-i nimănui plăcut să-1 aibă în preajmă, nici măcar în vorbe. Aşa că nu-i de mirare că fiul Bizantinului a putut să-şi păstreze intact misterul. O teamă nedefinită îl înconjura asemenea unui zid pe lângă care simţi că e mai bine să nu te plimbi, întrucât oricând din partea cealaltă, din partea necunoscută, putea să te pască o înfricoşătoare primejdie. (într-un fel, Al Şaptezeci şi treilea îşi perpetua originea: răspândea în jur aceeaşi teamă profundă ca şi Hanul Bufonului din spatele zidurilor înalte, din care provenea.)

Scribul a avut din nou un noroc pe cât de extraordinar, pe atât de nemeritat: însemnările lui Locatus, ale Fratelui Serenius, precum şi Manuscrisul Gr. 203 ni s-au păstrat sub forma unor foi răzleţe, amestecate în cutii adăpostind cu totul alte scrieri. Dacă ar fi trebuit să caute filele lipsă într-un morman infinit de opusuri, câte se găsesc la Ferme zu Chiuso sau la Lerines, şansele de a reuni acele pagini în succesiunea lor originară ar fi fost poate de unu la câteva sute de milioane. într-o variantă optimistă... S-a întâmplat însă ca scribul să caute cu totul altceva la Lerines, după ce a scormonit printre rafturile impecabil de

curate ale mănăstirii din Alpi[1'-']. Dând întâmplător de câteva foi, de asemenea ascunse printre altele fără nicio legătură cu ele, scribul şi-a adus aminte de unele nume şi, după o vreme, şi-a amintit şi că le-a întâlnit şi la Ferme zu Chiuso. Alăturând cele trei surse, a dat de un text ce se completa logic, conţinând date inestimabile pentru perioada pontificatului lui Grigore al Xl-lea. Deşi nici după asamblarea atât de dificilă a componentelor găsite, împrăştiate la o asemenea distanţă unele de altele, materialul nu este complet, el prezintă totuşi nenumărate fapte nude, unele inedite (Manuscrisul Gr. 203), o alcătuire de citate din documente oficiale (Locatus), precum şi foarte multe anec-

[ly] A rămas un mister, pentru toţi puţinii fericiţi cărora li s-a îngăduit să coboare în cele două imense pivniţe suprapuse, modul cum au reuşit, timp de atâtea secole, fraţii bibliotecari să ferească incunabulele de ciuperci şi de praf. ('inc are privilegiul de a intra acolo va da de o ordine şi de o curăţenie de farmacie, precum şi de o temperatură constantă, fără a fi folosite sofisticatele mijloace tehnice moderne. Este un secret — alături de atâtea alte secrete — ale acelui loc binecuvântat de Dumnezeu.

ilote, urnite extrem de picante (Fratele Serenius). *Scribul recunoaşte că, ştiindu-şi forţele extrem de mărginite, el caută cât caută date, le înghesuie asemenea unei cârtiţe în vizuina sa*[46]*, după care selectează — mai superficial sau mai conştiincios — ceea ce a găsit. Mai mult ca sigur că, deseori, ignoră însemnări esenţiale, aflate chiar sub ochii săi, în favoarea unor amănunte mult mai puţin semnificative, dar mai acoperite de sclipici, aşa cum şi copiii neştiutori, având încă simţurile şi judecata abia în formare, se bucură de lucrurile strălucitoare, asimilându-le lucrurilor cu adevărat valoroase. Din nenumăratele surse posibile, pe baza unei selecţii atât de subiective, pentru fiecare destin el alege doar câteva date. In cazul Exorcistului,* sursele preferate rămân Manuscrisele Gr. 203, *Lotus* şi cel intitulat *Artiştii dreptăţii,* corpul de

46 Şi modul de depozitare a notiţelor scribului s-a transformat radical, chiar dacă scurta viaţă pe care scribul o merită reprezintă doar un procent din trecerea Celor O Sulă. La început, scribul s-a folosit de cerneală, apoi de pix, după care a utilizai maşina de scris, care parcă i-a devenit o a treia sa mână. Ajuns la Al Cinzeci şi unulea, calculatorul a devenit parte a propriei sale anatomii. Scribul nu poale decât să spere că, ajuns Ia liman, după ce ar fi descris şi viaţa ('elui de Al O Sutălea, nu va fi deturnai de o nouă minune a tehnicii, o minune pe care astăzi încă nici n-ar putea s-o bănuiască.

documente strâns de Locatus şi anecdotele din cronica Fratelui Serenius.

Al Şaptezeci şi treilea a rămas la Avignon şi, o vreme, a fost însărcinat tot doar cu mici tranzacţii pe la băncile din localitate. Era o formă de protecţie aceasta, gândeau prelaţii, iar în limbajul de azi am spune că Exorcistul opera pentru mandanţii săi ca un ofiţer sub acoperire. Şi opera cu hărnicie şi cu folos. Doar că, în felul acesta, într-o comunitate totuşi limitată, adevărata-i preocupare n-a mai putut fi tăinuită multă vreme. Aşa că pasul următor a fost ridicarea sa la demnitatea de diacon şi detaşarea pe lângă cardinalul Cienzio[2]', rămas şi el la Avignon, după plecarea papei.

Problema principală a lui Cienzio era că, în vremurile acelea atât de grele, când confruntările cu englezii păreau să facă parte din trecerea firească a timpului, odată cu moartea lui Grigore, Franţa se va găsi şi fără sprijinul atât de important al unui suveran pontif. Iar de la italieni e greu să te aştepţi la ceva anume, italienii — cu toate certurile dintre ei — se unesc atunci când interesele comune le-o cer. Italienii sunt când cu Dumnezeu, când cu puterea lumească, ei sunt când cu papa, când cu împăratul, când cu amândoi în acelaşi timp, însă de fapt cu niciunul, repeta chiar şi prelatul el însuşi italian. Iar vorbele exprimate de Exorcist — ca fiind venite de la enigmaticul papă Landon — îl confirmau şi ele.

Avertismentul lui Cienzio avea să se confirme foarte curând, când, la moartea lui Grigore, cardinalii electori au trecut prin mari primejdii din partea populaţiei romane, care a cutezat chiar să năvălească peste ei, la zvonul că ar fi fost ales un nou papă care să nu fi fost italian, încât cei şaisprezece cardinali aflaţi la Roma la moartea lui Grigore, deşi erau în majoritate absolută francezi (nouă dintre ei, faţă de doar patru italieni), s-au văzut siliţi să numească un peninsular, pe

care l-au găsit în arhiepiscopul de Bari, care devenea, sub numele Urban al Vl-lea, ultimul papă ales din afara colegiului cardinalilor. Presiunea romanilor a fost atât de mare şi fiindcă noul suveran pontif nu era de faţă şi deci n-a putut fi prezentat mulţimii isterizate, motiv suficient pentru cardinalii electori să treacă prin mari pericole.

între timp, la Avignon, Exorcistul îşi vedea nestingherit de treaba sa. El se orienta ţintit spre unul sau spre altul dintre cei pe care dădea impresia că nu-i întâlnea niciodată întâmplător. Exorcistul ne este descris de către Manuscrisul Gr. 203 drept un „păianjen veninos sub înfăţişare de om: el acosta şi fixa cu privirea, după care îşi înţepa victimele cu vorba mai ascuţită decât orice ac. Ajuns în pânza sa, nimeni nu mai reuşea să-i scape". Numai că acum devenise o figură prea cunoscută pentru ca lumea să nu se ferească de el: toţi suntem păcătoşi, nimeni dintre noi nu este curat ca lacrima, aşa că nu există om pe lumea asta care să nu ascundă fapte şi gânduri, fapte ori doar gânduri pe care le purtăm adânc îngropate în străfundurile fiinţei noastre vremelnice şi care ne-ar putea supune la cele mai diferite interpretări nefa-

vorabile. Lumea pur şi simplu a ajuns să fugă din preajma Celui de Al Şaptezeci şi treilea: o vreme, căutând pretexte spre a se îndepărta (de Irică să nu se incrimineze doar prin simplul fapt de a evita ostentativ „maşina adevărului" care devenise fiul Bizantinului), apoi, fără să-i mai pese cuiva despre ceea ce s-ar putea crede în legătură cu acest comportament. Aşa că apariţia uscăţivului călugăr (pe deasupra acompaniat prea des de evreul Ţipor) reuşea să golească instantaneu o piaţă aglomerată sau o tavernă plină de muşterii. Cienzio a trebuit să constate realitatea, faptul că acela care avea cu adevărat un păcat mare de ascuns „va fugi ca dracul de tămâie la vederea Exorcistului"[47]. Nu că ar li început să cadă mai puţine victime în plasa Celui de Al Şaptezeci şi treilea — Exorcistul fiind insistent —, doar că acelea pe care le mai prindea erau tot mai puţin importante pentru Biserică.

Cardinalul a încercat, din nou, să-1 trimită pe Al Şaptezeci şi treilea la Roma, unde nu era cunoscut şi de unde „maşina adevărului" ar fi putut aduce numeroase informaţii în legătură cu intenţiile atât de schimbătoare ale personajelor din jurul Vaticanului. Dar, în ciuda

47 După cum repetă şi Locatus: „Nicicând parcă nu s-a potrivit mai bine expresia decât în acest caz."

oricăror insistenţe şi chiar a unor ameninţări extrem de concrete, Exorcistul a refuzat iar să părăsească comunitatea rămasă la Avignon.

(Circula o legendă în legătură cu aceasta: se spunea că sinistrul personaj — despre care nimeni nu ştia unde locuieşte, unde doarme — ar duce o viaţă plină de ubicuitate, el făcându-şi apariţia în acelaşi timp în te miri ce loc. Chiar şi la Roma individul şi-ar fi făcut veacul, povestea un prelat tocmai întors din misiune şi care pretindea că ar fi stat cu el de vorbă sub zidurile castelului Sânt' Angelo. Drept argument al acestui mit legat de Exorcist ar fi fost folosit tocmai faptul că, de aveai nevoie de el, nu-1 puteai chema niciodată, neştiind de unde să-1 iei. Iar un alt martor, citat de Locatus, pretindea că odată, întâlnindu-1 pe Al Şaptezeci şi treilea într-o străduţă întunecoasă, s-ar fi împiedicat de un bolovan şi ar fi căzut peste sinistrul călugăr, pe care abia atunci l-ar fi recunoscut în beznă: uscăţivul personaj nu avea un corp material, mâna pe care a căzut acel martor intrând în trupul

Exorcistului, mai bine zis în aparenţa aceea de trup. Cine să conteste acea întâmplare? Nimeni nu putea susţine că l-ar fi atins vreodată pe Al Şaptezeci şi treilea.) Exorcistul n-a vrut să plece din Avignon, serviciile pe care le aducea mandanţilor săi erau tot mai nesemnificative, biserica unde fusese numit diacon rămase pustie.

Drept consecinţă, situaţia Exorcistului devenea tot mai nesigură: nemaiaducând servicii, devenea el însuşi vulnerabil, iar vechea adversitate generalizată împotriva sa putea să-i fie oricând fatală. Ceea ce părea atât de evident nu 1-a făcut şi pe cel în cauză să-şi ia măsuri de siguranţă, astfel încât a fost arestat sub învinuirea de a fi deturnat o sumă de bani pe vremea cât a fost comisionar la o bancă a negustorilor din Siena şi că scrisoarea de recomandare cu care ar fi venit la Avignon din partea abatelui de la biserica Saint Julien din Tours n-ar fi fost decât un fals. Insă nici duşmanii săi nu au calculat toate consecinţele, aşa că, în timpul anchetei, tocmai cel ce-i lua interogatoriul a fost şi cel ce a început să mărturisească amănunte extrem de delicate despre sine, amănunte consemnate fidel de grefier. Rând pe rând, trei anchetatori succesivi au păţit acelaşi lucru, ajungând ei înşişi acuzaţi. încât

cei ce
se aflau în spatele întregii poveşti, cei care deveniseră conştienţi de
pericolul ca „maşina adevărului" să devină dinlr-o armă de atac un
pericol pentru propria identitate, au hotărât să scurteze procedurile,
înlocuind exerciţiul clasic printr-un protocol redactat în lipsa împrici-
naţilor. (Alături de Al Şaptezeci şi treilea fiind inculpate, drept com-
plici, încă două persoane, printre care şi evreul Ţipor, învinuit că ar fi
ajutat să facă să dispară banii deturnaţi de Exorcist.) Totuşi, cei trei
n-au pătimit prea multe, dacă e să ignorăm spaima oricui aflat într-o
asemenea situaţie, ei au fost condamnaţi la detenţie pe viaţă, însă au
dispărut din temniţă, fără să se facă vreodată caz de acest lucru. Popu-
laţia nici n-a aflat că osândiţii nu se mai aflau în închisoare. Pentru
populaţia din Avignon, cazul era închis: lumea era mulţumită că nesu-
feritul personaj, un pericol mereu activ pentru oricine, nu mai era de
întâlnit, vestea condamnării sale venind ca o uşurare generală, nimeni
nemaidorind să şi-1 amintească.

Ciudat este doar modul cum de a putut scribul să descopere că
osândiţii nu şi-au ispăşit pedepsele şi că au fugit, fiind lăsaţi să fugă.

Manuscrisul Gr. 203 spune că Al Şaptezeci şi treilea ar fi fost făcut
nevăzut pentru că ar fi ameninţat că are ascunse notiţe cu mărturisiri
extrem de compromiţătoare pentru foarte mulţi puternici ai zilei şi că,
ilacă nu e lăsat să plece, le va scoate la iveală prin nişte „prieteni foarte
apropiaţi", care nu aşteaptă decât un semnal în acest sens. Fratele
Serenius fabulează, în stilu-i caracteristic, amintind de darul ubicui-
tăţii atât de prezent la Exorcist, fapt ce făcea imposibilă reţinerea lui în
orice locaţie. Amintitul manuscris *Artiştii dreptăţii* pare cel mai apropiat
de adevăr: el se întreabă de ce a fost condamnat la temniţă şi nu exe-
cutat Al Şaptezeci şi treilea, fiul Bizantinului. Că acesta dispunea de
un document compromiţător suficient de puternic pentru a putea fi
folosit pentru şantaj i se pare puţin plauzibil, existând suficiente posi-
bilităţi de a face pe cineva dispărut fără a face public acel lucru, de
pildă, spune autorul aceluiaşi manuscris, pretinzând că omul a fost
trimis într-o misiune secretă şi păstrând această variantă până ce com-
plicii săi descumpăniţi n-ar mai vedea rostul de a scoate dovezile lor la
lumină. In *Artiştii dreptăţii* se bănuieşte că Exorcistul ar fi fost

pus la păstrat şi nu omorât, din pricină că era oricând posibil să fie din nou nevoie de abilităţile sale de excepţie. Dar, atunci, de ce să fi fost lăsat să fugă? Ipoteza după care cardinalul Cienzio, protectorul oficial al uscăţivului diacon, aşa cum aminteşte Locatus, ar fi intrat într-un conflict tot mai greu de gestionat cu omologii săi francezi, toate suspiciunile adunate împotrivă-i începând să dea în clocot — motiv pentru care Cienzio l-ar fi ascuns pe Exorcist pentru a-1 utiliza ca armă personală, în caz de nevoie —, ar fi plauzibilă, numai că nici ea nu explică de ce l-ar fi lăsat cardinalul pe Al Şaptezeci şi treilea să plece atât de departe de el, din moment ce avea aşa mare trebuinţă să şi-1 ştie aproape.

Şi iată ce a mai descoperit scribul în legătură cu acel moment crucial din viaţa personajului său: Al Şaptezeci şi treilea, după ce s-a îndreptat, la început, spre Paris, ar fi pătruns în Hanul Bufonului, de unde, după o vreme, ar fi plecat spre răsărit, tocmai în Enigma Europei, refăcând astfel itinerarul tatălui său, pe care nu a ajuns să-1 cunoască. De ce acest traseu? Cea mai la îndemână explicaţie care s-a ivit în mintea scribului a fost aceea că Exorcistul ar fi căutat ceva. Dar ce anume?

în copilărie, Al Şaptezeci şi treilea a fost educat după principiul că
un copil trebuie să sufere pentru a se putea obişnui cu viaţa asta. El a
fost supus la numeroase experienţe „care i-au insuflat energie". A venit
el înapoi spre a repeta scenariul şi pentru a se încărca din nou cu ener-
gie? Numai că AI Şaptezeci şi treilea n-a fost deloc epuizat de încercările
prin care tocmai a trecut. Altceva a căutat el, altceva ce nu se găsea nici
pe Montmartre, dar, de bună seamă, ceva despre care fiul Bizantinului
ştia că există. Ceva ce i s-a povestit drept provenind de la tatăl său, dacă
fiul n-a ezitat să întreprindă un drum atât de lung până peste regatul
maghiar. Ajuns la acest punct, scribul n-a ştiut să meargă mai departe.

Ne aflam în anul 1378, Grigore al Xl-lea tocmai murise, iar cardi-
nalii electori au fost siliţi să numească un papă italian, în persoana
celui ce şi-a luat numele de Urban al Vl-lea. Furtuna avea să se işte din
pricină că francezii nu puteau să-şi recunoască atât de uşor înfrângerea,
aşa că au gândit o soluţie de compromis, pe care n-o vedeau decât în
întoarcerea suveranului pontif la Avignon, lucru respins cu hotărâre de
italieni, precum şi de papa însuşi. La extremităţile *acelei lumi*

(„hotarele regatului înspre tătari"), între luptele de interese ale marilor puteri, tribulaţiile împăratului Carol al V-lea (aflat dc partea papei italian) şi ale regelui Carol al IV-lea al Franţei (aflat în spatele cardinalilor rebeli), informaţiile veneau cu mare întârziere şi aveau o pondere cu totul diferită în desfăşurarea evenimentelor. Moldova era stăpânită de Petru I Muşat, fiul lui Costea şi al Muşatei, rudă cu Basarabii. (Dar există şi versiunea că Petru l-ar fi avut ca tată pe un oarecare Ştefan dispărut din pomelnice.) Petru a păstrat relaţii bune atât cu vecinii Ieşi, cât şi cu vecinii munteni. încă pe vremea predecesorului lui Petru, Laţcu, papa Grigore al Xl-lea s-a arătat interesat de teritoriile de margine, de „cele dinspre tătari". Despre locurile acelea se ştia prea puţin şi mai erau considerate a adăposti un regal al pecenegilor sau al cumanilor.
Iniţial, papa s-a orientat spre Transilvania, încercând să impună o episcopie care să-i aducă sub obedienţa Sfântului Scaun şi pe cei ce trăiau „în ritul şi în schisma grecilor". Era vorba despre valahii trăitori „la hotarele regatului [maghiar — nota scribului] spre tătari". Numai că între *acei tătari* şi marginile *lumii aceleia* se afla Moldova. Şi, alături de

ca, alte ţări. Aşa că emisarii papalităţii trec Carpaţii Orientali. „Sub Vlaicu reîncepe o vie propagandă catolică în Moldova. In timpul domniei lui se găsesc în Târgu-Siret doi minoriţi, Nickolaus von Melask şi l'aul von Schweidnitz", ni se spune în lucrările de istorie. Context în care scribul a găsit un amănunt interesant: cavalerul Gy de Montmartre (?) pleacă în Moldova prin 1380 cu scopul de a apăra Europa de tătari. El trăieşte vreme de aproape 21 de ani acolo şi se îmbolnăveşte grav, chiar înainte ca tătarii să atace. Visele de eroism i se frâng. (Oare a cunoscut I)ino Buzzati istoria lui Gy de Montmartre, atunci când a scris *Deşertul tătarilor*? Poate... In schimb, scribul ştie sigur că Al Şaptezeci şi treilea l-a întâlnit pe Paul de [vonj Schweidnitz.) Gy de Montmartre soseşte pe Şiret, având asupra sa un înscris de recomandare din partea cancelariei papale. Documentul este semnat de cardinalul Cienzio[48]. Nickolaus von Melask şi Paul von Schweidnitz au venit şi ei înarmaţi cu scrisori tic împuternicire. Dar acestea nu proveneau de la Avignon, ci de la Roma. Deosebire extrem de importantă oriunde în lumea aceasta, în

48 Cienzo a rămas la Avignon. De unde sigiliul? Ca şi personajul însuşi, şi misiunea lui Gy de Montmartre rămâne plină de semne de întrebare.

afară de Moldova. Gy de Montmartre şi-a asumat şi alte sarcini în afara celor strict militare şi, în lungul răgaz oferit de aşteptarea atacu-
lui tătar, nu s-a ocupat doar de pregătirea bătăliilor ce urmau să vină,
ci şi de sufletele celor pe care era pregătit să-i apere de cumpliţii nădă-
litori păgâni. Apoi, Gy de Montmartre şi Paul von Schweidnitz îşi împart, de la ei putere, responsabilităţile: francezul urma să îi facă pe
fruntaşii locali să-şi recunoască greşelile, iar cei doi minoriţi, în virtutea
puterilor cu care au fost învestiţi, le ofereau aceloraşi iertarea şi pacea
veşnică, de treceau la catolicism. Pentru cititorul din secolul al XXI-lea,
este greu de înţeles cât de complexă era diplomaţia evului de mijloc.
Trimişii nu veneau doar cu daruri, ca semn de respect şi de bune intenţii, ci aduceau cu ei şi altceva: numeroase cutume, simboluri,
obiecte necunoscute, toate acestea putând fi percepute drept amenin-
ţări. Faptul că deplasările erau lungi şi anevoioase îi făcea să exploateze
cât mai deplin soliile lor. Cu Gy de Montmartre soseşte la Târgu-Siret şi
un... evreu. Un evreu bogat, ce-şi stabileşte o sucursală în Moldova — ca

releu pentru drumul caravanelor cu marfă pe care le deţinea şi care străbăteau continentele. (Erau puţini temerari care să cuteze să facă un asemenea comerţ, riscurile unor astfel de investiţii fiind uriaşe. Mai mult decât atât, evreul acela — Şipor [sau Ţipor?] — îşi asuma şi pericolele la care se expuneau alţi negustori, creând un sistem propriu de asigurări.) Când Petru se căsătoreşte cu sora regelui polon Vladislav Jagelo, Ş[Ţ]ipor îi facilitează un împrumut de 3 000 de ruble de argint pentru proaspătul cumnat. Drept gaj, Petru primeşte Pocuţia. Pentru că regele polonez n-avea să restituie niciodată în întregime suma, pierderea şi-o va asuma acelaşi Ţipor (sau Şipor). în schimb, evreul avea să câştige un ascendent de durată la mai-marii locului. în timp ce Gy de Montmartre se ocupa de apărarea militară, iar cei doi minoriţi, Nikolaus von Melask şi Paul von Schweidnitz, de partea spirituală, Ţipor a organizat vistieria noului său loc de adopţie. în prezenţa sa, s-au bătut banii autohtoni de argint având pe avers un scut cu flori de crin şi pe revers capul de bour. Din sursele avute la îndemână, scribul a aflat că francezul avea să moară chiar înaintea atacului tătar din 1401, în vreme ce evreul tocmai se afla în Apus, dus de afacerile sale. Povestirea lui Dino Buzzati îşi găseşte modelul perfect în întâmplarea

antedatată
cu peste o jumătate de mileniu. Iar scribul a tins să-l asimileze pe Al Şaptezeci şi treilea lui Gy de Montmartre. Prea multe similitudini,
plus Ţipor, plus coincidenţele în timp. Aşa că bietul scrib s-a străduit
să găsească un număr cât mai mare de date privitoare la „perioada
moldovenească a Exorcistului". Şi chiar dacă, pe lângă „asemănări",
descoperea şi tot mai multe „inadvertenţe", şi-a continuat încă multă
vreme rătăcirea pe un drum înfundat. Până ce 1-a redescoperit pe
Al Şaptezeci şi treilea la Avignon. Să nu fi fost Al Şaptezeci şi treilea
Gy de Montmartre? Sau să nu fi avut acela soarta eroului lui Buzzati?
Oricum, o legendară lungă „perioadă moldovenească a Exorcistului" a
existat şi scribul nu are cum s-o ocolească.

Cu cât trece timpul, scribul este tot mai nesigur pe alegerea sa. Mândria şi orgoliul îl silesc să pretindă că da, că face bine că a ales să-şi înghesuie mai toată viaţa în munca pentru aşternerea pe hârtie a vieţilor Celor O Sută. Insă orice alegere înseamnă mai mult respingere decât acceptare: hotărându-te pen-

Iru ceva, elimini altceva şi ajli că acel altceva poate că a fost calitativ mult mai atrăgător decât alegerea ta, iar cantitativ, cel puţin ipotetic, infinit mai mult. Aşa că n-are cum să nu vină momentul întrebărilor: „Am decis bine?", „A meritat (să aloc cea mai mare parte a vieţii mele unui astfel de proiect, neavând nici cea mai mică asigurare că-l voi putea duce până la capăt)?" Iar tot ce a eliminat din pricina alegerii făcute iese la suprafaţă şi se revoltă. Sigur, acum, ajuns la Al Şaptezeci şi treilea, nu mai este cale de întoarcere, la fel cum, cu cât s-a afundat scribul mai mult pe acest făgaş, cu atât mai inexorabil i-a devenit drumul. Dacă tot a ajuns până aici, abandonarea ar însemna negarea celei mai mari părţi a propriei vieţi. Nu e vorba despre neîncrederea în proiect[49], este vorba despre unica viaţă a celui ce s-a încumetat să-l abordeze. Insă — la concret! — altceva ce să fi făcut scribul?

---

49 Ca supremă armă de apărare, rănitul scrib orgolios este convins că realizează un şir de tomuri groase, ale căror cotoare aurite vor arăta superb în bibliotecile lumii, constituind acel soi de cărţi pe care, pentru frumuseţea şi sobrietatea coperţilor, lumea le va folosi în ornamentarea oricărei camere de lucru respectabile. Fapt care îi va oferi şi scribului uriaşa faimă postumă, faimă pe care el a plătit-o chiar cu viaţa sa. Preţ suficient de mare ca să continue. Dar parcă are încotro?

Nedepăşind niciodată frământările sale, devenite, odată cu avansarea pe cărarea aleasă, tot mai puternice şi tot mai inutile — când, aşa cum a trebuit să-şi recunoască şi scribul însuşi, cale de întoarcere tot nu mai există — şi revenind la Al Şaptezeci şi treilea şi/sau la Gy de Montmartre, să spunem că îndoielile sunt specifice meseriei scribului. „Trebuie să recunoaştem că atât în legătură cu această perioadă, cât şi cu istoria în general este aproape imposibil să avem certitudini. In cel mai bun caz, izvoarele sunt fragmentare. Ne putem folosi de cronicile timpului, dar autorii lor, aşa cum sugerează Antonia Grasden, deseori «treceau de cealaltă parte» cu o uimitoare uşurinţă[50]." Problema cea mai delicată cu care s-a confruntat scribul a fost aceea de a-1 urma pe Exorcist în lipsa lui Gy de Montmartre, lucru aproape imposibil, fiindcă, oricât ar fi încercat să se debaraseze de cavalerul francez, acela apărea iar şi iar în spaţiile numeroaselor pete albe din drumul oriental al Celui de Al Şaptezeci şi treilea.

50 John Warren, Războiul celor Două Roze şi regii Casei de York, AII, 2001, p. 5.

Aşa că scribul s-a orientat mai ales spre inadvertenţele ivite între faptele şi datele celor două (?) personaje. Prima şi cea mai evidentă incompatibilitate apare atunci când ne referim la cronologie. Din sursele sale, scribul a aflat că Gy de Montmartre ar fi plecat în Moldova în 1380 şi că ar fi murit acolo, probabil de dizenterie, 20 de ani mai târziu, chiar înaintea atacului tătar din 1401. Despre Al Şaptezeci şi treilea cunoaştem momente importante întâmplate (probabil) după acea dată şi până în 1411, anul decesului său. Pe de altă parte, cavalerul francez, interesat de tot ce era în legătură cu apărarea teritoriului — singurul context în care se ocupa şi de secretele celorlalţi —, a rămas un personaj singuratic, chiar reprezentativ pentru omul ce-şi alege în viaţă un unic scop, căruia îi rămâne credincios până la moarte. „[Gy de Montmartre — adăugirea scribului] a fost atât de singuratic, încât dacă se vorbea despre cineva care trăia în mijlocul oamenilor, asemenea unui pustnic, acela era întotdeauna comparat cu cavalerul francez, încremenit parcă pe vecie în cetăţuia sa şi străjuind de tătari porţile ţării şi ale lumii" (Manuscrisul Gr. 203). Pe de altă parte, despre Al Şaptezeci şi treilea, chiar dacă şi el ducea o viaţă ascetică, se ştie

că nu ar fi putut deveni temutul Exorcist de nu şi-ar fi acostat cu răbdare şi viclenie victimele. Mai mult, în 1379 el va trece printr-un moment dificil, din cauza scandalului pricinuit de naşterea celor doi copii ai săi. (încă o dată: cavalerul francez avea să vină în Moldova, dacă e să dăm crezare surselor la îndemână, abia în 1380, iar cei doi prunci au fost concepuţi doi ani mai devreme.) Este vorba despre o fată născută chiar în preajma domnitorului, fiica Svetlanei, sora lui Petru I, şi despre un băiat, fiul Ştefanei, nepoata lui Laţcu şi mătuşa lui Petru, dar mai tânără decât acesta. Fata Svetlanei moare curând după naştere, dar băiatul va supravieţui şi tatăl se va ocupa direct de educaţia sa. Scribul nu a găsit nicio referire care să fi sugerat o legătură între Gy de Montmartre şi „scandalul copiilor". în schimb, Manuscrisul Lotus îl incriminează direct pe Exorcist. Personajul uscăţiv, „cu ochii şi glasul sfredel", împrăştiind în jur iz de hoit, este suspectat de autorul acelui înscris că nu-şi folosea persuasiunea doar pentru a afla ceea ce putea interesa autorităţile în slujba cărora se punea, dar că şi abuza în nume personal de cele aflate, şantajându-şi victimele. Călugărului care era nu

i se mai potriveşte renumele ascezei afişate mai de mult. Iată ce a aflat scribul, o descriere surprinzătoare prin limbaj şi conţinut: Al Şaptezeci şi treilea, „păianjenul mereu aflat la pândă, obişnuia să sfredelească neruşinat de adânc în sufletul victimelor sale. El nu se mulţumea să scoată la iveală doar faptele, ci şi gândurile [cele mai intime — nota scribului], O sculă deosebit de eficientă în mâinile sale era dezvelirea tânjirilor[2]'' pe care niciun om nu este dispus să le mărturisească, nici măcar duhovnicului său, fiindu-i ruşine să recunoască cât de murdare îi sunt gândurile, atunci când mădularele i se înfierbântă. Astfel, a aflat de la multe femei mironosiţe cam la ce se gândeau ele când aparent păreau că privesc cu decenţa cuvenită rangului şi educaţiei lor la un bărbat ce le plăcea. Doar ochii şi vorba sfredel a Exorcistului le făceau să dea de gol întreaga ticăloşie a gândurilor care le mistuiau şi felul cum, la rândul lor, îşi imaginau cele ce doreau să le facă acelor | masculi — nota scribului]. După ce povesteau acele grozăvii, pe care nu-şi vor putea ierta niciodată că le-au scos pe gură, [Al Şaptezeci şi treilea — nota scribului] le asigura că nu le va povesti mai departe, iar preţul era mereu acelaşi. Femeile ajungeau sclavele sale şi erau gata

să-i satisfacă toate capriciile numai să nu Ie dea de gol". Iar pretenţia
că Exorcistul nu făcea decât să dea glas celor şoptite lui de către papa
Landon mărea credibilitatea şi prestigiul exerciţiului său. La fel, aflăm
din aceeaşi sursă, proceda Al Şaptezeci şi treilea şi cu bărbaţii pe care
voia să-i şantajeze şi de la care obţinea alte avantaje. (Avantaje mate-
riale, de obicei, scribul tinzând să creadă că referirile la ambivalenţa
sexuală a Exorcistului nu aveau decât scopul de a-1 transforma într-un
monstru şi mai înfricoşător. La un moment dat, personajul nostru se află
dincoace de munţi, în Ardeal, unde bântuie nopţile aşezările omeneşti
violând tinerele femei şi bându-le sângele, ca un posibil originar Conte
Dracula. Totuşi, cum la moartea sa, Al Şaptezeci şi treilea avea să fie des-
coperit că ar fi posedat o avere considerabilă, este de bănuit că şantajele
sale aveau drept ţintă în special bunuri materiale, chiar dacă nu pot fi
excluse cu totul nici capriciile sexuale ce i se pun în cârcă.)

Este greu de spus dacă Al Şaptezeci şi treilea a avut doar acei doi copii, posibil să fi profitat şi de alte femei, femei ce au reuşit să-şi ascundă mai iscusit aventura, la fel cum e limpede şi că amploarea celor două scandaluri s-a datorat, în primul rând, apartenenţei atât de înalte a mamelor ambilor copii. (Un bebeluş în plus într-o colibă, chiar bastard fiind acela, n-ar fi avut şanse să ajungă erou al unei însemnări.) în timpul lui Petru, Paul*von Schweidnitz a continuat misionarismul început sub Vlaicu, iar Exorcistul — despărţindu-se de Gy de Montmartre, rămas ca o stană de piatră neclintit în postul său — avea să joace rolul de ajutor al trimişilor papali şi „consilier" pe lângă domn. Cu toate acestea, fiul Ştefanei va fi botezat în rit ortodox. Tânăra mamă, nepoata lui Laţcu, deşi mătuşa lui Petru, nu era decât o fetişcană — după calculele scribului, la naşterea pruncului, abia să fi împlinit 13 ani. Ea a fost repede căsătorită cu un boier local, dar a murit curând, în timpul unei noi sarcini. Soţul şi noua ei familie au acceptat uşor să scape de bastard, aşa că Al Şaptezeci şi patrulea a ajuns în grija tatălui său natural. Care 1-a acceptat.

Ceea ce nu a schimbat cu nimic viaţa Exorcistului. în vreme ce Gy de Montmartre, izolat în „cuibul său de vultur" şi cu privirea aţintită mereu spre răsărit, de unde se aştepta atacul tătarilor, avansează în grad până la a prelua comanda fortăreţei, Al Şaptezeci şi treilea îşi face veacul pe lângă domnitorii moldavi, refuzând orice prilej de a părăsi acele locuri, chiar şi atunci când, atât de la Roma, cât şi din partea stăpânilor locali i se cere să însoţească emisarii trimişi la regii polonezi ori la domnii munteni. Ba, la 1387, i se comandă în mod imperativ să plece chiar la sultanul turc. N-a plecat nici atunci când s-a încercat să i se zgândărească orgoliul, spunându-i-se ba că doar de va fi în stare să-şi folosească *ochii şi glasul sfrcdel* şi asupra conducătorului otoman i se va mai mări faima, ba că aceasta ar putea deveni chiar nemuritoare, însă Exorcistul, aşa cum a refuzat să plece, pe vremuri, din Avignon la Roma, aşa n-a dat curs nici însărcinărilor care-I îndepărtau din ţara de peste Carpaţii Orientali. Şi n-a făcut-o nici atunci când, într-o încer- care comună, i s-au pus la îndoială capacităţile, i s-a spus că e laş, i s-au adus tot felul de învinovăţiri, doar-doar va catadicsi să-şi dezmintă

prin faptele cerute detractorii. Dar Exorcistul n-a plecat[51]. „El a rămas în cuibul său de vultur, aşteptând viitorul iminent atac al tătarilor."[52]

Viaţa Celui de Al Şaptezeci şi treilea se suprapune din nou peste cea a cavalerului Gy de Montmartre. Şi se desparte iar de „eroul lui I)ino Buzzati". Pentru că până în anul 1401, când vor reveni tătarii, se va consolida tot mai mult pericolul turcesc din sud. Intre Danubiu şi Moldova — „regatul dinspre tătari" — mai era doar un alt stat românesc, iar voievodul acestuia, Mircea cel Bătrân, reprezenta ultima stavilă în faţa turcilor lui Murad şi, apoi, mai ales, ai lui Baiazid Ildârâm.

în vreme ce Gy de Montmartre îşi va vedea doar de misiunea sa, aceea de a asigura oricând posibilul front dinspre Nistru, s-a încercat ca Exorcistul să fie folosit împotriva noului pericol[2'-']. Evenimentele s-au

---

51 Cum de a fost şi ce a căutat, în acele condiţii, în Ardeal, câştigându-şi faima unui Protodracula? O alt ă întrebare la care scribul nu ştie să răspundă.

52 Fratele Serenius n-a pierdut vreun prilej nici de a ne povesti şi pilde în care oşteanul singuratic se împrieteneşte cu insecte, păsări şi animale, precum şi modul cum se sfârşeau acele întâmplări. într-o carte de citire din secolul al XVII-lea, scribul a mai găsit două dintre acele anecdote, adaptate la istoriile moralizatoare destinate educaţiei pruncilor.

suc-
cedat atât de rapid, încât au născut griji şi în Occident. La început,
adică tocmai atunci, papei, însă şi principilor mireni li s-a inoculat con-
vingerea că Bizanţul, prin numeroasele alianţe matrimoniale cu acei
păgâni, nu numai că „i-a inventat pe turci", dar, trădând creştinismul,
pe care acelaşi Bizanţ 1-a dezbinat de Sfântul Scaun prin marea schismă,
foloseşte necredincioşii pentru a se impune spre Apus. „Necredincioşii
nu sunt decât hoardele folosite de bazilei — scrie chiar şi în Manu-
scrisul Gr. 203 —, aşa cum s-au folosit aceia şi de khazari ori de tătari,
ori de toate celelalte nesfârşite seminţii revărsate din cornul fără
dc fund al Răsăritului spre a-i urgisi şi încerca pe adevăraţii creştini."
Unul dintre primii autori conştienţi de pericolul otoman avea să fie

cardinalul Nicola Toldi[53], care se temea că turcii vor abate pentru foarte multă vreme atenţia Romei, atrăgând asupra lor necesarele cruciade viitoare, îndepărtându-le de scopul lor adevărat, acela de a elibera iarăşi leagănul creştinismului, Oraşul Sfânt. „Şi încă mulţi ani de acum încolo, Mormântul Sfânt va fi ocupat de turci, apoi de evrei şi iarăşi de alţi păcătoşi uneltind împotriva credinţei lui Hristos, şi tot aşa, amânând mereu Ziua [cea Mare]." Iar Exorcistul, care ar fi putut afla şi comunica din timp gândurile duşmanilor, refuza să se mişte din Moldova! Nici măcar nu căuta pretexte pentru a-şi motiva îndărătnicia. Pur şi simplu, nu pleca. Pe deasupra, deşi purta haina de călugăr, Al Şaptezeci şi treilea se întovărăşea adesea cu tot felul de oameni ce nu se potriveau nicidecum demnităţii sale. Nu numai cu negustorul Ţipor era văzut prea des laolaltă, însă multă vreme s-a asociat şi cu un alt evreu, Şmuil, doftor cu care mergea împreună la bolnavi. Mai înainte Exorcistul afla tot ce era de aflat de la suferind, apoi Şmuil îi

---

53 Cardinalul Toldi a călătorit mult şi a fost şi în Orient. Se pare că acolo 1-a (re)întâlnit şi pe Al Şaptezeci şi treilea, cu care va cultiva o relaţie extrem de strânsă, deşi scribul n-a dat de vreo corespondenţă între cei doi.

lua aceluia sânge, ori îi dădea purgative, ori, după caz, îi recomanda diferite ceaiuri şi alifii. Al Şaptezeci şi treilea se ocupa de sufletul bolnavului, iar doftorul de trupul aceluiaşi. E adevărat că, de când colindau alături casele celor în nevoie, rezultatele terapeutice au crescut simţitor, însă nu atât încât acea asociere să devină un motiv de laudă pentru un monah. Totuşi, nici nu puteau fi descurajate asemenea misiuni, fiindcă se ştie că unui bolnav i se parc că se află mai aproape de moarte şi de Judecată, aşa că este mai dispus să spună ceea ce altă dată ar tăinui. Iar Exorcistul, călugăr taumaturg, nu scotea doar dracii şi gândurile satanice din trupul şi din sufletul suferindului, ci îşi întocmea la fel de conştiincios şi rapoartele către autorităţi. Şi, astfel, mulţi dintre cei scăpaţi din mrejele bolilor ajungeau — vindecaţi — în atenţia zbirilor.

(Poate că nici nu s-au depus eforturi prea mari ca Al Şaptezeci şi treilea să părăsească ţara, niciun stăpân al locului nefiind încântat să se lipsească, chiar şi temporar, de o asemenea unealtă rară, de multe ori mai valoroasă decât întreaga poliţie secretă.)

Oare când s-a întâmplat noua diversiune? Turcii veneau din perioada preislamică, aducând cu ei uitate totemuri străvechi. înainte de a ileveni turci, ei venerau bourul — *okuz'*[1] —, mai târziu, trecând la viaţa ilc stepă, principalul simbol a devenit lupul. Or, Al Şaptezeci şi treilea a descoperit o evoluţie inversă a acelor totemuri în istoria neamului în mijlocul căruia trăia: băştinaşii se lăudau că se trăgeau din dacii ţinând de seminţia tracilor şi că, în luptele lor glorioase, strămoşii lor îşi înspăimântau duşmanii prin sunetul asemănător cu răgetul lupului, sunet scos de vâjâitul aerului năvălind prin „gâtlejul" gurii deschise a capului de lup ce înfăţişa stindardele lor de luptă. Iar atunci, taman pe vremea cât Exorcistul a trăit printre ei, bourul a devenit simbolul tutelar al urmaşilor celor ce au venerat lupul. între timp, chiar şi pentru lurci, Muntele Otuken a intrat în legendă, la fel şi rolul lupului, dar informaţiile aduse de Exorcist au stabilit relaţii fanteziste între turci şi moldoveni. Pe vremea papei Urban al Vl-lea, acelaşi cardinal Toldi, pornind de la „descoperirile Celui de Al Şaptezeci şi treilea", se întreba dacă nu cumva există chiar şi o alianţă de sânge între turci, locuitorii

„ţării dinspre tătari" şi... boemi[54]. Iar dacă da, atunci înseamnă că lurcii au „aliaţi perfizi" chiar şi printre creştini. Toldi l-a convins pe papă să ia lucrurile foarte în serios, să trimită neîntârziat emisari care să cerceteze la faţa locului şi, în acelaşi timp, să ameninţe cu măsuri extreme, în caz că „adoratorii păgâni ai bourului" nu-şi recunosc greşelile şi nu trec — „cu convingere şi nu făţarnic" — de partea Adevăratei Credinţe. Cu acest prilej, minoriţii părând a nu fi îndeajuns de eficienţi, în Moldova a sosit şi o delegaţie de călugări dominicani, în frunte cu un episcop. Iniţial mesagerii papei au fost primiţi de către regele polon, cel ce, în acel moment, se bucura de deplină încredere din

54 Boii au fost un trib celtic. O ştiu nu numai specialiştii, dar oricine poate cili în Wikipedia că „Boi sau Boii constituiau un trib cellic localizat în Europa Centrală (pe actualul teritoriu al Austriei, Cehiei, Slovaciei şi Ungariei). Regele lor Crilasiros a fost înfrânt de [regele dac] Buerebista şi ţara pustiită. Din această cauză, ţara boilor a fost cunoscută pentru 100 de ani ca *Pustia Boilor.* Boemia de azi le poartă numele". Vezi şi „Deşertul Boemiei", amintii încă la întâlnirea dintre veacurile al XVl-lea şi al XVII-lea al erei creştine de către Shalcespeare.

partea Sfântului Scaun. Numai că, la o distanţă atât de mare de Roma şi de Avignon, statutul emisarilor a devenit incert. Bazându-se pe un simplu zvon, trimişii au fost consideraţi a fi solii antipapei şi arestaţi.
Eliberaţi după aproape un an, ei au sosit în Moldova mai degrabă ca nişte refugiaţi. Luptele dintre papi şi antipapi, precum şi cele dintre diferitele tabere ale stăpânitorilor lumeşti ştirbeau orice autoritate.
Brusc, totul devenise discutabil. Iar Moldova, „Ţara dinspre tătari", îşi avea propriile probleme. Evenimentele se succedau prea repede, iar numele diferiţilor stăpâni deveniseră şi ele efemere. Suspiciunile cardinalului Nicola Toldi aveau să fie uitate. Doar o pe cât de scurtă, pe atât de sângeroasă „incursiune de avertisment" a mercenarilor aliaţilor papei în Boemia urma să rămână singura lor consecinţă[55].

Iar Exorcistul n-a plecat nici atunci din Moldova.

Un scriitor ar fi abordat cele ce urmează zugrăvind cerul plumburiu, pe care o armată de nouri, asemenea oştirii duşmane, s-ar fi năpustit spre vâifurile apropiate ale munţilor. Apoi ar fi descris fiecare dintre acei nouri, pentru că fiecare semăna cu câte unul dintre cumpliţii inamici, aşa cum şi-i

55 Prilejul a fost folosit pentru a scăpa de personalităţi religioase şi laice potrivnice, acuzate de „conspiraţie împotriva lui Iisus".

aminteau puţinii dintre cei ce i-au văzut de aproape şi au mai apucat să vorbească. Un scriitor sigur aşa ar fi făcut. Numai că scriitorul are talent şi-şi poate folosi în voie şi imaginaţia. Bietul scrib, în schimb, n-are acces nici la culoarea cerului din acea zi, nici la formele ciudate ale norilor. El tot ce poate face este să scormonească printre hârţoage vechi, să se îmbolnăvească de bolile adormite de veacuri în suporturile mucegăite de ciuperci şi trezite doar de curiozitatea mâinilor nepoftite, să copieze cele găsite în înscrisuri. Eroii scriitorului talentat sunt oameni, umbrele înfăţişate de scrib, simple personaje. De aceea, scribul se cramponează de amănuntele descoperite cu mult noroc, asemenea faptului că Al Şaptezeci şi treilea îi îngreţoşa pe cei din jurul său prin mirosul de cadavru pe care-l emana, mai ales în timpul investigaţiilor sale. Informaţie livrescă şi aceea. Meritul scribului se măsoară în funcţie de cum reuşeşte să descifreze textele şi fragmentele de texte, cum aşază una după alta acele copii, ce preia şi ce omite. Iar de va avea noroc, acel puzzle propus de el va deveni ceea ce numim

„adevărul istoric". A! Imaginaţia mai bine să şi-o uite! Scribul n-are parte de culorile cerului sumbru şi de armata de nouri răsturnând orizonturile şi oglindind fidel în înalt uri armatele de pe pământ.

Nu aşa au stat lucrurile întotdeauna. Fratele Serenius, deşi tot scrib, a dat dovadă că e şi scriitor. Asta este bine, dar este şi rău. (lunoscut, în primul rând, ca autor al uneia dintre primele istorii ale incursiunilor de început ale turcilor în Europa, evenimente povestite de către cineva care a fugit succesiv din Grecia, Bulgaria şi Ţara Românească, care a scris în Moldova şi şi-a sfârşit zilele în Polonia, Fratele Serenius nu ne-a lăsat altă dovadă a existenţei sale decât povestea peripeţiilor permanentului său refugiu din faţa năvălitorilor. Vorbele-i sunt măiestru înşirate şi cele aproape trei sute de file zdrenţuite pot fi citite pe nerăsuflate. Aşa a fost ori ne aflăm doar în poveste? Limba îi este bogată, latina elevată trădând o educaţie îngrijită. Insă, totodată, aceeaşi limbă lipsită de orice accent specific unui loc sau unui timp nu ne dă niciun alt indiciu despre autor. Nu există adnotări, nu există date concrete sau nume recognoscibile printre actorii unor vremuri anume. Doar turcii amintirilor cumplite, însă şi spaimele nedefinite, constituie permanenţele acelei fugi neîntrerupte, descrierea colorată a unei veşnice retrageri din faţa primejdiei, „care vine tot timpul asemenea

umbrei în urma trupului dornic să se ascundă. Iar atunci când nu mai există umbra care să te urmeze şi de care să te temi, înseamnă că nu mai există nici lumină şi e noapte, noaptea care nu-i decât moarte". Aşa a scris Fratele Serenius, iar ceea ce a rezultat nu este nici jurnal de călătorie a bejeniei sale nesfârşite, nici cronică a vremurilor acelei bejenii, ci un poem nelimitat — nici de timp şi nici de spaţiu. Doar lacunele din text — nu foarte multe — mai lasă loc de interpretări în favoarea personajelor bănuite. Bietul scrib, dând tocmai atunci de acel manuscris, a fost bucuros peste măsură: opera Fratelui Serenius, puţin cunoscută chiar şi de către istoricii rugaţi de către editură să facă revizia de specialitate a textului scribului[56], s-a dovedit a conţine referiri foarte

56 într-o cronică la volumul al treilea clin ciclul Celor O Sută, au fost scoase în evidenţă câteva anacronisme strecurate în carte. Scribul, deşi decis să nu riposteze vreodată la acuzele recenzenţilor, a trimis totuşi o notă la revista care

posibile la Cel de Al Şaptezeci şi treilea şi la personajele din preajma sa. Cel puţin aşa a crezut scribul, iar bucuria descoperirilor — cunoscută doar de cine şi-a dedicat viaţa scotocirii prin trecut — i-a dăruit câteva zile de sublim entuziasm. Pe urmă, specialiştii s-au documentat şi au descoperit, în aceleaşi personaje ale textului Fratelui Serenius, şi alţi corespondenţi atestaţi în istorie. Scribul a continuat să-şi susţină propriile ipoteze, iar savanţii pe ale lor. Iată şi unul dintre fragmentele în care scribul este — şi în continuare — încredinţat că 1-a găsit pe Exorcist, un fragment mult mai plastic decât propriul său stil încâlcit şi greoi[35]:

„Şi fratele nostru a fost chemat la căpătâiul bolnavei, în vreme ce rudele îşi frângeau mâinile, disperate de apropiata pierdere. Nobila tânără doamnă zăcea în patul uriaş şi se micise, de părea că va dispărea în aşternuturi. înaltă şi zvealtă fusese până nu de mult, tot mai măruntă devenise în iatacul ei, trupul, ajuns rigid, parcă se încovoiase rupt de mâinile cumplite ale unui gâde lipsit de milă, încât corpul îi semăna tot mai mult cu o seceră, picioarele părând să constituie mânerul, iar restul trunchiului tăişul. Doar părul lung şi negru risipit pe pernă mai amintea de domniţa de odinioară. Neamurile

îndurerate așteptau ca monahul să-i dea ultimele sfaturi pentru lungul drum ce-o aştepta, însă călugărul nu i-a oferit nici sfânta împărtăşanie, nici n-a iertat-o de păcate şi nici n-a binecuvântat-o. Fratele nostru, privind-o fix, a început a-şi răsuci sfredelul în sufletul bietei muribunde. Iar corpul [ei] a preluat şi el tensiunea privirii şi a vorbelor şi se arcuia mai tare şi mai tare, într-o poziţie atât de nefirească încât [cei de faţă] au căzut în genunchi şi au ajuns să tremure de groază [văzând cele ce se petreceau]. Fratele nostru sfredelea cu privirea şi în aceeaşi măsură şi cu vorbele încruntate şi neiertătoare. Iar trupul tinerei femei se tot

a publicat acea cronică, cu precizările necesare spre a nu lăsa să apese ruşinea asupra textului. (Dreptul acela la replică n-a apărut niciodată.) Şi la volumul al cincilea au fost semnalate câteva neconcordanţe. Suficient ca editorul să devină suspicios, iar scribul să afle că nu va putea fi niciodată eficient în calitate de propriu avocat, oricâtă dreptate ar avea în argumente.

[35] în versiunea traducerii sale, scribul n-a intervenit decât pentru a găsi echivalente arhaismelor pierdute în limbajul accesibil cititorului contemporan lui.

încovriga în poziţie nefirească şi din adâncul [acelui corp] atât de chinuit ieşea o voce care, cu timpul, s-a transformat într-un glas nepământean. Neamurile şi servitorii îngenuncheaţi au mărturisit apoi că au auzit vocea venind din cealaltă lume. Şi faţa nefericitei îşi schimbă pe nesimţite culoarea, ca la sfârşit să ardă roşu-negru asemenea flăcărilor Iadului."

Călugărul, emanând el însuşi tot mai mult miros de hoit, a întrebat-o de păcatele ei şi domniţa nu s-a jenat de cei de faţă şi a mărturisit tot: şi cum a tânjit ea de mică la giuvaierurile şi la respectul cu care era înconjurată fiica domnitorului, cu care era de o vârstă şi cu care avusese cinstea să crească împreună. Cum, deja de atunci, îi încolţiseră în minte gândurile de răzbunare pe cea care, fără a avea niciun merit, o eclipsa mereu, cum i-a pricinuit mici necazuri, stricându-i pe ascuns păpuşile şi murdărindu-i neştiută rochiile. Cum o provoca să nu se supună poruncilor „mamei" care avea grijă de educaţia ei, o femeie învestită cu toate drepturile asupra copiilor domneşti, şi cum n-a găsit mai mare bucurie decât atunci când nobila ei prietenă era pedepsită şi,

mai ales, când o vedea stând smerită în genunchi cu toate podoabele scumpe pe ea. „Copilul trebuie făcut să sufere pentru a se obişnui cu viaţa asta." Iar „mama", „o femeie extrem de vânjoasă", nu se sfia să folosească nici coerciţia fizică, „momente sublime", când domniţa noastră simţea o satisfacţie asemănătoare cu clipe încă necunoscute de ea, „clipele când se desăvârşeşte amorul"[57]. Şi, dacă toate astea n-au fost decât „zvârcolirile dracilor ascunşi în toţi copiii, care, după cum ştie oricine, se bucură tare de suferinţa celor din jur", crescând, scenele în care fiica stăpânului — prietena ei cea mai bună — era pedepsită i-au devenit de neînlocuit şi nu mai era interesată decât să provoace asemenea momente, chiar cu riscul de a fi descoperită şi de a suferi ea însăşi consecinţele. Atunci, îşi imagina că nu ea este cea umilită, ci tot *cealaltă* şi era atât de convinsă de aceasta, încât nu simţea loviturile,

57 Ciudată trimitere a unui monah, mai ales că acesta, într-un alt loc, compară orgasmul cu „contopirea cu Dumnezeu", „fericire pe care [nici] el încă n-a atins-o".

chiar dacă erau mult mai numeroase şi mai puternice decât cele destinate, pentru o vină similară, progeniturii domneşti.

Fratele Serenius narează pe îndelete adevărate scene sado-masochiste. O fiică a lui Petru I al Moldovei va muri în condiţii neelucidate, în timpul unei călătorii la o mănăstire. Bolnava a mărturisit cum s-au desfăşurat evenimentele. Ea, despre care se ştia că a fost martora şi a altor nenorociri, în special în legătură cu tinere femei de neam, s-a dovedit a se fi aflat la originea acelor grozăvii. Rudele ascultau înmărmurite, făcându-şi nenumărate cruci. Femeia aceea — aparent atât de sfioasă şi de vulnerabilă, cum îi stă bine uneia de neamul ei şi beneficiind de o educaţie pe măsură — se dovedea a fi unealta cea mai perfidă a diavolului însuşi. „După ce a terminat de povestit, mărturisind toate acele păcate, mirosul monahului devenise pestilenţial. Medicul evreu ce-1 însoţea îi luă sânge muribundei. Apoi Şmuil[58] i-a prescris nişte ceaiuri conţinând purgative puternice, astfel încât suferinda s-a curăţat fără încetare timp de mai multe zile. După care femeia şi-a revenit văzând cu ochii şi şi-a recăpătat înfăţişarea de dinainte de a cădea la pat, o domniţă frumoasă, modestă şi sfioasă. Şi, atunci când s-a

58 Numele doftorului, scribul de la Fratele Serenius 1-a preluat.

pus iarăşi pe picioare şi s-a îmbujorat la obraji, a fost dală gâdelui pentru toate păcatele pe care le-a săvârşit." Şi Fratele Serenius încheie acest fragment remarcând că osândită, în vreme ce era dezonorată şi batjocorită public, spre deliciul norodului, înainte de a fi omorâtă, parcă nu simţea nici frică şi nici durere, ci „în ochi avea o privire încântată ce se uita altundeva şi parcă vedea mulţumită că altcineva pătimeşte ceea ce tocmai i se întâmpla ei". Fratele Serenius povesteşte cu lux de amănunte, iar scribul şi-1 imaginează având parcă în ochi o privire la fel de încântată, asemenea eroinei sale.

O succesiune de asemenea pasaje extrem de colorate constituie cronica Fratelui Serenius. Un alt episod însă 1-a răscolit şi mai profund pe scrib: acelaşi autor ne descrie şi sfârşitul pergamentelor Schwartz von Schwartz! Mai mult, informaţiile atât de vii în manuscrisul Fratelui Serenius luminează şi alte surse în fragmente peste care indolentul

scrib a trecut indiferent: abia citind acest document, a înţeles el şi ce a vrut să spună Locatus despre acelaşi subiect: „Iar pergamentul în care se află precizat tot ce va veni s-a dat încă o dată de gol ca fiind profund primejdios pentru mintea limitată a oamenilor, aşa că *omul papei l-a făcut de nefolosit în locul în care a fost trimis* [sublinierea scribului]. Parcurgând prima oară rândurile lui Locatus, scribul, mereu mânat din spate de spaima sa bolnăvicioasă că nu va apuca să-şi termine misiunea, nici măcar n-a sesizat la cine s-a referit cronicarul, cine a fost, în opinia aceluia, *omul papei.* Ceea ce presupune o nouă interpretare a întregii lungi perioade petrecute de Al Şaptezeci şi treilea în Moldova şi în Enigma Europei, în general, ajungând iarăşi şi la întrebarea *Ce a căutat Exorcistul în „Ţara dinspre tătari"?*

1. Să ne întoarcem, mai întâi, la pergamentele Schwartz von Schwartz. Bunul cititor nu trebuie să fie o enciclopedie şi este de bănuit că nici măcar n-a parcurs toate biografiile de până acum ale (!elor O Sută. Aşadar, scribul îi va povesti (îi va reaminti) cum, cu un sfert de mileniu în urmă şi cu exact zece generaţii înaintea Exorcistului, Al Şaizeci şi treilea, Genealogul, a notat cu emfază: „Când scrii ceva devii nobil." De unde şi particula „von" pe care i-o atribuie scri-

bul. Când papa Calixt al II-lea — Guy de Burgundia — l-a întrebat în cadrul unei lungi audienţe: „Ce putere au obârşiile pe care le desenezi tu atât de frumos, când se ştie că multe femei păcătuiesc de adulter şi mulţi copii sunt zămisliţi din alţi părinţi decât se pretinde în mod oficial?", Schwartz von Schwartz i-ar fi răspuns cu aceeaşi siguranţă de sine vecină cu îngâmfarea: „Nu există decât un adevăr, iar acela este cel consemnat. Puterea cuvântului scris este însuşi mesajul lui Dumnezeu şi doar cine crede ştie să-l citească în mod corect." Iar Exorcistul îi întărea peste timp vorbele cu prestigiul papei Landon, a cărui gură pretindea că este. *Genealogia Universalis,* cu arborii săi a devenit 0 armă mai puternică decât toate cele folosite pe câmpurile de luptă: ea confirma trecutul şi prevestea viitorul infailibil. Ceea ce se constituia într-un ghid mai eficient decât toţi ambasadorii şi decât toate iscoadele. Forţa *Genealogiei...* a rămas intactă şi mult după întâmplarea tocmai povestită de scrib: aşa cum s-a specificat la timpul potrivit, Bucelin, în secolul al XVII-lea, se va arăta de-a dreptul „înspăimântat"

de adevărurile care continuau să se confirme fără greş, adevăruri pe care acelaşi Bucelin nu ştia dacă i-au fost inspirate Genealogului de către Dumnezeu ori de către diavol. „Totul ar fi fost înscris în pergamentele semnate PM-&: tot ce a fost, tot ce este şi tot ce va fi." Distrugerea lor, ne povesteşte Fratele Serenius (dar şi Locatus!) s-ar fi datorat unei imprudenţe a Exorcistului: acesta l-ar fi prevenit pe un boier de la curtea domnitorului că nu avea nicio şansă complotul pus la cale: în arborii lui Schwartz von Schwartz, pe pergamentul toţi conspiratorii erau însemnaţi a muri în aceeaşi zi (apropiată!), ceea ce indica fără tăgadă eşuarea conjuraţiei, în vreme ce Petru va mai trăi zece ani. în continuare, povestea Fratelui Serenius se desparte de relatarea seacă a lui Locatus: Fratele Serenius descrie personajele şi stările prin care trec ele, aflând despre ceea ce-i aşteaptă: vor să renunţe la planurile lor, însă prezicerea pergamentului rămâne neschimbată. Păi, şi dacă vor merge pe drumul atât de meticulos pregătit şi vor muri, şi dacă vor renunţa, soarta le va fi aceeaşi, atunci nu există decât o singură soluţie: să distrugă încăpăţânatul înscris. Ei încearcă s-o facă, însă pergamentul refuză să ardă şi nici nu poate fi tăiat în bucăţi. Până la urmă, îl îngroapă în pământ într-un loc doar de ei ştiut. înainte de

sorocul anunţat a le fi fatal, unul dintre dânşii revine în codru, sapă groapa, dar manuscrisul a dispărut din sipetul în care a fost depus.
Omul nu apucă să-1 mai caute pentru că, revenit în cetatea de scaun, la Suceava, spre a le împărtăşi tovarăşilor săi misterioasa lipsă, sunt cu toţii surprinşi şi omorâţi. Locatus este, ca de obicei, mai concis: el nu spune decât că un lucru scris nu trebuie să fie cunoscut decât de către iniţiaţi, iar proliferarea unui pergament de tipul fN-fr poate fi folosită în „scopuri impure" de către cineva profan şi rău intenţionat. încât „ceea ce trebuia să se fi întâmplat de mult a avut loc la marginea Europei, probabil pentru ca o taină atât de profundă să nu cadă în mâinile păgânilor veniţi din toate părţile". Spre deosebire de Fratele Serenius, care transformă şi acea întâmplare într-un basm cu valoare de pildă, Locatus lasă o poartă întredeschisă: „Pergamentul n-a mai fost găsit niciodată până acum, însă asta poate să însemne că, în aceste vremuri mizerabile pe care tocmai Ie trăim, oamenii nu au apucat încă

să-1 poată citi cu folos şi sunt înclinaţi a-1 utiliza în scopuri mărunte.
I'oate că *Genealogia Universalis* se mai află printre noi şi poate că va veni
iarăşi vremea s-o putem recunoaşte şi descifra", încheie Locatus.

Cele două surse lasă loc mai mult de întrebări decât de răspunsuri.
(!um de au ajuns pergamentele Schwartz von Schwartz la Exorcist,
după ce nu s-a mai făcut vorbire despre ele atâta vreme? Să fi fost Al
Şaptezeci şi treilea conştient de savantul său strămoş şi să fi fost păs-
trate manuscrisele de urmaşii Genealogului, drept o ciudată şi tainică
moştenire? Dar, chiar şi aşa, se ştie că Al Şaizeci şi treilea a lucrat şi la
comandă, multe asemenea pergamente fiindu-le predate comandita-
rilor. Este adevărat totuşi că pe acele desene nu se putea citi decât
arborele familiei respectivului şi nu încrengătura subterană a ceea ce
reiese încă din titlu — *Genealogia Universală.* Manuscrisul-mamă se pare
că a fost doar unul şi doar din acesta se puteau extrage „aplicaţiile indi-
viduale". Şi, după cum vom vedea, de acest manuscris-mamă rămâ-
neau în veci dependente copiile punctuale.

2. O a doua întrebare, mult mai dificilă, vine din afirmaţia lui Locatus: „Omul papei 1-a făcut de nefolosit [manuscrisul] în locul în
care a fost trimis." A fost, într-adevăr, păcătosul şi încăpăţânatul

Al
Şaptezeci şi treilea „omul papei", trimis de acesta în Orient? Să ne
amintim de strădaniile neputincioase ale cardinalului Cienzio de a-1
face să-1 urmeze pe Grigore al Xl-lea la Roma, precum şi de situaţia
Exorcistului de la Avignon. Să fi jucat atât de bine rolul său insignifi-
ant Al Şaptezeci şi treilea? Să se fi îndreptat fiul Bizantinului în
Enigma Europei cu un plan ascuns al suveranului pontif? Nu există
vreun act oficial datorită căruia Exorcistul să fi coborât în „Ţara din-
spre tătari". Şi în niciun caz nu este logic să credem că ar fi fost nece-
sar un drum atât de lung pentru a face şi ceea ce ar fi putut realiza încă
din Franţa — distrugerea pergamentului. (Despre care —- încă o dată! —
n-avem niciun indiciu să afirmăm că ar fi fost singura copie rămasă,
însă putem deduce că ar fi reprezentat manuscrisul-mamă.) Să reve-
nim puţin la textul lui Locatus, acum când naraţiunile atât de colorate
ale Fratelui Serenius — părând mai degrabă ficţiuni decât cronici
fidele evenimentelor — ne-au slujit de ghid în prea lapidarele notaţii

ale istoricului[59]. Dacă papa a cunoscut manuscrisul, înseamnă că s-a şi folosit de el, la fel ca şi de Al Şaptezeci şi treilea, singurul care-1 putea utiliza. Cât l-a ascultat Exorcistul pe Sfântul Părinte este o altă problemă. Dar, oricum, între cele două personaje s-a stabilit o relaţie în care călugărul devenise încă o dată unealta şefului Bisericii Catolice.

3. Şi, în sfârşit, iată şi un posibil răspuns la întrebarea pe care scribul şi-a pus-o mai devreme: ce a căutat în realitate Exorcistul în „Ţara dinspre tătari", ştiut fiind că fiul Bizantinului, prin tot comportamentul său, n-a moştenit în niciun caz dorinţa nestăvilită de a-şi găsi rădăcinile? (Pe care, toată viaţa, mai degrabă a socotit că e preferabil să le ştie îngropate cât mai adânc.)

Pentru a răspunde la această întrebare esenţială înţelegerii vieţii Celui de Al Şaptezeci şi treilea, va trebui să amintim că distrugerea pergamentului Schwartz von Schwartz coincide în timp cu omorârea lui Ţipor — datorită Exorcistului! (Ţipor şi *Genealogia*

---

59 Scribul a învăţat că, de prea multe ori, cronicile sunt eliptice, iar locurile goale mai pol fi descifrate doar din pildele izvorâte din mentalităţile timpului. Dar locurile goale sunt, adesea, atât de iscusit ascunse, încât nici nu pot fi sesizate cu ochiul liber. Pentru a ajunge la ele, este nevoie de folclorul originar. Fratele Serenius ne oferă o astfel de cheie.

Universalis, două
surse de cunoaştere primejdioase...) După cum scribul a notat
mai
devreme, Ţipor, pe lângă comerţul cu ţările din Răsăritul cel mai
înde-
părtat, a organizat şi un sistem de asigurări pentru... concurenţii
săi.
Riscurile la care se expuneau negustorii erau mari, dar şi cele ale
lui
Ţipor se dovedeau a fi pe măsură. Mai ales că, după distrugerea
Astra-
hanului de către cumplitul Tamerlan, comerţul pe uscat între
Marea
Neagră şi China devine imposibil. Doar că nu primejdiile propriu-
zise
ale drumurilor atât de lungi şi atât de nesigure constituiau marea
pro-
blemă a apropiatului Exorcistului, ci, mai degrabă,
imposibilitatea de a
controla pierderile reale ale clienţilor săi. Pentru că, în curând,
prea
mulţi dintre cei ce aveau contracte de asigurare îşi inventau
necazurile
şi veneau să ceară despăgubiri. Lucrurile au mers până acolo,
încât un
trimis al însuşi ducelui de Braunschweig a venit „să-şi pretindă
drep-
turile", deşi s-a dovedit foarte repede că „misiunea trimisă de
acela în

China" nici măcar n-a părăsit reşedinţa ducatului[60]. Iniţial — deşi luată în calcul — iniţierea unei armate de supraveghere a convoaielor părea să ducă tocmai la eliminarea afacerii lui Ţipor şi a asociaţilor săi. Aşa că s-a recurs la soluţia ca fiecare caravană să fie însoţită, pe banii comercianţilor, şi de câte un reprezentant al casei de asigurări[40]. Soluţie care s-a dovedit şi ea ineficientă, după ce o mare parte dintre acei reprezentanţi, cumpăraţi de către negustori, au depus mărturii în legătură cu incidente inventate, în vederea obţinerii despăgubirilor stipulate în contract. O vreme, Exorcistul 1-a mai ajutat pe evreu în întâlnirile dintre el şi solicitanţi, făcându-i pe aceştia să-şi piardă controlul şi să dea drumul pe gură la modul cum au decurs cu adevărat evenimentele. Pe urmă însă şefii lui Ţipor[61] au revenit la ideea anterioară şi au

---

60 Cazul fiind mai încurcai, o primă divergentă între Exorcist şi Ţipor ar fi survenit tocmai de acolo: Al Şaptezeci şi treilea suspectându-1 pe negustor că ar fi fost complice cu cei din Braunschweig, unde exista o comunitate evreiască foarte puternică. „Sângele apă nu se face! Sângele apă nu se face!" i-ar fi repeiat evreului Exorcistul neîncrezător.

61 Care s-a dovedit a fi doar un pion — ce-i drept, important — al unei reţele cu ramificaţii ducând extrem de departe...

decis să organizeze totuşi şi un serviciu de pază al caravanelor, astfel încât acestea să se deplaseze mai multe împreună, organizat şi bine păzite. Cum nici măcar aceste măsuri de securitate n-au fost întotdea-una suficiente — caz în care Ţipor restituia sumele primite pentru pro-tecţie —, sistemul asigurărilor a rămas de actualitate. Doar că acum exista un control mai exact al celor ce se întâmplau în realitate, aşa că Al Şaptezeci şi treilea era tot mai rar chemat să-i demaşte pe eventualii uzurpatori. Or, Exorcistul n-a lucrat nici el de pomană, un procent semnificativ din despăgubirile pe care le anula prin mărturisirile obţi-nute de el i-au intrat în propriile-i buzunare. (Nu degeaba, la moartea Celui de Al Şaptezeci şi treilea, a apărut surpriza că monahul a adunat o avere considerabilă — de care n-a făcut uz mai niciodată. O parte din acea avere ar fi provenit tocmai din serviciile pe care le-a adus Exorcistul

firmei reprezentate de Ţipor. Exorcistul, despre care se tot spunea că nu ascundea în locurile sale de culcuş niciun obiect personal... Care locuri de culcuş?) Conlucrarea tot mai ineficientă să fi fost motivul care l-a împins pe Al Şaptezeci şi treilea să-l trimită pe vechiul său asociat în moarte? (După dispariţia Iui Ţipor, locul a fost ocupat de un funcţionar şvab, Jochannes Leib, cu care Exorcistul a reluat colaborarea, convingându-1 pe el şi pe superiorii săi — niciodată vizibili[62] —

62 Fapl care a condus la numeroase ipoteze, unele de-a dreptul fanteziste, în deja citatul manuscris *Artiştii dreptăţii,* referindu-se la Gudrun şi legând numele de etimologia sa, se face o tangenţială trimitere şi la o societate care opera în Răsărit pentru protecţia călătorilor — pornind de la ideea că şi cavalerii templieri şi-au început misiunea în Ţara Sfântă sub aceeaşi deviză. Gudrun („lupta secretă") ar fi fost chiar o confrerie veche desprinsă din „Mâna albă", la rândul ei „o ramură a societăţii-mame, născute în vechime, probabil în Noua Grecie". (Aşa cum s-a mai plâns des — prea des! —, scribul descoperă mărturii extrem de interesante despre evenimente peste care a trecut de mult, motiv pentru care, ca să poată totuşi avansa în lungul său demers, şi-a impus să nu mai revină la biografiile cărora le-a pus punctul final, chiar dacă eventual în felul acesta descoperă tardiv grave inadvertenţe.) Şi turcii au fost semnalaţi în asemenea scenarii (chiar şi sultanul lor, Baiazid, fiind suspectat a fi fost beneficiarul unor mari fonduri, datorită faptului că oamenii săi puteau

că, şi în condiţiile protecţiei caravanelor, fiecare incident raportat tre-
buie.controlat.) La început, după ce a pierdut destulă vreme şi energie
pentru a descâlci capitolul afacerilor conduse de Ţipor şi apoi de Leib
în Răsăritul Europei, scribul a crezut că, într-adevăr, acela ar fi fost
motivul pentru care Al Şaptezeci şi treilea s-a debarasat atât de dur de
vechiul său companion: diminuarea drastică a oportunităţilor de câştig
din demascarea celor ce încercau să obţină foloase necuvenite de pe
urma asigurării comerţului lor

*Dar — vai! — aşa cum s-a dovedit din nou, istoricii nu prea ajung nicio-
dată la adevărul ultim, totul depinzând de cât de adânc are fiecare dintre ei
răgazul necesar şi perseverenţa de a săpa în materialul cercetat. Concluzie*

---

obtura
oricând drumurile comerciale care n-aveau cum ocoli teritoriile controlate de ei.
Aşa au şi explicat unii comentatori ai vremii bogăţiile fabuloase ale marelui şi
cumplitului conducător. Pe de altă parte, Gy de Montmartre vine iar să se
suprapună peste Exorcist, de dala asia în calitate de „continuator al spiţei templie-
rilor". Niciuna dintre aceste ipoteze n-a supravieţuit în subconştientul colectiv.)

extrem de tulburătoare pentru scrib, ea punând sub semnul întrebării întregul MU *demers. (întotdeauna va putea apărea cineva care să beneficieze de mai mult răgaz şi de o mai mare îndemânare de a săpa mai adânc, situaţie în care toată strădania predecesorilor acelui norocos să se prăbuşească asemenea unui castel din cărţi de joc.)*

In anul 1401, s-a zvonit la Lodz că fântânile au fost infestate, acela liind motivul pentru care au apărut în localitate şi în jur manifestări de ciumă. După vechea cutumă, cum că de un asemenea delict sunt întotdeauna de vină evreii, s-a trecut la un pogrom în care şi-au găsit sfârşitul 137 de persoane — dintre care 34 copii —, după cum este relatat în cronici. Toţi adunaţi din preajma localităţii. Cu excepţia unuia singur, negustorul Ţipor, care a fost spânzurat (se pare că la Târgu-Frumos), „fiind demascat de un călugăr dominican capabil să-i facă, prin ochii şi glasul sfredel, şi pe cei mai îndărătnici să-şi mărturisească nu numai faptele criminale, dar chiar şi gândurile [intenţiile — nota scribului] abominabile". Ceea ce ar însemna că Exorcistul l-ar fi incriminat şi trimis pe Ţipor la ştreang. De ce? Pentru că i-a diminuat o sursă importantă de câştig, pe care spera Al Şaptezeci şi treilea s-o

redobân-
dească ajutat de altcineva?

Ulterior, scribul a mai descoperit ceva: Exorcistul i-ar fi arătat lui
Ţipor pergamentele fVfr, iar negustorul s-ar fi ghidat după ele în pri-
vinţa muşteriilor săi, având un ascendent extraordinar prin aceea că
ştia anticipat cine se va întoarce şi cine nu dintr-o călătorie de afaceri:
„Pergamentele nu sunt pentru fiecare." (Locatus) Nu sunt pen-
tru orice muşteriu ori, chiar mai mult, nu sunt pentru a fi descifrate de
oricine. Să fi însemnat aceasta că Ţipor le-a folosit în scopuri personale,
fără a plăti suma cuvenită Exorcistului? Puţin probabil, cei doi afiându-se
nu la prima afacere comună, existând deci suficiente precedente ale
colaborării lor. Mult mai degrabă, Ţipor a încercat să intre în mod prea
pragmatic într-un teritoriu destinat doar unei alte înţelegeri. Şi, atunci,
de ce să-i fi arătat Al Şaptezeci şi treilea pergamentele unui profan?

Să coroborăm datele şi să adăugăm la acestea şi informaţia lui
Locatus, atât de importantă şi atât de superficial tratată de scrib, cum
că Exorcistul ar fi fost „omul papei". (Şi nu al unui papă anume, ci al

suveranului pontif în general, întrucât observaţia pare că se referă la
întregul lung răgaz petrecut de fiul Bizantinului în „Ţara dinspre tătari".)

Abia acum putem îndrăzni să ne întrebăm de ce a plecat Al Şapte-
zeci şi treilea în Moldova, el cel atât de greu de urnit dintr-un anume loc.

Trebuie spus, de la început, că scribul a ajuns la o concluzie care
pare venită, mai degrabă, dintr-o naraţiune din seria numeroaselor
povestiri bazate pe prezumţiile fantastice ale unor interpretări istorice
inedite. Dar nu este însăşi istoria pergamentelor PM'fc de natură SF?
Poate că ele n-au fost decât o ficţiune, însă o ficţiune adânc intrată în
conştiinţa oamenilor timpului devine un fenomen cu consecinţe reale.
Exorcistul a fost un personaj privit fără simpatie, fiindcă reprezenta un
permanent pericol de a intra nepoftit în tainele cele mai intime şi, de
multe ori, cele mai jenante ale semenilor săi. Motivul acceptării sale la
Avignon în cercurile cele mai înalte s-a explicat prin aceea că privirea
şi glasul său sfredel ar fi devenit instrumente de investigaţie pentru ofi-
cialităţi. (Ceea ce l-ar fi făcut şi mai puţin simpatizat de către popu-
laţie, niciodată nicio iscoadă a vreunei poliţii secrete nefiind iubită de
cei din jur.) Oficial aceasta era situaţia. Cardinalul Cienzo, primul

pro-
tector al Celui de Al Şaptezeci şi treilea, a fost şi el o figură singulară
la Avignon. Deşi italian născut la Umbria, ierarhul acela a trecut cu
arme şi bagaje în tabăra franceză, fiind poate cel mai înflăcărat partizan
al găsirii unui alt papă francez drept succesor al lui Grigore al Xl-lea.
Cienzo a trăit multă vreme la Paris, a predat teologia la Universitate şi
a scotocit prin biblioteci. Acolo a dat de arborii Welfilor şi ai Stauferilor,
primii copaci din *Genealogia Universalis* a lui Schwartz von Schwartz, Al
Şaizeci şi treilea. Perseverent, Cienzo a găsit şi alte pergamente con-
ţinând asemenea arbori. Şi a aflat chiar mai mult: propria genealogie a
autorului pergamentelor — rădăcinile din care s-au născut mai târziu
trunchiul, ramurile şi frunzele. Şi locul Celui de Al Şaptezeci şi treilea,
a zecea spiţă în descendenţa autorului legendarei opere. O frunză care
a prins contur şi s-a colorat nu de mult într-un roşu aprins, arzând
parcă pergamentul. Cienzo, ajuns cardinal, avea toate mijloacele unor
investigaţii amănunţite. El îl găseşte pe Exorcist, se convinge de forţa
însuşirilor aceluia, îi îndrumă paşii. Astfel ajunge şi el să cunoască
viitorul şi să-şi poată construi acţiunile în funcţie de acea perspectivă

inexorabilă. Cienzo a profitat de pergamentele 0=-$- Ascensiunea sa a (ost continuă şi fără greş. Până ce, speriat de cele aflate, a murit în condiţii misterioase, chiar dacă în patul său[63]. Pentru că ar fi fost un trădător infiltrat printre francezi, s-a spus. Şi aceasta a rămas versiunea general acceptată.

Dacă Cienzo nu s-a arătat atât de interesat de cele materiale, cât de jocul fascinant al puterii, următorul prelat care s-a ocupat de Al Şapte-zeci şi treilea a fost cardinalul Nicola Toldi. Călugărul dominican Ibmasso da Luppi, duşmanul înfocat al luxului afişat de slujitorii Bise-ricii, îl descrie pe Toldi drept un om şiret, hrăpăreţ, dispus să folosească orice mijloc pentru a mai strânge un gologan în „burduhanul pungii sale imense". Cardinalul Toldi a lăsat şi el, după moarte, o avere colo-sală, a cărei origine nu putea fi explicată doar prin năravurile descrise de Tomasso da Luppi. Reacţii la aflarea acelor bogăţii imense desco-perite în urma morţii lui Toldi ne sunt descrise de Fratele Serenius în modul povestioarelor sale şi picante, şi moralizatoare. Insă nu ne este descrisă şi moartea cardinalului. Despre care aflăm dintr-o altă sursă:

63 „Trupul îi era acoperii de pete ciudate, atunci când a fost descoperit" (Locatus).

„Eminenţa Sa părea întruchiparea bucuriei vieţii pe acest pământ:
mătăhălos, mai degrabă gras, nu foarte înalt, ceea ce-1 făcea să semene
cu un butoi, cu privirea mereu şugubeaţă, transpirând abundent când
mânca şi mâncând când transpira, tot timpul povestind glume şi
amuzându-se de ele cu un râs tunător, se lăuda la toată lumea că lui nu
trebuie să-i fie frică de nimic. Până ce, de la o vreme, a devenit mult
mai îngândurat, parcă ştiind ce-1 aşteaptă. Dar şi atunci, nu şi-a schim-
bat năravurile, spunând că, atâta vreme cât Domnul nu ne cheamă
încă la el, e bine să ne folosim din plin de răgazul primit. Totuşi, ulti-
mele zile şi le-a petrecut mai îngândurat ca altă dată, lucru de mirare,
întrucât Eminenţa Sa parcă ar fi ştiut că va muri în curând din pricina
unui os de peşte ce i-a rămas în gât. Cine să poată prevedea aşa ceva?"
(Manuscrisul Lotus). Locatus, în schimb, pretinde că Toldi ar fi fost
înjunghiat în gât de un ucigaş profesionist rămas necunoscut. Crima
s-ar fi petrecut în timpul unui ospăţ, în prezenţa multor martori, fără

să fi fost sesizat de cineva momentul atacului. (în ziua aceea, şi Locatus recunoaşte că victima ar fi fost neobişnuit de tăcută faţă de modul cum se comporta de obicei. „Parcă ar fi ştiut că are întâlnire cu moartea".)

La decesul cardinalului Nicola Toldi (1388), Exorcistul se afla de acum departe. Câteva circumstanţe apropie totuşi morţile celor doi prelaţi şi a lui Ţipor: toţi trei îşi găsesc sfârşitul în mod violent, toţi trei au cunoscut pergamentele rM-fc[64], toţi trei lasă în urma lor averi considerabile. Ceea ce ne face să credem că s-au folosit de informaţiile aflate din *Genealogia Universalis* în scopuri extrem de pragmatice. Au ştiut şi papii despre acel înscris? Mai mult ca sigur că da. Exorcistul a ajuns la Avignon prin 1371, se întâlneşte personal de mai multe ori cu Grigore al Xl-lea, sub pontificatul căruia ajunge diacon. Lipseşte din Avignon pe tot parcursul perioadelor cât au fost papi Urban al Vl-lea şi Bonifaciu al IX-lea. Se întoarce din Orient pe vremea lui Inocenţiu al Vll-lea şi moare când pe tron se afla Grigore al XH-lea. Aşadar, scribul l-a putut urmări în timpul a şase papi şi a cel puţin patru antipapi.

---

64 Şi, după cum vom vedea, chiar şi papa Grigore al Xl-lea părea conştient de momentul predestinat decesului său „neaşteptat".

Dintre care, Exorcistul s-a întâlnit doar cu câţiva. Când pleacă în Enigma Europei, Grigore al Xl-lea se găsea de acum în Italia. Ne aflam
încă în „Marea Schismă din Occident", care se va termina abia în 1415, prin Conciliul de la Konstanz. în martie 1378, la întrunirea car-
dinalilor de la Sarzana, pontificatul atât de furtunos al lui Grigore al
Xl-lea părea să intre, în sfârşit, într-o perioadă de acalmie, după pacea
de la Bologna şi trecerea de parte papei a puternicei căpetenii floren-
tine lludolfo da Varano. Gregorovius şi ceilalţi scribi oficiali notează că
înţelegerile de la Sarzana nu s-au mai materializat din cauza „morţii
neaşteptate" a lui Grigore. O moarte atât de neaşteptată, încât... papa
n-a putut din capul locului prezida el însuşi adunarea de la Sarzana,
din pricina bolii, iar cu o săptămână înainte de a se stinge „neaştep-
tat", a simplificat procedurile de alegere a succesorului său... Grigore
al Xl-lea a fost acuzat că, în timpul pontificatului, şi-a favorizat exce-
siv rudele şi pe francezi, în general. Dacă postumitatea i-a mulţumit că
a readus tronul papal la Roma, contemporanii nu l-au scutit de învi-

uniri. Cu atât mai demn de încredere este că Grigore, chiar dacă i-a lăsat pe cei din jurul lui să prospere material, el n-a adunat averi pentru sine.

Şi iată, acum, răspunsul dat de interpretarea scribului la toate aceste întrebări (interpretare venită şi cu ajutorul prelucrării poveştii *('.alendarul magic,* poveste intrată în folclorul vremii şi reluată de autori din Italia, Germania, Anglia şi Franţa. Şi despre Marlow se crede că ar li tratat dramatic subiectul, subiect care se stinge abia prin a doua jumătate a secolului al XVII-lea). Aşadar, Exorcistul ar fi beneficiat de un pergament foarte vechi, cunoscut pe vremea lui drept *Calendarul magic.* Acel înscris conţinea un calendar filistin, calendarul în care anul era împărţit în 13 luni a câte 28 de zile (= un total de 264 de zile). I'rintr-o translaţie simplă, calendarul acesta era valabil pentru un timp nelimitat. Exemplarul Exorcistului — pe care se găseau şi semnele cu înţelesul pierdut a lui FN-& — se pare că nu mai cuprindea minunatele desene ale arborilor genealogici, ci se rezuma doar la calendarul filistin, socotit eretic, întrucât datele indicate acolo nu corespundeau sărbătorilor creştine şi, aşa cum orice lucru eretic era alăturat magiei, misterului, forţelor supranaturale în general, în jurul lui s-a născut multă literatură. In numeroase stampe în care erau prezentaţi alchimişti,

undeva pe peretele din fund, printre eprubete şi diferite obiecte simbolice, se putea desluşi şi calendarul filistin, precum şi inscripţii indescifrabile, amintind (poate) de f|=-fr însă Al Şaptezeci şi treilea dispunea de un c alendar ce-şi merita din plin renumele de „magic": dacă un om punea degetul pe el, cifra datei şi a anului în care va muri începea să ardă ca o flacără. De aici, o mulţime de povestiri ale unor personaje care au aflat cu precizie când vor trebui să părăsească această lume şi care au imaginat diferite tertipuri de a păcăli destinul. Şi, desigur, nimeni n-a reuşit să trăiască nici o singură zi mai mult decât i-a indicat *Calendarul magic*[65].

---

65 Anexele se înghesuie una după alta pe masa scribului. Numeroase nara-ţiuni medievale se bazează pe această temă. Scribul este conştient că niciun editor nu va fi dispus să publice, pentru lumea noastră atât de grăbită, volume aşa de groase. Doar de îi va permite Creatorul să termine Cxi O Sută, mai dăru-indu-i un soroc suplimentar pentru scris, scribul se va grăbi să copieze şi cele mai frumoase povestiri din această serie. De ar tipări acele naraţiuni mai înainte, ar

Erezia pergamentului era cauzată nu numai discrepanţei dintre datele sărbătorilor oficiale şi cele însemnate acolo, ci şi de faptul că înscrisul incriminat prelua atribute interzise oamenilor. Se pare că, pe vremea Exorcistului, *Genealogia Universalis* ar fi fost de acum condamnată de mult, dar, pentru a nu i se face şi mai multă propagandă, s-ar fi hotărât surghiunirea ei în uitare. (De ar fi fost arsă public în pieţe, în mod sigur s-ar fi găsit destui duşmani ai credinţei care să ascundă câteva copii şi să se folosească de ele în uneltirile lor mârşave.) *Cânţi i-a izgonit pe Adam şi pe Eva din rai, limitându-le viaţa la o durată măsurabilă în zile şi ani, practic atunci a inventat Dumnezeu şi timpul.* Dintr-o vreme nesfârşită s-au născut trecutul, prezentul şi viitorul. Insă EI nu le-a dat oamenilor şi un instrument de a afla viitorul, aşa cum i-a înzestrat cu memorie pentru trecut şi cu simţuri pentru prezent. Pergamentele incriminate, fie că ar fi conţinut *Genealogia Universalis* în forma extraordinară concepută de Al Şizeci şi treilea, fie că nu mai erau decât nişte extrase de tipul calendarului filistin, dispuneau de o forţă pe care Dumnezeu n-a conferit-o nicicând muritorilor. Mai mult, cel ce le cunoştea conţinutul era influenţat în liberul său arbitru şi primea

o
şansă nemeritată în faţa Judecăţii. „Era ca un elev care se folosea de o
fiţuică la examen", după cum ar fi afirmat însuşi papa Grigore al Xl-lea.
Acelaşi papă care l-ar fi trimis pe Al Şaptezeci şi treilea în „Ţara din-
spre tătari". Da, acum putem afirma că Exorcistul a fost trimis într-ade-
văr prin ordin papal în Enigma Europei. (In aceeaşi direcţie în care se
pare că au plecat şi misterioşii templieri francezi cu comorile lor, după
ce fraţii le-au fost arestaţi din ordinul lui Filip cel Frumos. In aceeaşi
direcţie în care a plecat şi Gy de Montmartre, dintr-o familie ce se
trăgea dintre primii nouă templieri. In aceeaşi direcţie unde se zvonea
că ar fi dispărut şi unii şi ceilalţi. Şi care aceea şi nu Ţara Sfântă ar fi
fost adevărata lor ţintă. Altfel ce rost ar fi avut să plece spre Mormân-
tul Sfânt cineva care să urmeze un drum atât de neuzual, cu un ocol

avea sentimentul unui sacrilegiu, ile parcă ar încerca să forţeze Mâna lui Dum-
nezeu. Pornind de la tema unică, motivul acelor naraţiuni populare e dat întot-
deauna de *Calendarul magic,* de *Calendarul Filistin,* de *Calendarul Diavolului,* dar
şi de... *Genealogia Universalis* — amintită, dar niciodată descrisă.

al Ai de mare? Mai trebuie adăugat un fapt: două femei sfinte, Brigida de Suedia şi, mai ales, Caterina de Siena, au influenţat în mod decisiv hotărârile lui Grigore al Xl-lea, până acolo încât se spune că florentina < aterina l-ar fi determinat pe papă să se întoarcă la Roma. In ciuda iiituror semnelor potrivnice. In ciuda a ceea ce papa ştia. (Drept urmare, (irigore al Xl-lea, acceptându-şi în mod conştient soarta, a fost — pentru puţinii iniţiaţi — un papă de un devotament extrem.) Din corespondenţa Caterinei cu suveranul pontif revin şi îndemnurile ca Biserica să nu precupeţească niciun efort spre a-şi uni forţele în acele momente grele. Aşa că Grigore trimite mai mulţi emisari cu misiuni precise şi în Bizanţ. Una dintre aceste solii a părăsit Avignon în 1377 sau 1378. Printre însoţitorii episcopului de Tuscolo, care a condus delegaţia, se afla şi Al şaptezeci şi treilea. Care n-a mai ajuns la Constantinopol... Exorcistul ar fi plecat cu două însărcinări: pe de o parte, să afle ce gândeau şi ce intenţionau să facă ceilalţi membrii ai soliei, întrucât o convingere adânc înrădăcinată în Occident spunea că Bizanţul este tot timpul dispus să cumpere pe oricine ca să-1 determine să-şi trădeze superiorii, iar, pe de altă parte, să se despartă de ceilalţi trimişi şi să afle cum gândeau „străjerii dreptei credinţe din

hotarul dinspre tătari". (Cum să afle rezultatele ispitelor grecoteilor, de se va despărţi de grosul delegaţiei încă înainte de a ajunge la Constantinopol? Simplu: drumul e lung şi oamenii ajung să-şi dezlege limbile. Mai ales în faţa unor ochi şi guri sfredel.) Pentru că, pe lângă misionarii meniţi să-i întoarcă pe creştinii de rit grec spre catolicism, cum au fost cei doi minoriţi amintiţi, cutuma papală era de a dubla orice emisar cu cineva care să-1 supravegheze. Scribul nu dispune de rapoarte ale Exorcistului în legătură cu fidelitatea călugărilor misionari, dar există aprecieri asupra îndoielnicelor bune intenţii ale solilor trimişi în Bizanţ, iar faptul că o suspect de mare parte a delegaţiei moare pe drum duce la ideea că aceia au mărturisit ceea ce nu trebuiau să spună...

Nimeni nu concepea să străbată un asemenea drum singur. Exorcistul s-a despărţit de solia oficială împreună cu Gy de Montmartre şi cu suita acestuia. (Greu de spus: n-ar fi exclus ca Al Şaptezeci şi treilea să fi ajuns în Carpaţi sub înfăţişarea acelui cavaler şi nu alături de el. Chipul Exorcistului ba se suprapune, ba se desparte de Gy de Montmartre.)

în Transilvania şi în Moldova, Exorcistul îşi continuă viaţa de Ia Avignon, devenind şi acolo un fel de turnător-şef. Şi de spion în slujba Sfântului Scaun. Adevărat dominican, Exorcistul n-a cunoscut mila, atunci când afla gândurile cele mai ascunse ale altcuiva. Doar că Al Şaptezeci şi treilea nu acţiona din convingere, ci în funcţie de cum era răsplătit. în curând, el a ajuns ceea ce se numeşte astăzi un spion dublu, informându-i atât pe cei ce l-au trimis atât de departe, cât şi pe stăpânii locali. Şi, cum niciun instrument nu era neglijat în activitatea sa, -Exorcistul a scos la iveală şi pergamentul fermecat, cu ajutorul căruia punea şi mai multă presiune asupra victimelor sale. Pergamentul acela a fost arătat, aşa cum am văzut, şi unor apropiaţi, cât timp aceia n-au încercat să-şi însuşească mai mult din puterea lui decât le era îngăduit. Când se erijau în stăpânii calendarului, plăteau cu viaţa.

Tot pe atunci, prin 1401, chiar înainte de atacul tătar, un atac pre-vizibil cu mult înainte — din nou, ca în naraţiunea lui Dino Buzzati —, Al Şaptezeci şi treilea, împlinind vârsta de 53 de ani, simţea tot mai mult nevoia de a-şi afla propriul viitor. Găsim următoarea însemnare:
„Nimeni, în afara lui Dumnezeu, nu cunoaşte adevărul. Acesta este înscris în timpul nesfârşit. Să afli viitorul este un păcat, pentru că

ast-
fel se ignoră pedeapsa pentru păcatul originar, voinţa divină. Dar oamenii sunt la fel de nestăpâniţi atunci când este vorba despre o ispită, ca şi de ispita cealaltă [de «păcatul originar» ca şi de viitor —
nota scribului]. Omul trebuie să înlăture ispita." în spiritul acestor
spuse, Exorcistul şi-a atras victimele (şi) cu deconspirarea datei morţii
lor, dar s-a luptat şi cu el însuşi pentru a nu se uita la cifra tainei pro-
priului său sfârşit. Asta l-a făcut şi mai închis în sine. „Cine nu ştie nu
suferă". Dar el putea şti şi avea tot timpul obiectul ispitei alături. Dispunând nu numai de pergamentul propriu-zis, ci şi de ceea ce am
numi astăzi „instrucţiunile de folosire". Ceea ce îi dădea doar lui puterea de a distruge *Calendarul magic.* în numeroasele naraţiuni apo-
crife amintite se precizează că există manuscrise ce nu pot fi distruse
decât la o distanţă de drum călare de cel puţin o lună de locul unde au
fost zămislite. Paris, în cazul nostru, e locul unde s-ar fi născut origi-
nalul *Genealogiei Universalis.* Doar fiind distrus celebrul pergament
uriaş, s-ar fi făcut praf şi pulbere toate copiile. Inclusiv calendarele

magice. Condiţie îndeplinită în „Ţara dinspre tătari". Atunci când, la VI de ani, a simţit că nu mai e în stare a rezista ispitei, Exorcistul a nimicit calendarul. Lucru care, potrivii legendei, nu putea să se pe-Ireacă decât dacă era distrus marele pergament originar. Ceea ce presu-punea că Al Şaptezeci şi treilea n-avea asupra sa doar o copie a calen-darului magic, ci şi originalul *Genealogiei Universalis.* Iată un scurt ic/.umat al povestirii Fratelui Serenius despre evenimentul distrugerii documentului damnat[66]:

„La Praga, se ştia de la martori oculari că Vaclav IV, nemaiavând acces la averile împăratului Carol (IV), beneficia, mai nou, de o extra-ordinară armă: de un magician ce era în stare să transforme piatra brută în aur. Nu era încă un metal de cea mai bună calitate, dar primii paşi au fost făcuţi: după ce piatra brută devenea metal nobil, ea îşi păstra noile calităţi vreme de mai multe zile. Apoi redevenea o sfărâmi-

---

66 Scribul a preluat textul din 1477, o copie ilustrată şi, probabil, mult adaptată acelor vremuri, însă a intervenit în simplificarea materialului, care era extrem de compozit şi cu multe trimiteri la nume şi evenimente care azi nu mai spun nimic. Celelalte naraţiuni pe această lemă găsite de scrib — mai puţine decât s-ar fi aşteptat —, reproduc aproximativ acelaşi scenariu.

cioasă rocă ordinară. Problema păstrării noului produs era în plin progres: iniţial, magicianul[67] a reuşit să menţină aurul câteva clipe, apoi câteva ore, iar, atunci când a plecat Exorcistul în Orient, noua stare dăinuia deja vreme de aproape o săptămână întreagă. Insă până ce procesul nu devenea ireversibil, primejdiile erau foarte mari: şi cei mai selecţi seniori se fereau să mai achiziţioneze obiecte din aur, de frică să nu se pomenească, după doar puţină vreme, cu un morman de nisip. I)egeaba jurau bijutierii în prag de faliment că răspund pentru marfa lor, ei rămânând gaj, împreună cu atelierele, înalţilor muşterii. Zvonul cum că negustori ambulanţi escroci au păcălit chiar şi curţi imperiale

67 Numele acelui personaj a fost disputai de mai mulţi autori: unii pretindeau că îl chema Rudolf şi că era fiul unui conte, alţii spuneau că era vorba despre un alchimist misterios care a studiat la Ierusalim şi căruia, din raţiuni de stat, nu i se putea divulga identitatea şi, în fine, la Roma se vorbea despre un evreu venit din ordinul sultanului turc spre a submina prin aurul său efemer economia lumii creştine.

cu *aur efemer* le-a alungat şi meşterilor cinstiţi orice clientelă. Dar nu necazurile aurarilor din Cehia i-au speriat pe sfetnicii papei şi pe cei ai principilor de pretutindeni: cineva care era capabil să fabrice cantităţi infinite de aur putea lesne schimba întreaga geografie politică a lumii în favoarea sa. Rezultatele eforturilor diplomatice n-au dat rezultate, întrucât partea praghează nega cu îndârjire că ar poseda un asemenea secret. Aşadar, existau doar două soluţii, fie să obţii reţeta, fie s-o dis-trugi definitiv.

In plin «Război de 100 de Ani», în luptele dintre papi şi antipapi, într-o lume răvăşită de ciumă, de catastrofe naturale şi de nesfârşitele năvăliri venite parcă din cornul infinit al Orientului, misterul transfor-mării pietrei în aur a devenit preocuparea principală a celor ce mai aveau vreme să cugete Ia destinele omenirii şi nu doar la imediata pro-prie supravieţuire.

In timpul acesta, singura armă de contraatac de care dispunea Occidentul era un călugăr dominican cu puteri la fel de misterioase ca şi magicianul din Praga. Cu ajutorul unui glas sfredel şi al unei priviri capabile să ajungă până în cele mai tainice colţuri ale sufletului oricui îi stătea în faţă, monahul acela se dovedea în stare să afle tot ce inten-

ţionează altul să facă. Era exorcistul perfect şi chiar aşa a şi fost numit:
„Exorcistul cu ochii şi cu glasul sfredel." Dar puţină lume ştia că acelaşi
călugăr misterios mai beneficia de un instrument cel puţin la fel de
teribil, taină la care a avut acces doar Sfântul Părinte şi câţiva înalţi
ierarhi, beneficiari ai secretelor din arhivele celeste. Prevalându-se, şi în
continuare, de cele ce pretindea că i le sugera spre rostire publică enig-
maticul papă Landon din Sabina, s-a pus la cale o întâlnire între cele
două personaje cu puteri atât de mari. Numai că Exorcistul, aflat în
ţara dinspre tătari, a refuzat să plece Ia Praga, iar magicianului nu i s-a
dat voie să părăsească atelierul său de taină. „întâlnirea s-a petrecut
totuşi, ne asigură Fratele Serenius, iar locul ales ar fi fost undeva în
adâncurile pământului."

Şi astăzi încă, o peşteră din Carpaţii Meridionali, în Masivul Făgăraş,
are intrarea blocată. Puţini localnici ştiu de ce, cei mai mulţi îţi vor
spune că aşa au găsit-o de când se cunosc şi că deschiderea ar fi fost
obturată din pricină că în interior s-ar dezvolta gaze mortale. într-ade-

văr, câteodată din grotă ies aburi înecăcioşi, încât la distanţă de mai multe sute de metri nu creşte vegetaţie şi nici animalele nu cutează să se apropie. Pe lângă această explicaţie, a supravieţuit şi legenda. Poves-lea ne spune că magicianul din Praga s-ar fi întâlnit acolo cu un monah. (.Vrăjitorul din Apus" şi „călugărul din Răsărit") Amândoi beneficiau de puteri supraomeneşti: primul putea transforma lumea materială, celălalt era în stare să modifice spiritul oamenilor. Primul îl slujea pe craiul de la Apus, celălalt pe craiul de Ia Răsărit. împăratul care i-ar fi stăpânit pe amândoi ar fi devenit stăpânul întregii lumi.

Magicianul şi monahul au fost aduşi împreună, pentru ca unul să-I învingă pe celălalt şi, cu forţele unite, acela să-1 facă pe suveranul său invincibil pe pământ. Legenda spune că disputa dintre cei doi s-a pre-lungit mult peste aşteptări, ambii crai murind, între timp, iar urmaşii lor sperând tot mai puţin într-un rezultat concret — magicianul şi monahul ne mai ieşind din peşteră. Că se mai află tot acolo ne-o dove-desc atât izvorul ce iese de sub stâncă şi care străluceşte puternic, de parcă ar conţine minereuri aurifere, cât şi glasul uman al gemetelor aburilor bolborosind din spatele uriaşei pietre care a blocat intrarea.

Nimeni nu se laudă că ar fi coborât vreodată în acea grotă. Scribul a

făcut legătura dintre locul acela şi Al Şaptezeci şi treilea datorită unui obicei local: înainte de cununie, tinerii îşi fac declaraţii de dragoste în faţa peşterii, fiindcă acolo „nu poţi să minţi, aburii ce ies din adâncuri obligându-te să spui şi cele mai ascunse gânduri". Mai mult, *pe vremuri, ueolo se ţineau şi judecăţile: asta fiindcă aburii sunt înecăcioşi şi nimeni nu poate rămâne multă vreme în preajma lor, astfel încât procesele erau rapide, pe de o parte, şi pentru că oricine spunea în acel loc adevărul, indiferent dacă adevărul era sau nu în favoarea sa, pe de altă parte.* Monahul din poveste era să-1 înfrângă pe alchimist, dar acela a găsit înscrisul de care se folosea călugărul şi i 1-a distrus. Şi călugărul a ars notiţele magicianului. „Acum stau amândoi şi se străduiesc să-şi aducă aminte ce era scris pe pergamentele lor."

Indiferent de legendă, pergamentul i-a desăvârşit Exorcistului adevărata misiune în Răsărit. Mai rămâne de precizat cum a reuşit Grigore al Xl-lea să-1 convingă pe Al Şaptezeci şi treilea să-i dea ascultare, să

accepte să se lipsească de o armă atât de performantă şi să plece atât de departe, asta câtă vreme, mai înainte, cu toate insistenţele, călugărul n-a fost dispus nici măcar să-l urmeze pe papă la Roma. Să ne amintim de ultima audienţă a Celui de Al Şaptezeci şi treilea la papa Grigore al Xl-lea. Atunci, parcă vorbind cu sine, Exorcistul i-a spus[68] papei că drumul la Roma îi va fi fatal, că va plăti cu viaţa onoarea de a face din „Captivitatea Babiloniană" o amintire. Iar papa ar fi verificat în *Calendarul magic* şi ar fi descoperit cu groază că monahul avea dreptate. Cu puţină vreme în urmă, Grigore a izbutit să-l facă pe Exorcist să-i vândă un asemenea calendar. Pe o sumă considerabilă. Când, după plecarea papei, cardinalii i-au transmis ordinul în legătură cu deplasarea în Răsărit, Al Şaptezeci şi treilea nu s-a mai opus. Ierarhii s-au mirat, însă au fost bucuroşi să poată raporta izbânda în care nici ei n-au crezut înainte ca Al Şaptezeci şi treilea să părăsească cu adevărat Franţa. Pe urmă, papa, scoţând într-o seară calendarul din tocul său, a constatat că pergamentul a fost înlocuit cu unul care n-avea cali-

68„Spus" şi nu „prezis". „Eu nu sunt proroc, eu nu văd ceea ce se va întâmpla, eu doar spun. Spun ceea ce gândeşte unul sau altul ori ceea ce este scris", repeta el de fiecare dală când lumea se minuna că a prezis un fapt ce s-a dovedit că s-a întâmplat.

tăţi magice. Deci: Al Şaptezeci şi treilea şi-a luat banii pentru *Calendarul magic* vândut papei, însă nu i-a dat unul autentic[69], iar la prima ocazie ivită a dispărut în Enigma Europei. Spre deosebire de clientul său, Al Şaptezeci şi treilea ştia când va muri suveranul pontif, iar acela n-avea indicii asupra viitorului celui ce l-a înşelat. Insă nici Exorcistul n-a consultat propriile-i date. El crezuse că, după moartea lui Grigore, se va putea întoarce liniştit la Avignon. Doar că au mai durat nişte ani până s-o facă. A fost Al Şaptezeci şi treilea atât de inert, încât n-a mai decis nici să plece din Enigma Europei? Câtă vreme „i-au mers afacerile" în Orient, monahul a rămas acolo. Pe urmă, în mod cu totul

69 Coroborând evenimentele, vom vedea cum, într una şi aceeaşi perioadă, legendele se întrepătrund: nu numai aurul de la I'raga era efemer, existau şi calendare magice la fel de efemere, înscrisuri frumos caligrafiate şi bogat ornamentate ce-şi pierdeau puterile miraculoase după un anumit timp. Desigur, un asemenea fals i-a vândul pe bani grei Exorcistul papei Grigore al Xl-lea.

neaşteptat pentru el, încetul cu încetul, şi localnicii au descoperit că «rina Exorcistului este mult mai periculoasă decât părea la o primă vedere. Şi nu şi-au dat seama de acest lucru numai victimele, ci chiar şi cei ce au câştigat iniţial de pe urma calendarului filistin al străinului Al Şaptezeci şi treilea a devenit o figură extrem de puţin populară pe o mare suprafaţă de pământ. Vestea despre modul cum poate el să-ţi pătrundă în suflet, să-ţi răscolească toate tainele şi să le expună public, •a ţi răstălmăcească intenţiile[70], nenumăratele urmări tragice pe care Ic au declanşat acele mărturisiri, faptul că nu mai puteai fi sigur de niciun secret — orice ai văzut, orice ţi s-a spus, orice ai făcut, orice ai nădăjduit devenind public —, i-a făcut pe cei de jos, însă şi pe fruntaşi, i liiar şi pe domn, să-1 urască. Uimitor este doar că a trebuit să treacă atâta amar de vreme să se ajungă la o asemenea percepţie despre un personaj ce nu se afla în acele locuri de câteva zile... Prin 1401, Exorcistul a scăpat din primul atentat. Scribul a notat puţin mai sus: „prin 1401, chiar înainte de atacul tătar, un atac previzibil cu mult

70 Asta nu era adevărat : Exorcistul nu punea în gura victimelor sale lucruri pe care acestea nu le-au exprimat singure.

înainte (...), Al Şaptezeci şi treilea, împlinind vârsta de 53 de ani, sim-ţea tot mai mult nevoia de a afla propriul său viitor". Da, numai că, tot atunci, acelaşi Exorcist se găsea de acum după o a treia încercare de a li ucis şi era evident că trebuia să se protejeze mult mai atent. Mai ales că, brusc, chiar şi cei ce s-au folosit până atunci din plin de serviciile Exorcistului nu mai erau dispuşi să-1 protejeze, iar presiunea Bisericii devenise şi ea tot mai puternică: Al Şaptezeci şi treilea se folosea de puteri supranaturale, de puteri drăceşti. Al Şaptezeci şi treilea era un vrăjitor. Nici nu mai era necesar să se găsească un mod premeditat de a-1 elimina: mulţimea însăşi putea, din clipă în clipă, să-1 linşeze. Laţul se strângea tot mai mult, iar măsurile de precauţie deveniseră obliga-torii. Or, măsurile de precauţie presupun calcularea unor paşi înainte.

Pentru cel ce avea un calendar miraculos, tentaţia de a afla ce i se va întâmpla într-o situaţie atât de plină de primejdii devenise irezistibilă.

Şi totuşi Al Şaptezeci şi treilea a distrus — tocmai atunci! — perga-mentul. Ceea ce îl face pe scrib să-1 suspecteze de faptul că ştia foarte

bine ce pericole conţinea calendarul său, precum şi cât de dăunătoare pentru om este aflarea viitorului, în general. Exorcistul a văzut prea des ce urmări nefaste a provocat la alţii cunoaşterea viitorului, chiar dacă tentaţia era mare. Foarte mare. Foarte mare chiar şi pentru el. Scribul îşi imaginează scena când Al Şaptezeci şi treilea a nimicit pergamentul: o scenă demnă de pana unui mare dramaturg.

Perioada aceasta, de la moartea lui Ţipor şi distrugerea pergamentului şi până în anul 1411, de la moartea cavalerului Gy de Montmartre până la întoarcerea la Avignon este umplută, în naraţiunile Fratelui Serenius, cu zeci de anecdote. însă parcă despre un alt personaj. în afară de izbânzi senzaţionale, scribul n-a găsit evenimente credibile de notat. Legendele despre omul cu glasul şi cu privirea sfredel refuză cronologiile. Succesiunile se învălmăşesc şi ele. După năvălirea tătară şi în lipsa lui Gy de Montmartre, Exorcistul îi mai ia de câteva ori locul. Al Şaptezeci şi treilea pare să se fi stins în etape: o dată cu Ţipor, o dată cu Gy de Montmartre, o dată cu pergamentele magice, o dată Ia Avignon. Şi, încă şi mai devreme, o dată cu papii fără succesori onomastici, din puterea cărora pretindea că se revendică. Ceea ce a rămas şi după 1411 este mitul omului cu glasul şi cu privirea sfredel,

legenda care s-a stins şi ea în mai multe etape.

Stă scris că Al Şaptezeci şi treilea a distrus calendarul său într-o peşteră aflată la o distanţă suficient de mare de Paris şi că, odată cu el, a distrus şi marele pergament al *Genealogiei Universalis.* în clipa aceea, stăpânii tuturor pergamentelor realizate cu zece generaţii înainte de către Schwartz von Schwartz, scoţându-le din tocurile în care le-au păstrat de atâta vreme, le-au găsit dezintegrate în mormane de praf. Explicaţia la îndemână: în general, aşa cum „aurul de Praga" nu-şi păstrează caracteristicile decât un timp limitat — chiar dacă un timp tot mai lung — aşa şi acele scrieri făcute prin puteri necurate nu pot rezista nici ele la infinit.

Anul 1411, drept an al revenirii Exorcistului la Avignon, i-a fost relevat scribului din biografia Celui de Al Şaptezeci şi patrulea. Ca de atâtea ori, şi aici copilul a scris viaţa tatălui său, dând consistenţă unui trai devenit tot mai lipsit de repere.

„| Exorcistul] s-a întors la Avignon în 1411, unde a fost arestat, |iidecat pentru erezie şi condamnat la moarte." Aşa stă scris. Aşa ar fi iKîbuit să se întâmple. Numai că, după experienţele trecutului, când judecătorii s-au pomenit că vorbesc ceea ce nu trebuie şi au ajuns din |uri osândiţi, nu s-a mai găsit om, nici măcar slujitor al Inchiziţiei, dis- pus să se pună cu Al Şaptezeci şi treilea[71]. Aşa că, mult mai plauzibilă i '.te informaţia după care, abia ajuns la Avignon, Exorcistul a fost aşteptat şi omorât sub o poartă ori într-un gang întunecos. Iar abia după aceea a fost ferecat în lanţuri, judecat şi ars. In cutume, niciodată nu se renunţă la ideea unei judecăţi drepte.

De ce s-a întors Exorcistul tocmai la Avignon, unde îl ştia toată lumea şi unde trebuia să se aştepte la un asemenea sfârşit? Spera el că, după atâţia ani, lumea îl va fi uitat? Papi s-au mai tot perindat pe la Avignon, chiar dacă în scriptele Vaticanului au fost numiţi antipapi. Iar cei recunoscuţi în pomelnice au plecat în Italia şi au murit, între timp, şi Grigore al Xl-lea, şi Urban al Vl-lea, şi Bonifaciu al IX-Iea, şi,

---

71 Ciudat că nu se face referire la primul proces, la evadarea din temniţă după ce a fost condamnat la închisoare pe viaţă.

iată acum, în 1406, şi Inocenţiu al VlI-lea. Şi a venit iarăşi un Grigore (al XlI-lea), succesorul onomastic al celui pe care l-a păcălit Exorcistul vânzându-i un pergament cu puteri efemere. Şi acela a păstrat memoria precedentului Grigore. („Papii luându-şi acelaşi nume, n-o fac întâmplător, ci îşi continuă antecesorii", pretindea Al Şaptezeci şi treilea. Şi, spre ghinionul său, la întoarcere a dat tot de un Grigore.) Deşi, în *faptele de la Avignon* scrie: „S-au perindat mai mulţi papi, dar taina a supravieţuit de la unul la altul. Iar liantul acelei taine a fost nu un om sau un lucru binecuvântat, ci diavolul însuşi intrat sub chipul unui călugăr dominican."

Cei mai mulţi ierarhi şi demnitari locali au dispărut. Toată atmosfera s-a schimbat. întreg Occidentul trăia iarăşi „Marea aşteptare", însă pe Al Şaptezeci şi treilea nu l-a uitat nimeni. Exorcistul a intrat în folclor şi, pe lângă toate celelalte necazuri pe care le-ar mai fi putut provoca, prezenţa sa fizică risca să modifice arhetipul.

Se spune în *Levitic* (19, 26): „să nu vrăjiţi, nici să ghiciţi". Aşadar, a ghici viitorul face parte din vrăjitorie, iar vrăjitoria îi este nesuferită lui Dumnezeu şi pedepsită de Inchiziţie. Prea mulţi creştini cad victimă slujitorilor Satanei. („Să nu devii ghicitor în măruntaiele păsărilor, pentru că aceasta conduce la idolatrie...; nu vei descânta sau curăţi prin foc pe fiul tău; nu vei face jocuri de prezicere; nu vei practica ghicitul după zborul păsărilor, nici ghicitul după măruntaiele păsărilor şi nici nu vei căuta să afli învăţături viclene; căci toate acestea şi legea le-a dezaprobat" [Sfântul Nicodim Aghioritul, *Porunci biblice,* 7, 3, 6], Iar pe lângă păcatul ghicitului viitorului, sufletele căzute introduc relele aduse de diavol şi prin instrumente pline de necurat: ace înfipte în păpuşi, semne şi desene satanice, licori otrăvite cu păcate ucigătoare, înscrisuri. Şi de înscrisuri se folosea şi Al Şaptezeci şi treilea, se spune în proces. Şi iarăşi: „Ghicitul, tâlcuirea semnelor şi visele deşarte sunt..." *[Sirab* 34,5][52]. Şi toată lumea care posedă asemenea înscrisuri

[52] Şi iată ce consemnează *Paranoia Schwartz* în această privinţă: „«Veţi fi ca zeii, ştiind binele şi răul». — (*Septuaginta,* Gen. 3, 5.)

Aparatul de ghicit viitorul

— O! De-aş fi ştiut dinainte!...

S-a auzit de prea multe ori această frază, aşa că s-a introdus — cu titlu experimental — ca oamenii să ştie cu exactitate ce se va întâmpla cu ei în continuare.

Pe Gough această noutate 1-a surprins cu totul nepregătit. Tocmai îşi punea galoşii, când îl străfulgeră gândul că după-masă va fi un soare plăcut, însă că va regreta acest lucru. Aşa că îşi lăsă galoşii acasă şi, până la amiază, răci zdravăn.

Şi, bineînţeles, regretă.

Finch, în schimb, află că va pierde meciul prin ICO., aşa că primi resemnat regretele amicilor în cabină. Boxase mai timorat ca oricând, clar ce să fi făcut?

Trebuise să urce în ring.

Gough simţea că nu poate lua lucrurile atât de uşor. El era pătruns de simţul răspunderii, era tată a trei copii, lucrase din greu pentru situaţia la care ajunsese. Acum, că i se oferise şansa de a şti ce i se va întâmpla în continuare, trebuie să fie de zece ori mai vigilent. Şi alţii aveau această şansă.

Hotărî s-o ia metodic: anticipă mersul pieţei, dar, până la urmă, cumpărăturile zilnice tot ca de obicei trebui să le facă, adică de atât de cât avea nevoie.

Şi ce dacă ştia că pâinea se va scumpi? Nu putu să cumpere pâine pentru o lună

Ic predea şi să fie arse în pieţe. Şi, mai presus de toate, omul acela
r locuit nu de un diavol, ci de şapte („Şi, când duhul necurat a ieşit din
om, umbla prin locuri fără apă, căutând odihna şi nu găseşte. Atunci
zice: Mă voi întoarce la casa mea de unde am ieşit; şi, venind, o găseşte
golită, măturată şi împodobită. Atunci se duce şi ia cu sine alte şapte
duhuri mai rele decât el şi intrând, sălăşuiesc aici şi se fac cele de pe
urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi" *[Matei* 12,43-45])

înainte. Se căzni mult, clar sfârşi prin a trebui să abandoneze orice proiect de
I trage foloase de pe urma aflării acestei ştiri. Apoi îşi bătu capul cum ar putea
profita într-adevăr: evenimente erau puţine în viaţa sa şi nu se anunţau mai
inulle nici pentru anul următor (anticiparea viitorului fusese introdusă vizând
mereu doar câte un an). E drept, un verişor va avea un accident mortal de
maşină, dar facultatea de a anticipa le fusese dală tuturor; n-avea rost să se
agite şi pentru verişorul Iui. II sună totuşi la telefon pentru a-1 preveni. (Dar ce
folos? Peste câteva luni primi scrisoarea îndoliată: verişorul lui nu plecase în
ziua aceea cu maşina, dar, trecând slrada, fusese călcat de un automobil ce
depăşise cu mult viteza legală... Insă toate astea s-au întâmplat mult mai târziu.)

La început, oamenii încercară să lupte, însă Gough observă că îşi distrug
doar nervii. (In această privinţă, pe măsură ce trecea timpul, anticipa un
buletin medical lol mai întunecat.)

Nici măcar copiii săi, cei ce-şi puseseră cele mai multe speranţe în introducerea cunoaşterii viitorului, nici măcar ei n-au putut trage niciun fel de foloase de pe urma acestui lucru. Ii străfulgera pe toţi trei gândul că vor promova clasa şi, ca atare, hotărâră să nu mai înveţe nimic. Doar că fură mereu prinşi cu temele nefăcute şi obligaţi, de fiecare dată, să rămână peste program, spre a le recupera. După o vreme, putură constata că-şi pierd mult mai mult timp ca înainte în faţa caietelor.

Nici meciurile, nici cărţile, nimic nu mai oferea surprize. Oamenii se necăjeau anticipat sau se plictiseau.

Atunci, Gough se duse la bătrânul său învăţător, omul cel mai înţelept pe care îl cunoştea, şi-I întrebă ce să facă.

— Fă-te că nu ştii nimic! încearcă să ignori că eşti la curent cu cele ce se vor întâmpla.

Gough se strădui să-l asculte şi observă că acest lucru îl ajută în cele mai diferite situaţii. Şi, când constată că nu strică să nu ai habar de ceea ce se va întâmpla, se strădui să facă abstracţie de cele pe care le ştia dinainte şi, până la urmă, nici nu mai avu această calitate. (Gough era un precursor!) O ducea de atunci mai bine decât ceilalţi şi lucrurile i se păreau că au iarăşi un rost.

Apoi, s-a introdus, cu titlu experimental, ca oamenii să nu ştie cu certitudine înainte ce se va întâmpla."

Şi mai stă scris în catastife cum s-a desfăşurat „procesul" Exorcistului. Numai că acelea nu sunt catastifele oficiale, ci povestiri adunate din culegeri, asemenea celor ale Fratelui Serenius. Se povesteşte — de pildă în *Faptele de la Avignon* — cum „învinuitul" a fost adus în faţa Sfântului Oficiu cu gura astupată şi cu ochii legaţi[72], fiindcă „pe acolo a ieşit întotdeauna doar diavolul spre a intra ca un sfredel în sufletele cele mai curate ale creştinilor". Şi se povesteşte şi cum, în lipsa posibilităţii acelui diavol de a-şi mai face nestingherit de cap, toate acuzaţiile au fost lesne dovedite, iar corpul în care a sălăşluit atâta vreme necuratul a fost dat pradă flăcărilor şi ca pedeapsă, dar şi pentru a-1 împiedica să mai devină azil Satanei. Numai că acel proces seamănă izbitor cu spectacolul înscenării judecăţii postume a papei Formosus, grozăvie petrecută cu peste jumătate de mileniu în urmă. Stă scris: „Iar odată cu acel cuib al diavolului, nici Satana, nici Lando şi nici Formosus ori Romano n-au mai putut pretinde că [le] vorbesc urmaşilor lor."

72 După alte surse, mai în spiritul acelor timpuri, „după ce i-au scos ochii şi i-au tăiat limba, pentru ca diavolul să nu mai aibă pe unde intra şi pe unde ieşi din acel trup [devenit — nota scribului] cuib satanic".

In discuţiile avute cu Grigore al Xl-lea, înainte de a pleca în Orient — înainte de „a se retrage pentru învăţătura diavolului în iad, ca să revină iarăşi şi mai rău, şi mai afurisit" —, Exorcistul îi tot pomenise pe papii Formosus şi Lando. Ba mai pretindea şi că aceia vorbeau prin el. (Al Şaptezeci şi treilea spunea că doar primii papi purtători ai unui nume erau papi adevăraţi, ceilalţi, trăgându-se din cei originari, nu făceau decât să perpetueze harul iniţial, secătuindu-I. Şi câţi dintre „papii ori-ginari" au fost lăsaţi mai multă vreme în scaunul Sfântului Petru? Unii au fost chemaţi foarte repede de Dumnezeu însuşi în dreapta lui, alţii au sfârşit de moarte de martir.) Aşadar, Al Şaptezeci şi treilea a sfârşit Ia fel ca Formosus, pe care-I tot cita şi pe acela, îl dădea de exemplu şi se declara a fi şi vocea şi ochii aceluia. Şi a fost şi judecat postum, la fel ca Formosus. Şi a redeşteptat, desigur că tot din adâncurile iadului, sinistra coprocraţie. Şi, pentru ca blestematele imagini ale „procesului cadavrului" să se repete identic după o jumătate de mileniu, şi leşul

Exorcistului a fost judecat tot într-o capelă în ruine[73], care a dispărut
i urând după eveniment, aşa cum s-a prăbuşit şi vechea capelă de la
Luteran, în urma „procesului" lui Formosus. Doar că acea „Capelă
Veche" a fost dărâmată de mâna omului...

Mai târziu, acest episod mizerabil se cerea a fi uitat. (Ajungea „Pro-
i rsul cadavrului" înscenat lui Formosus în vremuri revolute.) O vreme,
lotul a fost pus în cârca lui loan al XXIII-lea, acel antipapă extrem de
i hbaci, care a reuşit să-şi pregătească ascensiunea printr-un predecesor
I ie r are tot el 1-a otrăvit, care a trecut de la cele mai înalte onoruri la
i ele mai umilitoare situaţii, reuşind să sfârşească totuşi — el, papă
demis — ca episcop-cardinal de Tuscolo. Drept urmare, poveştile
despre procesul postum al Celui de Al Şaptezeci şi treilea şi-au pre-
zentat diferitele variante în funcţie de evoluţia sinuoasă a acelei per-
sonalităţi atât de dramatice care a fost napolitanul Baldassarre

73 „('apela Veche", de fapt o adevărată biserică, care oricum ar fi trebuit să
lie dărâmată, nepolrivindu-se nicicum cu „Palatul papilor" — „cea mai mare şi
minunată clădire a lumii", după cum afirmau contemporanii. Construcţia
arhaică era totuşi greu de demolat, fiindcă nu respecta rafinamentul prelins de
llenedict al XlI-lea şi Inoeenţiu al Vl-lea. N-ar fi exclus ca acestei „Capele
Vechi" să i se fi găsit pretextul, în timpul antipapei, de a putea fi dărâmată pen-
tru vina de a fi fost martor al acelui regretabil spectacol.

Cossa,
.uitipapa loan al XXIII-lea. Uitat şi el de memoria celor mulţi.)

In urma Exorcistului a rămas o avere uriaşă, un băiat şi numeroase Întrebări ascunse şi ele de uitare. Ca şi *Genealogia Universalis.* Dar a i'Amas faima unui om antipatic, înzestrat cu ochii şi gura sfredel.

In final — poate ca o anexă[74] —, scribul ar trebui să ofere răspun- suri la acele numeroase întrebări ivite din biografia atât de legendară, care parcă are peste tot lipită de ea un semn de alertă: „Uită tot şi nu spune mai departe!" Una dintre acele întrebări ar fi: cum şi-a cărat imensa avere, adunată în Enigma Europei, Exorcistul la Avignon? (Sau n-a fost nici acea avere mai mult decât un ingredient al mitului Celui

74 O anexă sigur ar fi necesară. Dar timpul, timpul presează şi ar fi o în- drăzneală prea marc din partea scribului să-i ceară lui Dumnezeu şi mai mult răgaz decât cel necesar aşternerii brute pe hârtie a vieţilor Celor O Sută.

de Al Şaptezeci şi treilea? Dar, acceptând acel lucru, ar trebui să privim cu totul altfel întreaga sa viaţă.) Despre drumul de întoarcere al Exorcistului nu ştim mare lucru, scribul nu a găsit consemnări scrise, personajul parcă ar fi fost teleportat înapoi. Nici despre modul cum şi-a transferat Al Şaptezeci şi treilea averea, scribul n-a găsit relatări. Nu rămân, deocamdată, decât ipoteze speculative. Cele mai multe la fel de fantastice ca şi întreaga legendă. Oricând posibile puncte de plecare pentru alte legende. Şi material suficient atât pentru alţi scribi, cât şi pentru scriitori.

Ar mai fi, desigur, şi alte semne de întrebare legate de Al Şaptezeci şi treilea. Unele oferă răspunsuri bazate pe date, altele nu. Dar scribul este presat nu numai de vreme, ci şi de spaţiu. Până unde să mai lungească această poveste şi aşa mult prea lungă?

Vrei aber Einsa.ni'

AL ŞAPTEZECI ŞI PATRULEA

— Omul din fereastră —

(1379-1478)

[1] Liber, dar singur.

Sfinxul din Florenţa

UN FOARTE COMPETENT AMIC I-A REPROŞAT SCRIBULUI *că nu este posibil să vorbeşti pentru o anumită epocă numai despre papi, în alta doar despre mai-marii unor lumi marginale, despre micii eroi locali ori despre un anumit rege şi nu şi despre vecinul aceluia. Lumea, pretindea, pe bună dreptate, amicul, se dezvoltă într-o interrelaţie generală şi nimic nu este singular sau întâmplător. Scribul este conştient de limitele sale, iar de cele reproşate aici cu atât mai mult. Dar scribul a afirmat, nu o singură dată, că seria CELOR O SUTA nu reprezintă o istorie a lumii, ci doar un şir de o sută de biografii din tată în fiu. In fond, şi viaţa unui singur om, ca şi o singură zi dintr-o viaţă, nu reprezintă decât* un *aspect al interrelaţiei despre care vorbeşte atât de potrivit lucidul şi exigentul amic.*

Scribul este convins de destinul săufaustic: ajungând la ultimul dintre Cei

O Sută, nu va mai avea ce-I cere lui Dumnezeu, iar drumul i se va fi sfârşit.
O piele de şagri cumplită, în care singura răsplată n-a reprezentat-o decât bucuria creaţiei, ajutată de tenacitatea de a continua, indiferentă la toate mizeriile vieţii pragmatice ale editorilor subiectivi şi ale criticilor orbi. Pielea de şagri a scribului nici măcar nu e vizibilă, iar el, scribul, n-are nicio clipă controlul a cât i-a mai rămas din ea. Dacă totuşi va apuca să pună punctul după ultima frază din biografia Celui de Al O Sutălea, n-ar mai avea niciun motiv — chiar dacă motive se găsesc întotdeauna destule... — de a mai spera şi la alţi ani de

viaţă. Ce absurd: ştiind toate astea, scribul se grăbeşte cu disperare să-şi ter-mine lucrarea şi să intre în neant!

Zarurile au fost aruncate pentru scrib. El nu mai poate da înapoi, dar nici să spere să mai aibă şi timpul necesar să-şi şi vândă opera nu mai poate.

Stă scris: „In 1379, el [Exorcistul] va trece printr-un moment difi-
cil, din cauza scandalului pricinuit de naşterea celor doi copii ai săi.
[...] Este vorba despre o fată născută chiar în preajma domnitorului
[„Ţării'dinspre tătari", adică a Moldovei], fiica Svetlanei, sora lui Petru I,
şi despre un băiat, fiul Ştefanei, nepoata lui Laţcu şi mătuşa lui Petru,
dar mai tânără decât acesta. Fata Svetlanei moare curând după naştere,
dar băiatul va supravieţui şi tatăl se va ocupa direct de educaţia sa. [...]
Este greu de spus dacă Al Şaptezeci şi treilea a avut doar acei doi copii,
posibil să fi profitat şi de alte femei, femei ce au reuşit să-şi ascundă
mai iscusit aventura, la fel cum e limpede şi că amploarea celor două
scandaluri s-a datorat, în primul rând, apartenenţei atât de înalte a
mamelor ambilor copii. (Un bebeluş în plus într-o colibă, chiar bastard
fiind acela, n-ar fi avut şanse să ajungă erou al unei însemnări.)" Şi,
mai departe: „Fiul Ştefanei va fi botezat în rit ortodox. Tânăra

mamă, nepoata lui Laţcu, deşi mătuşa lui Petru, nu era decât o fetişcană — după calculele scribului, la naşterea pruncului, abia să fi împlinit 13 ani. Ea a fost repede căsătorită cu un boier local, însă a murit curând, în timpul unei noi sarcini. Soţul şi noua ei familie au acceptat uşor să scape de bastard, aşa că Al Şaptezeci şi patrulea a ajuns în grija tatălui său natural. Care 1-a acceptat."

Aşadar, iată cum — farsă a sorţii! — ne aflăm la cea de a patra biografie succesivă începută în spaţiul numit de scrib „Enigma Europei", adică în spaţiul despre care se ştiu atât de puţine lucruri, însă care ne permite să aflăm originea unor asemenea personaje totuşi marginale ale istoriei. Dacă, într-adevăr, tatăl copilului s-a întors la Avignon în A.D. 1411, înseamnă că Al Şaptezeci şi patrulea avea de acum 32 de ani. Enigma Europei lasă să-i fie descoperite doar puţine taine. „Evenimentele importante" care l-au avut în centru pe Exorcist, după moartea lui Gy de Montmartre, între 1401 şi 1411 — „dovadă incontestabilă că nu au fost unul şi acelaşi personaj" —, ni se relevă şi ele cu zgârcenie.

I ,a fel cum nici despre ce a făcut Al Şaptezeci şi patrulea până în 1412
IUI ştim prea multe. Şi la fel cum, să ne aducem aminte, stă scris şi că
„biografia Celui de Al Şaptezeci şi treilea va începe în anul 1371, când
lini Bizantinului avea de acum 23 de ani". Amănunte despre vieţi
Infinit mai importante pentru destinul omenirii au rămas necunoscute
la eroi cu adevărat mari, înainte ca aceia să fi început să-şi ducă la înde-
plinire măreţele fapte. Cazuri în care autori de toate calibrele încearcă
sii acopere petele albe cu ipoteze bazate pe argumente de prea puţine
ori considerate definitive. Dacă scribului nu i-ar fi frică de un sacri-
legiu, ar pomeni aici, de pildă, lacunele din conţinutul concret al anilor
de tinereţe de după naşterile mirifice ale marilor creatori de religii —
Moise, Iisus şi Mahommed. Desigur, comparaţia este total nepotrivită
şi scribul îşi cere scuze că l-a luat iarăşi gura pe dinainte.

Câteva lucruri ştim totuşi despre „anii pierduţi" ai Celui de Al Şaptezeci şi patrulea: de pildă, că tatăl s-a ocupat direct de educaţia
fiului, după principiul că „un copil trebuie învăţat să sufere pentru a
putea rezista în viaţa aceasta". Drept urmare, băiatul a fost „călit" de
mic prin exerciţii potrivite mai degrabă formării unui ascet: era pus să
stea nemişcat ore în şir, supus la posturi severe, obligat la

activităţi
îndelungate şi lipsite de sens. Toate numai pentru a fi obişnuit să gă-
sească soluţii cât mai acceptabile de supravieţuire în circumstanţe difi-
cile, cum soarta sigur îi va oferi; multe dintre acestea toate fiind chiar
invitaţii de a născoci posibilităţi discrete de a înşela ordinele primite.
I)oar că Al Şaptezeci şi patrulea a imaginat o altă posibilitate de eva-
dare: aceea de a se decupla prin concentrarea gândurilor de la realitate
şi de a pătrunde într-o *lume dorită.* Nu era vorba despre o metodă şama-
nică, întrucât copilul s-a desprins să acceadă în *lumea dorită* pornind de
la cele ce i le ofereau simţurile în *lumea oferită,* în lumea în care trăia.
l umea dorită, lumea cealaltă, se configura deci treptat, fără a fi un dat
la care el să fi năzuit *a priori.* Aceasta şi nu ascetismul era educaţia care
l-a format, încât, cu vremea, corvezile la care era supus le-a perceput
chiar cu plăcere: ele configurându-se în ferestrele prin care zărea *lumea
dorită* şi care îi ofereau posibilitatea de a se strecura *acolo.*

Un al doilea lucru, aflat de asemenea încă din biografia fiului, este
anul revenirii tatălui la Avignon. Dacă „«Evenimentele importante»

care l-au avut în centru pe Exorcist, după moartea lui Gy de Montmartre, între 1401 şi 1411 — dovadă incontestabilă că nu au fost unul şi acelaşi personaj —, ni se relevă şi ele cu zgârcenie", acele „«Evenimentele importante» relevate cu zgârcenie" îşi lasă descoperită consistenţa doar prin adiţionare, întrucât, separat, fiecare dintre ele poate fi pus sub semnul întrebării. Nici măcar o dată cronologică notată nu reprezintă o garanţie deosebită: scribii foloseau calendare diferite şi, mai ales, datarea în conformitate cu sărbătorile religioase obligă la interpretări. Cum anul încă mai începea la Paşti[75], datele erau relative, iar transcrierile adesea eronate le fac şi mai puţin sigure. Fapt valabil nu numai pentru cronologia zilelor, săptămânilor şi lunilor, ci chiar şi pentru fixarea corectă a anilor.

Totuşi, ştim că în 1410 — fapt prea de notorietate spre a fi contestat — a avut loc marea bătălie de la Griinwald, când cavalerii teutoni sunt înfrânţi de o coaliţie inedită formată din polonezi, lituanieni,

---

75 Adică în martie ori aprilie. De obicei, pentru a se mai diminua relativitatea trecerii de la un an la alt an, se lua drept punct de plecare ziua de 25 martie. (De aceea, „luna a şaptea" este cunoscută drept septembrie şi nu drept iulie, dacă anul ar începe la 1 ianuarie. La fel, „luna a opta" este octombrie, „luna a noua", noiembrie, „luna a zecea", decembrie. Celelalte luni fiind personalizate cu nume de zei ori de suverani.)

moldoveni şi... tătari. In 1410, Al Şaptezeci şi patrulea avea 31 de ani.

El ajunge împreună cu ariergarda moldovenească la Griinwald, în dimi-
neaţa zilei de 16 iulie, şi nu mai are prilejul decât de a putea admira
un câmp de luptă acoperit cu cadavre şi răniţi. Atunci când se sem-
nează pacea, Ia începutul lui februarie a anului următor, urmaşul Exor-
cistului nu mai este în „Ţara dinspre tătari". Tatăl tocmai s-a întors în
Apus, iar fiul a rămas să lichideze „afacerile materiale". După care a
plecat şi el. Datele acestea, destul de confuze, le putem confrunta şi cu
un text al severului franciscan Fra Gregorio, dar şi cu o piesă a unei
variante a ciclului *Minunilor Sfintei Fecioare,* un corpus de texte menite
a fi jucate în oraşe şi târguri. Iată, sursele sunt cât se poate de variate!

Franciscanul ne povesteşte cum banii strânşi de monahi prin toate
mijloacele inimaginabile se adunau în beneficiul celor ce ar fi trebuit
să ducă o viaţă umilă şi dă exemple — pe capitole distincte — despre

tlilcritele proceduri prin care acele „sume neruşinate" sunt constituite din comerţ cu moaşte şi cu moaşte false, din indulgenţe, din răscumpărări ale unor greşeli abominabile, pregătiri pentru cruciade ce nu au avut loc niciodată, vânzări de funcţii, cerşit pentru nişte cauze nobile veşnic amânate, alte forme de escrocherii. La capitolul ultim, dă punctual şi exemplul unui monah care s-a specializat să-i facă pe bieţii oameni naivi să-i spună secretele lor inconfortabile („Urât mirositoare, uşa cum urât mirositor era şi acel călugăr de ruşine"), monah care a i|ims să posede o avere „la care şi cei mai hrăpăreţi prelaţi priveau cu Invidie". Şi datele pe care le oferă (şi în acest caz) au pretenţia de a fi riguroase. în schimb, corpusul de piese populare *Minunile Sfintei Fecioare* accentuează mai mult caracterul senzaţional al întâmplărilor. (Senzaţional pe care, fără doar şi poate, de multe ori chiar actorii îl născocesc.) Franciscanul îl abandonează pe cel pe care scribul crede că îl fccunoaşte în Exorcist şi se referă la fiu, care, la fel de ticălos ca şi tatăl .auşi-a lăsat părintele să fugă atunci când a simţit că laţul i se strânge lot mai mult de gât şi a rămas să se bucure de averea strânsă într-un mod atât de nedemn. Şi — ca blasfemia să fie perfectă —, acelaşi

fiu,
i are ştia întotdeauna să ajungă în preajma unui loc primejdios, atunci
când ameninţările treceau, n-ar fi exclus — ni se sugerează — să fi fost
şi la originea morţii părintelui său, desigur că nu din dorinţă de drep-
tate, ci spre a-i lua bunurile. *Fiul acela netrebnic, la fel de ticălos ca şi tatăl*
iihi, spune Fra Gregorio, *a plecat spre apus cu o caravană de negustori întorşi*
I II bine din Asia şi care se grăbeau să ajungă să-şi vândă mărfurile înainte de
l'aşte, când, se ştie, oamenii sunt darnici la pungă. Era imediat după bătălia
de Iu Griinwald, întrucât scopul nemernicului a fost acela de a face cât mai
lepede dispărute hainele, armele, bijuteriile şi celelalte bunuri pe care le-ar fi
cules de pe morţii şi de pe răniţii neputincioşi zăcând pe câmpul de luptă. De
unde putem trage concluzia că Al Şaptezeci şi patrulea a plecat din
„Ţara dinspre tătari" cu una dintre caravanele de negustori cu care
tatăl său a colaborat prin Ţipor şi, mai târziu, prin Leib, soluţie care îi

făcea drumul mai sigur şi îi permitea să treacă mai neobservat cu „averea colosală" strânsă de Exorcist. Pare plauzibil.

Nu la fel de credibile sunt poveştile dramatice din *Minunile Sfintei Fecioare,* care şi ele oferă destule similitudini cu două personaje semănând cu Al Şaptezeci şi treilea şi cu fiul său. Mai ales că sursele care l-au ajutat atât de mult pe scrib la redactarea biografiei Exorcistului (Manuscrisele Gr. 203, *Lotus* şi cel intitulat *Artiştii dreptăţii,* corpul de documente strâns de Locatus şi anecdotele din cronica Fratelui Serenius) nu mai fac referiri utilizabile pentru anii la care am ajuns. Doar din posibile aluzii la personajele noastre nu se poate recompune un destin cât de cât coerent.

Totuşi, oricât de confuze ar fi sursele, prin coroborarea lor, putem trage concluzii măcar relativ sigure. Martori, asemenea lui Alvar Pelayo şi Fra Gregorio, vorbesc despre „clericii care-şi petreceau timpul numărând încântaţi fişicurile durdulii de monede din faţa lor". Şi amintesc şi umbre semănând izbitor cu portretele oferite de scrib...

Şi, în sfârşit, astfel, tot de aici ştim şi ce s-a ales din averea Celui de Al Şaptezeci şi patrulea. O părere, chiar dacă hazardată, am mai putea formula şi dintr-un pasaj al Manuscrisului Gr. 203, unde se povesteşte despre „căruţele cu bunuri şi bani" constituind averea Exor-

cistului. Căruţele acelea ar fi putut să nu fi fost subiectul unei metafore, ci chiar căruţe adevărate cu care s-ar fi întors Al Şaptezeci şi patrulea în Apus[76]. Iar o remarcă a Fratelui Serenius poate fi şi ea alipită aceluiaşi context, chiar dacă remarca se referă Ia Exorcist şi nu la fiul său: „[Al Şaptezeci şi treilea] mirosea a hoit şi datorită senzaţiei pe care ţi-o dau obiectele strânse de pe câmpurile de luptă. [AI Şaptezeci şi treilea] mirosea a hoit ca un şacal."[77]

---

76 Au existat, în general, două percepţii antagonice ale revenirii din Orient: pe de o parte, întoarcerea cruciaţilor, de regulă o întoarcere cu multe peripeţii şi considerată norocoasă prin simplul fapt că omul mai apuca să-şi revadă familia, chiar dacă, de obicei, revenea mult mai sărac, mai lipsit de speranţe şi bolnav, l'e de altă parte, poveştile despre comorile fabuloase din ţările de basm făceau să fie consideraţi părtaşi ai acelor comori toţi cei ce se presupunea că le-au văzut.

77..Dacă scribul l-a numit pe Al Şaptezeci şi treilea „Exorcistul", acelaşi personaj este pomenit de Fratele Serenius drept „Şacalul". Şacalul care a născut

Fra Gregorio ne-a lăsat un manuscris nepreţuit[6], însă extrem de incomod pentru mulţi dintre contemporanii săi cei mai potenţi. Aşa că Înscrisul acela a fost distrus, se pare, încă în timpul procesului care l-a adus pe autor la rug. Călugărul, considerat ca făcând parte din mişcarea *fraticellilor*[7], a împărtăşit soarta multora dintre tovarăşii săi. Totuşi, prevăzător, Fra Gregorio a avut grijă să împrăştie, din timp, câteva copii, una dintre ele ajungând la Ferme zu Chiuso. Manuscrisul, scris ııı latina populară sub formă de dialog, ni s-a păstrat fără foaia de titlu, însă autorul poate fi recunoscut pentru că se plasează ca personaj explicit, fiind unul dintre participanţii la discuţii[8]. Unul dintre capitole se referă explicit la Al Şaptezeci şi patrulea şi se constituie într-un fel tle cronică a vieţii aceluia şi, desigur, principala sursă la dispoziţia scribului, alături de jurnalul personal al abatelui Juan Contador. (Textul lui Fra Gregorio este extrem de puţin cunoscut chiar şi de către specialişti. Totuşi, cel ce i l-a recomandat scribului a venit şi cu o sugestie: date fiind elementele extrem de intime, cel puţin cele din „capitolul dedicat Celui de Al Şaptezeci şi patrulea", n-ar fi deloc exclus ca Fra

(iregorio să fie chiar pseudonimul spiritual — desigur nu faptic — al fiului Exorcistului şi, astfel, să ne putem bucura de un jurnal intim preţios pentru mentalităţile acelor vremuri, o autobiografie demnă de un mare scriitor. Pe de altă parte însă eroul nostru apare doar într-un singur capitol, celelalte privind critic alte personaje, chiar dacă Fra Gregorio rămâne principalul participant şi la acele dialoguri. Şi, mai ales, cum

un corb". Această remarcă l-a încurcat mult pe scrib: în textele alegorice ale F.vului Mediu apar destui „corbi", fiind deseori dificil să deosebeşti care trimitere la cine face aluzie, iar confuziile pândesc la tot pasul.

[6] Textul pe care l-a numit *La Santa Miseria* deconspira cât se poate de clar, încă din t itlu, intenţiile critice.

[7] Fraticelli, monahi desprinşi din rândul ordinului franciscan, care s-au opus făţiş luxului şi desfrâului ierarhilor şi practicilor de colectare a unor sume imense de pe urina naivităţii credincioşilor. Au fost socotiţi eretici, condamnaţi de papa Bonifaciu al VIIMea şi trataţi ca atare.

[8] Lipsa foii de titlu poate fi explicată şi prin aceea că proprietarul manuscrisului, contemporan evenimentelor, n-a vrut să rişte ca un document atât de incriminant să fie găsit la el, fapt ce i-ar fi putut aduce şi lui grave neplăceri.

putea cineva atât de sever în principiile sale de sărăcie şi umilinţă franciscane să fie în acelaşi timp şi subiectul criticilor sale extrem de aspre?

De ar fi aşa, am avea într-adevăr în faţă „o operă literară de mare fineţe, cu o dedublare perfectă a unei conştiinţe".)

Tot de la Fra Gregorio a preluat scribul şi cognomenul Celui de Al Şaptezeci şi patrulea: „Omul din fereastră". Ca să-l înţelegem, trebuie să ne amintim că Bizantinul avea oglinda vrăjită, Exorcistul, calendarul miraculos, iar Al Şaptezeci şi patrulea dispunea de fereastra (ferestrele) la care a fost văzut vreme de atâţia ani. O fereastră dintr-un spaţiu miraculos şi acela. Şi, aşa cum un om e numit după culoarea părului, altul după meseria pe care o exercită, cineva după un nărav ori după un beteşug, caracteristica determinantă a Celui de AI Şaptezeci şi patrulea, odată ajuns în Florenţa, a fost aceea că putea fi văzut, cea mai mare parte din zi, la o anumită fereastră a somptuoasei sale reşedinţe din Florenţa, fiind greu de înţeles în ce altceva mai consta viaţa sa.

Dar să revenim la bărbatul sosit din Răsărit cu mai multe căruţe de bunuri. Omul din fereastră a primit o educaţie la fel de austeră ca mai toţi copiii acelor vremuri. Aşa cum spunea şi Filip de Navarra, „puţini copii se prăpădesc din exces de severitate, însă mulţi din cauză că

li se
permite prea mult". Ceea ce avea, deseori, drept consecinţă, lipsa de
afecţiune din partea urmaşilor. Nu dragostea era cea care ţinea atât de
unite neamurile, ci necesitatea de a nu se risipi averea. Iar poziţia dic-
tatorială a lui *pater familias* tot aici îşi găsea justificarea. Lupta dintre
generaţii nu este un fenomen al societăţilor moderne, ea ducându-se
încă din perioada grupurilor de animale în care şeful haitei este tot
timpul pândit de pe margine de masculii tineri şi virili, nerăbdători să-i
ia locul. Scribul aminteşte toate astea fără să facă nicio trimitere la
ipoteza că Al Şaptezeci şi patrulea ar fi anunţat revenirea tatălui său Ia
Avignon şi că de aceea ar fi fost Exorcistul atât de repede identificat,
prins şi ucis. Nu ne-a rămas nicio dovadă scrisă a acestui demers şi
argumentele că fiul s-a întors câteva săptămâni mai târziu, parcă aştep-
tând ca Celui de Al Şaptezeci şi treilea să i se împlinească soarta,
precum şi că nu a venit şi el la Avignon, ci s-a oprit pe râul Arno, nu
constituie suficiente probe ca să putem vorbi despre implicare la pari-
cid. Şi nici măcar amănuntul că nimeni nu I-a întrebat vreodată pe

(Imul din fereastră nici de originea sa şi nici de cea a averii sale — ceea i r ar fi putut să se fi întâmplat în urma unui troc făcut cu autorităţile

nu a fost dovedit.

l'rima întâmplare din Florenţa pe care o cunoaştem despre fiul I xorcistului se petrece în A.D. 1411 sau 1412, de *Sărbătoarea proştilor*.*

I >iaconul bisericii Santa Roberta[78] a fost ales *dominus festi,* „cu rang de papă". Acceptând încântat şi nătâng toată vestimentaţia şi scenografia toiului, individul trona aşezat pe altar şi bolborosea un lung şir de cuvinte nici în italiană, nici în latină, în vreme ce „enoriaşii" — care şi au întins ştergare cu mâncare în strane — repetau din când în când, printre dumicaţi, ca pe un refren, ultimele sunete ale „papei proştilor", ilAndu-le un sens şi mai obscen. Nimeni nu mai era cel de dinainte şi loji erau cei dintotdeauna. îmbrăcaţi cât mai deşucheat, mai mult dezbrăcaţi, triviali şi beţi, acei bărbaţi se manifestau impunându-se aşa cum altă dată nu îşi puteau permite. Nu toţi oamenii cetăţii participau — deşi, dacă erai găsit şi nu te pliai nebuniei generale, nu era nimeni să te apere de nemulţumirea plebei, jignită că, până şi de ziua ei, o pri-veşti cu superioritate, refuzând să te comporţi asemenea.

Deşi se desfăşura în contrast deplin cu solemnitatea sărbătorii Naşterii Domnului, „Petrecerea proştilor" era atât de încetăţenită, încât

---

78 Demult demolată.

nimeni nu-şi punea gândul de a o opri sau diminua. Chiar Baldassare Cossa, antipapa Ioan al XXIII-lea, ar fi afirmat că acele manifestări reprezintă „vânturile pe care marele corp al credincioşilor le sloboade, eliminând astfel preaplinul mizeriilor adunate peste an. Satisfacţia provenită din eliberarea aceasta se adaugă bucuriei naşterii Mântuitorului şi, de aceea, manifestările acompaniate de râs nu reprezintă un sacrilegiu. Iar faptul că *Sărbătoarea proştilor* naşte şi excese tot de acolo se trage, vânturile, eliminând mizeria din corp, produc efecte scârbavnice. Apoi însă tot anul va fi urmat de linişted unui corp uşurat".

Atunci, în 1412 (sau 1411), a fost remarcat pentru întâia oară Al Şaptezeci şi patrulea: stătea la fereastra de la etajul al doilea al

Palatului Bosci şi, spre deosebire de ceilalţi oameni cu stare, nu se ferea deloc de excesele mulţimii, care cobora strada urlând şi aruncând cu lături în toate părţile. Bărbatul acela, nu demult venit la Florenţa şi despre care nimeni nu ştia nimic, proprietar misterios al unui imobil uriaş, deci făcând parte dintre cetăţenii cei mai de vază, nu numai că nu se ascundea, asemenea celor de rangul său, ci se arăta dispus să şi participe, de la geam, la defularea generală, aruncând zoaie dintr-o oliţă peste cei ce defilau pe sub fereastră, răspunzând cu vorbe porcoase la ţipetele lor şi potrivindu-şi o bonetă cu urechi de măgar pe cap. Mulţimea a fost mulţumită: iată un bogătaş care pactizează cu cei umili.

Singurul lucru discutabil era că, mai târziu, rememorând acele scene, unii pretindeau că l-au văzut la o anumită fereastră, în vreme ce alţii se jurau că l-au zărit la o alta. Numai că oamenii au fost atunci prea excitaţi şi prea beţi ca să nu se nască şi astfel de confuzii. Doar că, şi mai târziu, impresia că Omul din fereastră participa la viaţa cetăţii din mai multe locuri deodată a persistat.

Aşa a debutat legenda Celui de Al Şaptezeci şi patrulea la Florenţa.

A fost un debut bun acesta, un debut care l-a făcut să fie imediat

acceptat de mulţime şi privit cu curiozitate de cei avuţi. Cine era per-
sonajul? De unde venea? Cum putea fi atras de partea cuiva? De ce
puteri dispunea? lată suficiente întrebări pentru o comunitate nu foarte mare, însă extrem de activă.

înainte de a încerca să răspundem acestor întrebări, alături de flo-
rentinii pregătiţi să-1 adopte pe Al Şaptezeci şi patrulea, să localizăm
puţin clădirea de unde îi privea mai toată ziua personajul. Era un palat
vechi acela, un edificiu cu trei etaje, despre care se spunea că ar fi fost
extensia unei vile încă de pe vremea etruscilor. Chiar se pretindea că ar
fi fost construcţia cea mai bătrână din Florenţa, deşi restaurată şi adusă la ultimul grad de confort al timpului. Vreme de mai multe secole, se spune că încă din vremea imperiului, clădirea a aparţinut
familiei Laura, familie ruinată, până la urmă de năvălirile succesive ale
barbarilor. Distrusă şi ridicată de mai multe ori, construcţia a supra-
vieţuit. Ultimii proprietari, cei din familia Bosci, n-au reuşit nici ei s-o
menţină, deşi Giuliano Bosci I şi, mai ales, Giuliano Bosci II au renovat

şi modernizat acel adevărat complex arhitectonic, făcând din el unul dintre cele mai impozante edificii ale Florenţei veacului al XlV-lea. Trei figuri de satiri priveau de pe peretele ce dădea spre Palazzo della Signoria, un sfinx şi mai multe figuri de zei romani vegheau de deasupra monumentalei intrări principale, în vreme ce celelalte două laturi erau împodobite cu cordoane de mozaicuri florale. Cum ultimul Bosci n-a părut prea interesat de viaţa publică, retrăgându-se într-un grup exclusiv şi sfârşind în a se închide în casă, faptul că palatul a primit un nou proprietar n-a mirat pe nimeni.

Frontonul nu dădea spre piaţă, ci spre o scurtă străduţă laterală îngustă, care, câţiva paşi mai încolo, cotea în unghi drept, obturând priveliştea. Faţă în faţă cu acest fronton, se găsea o casă scundă şi părăginită, încât de la nivelul etajului al doilea şi al treilea al palatului, Omul din fereastră putea vedea, peste ea, un labirint de uliţe strâmte şi de acoperişuri, ceea ce oferea o privelişte uşor ireală întregii panorame. In partea dinspre nord, edificiul dădea chiar în Palazzo Vecchio, iar ferestrele dinspre sud spre un mic scuar în mijlocul căruia încă se mai afla biserica Santa Roberta. Aşadar, trei erau direcţiile spre care

dădeau ferestrele palatului Celui de Al Şaptezeci şi patrulea şi în toate cele trei, aşa cum s-a specificat mai sus, fiul Exorcistului era văzut adăstând mai toată ziua. (Aşadar, mulţi pretindeau că el se afla la postul lui în acelaşi timp, dar un singur om nu putea controla această supoziţie, fiind necesar să străbaţi mai mulţi metri pentru a vedea una sau alta dintre ferestre. Legenda spune că, intrigaţi, localnicii au hotărât să posteze pe câte cineva în cele trei locuri de unde s-ar fi putut supraveghea cele trei puncte de observaţie ale Omului din fereastră, dar că întotdeauna spusele martorilor erau contradictorii. Ubicuitatea Celui de Al Şaptezeci şi patrulea a rămas doar la nivel de senzaţie colectivă, niciodată dovedită în mod practic.)

Cele trei posturi de observaţie erau totuşi uşor de delimitat în lungul şir de ferestre identice: fiul Exorcistului atârnase câte un covor scump pe fiecare pervaz de care obişnuia să se sprijine. Iar peste covoare, aşezase un maldăr de perne viu colorate învelite în mătase bogat brodată. Şedea el acolo sau trebuia să stea în picioare atâta vreme? Când mânca? Oare se afla sau nu în acelaşi timp la toate cele trei puncte de

observaţie? Când şi după ce criteriu se muta dintr-un loc într-altul? Bine, nu trebuia să muncească: palatul, covoarele, pernele şi întreaga sa îmbrăcăminte, precum şi mulţimea de servitori dovedeau că florentinii se aflau în faţa unui om avut, însă când şi cum îşi administra averea, de-şi pierdea toată vremea Ia fereastră într-un loc ori în toate trei deodată?
întrebărilor iniţiale li se alătură noi întrebări. Scribul — la fel ca şi contemporanii Celui de Al Şaptezeci şi patrulea — nu va putea niciodată răspunde satisfăcător la toate. Aşa că va înlocui şi el certitudinile cu ipoteze, le va adăuga acestora lămuririle la care au ajuns cei ce l-au văzul cu ochii lor şi va trebui să se mulţumească să tragă concluzii care nici pe el nu-1 vor mulţumi deplin. însă nu există percepţie care, de-I preocupă pe cineva, acela să nu şi-o explice cumva. Altfel se va speria şi spaima i se va cuibări adânc în suflet. Trebuie să ne explicăm, cum putem, cele din jurul nost ru, precum şi cele din interiorul nostru, de vrem să nu înnebunim cu totul, iar viaţa să mai aibă o cât de câtă coerenţă.

Pe nesimţite, prezenţa Celui de AI Şaptezeci şi patrulea la ferestrele de la etajul al doilea al palatului său a devenit un reper la fel de per-

manent pentru Florenţa ca şi podul cu măcelăriile sale[79] ori grandiosul dom neterminat[80]: la orice oră din zi, de treceai prin zonă, nu trebuia decât să-ţi ridici privirea şi-1 vedeai pe Omul din fereastră sprijinit de covorul scump şi de pernele de mătase brodată, aţintindu-şi parcă ochii doar asupra ta. Un sentiment de linişte pogora atunci peste cel din stradă, iar de se întâmpla — extrem de rar — ca personajul să nu se afle la locul său, trecătorul era încredinţat că în ziua aceea i se va întâmpla un lucru extrem de rău. De la înălţimea etajului al doilea al Palatului Bosci, Al Şaptezeci şi patrulea proteja liniştea florentinilor.
Asta din 1412 şi până în 1478! Vreme de şaizeci şi şase de ani! Se năş-
teau copii în cetate şi-1 descopereau acolo, la fereastra sa, aceiaşi copii

79 Prăvăliile de la Ponte Vecchio au fost. iniţial sediile breslei măcelarilor, abia Lorenzo de Medici (ransformându-le în celebrele ateliere ale giuvaiergiilor.

80 Uriaşul edificiu, iniţial mândria unor cetăţeni care-şi expuneau şi astfel măreţia, a devenii, încetul cu încetul, un motiv de frustrare: de peste un veac şi jumătate, cupola n-a putut fi realizată, iar construcţia descoperită începea să demonstreze mai degrabă neputinţă decâl forţă.

creşteau şi-1 zăreau tot acolo, deveneau oameni maturi şi Omul din fereastră îi acompania de la punctele sale de observaţie şi le acompania, tot de acolo, şi îmbătrânirea. în ăst timp, până şi Domul Santa Mana del Fiore s-a văzut încununat cu o cupolă, evenimente mai multe şi mai importante ca oricând au trecut peste Florenţa, minunea Renaşterii se desăvârşea, doar Al Şaptezeci şi patrulea a rămas, asemenea unei eterne statui vii la locul unde a fost plasată. Niciun asediu, niciun cutremur natural ori social nu a reuşit să-1 clintească. Şi era atât de viu şi atât de implicat în viaţa tuturor celor ce i se perindau prin faţă, pentru că fiecare trecător era încredinţat că privirea de la catul al doilea s-a fixat tocmai asupra sa. Că avea grijă de el.

Vechile biserici Santa Roberta şi Santa Reparata (peste care va fi construit Domul — marele Dom Santa Maria del Fiore — şi unde au fost descoperite, cu aproape un veac mai devreme, moaştele Sfântului Zanobius) au dispărut şi ele, în vreme ce Omul din fereastră a rămas prezent la geamurile sale[81]. Din unul dintre aceste locuri, a putut

81 Scribul anticipează: ferestrele ornate cu covoarele şi perinele pe care s-a sprijinit atâta amar de vreme Al Şaptezeci şi patrulea au rămas deschise în tot acel lung timp. După dispariţia personajului, ferestrele au fost închise, lăsând să se vadă, abia atunci, extraordinarele vitralii, ce nu-i vor supravieţui nici

fi
martorul cel mai fidel al dispariţiei vechii biserici Santa Roberta. în
schimb, maiestuoasa cupolă a celui mai mare dom din lume s-a născut
pentru desfătarea privirii sale, ridicându-se, asemenea unei fiinţe mitice,
din aburii persistând mai mereu pe labirintul de acoperişuri, domi-
nându-1 total. Santa Reparata i-a fost ascunsă de contururile clădirilor
spre care dădeau ferestrele sale. Şi totuşi parcă fără a se mişca din
punctele sale de observaţie, protejându-i pe trecători, Al Şaptezeci şi
patrulea era la curent cu orice amănunt privind eliberarea locului pen-
tru Marele Dom, chiar şi cu evenimente rămase necunoscute până şi
de cei ce s-au aflat zilnic în preajma şantierului. De la înălţimea feres-
trelor sale, Al Şaptezeci şi patrulea părea că ştie totul. Mai mult: părea

ele
stăpânului lor mai mult de câţiva ani...

că totul ia fiinţă sub directa sa supraveghere. (Şi cum să-l contrazici?
El nu se lansa în afirmaţii contradictorii. El doar privea.)

O însemnare a lui Fra Gregorio i-a luat multă vreme scribului spre
a-i descifra tâlcul. *„Visul — ca şi clipa singură — anulează timpurile*", a
notat călugărul, insistând de mai multe ori asupra acelei afirmaţii.
Fraza i-a atras atenţia scribului, pentru că era una dintre puţinele în
care Fra Gregorio nu plasează invective la adresa personajului comen-
tat. Pentru a o înţelege, scribul a fost nevoit să pornească de la cele
cunoscute de el din texte mult ulterioare manuscrisului *La Santa Miseria.* lată ce stă scris în *Psihologia transversală,* lucrare datată şase
veacuri mai târziu: *„Clipa singură* este condiţia hotărâtoare care mă
poate desprinde de tirania prezentului strivit de trecutul trăit sau învă-
ţat şi de cea a viitorului ipotetic. Doar ea mă desparte de raţional, doar
ea îmi permite momentele de protecţie absolută **(nevoia de securitate),**
contopirea cu divinitatea **(dialogul cu eternitatea)** şi orgasmul **(sexul).**
Pe planul cunoaşterii, doar ea îmi permite răgazul de a studia un
subiect anume, fără intruziunea permanentă a noi stimuli, dintre care
mulţi factori perturbanţi. Pe planul autocunoaşterii, **clipa singură** este
cea care permite forarea în adâncul **reflexului cu catenă lungă [...],**
fiind starea provocată în hipnoză sau în semihipnoză. **(Clipa**

singură se manifestă specific ori de câte ori apare, şi readuce individul la **comportamentul** din **făgaş,** atunci când dispare. De exemplu, afectul — unipolar, extrem de intens şi de scurtă durată — se epuizează odată ce timpul îşi redobândeşte calităţile din **făgaş.) Filosofia clipei** merită un studiu special, dar **clipa singură** nu face parte din **comportamentul** din **făgaş."**[82]

Prima problemă este de a stabili o legătură între sensul noţiunii de „clipă singură" din accepţiunea Fratelui Gregorio şi cea definită în *Psihologia transversală.* (Măcar de un lucru poate fi scribul sigur: autorul *Psihologiei transversale* nu s-a inspirat din *La Santa Miseria* pentru simplul fapt că, la momentul apariţiei cărţii sale, nu cunoştea manuscrisul călugărului franciscan. Pe de altă parte, conceptul *clipei singure* nu apare în lucrarea din veacul al patrusprezecelea decât în contextul privindu-1

82Gheorghe Schwartz, *Psihologia transversală, partea generală,* Editura Universităţii „Aurel Vlaicu", Arad, 2006, pp. 109-10.

pe Omul din fereastră.) Scribul trăieşte sentimentul că se află în faţa uneia dintre coincidenţele atât de stranii ale istoriei: când momente considerate revoluţionare se dovedesc a nu fi decât nişte reluări ale unor acte uitate. La fel cum multe afirmaţii ale teoreticienilor sunt catalogate drept anacronisme, doar fiindcă autorii mai târzii nu fixează datele încetăţenite, ci relevă realizări vechi şi puţin cunoscute. Descrie-rea *clipei singure* de către Fra Gregorio, din trimiterile către Cel de Al Şaptezeci şi patrulea, seamănă izbitor cu sensul dat de autorul din secolul XXI. Monahul afirmă că Omul din fereastră a acces la despărţirea de raţional, permiţându-şi momente de protecţie absolută.
(„Omul din fereastră, tot timpul la postul său, a reuşit să se despartă de ceea ce, în încăpăţânarea lor, oamenii consideră a fi gândirea cau-zală, pe care îşi construiesc toate raţionamentele. El se izbăvea la fereastră de o asemenea iluzie nu numai deşartă, ci şi dăunătoare, aşa-numita cauzalitate nefiind decât expresia ignorării Iui Dumnezeu.
In momentele Ia care ajungea, trecutul şi viitorul dispăreau din mintea sa, iar el, eliberat, asemenea omului primordial, recâştiga infinitul.
('are mai este numit şi *clipa singură.* Doar descotorosit de spectrul viito-rului, la al cărui sfârşit omul izgonit din rai nu are de întâlnit decât moartea, se poate bucura omul de prezent." Pe urmă, Fra

Gregorio iarăşi acuză personajul pentru fericirea pe care o găseşte, depăşindu-şi condiţia adamică: „Omul din fereastră privea din punctul său şi tocmai asta făcea: se bucura de prezent." Pentru care nu are niciun merit spre a-1 pretinde şi a-1 primi.) Şi iată şi o altă coincidenţă cu *Psihologia transversală:* şi pentru Fra Gregorio, ca şi pentru autorul de la sfârşitul mileniului său şi începutul celui următor, *fericirea* se deosebeşte de *bucurie* prin aceea că nu suportă o cauzalitate, făcând parte din *clipa singură.* De asemenea, cel care a scris *Santa Miseria* vorbeşte despre stratul protector pe care *clipa singură* I-a oferit Omului din fereastră, cel pe care l-a scutit de „problemele zilnice inerente atât bogatului, cât şi săracului". Iată anticipări uimitoare ale unui text cu pretenţii ştiinţifice de mult mai târziu!

Trecând acum la cele ce nu seamănă cu accepţiunea din *Psihologia transversală,* trebuie subliniată, în primul rând, tenta moralizatoare a călugărului: *clipa singură* la care ajunge Al Şaptezeci şi patrulea stând în fereastra sa constituie, în diatriba lui Fra Gregorio, o adevărată erezie,

întrucât ea îl scuteşte de temerile viitorului şi nu-i permite pocăinţa pentru trecut, adică îl exonerează tocmai de pedeapsa primită de la Dumnezeu pentru săvârşirea păcatului originar. In al doilea rând, dacă în *Psihologia transversală* se spune că „pe planul cunoaşterii, doar ea *[clipa singură]* îmi permite răgazul de a studia un subiect anume, fără intruziunea permanentă a noi stimuli, dintre care mulţi factori perturbând", tocmai statul la fereastră cu ochii aţintiţi la ceea ce se petrece în stradă este un permanent izvor de factori perturbanţi, de stimuli care te trimit la amintiri şi care îţi impun o minimă reacţie faţă de ele.
Iar, în cazul Omului din fereastră, reacţia era atât de puternică, încât se făcea resimţită de trecători drept protectoare asupra destinului lor.
Fapt ce nu se potrivea, în niciun fel, cu condiţiile asumării *clipei singure.*
Iar, în al treilea rând, dacă în *Psihologia transversală* se afirmă că „pe planul autocunoaşterii, **clipa singură** este cea care permite forarea în adâncul **reflexului cu catenă lungă** [...], fiind starea provocată în hipnoză sau în semihipnoză", cea mai severă acuză pe care i-o aduce Fra Gregorio Celui de Al Şaptezeci şi patrulea este tocmai aceea că Omul din fereastră nu s-a ocupat corespunzător de propriul suflet,

„ceea ce n-are cum să nu-1 facă să se perpelească în focul iadului. Şi cumplita pedeapsă va fi o pedeapsă dreaptă, fiindcă nu există păcat mai mare decât să-ţi neglijezi sufletul, asemenea criminalilor, hoţilor, violatorilor, cămătarilor, vrăjitorilor şi a tuturor răspânditorilor de eresuri, pe care nu i-ar ajunge păcatele, dacă ar avea grijă de sufletul lor, pe care nu fac decât să-l condamne ei singuri la pedeapsa eternă". Cât despre hipnoză şi semihipnoză, ele erau cunoscute, însă cu alte accepţiuni decât cele moderne, subiect pe care scribul n-are acum răgazul necesar să-l dez-volte. Atât doar că nici de astfel de practici nu-1 iartă monahul pe fiul Exorcistului: „Cu ce drept intră cineva în altul să impună, asemenea diavolului, disciplina altui suflet?" Toate aceste neconcordanţe vin să-i sprijine pe cei ce infirmă cele notate mai devreme de scrib în legătură cu coincidenţele în devenirea istorică: coincidenţele acelea, afirmă scepticii, nu sunt decât paralelisme trase de păr.)

Rămâne faptul că Al Şaptezeci şi patrulea a rămas, vreme de multe zeci de ani, o constantă în viaţa Florenţei, să s-a aflat la fereastra (feres-

iicle) sa (sale), dând o senzaţie puternică de protejare a celor pe care-i urmărea cu privirea. O privire ce părea mereu activă în implicarea celor văzute. Care a părut neschimbată chiar şi în ultimii ani ai personaju-lui, când el s-a retras deja de mult în altă lume. O privire interesată. (ieea ce denota că Omul din fereastră găsea satisfacţie în activitatea sa.

Dacă fiul Exorcistului şi-a făcut intrarea în conştiinţa florentinilor cu prilejul „Sărbătorii proştilor" din anul 1411 sau 1412, primul eveni-ment care i-a adus cu adevărat faima de protector al oamenilor din cetate s-a petrecut doar câteva zile mai târziu.

După ce oraşul şi-a revenit la viaţa şi la grijile obişnuite şi mizeriilor împrăştiate de defulările maselor au fost înlăturate, măcar din cartie-rele bogate, s-a petrecut o minune: un negustor disperat a traversat piaţa cu gândul de a se îndrepta spre mai-marii cetăţii pentru a le cere o păsuire. Negustorul era total falit, după ce şi-a riscat întregul venit într-un transport de mărfuri cumpărate în Orient. Nenorocirea a făcut ca un grup de cavaleri să atace caravana şi s-o prade, sub pretext că vor vinde produsele spre a cumpăra cele necesare apărării creştinătăţii faţă de turcii tot mai ameninţători. în mod evident, asemenea

întâmplări
nu duceau la securitatea drept-credincioşilor, ci doar la înavuţirea unor
aventurieri[83]. Acel negustor florentin nu era singurul păţit în asemenea
condiţii, iar experienţele predecesorilor săi îi arătau în mod limpede că
n-avea niciun temei să-şi mai creeze iluzii că ar putea fi despăgubit,
chiar dacă făptuitorii erau cunoscuţi. Un consens nescris îi făcea greu
vulnerabili pe cei ce jefuiau sub o deviză nobilă. Nu demult, un alt
negustor — mai încăpăţânat, dar şi mai lipsit de minte — a depus o
plângere împotriva unui cavaler care, la fel, i-a atacat oamenii, a omo-
rât pe cei ce au opus rezistenţă şi a luat tot ce se putea vinde din cele
găsite asupra victimelor sale. Procesul s-a terminat prost pentru păgu-
bit, întrucât cavalerul a făcut uz şi de blazonul său, însă în primul rând
a pretins că tot ceea ce a luat a pus în slujba mercenarilor cu care avea
de gând să se întoarcă în Răsărit „pentru a apăra orânduiala lui Uristos". Nici n-a mai fost necesar să dovedească în vreun fel că avea

83 Cum să-i numeşti altfel pe bandiţii de neam mare?

de gând să se ţină de cuvânt, că plebea venită la dezbateri l-a şi atacat pe negustorul „care a dovedit că pune mai mare preţ pe chiverniseala sa decât pe binele celor mulţi". Omul abia a scăpat cu fuga, trebuind să dispară pentru totdeauna din Florenţa.

Acestea fiind premisele, negustorul falit care a trecut pe sub fereastra Palatului Bosci în acea zi a anului 1412 nu mai nădăjduia decât un singur lucru: să izbutească să convingă autorităţile să-l păsuiască pentru datoriile scadente pe care le avea, neînvinuind el pe nimeni şi luând doar asupra sa toate motivele pentru situaţia nefericită în care s-a adus pe el şi întreaga-i familie. Aceasta era starea de spirit a bietului om, când s-a pomenit cu o patalama plutind din înalturi spre el. înscrisul a venit încet, făcând volute nenumărate, şi i-a căzut chiar înaintea picioarelor. Era un bilet de valoare provenit din sistemul de asigurări întemeiat de Ţipor[84], sistem care n-a încetat să funcţioneze nici după ce evreul şi-a găsit sfârşitul în Enigma Europei. Negustorul, care nu mai sperase la mare lucru de la viaţă, a întors pe toate feţele documentul şi, privind în sus, l-a văzut pe Omul din fereastră, cel ce i-a redat nădej-

84 Este vorba despre acel Ţipor (sau Şipor?) cu care a lucrat Exorcistul în „Ţara dinspre tătari".

dea. Aşadar, iată, şi-au spus florentinii, iată că un bărbat care nu s-a apucat să se judece cu cei ce luptă pentru apărarea hotarelor creştinătăţii nu este uitat de Dumnezeu, iar Omul din fereastră a fost ales să supravegheze şi să răsplătească faptele creştinilor.

Convingere întărită şi de următoarea întâmplare, venită la doar puţine zile după prima: într-o seară târzie, pe străduţa spre care dădeau ferestrele din frontonul Palatului Bosci, o femeie strălucitor îmbrăcată a fost atacată de doi hăndrălăi. Unul dintre ei i-a astupat gura cu palma, a împins-o într-un perete şi amândoi s-au pregătit să profite de ea. N-au apucat nici s-o violeze şi nici s-o jefuiască de podoabe fiindcă un ornament, reprezentând globul susţinut de Atlas, s-a desprins de pe zid şi a căzut ca o ghiulea de tun peste ticăloşi, ucigându-i, fără măcar a o atinge pe femeie. Morţi fără a fi primit ultima împărtăşanie, nemernicii s-au îndreptat, de bună seamă, direct spre iad. (E drept că doamna n-a fost nici ea iertată: fiind vorba despre soţia unui notabil, era lim-

pecie că n-avea ce să caute după înserat singură şi provocator înveş-
mântată pe o străduţă lăturalnică! Şi cum, bineînţeles, femeia n-a putut da lămuriri cât de cât mulţumitoare, a fost pedepsită pentru că
din pricina ei au murit doi cetăţeni. Sentinţa a fost ambiguă, întrucât
nu s-a pus nicio clipă la îndoială voinţa divină de a fi anihilaţi cei doi
agresori — în prezenţa Omului din fereastră şi cu ajutorul unui obiect
contondent desprins chiar de sub punctul de observaţie al aceluia —,
clar nici culpa femeii n-a putut fi trecută sub tăcere. Aşa că aceea a tre-
buit să facă penitenţă publică, după care a fost alungată din cetate,
soţul ei nemaiavând nicio obligaţie faţă de ea — o criminală.)

Cele două întâmplări, petrecute atât de apropiat una de cealaltă,
după ce terenul a fost de acum pregătit de conduita Omului din fereas-
tră din vremea „Sărbătorii proştilor", l-au adus pe Cel de Al Şaptezeci
şi patrulea în centrul atenţiei. O legendă se înfiripase deosebit de repede şi avea să dăinuie vie până hăt la moartea protagonistului ei.

Atunci când a notat mai sus că: „Aşa a debutat legenda Celui de AI
Şaptezeci şi patrulea la Florenţa. A fost un debut bun acesta, un debut
care l-a făcut să fie imediat acceptat de mulţime şi privit cu curiozitate
de cei avuţi. Cine era personajul? De unde venea? Cum putea fi

atras de partea cuiva? De ce puteri dispunea? Iată suficiente întrebări pentru o comunitate nu foarte mare, însă extrem de activă", scribul a peril'razat sensul sonetului cules de un autor anonim. Textul, circulând în secolul al cincisprezecelea prin Toscana, nu lămureşte prea mult interogaţiile, ceea ce presupune că fiul Exorcistului a rămas până la capăt o figură importantă, simbolică, enigmatică.

Iniţial, aşa cum e şi firesc, reprezentând o noutate, personajul a stârnit o sumă de întrebări. La care nu s-a putut răspunde decât cu ipoteze născând alte întrebări şi noi legende. Şi tocmai acele explicaţii, anulându-se reciproc, au lăsat deschisă orice posibilitate şi au şi învălmăşit şi mai mult sursele: scribul a găsit nenumărate relatări în versuri şi în proză care ar fi putut foarte bine să reprezinte trimiteri la Al Şaptezeci şi patrulea, la fel cum, Ia fel de bine, puteau fi avatarurile altor personaje. Scribul nu va relua această lungă listă, spunând doar că Omul din fereastră, odată ce lumea s-a obişnuit cu el, a devenit un

reper la fel ca albia râului Arno sau ca Dealul Morarilor: când te sculai dimineaţa, puteai fi sigur că vei zări toate acestea la locul lor, chiar dacă nu vei mai fi conştient că le vezi.

Aşadar, prima întrebare: „Cine a fost Omul din fereastră?" La început, da. La început a fost momentul formulării câtorva supoziţii, de care mai târziu nu s-a îndoit nimeni. Omul din fereastră era una şi aceeaşi persoană cu străinul venit într-o iarnă la Florenţa în fruntea unui convoi de zece, douăzeci sau chiar cincizeci de căruţe, datele contrazicându-se în funcţie de sursă, străin care ar fi cumpărat din timp, printr-un emisar, Palatul Bosci, netocmindu-se nicio clipă la preţ. Şi abia sosit, într-o seară, după înnoptat, *omul a pătruns în clădire şi n-a mai ieşit niciodată de acolo.* Căruţele au fost descărcate încă în aceeaşi noapte şi armata de servitori, amestecându-se printre florentini, în vreme ce se îngrijea de aprovizionarea casei, a început, încetul cu încetul, să fie recunoscută drept aparţinând cetăţii. Unii dintre acei servitori s-au căsătorit cu femei toscane, alţii şi-au dat copiii gineri localnicilor. Cu toţii erau însă extrem de precauţi când era să ofere informaţii despre stăpânul lor, deşi toate legendele privind acest subiect pretind a se fi tras din poveştile domesticilor Omului din fereastră. Dar mai erau

şi destui slujitori care, deşi locuiau şi ei în dependinţele palatului, nu aveau niciun contact direct cu stăpânul, mulţi spunând că nici nu l-au văzut vreodată de aproape, în decurs de zeci de ani, de când se aflau în slujba sa. Că nu l-au văzut nici ei decât din stradă, privind în sus Ia fereastra peste care se revărsau covoarele din fir şi pernele de mătase[85]. Ceea ce face şi mai relativă orice informaţie despre el.

A doua întrebare — „De unde venea?" — şi-a găsit un răspuns Ia fel de vag, mai ales că, la câteva luni după sosirea atât de neobişnuită a Omului din fereastră la Florenţa, şi-au făcut apariţia şi membrii fami-

85 Bunul cititor trebuie prevenit: dacă, în cazul celorlalte biografii, scribul s-a bazat pe mărturii scrise, de obicei, specificând şi autorul acelor manuscrise, în cazul Omului din fereastră, el a trebuit să se sprijine mai mult pe neobişnuit de bogatul folclor care l-a înconjurat pe Al Şaptezeci şi patrulea în timpul vieţii şi care s-a evaporai asemenea unui fum, atunci când ferestrele Palatului Bosci au fost închise. Cu excepţia Fratelui Gregorio, a abatelui Contador şi a încă unor puţini autori, Omul din fereastră şi-a trăit celebritatea mai mull în conştiinţa populară.

liei sale: puţini bărbaţi, câteva femei şi mai mulţi copii. Desigur nu toate acele persoane erau neamuri ale stăpânului, unele nu erau decât servitori însoţitori, aşa cum altele făceau parte dintre rudele sărace aciuite mai peste tot pe lângă cei ce au reuşit în viaţă, rude care cu greu puteau să-şi dovedească legăturile de sânge cu şeful clanului. Şi aceste persoane au venit împreună cu un convoi de căruţe, mult mai puţine ele data asta, însă suficiente pentru a li se putea recunoaşte şi lor ran-gul. Dintre ele, două femei ieşeau în evidenţă, fiind mai distins îmbră-cate, deşi cu rochii şi cu podoabe puţin cunoscute la Florenţa, rămâ-nând neprecizat care dintre ele era soţia Celui de Al Şaptezeci şi patrulea. (Gurile rele bârfeau că el ar fi trăit cu amândouă în acelaşi pat... Dar cine a văzut unde şi cu cine dormea Omul din fereastră şi cine putea spune că ştie cu adevărat ce se ascundea în spatele ferestrelor de la înălţimea cărora privea fiul Exorcistului[86]?) La rândul lor, copiii

86 Câteva informaţii au penetrat totuşi şi în această privinţă: despre Al Şapte-zeci şi patrulea se spunea că ar fi moştenit de la părintele său „privirea sfredel, rară, dacă nu chiar unică printre muritori". Sintagma „privirii sfredel" este des repetată şi introdusă în refrenul mai tuturor cântecelelor despre Omul din fereastră. Aceasta, asociindu-se de legenda convoiului de căruţe ai care a sosit personajul la Florenţa,

au
fost identificaţi, mai ales după ce au crescut şi şi-au ocupat locul lor în
viaţă. Faptul că tot acel convoi a venit altfel îmbrăcat decât locuitorii
peninsulei a născut noi ipoteze, iar Fra Gregorio îi numeşte boi, în vreme
ce Contador spune că ar fi fost greci proveniţi din neamul pecenegilor.

A treia întrebare — „Cum ar fi putut fi atras Omul din fereastră de
partea cuiva?" — a venit ca o consecinţă a încrederii florentinilor în
legenda tot mai încetăţenită despre puterile personajului, după ce în
jurul lui s-au consolidat numeroase superstiţii. (Dacă treci pe sub
fereastră şi Al Şaptezeci şi patrulea nu se află la locul lui, vei avea în
mod sigur neplăceri, dacă înconjori clădirea şi Al Şaptezeci şi patrulea
nu se află la *niciuna dintre cele trei ferestre* la care putea fi văzut, te paşte
chiar o nenorocire; dimpotrivă, de mergi pe calea ta şi simţi privirea
protejându-te de la fereastra sub care treci, te afli în siguranţă pentru
tot restul zilei; însă — atenţie! — de vrei să provoci destinul şi ceri mai

îl fixează cu o mare certitudine drept a şaptezeci şi patra za a lungului şir.

mult de la el, văzându-1 pe Omul din fereastră la unul dintre punctele sale de observaţie şi, făcând colţul, căutându-1 şi la al doilea geam, de-1 găseşti şi acolo, înseamnă că te aşteaptă o surpriză dintre cele mai plăcute. Iar de ai îndrăzneala să-l descoperi şi la a treia fereastră, poţi fi sigur că destinul te va copleşi pentru întreaga viaţă. Da, însă asemenea căutări conţineau şi riscuri pe măsură: de nu te mulţumeai cu primul semn favorabil şi îl căutai pe Omul din fereastră şi după colţ, fără a-1 găsi şi acolo, se anula şi predicţia pozitivă în urma faptului că l-ai văzut la fereastra sub care te-a dus în mod natural drumul. Cu atât mai mult pierdeai de l-ai văzut la două ferestre şi lipsea de la cea de a treia. Acesta era un joc pe care l-au preluat vreme de zeci de ani toţi florentinii. De fapt, mai mult decât un joc: o credinţă aptă dc a modifica planuri ferme şi de a schimba percepţia a tot ceea ce se petrecea în jur.)

Superstiţiile născute din prezenţa Omului din fereastră, adânc intrate în conştiinţa colectivă, au ridicat imaginea Celui de Al Şaptezeci şi patrulea mult peste statutul unui om, fiul Exorcistului devenind, mai degrabă, semnul vizibil al destinului. Pe vremuri, orânduitorii sorţii, zeii păgâni, erau ademeniţi cu jertfe şi ofrande. în Florenţa renascentistă

voinţa
divină era implorată cu rugăciuni, penitenţe şi indulgenţe, cu monu-
mente sacre şi cu adorarea relicvelor, cu geniul artiştilor, cu pedepsirea
greşiţilor. Dumnezeu e pretutindeni, Spiritul Lui copleşeşte existenţa a
tot ce e pe Pământ. Pe Dumnezeu nu poţi să-l cumperi, pe el poţi doar
să-l implori să te ierte şi să-ţi mai ofere o şansă. Foarte repede, Al Şapte-
zeci şi patrulea se dovedise că a devenit un semn al lui Dumnezeu. Un
semn ce nu pulea fi abordat mai mult decât prin respect şi recunoaştere.

Să ne mai punem şi următoarea întrebare: De ce puteri dispunea?
De ce puteri dispune un semn al lui Dumnezeu? (în cazul Celui de Al
Şaptezeci şi patrulea nici măcar nu era vorba despre putere, ci despre
semnul puterii. Un semn ce nu poate fi influenţat, ci doar, cel mult,
recunoscut. în mod ciudat, sub ferestrele Celui de Al Şaptezeci şi
patrulea nu au trecut pelerini de aiurea, sosiţi în mod special în
Toscana spre a-şi cunoaşte viitorul. Convenţia pretindea că semnul
suprapământean nu putea fi relevat decât de treceai în mod firesc pe
lângă Palatul Bosci.)

Inabordabil, dar mereu prezent, Omul din fereastră a fost vreme de 66 de ani semnul recunoscut al Voinţei Iui Dumnezeu, reperul cel mai sigur al Florenţei.

Cele trei ferestre la care a fost atâta vreme văzut fiul Exorcistului dădeau una chiar spre Palazzo della Signoria, a doua spre uliţa scurtă şi strâmtă, unde se afla, de fapt, frontonul principal încadrând uriaşa poartă, a treia spre o stradă mai largă, dar acea latură nu dispunea de nicio intrare, ci doar de zid la parter şi de trei rânduri de ferestre la cele trei etaje. Acelea erau locurile unde putea fi văzut Omul din fereastră.
Dar mai era, desigur, şi o a patra latură a Palatului Bosci, o latură care dădea spre râul Arno, deşi clădirea nu era construită chiar pe mal. De la ziduri şi până Ia apă se întindea un maidan împrejmuit, unde vegetaţia a fost lăsată să se dezvolte în voie. Maidanul acela, se spunea, a fost iniţial grădina familiei Bosci, însă acei oameni, sărăcind şi nemaiavând bani s-o întreţină, au lăsat-o în paragină. Pentru a nu se aciui în ea tot felul de borfaşi, locul a fost îngrădit de jur împrejur, aşa că nu mai era accesibil nici măcar dinspre clădire. (Mai ales vecinătatea nemijlocită cu palatul i-a făcut pe Bosci să ridice acele garduri.) Drept urmare,

ferestrele ce dădeau spre râu nu puteau fi zărite de trecători. Şi totuşi legenda povesteşte că, în zilele senine, când aburii Florenţei se ridicau mult deasupra cetăţii, „lăsând cerul mai albastru decât sufletul, iar fereastra spre Dumnezeu se deschidea cu multă bunăvoinţă"[19], în apele râului se oglindea o a patra fereastră, avându-1 printre ramele ei pe Cel de Al Şaptezeci şi patrulea. Era o imagine cu totul specială, despre care ne-a rămas chiar şi o operă ştiinţifică aparţinându-i lui Cossimo Locatti, cel ce, specializându-se în tainele opticii, a realizat o serie de aplicaţii pentru cetatea sa: un ochean cu care se putea vedea ceea ce se petrecea după colţ, o instalaţie pentru captarea razelor de soare în scopul de a le arunca sub formă de foc în taberele duşmane[20] şi, nu în ultimul rând, „vitraliile schimbătoare", adică geamuri cu desene ce îşi modificau formele şi culorile în

[19] Formulă atât de dragă autorului anonim al *Minunilor Sfintei Fecioare.*

[20] Motiv pentru care Verigo Danni îl numeşte pe Cossimo Localii părintele laserului. Locatti a fost nepotul acelui Locatus care i-a oferii scribului atâtea date interesante.

funcţie de momentul zilei în care le penetra soarele. Vitraliile schimbă-
toare au fost considerate o adevărată minune a Florenţei şi atrăgeau
numeroşi vizitatori străini. In special în amurg, se spunea, figurile de pe
sticlă pur şi simplu prindeau viaţă. Din păcate, Locatti n-a binevoit să-şi
divulge secretele, ci doar să ofere spre admiraţie realizările-i finite. Astfel,
odată cu moartea lui şi cu dispariţia lucrărilor sale, amintirea i se va
stinge încetul cu încetul. (Omul a fost atât de maladiv de suspicios că
ideile i-ar fi putut fi însuşite, folosite şi dezvoltate de alţii, încât a lăsat
cu limbă de moarte ca puţinele sale însemnări să fie arse, cenuşa strânsă
într-un săculeţ şi pusă în copârşeul său, ca să le poată supraveghea şi
după ce va părăsi lumea asta. Şi, într-adevăr, acel geniu al Renaşterii a
dus cu el în mormânt nu numai notiţele, însă şi amintirea operelor sale
finite: rând pe rând, „vitraliile schimbătoare" au dispărut, cele mai multe
distruse de intemperii şi incendii, monumentalul geam dinspre râul Arno
al Palatului Bosci, după cum vom vedea, nimicit de mână omenească.
Nici celelalte invenţii nu i-au supravieţuit: dintre cele amintite, din
ocheanul de văzut după colţ nu a rămas niciun exemplar, iar aparatele

de aruncat foc în spatele redutelor duşmane pur şi simplu n-au mai funcţionat şi nici n-a fost cine să le repare. Aşa că, devenite nefolositoare, n-au mai fost păstrate nici ele. Niccola Pergamenti, care n-a aflat despre viaţa şi opera lui Cossimo Locatti decât pe cale orală, notează, pe bună dreptate: „Niciodată orgoliul de a fi mereu tu în privirea celor ce-ţi admiră opera nu a avut alt efect decât atât dispariţia ta, cât şi dispariţia operei pe care, zămislind-o, ai crezut că te va face, la rândul ei, nemuritor. Este un orgoliu pe care Dumnezeu nu-1 permite.")

Cossimo Locatti s-a folosit de chipul Omului din fereastră oglindit în apele râului, deşi, în mod normal, Al Şaptezeci şi patrulea se afla mult prea departe pentru ca acel lucru să se poată întâmpla. Locatti a descoperit originea optică a fenomenului şi l-a aplicat în minunate scene vivante prezentate la marile serbări ale oraşului, când Arno devenea un ecran pe care se derulau secvenţe ale unor legende populare sacre sau laice. „Acele spectacole erau atât încântătoare, cât şi înfricoşătoare, oamenii bogaţi şi plebea, cetăţenii Florenţei şi lumea venită de aiurea asistând încremenită. După care urmau rugăciuni, iar cei ce au trecut prin toate astea nu erau niciodată siguri dacă au văzut sau doar

au visat minunea" (Niccola Pergamenti). Aşadar, dacă, trecând sub una dintre ferestrele dinspre Piaţa Veche, dinspre străduţa unde se deschidea poarta mare a palatului sau dinspre peretele sever fără nicio intrare, puteai să te convingi nemijlocit că Omul din fereastră se află Ia locul său şi te supraveghează cu dreptate şi bunăvoinţă, chipul aceluia oglindit în apele râului nu putea fi zărit decât dintr-un singur loc, de pe o colină (ce nu era orientată direct spre Arno!), loc stabilit de Locatti pe baza calculelor sale ce nu dădeau niciodată greş. Şi ce putea fi mai miraculos decât prezenţa Omului din fereastră alături de revelaţiile oferite de Locatti într-un timp atât de fabulos unei cetăţi atât de fabuloase?

La Ferme zu Chiuso, scribul a dat de o descriere detaliată a spectacolului de pe râul Arno, când acolo se oglindeau, pe rând, chipul Celui tic Al Şaptezeci şi patrulea şi „vitraliile schimbătoare" de la marea fereastră a Palatului Bosci.

Din nou, scribul nu poate decât să constate că totul este scris, transmis de Dumnezeu, trebuind doar să ai dibăcia, ştiinţa şi spiritul de sacrificiu de a citi, precum şi privilegiul de a ţi se îngădui să înţelegi taina adâncă a textului oferit fie ochilor. Numai că toate acestea la un loc — dibăcia, ştiinţa şi

spiritul de sacrificiu — se numesc „har" şi puţini sunt cei ce au parte de el.

Toate marile descoperiri, toate marile creaţii, toate revelaţiile epocale, fiind nemuritoare, nu pot avea nici început şi nici sfârşit. Ele se nasc din voinţa Domnului prin oamenii dăruiţi cu destin prometeic. Iar dacă fiecare lucru întâmplat ori doar imaginat este scris, înseamnă că omul n-ar avea decât să caute. Aşa că, nici „începutul" lor nu-şi află originea în clipa de inspiraţie, fiind deja notat de către însăşi Mâna lui Dumnezeu[87]*, iar geniile nu sunt decât*

87 In legătură cu aceasta, vezi şi *Marea Enciclopedie Universală,* în Cîheorghe Schwartz, *Paranoia Schwartz,* Clusiuin, 1999, pp. 203-4:

„«... dar universul trebuie să aibă o formă solidă, iar pe cele solide le îmbină, în chip fericit, la un loc întotdeauna două medietăţi, niciodată una singură.» — (Platon, *Timaios,* 33, b.)

Marea Enciclopedie Universală

Ziarul *Viaţa liberă* a publicat regulamentul unui concurs deosebit de original: se oferea un premiu substanţial celui ce va fi în stare să descrie ceva ce nu s-a mai întâmplat niciodată, o premieră absolută.

confirmarea acestui înscris cu litere albe pe fond alb în desenul genetic al lumii. Cine crede altfel nu este gelos, asemenea lui Cossimo Locatti, pe ceilalţi muri- tori, ci chiar pe însuşi Dumnezeu, iar din orgoliul acela, ca şi din cele relevate

La redacţie au sosit numeroase plicuri din mai multe oraşe ale ţării, ha chiar şi din străinătate. Au fost numite invenţii, evenimente, realizări culturale şi sportive.

Un juriu format din doi redactori lua plic cu plic şi, folosindu-se de *Marea Enciclopedie Universală* în 600 de volume, găsea anticiparea fiecărui fapt nomi- nalizat de concurenţi. De pildă: «recordul mondial la săritura în lungime». La rubrica respectivă, volumul 287 al *Marii Enciclopedii Universale* precizează că nici măcar aztecii n-au reuşit să egaleze recordurile străbunilor lor, excelenţi în materie, realizatorii unor performanţe incredibile. Sau: «inventarea avionului cu reacţie». *Marea Enciclopedie Universală* ne arată reproducerea unor fragmente ale desenelor rupestre de lângă Oaza Purdy 3 din Deşertul Nisipurilor, cum este denumit în volumul 146 Deşertul Matahari. Pe aceste fragmente se pol desluşi în mod limpede nu numai imaginile în zbor ale unor obiecte cu reacţie, dar şi schemele şi formulele principiilor lor de funcţionare. «Oaza Purdy 3 pare un capitol dintr-un material de popularizare a ştiinţei», scrie, pe drept cuvânt, în *Enciclopedie.* Sau: *Hamlet* (de Shakespeare). *Marea Enciclopedie Universală* ne arată în volumul 502 că geneza capodoperei dramaturgiei se revendică din vechi mituri ancestrale, încât, dacă te apuci să citeşti toate textele reproduse, ai impresia că Marele Will nu a fost decât un plagiator ordinar. (Totuşi, *Enciclo-*

pedia îl scuză, menţionând că Shakespeare n-avea de unde să cunoască textele pe care Ie-a reluat atât de fidel. «Asemenea reluări, aparent greu de explicat, fac parte din reproducerea zestrei genetice a omului».)

însă nu toate dovezile provin din istoria atât de îndepărtată. Nume atestate ca Arislarch din Samos sau Pytliagora din Crotona sunt nişte verigi intermediare de care ne putem agăţa. Iar personaje mai cunoscute sau mai puţin cunoscute din veacurile moderne sunt invocate şi ele spre a crea stâlpi de legătură ai acestui extraordinar arc peste timp.

Concursul ziarului *Viaţa liberă* s-a bucurat de o mare popularitate, iar sugestiile venite de la cititori s-au dovedit tot mai năstruşnice: crime ingenioase, tablouri suprarealiste, idei de arhitecturi imposibile, filme tridimensionale, înjurături colosale. Dar, imperturbabilă, *Enciclopedia* avea răspunsuri pregătite la toate.

Până când, dorind să afle viitorul, cineva a propus drept premieră absolută concursul ziarului *Viaţa liberă.* La pagina 823 a volumului 386, cei doi redactori au citit: «... iar în 1803, la concursul similar organizat dc revista *Freies Leben* din Oskarstadt, cineva a vrut să ştie viitorul şi a propus chiar concursul revistei drept premieră absolută. Redacţia a respins şi această sugestie, deoarece în *Marea Enciclopedie Universală,* la pagina 823 a volumului 386, se află textul de faţă.»

lui, nu se va alege decât praful şi pulberea. Cu asemenea vorbe, scribul nu are cutezanţa să afirme că ar avea şi el har: lui i s-a dat doar un destin faustic şi, abonat nevolnic al minunatelor biblioteci din mănăstirile Ferme zu Chiuso şi din insulele Lerines, doar încăpăţânarea-i de catâr l-a adus în preajma unor manuscrise ce i-au dovedit că tot ce dăinuie a mai fost şi numai norocul l-a ajutat să recunoască măcar câteva dintre acele texte. Momentele sublime de înţelegere a scrisului alb pe fond alb, scris care a mai fost pomenit în povestea Celor O Sută, reprezintă revelaţiile visate de savanţi, artişti şi strategi de tot felul. Atunci trecutul şi viitorul dispar, iar clipa singură îi apropie de Dumnezeu şi de fericire.

Iată cum descrie spectacolul vitraliilor schimbătoare oglindite de geniul lui Locatti pe râul Arno textul găsit de scrib la biblioteca mănăstirii de la Ferme zu Chiuso[22]: „De marile sărbători, dar, câteodată doar pentru a ului oaspeţii sosiţi în Florenţa, însă şi în momente în care pentru mulţime era greu de precizat motivul alegerii, se obişnuia să se organizeze sărbători minunate, cu cântece şi dansuri, cu scamatori şi înghiţitori de foc, cu trupe de artişti şi cu întreceri cavalereşti, cu splendide focuri de artificii şi cu «vitraliile schimbătoare» de pe valurile râului Arno. Lumea era anunţată cu câteva ore înainte şi toată viaţa cetăţii se oprea pentru ca oamenii să se poată pregăti în scurtul răgaz, iar dis-

tracţiile se năşteau parcă din senin. Bucuria era de fiecare dată mare, pentru că poporul nu era poftit numai să privească şi să se mire, ci primea şi mâncare şi băutură, ca să-i priască întru totul serbările. Atunci când acestea se organizau în cinstea unui eveniment anume (o vizită extraordinară, ziua de naştere ori nunta unuia dintre marii

Precizarea este năucitoare: *Marea Enciclopedie Universală* în 600 de volume n-a văzut lumina tiparului decât mult după concursul organizat de *Freies Leben* din Oskarstadt. Contestând, pe acest motiv, decizia redactorilor de la *Viaţa liberă,* Gough s-a pomenit dat în judecată de ziarul *Viaţa liberă,* pierzând procesul pe baza unui precedent găsit la un caz similar, notat în *Marea Enciclopedie Universală* în volumul 7, pagina 305."

[22] Năucit de prea multele lecturi şi prea desele coincidenţe, în mintea scribului se învălmăşesc personaje şi date. In asemenea momente de confuzie, scribul are, de multe ori, senzaţia că imensa şi aparent infinita arhivă de la Ferme zu Chiuso ar fi însăşi Marea Enciclopedie Universală amintită.

potentaţi), anunţul venea cu săptămâni şi cu luni înainte, iar evenimentul era planificat să dureze mai multe zile şi nopţi. Dar nici acele serbări anunţate inopinat nu erau de lepădat, uneori reuşind chiar mai bine decât cele pregătite şi anunţate până hăt departe cu surle şi trâmbiţe. Momentul culminant era întotdeauna atunci când cerul se lumina din toate părţile, oglindindu-se în fântânile ce aruncau apă colorată în cele mai vii culori, iar râul Arno atrăgea imaginile şi le trimitea înapoi într-un dans divin. Totul era permis în clipele acelea în sufletele oamenilor şi nu erau gânduri murdare atunci, chiar dacă şi multe dintre imaginile din scenariile erotice intime păreau să prindă contururi aievea. Şi nu se descătuşau gândurile murdare poate şi fiindcă, peste toate, valurile râului scoteau la suprafaţă chipul Omului din fereastră sprijinit de covorul şi pernele sale, supraveghind din locul său pe fiecare."

Aşadar, Omul din fereastră devenise un fel de cenzură pe care florentinii, însă şi cei ce se aflau doar în trecere prin cetate, şi-o asumau până în straturile cele mai intime ale conştiinţei. Greu de spus când au fost notate aceste rânduri, însă ele dovedesc faptul că Al Şaptezeci şi patrulea a fost perceput, din momentul acela, drept un fel de sfinx, asemenea monumentului din Africa, monument care şi el are grijă

ca
totul din jurul său să dăinuiască. în unele surse ale vremii, scribul a dat
şi de trimiteri la Sfinxul din Florenţa, trimiteri pe care el, ignorantul,
le-a înţeles mult mai târziu. Mai ales că unele localizau acel sfinx în
Florenţa, altele în Luca sau chiar la Vatican. Şi, pentru a-şi mai găsi o
scuză că nu şi-a dat atâta vreme seama la ce se refereau acele trimiteri,
trebuie recunoscut că Sfinxul din Florenţa nu a supravieţuit nici măcar
în manuscrise mai mult de secolul al XV-lea. La fel cum n-a supravieţuit nici ornamentul înfăţişând sfinxul de deasupra porţii Palatului
Bosci, fiind sfărâmat, se spune, de o ghiulea rătăcită în confruntările
din veacul al XVIII-lea.

Marea dilemă pentru scrib în privinţa Omului din fereastră n-a constituit-o modul cum a fost el privit *de afară* de către nenumăraţii
trecători ce s-au perindat de-a lungul atâtor ani pe sub privirile sale.
Marea dilemă pentru scrib a fost cunoaşterea personajului însuşi, adică

dezvăluirea sa *din interiorul* Palatului Bosci. Ecourile trecerii sale n-au venit decât din percepţia străzii, din puţinele mărturii indirecte colectate de la domestici şi din straniul joc optic realizat, cu diferite ocazii, în „vitraliile schimbătoare" animate pe râul Arno de către Cossimo Locatti. In spatele Sfinxului nu era decât întuneric de nepătruns apărat de către Al Şaptezeci şi patrulea cu propriul său trup. Puţini au văzut ce se găsea în acel întuneric, nimeni n-a văzut vreodată de afară vreun candelabru luminându-1. Iar de o fi ştiut cineva mai mult, mai nimic n-a răsuflat până în stradă. Mai nimic ce să fi dăinuit. Cel puţin până la scrib. Cu excepţia puţinelor amănunte pe care scribul se grăbeşte să Ie spună mai departe. Palatul Bosci, cu cele patru niveluri ale sale şi cu zecile de încăperi, cu două curţi interioare şi cu grajdurile şi toate anexele de care dispunea, trebuia să fi fost deservit de o armată de servitori. La care mai suntem obligaţi să adăugăm şi obişnuitele neamuri căpuşă aciuite şi pe lângă Al Şaptezeci şi patrulea, la fel ca pe lângă toţi bogătaşii tuturor timpurilor. Şi, în primul rând, nu se poate face abstracţie nici de rudele apropiate, soţia (soţiile?) şi copiii. Ba, cu timpul, au apărut şi noile generaţii. Măcar cineva ar fi trebuit să poată fi consultat, dacă nu a ieşit nimic de Ia sine din întunericul din interio-

rul zidurilor. Se pare însă că un consens a ferit misterul de a fi zgâriat.
Convenţie întreţinută? Teamă? Strădaniile scribului de a pătrunde în
spatele Omului din fereastră au fost lungi, complicate şi multă vreme
descurajatoare. Insă şi interiorul acela ne-a lăsat câteva amintiri. N-a
rămas decât ca scribul să aibă răbdarea, şansa şi privilegiul de a citi un
alt text scris cu caractere albe pe fond alb.

Aşa cum scribul s-a convins de atâtea ori, planşa de puzzle a isto-
riei se bazează pe nenumărate coincidenţe. Multe piese ale jocului sunt
risipite te miri unde, printre fragmente ţinând de cu totul alt desen.
Forţând puţin lucrurile, cronicarii se străduiesc să aşeze piesa la care au
ajuns — uneori cu multă şi istovitoare trudă — într-un loc unde nu se
potriveşte chiar cu totul. Alteori, *privesc pe lângă* mici bucăţele cărora
nu le dau suficientă importanţă, nici măcar trecându-le prin cap că au
mai ratat, în felul acesta, o câtime cât de mică din alcătuirea corectă a
imaginii generale. Un autor anonim din Rouen ne-a lăsat o lucrare pe
care a intitulat-o *Quatre Valois* şi care se axează, în special, asupra Păcii

de la Bretigny, în urma căreia regele Franţei Jean al II-lea (cel Bun) a fost răscumpărat din prizonieratul englez. Evenimentul petrecut în veacul precedent (8 mai 1360) a avut, iată, numeroase efecte secundare, unul dintre ele ajungând până în Florenţa secolului următor. Cronicarul anonim din Rouen blamează acordul de la Bretigny, susţinând că partea franceză a făcut mult prea dureroase concesii Albionului, chiar dacă, în felul acela, s-a încheiat un război ce a părut prea lung şi care s-a dovedit, apoi, a fi şi mai lung[88]. Era iarăşi o perioadă în care sfârşitul lumii păruse foarte aproape: cumplitele epidemii au omorât o treime din populaţia Occidentului, iar necontenitele bătălii au desăvârşit urgia. Şi, ca de fiecare dată, din haos au apărut şi fantomele răului. („Somnul raţiunii naşte monştri." Monştrii cât se poate de concreţi.)

Corpul slăbit al Europei era brăzdat de soldaţi demobilizaţi şi, în aceeaşi măsură, de dezertori cunoscuţi sub numele *Tard-Venus.* Aceşti .Veniţi întârziaţi" nu erau decât ultimele plăsmuiri ale veşnicelor bande de tâlhari înarmaţi care trăiau doar din jaf şi crimă, înainte

---

88 Prin acordul în 39 de articole de la Bretigny, consfinţit apoi de Pacea de la Calais, s-a pus capăt îndelungatului conflict franco-englez, numit atunci „Războiul de 20 de Ani". Nu se anticipa că va urma continuarea confruntării, care va intra în istorie drept „Războiul de 100 de Ani"...

ca
unii dintre ei să fie prinşi şi spânzuraţi, iar alţii să ajungă seniori stimaţi, fondatorii unor familii puternice. (Imensa majoritate a dinas-
tiilor potente ale societăţilor succesive s-a clădit pe asemenea baze, începând din comuna primitivă, când cel mai puternic fizic, cel mai crud şi cel mai nemilos a devenit şeful comunităţii, lăsându-şi urmaşii moştenitori, şi până la magnaţii epocii moderne.) Unul dintre acei *Tard-Venus,* aparţinând unui grup de bărbaţi care nu mai aveau niciun angajament sigur după pacea ce părea că va dura, a participat la pusti-
irea Bretagniei. Printr-o întâmplare, banda aceea, prea sigură că nimeni nu va cuteza să i se opună, avea să cadă într-o capcană şi toţi membrii ei au terminat atârnaţi în ştreang, într-un crâng ce înconjura o supra-
faţă de teren de tip *Bocage,* aparţinând unui mic nobil local, iniţiatorul ambuscadei prin care au fost neutralizaţi tâlharii. Nu se mai ştie cum l-a chemat pe acel fruntaş local, dar se cunoaşte că din ceata de bagauzi

a scăpat doar un singur personaj, un anume Roger Chiorul, care s-a întâmplat să rămână în urma tovarăşilor săi, el fiind cel ce mâna asinii cu o parte a prăzilor adunate. Cum fratele şi cumnatul său se găseau printre ceilalţi bandiţi, aceia erau totodată şi un fel de ostatici garantând că Roger Chiorul nu se va face dispărut cu bunurile avute asupra sa. Pe de altă parte, ne explică referindu-se la această întâmplare autorul lui *Quatre Valois,* Chiorul părea atât de umil şi de invalid, încât şi cei mai suspicioşi oameni ce-i puteau ieşi în cale n-ar fi bănuit că sub stratul de turbă din desagii atârnaţi de asinii numai piele şi oase s-ar putea ascunde vreo comoară. Aşa că acel Roger a trecut şi de data aceea nestingherit prin crângul de care atârnau foştii săi companioni, el dispărând spre mare. Din aceeaşi sursă, aflăm că el s-ar fi ascuns o vreme pe insula Batz (Enez Vaz), care ar fi fost „seiful" unde banda de briganzii, din care făcuse şi el parte, şi ar fi depozitat prăzile pe care nu reuşea să le risipească până acolo în chefuri şi dezmăţ.

Doi dintre mai târziu celebrii autori care au însoţit grupul select de ostatici de rang foarte înalt ce au plecat în Anglia spre a fi chezaşi la respectarea păcii, Jean Froissart şi Geoffrey Chaucer, regăsesc persona-

jul şi aduc dovezi în plus asupra trecerii sale. Regele Jean al II-lea trebuia să facă rost de banii stipulaţi în tratat, lucru extrem de dificil într-o tară sleită de boli şi războaie, momită permanent de un cler hrăpăreţ şi pustiită de bande de jefuitori de tot soiul. Aşa că îşi dădu propria fiică, Ioana, în vârstă de 11 ani, de soţie fiului, de 9 ani, a lui Galeazzo Visconti, bogatul conducător din Milano. Preţul era de 600 000 de florini (dintre care jumătate în monedă şi jumătate în teritorii), doar că în Savoia izbucnise iarăşi ciuma. Totuşi, „nunta imperială" a avut loc şi la ea au participat „1 000 de invitaţi împreună cu servitorii lor. Ocazie cu care îşi pierde urma în Lombardia şi Roger Chiorul, îmbrăcat ca un senior, dar trădându-şi prin felul de a fi obârşia umilă".

In 1388, fiul lui Roger îşi ia numele Bosci şi se căsătoreşte la Florenţa. Dacă Roger Chiorul n-a dat multe pe înfăţişare şi pe comportament, urmaşul său, un anume Guy (devenit Giuliano) s-a străduit să pară un senior adevărat, iar nepotul, Giuliano Bosci II, s-a bucurat de o educaţie demnă de un nobil, a ajuns să aprecieze muzica, astronomia şi ştiinţele, devenind un adevărat cunoscător în arta alchimiei, însă

afişând un dispreţ total pentru „vanitatea treburilor vulgare", printre care, desigur, şi sporirea ori măcar conservarea averii moştenite. Giuliano Bosci I a reconstruit palatul care-i va păstra numele. Apoi tânărul nepot al acestuia va pierde întreaga avere a familiei, îşi va vinde, în 1412, proprietatea unui venetic la fel de bogat pe cum a fost fratele bunicului său (pe care nimeni nu-1 mai asocia lui Roger Chiorul). In contractul de vânzare-cumpărare, noul proprietar al palatului se obliga să-i lase drept adăpost lui Raoul Bosci „două încăperi de la catul al doilea al clădirii, în partea înspre vest, şi dreptul de a-şi ţine în grajd un cal şi, eventual, un servitor". (Cum nu s-a specificat exact în act care erau cele două odăi în discuţie, au existat mai multe diferende pe acel subiect.) Aşadar, mai avem, în afară de rudele apropiate şi neamurile aciuite, în afară de servitori şi funcţionari şi un alt personaj ce locuia în Palatul Bosci pe vremea Omului din fereastră. Ba mai mult, cum Al Şaptezeci şi patrulea apărea mereu la posturile sale de observaţie de la etajul al doilea al clădirii, iată că am dat de cineva care locuia chiar la acelaşi nivel cu el!

Raoul Bosci a fost, la venirea fiului Exorcistului, un tânăr cunoscut în Florenţa: era frumos, era plăcut, fusese, până nu de mult, o partidă interesantă pentru fetele din protipendada cetăţii şi nu numai.

Matteo Villani, cronicar de pe vremea căsătoriei Ioanei a Franţei cu junele Visconti, ne descrie cum trebuie să fie un vlăstar al unei familii nobile, iar şablonul prezentat se potriveşte de minune unui alt tablou, cel oferit de Roberto Milani, o jumătate de veac mai târziu, atunci când îl descrie pe Raoul Bosci, aflat încă înaintea totalei sale decăderi materiale: la şapte ani, copilul a fost dat, ca orice băiat de nobil[89], să slujească un senior. Aceluia i s-a făcut plăcut („trecând şi la treburi scârbavnice", după cum se exprimă Fra Gregorio[90]), aşa cum se va face

89 încă Giuliano Bosci I îşi făcuse rost de un titlu nobiliar, iar sculul său arbora stema familiei, un vultur luându-şi zborul de pe o insulă (aluzie la insula lîatz — acel Monte Cristo de unde s-a întors bogat Roger Chiorul?). Mai lârziu, stema familiei Bosci n-a fost înlăturată de pe palat nici de noul său stăpân.

90 Acele insinuări sunt amintite cu o imensă părere de rău şi par atât de personale încât, aşa cum scribul a afirmat, cel ce i-a indicat manuscrisul *La Santa*

plăcut şi altor seniori, prin „treburi scârbavnice" sau nu. Unul dintre puternicii zilei căruia tânărul Raoul avea să-i intre sub piele avea să fie contele (?[2(i]) Giacomo Patazzi, personaj cu un statut special la Florenţa, jucând rolul unui soi de ambasador al Veneţiei. Patazzi a făcut şi a desfăcut numeroase afaceri şi relaţiile cu el erau mereu învăluite într-o aură de mister[27]. Prin acelaşi Patazzi, încă foarte tânărul Raoul, după moartea timpurie a tatălui său, este introdus într-o lume pe cât de rafinată, pe atât de costisitoare. Adolescentul, total cucerit de cele ce se petreceau la reşedinţa florentină a contelui (?) veneţian s-a arătat dispus să finanţeze multe dintre capriciile acelei societăţi exclusive. Din câteva acte notariale care ni s-au păstrat, la un moment dat junele a garantat cu propria avere o datorie enormă a unui anume Antonio Liberi, despre care nu mai ştim nimic mai mult decât că făcea parte din grupul Patazzi. Se pare că printre multele activităţi secrete ce le desfăşura acea societate, acoperită de un respect cuvenit doar oamenilor superiori, se numărau şi experimente de alchimie. (Asta o ştim de la Cossimo Locatti, singurul care nu pierdea niciun prilej de a-şi râde de „prostiile cu rang de ştiinţă" practicate în casa veneţianului de

„nişte adulţi cu aere de copii, jucându-se de-a conspiratorii".) Raoul neputându-şi răscumpăra averea amanetată, aceasta a fost cumpărată de către Omul din fereastră, conform contractului amintit mai devreme. Cel ce

Miseria emite ipoteza că ar fi fost vorba chiar despre fiul Exorcistului. Numai că datele pur biografice ne vorbesc despre un Fra Gregorio sfârşind pe rug şi nu despre un personaj supravieţuind până la adânci bătrâneţi, sprijinit de ferestrele din palatul său. Dar despre asemenea ipoteze, scribul va avea tot timpul să revină.

[26] Scribul n-a găsit nicio referinţă despre acea familie nobiliară.

[27] Principala legendă, care i-a servit şi ca scut, era că ar fi fost implicat în tinereţe în acţiunile piratereşti ale lui Baldo Cossa, viitorul (anti)papă loan al XXIII-lea. Din acea legendă s-ar fi născut şi misterul amestecat cu frică din partea celor din jur, însă tot de acolo ar fi putut veni şi relaţiile sale extrem de complicate cu mai marii-lumii, precum şi averea pe care nimeni nu i-o putea evalua decât văzându-i disponibilitatea de a cheltui oricât, atunci când credea că este oportun să-şi desfacă punga. De altfel, membrii grupului Patazzi erau numiţi (desigur în şoaptă) şi drept „piraţii contelui" şi toată lumea ştia despre cine era vorba.

a mijlocit afacerea a fost un evreu pe nume Ţipor, un al doilea personaj care, aşa cum a şi sperat scribul, avea să-l introducă în Palatul Bosci.

Totuşi, aşa cum vom vedea la timpul potrivit, biografia ultimului descendent al lui Roger Chiorul nu s-a terminat odată cu pierderea averii şi cu retragerea sa în două cămăruţe de la al doilea etaj al fostului său palat. Identitatea sa a fost preluată de alţii şi devine actor în numeroase întâmplări la care n-a mai apucat să ajungă în traiul său pământean.

Scribul are din nou scrupule: el s-a angajat să descrie întâmplările din vieţile Celor O Sută, dar iată, furat de biografia atât de palpitantă a lui Raoul Bosci, se ocupă mai mult de acesta decât de Al Şaptezeci şi patrulea! Să fie aceasta o eschivă faţă de neputinţa de a se posta nemijlocit în spatele Omului din fereastră spre a-i putea vedea intimitatea şi nu doar imaginea publică? Să revenim, aşadar, la fiul Exorcistului şi la puţinul pe care-l putem deduce despre . ceea ce se petrecea în întunericul din spatele trupului său sprijinit leneş pe minunatele perne din mătase brodată, întuneric obturat tocmai de acel trup parcă veşnic la datorie! Numai că, iată, pentru acest demers, scribul are nevoie de intermediari şi vina lui se va manifesta doar dacă se va pierde prea mult în

tratarea vieţilor acelora în dauna Celui de Al Şaptezeci şi patrulea. Aşadar, scribul este obligat să revină la Raoul Bosci, la Ţipor şi la un al treilea personaj care a avut acces în palat, abatele Juan Contador: Ceea ce ne dovedeşte că până şi un sfinx impenetrabil, asemenea Sfinxului din Florenţa, nu poate fi scos din anturajul său. Iar de dispare anturajul, dispare şi sfinxul efemer, aşa cum s-a întâmplat şi în cazul Omului din fereastră.

Deci, este cazul ca scribul să spună şi câteva cuvinte despre Juan Contador. Despre acesta se ştia doar că era originar din Zaragoza, abatele fiind foarte atent să nu transpire nimic din trecutul său. Suspect de atent! (De aceea nici măcar titlul de abate nu este sigur că a fost real ori doar o uzurpare. Se mai zvonea despre Contador că ar fi fost puternic implicat în perioada de interregn care a tulburat Regatul Aragonului între 1410 şi 1412, înaintea instaurării dinastiei de Castilia. Dar asta era doar o supoziţie, fapt e că Juan Contador pretindea că a venit din Spania, că a câştigat în Toscana o anumită notorietate, că a evitat constant orice discuţie despre trecutul său şi că... avea într-adevăr o înfăţişare de conspirator. Pe deasupra, a făcut parte, cel puţin

pentru o vreme, din grupul lui Patazzi, ceea ce-i sporea şi mai mult misterul. Tot datorită apartenenţei la grupul de „piraţi ai contelui", a ajuns şi în legătură cu ultimul Bosci. Raoul, după ce a scăpătat, a încercat, o vreme cu succes, să păstreze aparenţele şi să apară în public de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. A mai rămas arbitru al eleganţei, chiar dacă pricepuţii maeştrii giuvaiergii ai Florenţei puteau observa, dintr-o singură privire fugară, că bijuteriile arborate de Bosci nu mai erau decât nişte biete falsuri. A continuat să frecventeze vechile sale relaţii, însă nu a îndrăznit să invite pe nimeni în cele două odăi care i-au mai rămas, întrucât pe cât era încă de admirat în lume, pe atât de modest trăia în intimitate, fiind obligat să-şi spele singur hainele şi să postească destul de des. Şi, pe cât era de dorit de femeile ce încă mai suspinau văzându-1, pe atât era în realitate de singur, în ciuda tuturor legendelor al căror subiect era. Sărăcia, foamea şi depresia atât de abil ascunse l-au făcut, până la urmă, să se îmbolnăvească grav şi să cheme un preot spre a-i da ultima împărtăşanie, înainte de a-şi încredinţa sufletul în mâinile Celui de Sus. Clericul ajuns la căpătâiul său a fost, în mod firesc, abatele Contador, tovarăşul său din grupul Patazzi.

Chiar dacă în contractul de vânzare-cumpărare al Palatului Bosci nu era stipulată expres o clauză prin care fostul proprietar să nu poată aduce oaspeţi, aceasta a rămas o regulă respectată, mai ales că Raoul nici nu mai avea cu ce primi pe cineva. însă cine să oprească la poartă un cleric venit la un muribund? Contador s-a dovedit nu numai preot, ci şi taumaturg, reuşind să-1 vindece pe Raoul. După ce s-a întors de mai multe ori, a devenit un fel de obişnuit al casei şi cerberii noului stăpân al palatului au ajuns să-1 considere ca atare.

Problema era că ultimul Bosci îşi avea cele două încăperi la acelaşi etaj de unde supraveghea Florenţa Omul din fereastră, iar dacă străinii nu erau bine-veniţi în restul clădirii, acel etaj era păzit cu şi mai multă străşnicie. Aveau acces acolo doar rudele foarte apropiate, însă şi ele doar la momente stabilite cu grijă, slujnicele care făceau curat şi aduceau mâncarea, precum şi Rodolfo, scutierul — valetul — majordomul — omul bun la toate. Rodolfo venise în Palatul Bosci, ca paj, de mic copil, şi crescuse şi îmbătrânise în imediata apropiere a Celui de Al Şaptezeci

şi patrulea[91]. (Avea să se şi prăpădească mult înaintea stăpânului său.) Şi dintre slujnicele „acreditate" pe lângă Rodolfo la etajul al doilea, multe dintre ele, chiar de au lucrat acolo ani mulţi, n-au ajuns să-l vadă la faţă pe senior. Rodolfo avea grijă să orânduiască un orar sever, astfel încât atunci când se făcea curăţenie într-o aripă a clădirii, stăpânul se odihnea, sprijinindu-se pe pernele sale, în altă aripă.

După ce şi-a revenit din boală, tânărul Raoul a fost vizitat pentru câteva minute şi de Al Şaptezeci şi patrulea. După care, se pare, nu s-au mai văzut niciodată. In schimb, abatele Contador ar fi pătruns

---

91 Fra Gregorio a prelins că tatăl lui Rodolfo a fost negustor rus şi că a nimerit în Palatul Bosci după ce corabia pe care călătorea a fost prinsă de piraţii sarazini, iar echipajul şi pasagerii vânduţi unor negustori veneţieni, prin intermediul cărora o parte dintre ei a ajuns la Florenţa. Din *Jurnalul* lui Contador aflăm mai multe: tatăl lui Rodolfo n-a fost rus, ci cuman din Moldova. Acolo a suportai o năvălire a tătarilor şi a încercat să-şi refacă viaţa înlovărăşindu-se cu nişte negustori ucraineni. Restul poveştii sale pare a fi adevărat, cu adăugirea că mulţi orientali au devenii, pe aceeaşi cale, sclavi în Italia şi că unii au apucat s-o ducă bine şi să-şi cheme şi rudele în noua lor ţară. In Palatul Bosci se mai aflau şi alţi asemenea „domestici". Mai ales cu obârşia din „Ţara dinspre tătari"...

până în odaia dinspre Palazzo della Signoria. Şi nu singur, ci însoţit de evreul Ţipor. Care ar fi fost surprins, de mai multe ori, şi la întâlnirile de la Casa Patazzi[92].

Ţipor, al treilea „străin" despre care ştim că a avut acces în Palatul Bosci, era din Pistoia şi strămoşii săi apar deja în secolul al XlII-lea drept administratori succesivi ai familiilor rivale Panciatichi şi Cancellieri, fiind de mirare cum de au reuşit să supravieţuiască şi să fie acceptaţi după un asemenea traseu. In timpul sosirii lui Contador la Florenţa, un Ţipor era şi cel ce se ocupa de domeniul lui Patazzi de lângă Siena. („Era şi firesc să ţină rânduiala un necreştin", susţineau mulţi, „atâta vreme cât acolo se petreceau întâmplări misterioase, iar grădina con-

92 N-a existat niciodată la Florenţa un Palazzo Patazzi, deşi reşedinţa misteriosului personaj era mai impozantă decât multe edificii ce îşi spuneau „palate". In schimb, a existai un Palazzo Patazzi la o oră de drum înainte de a se ajunge la Siena, ceea ce lasă de înţeles că stăpânul acelui domeniu îşi avea o sferă de influenţă în Toscana, ce depăşea hotarele Florenţei.

linua să fie ornată cu statui păgâne, rămase din Antichitate, amintind
că pe locul pe care se afla construcţia actuală, cu multă vreme în urmă,
un aristocrat stătea întins pe canapeaua de pe terasa vilei contemplând
priveliştea şi, scufundat într-o dulce stare de otium, sorbea, din când
în când, dintr-o cupă ascunsă între ciorchinii de struguri şi smochinele
abandonate pe tava aflată alături — aşa cum se putea vedea şi de pe o
frescă antică ce a supravieţuit pe un perete din vechea şi noua sufra-
gerie". Era un Eden al pierzaniei, cel la care se refereau acei oameni,
însă vorbele lor se manifestau mai degrabă drept simple aluzii eliptice,
întrucât despre contele Patazzi nimeni nu cuteza să vorbească pe faţă
de rău. Mai degrabă, despre Patazzi nimeni nu vorbea pe faţă mai
deloc. Mai ales că Giacomo Patazzi era un credincios fervent şi, atunci
când se afla la Florenţa, puteai fi sigur că-1 vei putea întâlni chiar şi de
trei ori pe zi rugându-se în biserică. Patazzi nu putea fi socotit în
niciun caz păgân. Numai că acele fragmente de gânduri pătrunse
adânc în subconştient au ajuns să se lege de imaginea unui alt personaj
ciudat, figură şi mai exclusivă, Omul din fereastră. Aşa că, multă lume,
văzându-1 la unul dintre posturile sale de observaţie, vedea, în acelaşi
timp, şi pe nobilul roman din vila de lângă Siena. Şi privirile

amân-
durora, ale Omului din fereastră şi ale străbunului păgân — dar totuşi
străbun! — le dădeau senzaţia de protecţie pe care o are şi animalul de
casă alergând de colo-colo, însă întorcându-şi la răstimpuri regulate
privirea, ca să se asigure că stăpânul este de faţă, la nevoie gata de a-1
apăra[93].)

Revenind la Ţipor, acesta, ajuns în slujba lui Patazzi, îşi câştigase
renumele de a fi în stare să procure orice îi poftea inima comandita-
rului său, căruia — oricare a fost — reuşea să-i devină în scurt timp
indispensabil. Pe deasupra, mai avea o calitate extrem de rară în acel

---

93 Printre scenele alegorice reprezentate de „vitraliile schimbătoare" ale lui
Locatti se găseau şi tablouri vivante cu nobilul roman în poziţia descrisă, scu-
fundat în starea lui de reverie. Un nobil roman ce semăna teribil cu Omul din
fereastră. Poate şi de acolo apropierile făcute de contemporanii celui de Al
Şaptezeci şi patrulea. Nemaipunându-se la socoteală că pe marele vitraliu al
Palatului Bosci era reprodusă chiar acea frescă romană...

secol al zvonurilor, al şuşotelilor de tot felul şi al convingerilor cu atât mai ferme, cu cât se năşteau din sursele cele mai discutabile: Ţipor era de o discreţie totală. Circulau chiar legende în jurul său, narând întâmplări în care evreul ar fi ajuns în situaţii-limită, fără să i se poată smulge vreo mărturisire despre casele pe care le slujea. Fiindcă Ţipor a devenit şi furnizorul abatelui Contador, dar şi al Celui de Al Şaptezeci şi patrulea, orice poveste, oricât de fantastică, se bucura de credibilitate. Frumoasă adunătură de personaje, trebuie să admită scribul! Doar actori unul şi unul: printre cei mai ciudaţi de pe scena ciudatei şi rafinatei Toscane!

în cazurile obişnuite, aprovizionarea Palatului Bosci se făcea prin intermediul armatei de servitori. Cei mai privilegiaţi negustori ajungeau cel mult la Rodolfo. Şi atunci când apărea un litigiu, cazul ajungea tot în faţa lui Rodolfo, majordomul care a preluat comanda supremă în numele stăpânului, a Sfinxului Florenţei, la care nu penetra nimeni. Nimeni în afară de Contador şi de Ţipor. Dacă acesta din urmă era acceptat pentru a realiza cu Al Şaptezeci şi patrulea un joc doar al lor, Contador se afla de faţă în calitate de... arbitru. Lucrurile se desfă-

şurau astfel: Ţipor intra în odaia întunecoasă, tuşea pentru a-şi anunţa prezenţa (deşi nu era nevoie...) şi se aşeza pe un scaun pregătit lângă uşă pentru el. După o vreme, îşi făcea apariţia şi abatele. Urma o pauză lungă, despre care Contador pretindea că era un schimb de replici fără cuvinte între gazda rămasă sprijinită de pervazul ferestrei şi evreul ce părea că a aţipit scufundat în scaunul său cu spetează înaltă. Semiîntunericul din odaie era amestecat cu mirosurile dulci-amărui ale unor beţişoare aduse din India şi care ardeau înfipte în suporturile lor din fildeş decorate cu elefanţi, maimuţe şi cu figura burduhănoasă a lui Buda. Alături, într-o butaforie din metal nobil şi pietre irizând puternic, o cascadă minusculă şiroia neîncetat, recipientul fiind astfel gândit încât se autoalimenta continuu, realizând un tip de *perpetuum mobile* imaginat şi construit de către Cossimo Locatti şi vândut pe bani grei pentru uzul personal al Omului din fereastră. Semiîntunericul, acel miros, precum şi şipotul neîncetat al apei din micuţa cascadă acţionau asupra simţurilor celui ce intra în

acea încăpere[94] şi îi provoca o stare pe care, mult mai târziu, Braid o va numi „hipnoză". O stare care nu-i era străină lui Contador, membru al grupului Patazzi. Dar o stare greu suportată de un nou-venit, bun pretext pentru ca Rodolfo să nu-i permită nimănui să-i conturbe stăpânul: „Odată, se justifica majordomul oaspeţilor insistenţi, o femeie a intrat în camera LUI şi, după numai câteva clipe, a leşinat. A fost nevoie să fie scoasă repede şi doar Dumnezeu a vrut să nu moară pe loc. Şi doi nobili cavaleri din Franţa au păţit amândoi acelaşi lucru!" Nimeni n-a verificat veridicitatea acelor spuse, dar nici n-a mai stăruit cineva să pătrundă în acele încăperi. Nu se ştie niciodată: „Dar dacă o fi chiar aşa cum spune servitorul?"

Jocul Omului din fereastră cu Ţipor continua în cadrul unui ritual niciodată călcat: fără a se scoate un cuvânt — gazda nici măcar binevoind să-şi întoarcă faţa spre oaspetele său. După o vreme, Ţipor părea că se trezeşte din aţipeală şi pleca. Pleca şi Contador. Apoi, după un

---

94 Despre cum erau decorate celelalte camere având ferestrele folosite drept puncte de observaţie de către Al Şaptezeci şi patrulea nu avem nicio descriere. In ele se pare că n-a pătruns niciun străin. Şi nu ştim nici măcar în care dintre cele patru se desfăşurau întâlnirile dintre Omul din fereastră şi Ţipor (în prezenţa abatelui Contador).

timp mai lung sau mai scurt, în funcţie de ce-şi imaginase Al Şaptezeci şi patrulea în răstimpul cât cei doi au fost de faţă, evreul îi aducea lui Rodolfo un obiect, un mic animal ori „un gând materializat" (Juan Contador). Nimeni nu ştia exact cu ce se înfăţişa Ţipor, totul fiind aşezat într-un cufăr masiv, pe care-1 cărau doi zdrahoni de-ai negus-torului. După ce lăsau geamantanul în faţa uşii, majordomul îl împin-gea în odaie. Pe urmă apărea şi Contador, primea înapoi cufărul gol şi citea de pe figura servitorului de taină dacă i-a fost livrat stăpânului ceea ce se aşteptase ori dacă acela a fost înţeles greşit. Dacă da, dacă Omul din fereastră se arătase mulţumit, abatele primea contravaloarea în bani şi i-o transmitea negustorului. Dacă nu, dădea el o sumă de florini, cât îi indica majordomul, florini pe care îi recupera fără nicio întârziere de la Ţipor. Acesta a ieşit foarte rar în pierdere, recunoaşte Contador, Ţipor fiind capabil să satisfacă şi cele mai ciudate dorinţe.

Puţină lume ştia de acest joc, iar cei ce l-au aflat au încercat să-i descoasă pe cei doi hamali despre conţinutul livrărilor lor. Insă nici hamalii nu ştiau mai mult decât că, uneori, cufărul era foarte greu, pe când, alteori, părea să fie gol, că, uneori, aveau impresia că duc ceva prost împachetat, fiindcă se lovea la fiecare pas de unul sau de altul dintre pereţi, iar, altă dată, li se părea că transportă fiinţe vii. Mai ales această ultimă afirmaţie lăsa drum liber oricăror ipoteze. însă ce ipoteză putea să mai mire, atunci când era vorba de asemenea personaje? Şi cine să aibă curajul să le mai aducă şi acuze? Cel mult Fra Gregorio, însă acela nu s-a temut să învinuiască şi oameni cu funcţii mult mai înalte, motiv pentru care a şi sfârşit aşa cum a sfârşit. Dar chiar şi Fra Gregorio vorbeşte, referindu-se la acest subiect, cu prudenţă: nu pentru că i-ar fi fost frică, ci fiindcă recunoştea că nu exprimă decât ecoul unor zvonuri şi că nu are dovezi suficiente pentru a jura în faţa lui Dumnezeu că toate acele întâmplări erau şi reale. El, Fra Gregorio, n-a fost vreodată martor ocular la toate acele fapte. Măcar de atât l-a scutit Bunul Dumnezeu!

Aşa că vom reveni la sursa Contador. în 1420 au fost inaugurate lucrările la Marele Dom. Era pe vremea când Martin al V-lea, ultimul papă dat de ilustra familie romană Colonna, a izbutit să scoată Cetatea Eternă din cel mai cumplit marasm la care a ajuns să decadă vechea capitală a lumii. Florenţa, dimpotrivă, dorea să arate că omul mai are puterea de a crea, nu numai de a supravieţui. Pentru aceasta, ambiţia de a ridica domul cel mai mare din lume trebuia să-i justifice statutul de nou centru al rafinamentului, adică al spiritului care, prin graţia lui Dumnezeu, învinge întunericul. în vreme ce Sfântul Părinte se întor-cea în Italia, în drum spre Cetatea Eternă, a trebuit să adaste o vreme la Mantua şi apoi la Florenţa, aşteptând ca, mai înainte, regele Neapolelui[95] să accepte să părăsească Roma. La Florenţa, Martin al V-lea a fost vizi-tat şi de bătrânul Baldassarre Cossa, fostul antipapă loan al XXIII-lea, eveniment ce s-a constituit într-o întâlnire de mare însemnătate, vizita fostului antipapă dovedind că „schisma Apusului", prin care Sfântul

95 Juan al II-lea, ultimul reprezentant al Casei de Anjou.

Scaun a fost divizat atâta vreme şi care a făcut atât rău creştinătăţii, n-a rămas decât o tristă amintire. Au fost de faţă mulţi martori, pentru ca vestea să meargă cât mai departe. Contador pretinde că, la sfârşitul audienţei, Martin l-ar fi condus pe Baldassarre Cossa prin centrul oraşului, amândoi fiind aclamaţi de mulţimea adunată pe marginile drumului. Senioria Florenţei a vrut să cinstească evenimentul cu serbări şi focuri de artificii, cu un ospăţ popular şi cu „vitraliile mişcătoare" ale Iui Cossimo Locatti, dar papa a cerut ca momentul să fie tratat cât mai sobru. Trecând pe sub fereastra de la care privea Al Şaptezeci şi patrulea, amândoi înalţii ierarhi s-au oprit şi şi-au ridicat privirile. Apoi l-au salutat cu mâinile pe Omul din fereastră, binecuvântându-1, iar acela, la rândul său, a închinat către ei o cupă cu vin de Chianti.

La trecerea sfântului alai, era firesc ca lumea să se îngrămădească să urmărească spectacolul de pe margine şi de pe zidurile şi ferestrele caselor, de unde se putea vedea mai bine. Generaţii întregi, din tată în fiu, numeroşi florentini îşi aduceau aminte de acea zi şi o povesteau cu lux de amănunte urmaşilor. Şi, fiindcă se ştia pe unde va trece corte-

giul, era la fel de firesc şi ca ferestrele şi balcoanele palatelor familiilor celor mai înstărite — *popolo grasso* — să fie împodobite maiestuos, într-o adevărată competiţie. Aşa că nu trebuia să sară neapărat în ochi Palatul Bosci, cu cele trei ferestre de care atârnau mereu covoare scumpe şi pe pervazurile cărora se aflau stivuite perne de mătase viu colorate. Şi totuşi ambii papi s-au oprit tocmai sub locul de unde îi veghea Al Şaptezeci şi patrulea şi au privit îndelung la el, binecuvântându-1. Acesta a fost un moment care nu s-a uitat atâta vreme cât au trăit urmaşii martorilor oculari ai întâmplării.

Baldassarre Cossa, fostul antipapă loan al XXIII-lea, a murit puţină vreme după întâlnirea cu Martin al V-lea şi a fost înmormântat cu toată cinstea în capela de botezuri, unde amintirea i-a fost asigurată de sculpturile lui Michelozzo şi Donatello. Dar până să-şi găsească liniş-tea veşnică, s-ar mai fi întâlnit încă o dată cu Omul din fereastră.

Despre acel antipapă trebuie amintit că în jurul său circulau zvo-nuri dintre cele mai contradictorii, niciodată confirmate din plin. Cea mai cumplită acuză nu se învârtea în jurul tinereţii sale aventuroase, ci că l-ar fi otrăvit, la Bologna, unde devenise legat papal, pe predecesorul

său pe tronul pontifical, Alexandru al V-lea. Fusese vremea când Apusul avea concomitent trei papi, dintre care doar unul singur, Grigore al Xll-lea, va fi trecut în catastiful Vaticanului, loan al XXIII-lea, care domnise efectiv la Roma, rămânând în istorie drept antipapă. Grigore acceptase deja, atunci când a fost ales, să demisioneze în clipa când şi ceilalţi doi ierarhi cu pretenţii papale vor face acelaşi lucru. Insă şi aceia aveau susţinători puternici, ceea ce îi dădea fiecăruia convingerea că e adevăratul şef al Bisericii Catolice. Dacă Angelo Correr, Grigore al Xll-lea, fost ^patriarh latin de Constantinopol, impunea prin vârstă (avea peste 80 de ani deja Ia consacrare), prin ţinută (era foarte înalt, foarte uscăţiv şi umbla foarte drept) şi prin felul demn de a se purta, dacă aragonezul Benedict al XlII-lea, „papa de la Avignon", reuşise să-şi menţină poziţia timp de aproape 30 de ani, fapt cu totul uimitor pentru cineva care va rămâne în anale totuşi doar ca antipapă, Cossa se distingea prin capacitatea de a supravieţui la nivelul cel mai înalt. Arestat şi condamnat, el a fost unul dintre prizonierii de lux ai istoriei, petrecându-şi momentele de triumf sub protecţie imperială, iar cele de captivitate la ospeţele prinţilor germani. Şi ce ospeţe! Lui loan al XXIII-lea îi plăcea mâncarea bună şi multă. La sfârşit, noul papă,

Martin al V-lea, l-a reprimit în rândul înalţilor ierarhi în calitate de
episcop-cardinal al Toscanei. Grupul Patazzi fusese în relaţii cu fostul
antipapă, cât acesta domnise la Roma, relaţii la fel de misterioase pe
cum era întreaga activitate a celor din jurul veneţianului. La trei ani
după moartea lui Cossa, când a devenit doge Francesco Foscari — care
avea şi el să deţină funcţia foarte multă vreme —, grupul lui Patazzi a
prosperat, dovadă că s-ar fi situat de la început de partea câştigătoare
în luptele pentru putere din Veneţia. Cum cei treizeci şi patru de ani
cât a condus Foscari destinele „Reginei Adriaticii" s-au transformat
într-o nesfârşită perioadă de războaie, s-au legat şi dezlegat şi o mul-
ţime de alianţe, printre care cele cu Florenţa erau foarte importante.

In 1420, după plimbarea simbolică a papei şi a fostului antipapă
prin cetate, Baldassarre Cossa s-a întâlnit aproape zilnic cu abatele
Contador. Acesta se pare că l-a vizitat pe episcopul cardinal mai mult
în calitate de medic, lui Cossa fiindu-i greu să accepte multe dintre sfa-
turile taumaturgului, mai ales cele de a trece la un regim alimentar mai

puţin opulent. Ca să-i arate primejdiile la care se expune, de n-o lasă inai moale cu mâncatul în exces[96], Contador l-a dus în Palatul Bosci pentru a-1 vedea pe Raoul aflat în ultimul grad al bolii. (De data aceea, vizita clericului chiar a fost vizita pentru ultima împărtăşanie.) Raoul nu mai era decât piele şi oase, în vreme ce, într-o altă încăpere ce dădea în acelaşi coridor, stând sprijinit de pervazul unei ferestre, Al Şaptezeci şi patrulea părea sănătatea întruchipată. Cât a reuşit Contador să-1 sperie pe prelat cu imaginea lui Raoul, atât l-a însufleţit

---

96 Despre Cossa s-a spus că obişnuia să înghită zilnic mai mulţi pui, carne de vânat şi legume, astfel încât „trebuia să i se pună lui singur în faţă atâtea bucate câte se serveau de obicei de o societate întreagă la mesele date în cinstea unui oaspete de seamă". Desigur, aceasta era o exagerare, însă fostul antipapă loan al XXIII-lea s-a dovedit nu numai un mâncău fără de pereche, dar şi un fin cunoscător al tainelor bucătăriei. „Când nu avea la dispoziţie ce şi cât şi-ar fi dorit să-şi bage în gură, recurgea la scris." Galdoni susţine că celebrele manuscrise *Masa celor aleşi,* adevărate tratat e culinare, care nu lipseau în niciuna dintre bucătăriile celor ce-şi respectau rangul, ar fi fost opera lui Cossa. *Masa celor aleşi* a reprezentat biblia culinară pe care ucenicii bucătari trebuiau s-o buchisească din scoarţă în scoarţă, de voiau să ajungă vreodată să servească la palatele marilor seniori ai secolului al XV-lea.

întrevederea cu Omul din fereastră.

Despre acea vizită la locul unde nu putea pătrunde niciodată nimeni s-a vorbit şi chiar s-a şi scris mult. Este un bun exemplu pentru modul în care a fost colportată viaţa acestui personaj. Atât loan al XXIII-lea, cât şi Omul din fereastră nu s-au bucurat de niciun apropiat, de niciun intim cu care să fi pătruns împreună în amintire. Cossa a fost un veşnic oaspete special al supuşilor sau al „paznicilor" săi şi tratat în spiritul maximal al tuturor convenţiilor ce decurgeau din acele situaţii, în vreme ce Al Şaptezeci şi patrulea n-a comunicat, timp de 66 de ani, cu lumea decât de la înălţimea ferestrelor de la etajul al doilea al Palatului Bosci. Practic, tot ce se ştia despre ei era filtrat de imaginaţia celor ce i-au văzut. Adăugând la aceasta misterul din jurul grupului contelui Pantazzi, orice informaţie despre acele personaje trebuie luată cu multă prudenţă. Ca şi întâlnirea din Palatul Bosci dintre Omul din fereastră şi Cossa, în prezenţa Iui Contador. FAE (Frei, aber einsam[97]),

97 Liber, dar singur.

sonata pentru pian şi vioară de Brahms, se spune că ar fi fost inspirată din deviza de viaţă pe care şi-ar fi ales-o celebrul virtuoz al viorii Joseph Joachim. Numai că pe frontonul Palatului Bosci, deasupra sfinxului, se putea citi acelaşi înscris în cea mai pură limbă latină. La rândul său, Ghidul Florenţei din 1874 pretinde că „Liber, dar singur" ar fi apărut pe Palatul Bosci după anul 1420 şi că aceasta ar fi fost prescurtarea unei fraze des invocate de Baldassarre Cossa, episcopul-cardinal de Tuscolo şi fostul antipapă loan al XXIII-lea: „Nu există favoare mai mare pentru un creştin decât să trăiască liber şi singur doar cu Dumnezeu." La rândul ei, fraza e atribuită încă Sfântului Antonie cel Mare, primul retras în pustie dintre credincioşii intru Iisus.

Cu prilejul invocării acelei „întâlniri istorice", au fost combinate toate amănuntele imaginabile a fi fost ascunse în întunericul din spatele Omului din fereastră. Se spunea că s-ar fi aflat de faţă şi alte personaje aduse de hamalii lui Ţipor în celebrul cufăr şi care ar fi plecat pe aceeaşi cale. Chiar se şoptea că atunci şi acolo s-ar fi hotărât politica mare a lumii, printre cei prezenţi numărându-se cele mai importante capete încoronate ale Europei şi chiar şi Marele Vizir, comandantul armatelor turceşti. Desigur, de la acea adunare n-ar fi lipsit nici Cosimo de Medici, fiul celebrului Giovanni de Bicci, înţeleptul bancher. Mai mult, se pretindea că Martin al V-lea ar fi aflat de acea

întrunire secretă şi că ar fi considerat că Baldassarre Cossa, fostul antipapă, şi-ar fi depăşit din nou atribuţiile, motiv pentru care mâncăciosul episcop-cardinal al Toscanei ar fi murit înecat cu un os de peşte, cu prilejul unuia dintre chiolhanurile sale zilnice. Fiind pedepsit pentru lăcomia sa nepotolită în aceeaşi măsură în ceea ce priveşte mâncarea, ca şi onorurile. (Ce sfârşit frumos pentru un asemenea gurmand! se recunoştea şi de cei mai critici adversari ai săi.) Scribul pomeneşte această legendă fantastică doar pentru a arăta extraordinarul impact pe care a ajuns să-l joace Al Şaptezeci şi patrulea în conştiinţa vremii.

Multă vreme, s-a spus că tot atunci ar fi fost momentul când ilustra societate de responsabili ai mersului lumii ar fi postulat ideea că doar acele popoare au vocaţia dominaţiei care reuşesc să se desprindă din rigiditatea vieţii dictată de confortul stabilirii într-un anume loc. Marile cuceriri se fac prin îndrăzneala mişcării, în special prin deplasarea pe

apele nesfârşite ale lumii. Un secret la lumină acesta, însă Apusul doar atunci l-ar fi descoperit: Africa, de la cartaginezi, nu avea corăbii cu care să se avânte în larg, nici orientalii din Asia îndepărtată n-au venit pe ape. Cât va mai putea dura asta? Veneţienii singuri au îndrăznit, iar, de la vechii vikingi încoace, europenii s-au mulţumit să ajungă hagii, oprindu-şi paşii la Sfântul Mormânt. Epoca de glorie a lui Alexandru Macedon a trecut de mult, de acum pământul va trebui cucerit acos-tându-se pe ţărmuri. Cei ce nu vor înţelege acest comandament al evoluţiei, rămânând lipiţi de uscatul lor, vor sfârşi drept sclavi ai cuce-ritorilor veniţi pe ape. Baldassare Cossa nu putea să fi lipsit de la acea adunare de taină, mai ales dacă se aducea la lumină că acesta — fost mic senior la Ischia, unul dintre locurile secrete unde îţi ţineau piraţii prăzile — a ajuns ceea ce a ajuns jefuind şi el mările. Cine să ştie mai mult ca fostul Summus Pontifex ce beneficii puteau aduce expediţiile pe nesfârşitele mări ale Terrei? De altfel, legenda avea să mai continue multe decenii şi se va stinge abia odată cu amintirea Omului din fereas-tră. De pildă, amiralul lui Carol Quintul, Andrea Doria, unul dintre cei mai de succes mercenari ai istorie (dacă ne gândim că a reuşit să tră-

iască până Ia o vârstă extrem de înaintată) avea să-şi convingă suve-
ranul să pornească bătălia pentru Alger. Dar nu numai atât, amiralul
Doria a insistat, fără prea mare succes, să pornească şi o expediţie mult
mai ieftină şi mai promiţătoare în josul coastelor Africii. In mod ciu-
dat, argumentele folosite de el nu se bazau pe experienţa averilor cu
adevărat fabuloase aduse de exploratorii în slujba ibericilor, ci pe con-
cluziile întrunirii din Palatul Bosci. Surse ulterioare nu comentează
izvorul acelor argumente: fie că istoria Celui de Al Şaptezeci şi patrulea
nu le era cunoscută, fie că li s-a părut bună doar pentru menestreli.
Doar o singură remarcă în chestiune a găsit scribul, o remarcă negativă:
în cinstea amiralului lui Carol al V-lea, celebru luptător împotriva
piraţilor, unul dintre cele mai faimoase transatlantice de lux de după al
Doilea Război Mondial se va numi SS Andrea Doria. In timpul celei
de a cincizeci şi una curse pe care a întreprins-o, la 25 iulie 1956, în
drum spre New York, nava s-a ciocnit de un alt vapor de pasageri, MS
Stockholm, aparţinând de Svenska Amerika Lines. Consecinţele ar fi
putut fi la nivelul dezastrului Titanicului, dacă mijloacele de comunicare

şi de intervenţie n-ar fi devenit mult mai performante. Imediat au apărut o serie de materiale de presă, câteva apreciind că acea catastrofă ar fi fost urmarea intervenţiei unei mâini criminale. Aşa a revenit la suprafaţă şi amiralul din veacul al XVI-lea, despre care Ron Brown a spus că s-ar fi inspirat dintr-un fals conţinând „un fel de stenogramă" a unei întâlniri secrete la Florenţa, în Palatul Bosci, când trimişii persoanelor importante ale lumii au stabilit importanţa expediţiilor maritime de descoperire şi cucerire de noi teritorii. „întâlnirea aceea n-a fost decât uri fals", pentru că „n-ar fi putut participa la ea atâtea părţi rivale şi, mai ales, reprezentanţii Veneţiei [care aveau tot interesul să-şi conserve experienţa avantajelor iniţiativelor în domeniu]." Scribul se abţine de la orice comentariu, însă nu poate ignora simplul fapt că Ron Brown mai avea informaţii despre existenţa Palatului Bosci.

Omul din fereastră arbora o prezenţă diferită la fiecare dintre cele trei puncte de observaţie: o pălărie roşie înaltă, un fel de turban, şi mănuşi negre la fereastra dinspre Piaţa Mare, o tichie verde şi mănuşi verzi la cea dinspre străduţa îngustă spre care dădea intrarea principală în palat, o legătură cenuşie în genul celei purtate de Lorenzo

Magnificul
în celebrul portret al Iui Bronzino şi mănuşi galbene în fereastra de pe
peretele lipsit de porţi. Şi covoarele şi pernele erau asortate acestor
veşminte ce nu s-au schimbat nici măcar o singură dată în cei 66[98] de
ani, cât figura parcă impasibilă a dominai Florenţa de la catul al doilea
al Palatului Bosci. Iar, „în zilele senine, când aburii Florenţei se ridicau
mult deasupra cetăţii, lăsând cerul mai albastru decât sufletul, iar
fereastra spre Dumnezeu se deschidea cu multă bunăvoinţă", în vitra-
liile schimbătoare oglindite în râul Arno, Al Şaptezeci şi patrulea părea
mai viu decât dacă era văzut în mod direct , se mişca mai mult, uneori
părea că face un anumit lucru: că ia o carte, cojeşte o portocală sau îşi
umple cupa. (în celelalte posturi, Omul din fereastră doar privea, uneori
zâmbea, alteori îşi lăsa ochii să se plimbe în direcţii nedefinite, câteo-
dată închina cupa către cineva sau o vărsa peste capul altcuiva. Foarte
rar, lăsa să-i scape şi câteva cuvinte. însă toate erau semne, un alfabet

98 Iarăşi suspecta cifră 66...

pe care florentinii au învăţat să-I interpreteze şi să-1 explice şi unor străini privilegiaţi. Erau ipostaze care nu aveau nimic comun cu un om obişnuit. La un moment dat, chiar s-a şi insinuat că meşterul Cossimo Locatti ar fi realizat un android mecanic, pe care l-ar fi postat în locu-rile ştiute din chenarele ferestrelor Palatului Bosci, atât erau de rigide toate manifestările Celui de AI Şaptezeci şi patrulea. Şi asta nu o zi sau o lună, ci şaizeci şi şase de ani bătuţi pe muchie. Câţiva îndrăzneţi au pus la încercare „arătarea" şi au încercat să intre în vorbă cu ea. „Arătarea" le-a răspuns cât se poate de logic, în spiritul constantei ei conduite, aşa cum s-a comportat şi la defilarea din „Pastele proştilor". Numai că toţi acei îndrăzneţi au avut, în curând, necazuri mari, încât s-a răspândit credinţa că nu e bine să i te adresezi neîntrebat Omului din fereastră şi cu atât mai puţin să simtă acesta că îl pui la încercare. Drept urmare — „Nu se ştie niciodată ce e adevărat într-astfel de ame-ninţare!" — asemenea tentative nu s-au mai repetat.[3f>])

Fiind mai bine să nu pui prea multe întrebări în legătură cu Al Şaptezeci şi patrulea şi cu atât mai puţin să comentezi cu alţii ceea ce aveai impresia că îţi transmit semnele venite de la acela, s-a format o adevărată mantică intimă practicată de fiecare şi păstrată doar pentru

sine. Marile evenimente ale lungii perioade cât a avut loc acel imput de mesaje, schimbările protagoniştilor lumii ori simplele evenimente familiale ale fiecăruia îşi găseau confirmările după „comunicarea" cu Sfinxul din Florenţa. Trecând pe străduţa îngustă din care se deschidea Palatul Bosci, cineva a observat că Al Şaptezeci şi patrulea nu se găsea

la locul său. Şi, cotind în piaţă, nu l-a văzut nici la fereastra spre Palatul Seniorie. Cum omul tocmai păşise afundat în gânduri, îngrijo-
rat că nu i s-au întors încă cele două corăbii care ar fi trebuit să sosească de vreo lună din Africa, s-a simţit năpădit de presimţirile cele
mai negre. Şi, într-adevăr, abia ajuns la sediul băncii, a şi primit cum-
plita veste că ambele corăbii fuseseră atacate şi capturate de turci. Alt-
cineva, un om mult mai simplu, un *ciompi,* nu l-a zărit pe Omul din
fereastră la postul său, tocmai în ziua când aştepta ca femeia să-i nască
primul copil. Femeia şi copilul au murit la naştere. în schimb, acelaşi
bărbat, după ce s-a recăsătorit, mergând „întâmplător" pe strada unde
Palatul Bosci nu avea nicio intrare, ci doar un şir lung de ferestre, l-a
zărit pe Omul din fereastră zâmbind, iar copilul care i s-a născut a fost
un băiat sănătos, care avea să depăşească mult condiţia familiei sale. Şi
iată şi un caz celebru: şi mai formidabil a fost semnul pe care l-a primit
un funcţionar mărunt, Bernardo di Niccolo Machiavelli, când, la 3 mai
1469, soţia i-a născut un fiu ce va rămâne în istorie: Bernardo di Niccolo Machiavelli s-a pomenit că i-a căzut în faţa paşilor săi o pernă
învelită într-un brocart splendid ornat cu fir de aur. Privind în sus şi
neştiind cum să procedeze, Omul din fereastră i-a făcut semn că

poate
să păstreze obiectul acela scump. A fost un indiciu indubitabil acela şi,
călcând consemnul de a nu povesti cele pe care fiecare le traducea în
felul său, fericitul tată l-a mărturisit şi altora, fiind totodată convins,
încă de atunci, de viitorul glorios al fiului ce tocmai se năştea.

Scribul se va opri aici cu enumerarea exemplelor. Dar va adăuga un
lucru: „Axioma principală a teoriei sistemice postulează că sensul unui
fenomen (pentru noi un «obiect cognitiv» sau o comunicare) nu există
prin el însuşi, ci se naşte printr-o punere în relaţie a elementului res-
pectiv cu celelalte elemente de care este legat în mod necesar în cadrul
unui «sistem»."[99] în cazul nostru, acest „sistem" s-a format în timp şi
a fost reprezentat de totalitatea aluziilor şi a puţinelor mărturisiri com-
plete în legătură cu cele Ia care se aştepta lumea de la Omul din fereas-
tră. Aluziile, la rândul lor, ofereau şi ele interpretări diferite. Mai ales

99 Alex Muchielli,yţrfa *de a influenţa, Analiza tehnicilor de manipulare,* Collegium,
I'olirom, 2002, p. 58.

că aveau întotdeauna o conotaţie mai degrabă conspirativă, ca orice afirmaţie pe care nu e bine s-o faci în public. Există totuşi o culegere de întâmplări redactate sub forma unui jurnal, un manuscris de o factură singulară, neobişnuit chiar şi pentru un şoarece de bibliotecă asemenea bietului scrib. Conspirativitatea, stilul esopic, multe grafeme personalizate, indescifrabile pentru cititor, alături de scrisul schimbător şi de precizări extrem de exacte fac lectura mai mult decât derutantă. Manuscrisul îi este atribuit abatelui Juan Maria Xavier Ignacio Paolo di Contador şi îi este dedicat „Minunatului Senior, binefăcător al atâtor creştini, iluminatului şi strălucitului Conte Giacomo Patazzi".
Aşa cum scribul a mai amintit, mulţi specialişti consideră că acest jurnal ar fi fost, de fapt, jurnalul Celui de Al Şaptezeci şi patrulea. Contador a avut o viaţă activă şi a fost amestecat în multe evenimente ale timpului său. El n-ar putut fi perceput, în niciun caz, drept renumitul sfinx impasibil, adăstând o viaţă îndelungată la ferestrele palatului său. Cum majoritatea datelor despre Al Şaptezeci şi patrulea provin din surse indirecte, îmbrăcate în numeroase mituri şi credinţe din Florenţa veacului al XV-lea, scribul tinde să creadă — neavând însă nicio dovadă certă — că misterioasele personaje Contador şi Omul din

fereastră n-ar fi fost decât una şi aceeaşi persoană ce s-a oglindit în mod diferit în conştiinţa vremii. (Şi a murit odată cu ea...)

Dacă acceptăm teoria lui Giordano Bruno, cum că manipularea se face prin eros înţeles ca magie, prin stimulii care excită simţurile, ele oferind imaginaţiei atracţie sau repulsie, satisfacţie sau insatisfacţie[100], trebuie să acceptăm şi că aceasta nu se întâmplă doar într-un singur sens, ci şi emiţătorul simte satisfacţia şi insatisfacţia, chiar dacă nu întotdeauna aceleaşi cu cele ale receptorului. Aşadar, nu numai Omul din fereastră i-a influenţat („manipulat") pe cei ce-i treceau pe sub ziduri, dar şi el însuşi, fiind o fiinţă vie şi nu un android creat de Cossimo Locatti, trăia cele pe care le contempla. Descrierea acelor trăiri reprezintă elementul cel mai de preţ găsit de scrib, indiferent dacă ele au aparţinut nemijlocit Sfinxului din Florenţa ori unui substitut,

---

100 Vezi şi loan Petru Culianu, *EROS şi MAGIE în Renaştere, 1484,* Nemira, 1994.

abatelui Contador. Faptul că acesta din urmă îşi păstra în biografie propria sa legendă iberică — despre care nu voia să vorbească... — nu reprezintă o dovadă că trimiterile la interregnul din anii 1410-1412 să nu fi fost decât acoperirea pentru o altă origine. în schimb, despre Omul din fereastră avem destule dovezi că ar fi venit din „Ţara dinspre tătari" şi suficiente indicii că ar fi fost fiul Exorcistului, că, prin urmare, a fost Al Şaptezeci şi patrulea din lungul şir. Mai mult, cum din punct dc vedere strict logic, cade în mit viaţa cuiva care a trăit un destin atât de îndelungat influenţând o comunitate numeroasă şi puternică, stând pur şi simplu la fereastră, „viaţa cu evenimente" este mult mai credibilă. Şi de ce să nu-şi fi construit misteriosul Contador şi ipostaza contemplativă drept aversul propriei sale efigii? Mai ales că nu fiecărui cleric îi era îngăduită o viaţă îmbelşugată ca cea a lui Baldassarre Cossa, fostul antipapă, iar critici severi şi influenţi, asemenea lui Fra Gregorio, erau tot mai mulţi, pregătind ascensiunea lui Savonarola.

Ceea ce i-a impresionat pe contemporanii Omului din fereastră era că, deşi aparent acesta nu se mişca din postul (posturile) său (sale) de observaţie, părea să fie la curent în timp real cu tot ce se întâmpla în

cetate şi în lume, chiar dacă majoritatea evenimentelor nu se desfăşurau în câmpul său vizual. De pildă, a rămas o enigmă cum de a ştiut despre căderea Constantinopolului înainte ca solii să aducă vestea la Florenţa. (Ulterior, din nou grupul Patazzi a venit primul cu ştirea: veneţienii i-au sprijinit, ca întotdeauna, pe cei ce le puteau oferi avantaje materiale, iar în 1453 aceia au fost turcii. Şi genovezii au procedat la fel, chiar ajutându-i pe turci să treacă pe uscat corăbiile peste Cornul de Aur prin Pera, unde ei, genovezii, s-au instalat din timp. în *Jurnalul* lui, Contador scrie despre modul cum le-ar fi transmis noutatea Omul din fereastră florentinilor: „Iar de la înălţimea poziţiei sale, el [Al Şaptezeci şi patrulea] le-a spus rânjind unor bărbaţi care conduceau spre noii lor stăpâni câţiva turci capturaţi şi făcuţi sclavi că aceia nu sunt robi, ci cel puţin egalii romanilor şi că, în curând, s-ar putea ca robii să devină stăpânii stăpânilor lor actuali. Oricine ar fi zis aşa ceva risca să fie cumplit urât şi pedepsit pentru acele vorbe. Dar pe Omul din fereastră nimeni nu l-a contrazis niciodată, mai ales că el s-a şi

exprimat atât de rar în vorbe. Pentru toată lumea, cuvintele Omului din fereastră au constituit un eveniment şi toţi au înţeles că s-a întâmplat ceva deosebit în lume. Pe urmă, după numai câteva zile, au venit şi primii martori oculari de la faţa locului şi au adus vestea că, într-adevăr, capitala Imperiului de Răsărit a căzut. Dar ceea ce a fost cel mai uimitor şi a confirmat toate părerile despre puterile misterioase ale Omului din fereastră a fost că el a spus acele cuvinte celor ce-i duceau pe sclavii turci exact în ziua de 29 mai, ziua când sultanul numit Mehmed II a intrat în capitala Sfântului împărat Constantin *."Jurnalul* dă o explicaţie cum de a fost la curent Omul din fereastră cu cele petrecute la săptămâni de drum depărtare, amintind amănunte semnificative ce au precedat atacul final: cu exact şapte zile mai devreme a avut loc o eclipsă de lună, fenomen ce părea să confirme sfârşitul oraşului: luna, simbolul Constantinopolului, pur şi simplu a dispărut de pe cer; apoi, după alte patru zile, o ceaţă deasă a acoperit metropola — până atunci nu s-a mai văzut niciodată ceaţă în mai pe acele tărâmuri; în aceeaşi seară, nişte lumini stranii au învăluit catedrala Ilagia Sophia. Pentru cei suficient de învăţaţi să cunoască semnele şi să şi creadă în

ele, nenorocirea era inevitabilă. Şi cine se pricepea mai bine ca Al Şaptezeci şi patrulea să vadă semne unde ceilalţi oameni treceau fără să aibă habar de ele? (Cum a luat cunoştinţă Al Şaptezeci şi patrulea de acele „semn*e", Jurnalul* nu ne spune.)

Şi a rămas o enigmă şi faptul că a dat semne indubitabile că a ştiut, clipă de clipă, pregătirea şi desfăşurarea atentatului din biserică, în care, în aprilie 1478, conspiratorii conduşi de familia Pazzi s-au ridicat împotriva Medicilor. Poate că enigma aceasta a rămas cea mai comentată, fiindcă a fost ultimul eveniment la care a mai asistat AI Şaptezeci şi patrulea: în luna mai a aceluiaşi an, ferestrele din Palatul Bosci au fost închise, iar covoarele şi pernele retrase, după ce au putut fi văzute acolo de mai multe generaţii de florentini şi de oaspeţi ai oraşului. în acel 25 aprilie 1478, Omul din fereastră, cu figura neschimbată de atâta vreme (ori poate că, putându-1 zări fără întrerupere, oamenii n-au sesizat atacurile vârstei...), părea că vede prin zidurile catedralei Santa Maria del Fiore, prin zidurile Palatului Pazzi, ale Palatului Senioriei şi ale tuturor locurilor unde s-au petrecut evenimentele. Ba mai mult, se

spunea că mulţimea, care a trecut cu totul de partea Medicilor, şi-a ales victimele şi şi-a îndreptat acţiunile sângeroase împotriva complotiştilor parcă descifrând din privirea Sfinxului pe cine să linşeze, pe cine să spânzure şi încotro să năvălească. Ceea ce a născut ultimele nelămuriri în privinţa atitudinilor Omului din fereastră: dacă a fost atât de fidel familiei de Medici, de ce nu a prevenit-o, mai ales că lumea era convinsă că a cunoscut şi preparativele atât de îndelungate şi de minuţioase ale atentatului? O senzaţie mistică i-a învăluit pe cei ce îşi puneau asemenea întrebări parcă depăşind puterea de înţelegere a minţii omeneşti, aşa cum — iertat fie-le sacrilegiul — de prea multe ori nu erau în stare să priceapă nici raţionamentele după care conduce Dumnezeu lumea şi, în special, propriul destin al celui ce se mira. N-au putut fi confirmate în niciun fel concluziile de pe urma acelui sângeros moment din atitudinea familiei de Medici faţă de Palatul Bosci, deoarece, iată, după puţin timp, ferestrele de la etajul al doilea s-au închis şi ele, sfârşindu-şi veghea de atâţia ani. (De altfel, prudenţa legendară, considerată de aproape toţi scribii, în frunte cu Machiavelli, drept principala virtute câştigătoare a lui Lorenzo de Medici, l-a făcut pe accsta să păstreze o distanţă politicoasă faţă de Palatul Bosci.

Cum Omul din fereastră nici măcar n-a ieşit din casă vreme de peste şase decenii, el nu părea un rival în reprezentarea politică, ci, mai degrabă, un simbol acceptat de cetăţeni, un simbol ce îşi folosea puterile misterioase de la înălţimea jucătorului faţă de tabla de şah. Era o nouă dovadă de înţelepciune aceasta: atâta timp cât Al Şaptezeci şi patrulea nu putea fi dovedit a avea ambiţii de conducător al cetăţii, câtă vreme nu existau mărturii că ar fi fost amestecat în complicatul joc de intrigi şi comploturi, era mai bine să-l accepţi la fel cum era acceptat de către toţi cei ce-1 ştiau. Iar aceştia nu erau deloc puţini.)

Şi au fost şi alte nenumărate evenimente ce s-au desfăşurat în lume, iar Omul din fereastră părea să le vadă pe toate de la înălţimea postului său de observaţie — pe cele din apropiere şi pe cele de departe —, şi doar spaţiul şi timpul limitat al scribului îl împiedică să prezinte şi alte asemenea întâmplări de toată mirarea.

Poate că a fost firesc să se închidă, în sfârşit, ferestrele Palatului Bosci, Florenţa fiind pe punctul să asiste la un sacrilegiu: oamenii priveau în sus spre catul al doilea, unde îl căutau pe Omul din fereastră dc parcă ar fi scrutat cerurile în nădejdea de a-1 găsi pe însuşi Dumnezeu. Mai mult decât atât: lumea îşi formula în gând întrebări ce excedau simpla cerere de confirmare şi punea în aşteptarea ei şi câte o cerinţă expresă (să i se însănătoşească o rudă, să i se întoarcă o caravană, să i se moaie inima iubitului etc.), o ccrinţă aşa cum este cea conţinută într-o rugăciune faţă de Cel Atotputernic. Dumnezeu este doar Unul şi înlocuirea lui cu oricine altcineva nu propagă decât o groaznică erezie. Erezie din partea celui care o îndeplineşte şi erezie din partea celui ce permite să fie în centrul unei astfel de atitudini. Dar pretindea cu adevărat Al Şaptezeci şi patrulea să fie idolatrizat? Juca el rolul icoanei de sus, de pe perete? Pentru a răspunde, ar trebui să acceptăm că Omul din fereastră cunoştea, aşa cum se credea, tot ce se întâmplă în jur şi nu numai, deci să fim de acord că ar fi fost la curent şi cu ce se dezvolta în mintea celor ce îi căutau din stradă privirea. Dacă, dimpotrivă, rămânem raţionali şi considerăm asemenea vorbe ca

făcând parte doar din poveste, o astfel de calitate contrazicând legile organelor noastre de simţ, nu putem să-l condamnăm că ar fi ştiut cum se oglindeşte el în conştiinţa fiecăruia dintre cei ce îl implorau în gând.

Cu vremea, pupilele din ochii Omului din fereastră au devenit tot mai leneşe, pe măsură ce păreau că urmăresc imagini depăşind, într-adevăr, câmpul lor vizual. Privirea celui ce a râs, în 1412, împre-ună cu gloatele de beţivi prăznuind „Pastele Proştilor" rătăcea acum pe alte tărâmuri. Figura nobilului roman, tolănit pe canapea, rupând, din când în când, un bob din ciorchinele uriaş de struguri din tipsia bogat ornată aşezată la dispoziţia-i ori ducând absent la buze la fel de splen-dida cupă în lichidul căreia i se răsfrângea chipul rămas acolo, în vreme ce sufletul îi era departe, figura nobilului roman de pe mozaicul antic revenise în rama ferestrelor, asemenea figurii Celui de Al Şaptezeci şi patrulea transpusă, pe vremuri, în „vitraliile mişcătoare" ale lui Cossimo Locatti în valurile râului Arno. Doar că Locatti n-a avut destinul fiului Exorcistului şi viaţa i s-a curmat de decenii şi, odată cu ea, au intrat în uitare şi minunile inventatorului, nemaifiind cine să se priceapă să le

pună în fapt[101]. Aşa că Omul din fereastră nu mai sfida legile opticii apărând pe râu, în schimb, nobilul roman sfida legile timpului, renăscând din trecut în imaginea şi în culorile Renaşterii. Starea de otium a supravieţuit în veşnica reverie o omului. Citind *Jurnalul* lui Contador, atât cât ne mai este permis a descifra din el, trăim impresia că ne aflăm în faţa unei opere literare de mare fineţe, a dedublării perfecte a unei conştiinţe: abatele, veşnic amestecat în tot felul de jocuri conspirative, înconjurat de personajele cele mai misterioase — ce nu arareori s-au dovedit a fi şi cele mai active —, *tânjea în aceeaşi măsură după acţiune ca şi după o viaţă liniştită.* Or, viaţa liniştită era, în accepţiunea sa, conştiinţa că în jurul tău se află cei apropiaţi (dar nu te sufocă prin prezenţă, decât dacă, din când în când, le-o ceri[102]), conştiinţa că te afli în

101 Un alt meşter celebru, Leonardo da Vinci, se spune că s-ar fi inspirat (şi) din lucrările lui Locatti, în special din cele construite pe probleme de optică şi de mecanică. Totuşi, Leonardo nu s-a arătat prea încântat de opera predecesorului său, pe care-1 considera mai degrabă un „saltimbanc al ştiinţelor" şi nu s-a implicat în niciun fel în conservarea moştenirii lui Locatti.

102 In spiritul timpului, familia reprezenta garanţia că întreaga sforţare a unui om de a acumula avere şi faimă avea să fie folosită de urmaşi, dând un sens escatologic vieţii. O suferinţă, o frustrare, un ideal de neîmplinit

mijlo-
cul unei comunităţi de care aparţii, care te ocroteşte, dar nu te deran-
jează cu nimic, conştiinţa că nu trebuie să-ţi iroseşti vremea cu niciun
fel de munci pentru a putea vieţui aşa cum doreşti şi nu aşa cum eşti
obligat, conştiinţa că ai puterea de a nu face decât minimul necesar de
a trăi astfel. Toate astea par absolut nelalocul lor în biografia unui
Contador trăind atât de intens şi de periculos. Şi totuşi ele răzbat nu
ca o frustrare, ci ca o năzuinţă împlinită în jurnalul aceluia. Iată un
exemplu: „Ce rost are să fii mereu preocupat să faci cât mai mulţi bani?
Şi ce rost are să ai bani în plus, mai mulţi decât ai putea cheltui, după
ce ţi-ai satisfăcut toate plăcerile?" se întreabă autorul, imediat după ce
povesteşte cu lux de amănunte modul complicat prin care, împreună
cu mai mulţi tovarăşi („fraţi") din grupul lui Patazzi a reuşit să pună
mâna pe o avere colosală, luată de la un ticălos care nu o merita în
niciun chip. Şi iată şi un alt exemplu, provenind din acelaşi jurnal:

---

pentru
Contador, care — ca abale — era obligat la celibat.

„Toate acţiunile omului pornesc din frustrare. Şi, mai ales, din teama de frustrare. Un băiat iubeşte o fată din frustrarea că aceea ar putea să ajungă să aparţină altuia. Un tânăr se înrolează ca mercenar din frustrarea pe care a resimţit-o mereu că ai săi sunt atât de săraci. Dacă mă gândesc bine, eu însumi suport şi mă angajez Ia atâtea acţiuni [incomode], presupunând activităţi ce nu-mi fac nicio plăcere, doar spre a mai repara ceva din situaţia în care mă aflu. De teama de şi mai rău, de frica altor frustrări îmi risc fără contenire timpul şi viaţa."

Autorul insistă mereu pe o idee, ca pe o scuză: el pretinde că fiinţele superioare nu se pot mulţumi doar cu acţiunile menite a le asigura supravieţuirea şi spune că, în tinereţe, ar fi urmărit „cu multă răbdare şi atenţie" modul cum nici măcar câinii sau caii nu se mulţumesc doar cu atât. Insă omul, mai mult decât celelalte vieţuitoare, se arată uneori mai preocupat de această a doua latură a sa, aceea de a da un sens al supravieţuirii sale. Problema este că acel sens nu-i este clar şi duce, de multe ori, la adevărate erezii. Fiecare individ, pretinde Contador, nu face decât să-şi caute tot timpul satisfacţia, chiar dacă ea nu reprezintă acelaşi lucru pentru fiecare. Orice om face şi o serie de lucruri ce nu-i

produc prin ele însele satisfacţie imediată, dar îi dau speranţa unei satisfacţii amânate. Ori îi dau impresia că va scăpa de una dintre numeroasele sale frustrări. Scribul nu ştie dacă a descifrat corect mesajul, însă crede că nu s-a înşelat prea mult: Contador, veşnicul complotist mizând de multe ori totul pe o singură carte, a fost cel ce a încercat doar astfel să scape de spectrul frustrărilor, în vreme ce Omul din fereastră, adâncit în reverie şi permiţându-şi şi scurte şi plăcute divertismente, când intra în contact cu trecătorii, era cel ce nu mai trebuia să lupte nici pentru supravieţuire în condiţiile dictate de voinţa sa şi nici la înlăturarea unor frustrări care acolo, la punctul său de observaţie, nu aveau ce căuta.

Din aceste fragmente şi din altele la fel, am putea trage concluzia că imaginea din fereastra de la etajul al doilea al Palatului Bosci nu este decât visul întreprinzătorului abate Contador, în momentele-i de oboseală. Dar scribul a avut un adevărat şoc, atunci când a văzut pentru prima oară tripticul intitulat „Bărbatul din fereastră" al unui maestru anonim, desigur florentin. Portretul stângaci pe care a încercat bietul

scrib să îl facă descriind apariţiile Celui de Al Şaptezeci şi patrulea la fereastra (ferestrele) de la etajul al doilea al Palatului Bosci nu este decât o redare a acelei opere geniale. într-o ramă şi pe un fond din scândură, ambele fin sculptate, au fost prinse trei variante ale aceleiaşi teme, un bărbat privind de la fereastră spre Florenţa: pe suportul pe care sunt fixate cele trei tablouri ne sunt înfăţişate în basorelief scene cotidiene din viaţa cetăţii, precum şi o mulţime de personaje animând acel decor. „Bărbatul din fereastră", acelaşi în cele trei ipostaze aproape identice, doar că altfel îmbrăcat în fiecare dintre ele, are o privire care transcende peisajul reprezentând Florenţa. El se uită într-o direcţie nedefinită, incapabil să rămână la nivelul concetăţenilor săi. Primul lucru care iese în evidenţă este datorat, probabil, viciilor proporţiilor şi ale perspectivei. De aceea, lucrarea, la prima vedere, pare anterioară atelierelor maeştrilor Renaşterii. Pe urmă însă, urmărind mai atent lemnul de culoare închisă, nu se mai poate aduce nicio obiecţie tehnicii autorului. Acolo, în decor, oamenii, animalele şi clădirile au o preg-nanţă de-a dreptul realistă. (După multe secole, scribul a cumpărat, de la un chioşc oarecare, una dintre multele vederi în relief,

fotografia
semănând izbitor cu fundalul tripticului Anonimului din Florenţa. Aceeaşi Florenţă unde se vând suveniruri cu „imagini din autenticul
istoric", realizate desigur pe calculator şi scanate pe o imprimantă în
relief. Ca să dea impresia de patină, acele producţii comerciale sunt
oferite în culori închise, asemănătoare cu lemnul tripticului.) Aşa că nu
lipsa cunoştinţelor l-a făcut pe maestrul din veacul al XV-lea să ignore
regulile elementare ale proporţiilor şi ale perspectivei în cele trei
tablouri din care priveşte „Bărbatul din fereastră", ci dorinţa de a-i
atribui un rol special eroului devenit excepţie[103]. Revenind la privirea
lui, vom vedea că bărbatul este şi nu este de faţă. După ce te obişnu-

103 Mai mult decât atât: maestrul era la curent şi cu tehnici mai avansate:
pe fundalul întunecat de lemn, i s-a atras atenţia scribului necunoscător că pe
imaginea înfăţişând râul Arno se afla răsfrânt în anamorfoză chipul Bărbatului
din fereastră. Anonimul Florentin trebuia să fi fost martor şi la vitraliile mişcă-
toare ale lui Cossimo Locatti, fiind, după cunoştinţa scribului, singurul care a
imortalizat o aplicaţie a uneia dintre ele.

ieşti cu strania şi atât de puţin cunoscuta capodoperă, observi că te afli în faţa unei uitături speciale, uitătura unui individ saşiu. Strabismul său era divergent: cu un ochi fixa cetatea şi realităţile ei, cu celălalt... cu celălalt privea într-o altă lume. De obicei, suntem tentaţi să evităm privirea unui strabic, la fel cum ne ferim instinctiv de tot ce nu este frumos, adică de tot ce este altfel decât ar trebui să fie în aşteptările noastre. De asemenea, de obicei, ochiul care „se uită alături" este un organ care şi-a pierdut funcţia sau şi-a diminuat-o în mod semnificativ. In cazul „Bărbatului din fereastră", niciuna dintre aceste două reguli nu este valabilă: în loc să ne facă să-l ignorăm, ochiul strabic ne atrage atenţia ca un magnet. Iar în ceea ce priveşte acuitatea, tocmai acel ochi pare să fie cel pătrunzător. El pare să surprindă o fericire neliniştită, bucuria eternă.

Apoi, în urma atentatului din mai 1478, cu puţin timp înainte ca ferestrele Palatului Bosci să se închidă, sculptorul Orsino a realizat „trei figuri în mărime naturală ale lui Giuliano şi Lorenzo de Medici: din lemn de stuf, acoperite cu postavuri cerate, cu capul, mâinile şi picioarele de ceară pictată în ulei". Lui Verrocchio, Senioria i-a coman-

dat trei efigii. Michelangelo a făcut schiţe după trupurile martirizate ale conjuraţilor spânzuraţi ori linşaţi în urma complotului împotriva celor doi Medici. Printre acele schiţe, „lucrări de antrenament", cum le numea maestrul, apare şi chipul unui om încadrat într-un soi de chenar. Este un chip extrem de bătrân, cu privirea pierdută, trădând o seninătate posibilă doar odată cu uitarea trecutului şi renunţarea la viitor. Chipul unui om fericit sau al unui dement.

O a treia reprezentare plastică a Omului din fereastră ar putea fi un tablou al unui pictor din mişcarea prerafaelită din Anglia mijlocului secolului al XlX-lea. Scribul nu dă numele acestui pictor, fiindcă nu are nici cea mai mică dovadă materială că ar fi vorba despre redarea legendei Celui de Al Şaptezeci şi patrulea, mai ales că pictura narativă a acelui grup de artişti s-a inspirat din mituri din Biblie, Antichitate şi Renaştere, însă toate subiecte de notorietate, ceea ce nu mai era cazul personajului nostru. Totuşi, expresia figurii privind pe fereastră este aceeaşi cu a celorlalte două interpretări tocmai amintite: o privire ieşită de sub toate constrângerile timpului. Cadrul, puternica impresie pe

care ţi-o transmite, precum şi asemănarea fizică între cele trei lucrări
rămân incontestabile.

Jurnalul abatelui Contador, dacă îi este permis scribului să-1 numească
aşa, conţine nenumărate episoade demne de un tratat de psihanaliză.
Doar circulaţia sa practic nulă i-a privat pe părinţii fondatori ai psi-
hologiei abisale de un excelent subiect. Ce material ilustrativ mai bun
ar fi putut găsi aceştia decât revenirea obstinată la chipul imaginat al
mamei din poveşti. Poate că bunul cititor îşi mai aminteşte că Al
Şaptezeci şi patrulea n-a avut amintiri directe despre mama sa, întru-
cât aceasta a murit de timpuriu, la a doua ei sarcină, Exorcistul recu-
noscându-şi copilul şi luându-1 în grija sa. Aşa că desele evocări ale
mamei nu sunt decât rodul imaginaţiei ulterioare. Şi nu numai chipul
mamei ideale pentru mintea şi sufletul fiului ei face parte din trăirile
aceluia, dar şi femeile pe care le-a iubit sau cele după care doar a tân-
jit au semănat izbitor cu acea icoană. Contador notează că avea mereu
asupra sa un medalion din alabastru, în interiorul căruia se afla o
icoană bizantină (?[104]) înfăţişând-o pe Sfânta Fecioară. Ochii ei

104 Ceea ce reprezintă un alt amănunt pledând pentru ipoteza scribului,
după care abatele şi Omul din fereastră ar fi fost una şi aceeaşi persoană — Al

mari şi direcţi l-au obsedat din copilărie, mai ales că, la întrebările sale în legătură cu mama lipsă, bonele l-au învăţat să respecte acea imagine drept chipul celei care l-a născut. (Privind cu lupa cele trei înfăţişări ale „Bărbatului din fereastră" realizate de Anonimul Florentin, se pot observa gravate pe pernele pe care se sprijină personajul, ţesut cu fir, ceva ce ar putea fi icoana în chestiune.) Când a crescut, desigur că a aflat adevărul, dar, asemenea multor copii adoptaţi, găsea liniştea în mama înlocuitoare şi dorea să creadă că aceea era mama sa bună. Până acolo, ar fi spus discipolii lui Freud, încât în fantasmele sale erotice, indiferent cu cine se petrecea real sau virtual actul, partenera sa continua să poarte acelaşi chip, cu tot incestul conţinut în scenariu. Contador îşi

---

Şaptezeci şi patrulea. De unde şi până unde să fi purtat „din tinereţe" aventurosul cleric venit din Spania o icoană bizantină? Insă dacă ar fi sosit din Moldova, lucrurile ar fi fost mult mai fireşti...

ia totuşi măsurile necesare de siguranţă şi interpune între text şi cititorul neavenit mai multe semne grafice personalizate, aşa că acest subiect rămâne puţin accesibil.

Şi, în sfârşit, încă o caracteristică interesantă rezultă din *furnal,* urmele trecerii timpului peste Sfinxul din Florenţa, urme prea puţin observate de cei ce vedeau doar de la nivelul solului personajul situat la înălţimea sa, înconjurat de miturile încetăţenite. O vreme temele prelucrate în *Jurnal* sunt însufleţite de sentimentele puternice ale autorului lor. De pildă, observaţii asupra mulţimii ce se revarsă pe străzi şi în piaţă: oamenii tind să se deplaseze cu toţii în acelaşi ritm — şi cei ce au ceva urgent de făcut şi cei ce nu fac decât să-şi omoare vremea. Persoanele care se abat de la ritmul general ajung să enerveze: cei ce nu umblă destul de repede încurcă mersul celorlalţi, care simt drept o sfidare ostentativă a eforturilor, desigur legitime, pe care ei înşişi le depun. Cei ce umblă prea repede te pot îmbrânci pentru a-şi face loc, dar trezesc celor din jur şi senzaţia de aroganţă. Soluţia: omul inteligent îşi rânduieşte paşii după tendinţa generală, „altfel dumineca şi altfel într-o zi obişnuită", iar de nu se întâmplă acest lucru, atunci ar trebui să intervină conducătorii, aşa cum comandanţii de oşti sunt cei ce stabi-

lesc ritmul egal de deplasare pentru toţi oştenii. „O deplasare egală
naşte sentimentul de comuniune între participanţii la marş, până şi rit-
mul bătăilor inimii devenind identic. Asta nu poate decât să ridice
moralul grupului şi să mărească sentimentul de apartenenţă şi spiritul
de sacrificiu."

Sau: „Florentinii parcurg trasee identice, zi de zi. Fiindcă nu tre-
buie să se concentreze asupra drumului obişnuit, gândesc la altceva.
Străinul ezită, cere informaţii. Vede altfel cetatea decât un localnic.
(Eu însumi, atunci când am sosit la Florenţa, într-o seară luminoasă,
am trăit o privelişte pe care o tot caut de atâţia ani şi n-o mai regăsesc.)
Pe cine întreabă străinul pe unde trebuie s-o ia? Pe cel ce i se pare cel
mai demn de încredere. Acela are un ascendent important asupra străi-
nului şi ar putea profita de pe urma acestui fapt. Totuşi, n-am văzut,
de atâta vreme, oameni aflaţi în piaţă sau pe o străduţă unde te poţi
uşor rătăci, stând acolo doar-doar îi va întreba unul dintre numeroşii
străini despre direcţia pe care trebuie s-o urmeze, deşi acela ar fi mijlocul

cel mai simplu de a intra în vorbă şi de a te folosi de naivitatea şi lipsa de cunoaştere a'celuilalt."[105] Urmează o propunere „în favoarea cetăţii": să fie angajate persoane cu o înfăţişare plăcută şi îmbrăcate cuviincios, persoane care să le câştige încrederea străinilor şi să-i îndrume spre acţiuni folositoare Florenţei. Propunerea a fost înaintată Senioriei chiar de către abatele Contador. Insă, cine ştie din ce motive, nu i s-a dat curs. Asta a dat acces liber ca să fie aplicată de şi în folosul grupării contelui Patazzi. Florenţa a pierdut o oportunitate excelentă. Fapt ce pare că nu l-a mâhnit prea tare pe autorul jurnalului.

Cu timpul, asemenea observaţii primesc o tentă filozofică: autorul povesteşte că, nu departe de casa părintească, se găsea un lac adânc şi cu apă foarte limpede, încât i se putea vedea fundul. In Iac erau peşti, pe care adulţii încercau să-i prindă, iar copiii nu se mai săturau privindu-i. El era preocupat să desluşească logica traseelor peştilor şi a ajuns la concluzia că aceştia se deplasează în trei dimensiuni, faţă de omul care nu poate să se mişte decât în două dimensiuni. Şi

105 Scribul recunoaşte că transcrierea este extrem de aproximativă, încât poate că nu-şi prea merită ghilimelele. Dar, aşa cum a mai repetat, textul este securizat cu atâta grijă şi doar atât s-a priceput el, scribul, să înţeleagă şi să reproducă.

păsările se pot deplasa în trei dimensiuni. Dacă, pe vremea Iui Contador, visul lui Icar de a zbura se încerca a fi rezolvat din punct de vedere tehnic de către un Cossimo Locatti sau Leonardo da Vinci, autorul *furnalului* a căutat să-şi explice consecinţele vieţii cu o dimensiune în plus, ajungând la concluzii ciudate[106]: de pildă, faptul că au acces la „sus şi jos" a devenit un lucru firesc la peşti ori la păsări; ceva firesc nu cere eforturi în plus; peştii şi cele mai multe păsări nu au nevoie de un gât care să le permită să-şi mişte capul pe verticală, fiindcă păsările şi peştii pot să străbată acele dimensiuni; oamenii privesc în direcţiile Ia care tânjesc; viermuiala oamenilor pe străzile şi în pieţele Florenţei este acompaniată de mişcări inutile ale capului fiind destule direcţii pe care şi le doresc, însă le rămân interzise; aşadar, năzuinţele de neatins sunt cele ce ne fac nu numai să acţionăm inutil mare parte din viaţă, dar ne

106 Ciudat la ce îi mergea mintea, se miră scribul.

modifică până şi corpul. Delimitând clar ce poate şi ce nu poate, omul ar economisi nenumărate eforturi şi şi-ar putea canaliza energia în direcţii mult mai folositoare.

Erau gânduri despre *lumea primită.* Tot mai mult din *lumea dorită.*

In text se dă o importanţă diferită fiecăreia dintre cele trei ferestre cunoscute a fi folosite ca puncte de observaţie de către Al Şaptezeci şi patrulea. Astfel, fereastra dinspre Piaţa Senioriei a jucat rolul cel mai mare în satisfacţia imediată: ea a oferit informaţii nelimitate despre bogaţi şi săraci, despre ciompi[107] şi despre popolani[4r>], despre localnici şi străini. Acolo, în Piaţa Senioriei, era inima întregii cetăţi, acolo veneau prima oară ştirile — care, de nu ajungeau în acel loc, însemna că n-aveau mare valoare —, acolo se urzeau planurile cele mai îndrăzneţe şi, de cele mai multe ori, acolo se şi materializau. Foarte circulata stradă spre care Palatul Bosci îşi etala doar şirurile suprapuse de ferestre, dar către care nu deschidea nîcio poartă, nici măcar o uşiţă, oferea privirii momentele de aşteptare, precum şi concluziile: pe strada aceea nu se întâmpla nimic, însă ea era cea care permitea calea spre punctul cu adevărat fierbinte al oraşului, iar oamenii se comportau ca

107 Ciompi = dărăcitori de lână.

atare:

îngânduraţi, speriaţi, nerăbdători, la venire şi plictisiţi, dezamăgiţi, disperaţi sau exultând de fericire, la plecare. A treia fereastră, cea de deasupra frontonului, dând spre o uliţă îngustă şi scurtă, nu oferea mai mult decât viaţa zilnică a însuşi Palatului Bosci, gălăgia furnizorilor şi ieşitul şi intratul numeroşilor locatari şi comisionari. De ce stătea Omul din fereastră şi acolo? De bună seamă, ca să supravegheze treburile casei, erau încredinţaţi domesticii. Fiindcă acolo gândurile nu-i erau deranjate de cine ştie ce evenimente şi puteau rătăci în voie, ne explică *Jurnalul.* La fereastra aceea aveau loc orele de reverie. (Lumea era prea obişnuită cu tabieturile stăpânului şi n-a făcut, în mod surprinzător, nicio legătură între nobilul roman de pe fresca de deasupra intrării şi Omul din fereastră (care semănau şi fizic atât de mult între ei). Dar în *Jurnal* mai apare şi misterioasa a patra fereastră, cea care nu

putea fi văzută direct de trecători, ci doar prin intermediul vitraliilor schimbătoare ale lui Locatti în oglindirea Celui de Al Şaptezeci şi patrulea în apele râului Arno. (Cu ani în urmă, o scenă, care a făcut într-adevăr vâlvă, mărind şi mai mult prestigiul de factură supranaturală al Celui de Al Şaptezeci şi patrulea, a fost prilejuită de inundaţia din 1447. Ploi cu totul neobişnuite au umflat şi cele mai mici pârâiaşe, revărsându-le peste maluri, şi toate, împreună, alături de debitul râului ajuns în Florenţa au dat peste străzile, pieţele şi casele din cetate. Cartierele au fost inundate rând pe rând, după ce teritoriile săteşti învecinate s-au trezit cu totul sub ape. De mirare, se spunea mai târziu, nu se ştie de ce n-au fost luate de talazuri cartierele Oltrarno şi San Giovanni, cele mai afectate. Dar cine să caute explicaţii omeneşti voinţei Domnului? Şi, în toată grozăvia aceea, mai multe persoane — după ce s-au refugiat pe acoperişuri — au declarat că, pe locul unde era de bănuit că s-ar fi aflat vechea albie a râului şi exact acolo unde Locatti obişnuia să-1 înfăţişeze în „vitraliile sale schimbătoare" pe Omul din fereastră, l-au văzut pe acesta, prin perdeaua deasă de ploaie care nu mai contenea de atâtea zile. Oamenii au văzut figura Celui de Al Şaptezeci şi patrulea extrem de limpede şi au ajuns să se roage la

ea, ca la o icoană, pentru ca potopul să înceteze[108]. Figura Omului din fereastră a rămas „sfinx" vreme de mai multe ore, apoi a început să zâmbească. Iar zâmbetul acela, asemenea soarelui printre nori, a dat naştere unui curcubeu şi natura s-a potolit, „râul retrăgându-se în matcă, asemenea unui câine bătut". Şi zâmbetul Omului din fereastră n-a

108 Altădată, oamenii se rugau sub fereastra Celui de Al Şaptezeci şi patrulea pentru ploaie. în cumplita secetă din 1458, s-au organizai adevărate procesiuni spontane, mai degrabă păgâne, în acest scop. Cum de nu s-a sesizat Biserica pentru a opri noua erezie, preluarea de către Sfinxul din Florenţa a simbolului unei icoane? Probabil din aceleaşi motive pentru care nici puterea laică n-o făcea: Omul din fereastră nu părea să dorească o anumită poziţie în ierarhia puterii, iar priza imensă pe care o avea la popor şi-o folosea mai mult ca pe un joc sau nu şi-o folosea deloc. Biserica se confrunta cu destule probleme, de ce să-şi facă una în plus? La care mai trebuie adăugat şi faptul că, în ciuda atâtor supoziţii, nimeni nu ştia cu precizie de ce forţe era sprijinit, aşa că, învinuindu-1 pe el, nu ştiai ce vizuină vei stârni. (Cel puţin aşa gândeşte scribul.)

încetat decât atunci când apele au eliberat toate locurile pe care le-au cucerit atât de parşiv. Şi au fost obligate să care cu ele şi întreaga mizerie care s-a strâns în astă vreme în cetate.

„Ce rost au banii în plus?" în spiritul vremii, *Jurnalul* conţine şi pagini moralizatoare. De pildă, autorul se întreabă de ce se străduiesc oamenii să adune averi mai mari decât ar putea cheltui, chiar satisfăcându-şi toate nevoile şi toate chefurile? Şi se culpabilizează şi pe sine că nu s-a putut abţine de a mai acapara, ori de câte ori i s-a ivit prilejul. *Dar pentru ce şi de cel* repetă obsesiv întrebarea. Şi concluzionează că principala cauză a nenorocirilor lumii este tocmai acea lăcomie fără sens, când averea devine un scop în sine, fără a mai putea aduce satisfacţii în plus. Şi merge mai departe: problemele bogatului şi problemele săracului ar trebui să dispară, din clipa în care şi unul şi celălalt are ce mânca. „Toată strădania fără rost vine din frustrarea celui ce se imaginează că ar putea să nu mai aibă ceea ce are. Dar are rost să trăim doar pentru a ne potoli veşnica teamă?"

Tot din această categorie face parte şi diatriba împotriva teoriilor conspiraţioniste, a acelor raţionamente care caută de fiecare dată un complot în spatele oricărei acţiuni a cuiva: „a fratelui care a

plecat la Roma, a vecinului care s-a întâlnit cu o anumită persoană, a vorbelor cu subînţeles real ori nu ale unui funcţionar". Şi cu cât personajul în cauză este considerat mai important sau mai potent, notează autorul, cu atât suspiciunile devin mai dominatoare. Iar această veşnică bănuială constituie un alt rău al acestei lumi[109].

Odată cu trecerea timpului, *Jurnalul* este tot mai greu de descifrat, literele sunt tot mai prost desenate, iar ultimele pagini nici nu mai seamănă a scris. Textul, atât cât l-a mai putut scribul urmări, constituie o revenire la trecut. Tot mai multe amănunte petrecute cu mulţi ani

---

109 Ca să-şi întărească spusele, autorul *Jurnalului* oferă câteva exemple în care anumite personaje au plătit cu viaţa pentru că au fost puse în centrul unor suspiciuni ce, ulterior, s-au dovedit neîntemeiate. Numai că acele exemple nu mai au astăzi sens, oamenii respectivi nemaispurtându-ne absolut nimic.

înainte, fără ca autorul să mai considere necesar a preciza vreo dată şi vreun nume, se întorc cu o acuitate extremă, scoţând la iveală proprietăţi specifice unor fiinţe şi lucruri de mult dispărute. Mama ideală şi femeile pe care le-a avut. (Rodolfo avea şi sarcina să-i aducă femei de o anumită înălţime, toate cu părul bălai, rugate fiind să şi-1 lege într-un anumit fel etc. Treptat, pretenţiile acestea au devenit tot mai puţin rigide, stăpânul văzând şi aşa aceeaşi femeie, indiferent de fetişcana ce-i era adusă pentru câteva ore.)

Acele tot mai frecvente căderi în trecut sunt întrerupte de lungi perioade de otium. Ştim asta dintr-un fapt aproape comic. Rodolfo, credinciosul om la toate al Celui de Al Şaptezeci şi patrulea, obişnuia să-i raporteze în scris stăpânului cheltuielile făcute în fiecare săptămână. Erau nişte însemnări extrem de laconice, conţinând doar data, o cifră şi, eventual — foarte rar —, câte un eveniment care să justifice o cheltuială mai mare decât ar fi fost de aşteptat. De pildă falimentul unei bănci, moartea unui creditor sau plata unei extravaganţe cerute lui Ţipor. Şi multe altele, cărora scribul nu le-a descoperit cifrul, spre a le putea înţelege. După moartea lui Rodolfo, locul său a fost luat

de un alt personaj de mare încredere, al cărui nume scribul nu-1 cunoaşte.
Fapt este că acela a continuat cu fidelitate rânduielile executate atât de punctual de predecesorul său. Inclusiv acele rapoarte săptămânale de nu mai mult de unu-două rânduri reproduse toate în jurnal. Asta ne oferă datele exacte ale derulării şi a celorlalte evenimente. Putem constata că, pe cât trecea vremea, perioadele de însemnări sunt tot mai rare, iar grafemele personalizate tot mai dese.

Crescut într-o societate suspicioasă care obliga la o exprimare esopică, scribul l-a bănuit şi pe autorul *Jurnalului* că era vorba despre un mesaj conspirativ, mai ales că exista şi relaţia cu societatea încifrată din jurul contelui Patazzi. însă literele şi celelalte semne devin tot mai plate şi ajung să nu reprezinte decât o mâzgălitură ce agresează tot mai mult sensul, până ce-1 acoperă cu totul. Neavând voie să fotocopieze paginile manuscrisului, scribul a copiat (desenat) câteva rânduri şi le-a arătat unui prieten medic psihiatru. Care s-a exprimat fără nicio singură ezitare: „Demenţă".

— O formă de Alzheimer?

— Cine să dea un astfel de diagnostic, după atâtea secole? s-a eschivat medicul.

Oricum, între degenerescenţa tot mai profundă şi viaţa de dinainte, a fost o lungă, foarte lungă, perioadă pe care Omul din fereastră a petrecut-o în reverie. O lungă dulce beatitudine între viaţa reală şi moarte. „Frei aber einsam", „liber, dar singur" şi-a pierdut orice conotaţie nostalgică de autocompătimire sau, mai bine spus, a devenit satisfacţia totală născută din autocompătimire, când singurătatea nu mai doare, iar eul se poate hrăni din el însuşi. Autodevorându-se până la capăt. Pierzând din vedere orice alternativă, nemairecepţionând semnalele venite de aiurea. Prăbuşindu-se în sine. Prăbuşindu-se în fericire.

După ce s-au închis ferestrele Palatului Bosci, iar covoarele scumpe şi pernele bogat brodate au fost retrase în interior, au început să reapară întrebările. Insă nu pentru multă vreme: aşa cum după moartea lui Cossimo Locatti aveau să dispară realizările sale — inclusiv „vitraliile schimbătoare" înfăţişându-1 pe Omul din fereastră răsfrânt pe apele

râului Arno —, aşa şi legenda Celui de AI Şaptezeci şi patrulea va înceta, odată cu cei ce n-au mai aflat despre ea decât din gurile martorilor oculari. Atunci, când tabuul născut din frica de a nu provoca nemulţumirea „sfinxului" s-a spulberat odată cu „sfinxul" însuşi, s-au ivit şi câteva ipoteze privind identitatea personajului care a supravegheat atâta vreme Florenţa: ba că Al Şaptezeci şi patrulea ar fi fost unul şi acelaşi cu Fra Gregorio, severul monah care în *La Santa Miseria* s-ar fi exprimat atât de personal în legătură cu anumite amănunte ale vremii, pe care doar Omul din fereastră însuşi ar fi putut să le ştie. Ba că tânărul Raoul Bosci ar fi jucat cu acelaşi Om din fereastră vechiul scenariu al Doctorului Jekyll şi al Domnului Hyde, Raoul făcând tot felul de grozăvii noaptea, în vreme ce, ziua, Al Şaptezeci şi patrulea s-a aflat neclintit timp de 66 de ani la posturile sale de observaţie, ocrotind cetăţenii Florenţei prin semnele pe care i-a învăţat ca să-I înţeleagă. Şi relaţiile niciodată dovedite cu grupul contelui Patazzi au alimentat numeroase

asemenea poveşti[110]. (Curios că, tocmai cu abatele Contador, scribul nu ştie ca Al Şaptezeci şi patrulea să fi fost identificat vreodată...)[111]

întrebărilor neputându-li-se da răspunsuri mulţumitoare, s-au găsit explicaţii dintre cele mai fanteziste. însă nici scribul nu se află într-o situaţie mult mai bună: nici el nu-şi poate răspunde la multe inadvertenţe care i-au sărit în ochi. Să luăm ca exemplu ultimul eveniment: complotul împotriva fraţilor Giuliano şi Lorenzo de Medici din 25 aprilie 1478, din Catedrala Santa Maria del Fiore. Rolul sau măcar cunoştinţa Omului din fereastră în legătură cu pregătirea şi desfăşurarea dublului asasinat, cu doar câteva săptămâni înainte ca ferestrele Palatului Bosci să se închidă, pot fi cu greu atribuite unui bătrân

110 Ca de obicei, odală cu trecerea anilor, timpul nu mai este măsurat în legende, ceea ce face posibile numeroase anacronisme emise şi acceptate cu cea mai mare naturaleţe. Astfel că, deşi s-a bucurat de o viaţă atât de lungă, multe dintre întâmplările ce i s-au pus în cârcă ar fi trebuit să se desfăşoare neţinând cont de anii naşterii şi ai decesului personajului. (Fapt uşor de verificat, întrucât se fac referiri şi la evenimente şi oameni riguros atestaţi în istorie.)

111 Şi iată chiar şi un anacronism la vedere: după moart e, multă lume se jura că l-a mai văzut pe Al Şaptezeci şi patrulea la una dintre ferestrele sale. Şi asta încă multă vreme după ce acele ferestre au fost închise. Mitul devenise mai puternic până şi decât simţurile.

dement, care de mult a pierdut orice legătură cu lumea. Şi este doar un singur exemplu, însă el dovedeşte că şi scribul se află departe de o privire distinctă între realitatea şi legenda în care, în amândouă, a trăit Al Şaptezeci şi patrulea, fiul celui de Al Şaptezeci şi treilea numit „Exorcistul" şi tatăl Celui de Al Şaptezeci şi cincilea supranumit „înţeleptul".

Omul din fereastră a trăit liber, însă singur. Pe măsură ce era mai liber, devenea mai singur. Pe măsură ce era mai singur, devenea mai liber. Iar *lumea dorită* devenea tot mai aproape.

„Da, însă — să nu uităm! — el a putut să şi-o permită!"

La ce s-a referit înţeleptul? Că tatăl său a putut să-şi permită material acel trai sau că era vorba despre o îndreptăţire morală a Celui de Al Şaptezeci şi patrulea? Cine să-i răspundă scribului? Pentru bietul de el, şi aceasta rămâne o enigmă. Alături de multele enigme pe care a mărturisit că e incapabil să le rezolve.

A N E X Ă

Fereastra luminată

PAVEL IOAN LOCUIA DEJA DE APROAPE UN AN în frumoasa vilă de pe Aleea Cairo, o clădire veche, însă foarte bine întreţinută, acoperită până sus de iederă şi înconjurată din trei părţi de o grădină cu flori şi gazon. Intr-un an, Pavel loan reuşise s-o cunoască bine: se obişnuise cu încăperile, cu scârţâitul scării de lemn ce ducea la etaj, cu ţevăria care gemea în toată casa, atunci când cineva deschidea undeva un robinet. Se obişnuise cu această locuinţă atât de distinsă, de confortabilă şi de funcţională, apucă s-o iubească şi s-o considere un fragment din viaţa sa.

Clădirea era lipită de o altă construcţie în partea ei dreaptă, construcţie asemănătoare întru totul cu cea în care locuia Pavel loan, cu singura deosebire că vila cealaltă se păstrase — din cine ştie ce pricini — dezvelită de iederă, făcând în felul acesta notă discordantă cu

casele de
pe Aleea Cairo. Pavel Ioan nu-şi cunoştea vecinul din dreapta, un func-
ţionar superior de minister, deşi îl observase ieşind sau intrând în clă-
dire, îi văzuse şi soţia şi pe cei doi copii stând pe terasă sau în grădina
despărţită de a sa printr-un zid vechi de cărămidă, zid acoperit de
asemenea cu iederă numai înspre partea care dădea spre locuinţa fami-
liei Ioan. Vila în care se stabilise acesta era o construcţie cu multe
ieşinduri şi intrânduri, cu două terase, cu o aripă care făcea unghi drept
cu restul clădirii şi chiar şi cu un turnuleţ ce pornea din pod înspre
extremitatea estică a acestei „mici cetăţi", cum obişnuia să-şi numească

locatarul casa. Arhitectura ei complicată o făcea, de multe ori, pe soacra lui Pavel Ioan să se rătăcească prin odăi şi coridoare.

într-o seară, ba, era de acum noapte, Pavel Ioan, după ce se terminase emisiunea de la televizor şi-şi culcase întreaga familie, se retrase în camera sa de lucru, pregătit pentru o noapte albă şi, aprinzându-şi o ţigară, se aşeză, cu proiectele în faţă, Ia imensul său birou orientat spre fereastră. Uitându-se afară, văzu că la unul dintre geamurile atât de familiare era lumină. „Nu s-or fi culcat încă", gândi Pavel Ioan, adâncindu-se în calcule. Peste vreo oră, ridicându-şi privirea, văzu fereastra din faţă tot luminată. După câteva minute faptul acesta începu să-1 sâcâie şi hotărî să vadă ce s-a întâmplat. „Dar, de fapt..." Dădu din umeri, îşi mai aprinse o ţigară, încercă să-şi continue lucrul, însă ochii i-au rămas, în continuare, agăţaţi de fereastra luminată. Se uită la ceas: era foarte târziu. Ieşi în vârful picioarelor, ferindu-se să facă duşumeaua să scârţâie, şi deschise uşa la camera copiilor. Era întuneric, iar ei dormeau duşi. în încăperea alăturată, soţia i se trezise pentru câteva clipe, când deschisese el uşa — care, cu toate precauţiunile, bineînţeles, scârţâise îngrozitor —, dar o văzu întorcându-se pe partea cealaltă şi adormind imediat la loc.

Reîntors în camera sa de lucru, Pavel Ioan găsi geamul din faţă luminat în continuare. Soacră-sa dormea la parter şi din pricina

picioa-
relor ei bolnave, nu urca la etaj decât foarte rar. în niciun caz n-ar fi
făcut-o în toiul nopţii. Şi ce să caute acolo? Acolo? De fapt, unde „acolo"? Abia atunci îşi dădu seama Pavel Ioan că se obişnuise atât de
mult cu fereastra pe care o tot vedea de Ia biroul său, că i se părea atât
de firesc să o afle acolo, încât nu-şi pusese încă niciodată întrebarea ce
cameră se află îndărătul ei. încercă să vadă ceva în spatele geamului
luminat, dar, pe de o parte, lumina aceea era destul de slabă, de parcă
ar veni de la o veioză, de pildă, pe de altă parte, fereastra era pieziş
situată faţă de cea prin care privea el, aşa că nu reuşi să zărească mai
nimic. *Insă într-o încăpere ardea lumina.*

Aşa că se strădui să refacă din memorie schiţa locuinţei, mai precis
a etajului. Nu era un lucru prea greu. Totuşi, fereastra luminată din
faţa sa nu încăpea nicicum în această schiţă. Pavel Ioan oftă, se sculă
de pe scaun şi intră în toate odăile de Ia etaj, înjurând cumplit ori de

câte ori scârţâia duşumeaua ori vreo uşă. Peste tot era întuneric. Reîntors în faţa biroului său, socoti că existau doar două posibilităţi: fie cineva, cel mai probabil unul dintre cei doi puşti, se strecura în camera cu fereastra luminată şi, auzindu-I că iese el pe coridor, stingea lumina şi se furişa înapoi în pat, fie că fereastra dă într-una dintre încăperile vecinului. La prima ipoteză trebui să renunţe repede: ieşind din camera sa de lucru, putea vedea de pe coridor atât uşa ce dădea spre odaia copiilor săi, cât şi cea în care-i dormea soţia. Mai rămânea cea de a doua eventualitate. Pavel loan îşi luă haina şi coborî spre ieşire. Scara de lemn scârţâi cu mai multă furie ca oricând. Nevastă-sa se trezi şi ieşi în uşa coridorului:

„Ai să scoli toată casa! Ce-i cu tine azi?"

El îi făcu un semn cu mâna, semn ce putea indica orice, şi ieşi în grădină. Privi clădirea acoperită cu iederă. Văzu lumină la trei ferestre. Se dovedi incapabil să realizeze ce geam corespunde Ia ce cameră, ceea ce-i provocă o senzaţie stranie. Calculul teoretic era exact: o fereastră luminată dădea spre camera lui de lucru, alta spre dormitorul unde nevastă-sa aprinsese lumina, când s-a trezit a doua oară, furioasă, probabil, că nu mai reuşea să readoarmă, aşa că mai mult ca sigur că

acum
citea unul dintre tomurile ei îngrozitor de groase (care pe el îl speriau
numai când se nimerea să le vadă risipite prin casă). Cea de-a treia
lumină... cea de-a treia lumină nu putea proveni decât de după miste-
riosul geam pe care nu-1 putea identifica nicicum. Nu mai era sigur nici
măcar dacă fereastra cea mai luminată era cea care dădea spre camera
lui de lucru. Nu mai era sigur de nimic. Cel mult dc faptul că fereastra
enigmatică provenea totuşi de la vila sa — pentru că era încadrată în
iederă. Clădirea din vecini, albă la lumina lunii, „cheală", cum îi spunea
Pavel loan, avea toate ferestrele întunecate. Mai ocoli o dată vila şi privi
din toate unghiurile pe care le putea atinge şi casa vecină. Cele trei
ferestre luminate dădeau spre locuinţa sa. 1 se făcu frig. Reveni în casă.

In noaptea aceea nu mai putu lucra. Fereastra misterioasă continua
să rămână slab luminată, *dar luminată.* îi mai trecu prin minte o posi-
bilitate: deoarece nu putea observa obiectul curiozităţii sale decât chiar
din faţa geamului său, exista şi alternativa ca, până să facă el drumul
spre uşă, cineva să stingă lumina şi să dispară prin coridor. Posibilitate

nu foarte probabilă, însă ceva mai plauzibil n-avea la îndemână. După o bucată de vreme, renunţă. In dormitor, soţia, ridicată în perne, citea într-adevăr una dintre cărţile ei groase. Pavel Ioan se întinse lângă ea şi închise ochii.

„Hai să-ţi arăt ceva!" îi spuse femeii, având senzaţia că se enervează şi mai mult, simţind-o răsfoindu-şi cărţoiul. Ea nu-i răspunse, el se sculă, ştiind că ea îl va urma. „Ce cameră e aia?" o întrebă arătându-i din biroul său fereastra luminată.

„Pentru asta m-ai adus aici?"

„Unde arde lumina?"

„Hai, că bancuri din astea ai putea să faci şi ziua!"

Ea ieşi în coridor. Pavel Ioan aşteptă s-o audă deschizând uşa Ia camera copiilor. Ceea ce se şi întâmplă. Fereastra de alături rămase luminată. Astfel s-a lămurit cel puţin un lucru: puştii n-aveau niciun amestec.

Stinse lumina în odaia sa de lucru şi se postă în geam, încercând să vadă ceva din interiorul încăperii luminate. De atâta încordare, începură să-i lăcrimeze ochii. Becul era prea slab şi în spatele ferestrei misterioase mai era şi o perdea (probabil), pentru că nu reuşi să desluşească nimic sigur. Cu timpul, privirea concentrată începu să-i joace renghiuri: avea impresia că desluşeşte anumite contururi,

anumite obiecte, anumite amintiri... Unele obiecte i se păreau chiar că se şi mişcă în lumina aceea difuză. Pentru a se verifica, îşi imagină un anu-mit lucru şi peste câteva clipe avea într-adevăr senzaţia că-1 vede în spatele acelei ferestre. Testul îi apăru concludent: nu putea fi sigur de nimic din cele posibil zărite acolo.

încetul cu încetul, copleşindu-1 oboseala, adormi în fotoliu. Când se trezi, afară mijeau zorile. Pe nesimţite, geamul misterios se întunecase, contopindu-se cu clădirea. Geamul care... Nici măcar nu mai era sigur că nu se înşelase în privinţa celor văzute... sau a celor care i se părură că... Privi lung clădirea. Care geam fusese luminat? Acesta. Aproape sigur ăsta. Nouăzeci la sută acesta şi zece... nu, cinci la sută celălalt. Şi cinci la sută cel de acolo. Deci, despre care geam a fost vorba?

în cursul zilei umblă mahmur. Şi nevastă-sa rămase bosumflată. în timpul cinei îl întrebă ce banc fusese acela care I-a determinat s-o

scoale în toiul nopţii pentru a-i arăta un geam luminat. El începu să-i explice, însă ea trecu la alt subiect. Seara se culcară devreme şi el adormi aproape instantaneu. Se trezi la miezul nopţii. Stătu nemişcat în pat, dar, după câteva minute, curiozitatea fu prea mare. Se furişă afară din dormitor, dar uşa scârţâi parcă şi mai jalnic decât de obicei. Nevastă-sa — bineînţeles! — se trezi şi ea. Fără să mai aştepte replica ei, Pavel loan se grăbi în camera sa de lucru. De agitat ce era, nu mai aprinse lumina. Răsturnă un scaun în drum şi acesta căzu cu o bufnitură surdă. Acum probabil că s-a trezit şi soacră-sa, care îşi avea camera chiar sub biroul său. îşi lipi nasul de fereastră. Geamul din noaptea trecută continua să fie luminat. Slab luminat, *dar în mod evident luminat.* După un sfert de oră trebui din nou să renunţe în încercarea de a desluşi ceva din spatele ipoteticei perdele. Coborî în sufragerie şi găsi într-un sertar schiţa locuinţei. Nici cu ea în faţă nu reuşi să stabilească fereastra care îl intriga. Aceasta, conform schiţei, pur şi simplu n-ar fi trebuit să existe. „Noaptea anumite reflexe ale lunii pot induce farse ciudate...", îşi spuse. Dar... Luna intra şi ieşea dintre nori, iar geamul cu lumina aceea poate incertă..., să zicem discutabilă, persista în faţa privirilor sale descumpănite.

Coborî iarăşi în curte. O fereastră de la etaj era luminată. Deci, totuşi... însă în aceeaşi clipă îşi aminti că şi nevastă-sa se trezise. Nu era exclus ca ea să fi aprins lumina pentru a citi, la fel ca în noaptea trecută. Să citească sprijinită în perne, căznindu-se să ţină în mâini una dintre cărţile ei masive. Urcă să vadă dacă soţia îi doarme, scările trosniră — dar nu la urcat, ci la coborât. Ea ar fi putut foarte bine să se trezească abia acum...

întors în curte, căută o pietricică şi lovi în geamul luminat. Aşteptă cu răsuflarea tăiată, dar nu se întâmplă nimic. Mai aruncă o nouă pie- tricică. De data asta avu impresia că perdeaua a fost mişcată de cineva în spatele geamului. Apoi din nou nimic. O a treia lovitură avu un efect cert: lumina de după fereastră slăbi şi în câteva clipe se stinse cu totul.

Ca prostit, Pavel loan mai stătu o vreme, nefiind sigur dacă nu cumva mai desluşeşte o geană cât de palidă de lumină. însă nu mai era nimic de văzut. Urcă în camera sa de lucru şi fugi la geam. Fereastra luminată dispăruse. Reveni în dormitor. Nevastă-sa stătea culcată în întuneric,

dar el era convins că ea nu dormea. în schimb, peste câteva minute adormi el.

în noaptea următoare lucrurile se repetară identic. Câteva pietricele făcură ca lumina din spatele ferestrei să se stingă iarăşi. Dispărea încet, ca o lumânare ce se sfârşea, în niciun caz ca lumina unui bec electric întreruptă de la un comutator obişnuit, aşa cum erau toate comutatoarele din vila lui Pavel Ioan..

Pe urmă, timp de câteva nopţi, nu mai putu să vadă din camera sa de lucru nicio lumină în spatele vreunei ferestre. Şi nici din curte. însă, în loc să-1 liniştească, acest lucru îl enerva mai tare. Până într-atât încât, la un moment dat, regretă că n-a folosit o piatră mai mare cu care să spargă fereastra pe care acum n-o mai putea depista nicicum. Aşa măcar ar fi avut un indiciu sigur şi ziua ar fi fost în stare să lămurească în câteva clipe despre ce încăpere era vorba.

Trecuseră aproape două săptămâni. Fereastra misterioasă dispăruse cu totul. într-o seară, profitând de faptul că era singur în casă, familia fiindu-i plecată pentru câteva zile la ţară — şi cât de greu regizase el acest lucru! —, Pavel Ioan sprijini o scară lungă de zidul casei şi se uită de afară în toate încăperile. Acum nu mai avea nicio îndoială: ştia cu

exactitate fiecare fereastră la care odaie corespundea. Asta îl linişti.
Putu din nou să lucreze. Totul trecuse, ca o părere.

însă, peste alte câteva zile, într-o altă noapte, în vreme ce lucra, ca de obicei, în camera sa, fereastra luminată îşi făcu din nou apariţia. De vreo săptămână ploua cu înverşunare. Ud până la piele, Pavel Ioan reuşi să sprijine scara grea de zid. Dar nu mai ştia spre ce fereastră s-o îndrepte. Geamul se întunecase.

Lăsă peste zi scara sprijinită de perete şi aşteptă cu nerăbdare următoarea noapte. într-adevăr, din camera de lucru putu să vadă gea-mul slab luminat. Scara era însă rezemată spre o cu totul altă fereastră.
Coborî în curte, deplasă scara şi se urcă pe ea. Fereastra spre dormi-torul copiilor era întunecată. Doar luna punea în evidenţă o parte din decorul atât de cunoscut. Coborî de pe scară şi reveni în camera sa de lucru. (între timp, descoperise o „potecă" pe treptele interioare ale vilei, un drum subţire unde acestea nu scârţâiau.) Din camera sa de lucru văzu scara sprijinită spre o fereastră întunecată. Dar, alături, o

altă fereastră era cea slab luminată. Mutând din nou scara, lucrurile se repetară invers.

Pentru noaptea următoare, Pavel loan îşi făcu rost de o praştie. Fereastra rămăsese însă întunecată. Abia peste alte trei nopţi reuşi să-şi utilizeze arma. Geamul se sfărâmă în ţăndări şi lumina se stinse în felul ei încet, de parcă ar fi adormit o lumânare. Pavel loan aşteptă o reacţie din spatele ferestrei, nevastă-sa apărând acolo sau unul dintre copii trezindu-se brusc şi ţipând speriat. însă nu se întâmplă nimic.

Iar când se sculă dimineaţa devreme, găsi toate geamurile intacte. Nişte cioburi, măturate într-o grămăjoară, stăteau adunate ordonat pe aleea ce dădea spre poartă. Aşa ceva nici măcar nu îndrăzni să comenteze cu cineva. Pe urmă, descoperi şi un alt fenomen ciudat: câteodată, noaptea, dar în aceleaşi nopţi când fereastra misterioasă se nimerea să fie luminată, dintr-unul dintre hornurile vechi şi atât de decorative ieşea fum. O stare de agitaţie îl oprea pe Pavel loan de la orice muncă, îşi băgă în cap că vila sa ar avea o încăpere secretă unde ar trăi cineva ascuns. Ciocăni toţi pereţii şi măsură toate zidurile. Cercetă îndelung podul, făcând tot felul de desene pe care le compară cu schiţele (refăcute) ale suprafeţelor de la etajul întâi. într-o parte i se păru, la

un moment dat, că nu se justifică 80 de centimetri pătraţi de suprafaţă, într-alta şi mai puţin. Oricum, nici pe departe suficient pentru o încăpere cu o fereastră „normală" spre grădină.

Urmă o noapte când rezemă scara între două ferestre. Din camera sa de lucru observă clar că aceea din stânga scării era luminată. Coborî în curte şi urcă scara. Nu îndrăzni s-o mute din loc şi se întinse pe cât putu spre geamul cu pricina. I se păru că vede într-adevăr lumină. Scara se apleca periculos într-o parte, însă el se afla de acum foarte aproape de geam. Pentru prima oară! Lumina continua să ardă! Să pâlpâie. Apoi...

Apoi, cu un mic salt, se prinse de pervaz. Percepu scara trăgându-1 înapoi, în tendinţa ei de a-şi recâştiga echilibrul. Mai apucă să vadă — ori să i se pară că vede — perdeaua mişcându-se uşor şi, în fracţiunea de secundă care urmă eliberării ferestrei de pervaz, i se înfăţişă parcă un capăt de scrin, un fotoliu, o fructieră încărcată cu poame, el însuşi bătrân scufundat în alt fotoliu, o oglindă şi în această oglindă reflectată

o altă parte a camerei cu o altă margine de scrin, cu nişte cărţi de mult uitate, un braţ mişcându-se, un braţ de femeie sprijinit pe o oglindă în care se răsfrângea imaginea lui de pe vremea cât fusese copil, imagine apărând dintr-un colţ de fereastră ca dintr-un colţ arhaic de ramă. (Şi îşi aduse aminte de oglinda de toaletă a bunicii, o oglindă cu canaturi pe care, de le închideai şi te plasai între ele, te vedeai încă o dată şi încă o dată, de nenumărate ori, tot mai departe, tot mai departe.)

După care scara cedă şi căzu cu zgomot în curte. Pavel Ioan ciuli urechile, dar nu auzi nicio urmare a acelei bufnituri. Prinzându-se de iederă, încercă să-şi găsească o poziţie ceva mai sigură. Apoi se pomeni în iarbă, lungit pe spate şi cu un şold durându-1 îngrozitor. încercă să se scoale şi constată că poate s-o facă. Urcă în camera de lucru şi dimi-neaţa plecă la serviciu direct de acolo, fără s-o mai caute pe nevastă-sa.

Când veni acasă, după-amiaza, văzu iedera ruptă sub geamul copi-ilor. Fereastra luminată nu-i mai apăru. De la eşecul iniţierii soţiei sale în această întâmplare, preferă să nu vorbească vreodată în legătură cu fenomenul pe lângă care a trecut. Şi nici n-a mai vorbit cu nimeni despre el. însă, în gândurile sale cele mai intime, aşteptă în continuare ani de zile să mai vadă măcar încă o dată fereastra luminată şi

tresărea
ori de câte ori copiii sau soţia aprindeau becurile din camerele lor. Dar
ferestrele acelea le cunoştea perfect: ştia cu precizie unde dau şi putea
bănui cu oarecare precizie ce se întâmplă în spatele lor. Iar dacă mai
avea totuşi senzaţia că vede o lumină ciudată, nu îndrăznea s-o mai
tulbure, nemaifiind nici măcar sigur de se înşală ori nu.

(De cele mai multe ori, se înşela.)

AL ŞAPTEZECI SI CINCILEA

7 /v 7

— înţeleptul —

(1399-1476)

~~11~~

Doar Dumnezeu are dreptul să judece

SCRIBUL SE AFLĂ LA APROAPE TREI SFERTURI DIN DRUMUL CRUCII SALE. CU *cât trece timpul, mirajul orizontului apărând câteodată aproape i se pare tot mai ridicol. Orizontul nu va putea fi niciodată atins de vreun muritor! Orizontul nu este decât Ţara Făgăduinţei, în care tocmai cel ce a văzut-o de departe, asemenea lui Moise, nu poate pătrunde.*

Insă nu numai spaima este tot mai mare în sufletul scribului. Şi alte modificări, ce-l sperie, i se întâmplă tot mai des. Cum ar fi, de pildă, răutatea: abia mijind în trecut, acum i se dezvoltă asemenea unei tumori: scribul îşi suportă tot mai greu condiţia de furnică anonimă, rostogolind la nesfârşit bobul. Nu sfârşitul travaliului i se pare tot mai lipsit de perspective, ci faptul că nu este lăsat să-l îndeplinească în linişte — el, cărăuşul harnic, trebuie să facă mii de ocolişuri, transpirând din greu pentru a mai înainta un pas atât de iluzoriu, în vreme ce fluturii superb coloraţi pot survola fără niciun efort acelaşi mic

dâmb, oferind privitorilor încântaţi volute graţioase şi primindu-le superior ovaţiile. Răutatea, abia mijind în trecut, i se umflă malign: scribul nu mai suportă fluturii, nu mai suportă să audă entuziasmul stârnit de aceştia. Scribul se străduieşte să se concentreze tot mai mult asupra bobului pe care-l rostogoleşte cu atâta trudă pe mica ridicătură de pământ, se apleacă asupra poverii sale, nu mai vrea să vadă nici în dreapta, nici în stânga, orice semnal venit spre el i se pare o îngrădire a drumului pe care singur şi l-a asumat şi pe care e prea târziu să-l mai părăsească. Scribul ar vrea să nu mai vadă şi să nu mai audă nimic în afara acelui drum. Iar răutatea, abia mijind în trecut, i se dezvoltă

asemenea unei tumori ce-l izolează între ceilalţi oameni. Scribul încă mai are puterea să nu-şi exhibeze umflătura mizerabilă în public, însă cu atât mai mult se ocupă de ea, atunci când rămâne singur. Singur doar cu ura şi cu disperarea ce tot cresc. Tot *cresc... Scribul oferă bulgărele de aur şi nimeni nu-l doreşte.*

Al Şaptezeci şi cincilea a intrat în conştiinţa contemporanilor drept omul cel mai înţelept al vremurilor sale, aşa cum n-au fost decât personajele mitice, iar generaţiile următoare au ridicat această faimă la rang de legendă, numeroasele pilde ce ni s-au transmis transformându-i viaţa în paginile unui moralizator roman apocrif. Tenta hagiografică devine tot mai pronunţată odată cu trecerea timpului, astfel încât eroul copleşit de calităţi s-a transformat într-un personaj de manual, sumă a proprietăţilor predicate de oratorii diferitelor amvoane atât religioase, cât şi laice. Un veac mai târziu, numele Celui de Al Şaptezeci şi cincilea a devenit substantiv propriu, înlăturând cu totul uitata biografie a celui care a fost numit de contemporani „înţeleptul". Azi, cel care a fost Al Şaptezeci şi cincilea nu mai este decât un concept[112].

---

112 Şi acum încă, după atâtea veacuri, în numeroase locuri ale Europei meridionale, când spui despre cineva că este foarte inteligent, îl aduci în memorie pe „Episcopul din..." (Mai ales, când un copil promite să iasă din comun se

Stă scris în paginile cărţii despre Al Şaptezeci şi patrulea, Omul din fereastră, tatăl înţeleptului: „Aşadar, iată cum — farsă a sorţii! — ne aflăm la cea de a patra biografie succesivă începută în spaţiul numit de scrib «Enigma Europei», adică în spaţiul despre care se ştiu atât de puţine lucruri, însă care ne permite, totuşi, să aflăm originea unor asemenea exponenţiale personaje marginale ale istoriei. Dacă, într-adevăr, tatăl copilului s-a întors la Avignon în A.D. 1411, înseamnă că Al Şaptezeci şi patrulea avea de acum 32 de ani[113]. Enigma Europei lasă să-i

face acea apropiere.)

113 Poate spre a-i spori şi mai mult faima, unii cronicari notează data naşterii sale în dreptul anului 1378 de după Ilristos, pentru a sugera că, la fel ca şi Mântuitorul, şi Omul din fereastră a pătruns în lumea la a cărei izbăvire a contribuit şi el — chiar dacă prin fiul său — tot la vârsta legendară de 33 de ani. Sugestie ce ar fi putut fi considerată blasfemie, aşa că nimeni n-a îndrăznit s-o precizeze explicit.

fie descoperite doar puţine taine." Şi, cum fiul Omului din fereastră se va naşte la amurgul veacului al XlV-lea, când tatăl său abia a împlinit 20 de ani, înseamnă că tradiţia se păstrează şi că avem chiar şi cea de-a cincea biografie succesivă începută în spaţiul numit de scrib „Enigma Europei", România de azi. Al cincilea copil născut acolo, dar niciunul rămas în „Ţara dinspre tătari"! In legătură cu această origine atât de stranie şi plină de trimiteri fabuloase în percepţia occidentalilor, călugărul dominican Cornelius Humilliatus[114], biograful cel mai respectat al înţeleptului, va dezvolta o adevărată teorie, menită a fi introducerea optimă pentru întâmplările pline de har narate pe parcursul

---

114 Monah ce declară că şi-a luat numele „Cornelius" din admiraţia faţă de mama Crabilor, femeia care a adunat „ nobleţea speranţei în viitor", iar pe cel de „Ilumilliatus" drept asumare a umilinţei cerute de ordinul său călugăresc, însă relaţia dintre Al Şaptezeci şi cincilea şi cronicarul său i se pare scribului mult mai profundă, iar admiraţia nemăsurată a cronicarului faţă de subiectul preocupării sale, mărturisită în întregu-i amplu demers, a contribuit decisiv la faima personajului. înţeleptul n-a fost denigrat în niciuna dintre paginile care ne-au rămas despre el, fapt explicat de Cornelius I Iumilliatus prin aceea că personajul nu putea fi atins prin jignire, o altă calitate considerată de cronicar de mare virtute şi semn al supremei înţelepciuni.

cronicii:
aşa cum pâlnia fără fund a Răsăritului a revărsat, de la începuturile lumii, alte şi alte seminţii peste neamurile obosite ale „vechilor civilizaţii", spune călugărul, aşa acelaşi Răsărit a trimis spre „lumea noastră" şi „mesagerii mesianici" ai unor culturi nebănuite. „Există, pe larga farfurie a lumii, misterioase găuri din care răzbesc zvonurile aduse din străfundurile genezei de oameni atât de deosebiţi încât au puterea de a schimba cutumele, cunoaşterea şi plăcerile celor la care ajung. Una dintre aceste găuri — şi cea mai apropiată faţă de noi, în întinderile nelimitate — se află în Carpaţii Orientali[115], de unde s-a ivit şi înţeleptul." La „Oamenii care au puterea de a schimba cutumele, plăcerea şi cunoaşterea la care ajung" grăieşte prin gura lor vocea Iui Dumnezeu,

115 Desigur că şi munţii aceia sunt mult mai înalţi în descrierea lui Cornelius Ilumilliatus decât se prezintă în realitate, ei perforând norii şi ajungând la înălţimi pe care omul obişnuit nu le poale suporta, însă care constituie adevărate scări spre „lumea de sus", de unde vine şi înţelepciunea aleşilor care au străbătut acel coridor vertical.

remarcă Humilliatus, reluând textul biblic: .Vorbeşte tu cu noi şi vom asculta, dar Dumnezeu să nu grăiască cu noi, ca să nu murim. (...) Şi a stat tot poporul deoparte, iar Moise s-a apropiat de întunericul adânc unde era Dumnezeu" *(Ieşirea,* 20, 19-21). Ce autoritate mai mare putea să-i atribuie personajului său cronicarul Celui de Al Şaptezeci şi cincilea? înţeleptul — „Mesagerul lui Dumnezeu"!

Cognomenul „înţeleptul" s-a născut, mai mult ca sigur, şi din preluarea legendei Omului din fereastră, o legendă neobişnuită pentru că eroul ei se afla de faţă, putând fi văzut şi, uneori, foarte rar, chiar auzit. Ambiguitatea dintre mister şi concretul aflat la îndemână — şi totuşi de neatins — stârnea imaginaţia obligată să completeze explicaţiile prin logică şi nu prin experienţă. Or, logica oamenilor este adesea doar pur justificativă. Un asemenea tată cum era Al Şaptezeci şi patrulea nu putea fi decât părintele unui fiu la fel de deosebit. Iar discreţia în care-şi ducea traiul familia Omului din fereastră nu făcea decât să alimenteze imaginaţia florentinilor. Palatul Bosci a fost cumpărat de şeful clanului încă înainte de sosirea în Italia, iar acesta nici n-a coborât din atelajul care l-a adus în lungul convoi de căruţe, însoţitori şi poveri de hăt departe pe malurile râului Arno şi a intrat direct în curtea masivei clădiri.

(Omul din fereastră n-a călcat niciodată cu pasul, în lungu-i popas prin Florenţa, pământul cetăţii. Pe care n-a mai părăsit-o.) Şi, pe deasupra, apariţia Celui de Al Şaptezeci şi patrulea şi a alaiului său s-a petrecut noaptea, la fel, cum, tot noaptea, după mai multe luni, avea să intre în Palatul Bosci şi cel de al doilea convoi, mai mic, aducând familia şi restul servitorilor. Şi pe Cel de Al Şaptezeci şi cincilea. După luni şi ani, când notorietatea Omului din fereastră a atins cotele pe care nu le va părăsi nici după moartea sa, lumea *parcă* îşi amintea amănunte semnificative în legătură cu instalarea sa şi a însoţitorilor săi în cetatea de pe Arno, amănunte tot mai fabuloase, odată cu trecerea timpului.

In vreme ce şeful familiei — ajuns între timp Sfinxul din Florenţa — supraveghea neîncetat oraşul de la înălţimea ferestrelor etajului al doilea, palatul său devenise o fortăreaţă inexpugnabilă, păzită cu străşnicie zi şi noapte de o armată de servitori disciplinaţi.

Este momentul ca scribul să noteze un fapt care l-a uimit şi l-a pus pe gânduri: în fond, lunga trecere prin lume a tatălui s-a suprapus multă, foarte

multă vreme peste cea a fiului, aşa că ar fi fost firesc să putem decela întâmplări din biografiile amândurora din aceleaşi surse. Insă nici Alvar Pelayo, nici atât de severul Fra Gregorio, nici abatele Contador şi nici măcar amintitele Minuni ale Sfintei Fecioare, *toate atât de atente cu Omul din fereastră, nu fac măcar o singură referire despre faptele înţeleptului! Singura sursă pentru acesta rămâne dominicanul Cornelius Humilliatus! Fapt cu atât mai ciudat, cu cât ambii, tatăl şi fiul, au fost, pentru florentini, printre protagoniştii vremurilor lor! Amănuntul acesta a apucat să-l surprindă atât de mult pe scrib, încât a ajuns să se îndoiască de realitatea istorică a unuia sau a celuilalt personaj ori, măcar, să pună la îndoială filiaţia înţeleptului. Totuşi, făcând abstracţie că s-au schimbat analiştii, toate celelalte informaţii potrivesc cu mare precizie piesele în planşa de puzzle[116].*

In Palatul Bosci nu puteau pătrunde neaveniţii, în schimb, cu excepţia Omului din fereastră, locuitorii clădirii ieşeau în mod

---

116 Omiterea parcă obstinată a înţeleptului în sursele citându-1 pe (atăl său I-a enervat pe scrib şi pentru că dă impresia că Al Şaptezeci şi cincilea ar fi fost considerat o eminenţă cenuşie, un agent secret, ceea ce ar duce la concluziile conspiraţioniste pe care scribul le consideră mult prea exagerate: ele provin, de obicei, din nevoia dc a explica lucruri greu de explicai, dar cine ascunde tocmai instrumentul pe care-1 socoteşte atât de important în demonstraţia sa?

normal pe străzile cetăţii. După doar câteva zile de la sosire, servitorii şi rudele sărace au devenit personaje cunoscute. Şi una dintre cele două doamne ieşea destul de des, ajungând să fie şi invitată la petrecerile notabilităţilor tot mai curioase în legătură cu ciudata familie. Pe urmă, şi cealaltă doamnă — e adevărat că mai retrasă — a putut fi văzută plimbându-se, desigur însoţită, în serile răcoroase pe malul râului Arno. Spre deosebire de prima, aceasta era o „femeie tăcută, cu o privire melancolică".

Ca legaţi de un jurământ solemn, nici servitorii, nici rudele sărace, nici cele două doamne nu povesteau mai nimic despre intimitatea Palatului Bosci. Până şi copiii păreau sever dresaţi să evite orice asemenea discuţie.

Despre Al Şaptezeci şi cincilea, sosit, aşa cum s-a văzut, la vârsta de doisprezece ani la Florenţa, se povestesc numeroase amănunte din

prima sa copilărie din… cetatea de pe Arno, aşa că legenda i s-a amestecat cu realitatea încă din timpul vieţii. Se spunea că pruncul (!), fiind plimbat în braţe de o doică, alături de mama sa (una dintre cele două doamne din Palatul Bosci) a nimerit într-o mare zarvă: lumea povestea îngrozită cum cel ce fusese considerat celebrul tâlhar Giulio Barba, fiind spânzurat în piaţa publică, s-a dovedit a fi fost doar un anonim din regiunea Grosseto. Omul, ce semănase într-adevăr cu temutul bandit, a fost recunoscut prea târziu de cei ce-1 cunoşteau drept un ţăran liniştit, deşi cam beţivan, din Magliano. Discuţiile nu s-au mai terminat în jurul nefericitului eveniment, până ce copilaşul (?), Al Şaptezeci şi cincilea, n-a pus punctul pe i:

— Numai Dumnezeu are dreptul să judece! a venit extrem de clar din gura sa.

— Şi ce să se întâmple cu cauzele oamenilor nevolnici? au replicat miraţi şi încă neîncrezători cei din jur.

— Judecătorii trebuie să fie demni de misiunea lor, a gângurit pruncul.

— Cum asta?

— Fiind atât de convinşi de dreptatea lui Dumnezeu, încât să nu decidă decât devenind pentru pronunţare însăşi Gura Domnului.

Lumea s-a oprit să judece spusele pruncului şi s-a risipit în linişte.

Un lucru a devenit cert: Dumnezeu vorbise în clipele acelea prin gura copilului.

O altă legendă a circulat, încă de pe atunci, despre celebrul personaj: aceea că, atunci când rostea una dintre minunatele sale sentinţe — deşi, în realitate, fiul Omului din fereastră s-a ferit întotdeauna să tragă concluzii —, Al Şaptezeci şi cincilea îşi smulgea din frunte... câte un ciob de sticlă. S-a crezut că mintea acelui om extraordinar ar fi conţinut un vas cu înţelepciune care, din când în când, se spărgea şi permitea, prin fisuri, să se scurgă deşteptăciunea. Şi în producţiile plastice unde apare, fruntea îi este reprezentată cu asemenea cioburi.

Şi alte asemenea pilde circulau încă din timpul vieţii în legătură cu Al Şaptezeci şi cincilea, unele povestite de Cornelius Humilliatus,

altele uşor recognoscibile în alte surse. Din lipsă de spaţiu, într-o relatare şi aşa mult prea lungă, scribul se va rezuma la doar încă una singură: în Palatul Bosci trăiau mai multe pisici, având misiunea de a-1 apăra de invazia şoarecilor şi a şobolanilor care au invadat cetatea, micilor lighioane ajungând să nu le mai fie frică de prezenţa oamenilor. Ba mai mult, pisicile au fost cele cărora a început să le fie frică de scârboasele rozătoare apărând mai nou în adevărate haite şi, aflându-se în vădită superioritate numerică, neezitând să iasă la atac ziua în amiaza mare. Servitorii au propus să mai fie aduse şi alte pisici, dar şi câini, însă animalele acelea au început să se sălbăticească şi se agresau între ele, ba chiar au ajuns să se repeadă şi asupra oamenilor. Soluţia a găsit-o tot copilul Al Şaptezeci şi cincilea: urcându-se pe scaune şi lăzi, a coborât câteva oglinzi mari la nivelul înălţimii animalelor de casă, iar acestea, descoperindu-se pe ele însele, au început să aibă mult mai mare eficienţă în luptele cu şoarecii şi chiar şi cu şobolanii. în . felul acesta, măcar în încăperile locuite de oameni, nu mai era niciun pericol să fii atacat în somn de lighioanele venite din adâncurile subsolurilor. De unde acest succes uimitor? Nimeni n-a înţeles ce a transformat

atât de mult felinele şi câinii, dar mai mulţi comandanţi militari, aflând de minunea din Palatul Bosci, şi-au pus soldaţii să se privească îndelung în oglindă, înaintea unor bătălii. De data asta, rezultatele au fost discutabile, iar „noua tactică a pregătirii de luptă", amintită şi de Michelangelo, a fost abandonată.

Stă scris la sfârşitul cronicii despre Al Şaptezeci şi patrulea:

„Omul din fereastră a trăit liber, însă singur. Pe măsură ce era mai liber, devenea mai singur. Pe măsură ce era mai singur, devenea mai liber. Iar lumea dorită devenea tot mai aproape.

«Da, însă — să nu uităm! — el a putut să şi-o permită», a remarcat fiul său."

La ce s-a referit înţeleptul: că tatăl său a putut să-şi permită material acel trai sau că era vorba despre o îndreptăţire morală a Celui de Al Şaptezeci şi patrulea? Cine să-i răspundă scribului? Pentru bietul de el, şi aceasta rămâne o enigmă. Alături de multele enigme pe care a mărturisit că e incapabil să le rezolve."

Scribul, ca de obicei, găseşte prea multă satisfacţie în autocompătimire.
Totuşi, chiar riscând să piardă o parte din acea satisfacţie, acelaşi smiorcăit scrib nu conteneşte a amuşina mai departe şi, uneori, chiar găseşte: fie ceea ce caută, fie alte lucruri surprinzătoare, la care nici măcar nu s-a gândit. Aşa şi de data aceea: nu a trebuit să se întrebuinţeze prea mult scribul pen-
tru a constata că averea celui de Al şaptezeci şi patrulea l-a făcut să „poată să şi-o permită", fiindcă se sprijinea nu numai de pervazul feres-
trei, ci şi pe o căpătuială considerabilă. Lăsând la o parte exagerările legendelor despre şirul nesfârşit de căruţe pline cu bogăţii ce au intrat în acea noapte de Ia începutul anului 1 4 1 I în curţile Palatului Bosci, avem la dispoziţie acte financiare ale tranzacţiilor făcute de şi în numele Omului din fereastră, tranzacţii trădând sume cu totul excep-
ţionale chiar şi pentru cei mai bogaţi oameni ai epocii. Deci, că Al Şaptezeci şi patrulea „a putut să şi-o permită" din punct de vedere material nu este nicio îndoială. Şi în legătură cu aspectele exemplului moral de care a dat dovadă Omul din fereastră, scribul nu a trebuit să sape prea adânc pentru a le scoate la lumină. La fel ca şi în privinţa planului material, şi aici legenda este generoasă în descrieri pilduitoare,

iar dovezi atestate jalonează credibilitatea multor poveşti. Aşadar, altceva era ceea ce simţea scribul că a vrut să sublinieze Înţeleptul în legătură cu afirmaţia: [Tata] „a trăit liber, însă singur. Pe măsură ce era mai liber, devenea mai singur. Pe măsură ce era mai singur, devenea mai liber. Iar lumea dorită devenea tot mai aproape". (*Tot avansând în subiect, scribul s-a întrebat îngrozit dacă nu va fi obligat să rescrie întreaga biografie a Omului din fereastră. In spaima sa de a pierde irevocabil bătălia cu timpul, o asemenea obligaţie ar fi echivalat cu o înfrângere ale cărei urmări nici măcar nu le putea anticipa. Niciodată, după ce a terminat de povestit un destin — mai neîndemânatic sau puţin mai puţin neîndemânatic —, scribul nu a mai revenit la el, iar perspectiva unei premiere în acest sens putea duce la repetarea la infinit a aceluiaşi eşec. Pentru că, recitind, mai târziu, când textul era gata tipărit, de fiecare dată scribul găsea lucruri ncelucidate suficient ori chiar erori inadmisibile. De aceea nici n-a mai revenit vreodată scribul la ceea ce era trimis la tipar, decât, cel mult, după mulţi ani de zile, când era obligat să caute un amănunt uitat în străfundurile naraţiunii. Insă, învăţându-se cu modul atât de personal al gândirii înţeleptului, scribul a început să perceapă*

altfel lumea şi, în mod inevitabil, a ajuns să simtă diferit ceea ce ieri mai era aşa cum era obişnuit să fie până atunci. Introducerea în biografia înţeleptului a jucat un rol distructiv în restul vieţii scribului, făcându-l să nu mai fie sigur că tot ceea ce a fost s-a desfăşurat aşa cum a văzut el la momentul respectiv, iar ceea ce urma trebuia pus în concordanţă cu acel trecut acum atât de diferit. Un asemenea şoc poate zăpăci cu totul minţile omului şi scribul nu poate decât să-i mulţumească lui Dumnezeu că impactul acela l-a mai lăsat să-şi continue viaţa.)

„Omul din fereastră a trăit liber, însă singur. Pe măsură ce era mai liber, devenea mai singur. Pe măsură ce era mai singur, devenea mai liber. Iar lumea dorită devenea tot mai aproape." Viaţa Celui de Al Şaptezeci şi patrulea s-a desfăşurat la vedere (oricine îl putea zări mai lot timpul stând sprijinit de pervazul uneia dintre ferestrele punctelor sale de observaţie) şi, în acelaşi timp, s-a derulat într-o taină desăvârşită. în Palatul Bosci au reuşit să intre puţini oameni, dar şi mai puţini au putut ajunge la etajul II. Chiar şi ultimul Bosci, locuind la acelaşi nivel, nu s-a întâlnit decât o singură dată cu noul stăpân al locului. O asemenea securizare severă a unui spaţiu poate duce cu gândul la orice, iar realizarea drastică a asprei supravegheri trimite la un şef al

familiei
autoritar până la exces. într-adevăr, poziţia Omului din fereastră n-a
fost niciodată pusă la îndoială şi orice referire la Palatul Bosci nu putea
face abstracţie de voinţa unică şi de necomentat a Celui de Al Şapte-
zeci şi patrulea. Cu toate acestea, membrii clanului au dus o altă viaţă,
„o viaţă normală", nimeni şi nimic neîmpiedecându-i să iasă în cetate
ori de câte ori voiau, să participe la viaţa socială, politică ori culturală.
Rolul Omului din fereastră părea să se termine în interiorul zidurilor
clădirii^'. De unde le-a asigurat copiilor şi neamurilor o viaţă fără griji
din punct de vedere material şi un renume pe măsură. Omul din fereas-
tră şi-a cumpărat, asemenea multor bogătaşi, liniştea şi independenţa

faţă de ai săi? Asigurându-le toate condiţiile, se considera moralmente exonerat de alte îndatoriri, putând să se ocupe doar de el însuşi? Şi-a dobândit astfel libertatea? Până aici explicaţia textului „Omul din fereastră a trăit liber, însă singur. Pe măsură ce era mai liber, devenea mai singur. Pe măsură ce era mai singur, devenea mai liber" pare logică şi coerentă, existând nenumărate exemple în viaţă, când şefii unor familii bogate au considerat că şi-au făcut datoria faţă de apropiaţi, mai ales faţă de copii, dându-le bani şi trăind fiecare pe cont propriu. Singur. Da, însă textul originar are şi un apendice: *Jar lumea dorită devenea tot mai aproape."* Şi iarăşi putem trage alte concluzii: la un moment dat, oricât ţi-ai iubi familia, viaţa proprie te face să simţi nevoia să te ocupi şi de tine, momente când cei din jur devin o povară. Măcar pentru câteva minute. Măcar pentru câteva ore. Măcar pentru câteva zile. Iar când evadările se transformă în obiceiuri, născând tabieturi, dependenţa faţă de ele devine tot mai de nestăpânit. Frustrările apar şi când mergi mai departe pe acel drum, la fel cum şi dacă, printr-un act de voinţă, ţi-1 reprimi. O înstrăinare apare. Singurătatea despre care s-a făcut vorbire în acel paragraf? îndepărtarea de cei apropiaţi? Singură-

tatea să fie preţul pentru „lumea dorită"? Aşa a crezut scribul, interpretând textul, şi iarăşi raţionamentul i s-a părut logic şi coerent. Despre „lumea dorită" nu şi-a făcut alte gânduri: toţi suntem preocupaţi, o mare parte din viaţă, de scenariile noastre imaginative[117], iar cele pur personale, intime, sunt mereu stânjenite de orice prezenţă din afară. Singurătatea şi lumea dorită merg bine împreună. Scribul s-a mulţumit cu această înţelegere.

Pe urmă însă trecând la viaţa Celui de Al Şaptezeci şi cincilea, a trebuit să afle şi să înveţe şi explicaţiile aceluia. Semnalul a venit prin intermediul lui Cornelius Humilliatus[118]: „Al Şaptezeci şi cincilea s-a

117 Şi nu numai de „fantasmele" descrise de Freud şi de şcoala lui.

118 Cornelius Humilliatus, deşi dominican, a fost puternic influenţat de gândirea unui franciscan tot mai discutai în epocă: William Occain, iar „briciul lui Occam" a devenit un imperativ pentru simplitate şi concreteţe în gândirea şi exprimarea sa, fapt evident şi în opera atât de importantă pentru reconstituirea vieţii Celui de Al şaptezeci şi cincilea — o operă atât de cuprinzătoare susţinută de un op atât de subţire...

născut în Orient, în ţara numită Ducatul Moldovei, şi a crescut la
Florenţa, în Palatul Bosci, locul de unde părintele său a supravegheat
zeci de ani cetatea şi evenimentele ei. [în percepţia contemporanilor
săi], viaţa tatălui a fost împodobită cu numeroase ornamente străluci-
toare şi inutile, deşi totul a fost atât de simplu: atât de simplu cum
oamenii nu pot concepe." Aşa îşi începe cronicarul, martor ocular al
evenimentelor, descrierea vieţii înţeleptului. Gândirea scribului este
prolixă tocmai din cauza numeroaselor sale erori şi anacronisme, con-
fuzii şi raţionamente false. Prin multa sa vorbărie inutilă, el încearcă să
dea sens Ia ceea ce el însuşi nu pricepe. „Briciul lui Occam are şi meri-
tul de a elimina cuvintele fără conţinut menite a masca limitele înţele-
gerii celor ce le rostesc", ne spune mai încolo tot Cornelius Humilliatus.
Mai mult, monahul, care l-a ascultat pe Occam atât la Avignon, cât şi
la Miinchen, propunea şi „exerciţii practice" de logică privind curăţa-
rea unui text de elementele inutile şi nu s-a sfiit să practice asemenea
demonstraţii şi în public[119], chiar şi la Florenţa, unde Occam nu

119 Un exemplu dat de teoreticienii publicisticii moderne pleacă de la un ase-
menea exerciţiu de eliminare a adăugirilor inutile în expresie, exerciţiu practicat
de Ilumilliatus în pieţele oraşelor: „Un negustor de peşte îi cere tatălui său

era prea
iubit, cum n-a fost iubit niciunde unde influenţa papală şi dominicană

---

să-i
împrumute bani, pentru a-i plăti unui meşter scriitor să-i întocmească o firmă.

— Şi ce să-ţi scrie meşterul scriitor pe scândura de la intrare? întreabă tatăl,
înainte de a umbla la pungă.

— Păi, m-am gândit să scrie «Aici se vinde peşte proaspăt».

— Şi cum o să-l plăteşti?

— Pentru fiecare literă pe care o s-o deseneze.

— Atunci scoate cuvântul «Aici», fiind evident că nu altundeva doreşti să-ţi
vinzi peştele.

— Ai dreptate! Rămâne «Vindem peşte proaspăt» şi fac economie câteva
litere.

— Gândeşti că o să fie cineva care să-şi imagineze că vrei să dai marfa gratis?

— Desigur că nu.

— Atunci scoale şi cuvântul «vindem».

— Aşa-i, admite fiul. Mai fac o economie şi rămâne «Peşte proaspăt».

— Ai mai pomenit un negustor să pretindă că vinde marfă stricată? Sigur
că oferi peşte proaspăt şi nu împuţit. Asta e la mintea cocoşului.

era dominantă. însă supremul exerciţiu al lui Cornelius Humilliatus a fost acela de a spune cât mai multe cu cât mai puţine cuvinte, iar rezultatul a fost acela că viaţa înţeleptului i-a încăput într-un tom de nici o sută de pagini, tom care a fost şi... cea mai amplă operă a sa! Iată cum a rezumat Humilliatus citatul la care s-a oprit atât de nepermis de mult scribul *(„Omul din fereastră a trăit liber, însă singur. Pe măsură ce era mai liber, devenea mai singur. Pe măsură ce era mai singur, devenea mai liber. Iar lumea dorită devenea tot mai aproape.*

«Da, însă — să nu uităm! — el a putut să şi-o permită», a remarcat fiul său."

La ce s-a referit înţeleptul: că tatăl său a putut să-şi permită material acel trai sau că era vorba despre o îndreptăţire morală a Celui de Al Şaptezeci şi patrulea? Cine să-i răspundă scribului? Pentru bietul de el, şi aceasta rămâne o enigmă. Alături de multele enigme pe care a mărturisit că e incapabil să le rezolve."): „Omul este o creaţie unică şi tot ce înconjoară un caracter puternic nu face decât să limiteze acest dar al lui Dumnezeu."

Alături de această frază, înţeleptul s-a condus şi de o a doua, reprodusă tot după Cornelius Humilliatus: deoarece omul este ghidat de experienţă, de inspiraţie, de credinţă şi de bucuria sa şi a celor din jur, dar şi de mânie, ură, arivism şi sete de îmbogăţire, judecata îi

este supusă tuturor acestor impulsuri, în funcţie de impulsul cel mai activ într-un anumit moment[10]. Drept urmare, omul poate face judecăţi care rezistă doar până ce acele impulsuri dispar. „Judecăţile definitive nu-i aparţin decât lui Dumnezeu."

La aceste două concepte se va reduce întreaga viaţă şi operă a înţeleptului, cel puţin aşa cum ne este ea redată de către cronicarul său şi cum a înţeles-o scribul. Iar viaţa şi gândirea înţeleptului au slujit drept

— Da, spune fiul. Mai fac economie un cuvânt. îl voi pune pe meşterul scriitor să noteze doar «PEŞTE».
— Ce rost are să atârni aşa ceva deasupra uşii? Una că lumea tot nu ştie să citească şi, în al doilea rând, nu poţi trece prin faţa dughenei tale de izul greu de peşte ce împute întreaga uliţă.
— Şi nici nu mă costă nimic, se bucură fiul, în vreme ce tatăl îşi leagă baierele pungii la loc."

[10] I Iumilliatus nominalizează şi descrie resorturile comportamentului uman în cartea sa *Despre impulsurile oamenilor şi cum se lasă oamenii conduşi de ele.*

ghid mai multor generaţii succesive. Acum, influenţa tatălui este evi-
dentă. Iar fiul n-a făcut decât să devină expresia practică a concepţiei
despre viaţă a Omului din fereastră, demonstraţia ei.

Ciudat: despre Omul din fereastră cunoaştem mai puţine, percepţia despre el rămânând la nivelul imaginii sale din punctele-i de observaţie; dar despre fiul lui ştim că a fost socotit nu numai unul dintre cei mai înţelepţi oameni ai epocii, dar şi un mare erudit — spunăndu-se că vorbea toate limbile Europei. Şi totuşi lumea secolului său, cu toate războaiele ce nu numai dezbinau, însă şi realizau legături întinse, a restrâns interesul la nivelul privirii. Astăzi, pentru francezi, veacul înţeleptului este secolul Ioanei d'Arc, pentru cehi, secolul lui Jan Hus etc., ca să rămânem doar pe vechiul continent. In scrierile lui Cornelius Humilliatus, ca şi în cele ale înţeleptului însuşi, nici nu se aminteşte despre acele nume atât de importante. Viaţa interioară se conducea după alte criterii, atunci când informaţiile din imediata apropiere erau încă singurele lucruri importante pentru fiecare.

Occam şi Humilliatus au dreptate, iar scribul constituie cel mai bun exemplu de prolixitate: iată de când tot vorbeşte fără a fi început măcar descrierea vieţii promise! Aşadar, să pornim de la o întâmplare în legătură

cu jocul Rocabouls, care a cunoscut o răspândire intensă şi la Avignon. Se pare că papa Clement al Vl-lea, la insistenţele lui Cola di Rienzo, ar fi cata-logat jocul, drept „un prilej vanitos de pierdere de vreme şi de satis-facere de plăceri vinovate". Rocabouls a constituit distracţia cea mai îndrăgită atât de clasele superioare, cât şi de plebe, iar maeştrii acestui divertisment erau veneraţi asemenea câştigătorilor laurilor olimpici din Grecia antică. Regulile nu ni s-au păstrat până astăzi, însă se pare că a fost vorba despre un amestec între un joc de cărţi, de zaruri şi de şatranj, fiind folosite treizeci şi două de „piese active" sau „scutieri", patru „cavaleri" şi un „senior suprem". Cele treizeci şi şapte de figuri puteau fi desenate asemenea unor cărţi de joc (versiunea italiană) ori puteau fi sculptate în piatră ori marmură (versiunea franceză). Ele erau mânuite în funcţie de rezultatele unor aruncări cu zarurile, schim-bându-şi valoarea după câteva reguli fixe. Existau mai multe niveluri de dificultate, astfel încât variantele cele mai complicate abia dacă puteau

fi urmărite de puţini iniţiaţi. La începutul secolului al XV-lea, Rocabouls mai era în plină vogă, iar fiul Omului din fereastră s-a dovedit a fi un adevărat campion. Triumful avea să-l serbeze în toamna lui 1434, odată cu entuziasmul general prilejuit de revenirea la Florenţa a lui Cosimo de Medici. în urma unei partide disputată în Piaţa Mare cu figuri uriaşe, fiul Omului din fereastră, smulgându-şi un ciob din frunte, a reuşit o încheiere magnifică, îndelung aplaudată, devenind *Campionissimo* şi fiind sărbătorit ca atare. Imensa sumă câştigată prin adiţionarea numeroaselor victorii succesive obţinute, învingătorul a donat-o cetăţii, pentru ca, „prin înţelepciunea conducătorilor ei, să dispună de ea în favoarea cetăţenilor celor mai virtuoşi dintre cei săraci". Al Şaptezeci şi patrulea asistă, de la ferestrele sale, cum urmaşul său era copleşit de onoruri. Iar urmaşul său, în culmea gloriei, a făcut un gest uimitor, cerând Senioriei ca, în conformitate cu vechea recomandare a papei Clement al Vl-ea, să interzică jocul Rocabouls! Lui Campionissimo nu i se putea refuza nimic. Rocabouls a fost interzis şi piesele (cărţile de joc, figurile şi zarurile) arse.

Jocul Rocabouls se spunea că era de origine italiană, însă că s-a întors la Florenţa prin filieră franceză. Numai că fiul Omului din fereastră îl jucase şi pe meleagurile sale natale, chiar dacă figurile erau

acolo cioplite în lemn, purtau alte denumiri şi regulile erau uşor diferite. Când a sosit la Florenţa, Al Şaptezeci şi cincilea nu avea decât doisprezece ani, dar s-a acomodat repede cu versiunea locală şi a devenit deja de atunci un jucător de temut. Ceea ce dovedea că era şi inteligent şi că avea şi noroc. „Un om inteligent este un om plăcut, care ştie să stârnească norocul şi să se folosească de el" era o afirmaţie obişnuită a acelui timp. Iar la aceste calităţi trebuie să se adauge în mod obligatoriu şi frumuseţea fizică, altfel primele însuşiri pomenite n-aveau niciun sens. (Un om deştept, norocos, dar urât era privit ca un monstru din categoria diavolilor, iar un trup frumos lipsit de înţelepciune şi de noroc era considerat o greşeală a naturii.) Al Şaptezeci şi cincilea era frumos, deştept şi ocrotit de noroc.

Jocul Rocabouls a fost interzis tocmai la sugestia celui care a mai cucerit o cantitate de notorietate şi prin el! Consecvent cu sine, Al Şaptezeci şi cincilea a considerat că faima câştigată prin competiţie

creează „judecăţi obiective", judecăţi de valoare bazate pe criterii
incontestabile". Or, în viaţă, certitudinile nu trebuie să vină de la oameni... („Judecăţile definitive nu-i aparţin decât lui Dumnezeu"...)
Aceasta, faima obţinută de înţelept printr-o dispută bazată pe rigidi-
tatea unor reguli, a fost pricina dispariţiei jocului şi nu neapărat inter-
zicerea sa de către papi. (Cu toate afuriseniile emise, Biserica n-a reuşit
să elimine nici jocurile de cărţi, nici cele cu zaruri şi nici celelalte dis-
tracţii populare domestice din viaţa majorităţii enoriaşilor...)

Scribul a pornit de la jocul Rocabouls în descrierea vieţii Celui de
Al Şaptezeci şi cincilea pentru că modul în care acesta a negat tocmai
ceea ce îl confirma cel mai bine a rămas o constantă în întregul său
comportament. Atunci când, în 1411, a sosit cu mama sa şi cu ceilalţi
însoţitori la Florenţa[12], la doar 12 ani, copil curios, a ieşit repede din
Palatul Bosci şi a inspectat cetatea. Noul nu l-a speriat. A devenit ele-
vul lui „Gladiatore" Milanessi[13], de la care a învăţat multe, însă care
l-a făcut să-i repugne, pentru toată viaţa, sentinţele definitive. „Gladiatore"
poseda vasta cultură enciclopedică a unui umanist al Renaşterii, se pri-
cepea în ştiinţele frumosului, la fel ca în cele pragmatice, a fost o vreme
angajat ca arhitect-şef al Florenţei, a contribuit la îndiguirea

râului
Arno şi la proiectarea unor maşinării de luptă, la fel cum se spunea
despre el că îi livrase lui Cossimo Locatti aliajul secret pentru suportul
„vitraliilor schimbătoare"[14], precum şi că ar fi fost artizanul lucrărilor
de renovare ale Palazzo Vecchio. Milanessi era una dintre personali-
tăţile cele mai puternice ale Florenţei. De pe acel soclu, a dat sentinţe
în toate domeniile, sentinţe care nu permiteau să fie vreodată puse la
îndoială: el avea întotdeauna ultimul cuvânt, dreptatea absolută şi
făcea periculoase crize de furie, de se întâmpla ca vreun imprudent să

" Nu „eşti mai bun" pentru că aşa crezi sau pentru că aşa a spus cineva,
„eşti mai bun" pentru că ai obţinut confirmarea prin rezultatele competiţiei,
rezultate cu valoare concretă: locul 1, locul II ete.

[12] Dată precizată de Cornelius Ilumilliatus. Astfel se confirmă şi anul sosirii Omului din fereastră, venit cu doar câteva luni înaintea familiei sale.

[13] „Gladiatore", pentru că avea şi fizicul şi spiritul bătăios al unui luptător
„până la capăt".

[14] Fapt negat cu îndârjire de către acela.

exprime şi cel mai mic semn de ezitare Ia cele emise de „Gladiatore".
(N-ar fi exclus ca Al Şaptezeci şi cincilea să fi pornit în scepticismul
său atât de original de la una din acele scene, chiar dacă, prin gândirea
sa, înţeleptul a reuşit să ofere un savant ambalaj logic concepţiei despre viaţă.)
In timpul rămas liber, după frecventarea cursurilor lui „Gladiatore",
băiatul a găsit suficient răgaz pentru a cunoaşte locurile şi oamenii
Florenţei. Deşi după port şi după felul de a se purta era evident pen-
tru oricine şi din prima clipă că provenea dintr-o familie foarte înstărită, băiatul nu a putut fi asimilat celorlalţi tineri de acelaşi rang.
Nu că s-ar fi opus prin vorbă ori prin faptă acelora, pe care nici măcar
nu-i evita, însă părea mereu preocupat de alte lucruri şi nimeni nu
putea pretinde că îi era prieten nedespărţit ori confident, aşa cum mai
toţi adolescenţii îşi construiesc marile intimităţi. Deşi nu a fost, în niciun caz, un introvertit şi s-a acomodat repede şi uşor oricărei socie-
tăţi, până la vârsta maturităţii practic n-a făcut parte din niciun cerc
anume. Pe măsură ce creştea, a devenit limpede că ar fi putut uşor
deveni liderul oricărui grup, însă el venea, stătea de vorbă şi pleca mai
departe, fără să fie cineva care să poată să-l acuze că ar fi manifestat

conduita obişnuiţilor „fluturaşi de salon", cum au fost numiţi superficialii tineri galanţi ai vremii.

La un moment dat, a început să apară des în public alături de ultimul Bosci, puţin mai în vârstă decât el. Acela l-a introdus şi în cercul exclusiv al contelui Patazzi, cel despre care se spunea că s-ar fi ocupat cu alchimia, spionajul şi cu ritualuri secrete. Foarte interesat de a-1 avea în acel anturaj a fost acelaşi abate Contador[120], cel ce părea să joace rolul unui gen de adjunct al contelui şi care, pe deasupra, era unul dintre foarte puţinii care aveau acces chiar şi la etajul al doilea din Palatul Bosci. Astfel, o vreme, Al Şaptezeci şi cincilea a părut că este legat de o prietenie strânsă cu Raoul Bosci, care, la rândul său, l-a iniţiat în societatea înaltă a cetăţii, dar şi a Toscanei, în general. Al Şaptezeci şi cincilea se prezenta drept un tânăr emancipat, emanând siguranţă şi conştiinţa că nu era legat nici de constrângeri materiale şi nici

120 Care totuşi îl evită constant în scrieri!

de vreun alt soi de îngrădiri de care ar fi trebuit să ţină cont. într-adevăr, autoritatea de necontestat a tatălui său părea că nu-i limita în niciun fel libertatea de mişcare şi nici nu-i dicta vreun traseu anume. Pentru că şi-a făcut apariţia în Florenţa pe când a fost doar un copilandru, cel ce în curând va purta apelativul „înţeleptul" s-a insinuat treptat în viaţa oraşului, cei din jur având tot timpul din lume la dispoziţie spre a-i urmări evoluţia. Iar atunci când, singur ori în tovărăşia lui Raoul Bosci, a început să poată fi întâlnit în cele mai selecte saloane, tânărul a devenit ţinta a numeroase planuri de mariaj, mai ales din partea unor familii cu impozante steme nobiliare, familii vechi, însă scăpătate. Nobleţea singură nu mai aducea venituri, iar noii îmbogăţiţi se purtau fără scrupule cu cei cărora încercau să le ia locul prin forţă şi energie managerială. Sigur, nici despre fiul Omului din fereastră nu se putea spune cu certitudine ceva în legătură cu un trecut glorios, însă zvonuri circulau destule, iar imaginaţia, bazată pe date atât de aproximative ca acelea legate de originea averii noilor proprietari ai palatului Bosci, permitea orice legendă. Un mister atât de greu de pătruns dă şi un farmec romantic, nu numai pragmatic material, unui tânăr, pe

deasupra, arătos, plăcut şi cu trăsăturile evidente de conducător.

Deşi ultimul Bosci şi-a pierdut întreaga avere, girându-1 imprudent pe un membru al grupului Patazzi, Al Şaptezeci şi cincilea a continuat, o vreme, să se afişeze cu vechiul său prieten. Prieten? Este greu de spus dacă înţeleptul a avut cu adevărat un prieten în întreaga-i viaţă[121], chiar dacă a etalat întotdeauna o atitudine amicală. Numai că tocmai acea atitudine prietenoasă neselectivă, arătată în aceeaşi măsură oricui, pune sub semnul întrebării o relaţie specială şi aminteşte de acei pomeniţi „fluturi de salon" cu care nimeni nu a avut curajul să-l compare.

Visele maritale din palatele Toscanei în legătură cu junele bogat — mult mai bogat decât au avut vreodată îndrăzneala să spere şi cele mai optimiste peţitoare — s-au terminat foarte repede. într-adevăr, şi-a

121 Mai târziu, grupul aflat multă vreme nedespărţit — Piccolomini, înţeleptul (însoţit mereu de fiul său) şi Ţipor — nu putea fi socotit, în niciun caz, un trio de prieteni. (Al Şaptezeci şi şaselea nici măcar nu era pus la socoteală, el nefiind considerat decât o anexă a tatălui său.)

spus societatea sus-pusă, bărbatul acela frumos şi avut, deşi nu prea înalt[122], n-a fost un „fluture de salon" (din păcate!), el însurându-se de foarte tânăr şi rămânându-i fidel femeii pe care şi-a ales-o. Vai! Un joc atât de fascinant cum a promis să fie ţesutul pânzei de păianjen în care să fie atras doritul ginere s-a stins mult prea devreme, lipsind cetatea de un excelent subiect monden! Căsătoria aceea timpurie avea să fie explicată de Cornelius Humilliatus astfel: înţeleptul ţinea mult Ia independenţa sa. Faptul că era un bărbat în plină forţă îl obliga, asemenea oricărui mirean, să-şi descarce energia virilă, lucru pretinzând timp şi gânduri, înainte de a întâlni femeia aptă de a-1 satisface. O soţie te scuteşte de strategia căutării. Şi dansul fluturelui în jurul florii, jocul care, de multe ori, nu numai că însoţeşte cele mai frumoase sentimente, dar naşte şi satisfacţie pe măsură? Plăcerea vânătorului în hăituirea vânatului? Descoperirea de mereu noi şi noi atribute ale frumosului feminin? Toate astea se petrec în mintea masculului, ar fi mărturisit Al

---

122 Nici Omul din fereastră se pare că n-a fosl înalt. Nefiind văzut niciodată de către trecători în întregime, ci zărindu-i-se vreme de atâţia ani doar capul, lumea şi l-a închipuit pe măsura averii şi a faimei sale.

Şaptezeci şi cincilea, minte care, Ia 19 ani, câţi a avut el la căsătorie, conţine de acum scenariile imaginative erotice suficient de configurate pentru a nu mai suferi modificări esenţiale, ci doar pentru a se dez-volta mereu. Or, imaginaţia se poate îmbogăţi, în cazul unei minţi organizate, şi asupra unui unic suport. Cu cât se află suportul acela mai la îndemână, cu atât este mai puţin necesar să-ţi pierzi vremea cu strategii de cucerire, necesitând apoi şi ele să fie incluse în aceleaşi sce-narii imaginative. înţeleptul a fost fericit toată viaţa cu soţia sa, iar aceasta s-a grăbit să-i dăruiască foarte repede trei copii. Cât a fost gravidă, masculul a trebuit să recurgă la acele strategii pe care le găsea atât de cronofage şi să-şi materializeze altundeva fantasmele. Aşa că, după cel de al treilea prunc, cei doi au convenit că e de ajuns şi nu mai e nevoie să mai facă şi alţi copii. Aşa ne povesteşte Cornelius Humilliatus.

în momentele sale cele mai rele, scribul se întreabă cum ar fi fost, dacă n-ar fi fost ori dacă ar fi fost altfel? Şi ajunge în fundături succesive şi la fel de nesigure ca şi drumul pe care tocmai îl pune la îndoială.

La douăzeci de ani, înţeleptul, scăpat de „intenţiile romantice" ale bârfei oraşului, şi-a pierdut cu totul vârsta[123]. Nu mai era tânărul aşteptat cu speranţă de atâtea domnişoare şi de atâţia părinţi, ci un aşezat cap de familie, bărbat de o vastă cultură şi cu un discurs remarcabil, niciodată grăbit şi niciodată părând să piardă vremea de pomană, dispus la acte caritabile şi demn de a i se cere părerea în situaţii complicate. Toate însuşirile unei notabilităţi serioase şi de maximă încredere s-au lipit de Al Şaptezeci şi cincilea cu mult înainte de vârsta la care acestea sunt de regulă acceptate. La o etate când alţii sunt priviţi cu îngăduinţă ori cu severitate, înţeleptul şi-a câştigat de acum cognomenul, de parcă ar fi fost deja un senior în vârstă, trecut prin toate. Fapt cu atât mai ciudat cu cât Al Şaptezeci şi cincilea a trăit în veacul când condotierii şi nobilii cavaleri erau cei ce reprezentau chipul

123 Să ne mai amintim că, nici la venirea la Florenţa, amintirea nu-i mai păstra etatea adevărată?

idealului
masculin. Fiul Omului din fereastră, fără să fi îmbrăţişat cariera arme-
lor, n-a fost străin nici de isprăvile unor Federico de Montefeltro, Francesco
Sforza sau Bartolomeo Colleoni. Spre deosebire de tatăl său, martor de
la postul lui de observaţie la tot ce se întâmpla la Florenţa, înţeleptul
chiar se va întovărăşi cu acei războinici profesionişti intraţi în legendă.
Despre care literatura a reţinut mai mult faptele de arme decât mece-
natul. Or, Federico de Montefeltro, de pildă, avea să adune Ia Urbino
cea mai mare colecţie de manuscrise din Italia, după biblioteca
Vaticanului. Omul pe care Piero della Francesca l-a imortalizat pentru
eternitate din profil, spre a nu i se vedea ochiul străpuns de o lance în
timpul unui turnir, era un reprezentant emblematic al bărbatului ideal:
„viteaz şi grădinar al frumosului". Aşa că relaţiile cultivate de înţelept
cu acei războinici culţi nu trebuie să mire prea mult. Şi nici interesul
acelora faţă de Al Şaptezeci şi cincilea.

însă, până atunci, viaţa fiului Omului din fereastră avea să se scurgă la fel de lipsită de surprize ca şi cea a tatălui său. Familia tot mai numeroasă a Celui de AI Şaptezeci şi cincilea avea să locuiască împreună cu celelalte rude în Palatul Bosci, iar înţeleptul a debutat în viaţa publică în cadrul Senioriei, mai înainte în calitate de secretar, dar şi de membru în vechiul colegiu al celor doisprezece înţelepţi. (Poate că acea funcţie, pe care a exercitat-o un timp foarte scurt, i-a dat apelativul pentru întreaga sa viaţă.) Deşi părea că-şi ia în serios atribuţiile funcţionăreşti, nimeni nu credea că acele prime funcţii vor sta Ia baza unei cariere birocratice. Pentru aşa ceva fiul Omului din fereastră era mult prea bogat, iar întregul său fel de a fi trăda o deschidere mult mai largă decât ar fi permis traiul unui oficial oricât de puternic. Nici opinia publică nu aştepta ca personalitatea Celui de Al Şaptezeci şi cincilea să se închisteze în praful cancelariilor, printre hârţoage şi călimări. Mult mai degrabă, pentru aleşii veacului se preconiza îndemnul Sfintei Katharina din Siena: .Vremea de azi are nevoie de noi martiri"!, îndemn ce conţinea conştiinţa faptului că timpul se afla în pârg şi că noi reguli erau pe punctul de a-1 guverna. Reguli necesitând viteji autohtoni la

nivelul semizeilor Antichităţii. Un val de eroism naţionalist străbătea Italia bântuită de bandele de jefuitori sosiţi de oriunde. Dar nici condotier nu părea să fie imaginea potrivită pentru înţelept, deşi, aşa cum s-a amintit, acesta nu a ocolit întâlnirile cu mercenarii. Scurta misiune în Colegiul înţelepţilor l-a făcut să fie privit de tânăr ca un sfătuitor respectat, iar plecarea sa în diferite misiuni diplomatice a devenit o etapă firească în cariera ce se prefigura. Sfânta Katharina din Siena şi-a transmis mesajele prin scrisori înflăcărate, entuziasmul, trecând peste raţiune, constituind salvarea numeroşilor profeţi ce cutreierau lumea învăluiţi în transe mistice. Katharina fusese al douăzeci şi patrulea copil al unui mic nobil scăpătat, ce-şi întreţinea familia vopsind piei. într-o viaţă fantastică, bântuită de desele valuri de ciumă, Katharina prorocea un basm la înălţimea epopeilor antice, basm în care ea chiar trăia. în schimb, înţeleptul, atât de prudent cu orice afirmaţie tranşantă, ceea ce-I făcea să nu prefere ceva în dauna a altceva, neputând fi convins un muritor că un lucru făcut şi îngăduit de Dumnezeu este deasupra altui lucru făcut şi îngăduit de Dumnezeu, înţeleptul a ple-

cat în misiunile sale încercând să le ducă la bun sfârşit, fără a-şi face probleme de nu va avea succesul scontat. Această activitate calmă l-a scutit de hotărâri impulsive şi i-a permis să apară în faţa celor cu care se întâlnea drept o persoană extrem de sigură pe sine nu atât prin îngâmfare, ci prin convingerea că dezamăgiri prea mari n-au cum să-l atingă.

Prima însărcinare a primit-o întâmplător, fiind necesar să fie convins ducele de Mantova de bunele intenţii ale Florenţei, într-un moment în care peninsula era cutreierată de convoaie de trupe indecise pe cine să atace spre a-şi asigura subzistenţa, prăzile şi faima. A fost o solie ciudată, în care emisarul nu s-a străduit să declare bunele intenţii ale mandanţilor săi, ci a reuşit un lucru mai important: să câştige încrederea interlocutorului. Pe lângă darurile convenţionale aduse cu el, Al Şaptezeci şi cincilea n-a mai făcut uz de discursul cu care a fost însărcinat, ci s-a întreţinut despre Homer şi Virgiliu, l-a comentat într-un mod palpitant pe Dante şi a apreciat galeria de tablouri din palatul amfitrionului. Un succes atât de convingător l-a îndreptat pe înţelept spre noi şi noi direcţii, acolo unde Florenţa dorea să aibă un punct de sprijin sau, cel puţin, de unde să nu fie confruntată cu noi necazuri. Iar

„înţeleptul n-a dezamăgit niciodată". (Nici n-a fost de conceput ca înţeleptul să dezamăgească vreodată...)

La treizeci şi trei de ani, Al Şaptezeci şi cincilea ajunge pentru prima dată pe un câmp de luptă. în celebrul triptic „Bătălia de la San Romano" al maestrului Paolo di Dono, zis Ucello, îl recunoaştem, datorită frunţii scrijelite de un ciob de sticlă, în preajma lui Micheletto Attendollo, cel care a venit cu corpul său de cavalerie în sprijinul lui Niccolo da Tolentino, dând lovitura de graţie trupelor sieneze conduse de viteazul Francesco Piccinino. Deşi sienezii n-au recunoscut niciodată că ar fi fost înfrânţi la San Romano, intervenţia lui Attendollo a fost decisivă, iar faptul că înţeleptul este reprezentat alături de acesta, nu în armură, ci în haine civile, reprezintă convingerea generală că fiul Omului din fereastră a fost şi un important consilier militar, ale cărui sfaturi trebuiau să te ducă la victorie.

Şi iată cum totuşi cifra mitică treizeci şi trei n-a lipsit ca jalon nici din viaţa înţeleptului, deşi Al Şaptezeci şi cincilea a preferat, de fiecare dată, să se ocupe mai degrabă de aspectele diplomatice decât de

confruntările cu arma în mână. De care, la nevoie — iată — în niciun caz nu a fugit. Scribul este însă tentat să atribuie anul 33 din viaţa înţeleptului unui eveniment mult mai important pentru omenire decât lupta dintre Florenţa şi Siena: naşterea unui copil ce va înspăimânta de tânăr lumea şi care se va numi Mehmed II.

La treizeci şi cinci de ani, înţeleptul, întrucât colindase numeroase ţări în fruntea unor delegaţii mereu încununate de succes, era de acum o figură respectată şi în marile noduri de putere. In 1434, se afla din nou în cetatea de pe Arno, acolo unde, după o fugă aventuroasă, a ajuns şi papa Eugen al IV-lea. Un simplu barcagiu a reuşit să-l scoată pe suveranul pontif din Roma, fapt suficient de măreţ ca numele să-i intre în istorie. înţeleptul l-a reperat pe acel individ, un oarecare Valentino, în palatul contelui Patazzi de lângă Siena şi l-a făcut servitorul său cel mai de încredere.

Nu peste multă vreme, aflat încă la Florenţa, papa îl va consacra pe Al Şaptezeci şi cincilea, care, în decurs de doar câteva luni, va urca de la poziţia de subdiacon la cea de preot şi de la preot la... episcop[124].

---

124 în 1436, moare soţia înţeleptului, iar acesta — la fel ca Amedeo al

(Mai tânăr cu şase ani decât fiul Omului din fereastră, un deceniu mai târziu, Enea Silvio Piccolomini, viitorul papă Pius al II-lea, avea să parcurgă într-un timp la fel de scurt acelaşi drum. Doar că acela nu se va mulţumi cu cârja episcopală şi nici măcar cu tiara de cardinal...) La treizeci şi opt ani, Al Şaptezeci şi cincilea avea să ajungă la cele mai înalte culmi la care a acces cineva din familia sa. Sigur, s-ar putea spune

---

VlII-lea de Savoia, viitorul ultim antipapă — este atât dc afectai de tragedie încât hotărăşte să se retragă într-o mănăstire. Probabil pentru a nu-1 pierde, papa i-a oferit demnităţile succesive: Al Şaptezeci şi cincilea a ajuns monah, dar n-a părăsit vâltoarea lumii. în urma soliei sale, au rămas doi copii, al treilea murind de mic: o fată căsătorită în Florenţa cu un membru al familiei Bruni, în vremea când celebrul Leonardo Bruni a fost cancelar al Republicii Florenţa, în schimb, fiul supravieţuitor a resimţit şi mai din plin pierderea mamei şi-şi va căuta refugiul la Al Şaptezeci şi cincilea. Ceea ce a reprezentat încă o modificare în viaţa înţeleptului, el văzându-se nevoii să-şi care, din clipa aceea, fiul peste tot cu el.

că şi alţi descendenţi ai Primului au fost în preajma unor conducători importanţi, jucând un rol major în deciziile acelora. Numai că scribul nu-şi aminteşte ca vreunul dintre aceia să fi purtat straie distinctive atât de strălucitoare şi în niciun caz odăjdii de ierarh. Ironie a sorţii: tocmai cel prea înţelept pentru a-1 interesa semnele exterioare ale puterii a ajuns să şi le poată afişa! (Dacă n-ar fi făcut-o — în calitate de episcop — ar fi sfidat. Or, fiul înţeleptul nu înţelegea să sfideze.)

Pe florentini decizia papei nu i-a mirat defel: Al Şaptezeci şi cincilea era fiul Omului din fereastră, personaj legendar încă din timpul vieţii, posesorul unei averi ce a intrat de asemenea în poveste, s-a dovedit de foarte tânăr deasupra oricăror bârfe şi predestinat unei cariere de excepţie. Iar bogata sa activitate diplomatică era evident că trebuia să-şi arate până la urmă roadele[125].

---

125 Şi încă un lucru a contribuit la acceptarea firească de către oricine a înaltei poziţii la care a ajuns înţeleptul: relaţia obscură cu la fel de obscurul grup al contelui Patazzi, grup bănuit a fi fost constituit din spioni şi complotişti capabili a-şi strecura reprezentanţi în toate sferele puterii. „Grupul contelui" ori „Oamenii contelui" era format din bărbaţi greu de identificat, întrucât simpla prezenţă în preajma lui Patazzi nu putea garanta nici apartenenţa la o orga-

Ceea ce s-a petrecut în continuare a intrat în analele marii istorii a lumii. Pe scurt: de la Florenţa, papa Eugen al IV-lea a convocat un anti-conciliu la Ferrara, inaugurat sub conducerea cardinalului Albergati în primele zile din 1438, adunare menită să contracareze Conciliul de Ia Basel aflat în activitate încă din 1431. în tot acest timp, pentru Sfân-tul Părinte, la Basel lucrurile au mers din rău în mai rău. încercarea de a muta conciliul la Bologna n-a făcut decât să încurce şi mai mult lucrurile. Adunarea ecumenică de la Basel avea să câştige tot mai mult prestigiu şi să fie susţinută de majoritatea suveranilor Europei, ceea ce a făcut din ea o forţă chiar mai mare decât legendarul Conciliu de la Konstanz, cel care a reuşit să schimbe trei papi şi să stingă ruşinoasa

---

nizaţie despre care doar se şoptea că există şi, cu atât mai puţin, indica rangul avut de respectivul într-o societate din interiorul căreia n-a transpirat niciodată nimic concret. (Unii chiar şuşoteau că zvonul existenţei acelei confrerii n-avea alt scop decât să-l facă pe conte mai de temut.) Plăcerea spre conspiraţii, dacă se poate chiar mondiale, a fost prezentă dintotdeauna.

„schismă a Occidentului". Eugen n-a izbutit decât să mai piardă din autoritate şi când i-a declarat eretici pe prelaţii aflaţi la Basel, şi când a încercat să trateze cu ei. Presimţirea pe care a avut-o de la început, atunci când a convocat — mai mult la presiunea altora — Conciliul de la Basel, s-a confirmat din plin.

înţeleptul, încă înainte de a purta odăjdiile de înalt ierarh, a fost trimis de mai multe ori să trateze cu „rebelii eretici", care au ajuns până acolo încât l-au arestat pe nunţiul papal, au declarat tronul de la Roma vacant şi i-au cerut lui Eugen să vină să dea socoteală „în faţa unei adunări inspirate direct de către Iisus". Schisma încheiată prin Conciliul de la Konstanz risca să se redeschidă. Doar ambiţia împăratului Sigismund de a primi coroana din mâna papei a făcut ca balanţa să mai tremure într-un echilibru fragil. Apoi însă acelaşi Sigismund s-a alăturat şi el Conciliului de Ia Basel, iar condotierii aflaţi în slujba ducelui de Milano s-au apropiat de porţile Romei. A urmat scena când providenţialul Valentino a reuşit să-l scoată pe papă pe Tibru până în larg.

Din mănăstirea Santa Maria Novella, Eugen a dizolvat din nou Conciliul de la Basel, iar cronica a ajuns la momentul convocării anticonciliului de la Ferrara, mutat apoi chiar la Florenţa, din pricina sem-

nelor unei epidemii de ciumă. Acum, înţeleptul a început să facă naveta între cele două adunări purtându-şi rangul de episcop. Avem puţine date despre conţinutul concret al misiunilor sale, dar fapt este că, la un moment dat, ajunge să-l cunoască pe Enea Piccolomini, secretarul lui Amedeo al VlII-lea de Savoia, ultimul antipapă, Felix al V-lea.
Astfel, privind faptele brute, reiese că Al Şaptezeci şi cincilea, proaspăt uns episcop de către Eugen, a trecut în tabăra duşmanului aceluia.
Lucrurile par cu atât mai „limpezi" cu cât relaţia dintre înţelept şi Piccolomini avea să dăinuie. „Numai că nu Piccolomini avea să-l apropie pe Al Şaptezeci şi cincilea de antipapa Felix, ci acesta îi va lega unul de altul pe cei doi diplomaţi", după cum subliniază Humilliatus.

(Anti)papa Felix al V-lea n-a fost supranumit întâmplător „cel îngăduitor". Preluând impresia puternică pe care i-a lăsat-o înţeleptului, Cornelius Humilliatus îl descrie şi el drept „omul cel mai cinstit posibil de întâlnit într-o lume dominată de interese personale atât de intense, încât niciuna dintre cele zece porunci nu mai avea trecere în

faţa celui ce dorea, în primul şi în primul rând, să-şi atingă scopurile".
Uns papă de către Conciliul de la Basel, după ce Eugen al IV-lea a fost depus de cei ce s-au declarat ,Yoinţa lui lisus pe Terra", ultimul anti-papă provenea dintr-o familie ilustră şi „avea în spate o viaţă fără pată". După ce a primit de la împăratul Sigismund coroana ducală, l-a răsplătit pe acesta cu numeroase succese diplomatice. La moartea soţiei, a trecut întreaga avere pe numele fiului său Ludovic şi s-a retras, însoţit de şase cavaleri, la Ripaglia, în apropierea lacului Geneva, unde a fondat ordinul Sfântului Mauriciu. Al Şaptezeci şi cincilea l-a vizitat şi atunci, întâlnindu-1 şi cinci ani mai târziu, când Amedeo al VlII-lea de Savoia devenise (anti)papa Felix al V-lea. în cei zece ani cât a păs-trat această demnitate, a guvernat de la Geneva, Lausanne şi Basel, iar înţeleptul l-a vizitat deseori şi în toate aceste trei oraşe.

Dacă luăm în considerare că, într-adevăr, omul ridicat la rang de episcop de către Eugen s-a întâlnit atât de frecvent cu cel mai impor-tant rival al său, ar fi de crezut că Al Şaptezeci şi cincilea şi-a trădat protectorul. Pe de altă parte, dacă adăugăm la aceasta că secretarul par-ticular al antipapei şi omul cel mai de încredere al aceluia, Enea Silvio Piccolomini, nu peste multă vreme va trece el în tabăra lui

Eugen, scribul ar putea fi ispitit să spună că, aflându-ne în vremea *Principelui* lui Machiavelli, folosirea oricăror mijloace putea fi acceptată, iar trădările trebuiau considerate mijloace obişnuite în viaţa unui om de succes.
Numai că, de-1 citim cu atenţie pe Cornelius Humilliatus, nu vom găsi niciun reproş din partea lui Eugen la adresa episcopului său, care nu a încetat să-l slujească (şi pe el) în tot acel răstimp. între antipapă şi episcop s-a stabilit, de la început, o relaţie ce excludea ierarhiile şi se baza doar pe o mare simpatie reciprocă. Când cardinalul Albergati, ierarhul însărcinat de către Eugen să conducă anticonciliul de la Ferrara, i-ar fi reproşat în mod direct Celui de Al Şaptezeci şi cincilea că „se ascunde într-un dezgustător joc dublu", înţeleptul i-a răspuns printr-o scrisoare că ducele de Savoia[126] este una dintre cele mai

126 După cum se vede, înţeleptul n-a vrut să pună paie pe foc şi nu l-a numit (niciodată), în anturajul lui Eugen, pe antipapă cu cognomenul Felix, numele oficial al rivalului.

fermecătoare minţi ale veacului său şi că el, Al Şaptezeci şi cincilea, nu vede niciun motiv să evite privilegiul de a se întâlni cu un asemenea spirit doar fiindcă există „animozităţi între diferitele sfere de putere ale creştinătăţii. Mă ascund eu în vreun fel? De ce să mă ascund? Conştiinţa îmi este împăcată şi sunt sigur că pot dormi liniştit, îngerii Domnului veghind întotdeauna asupra celor ce nu au nimic de ascuns".[127]

Relaţia dintre cel ce a fost duce de Savoia, monah, antipapă şi cardinal şi Cel de Al Şaptezeci şi cincilea a durat până la moartea lui Amedeo/Felix. Aşa cum s-a precizat, începuturile ei s-au înfiripat încă de pe vremea când ducele de Savoia, răvăşit de moartea soţiei, s-a retras la mănăstirea Saint-Maurice din Agaune, pe care a transformat-o în sediul Ordinului Sfântului Mauriciu, al cărui mare maestru a devenit. Acest rang, precum şi faptul că ducele nu s-a retras singur, ci însoţit de mai mulţi cavaleri (şase, cu el şapte) infirmă legenda că Amedeo ar fi fost o vreme prizonierul unei simple crize de depresie colorată mistic. (Legendă necesară spre a înălţa faima cucerniciei ieşite

127 Faplele aveau să-l confirme pe înţelept. După abdicarea ultimului anlipapă, Amedeo nu numai că n-a fost pedepsit, dar a murit, înconjurat de înalte privilegii, în calitate de cardinal de Laussane şi Geneva, iar înţeleptul şi-a continuat şi el netulburat viaţa, aşa cum a trăit întotdeauna.

din
comun a celui ce a ajuns să fie ales papă, „supunându-se dorinţei lui
Iisus", de către ierarhii adunaţi la Basel. Mai mult, mănăstirea şi ordi-
nul au devenit o forţă de un prestigiu dominant nu numai în Savoia,
ci şi în foarte multe teritorii de la nord de Alpi.)

Cavalerii Sfântului Mauriciu au reprezentat un ordin călugăresc
militar, însă cu o activitate predominant religioasă. Marele maestru a
insistat asupra învăţăturilor esoterice, el fiind convins că sufletul nu
moare şi că răposaţii încearcă din răsputeri să comunice cu viii, dar că
cei rămaşi pe pământ nu le răspund din pricina unor preconcepţii
încetăţenite de veacuri. Aşa că membrii Ordinului participau la toate
slujbele, dar gradele superioare practicau şi ceremonii închise. Oamenii
lui Patazzi au intrat în contact cu mănăstirea Saint-Maurice din Agaune
şi relaţiile dintre cele două mişcări au fost constante, întrucât, proba-
bil, multe dintre preocupări le erau asemănătoare. Agaune nu este

foarte departe de Ferme zu Chiuso, seiful conţinând moştenirea înţe-lepciunii lumii. Aşa că, deşi scribul n-a găsit mare lucru din ceea ce-1 interesa în arhiva mănăstirii cavalerilor Sfântului Mauriciu şi, desigur, nici în Toscana, n-a fost dezamăgit nici de data aceasta în nesfârşitele galerii cu manuscrise de la Ferme zu Chiuso. Iar ceea ce a citit acolo infirmă în mare măsură cunoştinţele generale despre ultimul antipapă.

Amedeo al Savoiei a fost într-adevăr extrem de îndrăgostit de soţia sa, iar atunci când aceasta a murit, a suferit cumplit. Numai că predarea atribuţiilor senioriale către Ludovic, fiul său, şi retragerea într-un schit singuratic doar pentru rugăciune şi penitenţă, în speranţa unei clipe de contopire cu divinitatea, nu corespunde în întregime adevărului. Şi nici varianta romantică — în care pustnicul a găsit singura cale de a se reîntâlni cu femeia iubită prin acea rupere de lumea vie şi de lumea moartă, pe un tărâm unde toate spiritele se întâlnesc —, care depăşeşte povestea[128]. Nu, în documentele de la mănăstirea Ferme zu

128 în legendă ni se povesteşte cum anahoretul a reîntâlnit femeia iubită, după cinci ani de rugăciune în pustietatea schitului său, devenind atât de puter-nic, încât iradia înţelepciunea dintr-un nimb de lumină. Aşa că n-a fost de mirare că, după acea experienţă, Amedeo s-a văzut rechemat printre

Chiuso se afirmă că ducele de Savoia a pregătit cu mult înainte de a se petrece tragedia soţiei sale[129] Ordinul Sfântului Mauriciu şi că nenorocirea n-a făcut decât să grăbească lucrurile. Pentru naraţiunea scribului, cel mai important fapt pe care l-a descoperit în acele documente a fost lista nominală a celor şapte cavaleri fondatori: cap de şir ducele de Savoia, iar ultimul, cel de-al şaptelea... înţeleptul. Ceea ce dovedeşte că relaţiile dintre cei doi au fost chiar mai vechi: AI Şaptezeci şi cincilea atingând, prin traseele misiunilor sale diplomatice, şi castelul Fenis din Valle d'Aosta, construit de Amedeo al VlI-lea. La fel ca şi alte confrerii, şi Ordinul Sfântului Mauriciu pretindea un număr de şapte cavaleri fondatori, iar faptul că înţeleptul a făcut parte dintre aceştia poate

---

oameni spre a-i păstori. Legenda a circulat independent de desfăşurarea ulterioară a evenimentelor, iar cardinalul care a devenit antipapă se spunea că a continuat să privească lumea din interiorul acelui disc de lumină.

129 Claudia de Horgogna.

explica şi relaţiile pe care le-a continuat şi mai târziu cu antipapa Felix, chiar şi când acesta a renunţat Ia acea demnitate.

Insă cele aflate din arhivele de la Ferme zu Chiuso ne mai ajută să înţelegem şi alte aspecte ale acestei relaţii mult mai complexe decât dacă ar fi fost vorba despre o „simplă trădare". In primul rând, prezumţia că Al Şaptezeci şi cincilea ar fi făcut parte atât din Grupul Patazzi, cât şi membru (fondator) al Ordinului Sfântului Mauriciu ne îngăduie să credem că misteriosul conte veneţian se afla în legătură cu ceea ce era catalogat de veacuri drept o „conspiraţie universală". Iar acolo unde se vorbeşte despre o „conspiraţie universală" rar de poate lipsi în subconştientul colectiv şi elementul evreiesc. Şi astfel dăm din nou de Ţipor.

Numai că aici intervine un episod straniu: ducele Amedeo al VlII-lea, „cel îngăduitor", nu putea fi socotit în niciun caz binevoitor şi cu evreii, încă din vara lui 1430, aflat la castelul din Chambery, el publică *Statuti Generali,* un text ce prevestea din plin... legile antievreieşti de la Niirnberg. Evreii erau condamnaţi să trăiască izolaţi de creştini şi să poarte semne distinctive. Până la Hitler, papa Paul al IV-lea va emite în 1559 „Index Librorum Prohibitorum", care va folosi drept bază acel document pentru a legifera un regim şi mai dur pentru evrei,

intro-
ducând chiar şi termenul de „ghetou". Cum pentru un papă, ultimul
antipapă a rămas prilej de inspiraţie, este de crezut că îi lega mai mult
decât simplul antisemitism, Paul al IV-lea fiind şi unul dintre cei mai
extremişti fanatici naţionalişti din istorie.

Cum se explică, atunci, presupusul caracter transnaţional al Ordi-
nului Fraţilor Sfântului Mauriciu şi, mai concret, cum se explică pen-
dularea „la vedere" a înţeleptului între Basel şi Florenţa, între antipapă
şi papă, relaţiile deschise cu Amedeo şi cu... Ţipor? Sigur că au existat
şi numeroase zvonuri, de pildă că misteriosul conte Patazzi ar fi fost el
însuşi de origine evreiască. (La Veneţia evreii au dus-o bine, până ce au
dus-o foarte rău. Ca pretutindeni. în Toscana, deocamdată, n-aveau pro-
bleme deosebite.) O legendă naşte o altă legendă. Şi, aşa, la nesfârşit...

Revenind însă la Al Şaptezeci şi cincilea, care, potrivit convingerii
sale de o viaţă, conform căreia „judecăţile definitive nu-i aparţin decât
lui Dumnezeu", înţeleptul şi-a îmbogăţit apelativul, deoarece, în spiri-

tul acestei axiome, nu avea idei preconcepute şi, prin urmare, nu evita pe nimeni. Mai ales de „judecăţile definitive" negative se ferea Al Şaptezeci şi cincilea: „acelea nu fac decât să crească în om o stare rea, chiar încă înainte de a se realiza contactul cu celălalt. Judecăţile definitive negative înlătură judecata şi nasc ură"[130].

Nici „judecăţile definitive pozitive" nu sunt întru totul mai bune. O judecată pozitivă necondiţionată face trimitere la o alternativă pozitivă, iar alternativa pozitivă este singura cauză a suferinţelor psihice. („Dacă nu ştiu că există şi altă hrană decât pâinea cea mai neagră alături de o ulcică de apă leşioasă, mă voi alimenta astfel, mulţumit, toată viaţa. Doar în clipa când voi vedea că altul mănâncă fripturi, trufe şi prăjituri şi bea vin greu şi siropuri răcoritoare, voi simţi o mare suferinţă şi voi înghiţi cu multe noduri bietul meu boţ de pâine", exemplifică Cornelius Humilliatus această afirmaţie.[131]) Aşa că Al

130 *Apud* Cornelius Humilliatus, *op. cit.*

131 Sursă inestimabilă pentru scrib, manuscrisul acestui călugăr dominican este construit sub forma unor dialoguri în care viata înţeleptului este privită ca un fel de model suprem de morală şi tratată ca atare de un dascăl în prezenţa a doi ucenici. Magistrul le explică faptele folosindu-se mereu de pilde, iar cei doi ucenici — unul docil şi unul mai degrabă răzvrătit — comentează ceea ce au înţeles. La sfârşit, dascălul trage concluziile. Până şi în *Psihologia*

Şaptezeci şi cincilea nu s-a raportat niciodată la o altă realitate decât la strict ceea care îi era dat s-o trăiască. El nu a avut idei preconcepute despre nimeni şi despre nimic, nu s-a lăsat ros de veşnicele alternative posibile şi astfel, ne asigură cronicarul său, episcopul n-a suferit nici din ură şi nici din pricina unor ispite ce niciodată pentru el nu se aflau la îndemână.

Amedeo a ajuns antipapă într-un an în care se întrezărea, în sfârşit, un final fericit concret pentru marea schismă. Ioan Paleologul, împăratul Răsăritului, a venit personal la Florenţa şi nu singur, ci împreună cu Patriarhul Iosif al Constantinopolului. Aşa ceva nu s-a mai întâmplat: ortodoxia a pogorât în braţele larg deschise ale catolicismului. In calitate de episcop, înţeleptul a lucrat într-o comisie mixtă la „Formula de Unire" a celor două Biserici surori. O muncă dificilă, întrucât rezultatul ei trebuia să depăşească tocmai ceea ce a stat Ia baza filozofiei de

---

transversală,
bietul scrib s-a inspirat masiv din opera lui Cornelius Humilliatus.

viaţă a Celui de Al Şaptezeci şi cincilea, evitarea prejudecăţilor bazate pe sentinţe definitive. A fost aceasta o muncă în care înţeleptul a dat, din nou, dovadă de diplomaţia sa proverbială, fiind „omul destinului" în Comisie. Ceea ce nu l-a împiedicat să părăsească deseori tratativele şi să plece la Basel. Un alt fapt ce ridică destule alte semne de întrebare: în mod cert, succesul încheierii marii schisme i-ar fi oferit un avantaj decisiv lui Eugen faţă de Felix, fiind aşadar greu de imaginat ca antipapa să fie dispus să colaboreze în vederea unui deznodământ pozitiv al tratativelor de la Florenţa. întrebarea de ce a făcut acele drumuri Al Şaptezeci şi cincilea l-a frământat multă vreme pe scribul care simţea că nu va putea trece mai departe în descrierea vieţii înţeleptului, până ce nu va găsi un răspuns satisfăcător. Cornelius Humilliatus nu oferă nici el vreo explicaţie, părând neinteresat de subiect, iar desfăşurarea evenimentelor nu avea decât să nască noi enigme.

între timp, Omul din fereastră, tatăl înţeleptului, a avut ce vedea de la posturile sale de observaţie în toată acea vreme. Chiar dacă la Florenţa, în timpul conciliului, nu s-a adunat atâta lume ca şi cu douăzeci de ani mai devreme la IConstanz (unde se spune că au fost prezenţi

18 000 de clerici şi peste 100 000 de mireni), odată cu sosirea împăratului Bizanţului şi a patriarhului Constantinopolului, şi oraşul de pe Arno, transformat în metropola lumii, a devenit prea strâmt. Procesiunile solemne, slujbele pline de fast, dar şi viaţa mondenă au cunoscut o amploare mai mare ca niciodată. Spectacolele cele mai rafinate, alături de tradiţiile cele mai populare, se derulau într-un ritm ce a adunat tot mai multe personaje în cetatea ajunsă neîncăpătoare. Cum încasările au fost pe măsură, Florenţa prospera. Omul din fereastră admira cu mare plăcere spectacolul, faţa sa trădându-i tot mai mult satisfacţia.

Şi, brusc, după ce, la 8 iunie 1439, abia ce s-a semnat „Formula de Unire" între cele două Biserici surori, consfinţind primatul episcopului Romei, două zile mai târziu a murit patriarhul Iosif, prilej de nenumărate speculaţii. Moment deosebit de delicat: pentru Eugen, uriaşul succes nu trebuia să fie umbrit în niciun fel, aşa că supoziţiile au rămas consemnate sub cea mai strictă cenzură. Fără a putea fi înăbuşite cu totul. Mai ales că au fost stimulate mai mult ori mai puţin subtil de cealaltă tabără.

Moment delicat nu numai pentru actorii poveştii, ci şi pentru scrib. Un referent binevoitor a găsit mai multe anacronisme decât de obicei în acest fragment, iar scribul, ajuns la capătul puterilor, a ripostat nepotrivit. Pe parcursul cuvintelor tot mai tari rostite, prietenul ajuns referent de ocazie a dezvăluit şi alte neajunsuri ale manuscrisului în ansamblul său, neajunsuri pe care, până atunci, din delicateţe, le-a ţinut doar pentru el. îndeajuns pentru ca scribul să şteargă din memoria calculatorului întregul capitol despre Cel de Al Şaptezeci şi cincilea. A fost prima întâmplare de acest soi şi, în urma ei, scribul n-a mai adăugat, vreme de câteva luni, nicio literă la voluminosul dosar al Celor O Sută. Insă nici nu şi-a găsit în felul acesta liniştea. Aşa că, scotocind printre notiţele făcute în timpul documentării despre înţelept, a dat de mai multe amănunte ce i-au atras atenţia. Amănunte ce, amestecate acum cu ecoul reproşurilor primite, i-au ieşit de mult din memorie. Ceea ce a creat o harababură şi mai mare în mintea scribului, nemaiştiind nici el ce era valid şi ce era compromis în textul pierdut şi revenit doar parţial în amintire. Şi, ca şi atunci când, cu ani în urmă, fiul i-a şters din greşeală din calculator pe Al Cincizeci şi treilea (Colludmg), şi de data asta scribul a făcut greşeala să încerce să reproducă un

text ce nu mai exista. Şi, tot ca atunci, şi de data asta, a trebuit să constate că aşa ceva este imposibil şi, drept urmare, şi-a impus să ignore ce s-a întâmplat şi să ia totul de la început, lăsându-i libertate doar inconştientului să mai revină la cele uitate. Oricum, un lucru a devenit limpede: nu există cale de vindecare pentru scrib — el nu-şi va găsi niciodată liniştea în viaţă, până nu va pune şi ultimul punct al biografiei Celui de Al O Sutălea. (Şi asta chiar şi în condiţiile în care — de parcă pierderea paginilor iniţiale din viaţa Celui de Al Şaptezeci şi cincilea n-ar fi fost de ajuns — un voal negru de tăcere apăsătoare a fost aruncat peste întregul demers al scribului şi tocmai atunci nicio editură n-a mai vrut să ştie despre volumul anterior. Scribul simţea tot mai mult că latră la lună şi că pomelnicul său nu va avea şansa nici măcar peste ani să fie descoperit, atâta vreme cât faţa sa tipărită risca să se întrerupă definitiv după Al Şaptezeci şi patrulea. Scribul era disperat. Şi nici chiar aşa nu exista cale de vindecare pentru bietul scrib: el trebuia să-şi ducă mai departe stânca pe un urcuş pe care toţi cei din jur se făceau că nu-l sesizează.)

Cel dintâi amănunt care i-a atras atenţia scribului în notiţele despre AI Şaptezeci şi cincilea a fost calupul de însemnări despre Ordinul

Sfântului Mauriciu. în legătură cu care n-a ştiut nimic, până ce n-a ajuns la antipapa Felix al V-lea, Amedeo, duce de Savoia. Cel mult, îşi amintea vag de legenda martiriului legiunii tebane, compusă exclusiv din creştini care au preferat moartea, decât să aducă jertfe idolilor păgâni, aşa cum le-a cerut împăratul Maximian Hercules, înaintea unei bătălii. Sacrificiul suprem al legiunii comandate de un primicerius[132]negru, Mauriciu, ar fi costat viaţa a 6 666 credincioşi întru Hristos. O grozăvie mai mare decât cea sugerată de 66, şi mai mare chiar decât cea la care trimite cumplitul 666! (Totuşi, în *Passio Acaunensium martyrum,* episcopul Leon Eucheriu, în anul 450, deci la 150 de ani după desfăşurarea evenimentelor, vorbeşte „doar" de 1 000 de martiri. Cifra 6 666 este însă mult mai edificatoare în grozăvia ei, atât în mod concret, cât şi prin asimilarea hiperbolică a simbolului răului.)

în manuscrisul de la Ferme zu Chiuso sunt nominalizaţi cei şase cavaleri care l-au însoţit pe Amedeo de Savoia să fondeze ordinul său la Agaune. O poziţie din această înşiruire (a cincea) este vacantă. *In mintea scribului au început să se nască o mulţime de asocieri, unele, probabil, dc-a dreptul forţate şi acoperite mereu de ecoul cuvintelor de reproş ale prietenu-*

132 Comandant roman al unei legiuni.

lui ajuns referent de ocazie, dar înarmat şi cu cultură, şi cu bun-simţ. Ceea ce a dus la o severă autocenzură din partea scribului, care n-a izbutit nicicum să-şi înfrângă ispita de a continua pe drumul aceleiaşi supoziţii. Să vedem, aşadar, unde l-a dus drumul respectiv: câteva generaţii mai târziu, membrii ordinului au negat originea africană (nubiană ori etiopiană) a patronului lor, înfăţişat deja de la origini cu pielea închisă, şi au pretins că Mauriciu a fost chiar din Valais, în nordul Alpilor. Deci, martirul ar fi fost unul de-ai lor şi nu un venetic. Şi în niciun caz unul cu pielea neagră!

în răstimpul celor câteva luni, cât a încercat să se vindece de povara Celor O Sută, scribul, crezându-se eliberat de obligaţia de a citi doar despre momentul la care a ajuns cu naraţiunea sa şi neştiind de ce altă preocupare să se apuce, a parcurs numeroase documente despre cel de-al Doilea Război Mondial. întâmplător sau nu, a căutat tot mai multe elemente ale doctrinelor ezoterice prin care naziştii au reuşit să-şi disciplineze până la fanatism numeroşii adepţi. A citit despre

precursori, despre legendele nibelungilor lui Richard Wagner, despre preluarea istoriei cavalerilor teutoni, literatura în legătură cu Thule, cu Vrii, despre Ordinul Germanic. Şi aşa a dat şi peste „Ordinul Negru".
Fondat de către Reichsfiihrerul S.S. Heinrich Himmler, călăul a milioane de oameni şi, totodată, preferatul Iui Hitler. „Der treue Heinrich"[133] a ajuns în acel ordin secret, la fel ca şi în Thule, în funcţia supremă, Hitler tolerând să-i fie subordonat în societăţile ultrasecrete.
De aici, se pare, erau recrutaţi şefii unor formaţiuni de cea mai mare încredere, oameni suficient de îndoctrinaţi spre a duce la sfârşit orice misiune, oricât de atroce. Este vorba despre cei mai de încredere comandanţi de Sonderkommando, Einsatzgruppen şi Leibstandarde sau SS Totenkopf Sturmbanne, trupe speciale trimise în teritoriile ocupate spre a „ameliora rasa", mai întâi prin deportări, apoi prin lichidarea membrilor „naţiunilor inferioare", precum şi de gărzile de corp ale Fiihrerului. Toţi aceştia purtau uniforme negre. Ritualurile de iniţiere erau secrete şi ţinteau atât disponibilitatea spre un mare efort şi spre actele cele mai crude, precum şi supunere necondiţionată faţă de ordinele superiorilor. (Supunerea necondiţionată este cerută în orice

133 „Heinrich cel loial", în limba germană.

formaţiune militară, cu atât mai mult în una paramilitară. Insă singură, supunerea s-a dovedit de prea multe ori că nu este suficientă în lipsa capacităţii fizice şi psihice de a executa toate misiunile. Aşa că membrii Ordinului Negru, pentru a fi admişi, trebuiau să treacă un examen deosebit de riguros şi de feroce, riscându-şi chiar integritatea fizică şi viaţa. Partea ciudată, care l-a izbit prima pe scrib, a fost aceea că membrii ordinului practicau şi ceremonii secrete, însă se manifestau şi public declinându-şi identitatea, mai ales cu prilejul unor manifestări alegorice populare, pe care le supravegheau. Astfel ei erau acoperiţi, însă se desfăşurau şi la lumină.

Al doilea lucru care i-a adus aminte scribului de munca sa întreruptă a fost un grup de texte de Guido von List, iniţiatorul şi şeful H.A.O. — înaltul Ordin al Armânilor —, precum şi din protocoalele Lojei Wotan, devenită în 1912 „Ordinul Germanilor", organizaţii conduse de Theodor Fritsch. Dacă aceste texte sunt mai puţin cunoscute

publicului larg, lucrări ale lui Arthur Gobineau (de exemplu, *Eseu asupra inegalităţii raselor umane)* sau Huston Stewart Chamberlain şi nu mai puţin celebrul *Biarritz* a lui Sir John Retcliffe (Hermann Goedsche) împreună cu, desigur, urmarea directă a acestui roman, *Protocoalele înţelepţilor Sionului,* se pot găsi şi astăzi în multe librării din lume. In discuţiile dintre Felix al V-lea, Amedeo, duce de Savoia, şi înţelept, notate de Cornelius Humilliatus, găsim pasaje identice din aceste scrieri, după ce scribul a verificat atent cele două variante: .. .cele din veacul al cincisprezecelea şi cele mai târzii cu o jumătate de mileniu.

Mai departe, o parte dintre ceremonialele secrete ale ordinelor tocmai amintite sunt şi ele preluări din manifestările ascunse ale unor societăţi iniţiatice mult mai vechi, chiar dacă acelea nu au vreo legătură explicită sau implicită cu teoriile rasiale. De pildă, dacă francmasonii pretind că încearcă să înalţe lumea din punct de vedere spiritual, indiferent de componenţa etnică a membrilor ei[134], ordinele amintite pretind că doresc acelaşi lucru, dar prin selecţie rasială. (Se spune că experienţele naziste menite de a izola o singură picătură de sânge arian pur ar fi costat cel de Al Treilea Reich o sumă echivalentă cu

134 Regulă impusă mai târziu.

fondurile investite de americani pentru a crea bomba atomică.) Totuşi, diferen- ţele pur ceremoniale se restrâng, de multe ori, la amănunte şi la dimi- nuarea caracterului lor crud, aşa cum multe practici religioase moderne monoteiste au preluat modele păgâne, înlocuind, de pildă, sacrificiul uman cu cel al simbolului animal, cum ar fi mielul pascal. Argumentele ţin de schimbarea mentalităţilor, dar se bazează, în special, pe preten- ţia de primordialitate. (De pildă, Ordinul Germanilor susţinea că Biblia ar fi fost creată de germani cu peste douăsprezece milenii în urmă şi că zeul acestor precursori se numea Krist.)

Şi, în fine, în general, s-a păstrat tradiţia ca orice ordin să poată fi instituit de un număr de cel puţin şapte cavaleri fondatori. Regulă pro- venită încă din timpurile imemoriale şi pusă în legătură cu simbolismul cifrei şapte. Or, după cum am văzut, la mănăstirea Agaune, protocolul ctitoriei prevede şi el şase cavaleri care, împreună cu Amedeo, au ctitorit ordinul, numai că la poziţia a cincea lipseşte numele. Şi la H.A.O. — acel

deja amintit Hoher Armanen Orden —, în singura sursă găsită de scrib figurează în urma lui Guido von List alte şase poziţii, numele de la penultima poziţie fiind mâzgălit deasupra cu cerneală. Iată! Şi misterul acelei poziţii se repetă.

Să revenim, însă la Ordinul Sfântului Mauriciu. Uneşte toate aceste confrerii şi organizaţii doar antisemitismul? In cazul acela, ce a căutat înţeleptul — numit aşa pentru lipsa sa de orice fel de prejudecăţi — într-o asemenea societate care, iată, a supravieţuit (cel puţin ideatic) nu numai până la ducele Emanuel-Filibert în 1572, când papa Grigore al XlII-lea a unit Ordinul fondat de Amedeo al VlII-lea de Savoia cu cel al Sfântului Lazăr din Ierusalim? Grigore al XlII-lea, alt precursor al doctrinei naziste... Şi ce a căutat, în aceste condiţii, evreul Ţipor acolo? într-adevăr, prea multe lucruri nu se potriveau deloc.

încetul cu încetul, saga Celor O Sută a intrat în sângele scribului, substituindu-i propria biografie. Scribul a îmbătrânit. In urmă cu doar câteva luni, după ce a ieşit din orizontul Celor O Sută, a şi uitat ce a scris: nu numai amănunte despre primii din lungul şir, ci chiar şi cum a rezolvat mai devreme scribul însuşi aceste enigme. Şi dacă le-a rezolvat cât de cât. Frânturile de explicaţii vechi ce mai bântuiau în jurul creierului său tot mai

neputincios mai mult
îl încurcau. Aşa că a hotărât din nou să ia totul de la capăt. Şi, mai ales,
urmând exemplul înţeleptului, să încerce să evite toate şabloanele de gândire ce-i
îngrădesc raţiunea. (De pildă, multă vreme, bietul scrib şi-l imagina pe Amedeo
al VlII-lea, cel îngăduitor, asemenea comandantului de lagăr de exterminare
din filmele despre cel de-al Doilea Război Mondial, comandant care îşi petre-
cea momentele de suflet cântând la pian sonate de Beethoven, în vreme ce cre-
matoriile îşi unnau sinistra aăivitate.)

Să luăm lucrurile pe rând şi să le căutăm coerenţa pe care Dum-
nezeu o dă tuturor întâmplărilor vieţii şi să încercăm să ne delimităm
sistematic de stridenţe. Măcar de cele mai evidente stridenţe... Să
încercăm...

1. Cine a fost, de fapt, Amedeo al VlII-lea de Savoia, încât, (ulti-
mul) antipapă, a murit în calitate de cardinal şi apropiat de papa căruia
i s-a opus? Cum de a fost numit „cel îngăduitor", deşi a avut idei atât
de exclusiviste (azi le-am numi naziste)? Cum de un om cu o concepţie
extremistă a fost acceptat de către Al Şaptezeci şi cincilea, cel care şi-a

câştigat apelativul înţeleptul (şi) pentru că a susţinut mereu că „Judecăţile definitive nu-i aparţin decât lui Dumnezeu"? El, Al Şaptezeci şi cinci-lea, ca şi Piccolomini, viitorul suveran pontif Pius al II-lea, au oscilat între papă şi antipapă, fiind acceptaţi în aceeaşi măsură de amândoi suverani ierarhi? Toate aceste întrebări duc la una mai cuprinzătoare: care au fost, de fapt, relaţiile dintre papă şi ultimul antipapă?

2. Ce a căutat Ţipor în acest anturaj vădit antisemit?

3. Cum s-a stabilit legătura dintre înţelept şi viitorul papă Pius al II-lea?

4. Ce misiuni a preluat Cel de Al Şaptezeci şi cincilea în tot acest joc?

5. Care a fost rolul misteriosului conte (?) veneţian Patazzi stabilit în Toscana şi a secundului său (?), abatele Contador?

6. Care este misterul dispărutei poziţii a cincea din lista membrilor fondatori în organizaţiile secrete succesive?

„Răspunsurile" trebuie încercate cu cea mai mare prudenţă, spre a nu cădea în capcana interpretărilor ce duc la celebra „conspiraţie mondială", interpretări atât de generoase pentru succesul literaturii comerciale cu intrigă poliţistă şi cu pretenţii de vastă documentare ştiinţifică, „în domeniul conspiraţiilor este mai bine să nu subapreciezi niciodată puterea propagandei, amăgirea, stupiditatea şi frica."[135] (Scribul

135 Juan Carlos Castillion, *Stăpânii lumii O istorie a conspiraţiilor,* Nemira, 2007,

nici n-ar fi bun pentru aşa ceva: el nu dispune de o bibliografie suficient de cuprinză-toare, timpul îi este drămuit şi puterile i se dovedesc firave, iar priceperea sa nu o depăşeşte pe cea a unui simplu autodidact curios. Şi, nu în ultimul rând, dacă o asemenea conspiraţie universală ar exista cu adevărat, el recunoaşte că e mult prea neînsemnat spre a avea cheia necesară pentru a putea pătrunde în sfere atât de exclusive. De aceea a şi pus scribul între ghilimele vocabula „răspun-suri", el fiind conştient că nu este în stare să ajungă mai departe decât la nişte ipoteze apte de a-l satisface cât de cât. Rămâne cu totul o altă chestiune dacă şi bunul şi răbdătorul cititor va fi la fel de mulţumit...)

Scribul, după mai multe tentative, a realizat că nu se poate răs-punde în mod separat la toate aceste întrebări, ele făcând parte din aceeaşi logică. Desigur, Amedeo al VUI-lea de Savoia se prezintă drept

p. 190.

prezenţa cea mai misterioasă în această formulă, fiind şi figura cea mai greu de descifrat în respectivul fragment al marelui puzzle. Pentru biografia Celui de Al Şaptezeci şi cincilea, personajul acesta atât de enigmatic rămâne important nu numai fiindcă prin el s-a apropiat de Piccolomini, ci şi pentru că l-a frecventat încă înainte ca ducele de Savoia să fi fost numit (anti)papă de Conciliul de la Basel. Cel pe care biograful înţeleptului îl descrie, după cum s-a arătat, drept „omul cel mai cinstit posibil de întâlnit într-o lume dominată de interese personale atât de intense", preluând bineînţeles impresia pe care „papa german" i-a lăsat-o Celui de Al Şaptezeci şi cincilea, s-a dovedit în mod sigur o personalitate charismatică. Să fi fost această calitate suficientă pentru a-1 cuceri până şi pe înţelept, mai ales că acesta a fost încă relativ tânăr atunci când l-a cunoscut? Subiectul este cu atât mai sensibil, cu cât despre Felix al V-lea ne-au rămas prea puţine relatări în afara legendelor mai mult ori mai puţin oficiale şi a datelor de carte de istorie. Scribul s-a lovit de destule greutăţi, atunci când a insistat să afle mai mult, la fel cum nici despre Ordinul Sfântului Mauriciu nu a dat de datele pe care le-a căutat. De câteva ori i s-a părut că se află aproape

de a-şi astâmpăra curiozitatea patologică şi întotdeauna un cineva sau un ceva l-a împiedicat s-o facă. Rămân scrierile proprii ale lui Amedeo şi actele pe care le-a promulgat, în special *Statuti Generali.* Dar, în felul acesta, ne întoarcem din nou la fişa oficială de dicţionar. Un lucru este limpede, atunci când şi-a încredinţat succesiunea fiului, ducele de Savoia n-a făcut-o doar pentru că a intenţionat să se retragă din viaţa lumească, căutându-şi alinarea în apropierea lui Dumnezeu, neconsolat în lumea de jos în urma morţii soţiei sale. Iniţierea ordinului a necesitat o pregătire prealabilă, iar cavalerii fondatori nu i-au venit alături din eter. Şi nici Al Şaptezeci şi cincilea, al şaptelea de pe lista oficială a acelor cavaleri fondatori, nu a fost întâmplător la locul potrivit şi la momentul potrivit. Ceea ce întăreşte presupunerea că tânărul diplomat florentin a plecat din timp la Castelul Fenis cu o misiune punctuală.
Or, tânărul diplomat era în slujba papei Eugen. Cum, mai târziu, s-a spus că „nu Piccolomini l-ar fi adus pe Al Şaptezeci şi cincilea în preajma lui Felix, ci acesta i-ar fi apropiat pe cei doi", se poate presupune că Amedeo nutrea planuri precise şi că avea nevoie de cei doi tineri atât

de remarcabili. Dar avea şi Al Şaptezeci şi cincilea nevoie de această relaţie sau, mai bine spus, se potrivea ea cu caracterul său rămas nepătat?

Aici trebuie făcută o precizare: Amedeo, numit iniţial „Cel îngădui-tor", a rămas în scrieri drept „Pacifistul". La o primă vedere, deosebirea pare doar de nuanţă. în realitate, pornind tot de la o însemnare a dominicanului Cornelius Humilliatus, scribul a dat de importanţa pe care o dădea ducele de Savoia noţiunii de *„sfârşit al timpului".* La o citire superficială, această sintagmă pare să facă parte din abundenta teorie a însuşi sfârşitului imanent al lumii acesteia, când Mesia îi va reînvia pe morţi, iar omenirea se va întoarce la starea ei iniţială. C.S.L.A.[136] era la fel de prezent ca şi cu cinci secole în urmă. (Şi ca şi pentru mulţi dintre contemporanii scribului.) Dar, conform aceluiaşi biograf al înţeleptului, *sfârşitul timpului* reprezenta, în accepţiunea lui Amedeo, sfârşitul omului viu. De aici o adevărată teorie: după păcatul originar, Dumnezeu i-a aruncat pe Adam şi Eva din rai. Unde? Păi, pe pământ. Aşadar, pe pământ se află temniţa orânduită de Domnul pen-tru purificarea de vină. Aşadar, pământul însuşi nu este decât

136 l'entru cititorul care n-a urmărit şi biografiile anterioare, „Ciocănitul Sfârşitului Lumii Acesteia".

locul arestului preventiv, înaintea Marii Judecăţi. Cei aflaţi aici mai au şansa de a-şi revizui acţiunile trecute. Şi cum s-o facă, dacă nu prin înlăturarea a tot ceea ce este inspirat de diavol (pentru care deja păgânii greci i-au găsit o etimologie trimiţând la cuvântul „dezbinare")? Temniţa preventivă, care este pământul, are zăbrelele groase confecţionate din spaţiu şi din timp. Pentru a nu se putea strecura printre ele, Domnul le-a încătuşat sufletele oamenilor cu materie, cu trup. Când vremea ultimelor posibilităţi de dinainte de Judecata Definitivă se va fi epuizat, Dumnezeu îl eliberează pe om de trup, ca şi de zăbrelele timpului şi ale spaţiului. Sfârşitul omului pe lumea asta este şi sfârşitul timpului (său). Aşadar, viaţa nu este decât o piatră de încercare şi fiecare nu trece examenul decât în funcţie de comportamentul său. Teoria aceasta (deloc nouă!) pare să-l fi cucerit pe Al Şaptezeci şi cincilea. (Chiar dacă el a interpretat-o altfel decât Amedeo.) însă, pentru a o afla, a trebuit

să-i întâlnească autorul, ceea ce — încă o dată — n-a putut fi întâmplător. Mai ales dacă ţinem cont de poziţia personajelor noastre.

Revenind la Al Şaptezeci şi cincilea, după nepermisa evadare amintită, scribul, cu o memorie atât de neperformantă, a fost obligat să răsfoiască şi biografiile predecesorilor înţeleptului. Multe lucruri i-au ieşit cu totul din amintire, aşa că numeroase evenimente şi, mai ales, multe interpretări par să fi venit din asemenea amintiri inconştiente, fiind lipite în mod greşit de personaje ulterioare lor[137]. Printre cele notate chiar de scrib şi uitate de acesta se găseşte şi ciudatul trio nedespărţit format din Simon de Montfort, AI Şaizeci şi şaptelea (Omul fără Dileme) şi evreul Ţipor. întâmplările relatate a se fi petrecut cu două veacuri înaintea momentului la care a ajuns lungul şir par să-l anticipeze cu totul, chiar dacă butaforia spectacolului s-a mai modificat. Şi chiar dacă nici personajele nu sunt tocmai identice, pentru cine a avut

137 Se dovedeşte, iarăşi, că scribul n-ar trebui decât să copieze ceea ce a aflat şi să se abţină să-şi spună părerea. Pentru care este evident prea puţin competent. însă scribul este şi el om şi, asemenea oricărui om, interpretează ceea ce exprimă în vorbe, orice senzaţie devenită percepţie. Cel puţin din punctul de vedere al scribului, anacronismele şi falsele concluzii sunt inerente. Scribul nu este înţeleptul, judecata sa tocmai pe prejudecăţi se sprijină.

răbdare de a parcurge vieţile Celor O Sută nu mai este subiect de mare
mirare că într-un decor atât de strâmt („temniţa arestului preventiv de
dinainte Judecăţii de Apoi", după concepţia lui Amedeo) actorii par-
curg scenarii personalizate, însă nu fac decât să repete aceleaşi mişcări,
mişcări pe care le-au văzut la ceilalţi, mişcări ce sunt aşteptate de
ceilalţi, mişcări pe care Ie poartă în gene. (Ceea ce nu-1 ajută pe privitor
să-şi răspundă mai eficient la aceleaşi întrebări care continuă necon-
tenit să-l provoace.[138]) Partitura personalizată a înţeleptului se deose-
beşte de cea a Omului fără Dileme, străbunul său dintr-a opta spiţă, Al
Şaizeci şi şaptelea: strămoşul născut la Unterkraken, „petrecându-şi

---

138 încrezător în nemurirea sufletului şi în reîncarnare, înţeleptul vorbea
despre „încercările repetate", „noile şanse" oferite de Dumnezeu oamenilor
deportaţi pe timp limitat pe Terra. Astfel, multe destine se repetă aproape iden-
tic, numai că, aflat într-o altă ipostază, individul nu-şi aminteşte de nimic şi
trebuie să se concentreze la fel de neştiutor ca prima dată la noua/vechea situa-
ţie. Să se concentreze şi să acţioneze.

copilăria probabil pe lângă mănăstire", îşi construise crezul de viaţă pe convingerea că orice alternativă trebuie alungată, atunci când eşti decis să faci un lucru. De aceea, hotărârile sale au fost irevocabile şi nu s-au împiedicat de niciun considerent care le-ar fi putut atinge. înţeleptul, chiar dimpotrivă, considerând că judecăţile definitive nu constituie decât abuzuri, de sunt adoptate de muritori, deşi mereu activ, se ferea de gesturi irevocabile. Omul fără Dileme s-a străduit să taie din rădăcini orice rău se pregătea să răsară. înţeleptul II lăsa pe Dumnezeu să hotărască ce este rău, el, Al Şaptezeci şi cincilea, nefăcând altceva decât să înţeleagă şi să amelioreze urmările lucrurilor. Când, la Toulouse, Omul fără Dileme prevede noi nelinişti suplimentare, cu posibile multe victime, nelinişti aduse de încăpăţânarea lui Ţipor, nu ezită să-l ucidă pe evreu, spre a preveni *ceea ce ar fi putut să urmeze.* La Mantova, înţeleptul, mai sinulgându-şi un ciob din frunte, va găsi soluţia de a-1 cruţa pe Ţipor, căutând şi găsind rezolvarea pentru ca evenimentele să nu degenereze. In rest, primul răspuns la întrebarea cum de a fost posibil ca Amedeo să fie acceptat de către înţelept şi cum de a fost posibilă prezenţa evreului lângă autorul acelor *Statuti Generali,* care prevedeau eliminarea tuturor evreilor, ar fi că asemenea însoţiri uimitoare

ţin de mersul istoriei, ele repetându-se periodic. Un răspuns comod, în spiri-
tul „noilor şanse" descrise de înţelept, dar nu foarte convingător, tre-
buie să-şi recunoască scribul. Aşa că scribul a căutat mai departe. Ne
aflăm sub auspiciile a trei papi succesivi: Nicolae al V-lea, Calixt al IlI-lea
şi Pius al II-lea, iar întâlnirea dintre Piccolomini şi înţelept avea să se
fi pet recut la iniţiativa ultimului antipapă, Felix al V-lea. Cel puţin aşa
ne spune Humilliatus („Numai că nu Piccolomini avea să-l apropie pe
Al Şaptezeci şi cincilea de antipapa Felix, ci acesta îi va lega unul de
altul pe cei doi diplomaţi"). „Să-i apropie", posibil, dar să-i facă să se
cunoască greu de crezut. Să nu uităm că amândoi tinerii provin din
Toscana, că amândoi l-au cunoscut cel puţin pe abatele Contador şi
posibil să fi frecventat şi cercul contelui Patazzi; Al Şaptezeci şi cincilea
nu a fost decât cu şase ani mai mare decât Piccolomini; Florenţa şi
Siena sunt aproape; într-o societate atât de exclusivă, oricât de secretă,
oamenii se cunosc între ei, chiar dacă nu este obligatoriu ca relaţiile
personale să fie foarte strânse între toţi membrii. Drumurile celor doi

trebuie să se fi intersectat, însă diferenţele dintre conduitele lor puteau constitui într-adevăr o stavilă între ei, sobrul, mereu politicosul şi reţinutul fiu al Omului din fereastră nu era partenerul ideal al aventurosului, nestăpânitului şi cinicului Silvio Enea. Şi posibilităţile materiale ale celor doi juni erau diferite: Înţeleptul se putea baza pe o avere reală, chiar dacă învăluită în legende, pe când viitorul papă Pius al II-lea trebuia să se descurce singur, familia sa scăpătând de mult. Pe de altă parte, chiar dacă amândoi au parcurs ierarhia ecleziastică până Ia rangul de episcop în doar un an, la Al Şaptezeci şi cincilea acest lucru s-a întâmplat la vârsta de 35 de ani, în vreme ce la Piccolomini abia la 42 de ani. Diferenţa este şi mai mare, dacă mai amintim o dată că înţeleptul era mai bătrân cu şase ani decât viitorul papă. O asemenea diferenţă de etate şi de cronologie a parcursului ierarhic poate despărţi doi oameni.

începuturile pontificatului lui Nicolae al V-lea îl găsesc pe Piccolomini proaspăt episcop, ceea ce-i permite să-l însoţească pe cardinalul Carvajal Ia Viena, dintr-o altă poziţie oficială decât atunci când s-a aflat Ia Basel. Prin acordul convenit, papa reuşeşte să-şi impună punctul de vedere. Din delegaţie a făcut parte şi un alt ierarh, episcopul Al

Şapte-
zeci şi cincilea. Amedeo murise. Şi papa Eugen murise. Nu era prima
misiune la care au participat cei doi împreună. Şi nu a fost niciuna în
care cei doi să nu izbutească, deşi istoria nu-i consemnează decât drept
oameni din suita altor prelaţi. Se pare că odăjdiile pe care le-au primit
trebuiau să legitimeze nişte roluri mult mai mari. Chiar decât cele
îndreptăţite purtătorilor acelor odăjdii. Piccolomini voia însă mai mult.
înţeleptului i se părea suficientă partitura primită: îi dădea destulă
putere de persuasiune şi nu îl obliga să fie el cel care să judece şi să
hotărască. Nu fugea de răspundere, însă considera că mai mult decât
făcea ar fi fost uzurparea dreptului divin. Când Nicolae a pregătit
jubileul din 1450, Al Şaptezeci şi cincilea a încercat să limiteze cheltu-
ielile mult peste puterile populaţiei. De data asta n-a reuşit, populaţia
arătându-se gata de a suporta orice jertfe pentru a se bucura de iertarea
lui Dumnezeu, prin absolvirea de către papă. Jubileul însuşi a fost înso-
ţit de cele mai rele semne: mai înainte dezastrul de pe podul San'

Angelo[139], apoi, ciuma dezlănţuită cu furie. în loc să fie o sărbătoare continuă, Jubileul s-a transformat într-un spectacol apocaliptic. Curtea papală s-a refugiat la Fabriano, iar Roma a rămas la discreţia morţii. Al Şaptezeci şi cincilea se vedea confirmat de Voia Domnului. Aşa că plecă şi el la dioceza sa. N-a revenit decât doi ani mai târziu: cardinalii Bessarion şi Piccolomini aranjaseră ceea ce avea să fie şi ultima încoronare solemnă a unui împărat de către un papă, eveniment ce s-a însoţit cu căsătoria lui Frederic al IlI-lea cu Eleonora a Portugaliei. Prilej pentru un nou mare aflux spre Cetatea Eternă. Iar Cetatea Eternă îşi scotea din nou pe piaţă rezerva inepuizabilă de indulgenţe.

Roma ajunsese Avignonul de altădată. Papa devenise atât suveran pontif, cât şi suveran cu chip de împărat. Savanţii sunt transformaţi în bibliotecarii săi, iar fondurile vin de peste tot din indulgenţe şi vânzare de relicve. Fiecare familie cât de cât onorabilă îşi dovedea bunul renume cu câte o diplomă sau cu un fir din părul unui martir. Căderea Constantinopolului abia de a fost resimţită în Europa. Luxul era atât

---

139 Afluenţa pelerinilor sosiţi cu prilejul Jubileului la Roma a suprasolicitat metropola: în decembrie, circa 200 de persoane au murit înecate în Tibru sau zdrobite de învălmăşeală, atunci când acel pod a cedat.

de nemăsurat, încât înţeleptului nu-i venea să creadă că s-a întors în acelaşi loc unde, cu doar doi ani în urmă, nu domniseră decât moartea şi vaietele. Şi Nicolae se metamorfozase în altul, fiind abordabil mai degrabă la petreceri decât la altar. La execuţiile care s-au soldat în urma eşecului complotului lui Stefano Porcari, papa a asistat prea încântat şi prea beat pentru a-şi ţine cuvântul şi a-i graţia pe cei care au colaborat în timpul anchetei. Oamenii erau puşi să-l ovaţioneze şi să defileze în acelaşi ritm: „marşurile sacadate, dar şi mersul regulat îi face pe oameni să fie uniţi", repeta papa. Şi pelerinajele se făceau pe o muzică ritmică, iar oamenii îşi potriveau paşii după ea. „Numai cei ce gândesc altfel decât cei mulţi nu-şi ascultă şi nu-şi respectă superiorii."

Nicolae al V-lea a fost excesiv de strângător. înţeleptul, care, de regulă, nu-şi punea prea multe întrebări, se miră: „La ce atâtea lucruri în plus, când fiecare om — servitorul cel mai umil sau ierarhul cel mai înalt — nu pot mânca decât atât cât Ie cuprinde stomacul şi nu se pot

îmbrăca în acelaşi timp decât într-un singur rând de straie?"[35] Dar, trebui el să-şi recunoască, aşa este făcut să fie omul.

Cea mai mare plăcere a lui Nicolae era să se joace cu machetele pe care i le oferea arhitectul Alberti, machete care îi aduceau în faţă o

[35] Şi iată şi pilda care ne-a rămas de la Al Şaptezeci şi cincilea, în urma acestei întrebări: „Lecţia de economie politică

Domnul Gough stătea de o jumătate de oră şi-1 urmărea pe Finch pescuind. Era o adevărată plăcere să-l vezi pe omul ăsta, trecut de prima t inereţe, neras, jerpelit, însă totuşi atât de distins în activitate. Se vedea de la o poştă că Finch e un adevărat profesionist. Şi, într-adevăr, domnul Gough putea constata cum, în acea jumătate de oră, Finch scoase la mal trei peşti frumoşi, trei exemplare superbe. Alături, mai mulţi pescari amatori se străduiau în zadar să prindă peşte dintr-o mare, care pentru ei părea să fie lipsită de orice vietate.

Dar, spre surprinderea domnului Gough, după ce pescuise exemplarul cel mai frumos — şi cu câtă uşurinţă se agăţau peştii de cârligul lui Finch, spre disperarea celorlalţi pescari —, profesionistul îşi adună lucrurile, se retrase la umbra unui copac şi se culcă. In doar câteva clipe, aţipi.

«Uite, gândi Gough, de ce sunt prăpădiţii ăştia atât de săraci... Dacă n-ar fi atât de leneşi şi ar lucra conştiincios, în doar câteva luni li s-ar ameliora simţitor situaţia.» Tot gândindu-se, domnul Gough se enervă de-a binelea. Până la urmă, nu mai răbdă, se îndreptă spre copacul sub care dormea marele pescar şi tuşi de câteva ori. Finch se trezi.

— Ascultă, îi spuse domnul Gough cu blândeţe nefericitului. Eu vreau să îţi luminez mintea.

— Luminaţi-mi-o.

— Uite, zise domnul Gough, încurajat de admirabila receptivitate a pescarului. (Unii oameni sunt plini de bunăvoinţă. Păcat că, de cele mai multe ori, nu este cine să-i lumineze...) Uite, tu ai prins acum trei peşti. Trei, nu? Acum să-mi spui, de ce te-ai oprit din muncă?

— Păi, ce era să mai fac?

— Să prinzi mai mulţi peşti!

— De ce?

— Cum de ce?! Ca să-i mănânci.

— Dar mie şi neveste-mii ne ajung câţi am prins. Ba, mi-e tare teamă să nu trebuiască să mai şi aruncăm unul.

— De ce să-l arunci?! Poţi să-l vinzi!

— Da? De ce?

— Să-ţi cumperi o undiţă mai bună.

Finch se scărpină după cap.

nouă Romă şi un nou sediu pontifical. Papa era în stare să stea în atelierul unde se afla acel oraş virtual şi să se afunde cu totul în el. Până la urmă, a ajuns şi el un specialist, în felul său: fiind preocupat multă vreme de un subiect, constaţi că sesizezi fineţuri pe care ceilalţi le ignoră. (La fel cum o oală nu este făcută pentru olar, însă doar olarul îi poate aprecia toate calităţile. Nicolae suferea frustrarea oricărui creator expert: degeaba se străduieşte el să atingă culmi de perfecţiune, că

— Mda, recunoscu el, ar fi o soluţie. Dar o undită mai bună e mult mai scumpă ca un peşte.

— Vezi? De aia îţi spun că nu trebuia să le opreşti din munca tal Tu eşti pescar? Eşli! Ce trebuie să faci? Să pescuieşti. De aia eşti pescar. Deci, dacă mai lucrai o oră, puteai să-ţi cumperi din peştele obţinut o undiţă mai bună.

— Da? Mda... Dar de ce-mi trebuie mie o undiţă mai bună?

— Cu o undiţă mai bună ai prinde mai mult peşte. Şi asta cu acelaşi efort.

— Asta-i clar, spuse Finch. Dar de ce să prind mai mult peşte?

— Ca să-ţi cumperi o undiţă. La fel de bună.

— încă una? De ce?

— Ca să prinzi şi mai mult peşte. CAI două undiţe bune, un pescar ca dumneata ar putea scoate... ohohoho!

— M-aş descurca eu, nu zic nu... Dar de ce să prind mai mult peşte?

— Pentru ca să-l vinzi! Nu înţelegi, omule? Din banii primiţi, în scurt timp, ai putea să-ţi cumperi o barcă.

— Ehei! Cu o barcă m-aş duce cu ea goală şi m-aş întoarce cu ea plină.

— Vezi? Vezi c-ai priceput? Ai putea prinde atât peşte, încât în câteva luni să-ţi cumperi un vaporaş.

— Da? Aş putea, admise Finch, mai scărpinându-se o dală după cap. Un entuziasm încă necunoscut îl cuprinse. Dar unda trecu la fel de repede pe cum a venit. Şi ce să fac eu cu un vaporaş?

— Cu un vaporaş? Dacă ai avea un vaporaş, ai putea să-ţi angajezi câţiva pescari, băieţi de nădejde, să pescuiască ei în locul dumitale.

— De ce să pescuiască ei în locul meu?

— Pentru că dumneata ai avea bani.

— Da? Şi ce să fac cu banii?

— Dar nu înţelegi? Domnul Gough era de-a dreptul revoltat în faţa unui caz atât de evident de lipsă de înţelegere a economiei politice. Ei ar pescui, iar dumneata ai putea să te culci şi să dormi.

— Da? mai întrebă pentru ultima dată Finch. Dar, vă rog frumos, aşa ce fac? Şi se culcă la loc, protejat de soare de copacul bătrân şi noduros, îşi aşeză pălăria jerpelită peste faţa nerasă şi, după câteva clipe, începu să sforăie."

prea puţini oameni ajunşi în contact cu opera lui le pot savura. Cine dintre cardinali sau oameni de rând a devenit conştient de frumuseţile visate de el?) Se spune că, în ultimele luni, abia de a mai ieşit din cabi-netul cu machete, dar se mai spune şi că a încercat să ducă şi o viaţă lumească în acel decor. Şi că ar fi şi făcut-o. Când mai apărea în cetate, era mai preocupat să vadă din ce clădiri — oricât de celebre — se puteau scoate materialele pentru construcţiile sale. A murit în acea lume fantastică, între ziduri, coloane şi statui în miniatură. Unde a fost găsit mort, cu sângele amestecat cu mult vin. într-o poziţie permiţând speculaţii. Decesul papei s-a păstrat o vreme în secret, iar zvonurile s-au stins brusc, abia odată cu alegerea succesorului său, un spaniol pe numele Alonso de Borja. Acest papă, Calixt al III-lea, şi-a italienizat numele şi astfel, în cei puţin peste trei ani de pontificat, s-a născut una dintre cele mai puternice familii ale evului de mijloc: familia Borgia.

Să revenim la Piccolomini şi la Al Şaptezeci şi cincilea! Odată cu papa Calixt al III-lea, Cetatea Sfântă s-a văzut invadată de rudele acestuia. Dezmăţul şi simonia de la Avignon au fost depăşite cu mult, se spunea, încât favorizarea rudelor a devenit unicul criteriu de avan-sare ierarhică. Lumea virtuală a Iui Nicolae al V-lea părea să se întru-chipeze sub urmaşul acestuia. Iar pentru ca oamenii să accepte situaţia, Borgia a perceput că în Orient s-a întâmplat ceva grav prin

căderea Constantinopolului şi a pus recucerirea Imperiului Roman de Răsărit în centrul propagandei sale, asemănând subiectul cu izbutita reconquista iberică tocmai aflată în plină desfăşurare victorioasă. Teoria „sângelui creştin curat" i-a fost cunoscută încă din Spania, însă contribuţia lui Amedeo al VlII-lea a întărit-o într-o doctrină coerentă. Rudele iberice ale papei au dezvoltat-o. O nouă cruciadă, de data asta împotriva turcilor, era un îndemn tot mai puternic, iar modul cum era formulat îi făcea pe cei ce au suferit în războaiele de jaf ale eliberării Ierusalimului să tremure din nou. Şi iarăşi trioul Piccolomini — înţeleptul — Ţipor pare cu totul deplasat într-un astfel de context. Se va repeta de mult uitata poveste a lui Simon de Montfort — Omul fără Dileme — Ţipor, din urmă cu opt generaţii?

Piccolomini devine tot mai activ şi este extrem de preocupat să-şi arate, de fiecare dată, o nouă faţă. înţeleptul îi rămâne tpvarăş nedespărţit până la moarte. Mai mult, din perioada aceea, înţeleptul preia rolul de cronicar al celui ce în curând va deveni papa Pius al II-lea. Scribul se pomeneşte într-o situaţie cu totul şi cu totul inedită: el nu este decât un umil şi neîndemânatic caligraf al unor vieţi — de data asta, a vieţii Celui de Al Şaptezeci şi cincilea din lungul şir. Pentru aceasta, se documentează în special din opera concisă şi extrem de îngrijită a unui călugăr dominican, Cornelius Humilliatus. Acel Cornelius Humilliatus care, Ia rândul său, a descris viaţa aceluiaşi Al Şaptezeci şi cincilea. In vremea aceasta, subiectul cronicii celor doi (Cornelius Humilliatus şi scribul), AI Şaptezeci şi cincilea, se ocupă cu minuţiozitate de viaţa lui Silvio Enea Piccolomini. Şi nu într-o singură variantă, ci în două: două variante opuse şi Ia fel de credibile fiecare. Scribul are o scuză: el notează la distanţă de şase veacuri de personajele sale. Călugărul dominican pretinde că nu s-a despărţit de eroul său, însă nu vom găsi niciodată un grup Piccolomini-înţeleptul-Humilliatus-Ţipor. însuşi Humilliatus vorbeşte despre „Cei Trei", fiind şi el profund mirat de

acea alăturare, ba chiar revoltat. Păi, dacă l-a „avut mereu sub ochi" pe înţelept, după cum se exprimă el însuşi, cum de nu se vede şi pe el printre „Cei Trei"? Şi, de parcă aceste toate variante ale uneia şi aceleiaşi realităţi n-ar fi fost destule, mai avem şi scrierile lui Piccolomini însuşi, omul pentru care cea mai importantă preocupare a devenit să-şi arate chipul cel mai favorabil pentru un anumit moment!

Cât de complicată este armonia tuturor acestor voci o arată oricare scenă descrisă atât de călugăr, cât şi de AI Şaptezeci şi cincilea (în mai multe variante deosebite între ele), ca şi de papa Pius al II-lea în celebrele sale *Comentarii...,* precum şi de bietul scrib[140]. De pildă: în febra alegerilor unui nou papă, tensiunile dintre familiile Orsini şi Colonna

140 Nu numai armonia complicată dintre cele patru înfăţişări ale uneia şi celeilalte versiuni este de luat în seamă, ci şi diferitele interpretări posibile, pornind de la diferenţe, chiar şi de la punerea accentelor. Poate că acolo, în acele diferenţe, este caligrafiat, ca de obicei, adevărul... pentru cine se pricepe să-l citească.

reizbucneau mereu cu o aşteptată violenţă şi a devenit un obicei ca reşedinţele candidaţilor să fie jefuite la instigarea uneia sau a celeilalte tabere. încă înainte de moartea lui Calixt al III-lea, rând pe rând, locuinţele unor ipotetici posibili viitori papi aleşi de conclav au fost atacate cu multă furie de o plebe ce abia aştepta să fie asmuţită. Una dintre ţintele acestui atac a fost o clădire destul de modestă — comparativ cu celelalte locuinţe intrate în vizor —, casa cardinalului Lodovico Garante.

Locul fusese luat în cătare din cinci considerente: Garante era bătrân, nu făcea parte din familia şi alaiul lui Borgia, abia a primit tiara de cardinal, nu s-a grăbit să-şi ia în primire jilţul, era cunoscut drept un om extrem de modest[141]. Toate îl indicau drept un excelent „papă de trecere", adică un papă care să păstorească un timp scurt, după care să moară cuminte şi să lase tronul pontifical unuia dintre nepoţii lui

141 Şi Verrocchio, în bustul din teracotă palid colorată, ni-1 prezintă ca pe un personaj şters. Cardinalul nu i-a cerut sculptorului să-i înfrumuseţeze în niciun fel chipul. Şi acest lucru putea fi socotit o ciudăţenie aptă de a naşte suspiciuni.
(Lucrarea a scăpat ca prin minune, după ce ansamblul din care a făcut parte a fost distrus de o revoltă, căreia i-au căzut pradă numeroase opere de artă din Kastell, palat aflat între Siena şi Arezzo.)

Calixt, adevăratul succesor în intenţia celui ce se pregătea pentru cele veşnice. Era evident că, deocamdată, ruda dorită n-avea nicio şansă datorită notorietăţii modului în care a fost până atunci promovată.

Teoria aceasta, la început doar şoptită, a devenit atât de insistent vehiculată, încât nimeni nu se mai îndoia de veridicitatea ei. Cele patru surse relatează fiecare în felul ei atacul asupra lui Lodovico Garante:

1. Cornelius Humilliatus, referindu-se întotdeauna doar Ia viaţa înţeleptului, povesteşte în stilul său extrem de concis că, în noaptea de 8 spre 9 iulie 1458[142], un individ doar pe jumătate îmbrăcat a ieşit urlând din casa cardinalului. Omul era atât de cuprins de spaimă, încât nici nu mai putea vorbi, ci doar îşi agita mâinile înspre clădire. Trecătorii târzii şi vecinii, adunaţi în grabă şi neştiind ce s-a întâmplat, au ezitat să intre în reşedinţa ierarhului. în sfârşit, oficialităţile sosite şi ele la faţa locului au pătruns în casă şi l-au găsit pe bătrânul Garante

142 Dala oficială a morţii Iui Calixt al III-lea este abia 6 august 1458, adică la peste cinci săptămâni de la evenimentele din jurul cardinalului Garante.

prăbuşit pe duşumea. Trupul îi era cald încă, însă cardinalul era mort, fără a se fi putut descoperi o rană ori o urmă de violenţă. Să fi fost otrăvit? Secretarul său particular, un tânăr diacon[143], care îl slujea şi îi era asemenea celui mai apropiat servitor, se jura că bătrânul n-a mâncat nimic, ziua precedentă fiind o sărbătoare Ia care ţinea post negru.
Singurele dubii au rămas manifestarea ciudată a celui ce a dat atât de speriat alarma, precum şi un fel de semnătură scrisă cu sânge, semnătură ce a dispărut repede de lângă decedat. Insă aceleaşi semne, scrise tot cu sânge, au apărut şi lângă nefericitul care a ieşit pe jumătate dezgolit şi urlând din casă. Uitat de toţi în febra evenimentelor, şi martorul acela a fost descoperit mort, prăbuşit lângă un zid pe care a fost mâzgălit acelaşi desen: un fel de doi „P". Nici asupra acelui cadavru nu s-au găsit semne de violenţă. (Ulterior cei doi „P" au fost interpretaţi drept o indicaţie pentru Pius al II-lea, iar stilul execuţiei ar fi fost preluat de la societatea secretă Fede Santa, societate din care a făcut parte şi florentinul Dante Alighieri şi care, s-a bănuit o vreme, dar fără nicio dovadă, că ar fi fost continuată de grupul lui Patazzi.)

143 Roberto, cum precizează I Iumilliatus.

Ulterior, Roberto, tânărul diacon din preajma lui Garante, a intrat
în slujba episcopului pe care scribul l-a numit înţeleptul. El, împreună
cu acel Valentino, barcagiul care a reuşit să-l scoată din Roma pe papa
Eugen al IV-lea, au devenit oamenii de încredere nedespărţiţi de Cel de
AI Şaptezeci şi cincilea şi sunt mereu amintiţi în această calitate şi de
I lumilliatus. Iată, avem deja cam multe personaje pentru a mai putea
să ne imaginăm că trioul Silvio Enea-înţeleptul-Ţipor ar fi străbătut
singuri meridianele. Şi să nu uităm că şi Al Şaptezeci şi şaselea se ţinea tot
timpul alături de tatăl său. Şi să nu uităm nici slujitorii lui Piccolomini...
De multe ori au fost însoţiţi şi de mercenarii cu căpeteniile cărora
înţeleptul era în relaţii atât de bune. Deplasările trioului trebuie că au
fost într-adevăr remarcabile.

2. în *Biografia oficială* a papei Pius al II-lea, înţeleptul porneşte de
la o întâmplare ce a îngrozit Toscana cu doi ani în urmă: la 24 august,
cu doar puţin înaintea apariţiei zorilor, pe mare, din direcţia Ancona,
Dumnezeu însuşi Ie-a dat un ultim avertisment păcătoşilor, trimiţând

un nor uriaş care, însoţit de un zgomot mai cumplit decât cel stârnit de orice cutremur, s-a prăvălit asupra oamenilor, animalelor, copacilor, ambarcaţiunilor din port şi asupra clădirilor de pe ţărm. Norul acela, purtat de un vânt înfiorător, a smuls din rădăcini copacii cei mai viguroşi, a rostogolit hornurile de pe case şi a ridicat de-a valma ţărani, căruţe şi vite sfărâmând totul de fundul prăpăstiilor. Aşa cum ne povesteşte şi Messer Niccolo Machiavelli, după trecerea grozăviei, lumea a rămas buimăcită şi zile întregi n-a fost în stare să-şi revină. In această biografie, accentul cade pe năravul lui Borja, preluat de la predecesorul său, acela de a zăbovi multă vreme printre machetele livrate de arhitectul Alberti. Calixt al III-lea a fost un împătimit al textelor juridice şi a dispus ca şi în cabinetul său privat să fie aduse câteva dintre acele miniaturi ale unei Rome virtuale şi un mare număr de manuscrise juridice. Uriaşa Biblie cu scoarţe din aur bătut cu nestemate şi crucifixul din lemn de balsa erau singurele obiecte sfinte din acest Ioc amintind mai degrabă de „odaia unui savant decât de cea a celui mai înalt ierarh". (Aşa cum s-ar fi exprimat Falconi.) După moartea atât de misterioasă a lui Lodovico Garante, papa, căruia i s-a adus la cunoş-

tinţă modul cum s-au petrecut lucrurile, ar fi vrut să vadă cu ochii săi
iscălitura aceea ciudată şi scrisă cu sânge. In primul rând, l-ar fi intere-
sat de unde provenea acel sânge, dacă se afirma de către toată lumea
că nici asupra cardinalului şi nici asupra individului care a dat alarma
nu s-ar fi găsit vreo rană. Cine a fost acel individ şi ce a căutat noaptea
în acea casă? Aşa că papa s-ar fi deplasat personal la locul faptei, dar
n-a mai găsit nici leşurile şi nici misterioasele semne. Cineva i-a amin-
tit că iscălitura cu sânge desemnând cei doi „P" a fost găsită şi lângă
leşurile celor morţi în urma cumplitei furtuni petrecute cu doi ani în
urmă, acela fiind un semn divin. Câteva pagini mai târziu, Al Şaptezeci
şi cincilea notează că papa n-a avut niciun interes să creadă aşa ceva,
aşa că a dat o sentinţă extrem de severă împotriva contelui Patazzi,
excomunicându-1 şi cerând să dea şi socoteală lumească pentru „o
crimă oribilă pusă la cale împotriva unuia dintre cei mai respectabili
slujitori ai lui Iisus Hristos". în acelaşi înscris sunt condamnate şi alte
optsprezece persoane acuzate de participare la complot şi asasinat.
Printre ele, este învinuit şi osândit postum şi un oarecare Lodovico cel

Tânăr, considerat bastard al lui Garante, identificat cu personajul care a ieşit atât de speriat din casă şi care a împărtăşit aceeaşi soartă cu bătrânul. „Pentru că întâmplarea a născut prea multe zvonuri ce n-au făcut decât să încurce fără rost mintea oamenilor", în acest caz, în „biografia oficială", înţeleptul se opreşte aici.

3. în *Biografia secretă* despre Pius al II-lea, Al Şaptezeci şi cincilea povesteşte cum cardinalul Rodrigo Borgia a reuşit să prevină atentatul împotriva sa pus Ia cale de către familiile Orsini şi Colonna — unite, iată, până şi ele în faţa aroganţei camarilei catalane adusă cu sine de papa spaniol. Fidelul francez Braconnet, omul de încredere al lui Rodolfo Orsini, a plătit cu viaţa tentativa. însă un scop tot şi-a atins încercarea nereuşită de a-I înlătura nu numai pe cel mai infatuat şi dezmăţat adver-sar, pe cel mai agresiv Borgia: acela de a-i face pe numeroşii membri ai clanului să stea cu bagajele pregătite de a fi gata să părăsească în orice clipă Roma. Cu o singură excepţie: tocmai cea a Iui Rodrigo Borgia însuşi.

Faţă de cabinetul particular al papei Calixt al IlI-lea descris de Al Şaptezeci şi cincilea în *Biografia oficială* a Iui Pius al II-lea, în versiunea „secretă", înţeleptul completează atmosfera cu numeroasele mici

reci-
piente cu prafuri şi siropuri necesare bătrânului Borja, ajuns la optzeci de ani, după ce toată viaţa s-a luptat cu mari neplăceri Ia stomac. Nici aura de savant nu i-o mai acordă Iui Calixt, înţeleptul. în versiunea aceasta, bătrânul era un mâncău nepotolit, ce nu se putea nicicând abţine de la oarece bunătăţi, chiar dacă o voce interioară experimen-
tată îl prevenea mereu de relele ce singur şi le provoca. Nici vinul nu lipsea din acel loc, clondirele pântecoase şi cristalele înalte umbrind cu totul micile sticluţe cu hapuri. Obişnuita sticlărie din atelierul unui alchimist adevărat nu era decât o diversiune acolo, având menirea de a da o faţă cel puţin neobişnuită priceperilor înaltului părinte, pretin-
dea înţeleptul. Care ne prezintă şi anturajul papei, un anturaj în care personajul cel mai important era Jorje, un mulatru adus încă de la Valencia, pe când Borja fusese episcop acolo. Jorje a fost maestrul bucătar celebru al epocii şi, fiindcă nu cunoştea literele, a avut el însuşi doi secretari alături. Unul dintre ei ne-a lăsat o descriere importantă nu numai pentru istoria gastronomiei, ci şi pentru pontificatul lui Calixt al IlI-lea. Lui Jorje i se permitea orice, deşi stăpânul său îl dojenea mai

tot timpul, rămânând notoriu şirul lung de invective pe care le folosea[144]. Jorje era expert în folosirea în preparatele sale a unor plante despre care majoritatea oamenilor nici nu ştiau că sunt comestibile, iar sucul de aguridă — desigur nu din orice fel de struguri — era secretul succesului său. Puterea mereu apostrofatului Jorje a fost nemăsurată şi, printre înjurături, bătrânul Borja îi îndeplinea toate toanele.

In ceea ce priveşte studiul cărţilor de legi (lumeşti şi nu dumnezeieşti), autorul se rezumă să observe că papa nu căuta decât mici amănunte, pe care le întorcea apoi pe toate părţile, scoţând din ele întrebări cu care se distra punându-i în cea mai mare încurcătură pe adevăraţii specialişti[145]. Insă nici *Biografia secretă,* mult mai literaturizată decât sobra *Biografie oficială,* nu-şi permite vreo simpatie în plus pentru un

---

144 Relaţiile dintre papă şi slujitorul său au rămas în folclor, mai ales în folclorul copiilor, care s-a răspândit apoi în întreaga lume. „Prostule, măgarule, / Ghiţă, bucătarule!" se mai aude şi astăzi între pruncii din România.

145 „Plăcerea aceasta, caracteristică fiinţelor foarte orgolioase, constituie o metodă imbatabilă de a-ţi arăta superioritatea, chiar dacă tu nu eşti pregătit decât cu acele mici curse şi ignorant în rest". Piccolomini, de a cărui erudiţie nu se îndoia nimeni, analizează dezgustat şi în amănunt „istoricul procedeu" într-unui dintre micile sale manuscrise din seria Epistolelor.

personaj ori pentru altul. Episodul morţii cardinalului Garante este descris mult mai amănunţit, fără ca să fie cineva învinuit direct. Cei nouăsprezece excomunicaţi de Calixt apar cu numele şi în dreptul unora se spune şi din ce loc proveneau şi cu ce se ocupau[146]. înţeleptul spune că a văzut lista pe masa predecesorului lui Pius al II-lea şi că au vorbit despre ea. (Nu precizează ce s-a discutat, decât că papa ar fi insis-tat asupra acelor iscălituri cu sânge, vrând să ştie ce reprezentau, amin-tind o veche credinţă după care astfel de semne conţin întotdeauna pre-vestiri ce se împlinesc până la următoarea lună plină[147]. Nu ştim dacă

146 Pe această a doua listă, în locul contelui Patazzi este trecui abalele Contador! (Şi tot în capul şirului...)

147 Aşa cum s-a întâmplat şi după cumplitul uragan: după câteva zile s-a prăbuşit clopotniţa baptisteriului Petru şi Pavel. (Dar nu aceasta era semnifi-caţia celor doi „P" scrişi cu sânge, s-a grăbit să precizeze papa, deoarece tot alunei, în aceeaşi zi, au căzut şi alte clădiri în întregime ori doar anumite frag-mente. Calixt — Borja — Borgia a studiat îndelung acele evenimente.)

s-a adus în discuţie şi interpretarea semnelor drept prescurtarea pentru Pius al II-lea, ceea ce ar fi reprezentat o premoniţie deosebită, dar Calixt moare într-adevăr aproape de răgazul amintit. Pe de altă parte însă nu ni se explică în niciun fel de ce n-a ajuns publică şi executorie hotărârea papală şi cine — sau ce — a făcut ca ea să fie amânată suficient timp până să moară şi bătrânul Borgia...[148])

4. In *Comentarii,* ajuns papă, Piccolomini nu-1 numeşte pe Lodovico Garante, ci doar aminteşte despre „regretabilele întâmplări" ce au avut loc în preajma şi în urma morţii predecesorului său. El mai notează că asemenea evenimente nasc scenarii de tot soiul, multe cu totul fante-

---

148 In ediţia găsită la mănăstirea de pe insulele Lerines, se insinuează că acest subiect ar fi fost atins, ceea ce ar fi însemnat că personajele ar fi ştiut cine îi va succeda lui Calixt al IlI-lea şi ce nume îşi va lua acela, fot acolo se mai sugerează că tocmai înţeleptul ar fi primit pergamentul cu sentinţa pentru cei 19. Ceea ce ar fi dus la ideea unei conspiraţii privind aducerea pe tronul pontifical a lui Piccolomini. Dar poate că scribul nu s-a priceput să citească în mod corect manuscrisul pe care, de altfel, I-a găsit puternic deteriorat. In treacăt mai fie adăugat că, nemulţumit el însuşi de asemenea concluzii, scribul a vrut să mai verifice încă o dată scrierea, dar i s-a spus că lucrarea a fost selecţionată printre cele trimise la restaurat, dar că n-a mai putut fi recuperată.

ziste şi rău intenţionate şi că un bun creştin nu trebuie să tragă niciun fel de concluzii în urma unor asemenea tălmăciri[149].

Cronicile se completează una pe alta, născând acorduri pe care fiecare ureche le percepe după momentul când le aude şi după cultura şi experienţa ascultătorului.

Silvio Enea Piccolomini, cu nici doisprezece ani în urmă un simplu funcţionar mirean, a ajuns, la 19 august 1458, papă. El nu provenea dintr-o mănăstire, a scris numeroase texte profane, a trăit o tinereţe nestăpânită, şi-a căutat confirmarea în spiritul cavalerilor veşnic îndrăgostiţi de Doamna lor, Cinthia (Angela) în cazul său, dragoste eroică şi

149 Scribul, mult mai suspicios decât înţeleptul, trage iarăşi concluzii şi vede în acest demers o dezminţire a „unor interpretări cu totul fanteziste şi rău intenţionate" colportate în legătură cu circumstanţele legale de ascensiunea lui Pius al II-lea pe tronul pontifical. Desigur, scribul n-are niciun temei obiectiv pentru o asemenea bănuială.

pură, spre deosebire de dezmăţurile cât se poate de concrete petrecute în acelaşi timp. „Pe Piccolomini însuşi Dumnezeu l-a ales papă[150]", spunea Al Şaptezeci şi cincilea, întrerupând orice discuţie, doar Dumnezeu poate lua asemenea decizii, întrucât doar Dumnezeu are dreptul să judece. Chiar şi împotriva tuturor evidenţelor acceptate de bieţii muritori. Iar atunci când Pius îl preia pe înţelept în *Comentarii,* o face pentru că a găsit în această formulă panaceul ideal, care explica totul. Amintind că „numeroase evenimente nasc scenarii de tot soiul, multe cu totul fanteziste şi rău intenţionate, interpretări de pe urma cărora un bun creştin nu trebuie să tragă niciun fel de concluzii", papa a tăiat din rădăcină şi zvonurile care au încetat să se propage după urcarea sa pe tronul pontifical, şi anume că Silvio Enea Piccolomini a fost recrutat de foarte tânăr într-o confrerie secretă extrem de eficientă şi de selectivă, din care au făcut şi făceau parte oamenii cei mai influenţi cu ţelul declarat de a conduce lumea. O filială — dacă nu chiar centrul? — s-ar fi aflat la Siena, acolo unde se găsea şi reşedinţa principală a contelui (?) Patazzi şi tocmai la Siena şi-a făcut studiile şi viitorul

150 Cu sensul: „Pe Piccolomini DOAR Dumnezeu l-a ales papă"...

papă. Şi tot acolo va ajunge episcop Piccolomini în 1450. Că era vorba despre Fede Santa, enunţată chiar de Dante Alighieri, ori de a fost o altă societate, scribul nu ştie să se fi precizat vreodată, dar Cornelius Humilliatus adaugă Ia succinta[151] şi totuşi atât de cuprinzătoarea lui lucrare un fel de anexă, o listă de nume. Nicio explicaţie nu există referitor la acea înşiruire, dar scribul crede că este vorba despre membrii misterioasei congregaţii (din care, probabil, şi călugărul a făcut parte). Pe acea listă se regăsesc numeroase dintre personajele care au jucat un rol în viaţa înţeleptului, ea explicând, de pildă, şi atât de ciudata întovărăşire dintre Piccolomini, Al Şaptezeci şi cincilea şi Ţipor. Desigur, Dumnezeu este Cel ce le aranjează pe toate, dar un zvon puternic spunea că „fraţii de la Siena" au fost, în acea ocazie, uneltele de care s-a slujit divinitatea. Deja odată cu alegerea lui Piccolomini drept papă, s-a pornit o înnoire a conclavului cardinalilor, unde au pătruns, treptat, mai mulţi

151 Prin „sârguincioasă şlefuire", cum precizează autorul însuşi în cuvintele introductive.

prelaţi ce pot fi consideraţi cel puţin apropiaţi de grupul amintit.
Majoritatea nu erau din Toscana, dar să ne amintim că nici chiar Patazzi nu era originar de acolo, ci era venit de la Veneţia, de unde a
fost obligat să fugă, după cum susţineau unii, sau ale cărei interese le
susţinea în calitate de spion, cum pretindeau alţii. Pentru a uni şi mai
mult elementele atât de eterogene ale totuşi doar ipoteticei structuri,
papei i s-a cerut, încă de la nominalizare, să pornească aşteptata cru-
ciadă împotriva turcilor, un ţel comun spre care trebuiau să afluieze
energiile întregului Occident, ştergând în vâltoarea lor deosebirile exis-
tente, ba chiar refăcând unitatea creştină, care a fost atât de aproape
de a se înfăptui cu doar puţini ani în urmă, când, în vara lui 1439,
papa Eugen al IV-lea, împreună cu patruzeci de ierarhi latini şi împă-
ratul Constantinopolului, Ioan al VlII-lea Paleologul, împreună cu
treizeci de prelaţi greci, au semnat actul de unire a celor două Biserici
surori, la sinodul de la Ferrara — Florenţa. Unire care — vai! — nu a
izbândit să dureze. Şi au mai fost şi alte indicii că unitatea era aproape:
tot Eugen al IV-lea a avut bucuria să vadă şi alte oi rătăcite întorcându-se
la matcă: aşa s-a întâmplat cu sirienii. Aşa s-a întâmplat cu maroniţii.
Aşa s-a întâmplat cu însănătoşiţii caldei. Cruciada împotriva turcilor,

mai mult decât să alunge păgânii din teritoriile istorice ale Imperiului Roman de Răsărit, trebuia să-i readune la un loc pe toţi cei chemaţi la acea luptă, iar papa era necesar să devină şeful suprem al tuturor mulţimilor divizate în naţii şi structuri administrative, mărşăluind încă sub flamuri diferite. Piccolomini trebuia să devină primul papă împărat lumesc. Aşa a spus el şi aşa a crezut el: „Guvernarea de către un bun preot este mai bună şi mai sfântă decât cea a unui laic, fie el şi un laic buh", a notat Pius al II-lea, într-o scriere dialogată.

In tot acest timp, Al Şaptezeci şi cincilea s-a aflat lângă papă, fiind acceptat din plin de acesta, deoarece înţeleptul nu judeca, din principiu, pe nimeni, cu atât mai puţin pe papa care... nici nu putea fi judecat, întrucât Piccolomini pretindea că doar Silvio Enea putuse să greşească, Pius al II-lea nu. Al Şaptezeci şi cincilea l-a însoţit pe papă şi în Roma şi în afara ei, a fost martorul tuturor acţiunilor armate şi a tuturor excomunicărilor şi interdicţiilor împotriva celor ce exprimau şi cele mai mici reticenţe împotriva cuvântului pontifical. Au fost opt ani

scurţi şi totodată extrem de lungi aceştia, iar Piccolomini se transforma continuu dintr-un om în carne şi oase într-un spirit al personificării voinţei divine. Bărbatul care a plâns de emoţie când a aflat că a fost ales episcop al Romei a dispărut cu totul şi odată cu el a dispărut şi Silvio Enea. Convingerea sa că reprezenta imaginea lui Dumnezeu pe pământ devenise atât de puternică, încât se mira de fiecare dată atunci când cineva se îndoia de acest fapt. Se mira şi lovea. Dar şi cei ce nu dădeau semne de îndoială erau priviţi cu suspiciune şi au căzut şi personaje nevinovate datorită unor semne doar de papă percepute. Singurii doi muritori în faţa cărora nu avea nicio îndoială erau înţeleptul, cel ce-1 lăsa doar pe Dumnezeu să judece, şi Ţipor, „evreul său", ale căror cuvinte oricum nu trebuiau luate în seamă mai mult decât cele ale nebunilor ajunşi la mare preţ pe lângă unii suverani mireni[152].

---

152 După anumiţi autori moderni, Pius al II-lea ar fi dezvoltat o formă de schizofrenie. Din imaginile care ni s-au păstrat, din comportamentul său din tinereţe, însă ipoteza nu i se pare scribului viabilă. După alţii, ar fi fost vorba de paranoia, mai ales că se zicea că papa ar fi avut şi halucinaţii mistice, pe care le folosea drept argumente pentru multe dintre deciziile sale. Şi aceste apariţii nu trebuiesc luate decât cu titlu de inventar. Călugărul I Iumilliatus le numeşte

A putut, în aceste condiţii, Al Şaptezeci şi cincilea să-I influenţeze în vreun fel? Sau a jucat şi cel ce a fost numit „înţeleptul" rolul tatălui său — Omul din fereastră —, rolul celui ce doar priveşte cu atenţie tot ce vede, găsind satisfacţie în simpla admirare a acelui spectacol, faţă de care are avantajul unei poziţii atât de privilegiate şi de comode? Indiscutabil, ca şi Al Şaptezeci şi patrulea, şi fiul său era, în primul rând, un observator. Faptul reiese clar şi din mărturia rece care ne-a rămas prin biografia papei Pius al II-lea. Numai că înţeleptul nu s-a mulţumit doar să fie martor, ci s-a şi implicat în viaţa din jurul său. Lucru dovedit de oglinda în oglindă care a fost propria sa biografie scrisă de Cornelius Humilliatus. Că înţeleptul n-a rămas sprijinit de tocul ferestrei o

---

„iluminări", iar Al Şaptezeci şi cincilea nici nu le aminteşte. Dar că Piccolomini a etalat o personalitate accentuată nu poate fi tăgăduit. Nici boala Alzheimer, care i-a fost atribuită după cinci veacuri pentru ultimii ani de viaţă, nu poate fi socotită o certitudine.

dovedeşte şi faptul că l-a însoţit pe Piccolomini peste tot. Doar l-a însoţit?[153]

Din scrierea atât de concentrată a lui Humilliatus, iată şi un alt citat semnificativ: „Papa, atunci când intra într-o încăpere în care n-a mai fost, privea precaut în jur [atent să descopere din prima clipă orice primejdie], în vreme ce înţeleptul intra fără teamă [de parcă ar fi mai fost acolo de când lumea]." Scribul a fost tentat să creadă că fatalismul extrem ar fi trebuit să-l oprească pe Cel de Al Şaptezeci şi cincilea de la orice acţiune, întrucât Dumnezeu, orânduindu-le pe toate, ne-ar face actori într-o piesă cu finalul stabilit încă de la prolog. Numai că tot înţeleptul spunea că atunci n-ar exista nici pedeapsă, nici răsplată, nici iad şi nici rai, omul fiind exonerat de vină, de vreme ce nu el ar fi cel ce-şi hotăra destinul. Dar să mai revenim la o propoziţie a lui Cornelius Humilliatus, un gând atribuit înţeleptului, în

153 într-o stampă contemporană evenimentelor, îl descoperim şi pe înţelept, identificându-1 prin aceea că se prezenta sub straiele unui episcop, dar ţinând de mână un copil. (De la moartea mamei sale, Al Şaptezeci şi şaselea nu s-a mai despărţit niciodată de părintele său, chiar de n-a mai fost de mult un copil. De aceea, înţeleptul a ajuns a fi identificai drept „episcopul cu copilul" şi drept „episcopul cu ciobul din frunte".)

conformitate cu gândirea exprimată, deja cu ani în urmă, de către Felix: „Sfârşitul timpului este sfârşitul omului viu." înţeleptul însuşi reia tema, spunând, în biografia papei, că noi suntem mai obişnuiţi cu fraza formulată invers: „Sfârşitul omului viu reprezintă pentru el timpul care i s-a terminat", timpul fiind măsura trupului vremelnic. Aşadar, timpul finit este piatra de încercare pentru fiecare suflet, examenul la care omul este, din când în când, supus. Dumnezeu, în marea Sa bunătate, ne mai dă, de fiecare dată, o şansă, oferindu-i spiritului noi încarnări spre a se îndrepta. însă acele *ipostaze* succesive sunt astfel orânduite de către Voinţa Divină, încât uitarea să le diferenţieze total: altfel, într-o nouă încarnare, individul n-ar greşi doar fiindcă ar şti ce-1 aşteaptă şi nu pentru că a devenit mai bun. Având funcţia de examen, *ipostazele* nu sunt antescrise, ele îi Iasă liberului-arbitru dreptul de a decide. Aşa că înţeleptul, procedând aşa cum credea că este mai bine şi fără a lua în

considerare niciun alt considerent, nu se înfrâna în a acţiona. Cum Pius al II-lea, devenit dintr-un aventurier zănatic un conducător prudent şi suspicios, schimbându-şi mereu sfetnicii şi mutând de pe o funcţie pe alta chiar şi rudele cele mai apropiate, nu mai accepta să fie însoţit mai multă vreme decât de cei doi oameni cu care a colindat împreună, până nu de mult, lumea: un episcop — înţeleptul[5]" — şi un negustor evreu — Ţipor. (Până şi cei doi nepoţi cardinali[154], despre care se spunea că reprezintă „privirea ageră şi braţul lung şi drept al papei", erau trimişi în diferite misiuni, dând impresia că Piccolomini nu-i suportă nici pe ei prea mult în apropierea sa.)

Doar că neînţelegerile au apărut între cei doi, Al Şaptezeci şi cincilea şi Ţipor. Rolul neoficial de consilieri personali pe care l-au primit ar fi trebuit să îi facă să iniţieze planuri concrete pe care să le supună papei: înţeleptul să gândească ţintele şi acţiunile, iar evreul să le calculeze fezabilitatea. însă Al Şaptezeci şi cincilea a început să-l bănuiască pe Ţipor că nu mai oferă datele obiective cele mai favorabile, întrucât se erija în avocatul neamului său. Concret, „consilierul cu strategia" avea două domenii importante de lucru: pe de o parte, el trebuia

154 Dintre care unul va deveni papa Pius al III-lea.

să verifice tot timpul atât de schimbătoarele relaţii dintre Roma şi diferiţii reprezentanţi mai importanţi ori mai puţin importanţi ai centrelor de putere şi, pe de altă parte, să se ocupe de proiectata cruciadă împotriva turcilor, „cea mai importantă misiune a creştinătăţii", după cum au afirmat deja predecesorii lui Pius al II-lea. Aşadar, înţeleptul venea cu sugestii, iar negustorul era chemat să aducă mijloacele materiale pentru îndeplinirea planurilor. însă Ţipor lua în calcul şi atitudinea diferiţilor seniori faţă de evrei şi îşi aducea aminte şi de cumplitele pogromuri care au însoţit de la început toate drumurile cruciaţilor.

Ţipor nu sabota ideile înţeleptului, însă căuta, de fiecare dată, soluţiile cele mai puţin scumpe pentru neamul său. Pe lângă aceste discordanţe dintre cei doi, se şoptea că fiecare pas era analizat şi de confreria bănuită, aşa că forma finală a sfaturilor date papei era rezultatul a mult

mai multor considerente[155]. Ca să nu mai amintim că deciziile, până la urmă, erau luate tot doar de Piccolomini însuşi, papa Pius al II-lea. Şi, cu cât trecea vremea, cu atât acesta asculta mai puţin de oricine avea idei ce nu slujeau exclusiv misiunii sale de a elibera lumea doar el: el, în calitate de trimis al Domnului. N-a trebuit să li se atragă atenţia celor doi de situaţia la care s-a ajuns, însă amândoi au continuat să procedeze de parcă îndemnurile lor ar mai fi avut vreo eficienţă.

In acest spirit, nu trebuie să ne mire că Pius al II-lea a acceptat (mai degrabă indiferent) demonstraţia lui Lorenzzo Valla cum că povestea cu *Constitutum Constantini,* teritoriile care ar fi fost lăsate de sfântul împărat episcopului Romei, nu reprezenta decât un fals. Oricum, nu împăratul din Răsărit trebuia să constituie statul suveran şi puternic, celest şi lumesc al Vaticanului: papa însuşi era cel ce l-a iniţiat, consolidat şi ridicat peste toate coroanele mirene ale lumii. Vaticanul trebuia să fie considerat statul pământean al Iui Dumnezeu. Aşa că era

155 Secolul al XV-lea a fost secolul teoriilor conspiraţioniste: principala acuză adusă aproape oricărui inculpat era că era unealta unui plan malefic. Printre conjuraţi se aflau evreii, ereticii, duşmanii ordinii constituite, dar şi diavolul însuşi, împreună cu supuşii săi.

necesar să fie condus de un om al lui Dumnezeu. Şi cine era mai indicat pentru aceasta decât un papă curajos, puternic şi gata să se jertfească pentru un astfel de deziderat?

Statul pământean al lui Dumnezeu urma să fie tot pământul, cu toţi munţii, apele şi câmpiile sale. Şi cu tot ce trăieşte şi se hrăneşte de aici. In felul acesta nu vor mai fi nici războaie, în felul acesta se va reîntoarce pacea primordială. înţeleptul a plătit mai mulţi poeţi apţi să descrie în versurile cele mai melodioase şi cu cuvintele cele mai dulci sublima armonie ce va pogorî peste omenirea atât de încercată, după ce papa Pius al II-lea va aduce lumea întreagă sub aceeaşi binecuvântare. Lucrezio Dante, Fra Damaschino d'Angelli ori abatele Massimo Conte au scris cu sârg nu numai epopeile comandate, dar au livrat şi preoţilor şi ierarhilor material pentru înflăcărate predici cu acelaşi conţinut.

Mai înainte, papa a luat locul împăratului la dieta de la Mantova şi a proclamat cruciada antiturcească. Acolo, la Mantova, Silvio Enea a

așteptat patru luni în zadar: deşi soseau emisari de pe toate meridianele, niciun suveran nu şi-a făcut apariţia. Până şi Pius a început să-şi caute alte îndeletniciri pentru a minţi timpul ce se scurgea fără folos. Acolo a lucrat la volumul al doilea din *Cosmographia*[156] sa, volumul despre Europa, iar curierii nu erau însărcinaţi doar cu actele guvernării, ci şi cu adusul unor cărţi din diferitele biblioteci. Totuşi, după cum se vede şi din jurnalul său, orice făcea, Piccolomini se întorcea cu gândul la cruciada împotriva turcilor. Aşa că orice trebuia să se întâmple, conform gândirii lui Piccolomini, devenise şi gândirea celor din jurul său. Era o convingere nestrămutată nici măcar de eşecul apelului său de a convoca suveranii creştini la Mantova. Aşa că Apusul n-a fost deloc mirat când Pius al II-lea s-a răzgândit şi i-a scris sultanului, mai oferindu-i o şansă şi cerându-i să se convertească, împreună cu întregul său popor, la creştinism, aşa cum au făcut-o şi altădată cei mai puternici dintre conducătorii veniţi din pâlnia nesfârşită a Răsăritului. Drept răs-

156 *Cosmographia* papei Pius al II-lea a fost sursă de inspiraţie, dar şi argument al lui Cristofor Columb în convingerea celor de la care spera să primească fondurile necesare expediţiilor sale.

plată, Dumnezeu, prin mâna papei, îi va pune pe creştet însăşi coroana Sfântului Constantin cel Mare, iar Mehmed se va regăsi în vecii vecilor sfânt creştin. Mai degrabă a fost uimită populaţia Romei că sultanul păgân nu s-a grăbit să dea curs generoasei invitaţii, ceea ce dovedea că nu voinţa Domnului îl mâna, ci ura Satanei. Afluenţa pelerinilor veniţi din toate părţile într-un şuvoi neîntrerupt nu putea decât să-l facă pe papă şi mai sigur că Domnul insufla voinţa în oameni şi că doar stăpânii mireni erau cei ţinuţi în nemişcare de marea încercare sfântă.

Aşa că nici pasul al doilea n-a stârnit mirare, fiind consecinţa directă a primului. Citind astfel pontificatul Iui Pius al II-lea, acesta ni se pare unul perfect coerent, chiar dacă, privit cu ochii de astăzi, apare îndreptat spre o direcţie stranie privind raportul de forţe şi fezabilitatea argumentelor[157].

157 „Nebendenken", „a gândi alături", o gândire coerentă, însă diferită de a celor mulţi este definiţia dată de Bleuler schizofreniei... Dar câţi dintre marii gânditori şi inventatori n-au gândit alături, altfel decât semenii lor, şi au ajuns la rezultate socotite geniale?

Continuarea nu putea fi decât una: cruciada anunţată, mai ales
după ce sultanul a refuzat mântuirea, dovedindu-se în mod indiscu-
tabil a fi însuşi antihristul. Şi, la fel de logic a devenit şi faptul că în
lupta împotriva turcilor trebuia să fie în frunte papa. Deşi bolnav, Pius
a luat asupra-i greaua sarcină şi a considerat slăbiciunea trupului său
încă o piatră de încercare pentru „ultima mare bătălie pentru instau-
rarea păcii creştine universale: Dacă un tânăr în plină putere ar pleca
la marea luptă, fapta sa, demnă de gloria veşnică, n-ar fi decât un lucru
firesc", scrie papa. „Dar dacă un bătrân bolnav ia o asemenea hotărâre
şi o duce la capăt, înseamnă că opera îi este mânată de elanul dăruit
de Dumnezeu Singurul, altfel niciun om normal nu s-ar angaja la o
asemenea lucrare".

înţeleptul a scos din panoplia tradiţiei tot ce mai putea fi din nou
folositor: de pildă, pe Sfântul Andrei şi a lămurit poporul neştiutor
despre forţa extraordinară a coincidenţelor pe care le conţine, de
fiecare dată, pomenirea martirului de la Patras. Nu întâmplător a adus
Dumnezeu aminte oamenilor ignoranţi că şi Geoffroy de Bouillon a
plecat în prima dintre cruciade cu strigătul de luptă: „Sfântul Andrei

din Patras"!, cum n-a fost întâmplător nici că ultimul dintre Paleologi
a adus capul martirului la Roma, înainte de a cădea el însuşi ca un mar-
tir în lupta pentru apărarea capitalei Sfântului Constantin în faţa
păgânilor. Aşa că înţeleptul a organizat o procesiune solemnă cu capul
sfântului apostol — „Iată, turcii n-au reuşit să pună mâna pe el"! —,
iar lumea de pe străzi striga înflăcărată, asemenea cruciaţilor lui
Geoffroy de Bouillon, „Sfântul Andrei din Patras!" şi ţipetele nu erau
doar războinice, ci şi pline de bucurie evlavioasă. Şi tot la fel ca şi cu
peste trei veacuri şi jumătate în urmă, oamenii se pregăteau să plece să
elibereze iar Răsăritul, mai înainte cetatea Sfântului Constantin, aflată
în drum, apoi desigur Oraşul Sfânt al lui lisus. Şi tot ca atunci, primele
pregătiri ţineau de „stârpirea a ceea ce era aproape, înainte de a se
ajunge la luptele cu necredincioşii din Răsărit", aşa că au fost atacate
casele evreilor. Doar influenţa lui Ţipor a reuşit să împiedice un
pogrom generalizat, ceea ce n-a fost pe placul cardinalilor, în schimb
Pius, la sugestia înţeleptului, a făcut ca Ţipor, arestat de către oamenii

episcopului de Mantova[158], să nu fie omorât, ci doar expulzat din Italia, dându-i-se voie să ia cu el câţi conaţionali erau dispuşi să-l însoţească, salvându-şi pielea cu preţul bunurilor pe care trebuiau să le lase la locurile lor. O cruciadă pretindea unitatea tuturor celor implicaţi şi salvarea evreilor putea naşte noi divergenţe. Soluţia găsită constituia un aranjament bun, l-a asigurat Al Şaptezeci şi cincilea pe Pius, pentru că în felul acela nu s-a ajuns la distrugeri, funcţionarii papali putând să inventarieze în linişte tot ce a rămas în gospodăriile părăsite, urmând să le transporte în ordine acolo unde suveranul pontif va crede de cuviinţă. Iar de se vor petrece şi mici jafuri, acelea să fie trecute cu vederea şi, astfel, toată lumea va fi mulţumită.

Timpul trecea şi, în afara entuziasmului primit de la amvon, oamenii nu se grăbeau să plece să-i convertească prin nimicire

158 în timp ce Pius a aşteptat regii şi împăraţii Europei să vină să se alăture pregătirii cruciadei, s-a întâmplat ca Ţipor, trimis în diferite solii pentru a grăbi lucrurile şi a încerca să înduplece nehotărârea — ca să nu spunem indiferenţa — suveranilor, să fie reţinui în încăperea papei pentru o lungă consultare. între timp, în anticameră aştepta episcopul şi a trebuit să rămână acolo multe ore, vreme cât Silvio Enea s-a întreţinut cu evreul. A fost o jignire pe care acel ierarh n-a putut s-o uite şi a folosit primul prilej pentru a răzbuna incredibila ofensă.

pe turci.
Nici emisarii trimişi către mai toţi suveranii Europei nu au revenit cu
mai mult decât cu darurile convenţionale şi cu câteva promisiuni vagi.
In rest, nimeni nu a făcut nici cel mai mic gest concret de a urma îndemnurile eroice ale papei Pius al II-lea. Nimeni în afara unor prin-
cipi-eroi-Iocali din Balcani, Skanderbeg în Albania sau *Atleta Christi,*
Ştefan cel Mare, în Moldova, „Ţara dinspre tătari", de unde a venit şi
Cel de Al Şaptezeci şi cincilea şi antecesorii săi. Aşa că papa, revenin-
du-i în memorie poemele entuziaste scrise demult, pentru care a fost
încoronat cu laurii poeziei, la Frankfurt, personal de către împăratul
Frederic al III-lea, a tradus realităţile zilei prin mesajul lui Dumnezeu,
cum că însuşi suveranul pontif trebuie să pornească la luptă, doar
exemplul său de om bolnav dispus să înfrunte greutăţile călătoriei şi ale

bătăliilor propriu-zise putând mişca din loc armatele încremenite ale regilor şi ale împăraţilor ce degeaba îşi spuneau creştini.

In toamna lui 1463 a fost proclamată cruciada şi Pius nu excludea, în adâncul sufletului, că oficializarea intenţiei îl va determina pe sultanul turcilor să reconsidere propunerea de a trece cu întregul său popor la creştinism. Cum nu au venit nici în următoarea jumătate de an dinspre Orient semne clare în acel sens, în afara unor zvonuri aduse de cei ce voiau să-i intre sub piele papei, la începutul verii următoare, sfântul părinte a pornit singur, asemenea eroilor antici, la lupta cu monstrul.

Pius al II-lea era atât de convins de demersul său, încât întâmpina cu ochii plini de nădejde orice sol venit în preajma sa: fie va primi vestea că împăratul sau un rege sau câţiva mari seniori urmau să sosească imediat în urma emisarului, aducând cu ei câte o armată numeroasă şi bine înzestrată, fie că împăratul turcilor însuşi soseşte implorând îndurare.

Pentru ambele aceste aşteptări avea pregătite mai multe variante de discursuri, urmând doar să-l aleagă, la iminentul moment respectiv, pe cel mai potrivit. Şi chiar şi după ce, pe întreg drumul până la Ancona, locul unde a hotărât adunarea forţelor expediţionare, n-a sosit niciuna dintre

veştile aşteptate, papa I-a asigurat pe episcopul său credincios, Al Şaptezeci şi cincilea, că momentul acela era aproape, că vestea aşteptată va sosi. Câteodată, înţeleptul credea că boala îl face pe Piccolomini să delireze, însă era atâta fericire în ochii papei, când vorbea despre speranţele aflate pe punctul de a se confirma, încât acea stare părea venită de la însuşi Dumnezeu şi binecuvântată de Cerescul Părinte.

Şi, în sfârşit, tot mai îmbătrânit, papa ajunge la 12 iulie 1464 la ţărmul mării. Era o amiază caldă, iar luciul nesfârşit al apei părea să reflecte întregul pământ, încât Silvio Enea îşi miji ochii şi văzu întreagă istoria omenirii în faţa sa: şi eroii antici, chiar dacă păgâni şi păcătoşi, viteji aşa cum i-a descris în epopeile sale, pe care le-a renegat după ce a îmbrăcat odăjdiile, însă care nu i-au ieşit şi din memoria afectivă; şi a văzut şi pe fiecare rege şi principe şi duce mişcându-se fără niciun rost dintr-un loc într-altul şi devenind tot mai palid, la fel cum palid până Ia dispariţie s-a oglindit în apele mării şi încăpăţânatul sultan turc, până ce nu s-a ivit din nimic un val care l-a înghiţit cu totul; dar a văzut cu ochii săi şi meleagurile atât de îndepărtate ale Asiei, cea pe care a descris-o în

Cosmographia sa, i-a văzut atât de limpede marginile zdrenţuite pe care se sprijinea pământul, încât a putut să le suprapună peste harta sa păstrată intactă în amintire şi să corecteze micile inadvertenţe. Marea, marea este adevărata cale spre măreţie! Gânduri răzleţe i se învârteau prin cap, doar popoarele care au înfruntat valurile oceanelor au cucerit lumea (...) Contador, cel ce poseda armata sa de piraţi, „piraţii contelui" (...), insulele misterioase pline de comori ascunse de învingătorii prudenţi ai tuturor timpurilor (...), popoarele care au intrat în istorie întrucât au avut îndrăzneala de a naviga. Afundat în pernele unui jilţ aurit ce i-a fost adus pe dealul San Ciriaco, papa părea să fi plecat de mult, deşi mulţimea adunată îl vedea cum continua să binecuvânteze cu gesturi largi lumea oglindită în mare, o lume ce nu i se arăta decât lui.

Al Şaptezeci şi cincilea, rămas în picioare la dreapta lui Pius, îl urmărea în tăcere şi avea grijă ca nimeni să nu tulbure viziunile sanctităţii sale: era limpede că suveranul pontif se contopea cu cele pe care le vedea şi că dispărea încetul cu încetul în acea lume — pe care Domnul numai lui i-o arăta.

Papa a rămas în fotoliul de pe promontoriu, într-o lungă beatitudine, cu faţa spre mare, cu ochii scrutători pentru a nu pierde

nimic din ceea ce i se oferea. Se spune că, înainte de moarte, oamenii îşi retrăiesc rezumatul întregului trecut. Şi-a amintit Silvio Enea şi despre iubirile sale din tinereţe ori Pius rememora psalmii?

Iar Al Şaptezeci şi cincilea I-a vegheat până la capăt. Locul a devenit interzis tuturor, înalţilor ierarhi şi mulţimii uriaşe venite din toate părţile şi adunate la poalele dealului. Episcopul Al Şaptezeci şi cincilea prelua mesajele, iar papa doar îşi întorcea pentru o clipă ochii spre emisari: nu era dezamăgire în privirea lui Pius, ci, chiar dimpotrivă, mulţumirea că prevestirile i se împlineau.

Papa a rămas în jilţul său de pe San Ciriaco timp de peste o lună. O dată pe zi, doi călugări tineri aduceau o draperie şi, în spatele ei, îi făceau toaleta. După care Pius al II-lea putea fi zărit zi şi noapte în aceeaşi poziţie. Niciun alt om n-a avut voie să-i tulbure straja, mulţimea rugându-se de departe, într-o atmosferă „care n-a mai fost pământeană", după cum afirmă înţeleptul. El, Al Şaptezeci şi cincilea, venea din când în când şi îi oferea un lichid gras dintr-o cupă de aur, cupă păstrată şi

azi în tezaurul Vaticanului. Apoi se retrăgea la câţiva paşi, lăsând privirii credincioşilor doar pe papa scrutând marea şi nota tot ceea ce a şoptit abia perceptibil Silvio Enea[159]. In vedeniile sale, papa conducea cruciada şi nu-şi cruţa defel trupul şi sufletul. Era atât de departe, încât doar în anumite puţine clipe revenea Ia Ancona, faţa i se schimba şi-1 întreba pe credinciosul Al Şaptezeci şi cincilea: „Au venit? Unde sunt?", iar înţeleptul îi răspundea invariabil: „Sunt pe drum, Sanctitate, Dumnezeu ni-i va arăta în curând."

35 de zile a durat veghea lui Pius al II-lea: 35 de zile în care niciuna dintre forţele aşteptate să sosească din toată creştinătatea pentru a se regrupa în vederea cruciadei nu a apărut la orizont şi doar papa însuşi, în fruntea armatei văzute doar de el, se avânta bolnav în lupta cu necredincioşii. In cronici scrie că la 15 august, de Sfânta Mărie Mare, Maica Domnului, ascultând vocile miilor de pelerini veniţi la malul mării să se roage alături de suveranul pontif, s-a milostivit şi a făcut ca, de ziua Ei, la orizont să apară douăsprezece corăbii veneţiene de luptă. Venit de undeva de foarte departe, Pius ar fi rostit către Al Şaptezeci şi cincilea: „Până astăzi, ceea ce îmi lipsea era o flotă, în această lume.

159 „Silvio Enea era alât de concentrat, încât de aproape put eai vedea materializându-i-se gândurile reflectate în valurile liniştite ale Adriatieii."

Acum voi fi eu cel ce-i va lipsi, în această lume, flotei." Şi, adaugă înţeleptul: „Corăbiile veneţiene, desigur insuficiente pentru marea expediţie, n-au făcut decât să tulbure apele mării, distrugând cu carenele lor eroicele lupte văzute şi trăite de papă. Şi, pentru ca să nu strice totul, Sfântul Părinte a hotărât să piară glorios în bătălia reflectată de marea liniştită, înainte ca valurile stârnite de înaintarea corăbiilor să zădărnicească realitatea din vis."

Dacă în deschiderea vieţii Celui de Al Şaptezeci şi patrulea, Omul din fereastră, scribul a notat FAE — *Frei aber Einsam / Liber, dar singur* — papa devenea clipă de clipă tot mai singur şi tot mai liber. In timp ce o dulce stare de otium[160] îl învăluia, Ia poalele dealului s-a mai format o procesiune şi mii de oameni se rugau pentru ploaie.

---

160 O fi fost boala Alzheimer cea care l-a atins pe Silvio Enea, cel care nu-şi mai amintea nimic, care nu mai reacţiona la nimic şi despre al cărui zâmbet oamenii credeau că a ajuns la cele veşnice? Al Şaptezeci şi cincilea a văzut altfel

Papa Pius al II-lea era convins că Dumnezeu i-a dăruit o moarte pe măsură, că se va întovărăşi cu războinicii profesionişti intraţi în legendă şi că, pentru el, cultul morţii frumoase a devenit realitate. Iar miile de pelerini, sosiţi nu să lupte împotriva turcilor, ci să fie martori la eveniment, s-au hrănit şi ei cu sublimul moment. Aşa a scris, mai smulgându-şi un ciob din frunte, Al Şaptezeci şi cincilea.

Aici se opreşte relatarea înţeleptului. Dar ce s-a întâmplat, după moartea Iui Pius al II-lea, cu fiul Omului din fereastră? întrebare grea pentru scrib, întrucât şi Cornelius Humilliatus îşi încheie relatarea cu episodul minunat de la Ancona. De unde să afle bietul scrib mai multe? Pentru prima oară, sursele inepuizabile de la mănăstirile Ferme zu Chiuso şi de pe insulele Lerines au refuzat să-l ajute. Pe deasupra, aşa cum s-a arătat, „nici Alvar Pelayo, nici atât de severul Fra Gregorio, nici abatele Contador şi nici măcar amintitele «Minuni ale Sfintei Fecioare», toate atât de atente cu Omul din fereastră, nu fac măcar o singură referire despre faptele înţeleptului"! Scribul s-a gândit să termine această biografie „literar", adică să imagineze că şi acest personaj a sfârşit alături de prietenul său, pe care l-a slujit cu totală credinţă

atâţia ani. O descriere a unui asemenea final putea fi chiar de efect, însă asta ar fi însemnat o abdicare de la onestitatea întregului demers. Aşa că bietul scrib, măcinat de îndoieli, a continuat să caute, iar acest efort documentar l-a costat mai mult timp decât aflarea în documente a întregii vieţi atestate a eroului său. Până la urmă, scribul a recitit de mai multe ori toate sursele care l-au servit până atunci şi, împotriva convenţiei pe care singur şi-a impus-o, a recitit şi capitolul dedicat tatălui Celui de Al Şaptezeci şi cincilea. Şi — minune! — într-o zi luminoasă, Dumnezeu şi-a amintit de neînsemnatul său rob şi i-a fost milă de el. Lăudat fie numele Domnului! Revelaţia a venit din biografia neterminată a ultimului Bosci. Scrie în descrierea vieţii Omului din fereastră: „Totuşi, aşa cum vom vedea la timpul potrivit, biografia ultimului descendent al lui Roger Chiorul nu s-a terminat odată cu pierderea averii şi cu retragerea sa în două cămăruţe de la etajul al

lucrurile şi l-a comparat pe Pius al II-lea cu înţelepţii din patria lui îndepărtată, cei care au parcurs „drumul vertical", urcând pe Carpaţi până peste nori, în misterul ascuns muritorilor şi care ar fi revenit pe pământ „cu ochii celor ce ştiu".

doilea al fostului său palat. Identitatea i-a fost preluată de alţii, încât devine actor în numeroase întâmplări la care n-a mai apucat să ajungă în traiul său pământean." *Aşa că scribul a schimbat ţinta cercetărilor sale şi s-a dus pe urmele lui Raoul Bosci, iar strădania i-a fost răsplătită.* Tocmai în vara (?) anului 1464, după plecarea papei şi a înţeleptului la Ancona, cineva a apărut la Florenţa şi, dându-se drept fiu nelegitim al ultimului Bosci, a deschis un proces prin care a încercat să dovedească „mari vicii" ale contractului prin care Al Şaptezeci şi patrulea a cumpărat palatul. Omul din fereastră şi-a angajat mai mulţi avocaţi celebri şi şi-a continuat nestingherit viaţa de la geamurile sale. Se pare însă că lucrurile n-au mers aşa cum se aştepta, pentru că avem un protocol de la acel proces şi, spre bucuria scribului, la dezbateri a fost prezent şi înţeleptul. Suntem la începutul anului 1465, iar fiul Omului din fereastră a schimbat tactica apărătorilor familiei sale şi a mers pe ideea că solicitantul ar fi un uzurpator. Pentru aceasta, a adus doi alţi pretendenţi la succesiunea familiei Bosci, doi alţi bărbaţi care au spus că sunt bas-

tarzii lui Raoul şi că omul apărut de niciunde, însă cu pretenţii atât de neruşinate n-ar fi fost decât un impostor care, oricum, n-a fost recunoscut niciodată de tatăl lor. De unde este de presupus că actul de vânzare-cumpărare al edificiului în cauză se găsea într-adevăr grevat de iregularităţi, altfel AI Şaptezeci şi cincilea n-ar fi avut motive să aducă acei martori neaşteptaţi. Mai trebuie amintit că ambii acei presupuşi fii recunoscuţi au fost despăgubiţi de înţelept, aşa că procesul s-a stins[161].

161 Cu acea ocazie, scribul a mai găsii şi alle personaje care s-ar fi dai drepl copiii lui Raoul Bosci, personaje care au devenit actori în diferite povestiri populare, cum a fost, de exemplu, celebra legendă în epocă despre Giuseppe Roşcovanu'. Personajul, amintit deja şi de Fratele Serenius, făcând lot felul de escrocherii, pedepsind prostia celor ce aveau încredere în el. De pildă, Giuseppe Roşcovanu' vindea părţi din averea ascunsă de Roger Chiorul pe insula Batz. Bineînţeles că niciun cumpărător n-a văzut vreodată marfa pe care a cumpărat-o, întrucât şiretul Giuseppe pretindea că era mai sigur ca noul proprietar să plece singur şi în secret să-şi ridice partea, altfel putând fi uşor jefuit. De unde a ştiut pişicherul despre averea ascunsă a primului Bosci nu este greu de ghicit, întreaga poveste a familiei mai târziu ruinate fiind de mult intrată în legendă.

Dar ceea ce e important pentru munca scribului este că avem o dovadă că înţeleptul n-a dispărut la Ancona şi că s-a întors la Florenţa.

In continuare, scribul a mai dat de o pistă şi pentru ultimii ani ai personajului: episcopul care a fost AI Şaptezeci şi cincilea a rămas şi în apropierea succesorilor lui Silvio Enea, Paul al II-lea şi Sixtus al IV-lea.

Despre Paul al II-lea, avem poate cele mai colorate date provenind tocmai din spuse ale înţeleptului şi păstrate sub pseudonim în biblioteci.

Identificarea autorului lor real a demonstrat încă o dată că înţeleptul a mai trăit, o vreme, la Roma, înainte de a se întoarce la Florenţa, retrăgându-se, se pare, până şi din demnitatea episcopală. Dacă acest traseu rămâne doar o ipoteză[162], ne-a parvenit un alt aspect al ultimilor săi ani: în tot acel timp, n-a făcut decât să încerce să demonteze teoriile conspiraţioniste, pe care deja şi mai înainte le-a considerat drept cauza

162 Datele din arhiva episcopiei se contrazic şi ele într-un mod neobişnuit, înţeleptul fiind socotit că şi-ar fi terminal mandatul în anul 1466, iar urmaşul său în jilţ că i-ar fi ocupat locul abia în 1476, anul socotit de scrib drept dată a morţii eroului său. Sigur, jilţul putuse rămâne vacant o perioadă, dar despre ambii episcopi se face vorbire şi între cele două date amintite, în calitate de titulari...

a numeroase nenorociri: „plăcerea oamenilor de a se juca de-a conjuraţiile pe care le numesc secrete, dar pe care nu contenesc de a le populariza într-un mod cât mai misterios nu face decât să nască noi şi noi contrareacţii", a scris el încă pe vremea cât a participat în Comisia pentru Formula de Unire a celor două Biserici. Mai ales după ce Paul al II-lea a arestat „conjuraţia umaniştilor", Al Şaptezeci şi cincilea a încercat să-i salveze pe cei ce au ajuns să-şi depăşească public mirarea faţă de comportamentul unui papă pe cât de autocrat, pe atât de păgân. Care tot ce făcea era lipsit de logica obişnuită, care nu întâmplător a vrut iniţial să se numească Formosus ori Marco şi care, erudit şi cu simţul frumosului, a coborât cunoaşterea la cele mai joase niveluri, desfiinţând până şi Academia Romană şi redeşteptând un fel de jocuri olimpice şi carnavaluri deloc creştine. Veneţian ca şi contele Patazzi, între cei doi ar fi existat relaţii prin intermediul abatelui Contador şi al...
Celui de Al Şaptezeci şi cincilea. Numai că înţeleptul se dezice de toate relaţiile acelea subterane, nu apare niciunde în listele conspirative şi se

străduieşte să-i convingă atât pe Paul al II-lea, cât şi pe Sixtus al IV-lea că progresul păşeşte pe lumină, că doar diavolul se strecoară prin întu-neric, că, mai ales, de cele mai multe ori, toate jocurile conspiraţioniste nu sunt decât spectacol şi butaforie. Numai că ambii suverani pontifi aveau toate motivele să nu-1 creadă, ştiut fiind că fiecare conducător este pizmuit şi orice tron, oricât de înalt, este dorit de mulţi pigmei nedemni. într-un episcop descris de Platina, cel ce va deveni celebru în calitate de bibliotecar al Vaticanului sub Sixtus al IV-lea, însă după ce a pătimit atât sub Paul al II-lea, scribul crede că-1 regăseşte pe înţelept. Cum istoria papilor mereu adăugită a lui Platina constituie un mate-rial bibliografic indispensabil oricui vrea să priceapă cât de cât cele întâmplate între zidurile Vaticanului, epoca lui Paul al II-lea ne este prezentată în culori deosebit de întunecate, iar episcopul amintit iese în evidenţă prin moderaţie, bun-simţ şi... înţelepciune[163]. Al Şaptezeci şi cincilea apare, sub această înfăţişare, drept omul care se opune din răsputeri unor tulburări inutile, „născute din joaca de-a conspiraţiile".

163 Platina îi însoţeşte, de mai mulle ori, numele cu epitetul „înţeleptul"...

Iată ce ne povesteşte acelaşi Platina: nu l-a putut convinge nici pe Paul şi nici pe Sixt că majoritatea societăţilor subterane trebuie lăsate să se epuizeze în joaca lor şi în iluziile pe care le propagă emfatic. Doar dacă le acorzi importanţă ajung ele active [...], dând de înţeles că vorbeşte din proprie experienţă. Drept urmare, ca şi alţii asemenea lui, înţeleptul episcop a fost şters de pe listele celor ce, până nu demult, îl socoteau de-al lor. Mai ales după dispariţia lui Pius al II-lea, rolul lui [...] a scăzut mereu". Şi concluzionează Platina: „în viaţă este greu, dacă nu imposibil, să fii şi puternic şi înţelept."[164]

---

164 Să se fi despărţit şi de „vechii săi tovarăşi de drum", să fie acei „alţii asemenea lui şterşi de pe listele celor ce, până nu demult, îl socoteau de-al lor" în legătură cu, de pildă, dispariţia numelui de pe poziţia a cincea a cavalerilor fondatori? Păi, înţeleptul însuşi apare totuşi în înşiruirea de acolo, unde doar eventual „alţii asemenea lui" au fost eliminaţi. Dar de pe listele mult mai târzii? Să fi fost acesta argumentul concret al Celui de Al Şaptezeci şi cincilea că „marea conspiraţie universală" nu este decât un joc al diferitelor timpuri?
Deocamdată, scribul nu găseşte încă răspunsul.

Urmărind acelaşi fir, îl găsim pe Al Şaptezeci şi cincilea renunţând la toate titlurile şi la toate demnităţile şi, după o perioadă petrecută în Palatul Bosci, se retrage la mănăstirea San Antonio, unde moare în jurul lui 1476, oricum puţin înaintea tatălui său. în arhiva mănăstirii, sunt trecute numeroasele vizite ale unor demnitari, dar şi ale unor oameni simpli, veniţi cu toţii să primească sfaturi de la cel ce era considerat bărbatul cel mai înţelept al vremii sale. Iar acela îi asculta pe toţi, le spunea că deciziile lor reprezintă apărarea în faţa Judecăţii şi că doar Dumnezeu are dreptul să decidă dacă au procedat bine. Aşa că dânsul nu-i sfătuieşte nimic, fiecare este dator să procedeze după cum îi permite evoluţia sufletului, însă le poate spune cum ar proceda el însuşi în situaţia dată, fără a încerca, în felul acela, să-i influenţeze în vreun fel. (Dar bineînţeles că îi influenţa, altfel aceia n-ar fi venit şi de la mari depărtări, datorită unui renume consolidat, să ceară să fie consiliaţi.)

Ultima asemenea audienţă a fost consemnată pentru data de 14 aprilie 1476. înţeleptul era de acum foarte bolnav, fiind descris la mănăstirea San Antonio cu o statură mai degrabă măruntă: „Micuţul înţelept".

înţeleptul n-a păstrat, asemenea Omului din fereastră, cele văzute

doar pentru el. în alte stampe, din biblioteca aceleiaşi mănăstiri, îl
recunoaştem explicându-i ceva unui adolescent, desigur fiul său, ori
oamenilor veniţi să-l consulte (avându-1 şi atunci alături pe acelaşi ado-
lescent. Care rămâne în desene foarte tânăr, deşi la moartea înţeleptu-
lui avea şi el... bine peste cincizeci de ani...).

Viaţa înţeleptului este risipită în numeroase surse disparate şi reconstituirea acelui puzzle presupune serioase riscuri în ceea ce pri-
veşte autenticitatea celor adunate de scrib. Pe mormântul Celui de Al
Şaptezeci şi cincilea (?) stă scris:

,Aici Se Odihneşte Cel Mai înţelept Om Al Vremii Sale: Nu S-a
Grăbit Niciodată, Nu S-a Enervat Niciodată Şi Nu S-a Considerat
Niciodată Victimă. A Avut O Moarte Frumoasă, întrucât Ştia Că Omul
Este O Creaţie Unică Şi Tot Ce înconjoară Un Caraăer Puternic Nu Face
Decât Să Limiteze Acest Dar Al Lui Dumnezeu Şi Că Judecăţile Definitive
îi Aparţin Doar Domnului Care Este Dumnezeu Şi Care Este Unul."

AL ŞAPTEZECI SI SASELEA

— Nătăfletul —

(1419-1478)

Despre blestemul devorator al memoriei transcendentale

AŞADAR, AL ŞAPTEZECI ŞI CINCILEA, care a ajuns până la rangul de epis-
cop şi care a fost considerat de contemporani drept omul cel mai înţelept al vremurilor sale, s-a căsătorit devreme' şi a avut trei copii.
Mezinul i-a murit de mic, în vreme ce fata va ajunge soţia unui Bruni,
iar băiatul îşi va face şi el datoria de a continua arborele genealogic —
aparent singurul său merit pentru care i se cuvine şi lui o biografie —,
se va însoţi şi el devreme cu o femeie, femeie cu care va avea, la rândul
său, tot trei copii; dintre care, de asemenea, doar doi vor supravieţui,
în cazul lui, cei doi urmaşi ce vor duce şirul mai departe vor fi, amân-
doi, băieţi, iar cel mai mic dintre ei va fi atât de ambiţios, încât nu va
suporta nicio clipă postura de a fi un al doilea. Nici în familie, nici în
Florenţa, nici în lume. însă, din păcate, până la acela, scribul este obli-
gat să se ocupe de băiatul nevolnic al înţeleptului, cel ce

figurează drept
Al Şaptezeci şi şaselea în lungul şir.

Povestind despre înţelept, scribul a anticipat aceste lucruri, însă nu
întâmplător: întrucât Al Şaptezeci şi cincilea a intrat în marea carte de
istorie, iar Al Şaptezeci şi şaptelea va avea într-adevăr o biografie
demnă de un roman, la prima vedere, despre Al Şaptezeci şi şaselea
parcă nici nu ai ce pomeni, ca şi cum, între două personalităţi atât de

puternice, însuşi Dumnezeu ar fi vrut să se mai odihnească[165]. Trimiterile din atât de bogata bibliografie a Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea la tatăl său — multe dintre ele flagrant contradictorii — sunt cele ce mai amintesc despre ştersul fiu al înţeleptului, ele reprezentând aproape singurele surse în legătură cu un personaj ce, altfel, ar fi intrat inevitabil în uitare. Noroc doar că şi în scrierea zgârcitului la vorbă Cornelius Humilliatus mai sunt cinci-şase referiri la faptul că înţeleptul a fost în cutare loc însoţit de fiul său. Coroborând datele din viitorul şi din trecutul personajului şi văzând că ele concordă, scribul s-a bucurat că a dat de cel puţin vagele relee atestate ale trecerii prin viaţă a unuia dintre cele mai palide personaje din toată suita Celor O Sută.

Să nu fi fost scribul în stare să citească suficient de profesionist destinul acestui personaj în toată complexitatea sa? Scribul este pe punctul de a o lua — din nou! — pe arătură: intrând în viaţa Celui de Al Şaptezeci şi şaselea şi privind-o din lăuntrul ei, ceea ce i s-a părut atât de tern văzut de afară s-a colorat, treptat, iar afirmaţia că ne aflăm „în faţa trecerii prin viaţă a unuia

165 După primele săptămâni de documentare, scribul a hotărât să facă o primă excepţie în demersul său, reducând, din lipsă de evenimente, a şaptezeci şi şasea verigă a şirului la doar două pagini. Pe urmă, însă...

dintre cele mai palide personaje dintre Cei O Sută" a început să i se pară mult prea aspră. Aşa că, într-un moment de (relativă) luciditate, scribul a şters paginile inutile despre ceea cc înţelege el printr-un destin tulburător şi despre unul lipsit de culoare. Un lucru rămâne însă valabil din acele multe rânduri încărcând lungul text: întregul roman al vieţii Celui de Al Şaptezeci şi şaselea ar putea încăpea pe nici o jumătate de pagină, de s-ar nara doar faptele brute reieşite din surse. Ceea ce ar deschide o altă lungă paranteză: de se poate redacta un text bazat pe date certe pe un spaţiu atât de restrâns, ce rost are să consumi timp şi spaţiu doar pentru a propune varianta prevăzută cu aprecie-rile şi cu interpretările (de multe ori caraghios de naive) ale scribului? Intr-un lung insert, acesta a propus şi a justificat o nouă formulă pentru continuarea demersului său: să prezinte, în continuare, o „variantă scurtă", pundând doar fapteie[166] brute şi datele de calendar şi o „variantă lungă", oferită cititorului ca s-o frunzărească pentru a se amuza de ignoranţa celui capabil să emită ase-

166 în cazul Celui de Al Şaptezeci şi şaselea, este greu să le numeşti evenimente...

menea judecăţi. într-un exerciţiu de maximă sinceritate, scribul recunoaşte, după ce a eliminat şi acele explicaţii şi considerente mai degrabă şcolăreşti, că a renunţat la „noua formulă" dintr-un raţionament mai degrabă meschin: de teamă că adăugirile sale plasate în mod separat ar putea ieşi şi mai mult în evidenţă prin platitudine, pe când, introduse în miezul evenimentelor, există nădejdea ca asperităţile să fie mai uşor trecute cu vederea de un cititor grăbit. Aşa că şi ultimul sfert al întregii saga îl va supune pe bunul cititor aceloraşi teste de răbdare şi de bunăvoinţă.

Totuşi, pe de altă parte, viaţa unui om se compune din biografia sa birocratică, acel Curriculum Vitae pe care-l completăm în demersurile noastre oficiale, şi dintr-o biografie afectivă, la fel de adevărată, chiar dacă invizibilă în fila de dosar. Domnul A şi domnul B pot să se fi născut în acelaşi an şi în aceeaşi zi în acelaşi oraş, să fi urmat aceeaşi şcoală, să fi absolvit aceeaşi facultate, predând, deci, un C. V. aparent identic într-o tentativă de a se angaja. Doar că domnul A are amintiri plăcute despre copilăria-i din casa părintească, tatăl său fiind medic şi mama avocat, în vreme ce domnul B nici nu vrea să-şi aducă aminte de umilinţele prin care a trecut, de bătăile pe care le-a primit în mod regulat şi el şi mama sa de la un tată alcoolic, de modul cum a înghiţit în

sec atunci când îi chiorăiau maţele, în vreme ce domnul A îşi mânca indiferent sandviciul cu şuncă în timpul pauzei mari. Scribul tocmai de această biografie afeăivă este interesat, în măsura în care o mai poate reconstitui cât de cât plauzibil. în rest, orice roman, oricât de entuziasmant, ar încăpea pe piatra funerară a personajelor: Domnul A şi domnul B s-au născut în data de şi au murit în data de. Eventual, în faţa numelui mai este scrijelit şi un titlu. în rest, Dumnezeu să-i odihnească!

Al Şaptezeci şi şaselea s-a născut în Palatul Bosci din Florenţa în anul socotit al 1419-lea de după convenita naştere a lui Iisus Hristos, urmând ca acel prunc să devină primul dintre Cei O Sută venit pe lume, după cinci generaţii, nu în enigmaticul loc numit de scrib „Enigma Europei", ci chiar în partea de apus a marii farfurii a hărţii, spaţiul unde i se va desfăşura şi viaţa. Faptul că a văzut lumina zilei în Palatul Bosci i-a deschis, din prima clipă, toate orizonturile. Bunicul său, numit şi Sfinxul din Florenţa, a devenit un simbol pentru cetate, degajând continuitate şi siguranţă. Tatăl său a ajuns episcop, a stat în

preajma celor mai puternici oameni ai lumii, însă, mult mai important decât atât, a fost socotit mintea cea mai luminată a epocii, fiind numit „înţeleptul". Mama îi provenea dintr-o familie stimată în toată Toscana şi doar legendele despre Palatul Bosci au făcut ca ginerele să-şi ducă mireasa în reşedinţa sa şi nu să se mute el la socri. Mai ales că vremurile erau tulburi şi edificiul Omului din fereastră oferea o deplină garanţie de securitate, fiind o adevărată cetate în cetate. Şi faptul că Al Şaptezeci şi cincilea a fost mereu solicitat în misiunile sale de cea mai mare importanţă, fiind mai mult plecat, recomanda ca tânăra soţie, împreună cu copiii, să locuiască într-un spaţiu atât de protejat.

Aşadar, băiatul a crescut înconjurat de dragoste şi necunoscând niciun fel de lipsuri materiale. Iar mama sa, o femeie într-adevăr frumoasă chiar şi pentru gusturile noastre de astăzi, a rămas pentru totdeauna zâna sa din poveşti. O dragoste acaparatoare i-a legat pe cei doi, astfel încât, atunci când soţia înţeleptului a murit în 1436[167], fiul, deşi ajuns la vârsta de 17 ani, s-a văzut cu totul lipsit de abilitatea de a se descurca în viaţă şi a trecut printr-o criză pe care sfatul familiei a găsit cu cale să încerce s-o rezolve oferindu-i o altă mare

167 Dată atestată.

dragoste, o femeie care să preia de la mama defunctă iniţiativa în destinul tânărului incapabil a-şi croi singur drumul în viaţă. Aşa se face că, abia ce a trecut perioada de doliu, la o vârstă la fel de fragedă ca şi cea la care s-a căsătorit tatăl său, şi Al Şaptezeci şi şaselea s-a însurat — sau, mai bine zis, *a fost însurat* — cu o femeie de rangul său, cu o femeie din familia Malatesta. Insă, spre deosebire de înţelept, fiul a făcut acest pas nu pentru că spera ca astfel să i se simplifice viaţa, ci doar fiindcă a ascultat de ceea ce i-a fost recomandat. Femeia aceea, cu vreo opt ani mai în vârstă decât el, văduva unui membru al nu mai puţin selectei familii Pazzi, rivalii Medicilor[168], a fost aleasă din mai multe considerente: o dată, că trebuia să aibă suficientă experienţă de viaţă pentru

168 In legătură cu moartea neaşteptată a primului ei soţ, zvonurile şopteau că ea n-ar fi fost chiar străină, însă poate că asemenea vorbe nu şi-au avut originea decât în renumele sinistru al familiei Malatesta, renume stârnit mai ales de oamenii papilor.

a-1 conduce pe cel ce, până atunci, a trăit doar ca o consecinţă a voinţei inamei sale; a doua oară, să fie suficient de bogată pentru a nu fi făcut pasul doar de dragul averii fabuloase a descendenţilor Omului din fereastră, cel despre care nu s-a uitat că a sosit la Florenţa cu un şir interminabil de căruţe încărcate cu bogăţii; în al treilea rând, era necesar să semene cu mama dispărută, atât la trup, cât şi la vorbă. (Şi, din nou, multe speranţe matrimoniale au fost risipite şi în urma acelei căsătorii bruşte.) Şi, ca şi în cazul înţeleptului, proaspeţii însurăţei au fost încartiruiţi tot în atât de încăpătorul Palat Bosci, astfel încât Al Şaptezeci şi şaselea să nu simtă despărţirea de mediul în care a trăit fericit până atunci.

Iniţial, experimentul părea să fi reuşit, dovadă că, foarte repede, (ânăra pereche va da naştere, unul după altul, la trei copii (şi, parcă pentru a continua tradiţia, tot copilul mezin va fi cel ce nu va supravieţui decât câteva zile, parcă anunţând că părinţii ar trebui să se mulţumească să se bucure cu ceea ce au zămislit până atunci). După care mariajul va începe să scârţâie, cuplul rămânând împreună doar de ochii lumii. Analiza acestei evoluţii ar putea fi psihanalizată în fel şi chip, însă în lipsa răspunsurilor aflate direct de la subiect,

interpretările rămân doar la nivelul unui posibil interesant studiu de tip Erick Erickson. Şi nici veridicitatea nelipsitelor bârfe din epocă nu mai poate fi controlată. Iar bârfele, fiind vorba despre familii atât de renumite, desigur că nu puteau lipsi, chiar dacă despre locatarii Palatului Bosci lumea a învăţat să fie prudentă şi să se pronunţe numai în şoaptă. Coroborând mai degrabă puţinele aluzii decât fapte concrete rămase despre Al Şaptezeci şi şaselea, soţia sa, o adevărată Malatesta, nu-i putea ierta nătăfleţului ei bărbat lipsa totală a oricărei iniţiative, a oricărei ambiţii, precum şi „frica sa bolnăvicioasă". Femeia a început să se plângă şi în public de soţul ei şi nu s-a sfiit să înceapă să-l înşele şi pe faţă. Ceea ce Celui de Al Şaptezeci şi şaselea părea să-i fie cu totul indiferent. Ce îi imputa el, povestea consoarta, era că era lăsat singur în anumite nopţi, reproş venit nu din dorinţă şi nici din gelozie, ci din spaima de a se simţi lipsit de protecţie în întuneric. In legătură cu această spaimă de a se afla singur în întuneric, spaimă devenită cunoscută în întreaga Toscana, se spunea că nepotul Omului din fereastră ar

fi trăit în întuneric amintiri extrem de concrete despre opt spiţe dintre strămoşii săi. Gianni (Jean) Vengeri, cel ce a scris atât de colorat despre Al Şaptezeci şi şaptelea, notează că tatăl aceluia fusese blestemat să nu-şi uite viaţa din ipostazele precedente, lucru ce-1 ducea, de multe ori, într-o stare asemănătoare cu paralizia: nu se mai putea mişca, era cuprins de spasme şi o groază cumplită îi apărea pe faţă. Asemenea întâmplări se petreceau mai de fiecare dată când se afla singur noaptea şi Vengeri, dovedind o bună cunoaştere a arborelui genealogic al personajului său, chiar şi enumără cele opt ipostaze anterioare, care nu conteneau să-l terorizeze[169]. Poate din acest motiv n-a fost în

169 Despre aceste trăiri, scribul simte nevoia să introducă un capitol separat, mai ales că au iscat numeroase discuţii: unii nu credeau din prima clipă în ele, considerându-le halucinaţii ale unui om bolnav, alţii, bazându-se pe texte de specialitate, susţineau că ipostazele succesive nu se referă în niciun caz la membrii aceleiaşi familii, de cele mai multe ori nici măcar la reprezentanţii aceleiaşi specii. Ca să revină în corpul unui om, spuneau ei, sufletul rătăceşte în diferite alte materializări: în substanţa unei roci, a unei plante ori a unui vânt, întrucât fiecare ipostază nu constituie decât un examen pentru modul cum îşi exercită liberul-arbitru spiritul, înainte de a fi supus Judecăţii. Să susţii că ai fost de opt ori membru al aceleiaşi familii, li se părea acelora o prostie. Pe de altă

stare Al Şaptezeci şi şaselea să-şi taie vreodată cordonul ombilical, el fiind copilul mamei sale (cu care a dormit în acelaşi pat până aproape de sfârşitul prematur al femeii), apoi a încercat să-şi găsească liniştea alături de soţia sa (care însă nu s-a mulţumit doar cu atât), iar, în continuare, unul dintre slujitorii devotaţi ai înţeleptului a trebuit să împartă dormitorul cu el.

Cum apriga Malatesta nu şi-a ascuns dezamăgirea şi dispreţul, atunci a apărut şi porecla Celui de Al Şaptezeci şi şaselea: Nătăfleţul[170].

---

parte, e drept, Al Şaptezeci şi şaselea spunea că trecea şi prin numeroase interludii, cum ar fi că se regăsea într-un bolovan sau într-un izvor. Atunci, pur şi simplu, nu se putea mişca, aşa explieându-şi acele crize atât de asemănătoare paraliziei isterice. Dar despre toate astea scribul va reveni.

170 Sigur, „Nătăfleţul" sună mai degrabă a poreclă. Totuşi, scribul a preluat acesl apelativ, care se pare că a fost chiar real, şi pentru că, dacă ar fi folosit numele adevărat, ar fi născut oricând o posibilă confuzie: unul dintre urmaşii apropiaţi ai Celui de Al Şaizeci şi şaselea va purta exact acelaşi nume în actele publice.

O poreclă care a fost folosită şi în prezenţa sa, înlocuindu-i practic numele cu care a fost botezat. Nici de data asta, personajul nu părea să fie prea deranjat. (In schimb, oamenii trebuiau să se abţină să folosească cognomenul, atunci când altcineva din familie era prezent. Sensul peiorativ ameninţa să acopere şi alţi membri ai clanului.)

Totuşi, din punct de vedere formal, nu s-a ajuns la o despărţire între cei doi soţi. Şi de ce să se fi ajuns? Femeia făcea tot ce voia, Nătăfleţul n-o deranja în niciun fel, iar copiii au fost crescuţi în siguranţă. Mai ales că, lăsând la o parte viaţa ei extrem de libertină, mama lor încerca să realizeze prin cei doi băieţi ceea ce a trebuit să constate că i-ar fi fost imposibil prin blegul ei soţ. „O! De nu m-ar fi bătut Dumnezeu, făcându-mă femeie!" obişnuia Francesca Malatesta să se tânguiască. Uneori ajungea să uite de regretabila omisiune a demiurgului şi chiar se purta asemenea unui bărbat. Iar Nătăfleţul, atâta vreme cât nu era lăsat singur în întuneric cu fantomele sale, era mulţumit şi el cu viaţa sa: avea de toate, nu trebuia să depună niciun efort neplăcut — niciunul dintre compromisurile cotidiene ale celorlalţi oameni — şi îşi vedea de ale lui.

Dar ce a făcut Nătăfleţul ani în şir? Cu ce-şi umplea el zilele? Fiecare om are un ritm al său, tabieturile sale, plăcerile sale publice şi plăcerile sale ascunse. Care au fost toate aceste amănunte ce i-au dat coerenţă trecerii prin timp? Scribul şi-a concentrat atenţia în direcţia aceasta, fiind convins că adevărata viaţă a Celui de Al Şaptezeci şi şaselea aici s-a aflat.

Aşadar, în lipsa unor fapte deosebite atestate, scribul, iată, prezintă prima parte a succintei şi banalei biografii birocratice a Celui de Al Şaptezeci şi şaselea. Deocamdată doar până în anul 1436, cifra trecută în registrul matricol drept data morţii mamei. Nătăfleţul s-a născut într-o familie cunoscută drept posesoare a unei misterioase averi fabuloase, era nepotul unui personaj — Omul din fereastră — devenit simbol al Florenţei şi chiar al întregii Toscane, un personaj neimplicat în politică, deasupra căreia părea să fie aşezat, dominând-o asemenea sfinxului, statuia aceea la fel de monumentală şi de impasibilă, despre care povesteau întâmplările cele mai neaşteptate călătorii veniţi din nisipurile fierbinţi ale Africii. încât bunicul Celui de Al Şaptezeci şi

şaselea devenise sinonimul dăinuirii: fracţiunile puterii s-au ridicat şi s-au prăbuşit, în vreme ce Omul din fereastră a reprezentat, în menta- lul colectiv, chiar chezăşia supravieţuirii cetăţii, mai ales că multă lume s-a născut, a crescut şi a îmbătrânit trecând pe sub ferestrele Palatului Bosci şi s-a simţit în siguranţă percepând privirea protectoare a Sfinxului. Aşa că, la fel ca şi tatăl său, şi Nătăfleţul a avut deschise, din clipa când a deschis ochii, absolut toate perspectivele lumii. O aseme- nea situaţie poate fi folosită drept trambulină pentru cele mai înalte funcţii şi onoruri sau poate tăia orice iniţiativă, atunci când cel ce se bucură de ea nu sesizează necesitatea luptei pentru un ceva anume, orice părând a-i fi la îndemână. Muritorii nu reacţionează la fel: fiul Omului din fereastră, chiar dacă şi el lipsit de ambiţii ierarhice, a ajuns până la înalta poziţie de episcop şi de sfătuitor al unora dintre mai-marii lumii. Asta pentru că Al Şaptezeci şi cincilea era condus de o credinţă adevărată şi de un înalt simţ al datoriei morale, mobiluri suficiente pentru o perseverentă activitate desfăşurată cu modestie şi lipsită de orice încrâncenare specifică ariviştilor[171]. De la tatăl său, Al Şaptezeci şi şaselea n-a moştenit decât lipsa ambiţiilor publice. In plus,

171 Cf. Cornelius I Iumilliatus.

el *nu părea* să aibă nici alt soi de ambiţii. (Ceea ce scribul a considerat, de la început, imposibil.) Insă nici în cea de-a doua categorie creionată mai sus nu s-a încadrat fiul înţeleptului: el n-a trăit, aşa cum s-a mai crezut multă vreme, asemenea lui Herodes Atticus[172], omul care a acceptat demnităţi şi funcţii, însă care s-a retras în lumea lui atât de plină, fără a fi nevoit să lupte pentru cine ştie ce ispită: ispitele i-au fost întotdeauna la îndemână, iar el, aşa cum se ştie, a întins mâna şi le-a luat, oferind din darurile primite şi altora. Nu, Al Şaptezeci şi şaselea n-a

172 Lucius Vibullius I Iipparchus Tiberius Claudius Atticus I Ierodes, doar pe scurt 1 Ierodes At ticus, la fel cum şi fiul înţeleptului a fost blagoslovit cu un lung şir de nume, „de parcă ar fi fost un grand spaniol". Credinţă care a dăinuit şi după ce consoarta l-a popularizat drept „Nătăfleţul". Paralela cu mult mai celebrul orator şi mecena din Antichitate a supravieţuit multă vreme, mai ales că şi uriaşa avere a aceluia şi-a avut originea la fel de legendară ca şi cea a noilor stăpâni ai Palatului Bosci. (Despre I Ierodes Atticus se credea că tatăl său ar fi găsit întâmplător, săpând, imensa comoară ascunsă în burta unui ogor al familiei.)

fost niciun Herodes Atticus[173], el n-a întins mâna la ramura încărcată cu poame care se apleca spre el. De ce? Dacă n-a întins mâna spre fruct, cu ce s-a îndeletnicit? Care au fost scenariile sale imaginative?

Bunul cititor îşi mai aduce, poate, aminte că, referindu-se la zgârcenia papei Nicolae, înţeleptul s-ar fi întrebat: *„La ce atâtea lucruri în plus, cândfiecare om — servitorul cel mai umil sau ierarhul cel mai înalt — nu poate mânca decât atât cât îi cuprinde stomacul şi nu se poate îmbrăca în acelaşi timp decât într-un singur rând de straie*?" şi ar fi dat pilda pescarului care n-a prins decât atâta peşte de cât avea nevoie pentru consum. Se pare că Al Şaptezeci şi cincilea a preluat câte ceva din filozofia de viaţă a fiului, care, pe vremea pontificatului acelui papă, era de acum aproape nedespărţit de tatăl său. E drept că, pentru asemenea cugetări, Nătăfleţul era considerat prea leneş, numai că personajul îşi argumenta riguros lipsa oricărei iniţiative: având mereu la dispoziţie tot ce ai nevoie, ce rost ar avea să-ţi strici acest confort doar pentru a mai obţine ceva în plus? „Mult şi cu ceva este tot mult", obişnuia el să se apere, iar

173Chiar dacă şi biograful înţeleptului, Cornelius Ilumilliatus, face referire la legendarul personaj antic, atunci când îl numeşte, de două ori, în stilul său concis, pe Al Şaptezeci şi şaselea.

„Mult şi cu mult nu este decât risipă materială şi de vreme. De vremea care ar putea fi folosită în mod plăcut pentru a te bucura de acel mult deja existent". Şi, fiindcă avea mult, obişnuia să-şi folosească disponibilităţile, achiziţionând lucruri frumoase. Nu haine *(„La ce atâtea lucruri în plus, când fiecare om — servitorul cel mai umil sau ierarhul cel mai înalt — nu poate îmbrăca în acelaşi timp decât un singur rând de straie"),* nici bijuterii. Nici pe mâncare sau băutură nu risipea bani, mai ales că, de copil, nu mânca zilnic decât acelaşi meniu: dimineaţa — prăjituri cu migdale şi fructe de pădure pe care Ie muia într-o cană imensă de lapte; Ia prânz, ouă coapte tăvălite în mirodenii şi paste cu carne într-un sos iute acrişor, după o reţetă din cartea de bucate a celebrului maestru bucătar Jorje (cu timpul a mai adăugat şi un pahar cu vin alb adus din Sicilia); seara, doar brânză şi fructe. Aşa de copil şi până ce a murit. Când se afla în situaţia de a nu avea acces la acele feluri ori când se lăsa înduplecat să onoreze o invitaţie, prefera să rămână flămând decât

să guste şi altceva. în schimb, cheltuia cu plăcere pentru opere de artă şi pentru colecţia sa de monede — Nătăfleţul rămânând unul dintre cei mai faimoşi numismaţi din istorie. Al Şaptezeci şi şaselea a împodobit Palatul Bosci cu tablouri, iar curţile interioare cu sculpturi. Multe din-tre lucrările salvate în urma distrugerii clădirii au devenit piesele de referinţă ale marilor muzee florentine şi nu numai". Tot Nătăfleţul a fost şi cel care a construit celebra seră, locul cel mai încântător din lume, după cum s-au exprimat cei câţiva privilegiaţi care au avut şansa s-o viziteze. Acolo, în acel colţ de rai, şi-a petrecut fiul înţeleptului cea mai mare parte a timpului. „Când ai parte de asemenea bucurii, într-un peisaj celest, de ce să te mai lupţi pentru altceva? N-ar fi un semn de cea mai mare ingratitudine faţă de Dumnezeu, Care ţi le-a dat pe toate, să te ocupi de altceva, în Ioc să-I mulţumeşti pentru ceea ce ai primit?" Cei cărora le spunea aceste vorbe dădeau din cap şi tăceau: ca şi Omul din fereastră, şi nepotul lui „a putut să şi-o permită", asta fiindcă Palatul Bosci părea stabilitatea însăşi, în vreme ce toţi ceilalţi cetăţeni avuţi trebuiau să-şi apere, de multe ori cu riscul vieţii, plat-formele la care aveau acces. Nu, cei din Palatul Bosci nu puteau fi com-paraţi cu niciun alt muritor, oricât de sus aflat pe scara ierarhică.

Aşa că Nătăfleţul se mulţumea cu ceea ce avea datorită norocului formidabil de a se fi născut în acea familie unică. La opt ani a fost dat în grija unui senior, ca să deprindă meşteşugul armelor, însă încercarea a dat greş. Atunci, a fost trimis, alături de alţi moştenitori ai unor familii influente, la mănăstirea camaldulensă Santa Maria degli Angeli să înveţe matematica, gramatica, filozofia, oratoria şi cântul, dar nici acolo n-a rămas prea multă vreme. Copilul refuza orice viaţă într-un grup străin şi se îmbolnăvea de fiecare dată. Suferinţa părea reală şi, într-un caz, medicii chiar pretindeau că familia trebuie să se aştepte la ceea ce este mai rău. însă, revenit acasă, Al Şaptezeci şi şaselea se întrema repede şi nu făcea recăderi în boală decât dacă era scos din nou din Palatul Bosci. Acasă, numai acasă se simţea bine, făcând adevărate crize de panică, ori de câte ori trebuia să părăsească, chiar şi pentru

'' încă un motiv pentru care Cornelius I lumilliatus l-a numit pe Al Şaptezeci şi şaselea Herodes Atticus.

foarte scurt timp, acel loc. Mai târziu, a afirmat că edificiul familiei era toată vremea populat şi nu exista pericolul de a fi devalidat cât timp stăpânul lipsea, mai ales că adevăratul stăpân, Omul din fereastră, se afla mereu la posturile sale de observaţie. „Oare cu ce sentimente îşi părăseşte bârlogul un om simplu, care lasă la voia întâmplării şi a posibililor hoţi tot ce a reuşit să agonisească pentru trup şi pentru suflet?" se întreba Nătăfleţul. Şi nu numai riscul de a nu fi suficient apărată locuinţa cu toate comorile ei atât de irecuperabil de personale îl speria pe Nătăfleţ, ci şi pericolele care te pasc la orice pas în afara zidurilor casei tale. De la întâmplări provocate la nenorociri întâmplătoare, orice este posibil oriunde nu eşti acasă. De pildă, chiar şi intemperiile. Scribul a amintit de acel nor nemaivăzut din 24 august 1456, relatat de messer Machiavelli. Ei bine, asemenea fenomene i-au întărit întotdeauna crezul: ele putându-se repeta oricând, iar de vrea Dumnezeu, chiar cu şi mai mare intensitate. Şi, într-adevăr, niciodată ca în secolul al cincisprezecelea, Toscana n-a fost atât de urgisită de furtuni, cutremure şi inundaţii. Ei bine, Palatul Bosci s-a dovedit suficient de rezistent, chiar şi atunci când multe alte celebre edificii au avut serios

de suferit. Parcă o plasă de zale apăra clădirea, întrucât şi cel mai puternic vânt n-o putea atinge. De exemplu, în ziua cumplitului cutremur din 5 iunie 1443, în vreme ce alte case s-au prăbuşit ori le-a luat furtuna acoperişul, Omul din fereastră a rămas nestingherit într-unui dintre posturile sale de observaţie, fără a fi trântit pe duşumea, fără a i se uda măcar faţa.

Reluând din sursele vremii, scribul poate povesti şi despre alte răzmeriţe ale naturii acelor vremi: cumplita furtună din 1431, când Al Şaptezeci şi şaselea avea doar 12 ani, urmată de un incendiu mistuitor, iscat parcă din senin. întrucât era duminică şi oamenii se aflau cu toţii la biserică, întregul cartier a rămas nepăzit, pentru că, de ar fi fost acasă, lumea mai mult ca sigur că ar fi putut stinge focul incipient, înainte de a face ravagiile trecute în anale. însă oamenii, îngroziţi de stihiile de afară, au preferat să rămână să se adăpostească până la trecerea urgiei şi au dat năvală spre casă abia când au zărit fumul negru ivindu-se din spatele clădirilor din apropiere. Băiatul a zărit trâmbele de fum de la fereastra sa de la etajul al treilea al Palatului Bosci. Nu altfel

s-au petrecut evenimentele nici doi ani mai târziu, când, de sărbătoarea Sfintei Născătoare, oamenii s-au înghesuit pe străzi spre a vedea trecând cortegiul solemn. In anul acela, când toată lumea se aşteptase la ce era mai rău, întrucât s-au ivit din nou câteva cazuri de ciumă, îndată ce au început pregătirile pentru sărbătoare, nu s-a mai semnalat nicio îmbolnăvire, motiv pentru care şi cei mai bătrâni şi cei mai slabi au ţinut să urmărească măcar de pe marginea drumului scurgerea alaiului condus de cele mai înalte feţe bisericeşti venite special la Florenţa, unde însuşi papa se refugiase deja în urmă cu câţiva ani. De data asta, cartiere întregi au rămas pustii, oferind cel mai nimerit prilej pentru ca o bandă de hoţi parşivi să prade în voie tot ce au putut aduna timp de o jumătate de zi[174]. Nătăfleţul avea pregătite şi alte asemenea

174 Ulterior, bandiţii au fost asimilaţi unei corporaţii secrete, care, în mare criză financiară, ar fi reuşit astfel să-şi refacă potenţialul. Informaţia, chiar dacă provine din mai multe surse, pare mai degrabă urmarea unor zvonuri răspântiile printre contemporani: în primul rând, că din cartierele pustiite de răufăcători nu se puteau aduna cine ştie ce comori, fiind vorba despre perimetre locuite de oameni sărmani. In al doilea rând, fiindcă procesul consemnat al unui oarecare Frederigo din Siena face referire la o „cârdăşie infamă, menită să întineze o sărbătoare sfântă a creştinătăţii", fără a se specifica din cine

exemple concrete menite să-i justifice groaza de a pleca de acasă. Acasă, numai acasă se poate simţi omul în deplină siguranţă: cei ce au fugit altundeva din faţa unor ameninţări concrete rar au reuşit să le evite, în schimb, de cele mai multe ori, chiar de au scăpat cu viaţa, şi-au pierdut pentru totdeauna şi averile şi liniştea.

Gianni Vengeri ni-1 descrie pe tatăl Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea ca pe o cârtiţă şi, iniţial, scribul a fost tentat să preia această imagine ca apelativ pentru Nătăfleţ. Vengeri povesteşte că ar fi fost printre puţinii străini care au avut acces în interiorul Palatului Bosci, unde l-a

era formată acea „cârdăşie", mai ales că nefericitul Frederigo a fost singurul judecat, condamnat şi executat. Totuşi, patru ani mai târziu, mai sunt implicaţi în vechiul jaf şi un grup de negustori evrei din Veneţia, reveniţi neinspirat în Toscana, după ce şi în timpul evenimentului pomenit s-ar fi aflat la Florenţa.
In cazul lor, „întinarea unei sărbători sfinte a creştinătăţii" a fost o acuză dintotdeauna credibilă, iar originea veneţiană îi făcea şi mai suspecţi. La fel, şi acuza de conspiraţie li se potrivea ca o mănuşă.

întâlnit pe Al Şaptezeci şi şaselea, dar că l-a văzut şi cu alte ocazii.

Ei bine, în interiorul casei sale părinteşti, Nătăfleţul părea să fie un om ca toţi oamenii, ba, uneori, era chiar cordial şi dispus la vorbă. în schimb, oriunde altundeva, acelaşi personaj devenea închis în sine, temător, privind mereu în toate părţile şi modificându-se chiar şi fizic, ţuguindu-i-se gura într-un adevărat bot, fiind păros peste poate şi ţinându-şi ochii mijiţi, de parcă lumina soarelui l-ar fi orbit. Semănând cu o cârtiţă... Numai că Vengeri, folosindu-se de stilul său atât de colorat, exagerează. Nătăfleţul, în afară de opere de artă şi de monede, nu acumula obiecte şi, aşa cum scribul a arătat, era chiar deschis împotriva unor asemenea practici. Ceea ce avea, poseda prin moştenire şi îi ajungea cu prisosinţă. Iar întunericul nu numai că nu-1 atrăgea, ci, chiar dimpotrivă, îl înspăimânta profund. întunericul îl confunda cu somnul şi cu visele. Iar visele sale erau foarte greu de despărţit de trăirile aduse cu ele, trăiri ce păreau atât de reale încât vechea întrebare dacă viaţa este vis sau dacă plăsmuirile somnului sunt ele cele ce conţin realitatea era, în cazul lui, perfect justificată.

în întuneric, Al Şaptezeci şi şaselea revenea în alte trupuri, însă nu la fel ca toţi cei ce au pretins, dc-a lungul timpului, că ar fi perceput,

în vreun fel, succesiunea ipostazelor: sufletul Celui de Al Şaptezeci şi şaselea se întorcea chiar în antecesorii săi direcţi. Până la a opta generaţie. *Şi ţinea minte totul!* Ceea ce chiar era înfricoşător, pentru că printre cele opt generaţii se aflau şi cele ce-1 precedau nemijlocit: Al Şaptezeci şi patrulea (bunicul, Omul din fereastră) şi Al Şaptezeci şi cincilea (tatăl, înţeleptul), ambii în viaţă, ambii părând a avea, în acelaşi timp, traiul lor autonom. Astfel, de parcă nu era suficient să ajungă iarăşi în pielea unor strămoşi despre care nu se mai ştia decât puţin ori chiar nimic, petrecea perioade de timp[219] şi în ipostazele unor oameni, care, atunci când îi întâlnea în carne şi oase, nu mai erau el.

Scribul s-a întâlnit pentru prima oară cu un individ care, trecând dintr-o ipostază în alta, nu uita cele pe care le-a trăit în „viaţa anterioară". In cazul lui, blestemul adamic a întrecut cu mult obişnuitul.

„Sufletul, în marea bunătate a lui Dumnezeu, uită tot ce a trăit în viaţa anterioară, pentru a avea cum să-şi încerce şansa de la capăt", a scris, cam în aceeaşi perioadă, episcopul Amphilopus, un adevăr pe care, cel puţin în privinţa uitării, după ştiinţa scribului, doar Al Şaptezeci şi şaselea l-a contrazis. Uitare sau obscuritate intenţionată? Când, de pildă, încă Aristotel s-a ocupat de asemenea chestiuni, Themistius a pretins că „Aristotel a acoperit cu obscuritate şi a învăluit în tenebre înţelepciunea, fruct al geniului său şi al minţii sale, nevoind să-i priveze pe cei buni şi nici să o arunce la răscruci". Sunt lucruri care se câştigă doar prin strădania unei lungi iniţieri... Şi ce bine se potrivea o asemenea aserţiune pentru societăţile exclusive ale timpului Celui de Al Şaptezeci şi şaselea! Pentru că tot Aristotel, răspunzând temerii ilustrului său discipol Alexandru cel Mare, a spus: „Cărţile acroatice de care te plângi că au fost oferite publicului larg şi de aceea nu mai sunt

ca nişte taine ascunse, să ştii că n-au fost oferite, nici neoferite, fiindcă
ele sunt inteligibile numai pentru aceia care m-au ascultat!" Păi, dacă
însuşi Aristotel credea aşa, atunci aşa trebuie să fie.

Prima întrebare este cât de reale erau senzaţiile din trecut ale Nătă-
fleţului şi cât nu era decât halucinaţia unui nebun. întrebarea aceasta
şi-a pus-o şi Cornelius Humilliatus, fidelul şi sobrul cronicar al tatălui
Celui de Al Şaptezeci şi şaselea. Aşa că l-a pus la încercare pe Nătăfleţ.
Rezultatele au fost tulburătoare, chiar dacă monahul nu a putut veri-
fica decât trăirile referitoare la înţelept. Nătăfleţul putea nara[14] întâm-
plări pe care doar cineva care a fost de faţă Ie putea cunoaşte. Or,
Humilliatus îşi aducea aminte că Nătăfleţul reproducea scene la care,

spaima de acele călătorii se amplifica mereu: dar dacă, într-una dintre ele, va
apuca să retrăiască şi sfârşitul unui strămoş? Dacă va muri alături de acela, va
mai fi în stare să revină la el însuşi? Oare oamenii despre care se spune că au
fost găsiţi decedaţi în somn nu au trecut tocmai printr-o astfel de experienţă?

[14] însă era o adevărată artă de a-1 face să povestească cele trăite în întuneric.

în afară de Al Şaptezeci şi cincilea şi Humilliatus însuşi, n-a fost nimeni să le trăiască şi să le ştie.

De unde, a doua întrebare este dacă Nătăfleţul, în ipostazele în care pretindea că a intrat, pur şi simplu repeta identic simţăminte şi întâmplări petrecute, ceea ce i-ar fi răpit orice posibilitate de a-şi exercita liberul-arbitru, făcând fără sens aserţiunea episcopului Amphilopus, „Sufletul, în marea bunătate a lui Dumnezeu, uită tot ce a trăit în viaţa anterioară, *pentru a avea cum să-şi încerce şansa de la capăt".* Or, Dumnezeu n-a putut să introducă pentru sufletul urmaşilor lui Adam un test fără conţinut. în acest punct, textul din manuscrisul lui Humilliatus este grav alterat, iar scribul, încercând să lege cuvintele rămase crede a fi desluşit că, în trăire, fiecare suflet călătoreşte prin propriul itinerar şi că, astfel, realitatea însăşi este atât de diferită pentru fiecare dintre noi. Pentru demonstraţie, monahul a venit cu o pildă, al cărei conţinut a devenit însă ilizibil.

Dar cea mai tulburătoare enigmă se naşte dacă ne întrebăm ce fel de ipostaze sunt acelea, când este vorba despre succesiunea directă şi parţial simultană una alteia. (Să nu uităm că Nătăfleţul transgresa

chiar ultimele opt generaţii ale arborelui său genealogic!) Pot două sau mai multe suflete intra simultan în acelaşi corp, ţinând cont că, măcar pentru o vreme, Omul din fereastră, înţeleptul şi Nătăfleţul şi-au continuat drumurile prin viaţa de pe acest pământ în aceeaşi vreme? Iar cei cu care li se intersectau căile cu cine se întâlneau? Cu înţeleptul ori cu Nătăfleţul? Pe cine vedeau? Pe Omul din fereastră ori pe nepotul aceluia? Plus că, dacă acceptăm o asemenea ipoteză, de ce să nu credem că, în acelaşi timp, şi alte suflete pot locui în acelaşi trup? (Dacă şi Al Şaptezeci şi şaselea era frământat de asemenea întrebări, nu este de mirare că, în ochii lumii, a avut un comportament atât de ciudat...)

Teribil de inconsecvent bietul scrib! EI a promis să se rezume, deocamdată, la prima parte a „biografiei birocratice" a Celui de Al Şaptezeci şi şaselea şi, când colo, intervine cu tot felul de speculaţii! Să revenim, aşadar, la perioada Nătăfleţului după moartea mamei sale. Căsătorit de foarte tânăr cu Francesca Malatesta, femeia cu opt ani mai în vârstă decât el şi care i-a dăruit trei copii, Nătăfleţul n-a rezistat temperamentului

furtunos al soţiei sale şi nici apetitului ei de viaţă. Francesca, după ce a născut cel de-al treilea prunc, a dorit să-şi trăiască anii frumoşi care i-au mai rămas, mai ales că, ajunsă în pârg, era în stare să mai sucească minţile şi trupurile bărbaţilor din jur. Cum în impenetrabilul Palat Bosci nu s-au dat niciodată petreceri, soţia Nătăfleţului era mereu gata să se ducă la toate evenimentele mondene din cetate şi nu numai, în vreme ce bărbatul ei, după câteva ieşiri ce nu i-au oferit nicio satisfacţie, a refuzat categoric să mai participe la astfel de distracţii. Ceea ce o făcea pe Francesca să rămână deseori până târziu departe de casă. Treptat, a început să colinde toată Toscana, nelipsind aproape de la niciun bal, de la nicio aniversare, de la nicio nuntă, de la niciun botez, de la nicio întâlnire mai simandicoasă. Ceea ce l-a făcut pe Nătăfleţ să fie obligat să-şi petreacă mai tot timpul singur. Lucru plăcut pentru el, mai ales că a început să amenajeze sera şi să se ocupe cu colecţiile sale, pasiune ce nu-1 va părăsi niciodată. Şi totul acasă, în Palatul Bosci, cu un program alcătuit după bunu-i plac şi pentru care nu era nevoit să facă niciun fel de compromisuri. Şi unde nimeni şi nimic nu-i ameninţa siguranţa. Ziua, Al Şaptezeci şi şaselea era fericit. Doar că, după

asemenea clipe senine, urmau nopţile cu întunericul lor, cu ispitele din
celelalte ipostaze, cu toate spaimele posibile atâtor vieţi. Cu teama că
se va rătăci în ieşirile acelea şi nu va mai şti să revină la fericirea zilelor
petrecute în seră. Treptat, frica de acele nopţi l-a făcut să nu se mai
poată bucura nici acolo. Aşa că, într-o seară, când tatăl său era plecat,
ca de atâtea ori, Nătăfleţul a intrat în dormitorul Magdalenei, fosta lui
doică, implorând-o să-l lase să rămână acolo. Cu timpul, acesta a deve-
nit un obicei, astfel încât, el, om însurat şi tată a trei copii, îşi petrecea
nopţile în patul doicii sale. Palatul Bosci era o fortăreaţă închisă, de
unde ieşeau foarte puţine zvonuri. (De acolo şi faima misterioasă păzită
cu atâta succes, vreme de multe decenii.) Totuşi, faptul că bărbatul
acela matur a dormit în iatacul mamei, înainte de a ajunge în camera
doicii — după o vreme chiar şi atunci când Francesca era acasă — n-a
rămas secret. AI Şaptezeci şi şaselea a devenit pentru totdeauna „Nătă-
fleţul". Mai ales că situaţia aceasta ar fi durat până Ia moartea doicii.
Aşa ne povesteşte, cu dispreţul cuvenit, Gianni Vengeri, mai aducând

încă un argument pentru justeţea dezamăgirii nedisimulate a Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea faţă de tatăl său.

însă inadvertenţa este evidentă: moartea mamei s-a petrecut deja în 1436, atunci când fiul nu avea decât şaptesprezece ani. Desigur, şi aceasta e o vârstă nepotrivită pentru un astfel de comportament, dar Nătăfleţul încă nu era căsătorit. Deoarece trimiterile dispreţuitoare ale biografului Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea la adresa Nătăfleţului au fost exagerate, scribul trebuie să facă unele precizări, mai ales că anacronismul nu poate fi explicat decât prin dorinţa cronicarului de a scuza comportamentul mizerabil al fiului faţă de tatăl său. Aşadar, deja tinereţea Nătăfleţului a fost una nespecifică pentru descendentul unei familii atât de bogate, băiatul neurmând traseul obişnuit, la care în mod evident nu s-a putut adapta: el n-a rezistat în afara casei părinteşti, s-a izolat de tovarăşii de aceeaşi vârstă, nu s-a putut încadra în orarul zilnic, devenind ţinta răutăţilor celorlalţi copii din pricina groazei pe care nu şi-o putea ascunde faţă de întuneric. Pe lângă celelalte, suferea de enurezis nocturn şi striga în somn. Pentru toate astea, termenul de „diferit de alţii" nu era decât o descriere blândă comparativ cu ceea ce se colporta, amplificându-se fiecare dintre

manifestările acelei stări de „altfel decât ceilalţi". Doar vechea teamă faţă de locatarii Palatului Bosci l-au scutit pe Al Şaptezeci şi şaselea de un apelativ mai dur decât „Nătăfleţul"...

După cele câteva tentative nereuşite de a-1 „scoate în lume", familia a hotărât să-i aducă profesori acasă, profesori care îl lăudau în cetate, dar care nu prea erau crezuţi: laudele acelea socotindu-se că făceau parte din preţul onorariului primit de magistrii din partea familiei pen-tru care banii păreau fără număr. Pe de altă parte, atenuarea renumelui de prostănac era şi în interesul numeroaselor pretendente la o posibilă partidă cu moştenitorul acelei averi fabuloase. Dovadă că, după ce familia a ales-o pentru Nătăfleţ pe Francesca Malatesta, renumele jig-nitor a devenit tot mai persistent. Până ce un june, care şi-a permis să transforme subiectul în distracţia unei seri, a fost găsit mort pe o stradă circulată din centrul Florenţei. Ancheta n-a găsit asasinul, deşi toată lumea era încredinţată că acesta ar fi fost plătit de Omul din fereastră, mai ales că de la unul dintre posturile sale de observaţie acela

ar fi putut urmări „în direct" omorul. Dovezi nu s-au găsit, mai ales că exista convingerea că nici nu era prea prudent să faci cercetări în direcţia aceea. Nici scribul nu crede că asasinatul ar fi fost comandat din Palatul Bosci, nici bunicului şi nici tatălui Nătăfleţului nepotrivindu-se defel asemenea iniţiative. Mult mai degrabă, se credea că familia Malatesta ar fi răspuns cu mijloacele practicate de ea, ţinând cont că şi Francesca a devenit personaj în poveştile caricaturale ce au început din nou să circule prin Florenţa şi prin Toscana. (Mai mult decât atât, însăşi Francesca s-a lăudat că ar fi comis atentatul, dovedind astfel că „doar trupul îi era de femeie, în vreme ce ambiţiile şi braţele îi erau de bărbat"[175].) Acea singură crimă s-a dovedit a fi fost arhisufîcientă pentru a stârpi din faşă orice alte discuţii în legătură cu Al Şaptezeci şi şaselea şi cu familia sa. Doar cognomenul „Nătăfleţul" n-a mai putut fi eliminat, chiar dacă era acum exprimat mai degrabă cu duioşie şi înţelegere decât cu ironie şi nici nu mai era rostit în gura mare.

---

175 După ce, o vreme, Francesca nu şi-a putut ascunde dezamăgirea faţă de nevolnicul ei soţ, mai târziu ea a fost cea care a încercat să-i mai apere prestigiul, după ce a realizat că batjocura la adresa lui n-avea cum să n-o atingă şi pe ea, care, cel puţin în acte, îi era soţie.

Prost funcţionar mai este scribul! Nici de data asta n-a reuşit să rămână strict la fapte — la biografia birocratică! Ca să nu mai adăugăm şi amănuntul că nu s-a putut opri nici la momentul morţii mamei, borna la care a promis că va face primul popas! Singura scuză a bietului scrib este că Al Şaptezeci şi şaselea n-a părut pentru cronicari decât un „personaj de trecere", dovadă că nu ne-a rămas consemnat drumul vieţii sale decât prin ricoşeu: de la cei ce s-au ocupat de celebrul său tată şi de la cei care au narat şi interpretat destinul atât de dramatic al ambiţiosului său fiu. Din aceste crâmpeie de informaţii nu este uşor să reconstitui un portret în linii ferme. Cel puţin nu pentru puterile limitate ale scribului. Din bâjbâieli şi din repetate încercări s-a născut această biografie.

După cele trei naşteri, prin care soţia a considerat că şi-a făcut cu vârf şi îndesat datoria conjugală[176], Francesca reluându-şi viaţa mondenă, după moartea mamei şi a doicii Magdalena, Nătăfleţul n-a rezis-

176 Dacă pruncii au fost într-adevăr ai Celui de Al Şaptezeci şi şaselea au existat câteva insinuări, dată fiind atât faima dală de porecla „Nătăfleţul", cât

tat să fie din nou singur în nopţile sale atât de frământate. Dar ce-1 speria aşa de tare? In mod simplist, am putea spune că, pentru cineva care are orice-şi doreşte material, problema nu este de a primi, ci cea de a păstra. Asta pe de o parte. Pe de alta, *când nu e preocupat cu grijile imediate, omul este frământat de probleme existenţiale, una dintre principalele deosebiri dintre individul om şi individul animal.* Or, cei opt de dinaintea sa — până la conduita de sfinx, de spectator atent şi încântat a Omului din fereastră — nu s-au născut cu toţii într-un mediu lipsit de griji materiale şi fiecare dintre ei a trecut prin destule situaţii-limită. Situaţii-limită pentru care Nătăfleţul n-a fost educat. încât, după ce retrăia la tensiune maximă acele momente şi îşi aducea aminte de ele, simţea că tot ce are, toată fericirea din timpul zilelor sale luminoase petrecute în deplină securitate în spatele zidurilor atât de sigure ale Palatului Bosci, toată atmosfera paradiziacă din sera mereu mai apropiată de exigenţele viselor sale diurne, toată splendoarea statuilor din curţi şi a obiectelor de artă din interioare, totul, inclusiv viaţa, i se va destrăma asemenea unui nor de aburi, de nu se va mai putea întoarce dintr-o ipostază trecută, atunci când respectivul strămoş se va sfârşi într-unui dintre

şi de cea nu tocmai imaculată a Francescăi. Mai târziu, în dispreţul său faţă de propriul tată, însuşi Al Şaptezeci şi şaptelea ar fi lăsat să se creadă că ar fi purtat în vene sângele altui bărbat, unul desigur mult mai viteaz decât părintele său oficial, unul care s-ar fi potrivit mult mai bine cu renumele celor din stirpea Malatesta. însă scribul este încredinţat că, măcar în legătură cu succesiunea, Francesca n-a păcătuit: în această privinţă, da, în această privinţă cei din Palatul Bosci erau foarte atenţi. Scribul este încredinţat că e aşa nu pentru a-şi apăra misiunea, fiind clar că infidelitatea mamei ar pune sub semnul întrebării continuitatea întregului şir, ci pentru că până şi în contractul de căsătorie era stipulat că femeia trebuia să asigure succesiunea de sânge a familiei. în caz contrar, mariajul putând fi desfiinţat. Francesca şi-a făcut datoria, după care, recompensată prin a nu avea niciodată niciun fel de griji materiale, şi-a putut trăi viaţa după bunu-i plac. Iar Francesca n-a ezitat să se folosească din plin de acest aranjament . Din prea plin! Ea a murit devreme, se pare că din cauza exceselor de tot felul pe care şi le-a permis. (Când i s-a atras atenţia asupra riscurilor la care se supune prin traiul ei lipsit de orice oprelişti, ea ar fi răspuns: „Măcar o să mor tânără şi frumoasă şi aşa îşi va aminti lumea de mine!" Ştim acest lucru pentru că Al Şaptezeci şi şaptelea a preluat, parafrazând, acest crez de viaţă: „Să mor în plină glorie! (aşa cum şi mama a murit în plină strălucire!)."

momentele de cumpănă la care tocmai a ajuns. Spre deosebire de toţi ceilalţi urmaşi ai lui Adam cel izgonit din rai şi înlănţuit cu teroarea timpului, doar Nătăfleţul, are cunoştinţă scribul, ar fi păstrat amintirea rătăcirilor anterioare ale sufletului său. Dar nu oricum: Al Şaptezeci şi şaselea ţinea minte numai situaţiile prin care a trecut până ce a revenit iarăşi în „propriul trup", în trupul celui zis „Nătăfleţul[177]" şi era la fel de ignorant asupra viitorului clipei ca şi strămoşul în care s-a întrupat.
Aşadar, el retrăia *asemenea aceluia totul,* neştiind niciodată, *la fel ca şi acela, cum vor continua evenimentele.* Apoi, dimineaţa, pe lumină, trezin-du-se şi reluând viaţa celui alintat drept „Nătăfleţul", îşi amintea doar viaţa trecută până la punctul în care a retrăit-o, punct de unde aven-tura putea să continue a doua noapte, a treia sau peste o lună. Pentru că, între timp, revenea, într-o ordine pe care n-o putea controla, în una sau în alta dintre cele opt vieţi anterioare. Şi în niciunul dintre acele destine nu depăşea propria sa vârstă. Spaima lui tocmai de aici venea: va sosi şi o noapte când va ajunge la sfârşitul vieţii unuia dintre străbuni. *Va muri odată cu el sau îi va fi lăsat sufletului să se*

177 „In trupul său"? Nătăfleţul se întreba mereu care este cu adevărat „trupul său": cel în care s-a cuibărit sufletul celui cunoscut drept Al Şaptezeci şi şase-lea ori cel al unui străbun din care tocmai „s-a reîntors"? In acest fel trăia Nătăfleţul dilema perenă dacă visul se petrece în somn sau dacă tocmai starea de veghe este materializarea visului.

întoarcă în corpul Nătăfleţului[178]*?*

Aşa că a început să scotocească în arhiva familiei (surprinzător de săracă) amănunte despre înaintaşii săi. Să nu uităm că, dintre aceştia, cinci au venit, pe rând, din locul numit de scrib „Enigma Europei", notat de cronicarii vremii drept „Ţara dinspre tătari", iar de către băştinaşii înşişi „Ţara Moldovei". Această origine succesivă a întrerupt tra-

178 Dar, parcă, şi în ipostazele anterioare trăia aceeaşi spaimă: va mai reveni în acelaşi trup, odată părăsindu-1, până la secvenţa viitoare? însă de asta nu era chiar sigur.

în altă ordine de idei, mai era un lucru ce-1 frământa: de avea răgazul unor întreruperi ale unui anumit destin, cum de nu era în stare să le folosească spre a se pregăti pentru întâmplările următoare, el găsindu-se mereu la fel de luat prin surprindere?

iul occidental al şirului, mitul a luat, de multe ori, locul datelor obiective, iar istoria Omului din fereastră a alimentat şi mai mult enigmatica legendă. Pereţii monumentalei scări principale a Palatului Bosci au început să se umple cu tablourile stăpânilor. Iar şirul nu se deschidea, aşa cum s-ar fi aşteptat scribul, cu Omul din fereastră, primul din dinastie care a intrat ca stăpân în clădire, ci cu alţi bărbaţi şi femei. Probabil începând cu Al Şaptezeci şi unulea (Fugarul)[19].

La o primă vedere, AI Şaptezeci şi şaselea — dacă scribul a identificat corect tabloul[20] — ne apare ca un tânăr patrician al timpului, în picioare, ţinând o carte în mâna stângă şi ducându-şi dreapta la ceafă.

[19] Această galerie de tablouri ne este descrisă cu lux de amănunte în surse, iar o mare parte dintre portrete au supravieţuit chiar şi dispariţiei Palatului Bosci, fiind păstrate în muzee, cele mai multe, şi în colecţii particulare, altele. Norocul este că toate constituie operele unor pictori ai Renaşterii, chiar şi ale unor maeştri ale căror lucrări sunt astăzi cotate la sume impresionante. Remarcabil ni se înfăţişează portretul Francescăi Malatesta, operă provenind din atelierul lui Filippo Lippi: ne este înfăţişată o femeie extrem de voluntară, neconvenţională, cochetă, foarte interesată de propria-i imagine, după cum o dovedesc atât costumul, cât şi podoabele. Tabloul constituie o capodoperă nu numai pentru contemporani, ci rezistă şi în timp: se ştie că gusturile ţin predominant de moda vremurilor,

o frumuseţe din Evul Mediu neimpresionând contemporanii scribului. Şi asta nu pentru că acele chipuri ar fi fost atât de diferite de gustul de azi, ci pentru că, pe lângă veşminte, podoabe şi coafuri, artiştii erau îndemnaţi să picteze după standardele de frumuseţe ale secolului lor. (Nici nu trebuie să mergem atât de departe în timp: ce, parcă divele anilor treizeci ai cinematografului secolului XX mai excitau în mod deosebit masculii de la 1990?) Pornind de la acel portret, scribul a putut să-şi facă o imagine concretă (şi, desigur, la fel de subiectivă) în legătură cu femeia despre care s-a vorbit mult mai mult decât despre soţul ei. *Dar aceeaşi galerie de tablouri a influenţat şi în alte cazuri aprecierile scribului, întrucât, iniţial, cu mulţi ani în urmă, înainte de a se înhăma la urcuşul bolovanului Celor O Sută, pe când a scris povestiri în genul „Nişei goale de la Rabenberg" ori „Noaptea tablourilor", a imaginat o istorie pornind chiar de la tainele închise în pânzele şi pietrele operelor de artă. Apoi a venit Primul dintre Cei O Sută şi acel plan a murit. A rămas totuşi amintirea lui şi, privind portretul care ar fi putut fi al Celui de Al Şaptezeci şi şaselea, Prostănacul, scribul recunoaşte că l-a tradus în scris, folosindu-l drept principală sursă de inspiraţie pentru un subiect la care bibliografia obiectivă este atât de restrânsă.*

[20] Lucru deloc facil, întrucât, dispărând Palatul Bosci, lucrările s-au risipit, nemaipăstrând ordinea care indica succesiunea cronologică a stăpânilor castelului.

Din câte şi-a dat seama scribul, în încercarea sa de a reconstrui galeria de tablouri care ar fi împodobit casa scării principale a Palatului Bosci, doar Al Şaptezeci şi şaselea a fost înfăţişat într-o manieră atât de străină cutumelor vremii, chiar dacă şi alte portrete mai încălcau convenţiile. Pe de altă parte, după stilul şi tehnicile folosite, scribul are impresia că toate portretele acelea, până la cel al Nătăfleţului, aparţin aceluiaşi atelier, astfel încât ele ar fi fost realizate la o comandă ulterioară — de ce nu chiar a Celui de Al Şaptezeci şi şaselea, cel care a construit şi sera şi care a ornat clădirea cu opere de artă şi curţile cu statui? Aşa că avem, probabil, chipurile înaintaşilor săi pictate nu după modelele vii, ci după descrieri. Toţi acei bărbaţi şi toate acele doamne, deşi păstrează, aşa cum se cuvine, o mină serioasă, chiar severă, arătându-şi prin toate mijloacele rangul, averea şi demnităţile la care au ajuns, au şi câte ceva ce nu se găseşte, de obicei, în asemenea producţii. De pildă, Omul din fereastră, sprijinit de pervazul încastrat într-un zid bogat ornamentat cu desene alambicate, a fost subiectul a numeroase încercări, mai mult sau mai puţin ştiinţifice, de a depista un cod al unui lim-

baj alchimic sau, mai des, al mesajului secret al unei confrerii[179]. în felul acesta, personajul central aproape că a fost ignorat, peretele în care se afla fereastra acaparând tot interesul cercetătorilor curioşi. Mai ales după ce s-a descoperit şi tehnica oglinzii catoptrice a desenului, lucrarea a stârnit controverse între criticii de artă, dar şi între căutătorii de senzaţional. Privită din diferite unghiuri, pânza dezvăluie alte şi alte imagini. Al Şaptezeci şi patrulea, adevăratul Om din fereastră, ar avea şi el, privit dintr-un anumit unghi, „ochiul atotvăzător" încastrat într-un triunghi vizibil sub bonetă, pe frunte... (Postându-se în diferite poziţii faţă de tablou, scribul n-a reuşit să-l depisteze...)

în general însă putem vedea în piesele acelui muzeu risipit în lume cavaleri, patricieni, un episcop (înţeleptul) şi mai ales bărbaţi purtând

179 Veacul Nătăfleţului a fost atât de încărcat de nou, încât a constituit şi continuă să constituie un tezaur inepuizabil de materie primă pentru tot felul de speculaţii. Nenumărate mişcări, mai mult sau mai puţin oculte, pretind că, deşi îşi au obârşia în vremurile mitice, secolul al XV-lea ar fi „redeşteptat" energiile din simbolurile intrate în adormire, acoperite fiind de uitarea „mileniului întunecat".

straie de luptă. Atitudinea le este sobră şi gestica firească pentru amin-
tirea dorită a fi lăsată urmaşilor. Şi chiar dacă unul dintre ei ţine în
mână un pergament înfăşurat (probabil tatăl Omului din fereastră, Al
Şaptezeci şi treilea, Exorcistul), nici acela nu face excepţie. (Scribul,
privind îndelung şi acea pânză, şi-a imaginat că pumnul închis care
strângea între degete înscrisul ar fi putut fi repictat, după ce, iniţial,
apucase mânerul unei săbii...) Dar portretul Nătăfleţului face în mod
evident figură distinctă, mai ales prin ţinuta mâinilor. Stânga, păstrând
cartea, nu se sprijină pe o masă şi nici nu cade lângă trup: ea este
întinsă înainte într-un gest ce pare că vrea să ne arate cu tot dinadin-
sul mesajul: „Aici este totul!". Privind cu lupa, sub titlu putem desluşi
opt portrete de bărbaţi, *ordinea acestora fiind preluată de scrib în identifi-
carea personajelor.* Coperţile cărţii sunt din metal preţios, iar încuietoa-
rea este prevăzută cu lacăt. Nătăfleţul pare să întrebe unde este cheia
acelui lacăt (sau cel puţin aceasta este impresia lăsată asupra scribului).
Mâna dreaptă, în schimb, are o poziţie cu totul nefirească, palma este
ascunsă în spatele cefei, parcă susţinând capul. A avut Al Şaptezeci şi
şaselea persistente cefalee, pentru ca acest lucru să fie atât de sem-

nificativ pentru viaţa sa încât să merite a-i ilustra chipul pentru eter-
nitate? Să fi fost acele dureri de cap cauza comportamentului său introvertit şi unul dintre motivele fricilor sale? Să-i fi supt desele accese
de cefalee energia, încât să apară ca un „nătăfleţ" în faţa oamenilor?
Gianni Vengeri spune că tatăl Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea era, pe
lângă toate, şi neîndemânatic „chiar şi cu mâna stângă", ceea ce ne lasă
să înţelegem că dreapta îi era şi mai puţin aptă. Să fi fost doar stângaci
ori să fi avut un beteşug, motiv pentru care-şi ascunde palma, lucru ce
ar putea fi şi el un motiv al lipsei sale de sociabilitate? Dar nu era mai
simplu să-şi ascundă dizabilitatea într-un mod mai firesc, plasându-şi,
de pildă, mâna la spate, aşa cum şi-au plasat-o în poziţii marţiale numeroşi contemporani? Scribul înclină să creadă că pictorul l-a înfăţi-
şat ţinându-se de cap din pricina cumplitelor sale experienţe nocturne,
apte de a produce dezordine în orice creier. Pentru Nătăfleţ, visul nu
era o simplă retrăire a vieţii strămoşilor, ci singurul tărâm unde ne
întâlnim faţă în faţă cu morţii. întâlnire mai degrabă cutremurătoare,
nesemănând cu, de pildă, revederea cu o rudă revenită dintr-o călătorie

îndelungată. Visul devenise pentru Al Şaptezeci şi şaselea Ziua de Apoi, când toţi morţii învie şi se întâlnesc. Un spectacol aşteptat cu speranţă de cei ce i-au pierdut pe cei dragi, dar şi cu o emoţie extrem de apropiată spaimei. Şi pentru maeştrii vremurilor Nătăfleţului, subiectul a devenit de mare actualitate, însă tablourile lor, în care morţii ieşeau din morminte, semănau mai degrabă cu scene din Apocalipsă decât să ofere imagini ale unor momente pe care lumea să-şi dorească să le trăiască în momentul următor. Şi, trebuie să-şi recunoască scribul, memoria transcendentală putea să-l tulbure până la disperare pe Nătăfleţ, singurul muritor devorat de asemenea amintiri. Personajul pare să transmită că simte că îi plesneşte capul, că spaimele ce-1 bântuiau la trezire nu făceau decât să se adune cu spaimele momentelor-limită trăite în alte ipostaze, spaime pentru care Nătăfleţul nu era pregătit. Toţi ne dorim să ne reîntâlnim cu cei dragi, de care ne este atât de dor, însă cine se poate lăuda că nu-i este frică de cineva revenit dintr-un tărâm despre care nu ştim nimic? Al Şaptezeci şi şaselea încerca să trăiască normal pe timpul zilei, încerca să se bucure de libertatea sa, de posibilitatea de a-şi îndeplini toate visele alese de el, dar trăia

activ şi nopţile. Lipsa odihnei, atât de necesară oricărui om, îl făcea să fie tot mai epuizat. Da, putem înţelege de ce simţea că-i plesneşte capul.

Nătăfleţul a încercat să-şi caute liniştea în înţelepciunea Bibliei, mai ales că ştia că oamenii nu-1 pot ajuta. Şi a găsit, într-adevăr, pasaje care ar fi trebuit să-l consoleze. (Cum ar fi: „De fapt, din ziua în care strămoşii noştri au adormit în moarte, toate lucrurile continuă exact ca de Ia începutul creaţiei." — 2 Petru 3:3, 4). Dar scrisul este scris şi viaţa este viaţă, iar fiul înţeleptului a reuşit prea puţin să trăiască legătura dintre ele.

Când nu dormea singur în încăpere, arătările trecutului se fereau să-i apară. Erau nopţile binecuvântate când bateriile i se puteau reîncărca şi când somnul nu-i era confiscat de visele ce-i cereau, clipă de clipă, o acţiune, o atitudine, o judecată, un răspuns. Al Şaptezeci şi şaselea era conştient de toate astea şi totuşi nu a găsit o soluţie acceptabilă în stare să-l apere. Prima ieşire din impas ar fi fost să-şi ia o

femeie cu care să-şi împartă patul şi după moartea mamei şi după ce Francesca a început să-şi vadă de propria ei viaţă. Francesca[180] în mod sigur nu i-ar fi reproşat acel lucru, mai ales că ea a fost prima care a trădat taina căsătoriei, iar a-ţi ţine o amantă nu era în niciun caz atât de blamabil ca şi să preferi să dormi, tu, om matur, în aceeaşi cameră cu doica, cu tata ori cu un servitor de încredere. Este ciudat că scribul nu deţine nici cea mai vagă insinuare că Al Şaptezeci şi şaselea ar fi fost homosexual[181]. Nu, despre fiul înţeleptului nu se vorbea decât ca despre cineva care, suferind de un infantilism patologic, *n-a reuşit să-şi taie cordonul ombilical* nici atunci când a devenit el însuşi tată.

în rătăcirile sale în alte trupuri, sufletul Nătăfleţului prelua bucuriile, însă mai ales spaimele şi urile dezlănţuite, de multe ori neputincioase,

180 în felul ei, nici soţia nu s-a despărţit cu totul de Nălăfleţ, ea luându-i partea ori de câle ori cineva îndrăznea o remarcă nefavorabilă la adresa lui. In afară de prima crimă (probabil că nu numai recunoscută, ci şi înfăptuită în plină stradă împotriva unui tânăr prea zeflemitor), Francesca a avut grijă ca nici alţi fluşturatici să nu mai atingă subiectul. „Gestul Francescăi" era formula prin care lumea era prevenită să nu calce pe un teren atât de periculos.

181 Ceea ce, în treacăt fie spus, de asemenea n-ar fi fost deloc subiect condamnat în veacul acela, mai ales că era vorba despre cineva care şi-a făcut şi datoria de bărbat.

ale fiecărui strămoş în parte. Precum şi reacţiile, uneori cu totul dispro-
porţionate, faţă de cineva ori faţă de ceva. Bunul cititor îşi mai amin-
teşte, poate, de morţile dramatice cărora le-au fost destinaţi cardinalii
Cenzo şi Toldo, precum şi alţi oameni mult mai umili, după ce au ajuns
într-un contact prea apropiat cu *Genealogia Universalis.* în special momen-
tele premergătoare asasinării cardinalului Toldo reprezintă, se pare, o
perioadă crâncenă în viaţa Celui de Al Şaptezeci şi treilea, Exorcistul,
chiar dacă scribul nu a găsit, la momentul respectiv, mărturii suficiente
pentru a putea descrie în toată grozăvia lor acele scene. *Nu este singura
scădere a scribului... şi bunul cititor probabil că s-a obişnuit cu nereuşitele care se
îngrămădesc în (mult prea) lunga naraţiune.* La o retrăire a evenimentelor de
către Nătăfleţ, scribul a descoperit alte şi alte personaje. Era de parcă
orice zi din istorie nu este decât un tablou anamorfotic, asemenea

desenelor schimbătoare de pe zidul din portretul Omului din fereastră supraveghind Florenţa sprijinit de pervaz. Iată, acum, privind din alt unghi aceleaşi evenimente, scribul îi descoperă şi pe Lorenzati şi pe Giulio Franzotti. Primul trebuia să-l omoare pe cardinalul Toldo, al doilea era cel ce trebuia să-l omoare pe asasin. Şi însuşi rolul Exorcistului ne apare cu totul altfel. Păi, cum să nu ne apară altfel rolul Exorcistului, când în biografia prezentată, Lorenzati şi Franzotti nici nu apar?

Franzotti, cel ce trebuia să şteargă urmele, se pare că avea ca sarcină să-l elimine chiar şi pe Exorcist. Cel puţin aşa a simţit Nătăfleţul, atunci când s-a aflat din nou în trupul Celui de Al Şaptezeci şi treilea, corpul străbunicului său, mort cu opt ani înainte de a se naşte el[182]. Şi,

182 O nouă paranteză se impune: Nătăfleţul a ajuns să se întrebe dacă nu cumva el este toţi cei ale căror corpuri sufletul său le vizitează. „Eu sunt eu doar datorită pedepsei primite de Adam de a trăi într-un timp limitat. Odată cu moartea, Dumnezeu inventând şi timpul, eu sunt eu doar acum. Altădată poate că am fost cu adevărat străbunicul meu." Fraza ne-a rămas în cărţile filosofilor ca un exemplu de gândire greşită, fiind aspru criticată, mai ales pentru că exista convingerea că reîncarnările nu urmează niciodată un drum atât de liniar pe cum pretindea că trăia Nătăfleţul. Reîncarnările nici nu sunt mereu în oameni, sufletului oferindu-i-se posibilitatea de a se odihni şi în celelalte

astfel, lupta Exorcistului cu acel atât de greu vizibil ucigaş de ucigaşi
s-a transmis şi Nătăfleţului. Care a ajuns să se lupte cu un personaj
care a murit demult. Blestemul devorator al memoriei sale transcen-
dentale îl făcea să nu uite întâmplările anterioare tocmai retrăite. Iar
sufletul său să părăsească greu un corp pentru a reveni în trupul Celui
de Al Şaptezeci şi şaselea. In privinţa lui Franzotti, de exemplu, Nătă-
fleţul a imaginat numeroase strategii de apărare pentru Exorcist şi...
pentru el însuşi. Nimeni nu ştia de aceste lupte crâncene pe care le
dădea fiul înţeleptului, nimeni nici măcar nu le bănuia, fiindcă nimeni
nu le-ar fi putut înţelege. Cum să explici că un om se poate simţi atât
de ameninţat de un alt om de multă vreme decedat? Şi, cu cât intensi-
tatea acelor trăiri era mai mare, devenind câteodată sesizabilă
frământarea personajului şi pentru cei din jur, cu atât mai greu era de

---

reg-
nuri. De pildă, într-o piatră sau într-un râu.

explicat un asemenea comportament altfel decât urmarea unor repetate puseuri de nebunie[183].

Iniţial, scribul a vrut să intituleze această biografie *„Despre cel căruia nu i s-a tăiat cordonul ombilical".* Însă tocmai imposibilitatea de a putea fi înţeleasă această formulare în sensul intenţionat de scrib, în lipsa unor explicaţii, l-a făcut să scrie: *„JDespre blestemul devorator al memoriei transcendentale".* Pe de o parte, în general, se spune despre cineva care a rămas toată viaţa dependent de părinţii săi că nu i-a fost tăiat cordonul ombilical, motivul pentru care nu a dus un trai independent. Şi scribul şi, desigur, bunul cititor au întâlnit destule persoane care au rămas toată viaţa în casa părintească, nefiind în stare să-şi formeze o familie proprie, mulţi nefiind în stare nici măcar să se întreţină singuri. Asta chiar dacă, de multe ori, „copilul mamei" era socotit un model de grijă filială şi dat de exemplu pentru devotamentul său. Lauda aceea conţine şi o bună parte de compătimire. Pe de altă parte: există indivizi care ies foarte greu din vis

183 In dispreţul faţă de tatăl său, şi Al Şaptezeci şi şaptelea va repeta profund ruşinat că, în cazul Nătăfleţului, nebunia se manifesta sub forma unor cumplite accese de spaimă însoţite de delir şi de halucinaţii, accese cu totul nepotrivite pentru un bărbat adevărat.

şi alţii care, odată cu trezirea, pierd orice amintire despre cele pe care le-au trăit în somn. Cei ce-şi amintesc caută o soluţie raţională pentru a sfârşi cât mai favorabil acţiunea întreruptă în clipa revenirii la starea de veghe. Mai ales în cazul unui coşmar, necesitatea de a găsi „o soluţie" convenabilă este atât de profundă, încât omul nu-şi găseşte liniştea până când nu o născoceşte. Asta fără a mai aminti de visele rămase în subconştient şi faţă de care individul nici măcar nu se poate apăra. In lipsa raţiunii pe post de avocat, omul se simte în mijlocul unei situaţii fără de ieşire. In cazul Celui de Al Şaptezeci şi şaselea, memoria sa transcendentală se comporta ase-menea unei poveri greu de purtat: revenit în trupul Nătăfleţului, sufletul Celui de Al Şaptezeci şi şaselea nu se putea despărţi nici de avatarurile petrecute în ipostazele anterioare. Avataruri dintre care de unele era con-ştient şi de altele nu. Faţă de cele pe care le mai putea verbaliza, ziua tre-buia să găsească o continuare favorabilă (ori măcar suportabilă). Ceea ce necesita un mare efort de gândire. De unde şi preocuparea (pe care nu i-o

puteau înţelege cei din jur) şi spaima faţă de noaptea următoare, întot-deauna susceptibilă de a aduce noi îngrijorări. Aceasta era cumplita pe-deapsă primită de Al Şaptezeci şi şaselea. Desigur, bunul cititor va putea strâmba din nas, spunând că şi alţi oameni trăiesc în stare de veghe cu visele neconsumate în timpul somnului. Şi, ca întotdeauna, bunul cititor are iarăşi dreptate. Numai că există totuşi şi o mică deosebire: noi, ceilalţi, ducem doar în inconştient umbra viselor, ceea ce poate lăsa o amprentă apăsată asupra dispoziţiei şi comportamentului din starea de veghe. Pe când Nătăfleţul era mereu împovărat de conştiinţa celor întâmplate aie-vea pe lângă învelişul depistabil al simbolurilor ascunse în vise, experienţe care se adăugau memoriei sale transcendentale, vise de care nici el nu era scutit. Aşadar, povara sa era dublă. Şi-1 deosebea de ceilalţi muritori.

Scrie aşa: „Lorenzati trebuia să-l omoare pe cardinalul Toldo, iar Giulio Franzotti era cel ce trebuia să-l omoare pe asasin. Şi însuşi rolul Exorcistului ne apare cu totul altfel." Nătăfleţul, trăind (şi) destinul stră-bunicului său, resimţea din plin nevoia de securitate, de supravieţuire, pentru a-1 apăra pe Exorcist şi, astfel, totodată, şi pe sine însuşi. Aşa că zile şi săptămâni întregi, stând în sera Palatului Bosci, ţesea

planuri prin care să-l împiedice pe Lorenzati să-şi ducă la capăt misiunea asasină, astfel încât Franzotti să n-aibă motive de a continua, prin asasinat, să şteargă urmele. Până la urmă, Nătăfleţul a găsit soluţia de a scăpa de Lorenzati, o soluţie atât de ingenioasă încât părea imposibil să dea greş. Numai că, ajungând din nou în miezul acelor evenimente, Exorcistul/Nătăfleţul a constatat că tot ceea ce a născocit cu atâta ingeniozitate în timpul zilei s-a pierdut noaptea şi că lucrurile au continuat pe făgaşul lor. Şi, din nou, era ca în vis: evenimentele fiind imposibil de influenţat[184].

Şi acesta este doar un exemplu...

Pe lângă seră, tablouri şi sculpturi, Nătăfleţul a adus în Palatul Bosci şi o colecţie cu totul impresionantă de incunabule şi chiar şi cărţi tipă-

---

184 „Viaţa e vis" era Ia mare trecere. Numai că nici măcar în acel context nu se potrivea Al Şaptezeci şi şaselea! Mai ales că scribul nu are niciun temei să afirme că — pe lângă faptul că Nătăfleţul revenea în acele repetate nopţi cumplite în trupurile străbunilor, perioade nedefinite pentru care păstra amintiri —

rite. Memoria din cărţi nu i se părea la fel de devoratoare ca şi propria sa memorie, aşa că se încăpăţâna să încerce să găsească o oază de refugiu în scrierile diferiţilor autori. Cum matriţele cu piese mobile au pătruns rapid şi în Europa, după prima carte tipărită de Gutenberg, noua metodă s-a extins repede, cum doar secolul al XX-lea s-a bucurat de explozia exponenţială de noutăţi în viaţa oamenilor. Cu toate acestea, din pricina analfabetismului masiv, impactul a fost mai lent, iar Gutenberg însuşi nu s-a îmbogăţit, ascendenţii săi, bătând monedă în mod tradiţional, fiind evident mai avuţi. Nici Nătăfleţul nu a profitat prea mult de noile tiparniţe, dacă ţinem cont că, din ceea ce mai ştim despre celebra sa bibliotecă, marea majoritate a lucrărilor pe care Ie poseda proveneau din mâinile copiştilor monahi. Profitând că era fiul unui episcop, Al Şaptezeci şi şaselea a reuşit să ajungă, în urma unor donaţii generoase, la numeroase manuscrise din diferitele mănăstiri, în unele locuri reuşind chiar să fie un fel de abonat la munca din atelierele de acolo. Ştim asta dintr-o frază a lui Humilliatus, care notează că, în vreme ce episcopul stătea de vorbă cu stareţii, fiul său obişnuia să-ţi petreacă vremea în *scriptorium,* unde, în orice loc, era bine primit, fiindcă niciodată nu venea cu mâna goală, iar

darurile
sale erau răsplătite cu scrieri. Şi Gregorovius aminteşte că mai-marii
bibliotecii Vaticanului nu ezitau să se informeze de la fiul episcopului
despre anumite lucrări ce li se păreau necesare. Iată că, deşi unanim
considerat „nătăfleţ" — probabil că şi felul său de a fi în relaţiile cu

ar fi putut fi conştient şi în acele ipostaze trecute de cele gândite cu mai multe generaţii mai târziu. Aşa că şi dacă am putea crcde că soluţiile găsite *a posteriori* ar fi fost valabile, n-avem niciun indiciu că acele soluţii ar fi putut fi cunoscute şi cu atâta vreme înainte, spre a fi aplicate. Pe de altă parte însă „înainte" şi „după" ţin doar de categoriile timpului, categorii pe care Adam nu le-a cunoscut în infinitatea vieţii veşnice, ele fiind doar elemente ale pedepsei la care a fost supus pentru păcatul său. Aşa că este greu de crezut că Al Şaptezeci şi treilea ar fi putut bănui soluţiile găsite de către Al Şapte-zeci şi şaselea... Şi iarăşi, „De fapt, din ziua în care strămoşii noştri au ador-mit în moarte, toate lucrurile continuă exact ca de la începutul creaţiei". (2 Petru 3:3, 4)

ceilalţi îi întărea porecla —, Al Şaptezeci şi şaselea devenise o notorietate în lumea celor ce manevrau literele şi în lumea celor ce iubeau cărţile[27].

In copia unuia dintre manuscrisele primite de la Anagni, Al Şaptezeci şi şaselea a găsit amănunte ale vieţii Sfântului Coriolan, sfânt despre care nici cei mai eruditţi ierarhi cărturari n-au ştiut să-i spună scribului prea multe. Coriolan a fost un comandant roman din timpul lui Diocletian şi a împărtăşit soarta numeroşilor creştini care îşi mărturiseau credinţa, fiind gata de a muri pentru ea. Legenda sa n-a supravieţuit decât Evului Mediu, dar ecourile i se mai păstrează în unele sate din Italia meridională, fără ca sfântul să mai fie prăznuit într-o zi anume. Uneori, Coriolan este confundat cu un alt martir creştin din aceeaşi perioadă. Şi iată ce a citit Al Şaptezeci şi şaselea în manuscrisul de la Anagni: „Sfântul Coriolan a fost orfan de părinţi şi i s-a povestit că tatăl şi mama sa au fost omorâţi în amfiteatru pentru că au tăgăduit zeii romani şi s-au declarat, până în ultima clipă, credincioşi întru Hristos. Sfântul Coriolan a fost crescut printre soldaţi şi, dând dovadă

[27] Palatul Bosci a fost pe tot timpul îndelungatei vieţi a Omului din fereastră un teren închis, unde doar voinţa acelui adevărat stăpân hotăra lucrurile. In general, se pare că Omul din fereastră nu cerea foarte multe de la armata sa de rude şi servitori, dar ceea ce pretindea nu putea fi nici comentat, darămite

ignorat. Principala sa poruncă a fost aceea că în uriaşa clădire nu putea pătrunde nimeni fără aprobarea sa. Pentru Al Şaptezeci şi patrulea, tihna tabieturilor sale părea să fie cel mai important comandament şi tot ceea ce i-ar fi putut perturba şi într-o măsură mică acea stare era prevenit din faşă. (Poate că de aceea a şi avut o viaţă atât de lungă Omul din fereastră: el n-a fost măcinat de evenimente, fiindcă el nu le-a trăit, ele nu I-au atins, el doar a fost Spectatorul.) La un moment dat, Nătăfleţul a dorit să deschidă biblioteca sa lot mai bogată şi penlru public *In Palatul Bosci?? Imposibil!* a venit refuzul categoric. Nepotul a insistat să li se permită intrarea vizitatorilor măcar prinţr-o uşă laterală, izolându-se câteva încăperi de restul edificiului. *Aici?! In Palatul Bosci?? Imposibil!* Aşa că, încăpăţânat şi el, Nătăfleţul a deschis o bibliotecă publică, cumpărând o casă la câţiva paşi de palat. Ceea ce nu l-a mai deranjat pe Omul din fereastră, ba acesta chiar se bucura că poate vedea de la posturile sale de observaţie cine intra în acel loc. într-o zi, Omul din fereastră i-ar fi spus majordomului Rodolfo că, de când cu biblioteca, el poate supraveghea de la ferestrele sale nu numai Florenţa, ci şi pe strămoşii săi. Fraza nu a fost comentată de către cei ce au consemnat-o şi nici scribul nu îndrăzneşte să tragă concluzii.

de multă vitejie, a fost avansat până la gradele cele mai mari. Dar, într-o noapte, a visat că este propriul său tată şi visul său a fost atât de puternic, încât s-a repetat şi în nopţile următoare. Cunoscând ziua sfârşitul înfricoşător al părinţilor săi, Coriolan a încercat să facă un plan spre a-1 preîntâmpina. însă noaptea uita ceea ce ştia ziua. Atunci s-a rănit, tăindu-se intenţionat la umăr, sperând să poată reveni noaptea, datorită durerii, din trupul tatălui în propriul său corp. Dar visul e vis şi omul nu are puterea să-l schimbe, de multe ori trebuind să constate că nici măcar nu mai reuşeşte să facă o mişcare simplă, rămânând stană de piatră în faţa unei primejdii pe care o vede apropiindu-se implacabil. Nici Sfântul Coriolan n-a reuşit să schimbe destinul părinţilor săi, deşi a revenit, după prima apariţie, noapte de noapte, în trupul tatălui.
Aşa a înţeles sfântul adevărata misiune a drept-credincioşilor." Şi manuscrisul continuă descriind cum, încetul cu încetul, Coriolan a ajuns să creadă atât de mult în jertfa părinţilor săi, încât să fie convins că, de fapt, propria sa viaţă nu este decât visul tatălui, care trebuie că este foarte mâhnit că fiul nu-i înţelege mesajul. Coriolan a aflat atunci, stă scris în manuscrisul de la Anagni, că doar prin propriul său

sacrificiu va putea să încununeze pilda pe care au dat-o părinţii săi. Al Şaptezeci şi şaselea s-a găsit în dilemă: se pomenea şi el, asemenea Sfântului Coriolan, în simplu vis, ori chiar ajungea să pătrundă în trupurile străbunilor săi? Asemenea lui Coriolan, şi starea sa se repeta cu regularitate, însă nu numai că el se regăsea, într-o ordine pe care nu şi-o putea explica, în mai mulţi strămoşi direcţi, ci chiar retrăia aceleaşi vieţi ca şi cum ar fi fost pentru prima oară: deşi în calitate de Al Şaptezeci şi şaselea îşi amintea perfect avatarurile prin care trecea în celelalte vieţi, aflat în mijlocul acelor evenimente, nu ştia niciodată cum vor continua. în schimb, Coriolan, după cum se putea deduce din scriere, era conştient de cum va sfârşi, atunci când intra în visul despre părintele său. Era şi acolo vorba despre transgresarea ipostazelor sau doar despre nişte vise obsedante?

Oricum, lectura aceasta l-a răscolit profund pe Nătăfleţ, fiind prima şi singura în care a întâlnit pe cineva care, asemenea lui, revenea cu o asemenea frecvenţă în corpul unui ascendent direct. Al unui ascendent direct atât de apropiat. Asemenea lui? Aceasta era întrebarea. în manuscris

nu era consemnat dacă sfântul a suferit martiriul de două ori: o dată prin şi alături de tatăl său şi o dată prin propria experienţă. în schimb, altă dată şi altundeva, Al Şaptezeci şi şaselea a găsit şi o consemnare despre „De două ori Sfântul Mucenic Alexandru", despre biografia căruia chiar n-a găsit niciun amănunt. Să fi fost acel „De două ori Sfânt Mucenic Alexandru" cineva care a pătimit în două ipostaze diferite (despre care el — sau altcineva — a fost conştient)? Nătăfleţul căuta cu disperare un ascendent pentru pătimirile sale, voia să afle cum a trecut altcineva o asemenea încercare, cum s-a descurcat acela şi cum ar trebui să procedeze el. Şi n-a găsit nimic.

Aşa că scribul îşi dă seama că a greşit, atunci când a pretins că starea Nătăfleţului de a-şi trăi toată viaţa asemenea unui copil care n-a reuşit nici până la maturitate să-şi taie cordonul ombilical s-ar fi datorat doar confuziilor pricinuite de imposibilitatea sa de a şti când i s-a terminat peregrinarea într-o ipostază şi când se afla din nou în propriul său trup. Afirmaţia este invalidă prin omisiune: ea ar fi trebuit să conţină, în primul rând, îndoiala — îndoiala că „propriul său trup" este într-adevăr „propriul său trup" şi dacă, nu cumva, corpul altui strămoş este „propriul său trup". Sau — şi mai precis — dacă nu cumva fiecare trup

prin care sufletul său abia aşteaptă să dea iama, ori de câte ori e lăsat singur în întuneric, reprezintă — unul câte unul şi toate la un loc — „propriul său trup". Enigmă pe care scribul n-a reuşit s-o dezlege. Cu atât mai puţin s-o depăşească. Aşa că nu este decât firesc să nu fi fost în stare să iasă din respectivul şir, pentru că aceasta ar fi însemnat să iasă din sine.

Recapitulând iarăşi: în 1436, când Al şaptezeci şi şaselea a împlinit 17 ani, a murit, după o scurtă suferinţă, soţia înţeleptului. Până atunci, fiul şi-a petrecut nopţile în iatacul mamei, spre nemulţumirea puţinilor care cunoşteau acest fapt nedemn pentru un tânăr bărbat. Cum mama s-a stins după o boală fulgerătoare, imaginea ei a rămas nealterată şi s-a contopit cu personajele binelui din poveşti[185]. Şi Al Şaptezeci şi cincilea i-a păstrat doliul toată viaţa, iar simţămintele sale i-au făcut şi mai ferm

185 Mama — ca întrupare a oricărui simbol al binelui cu imaginea concretă cu care a crescut.

drumul către Dumnezeu, singura raţiune care i-a rămas. Fiul a suferit la fel de mult, însă în cazul său durerea i s-a transformat tot mai mult în spaimă. Câtă vreme tatăl s-a călugărit, feciorul şi-a împărţit nopţile cu doica şi cu servitorii. Iar atunci când situaţia a riscat să devină intolerabilă, iar secretul n-ar mai fi putut fi ascuns, a fost însurat cu Francesca Malatesta, femeia aleasă din considerentele deja arătate. După alţi câţiva ani, după ce Francesca şi-a îndeplinit datoriile stipulate în contractul de căsătorie şi a început să lipsească tot mai mult de acasă, lăsându-şi soţul singur în întuneric[186], băiatul, devenit adult şi tată a trei copii, şi-a căutat părintele şi, spre disperarea aceluia, refuza să plece de lângă el. Ajuns episcop, Al Şaptezeci şi cincilea I-a cărat după el în importantele-i misiuni diplomatice. Până ce au ajuns la un compromis: Nătăfleţul s-a împrietenit cu Roberto, omul care s-a dovedit atât de fidel fostului său stăpân, bătrânul cardinal Garante. Al Şaptezeci şi şaselea a acceptat să-l lase, din când în când, pe tatăl său

186 Gianni Vengeri se amuză, spunând că tatăl Martirului a fost atât de fricos, încât cerea ca în odaia în care dormea să ardă mai multe lumânări. Dar servitorii pişicheri s-au distrat secţionând de multe ori lumânările, astfel încât acestea se stingeau după ce laşul lor stăpân adormea.

să-şi vadă de treburile sale, iar el să doarmă într-o încăpere cu servitorul.
Dar, cu toate acele măsuri de siguranţă, peregrinările nocturne ale sufletului său n-au încetat. Ba, chiar dimpotrivă! Nătăfleţul se străduia să rămână cât mai multă vreme treaz, însă epuizarea din pricina lipsei de somn îl făcea să aţipească ziua. Când, de obicei, chiar că era singur.

Al Şaptezeci şi şaselea a observat că, în călătoriile din timpul zilei, sufletul întâlnea mai multe personaje decât noaptea. (Poate pentru că noaptea rar era singur, îşi explica el fenomenul.) Iar scribul constată cu uimire că din acele vise de zi apar momente care au rămas nedefinite în minuţioasele-i cercetări făcute la timpul potrivit. Pentru a da un singur exemplu: Al Şaptezeci şi şaselea l-a cunoscut prea puţin pe Raoul Bosci, în vremea cât acela, suferind, şi-a trăit ultimii ani în cele două încăperi ce i-au rămas la etajul al doilea al Palatului Bosci[187]. Şi totuşi

187 După moartea sa, acele camere n-au mai fost ocupate, fiind sigilate din ordinul Omului din fereastră. Pentru că tot ce se petrecea în Palatul Bosci nu răzbătea în afară decât ca palide zvonuri, scribul n-a mai putut percepe

tocmai cu ajutorul Nătăfleţului putem afla măcar o parte dintre amănuntele sfârşitului acelei vieţi. Poate că bunul cititor îşi mai aminteşte că abatele Contador l-a dus pe Baldassarre Cossa (antipapa loan al XXIII-lea) în Palatul Bosci şi i l-a arătat pe ultimul vlăstar al familiei, grav bolnav. Asta s-a petrecut în 1420, cu ocazia întâlnirii fostului antipapă cu Martin al V-lea, sfântul părinte în scaun. La data aceea, Al Şaptezeci şi şaselea abia împlinea un an... Dar iată ce este notat în descrierea vieţii Omului din fereastră: „Totuşi, aşa cum vom vedea Ia timpul potrivit, biografia ultimului descendent al lui Roger Chiorul nu s-a terminat odată cu pierderea averii şi cu retragerea sa în două cămăruţe de la etajul al doilea al fostului său palat. Identitatea i-a fost preluată de alţii, încât devine actor în numeroase întâmplări la care n-a mai apucat să ajungă în traiul său pământean." Aşa că scribul a schimbat ţinta cercetărilor sale şi s-a dus pe urmele lui Raoul Bosci, iar strădania i-a fost răsplătită. Tocmai în vara (?) anului 1464, după plecarea papei şi a înţeleptului la Ancona, cineva a apărut la Florenţa şi, dându-se drept fiu nelegitim al ultimului Bosci, a deschis un proces, încercând să dovedească „mari vicii" ale contractului prin care Al Şaptezeci şi patrulea a

cumpărat palatul. Omul din fereastră şi-a angajat cei mai scumpi şi cei
mai eficienţi avocaţi şi şi-a continuat nestingherit viaţa de la geamurile
sale. Se pare însă că lucrurile n-au mers aşa cum se aştepta, pentru că
avem un protocol de la acel proces şi, spre bucuria scribului, la dezba-
teri a fost prezent şi înţeleptul. Suntem Ia începutul anului 1465, iar
fiul Omului din fereastră a schimbat tactica apărătorilor familiei sale şi
a mers pe ideea că solicitantul ar fi un uzurpator. Pentru aceasta, a
adus doi alţi pretendenţi la succesiunea familiei Bosci, doi alţi bărbaţi
care au spus că sunt bastarzii Iui Raoul şi că reclamantul iniţial, apărut
de niciunde, însă cu pretenţii atât de neruşinate, n-ar fi fost decât un
impostor care, oricum, n-a fost recunoscut niciodată de tatăl lor. De
unde este de presupus că actul de vânzare-cumpărare al edificiului în
cauză se găsea într-adevăr grevat de iregularităţi, altfel Al Şaptezeci şi

legendele — care sigur au existat — în legătură cu cele două odăi închise pen-
Iru vecie. Mai ales personalul care a sosit după ce ultimul Bosci a murit , fără
îndoială eă şi-a pus întrebări...

cincilea n-ar fi avut motive să vină cu acei martori neaşteptaţi. Mai tre-
buie amintit că ambii acei presupuşi fii recunoscuţi au fost despăgubiţi
de înţelept, aşa că procesul s-a stins[188]. Cum, practic, Nătăfleţul n-a
avut cum intra în contact direct cu ultimul Bosci, acela murind când
el abia se născuse de un an, este greu de spus de unde ştia Al Şaptezeci
şi şaselea atâtea amănunte din viaţa lui Raoul şi tindem să-l credem, în
lipsa unei alte explicaţii, că doar atunci când sufletul i s-a aflat în

188 Cu acea ocazie, scribul a mai găsit şi alle personaje care s-ar fi dai drepl
copiii lui Raoul Bosci, personaje care au devenit actori în diferite povestiri
populare, cum a fost, de exemplu, celebra legendă în epocă despre Giuseppe
Roşcovanu'. Personajul, amintit deja şi de Fratele Serenius, făcând tot felul de
escrocherii, pedepsind prostia celor ce aveau încredere în el. De pildă, Giuseppe
Roşcovanu' vindea părţi din averea ascunsă de Roger Chiorul pe insula Batz.
Bineînţeles că niciun cumpărător n-a văzut vreodată marfa pe care a cumpărat-o,
întrucât şiretul Giuseppe pretindea că era mai sigur ca noul proprietar să plece
singur şi în secret să-şi ridice partea, altfel putând fi uşor jefuit. De unde a ştiut
pişicherul despre averea ascunsă a primului Bosci nu este greu de ghicit,
întreaga poveste a familiei mai târziu ruinate fiind de mult intrată în legendă,
însă rămâne remarcabil modul cum escrocul s-a priceput, de fiecare dată, să-şi
îmbrace oferta într-un discurs erudit, cu multe detalii pe jumătate cunoscute
de toată lumea, ceea ce le uşura credibilitatea.

trupul bunicului şi al tatălui său, abia atunci a intrat Nătăfleţul în legătură cu acele întâmplări. Şi, ca şi strămoşii săi, la acel moment nici Al Şaptezeci şi şaselea n-a cunoscut urmarea. Pentru că atunci Al Şaptezeci şi şaselea chiar era unul dintre acei strămoşi. Doar că revenind Nătăfleţul, memoria îi păstra şi acele experienţe.

Totul a început atunci când au apărut în mare taină şoaptele cum că grupul contelui Patazzi ar fi reprezentat în peninsulă interesele nu numai ale Veneţiei, ci şi cele ale lui Sigismund de Luxemburg, împăratul german care a ştiut să fie când de partea papei, când de partea duşmanilor acestuia. într-adevăr, Sigismund, pe atunci rege al Ungariei, predispunea, prin prestigiul său, la tot felul de supoziţii în care misiunile secrete şi ritualurile speciale nu puteau lipsi. în 1408, împreună cu cea de a doua sa soţie, Barbara Cilii, au fondat „Ordinul Dragonului Doborât", cu misiunea de a se opune oricărei erezii de la credinţa catolică şi, în primul rând, reformei husite, cea care le ameninţa însăşi

augusta suveranitate în zonă. Din înaltul anturaj a făcut parte şi Pippo Spano (cunoscut nouă din pictura lui Andrea del Castagno), personaj născut în Florenţa şi zis Pipo of Ozora de englezi, *Ozorai Pipă* de unguri; *Filippo Şcolari, Lo Şcolari* ori *Pippo Spano* de italieni, dar şi *<PHJIHII MuflxcapHH, Philip Madzharin* sau *Filip Ungurul în Balcanii de Sud.* Pipo de Ozora a devenit mai târziu, la şaizeci de ani, când s-a căsătorit cu Barbara al cărei domeniu s-a numit Ozora. Pippo, mai mult decât un condotier, a fost învestit de înaltul său protector cu numeroase demnităţi în Europa de est, unde a ajuns, printre altele, comite de Timişoara şi ban de Severin. Şi a fost mai mult decât un condotier, întrucât nu numai că a luptat cu arma în mână, ci a ştiut să realizeze şi legături cu principii din Balcani (din Serbia, din Croaţia şi din principatele valahe. Insă, după cum vom vedea, nu numai...) Printre aceştia, cu Vlad Dracul[189]. Pippo se interferează cu povestea Celor O Sută, o dată, prin faptul că s-a ciocnit şi cu Sigismondo Malatesta, cumnatul Nătăfleţului. A doua oară, prin aceea că tatăl Celui de Al Şaptezeci şi şaselea,

189 Care, în ciuda atâtor legende, se pare că şi-a câştiga cognomenul de la diavolul (dragonul răpus) purtat cu mândrie pe piept, semn al apartenenţei sale la ordinul fondat de Sigismund.

înţeleptul, s-a folosit în cariera-i diplomatică de originea sa din Răsărit,
vorbind limba vlahilor, dar şi de originea florentină a lui Pippo. înţe-
leptul a înţeles, chiar în perioada în care naţiunile îşi căutau identi-
tatea, că Europa toată era legată prin numeroase încrengături ce nu
aşteptau decât să fie explorate[190]. Aşa încât cei doi s-au cunoscut şi s-au
întâlnit de mai multe ori. A treia oară se interferează Pippo Spano cu
povestea Celor O Sută şi datorită lui Contador şi a zvonului că grupul
lui Patazzi ar fi devenit o sucursală a Ordinului Dragonului Doborât.
Lumea este mică şi trebuie doar să-i găseşti culoarele prin care se întâl-
nesc diferitele ei puncte[191]. Cine ştie câte alte nume cunoscute ori

---

190 în paranteză fie spus, aşa cum lui Pippo (Filippo) i s-au atribuit origini
maghiare ori spaniole, el, de fapt, fiind născut într-o familie de mari negustori
din Florenţa, aşa şi înţeleptul a fost socotit ba florentin, ba englez, ba francez,
ba moldovean...

191 Ţine doar de priceperea şi de pregătirea celui ce încearcă să pătrundă în
acele canale să dea de itinerarele cele mai neaşteptate unind lumea toată. Despre

uitate corespondează, pe căi nebănuite, între ele, deci şi cu Cei O Sută?
Iar punctul de referinţă — unul dintre nodurile unde se întâlnesc toate acestea — scribul a izbutit să-l identifice în spatele zidurilor atât de impenetrabile ale Palatului Bosci, însă şi în legătură cu două personaje la care se aştepta mai puţin pentru asemenea roluri: Raoul Bosci şi Nătăfleţul! A fost de parcă ultimul Bosci ar fi apucat să-i transmită misiunea sa pruncului abia născut, asigurând continuitatea în ceva ce scribul, amintind de Raoul, în descrierea vieţilor Celui de AI Şaptezeci şi patrulea şi a Celui de Al Şaptezeci şi cincilea, nici măcar n-a bănuit că ar fi existat.

In lumea aceasta mică — îngrădită de însuşi Dumnezeu cu un gard impenetrabil de timp şi spaţiu — după ce l-a exilat pe Adam şi pe urmaşii acestuia —, diferiţii muritori, diferitele organizaţii, diferitele state se atrag ori se resping. Aceste atracţii şi aceste respingeri mişcă tot ce se petrece pe atomul numit Terra. Oamenii se atrag în scopuri nobile ori mânaţi de interese meschine, pentru a obţine un lucru sau altul, pentru o coroană din fum aurit sau pentru că doar aşa îşi pot asigura conştiinţa de sine; în acelaşi timp, oamenii se resping cu cei ce doresc acelaşi lucru ori văd în aceia o piedică în calea propriei

satis-
facţii. Să luăm, pe rând, câteva elemente şi să încercăm să găsim cori-
doarele subterane care au pus în legătură diferiţii muritori, diferitele
organizaţii, diferitele state ce se atrag ori se resping unele cu celelalte.
Un exemplu ar fi fost misterioasa frăţie a contelui Patazzi, despre care
doar şoapte precaute sugerau din cine era formată şi ce scopuri urmărea.

„Cei O Sută", un critic binevoitor a notat că ar fi „o istorie culturală a omenirii
de la căderea Babilonului şi până în prezent". Exagerare evidentă: bietul scrib
n-a fost în stare să descopere marea majoritate a gurilor de canal pe lângă care
a trecut la doi paşi. Ce fel de „istorie culturală a omenirii de la căderea Babilonului şi până în prezent", atâta vreme cât şi aşa mult prea lunga poveste
este lipsită de personajele cele mai reprezentative? De exemplu, nu se pome-
neşte niciun cuvinţel despre războaiele dintre englezi şi francezi şi Fecioara din
Orleans, ori despre Botticelli şi marii artişti ai timpului... în dramul de minte
care i-a mai rămas, scribul nici măcar n-a sperat la un renume pe măsura scrie-
rilor acelui critic prea înflăcărat. (Noroc doar că majoritatea specialiştilor nici
măcar n-au amintit despre Cei O Sută...)

Patazzi a venit în Toscana la sfârşit de trecento şi nimeni nu ştia dacă organizaţia sa a existat şi înainte. In afară de abatele Contador şi de... Pippo Spano, era greu de afirmat cu certitudine cine dintre cei ce frecventau acele cercuri era cu adevărat membru al frăţiei, pentru că toţi aceia erau oameni de lume şi se amestecau în saloanele vremii cu persoane ce nu făceau parte din organizaţie. Scribul ştie cu certitudine doar că şi ultimul Bosci a fost membru activ, dat fiind că nu a pregetat să-şi ajute un frate, cu riscul, ulterior dovedit, de a-şi pierde toată averea şi de a-şi compromite întregul viitor. Şi înţeleptul este de presupus că a făcut parte din societatea atât de secretă şi de misterioasă, fiindcă, o vreme, Al Şaptezeci şi cincilea părea să fi fost nedespărţit de Raoul Bosci. Nu ştim dacă înţeleptul, devenit episcop şi angrenat în numeroase misiuni diplomatice, a continuat să apere interesele grupului Patazzi, însă fiului său Contador i-a arătat mult interes. Stă scris în rândurile despre Cel de Al Şaptezeci şi cincilea: „Ulterior, Roberto, tânărul diacon din preajma lui Garante, a intrat în slujba episcopului pe care scribul l-a numit înţeleptul. El, împreună cu acel Valentino, barcagiul care a reuşit să-l scoată din Roma pe papa Eugen al IV-lea, au

devenit oamenii de încredere nedespărţiţi de Cel de Al Şaptezeci şi cin-
cilea şi sunt mereu amintiţi în această calitate şi de Humilliatus." Numai că amândoi, înainte de a-i sluji cu atâta devotament pe episcop şi pe fiul acestuia, şi-au găsit refugiul în castelul lui Patazzi de lângă Siena, unde s-au ascuns o vreme, în calitate de grădinari. Apoi, când Roberto a ajuns să doarmă în aceeaşi odaie cu Nătăfleţul, s-a ocupat mai mult de Al Şaptezeci şi şaselea decât de tatăl acestuia.

în perioada în care Pippo Spano a devenit *Ozorai Pipo,* ni se semna-
lează un conflict între el şi Sigismondo Malatesta, care, prin Francesca, era rudă cu Nătăfleţul. Dar s-a întâlnit şi cu tatăl acestuia, servind cu arma ceea ce episcopul pregătea cu diplomaţia. Cauzele conflictului, dacă ar fi să dăm crezare bârfelor vremii, ar fi pornit de la o poveste de alcov. Aşa că Malatesta părăseşte Ordinul Dragonului Doborât, însă nu şi pe cel al Cavalerilor Sfântului Mauriciu. Unde cei doi rivali se reîn-
tâlnesc. Nătăfleţul, prin mărturia lui Gianni Vengeri, povesteşte pe larg cât de complicate erau relaţiile între cei doi cavaleri care într-un loc erau duşmani, iar în altul fraţi. Povesteşte chiar şi lucruri pe care nu le

poţi şti decât dacă ai fost de faţă. De unde ştia Nătăfleţul acele multe, prea multe, amănunte? Malatesta îl dispreţuia profund, iar pe Pippo n-a avut de unde să-l cunoască. Decât dacă, din nou, a trăit evenimentele prin înţelept, cel care a colaborat cu amândouă personajele în diplomaţia florentină, dar şi în cea îndreptată împotriva turcilor în Balcani.

Mai ştim că abatele Contador a fost unul dintre foarte puţinii oameni care au avut acces în Palatul Bosci şi că a pătruns chiar şi în odăile de la ferestrele cărora Sfinxul din Florenţa supraveghea cetatea.

Iniţial, abatele şi-a făcut intrarea prin Raoul. Şi când ultimul Bosci a căzut la pat, dar şi înainte, când tânărul nu mai dispunea nici măcar de surse pentru a se întreţine, abatele i-a adus cele necesare supravieţuirii. De nepotul de nici doi ani al Omului din fereastră, Contador a început să fie preocupat abia când (în prezenţa sa) Raoul Bosci a trecut în nefiinţă. Toată grija faţă de ultimul Bosci a transferat-o celui mai tânăr dintre Cei O Sută, încât e evident că Palatul Bosci era important pentru Contador şi pentru cei pe care îi reprezenta. Cum există suficiente dovezi că relaţia sa cu Nătăfleţul nu s-a întrerupt vreodată, scribul tinde să creadă că izvorul niciodată secat al averilor Omului din fereastră se revărsa şi în societatea lui Patazzi. Despre Omul din

fereas-
tră, se ştie că n-a făcut parte, de la venirea sa la Florenţa, din niciun
grup de influenţă şi că era inutil să încerci să-l atragi într-una sau în
altă partidă. în legătură cu misiunile fiului său, nu cunoaştem decât
puţine aspecte. Iar, biografia Nătăfleţului e acoperită de conotaţiile
poreclei şi de renumele mizerabil pe care i l-a împrăştiat fiul său, Al
Şaptezeci şi şaptelea. (Legendele despre fricile Nătăfleţului, intrate în
proverbe, s-au dovedit atât de puternice, încât i-au acaparat cu totul
imaginea.)

Dacă misteriosul conte Patazzi a pătruns în istoria Toscanei cu mulţi
ani înainte de a-şi face Cei O Sută apariţia în Florenţa — în 1411 —,
în alt loc al planetei, Sigismund, regele Ungariei (din 1387), viitor rege
romano-german (din 1410), viitor rege al Boemiei (din 1420), viitor
purtător al „coroanei de fier" a Lombardiei (din 1431) şi viitor împărat
romano-german (din 1433), împreună cu Barbara de Cilii, îşi fondează,
în 1408, ordinul, ca reacţie împotriva reformei husite. Numai că Jan
Hus pleacă să-şi limpezească situaţia la Conciliul de la Konstanz abia

în 1415. Pleacă bazându-se pe o scrisoare de liberă trecere tocmai din partea lui Sigismund, scrisoare de liberă trecere *pentru dus şi întors.* Asta după ce acelaşi Sigismund îşi fondase ordinul cu şapte ani mai înainte tocmai cu scopul de a lupta împotriva lui Hus şi a tot mai multor adepţi ai aceluia! Aşa că scrisoarea aceea n-a fost decât un paşaport pentru rugul din cetatea Gottlieben pe Rin, cetate aparţinând episcopului din Konstanz, unde reformatorul ceh va fi ars de viu la 6 iulie 1415. Ceea ce dovedeşte că Sigismund şi-a planificat din timp acţiunile, că a avut răbdare să le ducă la capăt şi că a ştiut să adune în jurul său, (şi) prin statutul de frăţietate, cele mai diverse şi cele mai eficiente forţe ale vremii. Aşa se explică şi ascensiunea sa neîntreruptă spre noi şi noi demnităţi, până la cea mai înaltă dintre cele lumeşti, cea de împărat romano-german. Că ţintele sale au fost de durată şi că doar ele au contat pentru el o dovedeşte şi faptul că a primit coroana imperială din mâinile papei, după ce, vreme de veacuri, predecesorii săi nu s-au mai bucurat de asemenea favoare. Apoi l-a părăsit şi pe papă, la fel ca şi pe Jan Hus. La noua societate, au aderat figuri importante ale vremii, dar şi persoane cu statut discret. Ca în orice ordin ce se respectă, regula conspirativităţii era cea care-i dădea prestigiul, doar că membrii

ei pur-
tau la lumină însemnele: dragonul doborât înfăşurat în jurul gâtului
aparţinătorului frăţietăţii şi cu capul căzându-i pe piept. Nici asta nu
era ceva nou: şi cavalerii templieri, şi cavalerii ioaniţi, şi cavalerii teu-
toni îşi etalau cu mândrie apartenenţele, fără a elimina prin aceasta
convingerea celor mulţi şi neiniţiaţi că mai existau şi alte persoane
făcând parte din confrerie, stând în umbră şi colectând cu grijă orice
referire folositoare ori dăunătoare frăţietăţii lor. Printre ei, Amedeo
al VlII-lea, contele de Savoy, ridicat la rangul de duce de către acelaşi
Sigismund. Când Amedeo fondează, la rândul său, în 1422, Ordinul
Sfântului Mauriciu, el venise la mănăstire purtând pe piept Dragonul.
Dar renunţă la el[192], „în semn de retragere totală din lume". Retragere
la Dumnezeu, pe care să-l slujească prin intermediul propriului său
ordin, cel al Sfântului Mauriciu. Şi, la fel cum Sigismund a pregătit din

192 II transmite, împreună cu înlreaga-i avere, fiului său Ludovic (Ludwig),
pe atunci în vârstă de doar nouă ani.

vreme doborârea lui Jan Hus şi a adepţilor aceluia, aşa şi Amedeo a venit „întâmplător" în mănăstirea Ripaglia, pe malul lacului Geneva, însoţit de şase cavaleri. Cavaleri despre care se ştie prea puţin, dar se pare că şi ei erau (foşti?) membri ai Ordinului Dragonului Doborât.
Or, pentru a iniţia o nouă confrerie, tradiţia cere, în cele mai multe cazuri, şapte cavaleri fondatori. In lista găsită de scrib, numele unuia dintre aceştia apare mâzgălit până la ilizibil. (Poate de aceea, în alte câteva surse, se vorbeşte că Amedeo ar fi fost însoţit în recluziune doar de cinci tovarăşi.) Despre acel loc lipsă din şir s-a mai făcut vorbire. Să vedem crezul cavalerilor Sfântului Mauriciu, aşa cum este păstrat în Codex Parisiensis şi cum ni I-a lăsat Eucherius din Lyon cu o mie de ani înainte de a ajunge ducele de Savoy la Ripaglia. Sub deviza: Recu-noaştem că suntem creştini; creştinilor nu ne vom opune niciodată", membrii ordinului jură: „împărate, e adevărat că suntem soldaţii tăi, dar nu mai puţin — o recunoaştem deschis — suntem în slujba lui Dumnezeu. Ţie îţi aparţine curajul nostru în război, Lui viaţa noastră fără de prihană. Tu ne dai solda pentru osteneala noastră, El ne dăruieşte începutul fiecărei vieţi. Nici măcar la poruncă imperială nu avem voie să

ne tăgăduim Dumnezeul şi Creatorul, Dumnezeu care şi ţie îţi este Dumnezeu şi Creator, fie de accepţi sau nu (acest adevăr). De nu ne vei obliga să-L jignim printr-o asemenea faptă de sânge, te vom sluji şi pe mai departe cu credinţă, aşa cum am făcut-o şi până acum. în caz contrar, îl vom asculta mai mult pe El decât pe tine. împotriva oricărui duşman, îţi oferim braţul, dar s-o mânjim cu sânge nevinovat ne contravine convingerilor. Dreapta noastră luptă împotriva celor fără de Dumnezeu şi împotriva inamicilor, dar pe cei cucernici şi pe concetăţenii noştri nu-i măcelăreşte. Noi ridicăm armele pentru concetăţenii noştri şi nu împotriva lor. Noi am luptat din convingerea fidelităţii noastre, dar cum am putea menţine această fidelitate, dacă i-am refuza aceeaşi fidelitate Dumnezeului nostru? înainte de toate, l-am jurat lui Dumnezeu, abia apoi comandantului militar. Nu ai putea avea încredere în cel de-al doilea nostru jurământ, dacă l-am încălca pe primul."

însă mai scrie Ia AI Şaptezeci şi cincilea: „Cavalerii Sfântului Mauriciu au reprezentat un ordin călugăresc militar, însă cu o activitate predominant religioasă. Marele maestru a insistat asupra învăţăturilor

esoterice, el fiind convins că sufletul nu moare şi că răposaţii încearcă din răsputeri să comunice cu viii, dar că cei rămaşi pe pământ nu le răspund din pricina unor preconcepţii încetăţenite de veacuri". La fel credea şi Nătăfleţul. Numai că acesta s-a născut doar cu trei ani înainte ca Amedeo să-şi fondeze ordinul său în A.D.1422. Să se fi aflat fiul înţeleptului din nou într-un alt trup? Că a fost amestecat în vreun fel am aflat iarăşi ceva mai târziu, din biografia Martirului. Care a tăgăduit implicarea tatălui său în naşterea Ordinului Cavalerilor Sfântului Mauriciu „pentru că individul acela a fost mult prea laş pentru aşa ceva". Să fi mâzgălit AI Şaptezeci şi şaptelea numele din lista membrilor fondatori? *Scribul se află abia în anul 1422, iar Martirul se va naşte abia şaisprezece ani mai târziu...*

între timp, Sigismund şi-a urmat cu aceeaşi meticulozitate drumul spre coroana imperială, acumulând deja mai multe înalte titluri decât le-au permis pictorilor ce l-au imortalizat să i le pună în ovalul ce-i circumscria portretele. Crearea ordinului şi preluarea crezului recuperat de Eucherius din Lyon (şi el la două sute de ani după martiriul lui Mauriciu şi al camarazilor săi) cu un mileniu mai târziu nu este întâmplătoare. Amedeo a intrat în graţiile lui Sigismund şi s-a văzut

răsplă-
tit, încă în 1416, când a fost ridicat la rang de duce. însă, asemenea suveranului, nici Amedeo nu s-a mulţumit niciodată cu puţin. El uită originea nubiană a Sfântului Mauriciu — aşa cum mai apare acela în statuia colorată de la Magdeburg — şi, după patru veacuri, îi dă o obâr-
şie locală, din nordul Alpilor. Unirea cu Dumnezeu, în cadrul reclu-
ziunii celor veniţi la Ripaille, are şi un apendice foarte important: con-
topirea marelui maestru cu însuşi Sfântul Mauriciu. (Şi, atunci, cum să fi fost Amedeo un personaj cu pielea închisă? Mai ales că nu ne aflăm nici la dAgaun [Acaunus], locul unde ar fi suferit martirajul Mauriciu şi soldaţii lui şi nici la Magdeburg.) Legenda larg încetăţenită, cum că ducele de Savoy ar fi ales o viaţă de eremit, după ce şi-a pierdut soţia şi primii trei copii, iar cel mai mare fiu rămas în viaţă nu promitea nici el să trăiască prea mult[193], este la fel de nepotrivită realităţii ca şi

193 într-adevăr, Amedeo îşi lasă titlul şi averea lui Ludovic (Ludwig), al doilea său fiu în viaţă şi care avea să trăiască peste cincizeci de ani, în vreme ce fratele

cognomenul de „Pacifistul", care i-a fost atribuit. în primul rând că ducele n-a fost prea credincios, lucru pomenit de mulţi autori, mai ales când, conform aceloraşi legende, ar fi refuzat („din modestie") demnitatea papală. în al doilea rând, că L-a găsit pe Dumnezeu în viaţa de pustnic. Ambele afirmaţii sunt făcute pentru a-1 legitima ca suveran pontif al Apusului. Dar cel mai limpede apare nepotrivirea când Mauriciu-Amedeo îi atrage decis atenţia lui Maximian-Sigismund că în primul şi în primul rând va asculta de Dumnezeu şi abia apoi de stăpânul lumesc. Iar poruncile Celui de Sus nu sunt întotdeauna la fel interpretate jos, pe pământ. Totuşi, ceva mai multe decât ceilalţi muritori le ştie cineva care s-a dedicat cu totul prăznuirii Lui. Printre aceştia, şi ducele care a renunţat la titlurile şi averile laice pentru căutarea Atotputernicului. Aşa că Amedeo era acum în stare să deceleze voinţa divină. (Aşa cum împăratul lumesc ştia mai puţin.) Şi, într-adevăr, Mauriciu-Amedeo licitează şi obţine ceea ce-şi doreşte. Şi ceea ce convine ambelor părţi: Sigismund merge la papa de la Roma, se lasă încoronat împărat romano-german, ceea ce îi conferea puterea venită chiar din mâinile locţiitorului lui Iisus pe pământ, după care pleacă la Basel şi îl împinge în faţă pe Amedeo drept antipapă. („Nu numai papa l-a

făcut
pe împărat, ci şi împăratul l-a *făcut* pe papă.") Şi toate astea deşi Sigismund moare subit în 1437, în vreme ce Amedeo devine antipapă
abia în 1439... Al Şaptezeci şi şaselea ştia toate astea şi a constatat că,
nici în afara lui, rânduiala lumii nu ţine cont de stricta cronologie. Timpul a fost făcut pentru omul căzut în păcat şi nu pentru Dumnezeu.

Cum să fi rămas Sfântul Mauriciu un soldat cu pielea tuciurie, când
scrie în capitolul dedicat înţeleptului că Amedeo punea mare preţ pe
curăţenia sângelui şi că „încă în vara Iui 1430, aflat la castelul din
Chambery, publică *Statuti Generali,* un text ce prevestea din plin...
legile antievreieşti de la Niirnberg? Evreii erau condamnaţi să trăiască
izolaţi de creştini şi să poarte semne distinctive. Până la Hitler, papa
Paul al IV-lea va emite în 1559, «Index Librorum Prohibitorum» care

mai mare, Amedeo de Savoy, prinţ de Piemont, nu va atinge nici vârsta de douăzeci de ani.

va folosi drept bază documentul lui Amedeo pentru a legifera un regim şi mai dur pentru evrei, introducând chiar şi termenul de «ghetou». Cum pentru un papă, ultimul antipapă a rămas prilej de inspiraţie, este de crezut că îi lega mai mult decât simplul antisemitism, Paul al IV-lea fiind şi unul dintre cei mai extremişti fanatici naţionalişti din istorie."

Mai mult, Amedeo rescrie întreaga istorie şi îşi găseşte strămoşii printre părinţii fondatori ai creştinismului, unii „înaintea lui Hristos şi prevestindu-L". Aşa că ducele de Savoy îl face pe Sfântul Mauriciu de obârşie din Valais, în nordul Alpilor.

— Lucrurile sunt atât de complicate, încât omul nu le poate decât interpreta, dându-le un sens personalizat, se smiorcăia Nătăfleţul. Scaunul acesta reprezintă cu totul altceva pentru mine decât pentru tine. Numai Dumnezeu ştie cu precizie ce este un scaun, în vreme ce eu îl consider doar drept obiectul pe care mă aşez să mă odihnesc, iar tu, trecând pe lângă el, abia de-1 iei în seamă, atât cât să nu te loveşti de el. Al Şaptezeci şi şaselea stătea pe scaunul lui preferat şi gândea la toate astea...

Gândea la tatăl său, un om atât de înţelept pe cum îi era cognome-

nul şi atât — nu de tolerant — de înţelegător. (Un înţelept nu poate fi decât înţelegător...) Tatăl care a stat şi alături de Amedeo-Felix al V-lea, şi alături de evreul Ţipor.

„în vara lui 1430, aflat la castelul din Chambery, [Amedeo] publică *Statuti Generali,* un text ce prevestea din plin... legile antievreieşti de la Ntirnberg. Evreii erau condamnaţi să trăiască izolaţi de creştini şi să poarte semne distinctive." Dar Amedeo-Felix nu-1 respingea nici el pe Ţipor. Iar evreul, după ce Amedeo a renunţat la poziţia de antipapă şi a revenit la Florenţa în calitate de cardinal, l-a regăsit şi aici. Ţipor, alături de înţelept, a devenit unul dintre cei mai importanţi consilieri ai lui Pius al II-lea. „Ţipor nu sabota ideile înţeleptului, însă căuta, de fiecare dată, soluţiile cele mai puţin scumpe pentru neamul său. Pe lângă aceste discordanţe dintre cei doi, se şoptea că fiecare pas era analizat şi de confreria bănuită, aşa că forma finală a sfaturilor date papei erau rezultatul a mult mai multor considerente. Ca să nu mai amintim că deciziile, până la urmă, erau luate tot doar de Piccolomini însuşi, papa Pius al II-lea."

Aşa scrie în dreptul vieţii Celui de Al Şaptezeci şi cincilea, tatăl

Nătăfleţului. (Când a plecat din Italia, salvându-şi viaţa sa şi a conaţionalilor săi cu ajutorul înţeleptului, dar şi cu cel al averilor părăsite în mâinile cardinalilor, lui Ţipor i s-a mai permis să celebreze un *Gezerot Tatum,* liturghia evreiască pentru cele peste 5 000 de victime ale începutului primei cruciade...) Dar tot Ţipor a fost şi cel cu ajutorul căruia abatele Contador „s-a jucat" cu Omul din fereastră[37]. Existau cu

[37] Scrie în biografia Omului din fereastră: „In cazurile obişnuite, aprovizionarea Palatului Bosci se făcea prin intermediul armatei de servitori. Cei mai privilegiaţi negustori ajungeau cel mult la Rodolfo. Şi atunci când apărea un litigiu, cazul ajungea tot în faţa lui Rodolfo, majordomul care a preluat comanda supremă în numele stăpânului, al Sfinxului Florenţei, la care nu penetra nimeni. Nimeni în afară de Contador şi de Ţipor. Dacă acesta din urmă era acceptat pentru a realiza cu Al Şaptezeci şi patrulea un joc doar al lor, Contador se afla de faţă în calitate de... arbitru. Lucrurile se desfăşurau astfel: Ţipor intra în odaia întunecoasă, tuşea pentru a-şi anunţa prezenţa (deşi nu era nevoie...) şi se aşeza pe un scaun pregătit lângă uşă pentru el. După o vreme, îşi făcea apariţia şi abatele. Urma o pauză lungă, despre care pretindea că era un schimb de replici fără cuvinte între gazda sprijinită de pervazul ferestrei şi evreul ce părea că a aţipit scufundat în scaunul său cu spetează înaltă. Semiîntunericul din încăpere era amestecat cu mirosurile dulci-amărui ale unor beţişoare aduse

din India şi care ardeau în suporturile lor din fildeş decorate cu elefanţi, maimuţe şi cu figura burduhănoasă a lui Buda. Alături, într-o butaforie din metal nobil şi pietre irizând puternic, o cascadă minusculă şiroia neîncetat, recipientul fiind astfel gândit încât se autoalimenta continuu, realizând un tip de *perpetuam mobile* imaginat şi construit de către Cossimo Locatti şi vândut pe bani grei pentru uzul personal al Omului din fereastră. Semiîntunericul, acel miros, precum şi şipotul neîncetat al apei din micuţa cascadă acţionau asupra simţurilor celui ce intra în acea încăpere şi îi provoca o stare pe care, mult mai târziu, Braid o va numi «hipnoză». O stare care nu-i era străină lui Contador, membru al grupului Patazzi. Dar o stare greu suportată de un nou-venit, bun pretext pentru ca Rodolfo să nu-i permită nimănui să-i conturbe stăpânul. «Odată, se justifica majordomul oaspeţilor insistenţi, o femeie a intrai în camera LUI şi, după numai câteva clipe, a leşinat . A fost nevoie să fie scoasă repede şi doar Dumnezeu a vrut ca ea să nu moară pe loc. Şi doi nobili cavaleri din Franţa au păţit amândoi acelaşi lucru!» Nimeni n-a verificat veridicitatea celor spuse, dar nici n-a mai stăruit altcineva să pătrundă în acele încăperi. Nu se ştie niciodată: «Dar dacă o fi chiar aşa cum spune servitorul?» Jocul Omului din fereastră cu Ţipor continua în cadrul unui ritual niciodată călcat: fără a se scoate un cuvânt — gazda nici măcar binevoind să-şi întoarcă faţa spre oaspetele

adevărat şi fiinţe vii livrate de Ţipor în Palatul Bosci? Oameni? Ce fel de oameni? Conspiratori? Conspiratori pentru cine? Şi pentru ce? Sfinxul de pe zidurile Palatului Bosci tăcea. Personajele se intersectează, ba se şi întrepătrund. Secolul Nătăfleţului a fost secolul societăţilor secrete. Societăţile secrete au menirea de a scoate din masa mare de oameni câţiva indivizi pentru anumite scopuri. Dar chiar şi între acele confrerii există, iată, „coridoarele subterane care au pus în legătură diferiţii muritori, diferitele organizaţii, diferitele state ce se atrag ori se resping unele cu celelalte". Confreria lui Patazzi şi a lui Contador, Ordinul Dragonului Doborât, Ordinul Sfântului Mauriciu...

ei. După o vreme, Ţipor părea că se trezeşte din aţipeală şi pleca. Pleca şi Contador. Apoi, după o vreme mai lungă sau mai scurtă, în funcţie de ce îşi imaginase Al Şaptezeci şi patrulea în răstimpul în care cei doi au fost de faţă, evreul îi aducea lui Rodolfo un obiect, un mic animal ori un «gând materializat» (Juan Contador). Nimeni nu ştia exact cu ce se înfăţişa Ţipor, totul fiind aşezat într-un cufăr masiv pe care-1 cărau doi zdrahoni de-ai negustorului. După ce lăsau geamantanul în faţa uşii, majordomul îl împingea în odaie. Pe urmă apărea şi Contador, primea înapoi cufărul gol şi citea de pe figura servitorului de taină dacă i-a fost. livrat stăpânului ceea ce se aşteptase ori dacă acela a fost înţeles greşit. Dacă da, dacă Omul din fereastră se arătase mulţumit, abatele primea contravaloarea în bani şi i-o transmitea negustorului. Dacă nu, dădea el o sumă de florini cât îi indica majordomul, florini pe care îi recupera fără nicio întârziere dc la Ţipor. Acesta a ieşit foarte rar în pierdere, recunoaşte Contador, Ţipor fiind

capabil să satisfacă şi cele mai ciudate dorinţe. Puţină lume ştia de acest joc, iar cei ce l-au aflat au încercat să-i descoasă pe cei doi hamali despre conţinutul livrărilor lor. Insă nici hamalii nu ştiau mai mult decât că, uneori, cufărul era foarte greu, pe când, alteori, părea să fie gol, că uneori aveau impresia că duc ceva prost împachetat, fiindcă se lovea la fiecare pas de unul sau de altul dintre pereţi, iar, altă dată, li se părea că transportă fiinţe vii. Mai ales această ultimă afirmaţie lăsa drum liber oricărei ipoteze. Insă ce ipoteză părea să mai mire, atunci când era vorba de asemenea personaje? Şi cine să aibă curajul să le mai aducă astfel de acuze? Cel mult Fra Gregorio, însă acela nu s-a temut să învinuiască şi personaje cu funcţii mai înalte, motiv pentru care a şi sfârşit aşa cum a sfârşit. Dar chiar şi Fra Cîregorio vorbeşte, referindu-se la acest subiect, cu prudenţă: nu pentru că i-ar fi fost frică, ci fiindcă recunoştea că nu exprimă decât ecoul unor zvonuri şi că nu are dovezi suficiente pentru a jura în faţa lui Dumnezeu că toate acele întâmplări erau şi reale. El, Fra Gregorio n-a fost vreo dată martor ocular la acele fapte. Măcar de atât l-a scutit Bunul Dumnezeu!"

Coridoare făcând legătura între destinaţii pe care este greu chiar şi să le bănuieşti. Amedeo al VlII-lea, teoreticianul luptei împotriva evreilor, şi evreul Ţipor, Omul din fereastră imposibil de racolat la vreo partidă şi Condador, intrigantul. Amedeo şi înţeleptul. Coridoare de trecere şi niciodată trasee cu o destinaţie finală. Aşa încât, având o călăuză bună, poţi ajunge de la oriunde la oriunde. Chiar şi din arestul Barbarei de Cilii, soţia împăratului Sigismund pregătindu-se de moarte, la contele Patazzi[194]. Există om care să fie un asemenea ghid?

Nătăfleţul era tot mai convins că el însuşi era acel Cicerone pătrunzând dincolo de pereţii timpului şi ai spaţiului cu preţul blestemului devorator al memoriei sale transcendentale, suportând să trăiască fără a avea cordonul ombilical tăiat şi acceptând neînţelegerea şi chiar batjocura celor din jur. Rătăcind prin nebănuitele coridoare subterane,

---

194 împăratul, simţind că i se apropie sfârşitul, n-a ajuns Ia aceleaşi concluzii ca şi soţia sa în legătură cu succesiunea. Şi, fiindcă a prins-o că ea nu era dispusă să cedeze, a mai apucat s-o trimită în arest. încă un semn că până şi co-fondatorii aceluiaşi ordin, care trebuia să unească pe cât de strâns posibil fraţii între ei, pot ajunge la conflicte, asemenea profanilor. Chiar şi când îi lega mai mult decât jurământul de intrare în confrerie. Chiar şi când erau soţi.

retrăind toate avatarurile strămoşilor săi. Odată a încercat să-i sugereze lui Roberto, servitorul credincios în grija căruia l-a dat înţeleptul, că se poate naviga liber în spaţiu şi timp. Iar lui Roberto, în loc să-l înfricoşeze o asemenea posibilitate, au început să-i strălucească ochii de încântare, visând cu voce tare o călătorie atât de simplă prin toate dimensiunile universului.

— Păcat doar că nu se poate, şi-a încheiat slujitorul reveria.

Să-i spună că se poate? L-ar fi crezut şi mai nebun, şi mai neputincios decât îl considerau oamenii şi aşa. Cine să conceapă că timpul şi spaţiul nu sunt doar pereţii ce înconjoară temniţa trupului muritor, ci chiar zidurile de apărare ale sufletului? Cât de mult cred oamenii în bunătatea lui Dumnezeu, dacă nu văd în limite decât constrângeri şi nu şi taluzuri de protecţie? Cui să-i fi spus Al Şaptezeci şi şaselea toate astea? Lui Rodolfo, căruia au început să-i sclipească ochii la gândul libertăţii necugetate, asemenea agitaţiei necontrolate şi plină de riscuri a pruncului gata să se lovească de orice? Nici cu propriul tată, cel

numit pe bună dreptate de toată lumea înţeleptul, fiul n-a avut mai mult succes, cu toate că părintele l-a privit lung, în vreme ce el încerca să spună şi să nu spună. De parcă i-ar fi răspuns că sunt lucruri pe care nu le putem rosti pentru că nu avem dreptul s-o facem.

Stând pe scaun în lumina soarelui pătruns în seră, Nătăfleţul se întreba cine, ce om ar putea înţelege că un perete — fie acela şi zidit din timp şi spaţiu — nu numai te închide, dar te şi apără? în niciun caz cel ce vrea să iasă neîngrădit.

Rodolfo, majordomul bunicului, s-a prăpădit cu mult înaintea stăpânului său.

în încăperea Omului din fereastră se afla un crucifix vechi, în care Mântuitorul avea picioarele alăturate, ţintuite în două cuie. Era singurul lucru pe care fidelul servitor nu-1 putea accepta, în contextul în care, de secole, toate crucifixele ţintuiau de cruce picioarele încrucişate ale lui Iisus cu un singur piron. Faţa Lui privea drept înainte şi capul nu-I cădea în jos a durere, aşa cum se înfăţişa Hristos lui Rodolfo, şi florentinilor, şi tuturor creştinilor din vremea aceea şi de mai târziu. Al Şaptezeci şi şaselea să fi avut vreo şase anişori şi a fost de faţă când slujitorul atât de credincios a primit porunca de a atârna acel crucifix pe

perete. Bunicul stătea în geam, ca de obicei, cu coatele sprijinite pe pernele aşezate pe pervaz şi supraveghea cu veşnica sa privire — şi încruntată şi uşor ironică — fojgăiala neîntreruptă de jos, de pe caldarâm. Nătăfleţul îl vedea din spate şi se mira cât era de scund bunicul, de parcă era alt om decât Sfinxul privit din stradă, care părea să fie mult, mult mai înalt. Nici măcar Nătăfleţul nu prea apuca să-l vadă pe bunic din faţă, cât se afla la doar câţiva paşi de el, fiindcă bunicul rar îşi întrerupea veghea asupra cetăţii. Şi nu şi-a întrerupt-o nici în după-amiaza aceea, când Rodolfo, cocoţat numai în ciorapi pe un taburet adus de la etajul întâi, încerca să fixeze agăţătoarea pentru crucifix.

Bunicul avea un fel aparte de a vorbi: un fel de şuierat care părea să treacă prin orice obstacol. Din stradă, când Sfinxul binevoia — e drept că foarte rar — să se adreseze cuiva, glasul i se auzea de parcă emiţătorul s-ar fi aflat la doar câţiva centimetri de receptor. Aşa că, deşi stătea cu spatele, vocea sa venea limpede până la servitor: „Nu acolo!",

„Mai la dreapta!", „Mai la dreapta!", „Mai!!!". Rodolfo trebui să coboare şi să mute taburetul mai încolo. „Nici chiar aşa! Nu vezi că, în felul acesta, Domnul Nostru nu se mai poate vedea din întreaga încăpere?" Şi, adresându-se Nătăfleţului: „Spune tu, dacă, de acolo unde te afli acum, mai poţi să-l priveşti în faţă pe Mântuitor? Nu, nu te mişca din loc! Ei? Vezi că nu poţi? El, desigur, poate, dar tu nu poţi!" Abia atunci a realizat nepotul că bunicul parcă avea un ochi şi în spate şi că sesiza totul ca şi cum ar fi stat cu faţa spre ei. Şi, între timp, „Puţin mai Ia dreapta!", continua să-l piloteze pe Rodolfo.

Crucifixul acela străvechi îi fusese adus Omului din fereastră de către Ţipor, iar majordomul era încredinţat că evreul i-a băgat în casă stăpânului un obiect de hulă.

— Nu aşa a arătat Domnul Nostru pe cruce! a răbufnit el, cel care, altădată, nu trăia decât să pună în practică fiecare gând al Celui de Al Şaptezeci şi patrulea[195].

---

195 Ca şi glasul său care părea capabil să penetreze orice obstacol, şi gândurile Omului din fereastră păreau să poată fi recepţionate de cei din jur. Altfel cum să-şi explice scribul „jocul" Celui de Al Şaptezeci şi patrulea cu Ţipor, atunci când acela „ghicea" ce-şi dorea stăpânul Palatului Bosci, fără măcar să spună un cuvânt. Probabil că acea particularitate extraordinară a Omului din

— Tu de unde ştii? a venit vocea acum ironică.

— Unde aţi mai văzut aşa un Crist?

— Acesta are vreo trei sute de ani.

— Nu-1 băgaţi în casă! mai îndrăzni Rodolfo. Evreul n-ar trebui să se ocupe cu asemenea lucruri! Evreii abia aşteaptă să-ţi bage hula în casă!

Atunci, pentru prima oară, a intrat sufletul Nătăfleţului în alt corp.

Poate din pricina mirosurilor oferite de beţişoarele orientale, poate din

fereastră de a-şi transmite gândurile altfel decât prin grai a fost şi forţa cu care a reuşit să influenţeze atâta vreme Florenţa şi pe florentini. Lucrurile se leagă: oamenii au simţit din plin acea putere şi, într-o lume în care fiecare fleac era pizmuit, Palatul Bosci şi bogăţiile legendare pe care le conţinea n-au fost niciodată ţinta vreunei încercări de a fi înstrăinate. Doar acel presupus urmaş al lui Raoul Bosci a îndrăznit să-şi revendice o parte a palatului, dar nici el n-a izbutit nimic. Drept urmare, Omul din fereastră nici măcar nu trebuia să deschidă gura pentru a se face înţeles, iar de o făcea totuşi, era numai atunci când dorea ca şi ceilalţi de faţă să-i priceapă mesajele.

pricina şopotului neîntrerupt al micii cascade, poate din pricină că s-a străduit prea tare şi prea multă vreme să-şi dea seama cum de poate bunicul să te vadă stând cu spatele la tine; copilul a adormit. (într-adevăr, atmosfera din încăpere conţinea un aer nefiresc şi îndemna, în cel mai bun caz, la somn. Poate că poveştile cu care i-a ţinut Rodolfo la distanţă pe cei ce insistau să intre la stăpânul său să fi fost adevărate. Era „o atmosferă halucinogenă", am spune noi azi.) Se făcea că băiatul s-ar fi aflat în acelaşi loc, lângă uşa din camera bunicului, iar majordomul tocmai ar fi introdus în încăpere cufărul lăsat la intrare de către oamenii lui Ţipor. Stând de asemenea cu spatele, bunicul l-ar fi supravegheat pe Rodolfo în vreme ce acela ar fi scos lucrurile din geamantan. Rodolfo era obişnuit cu această îndeletnicire şi îşi mişca mâinile cu precauţie, întrucât s-a întâmplat nu o dată ca de sub un covor să apară un obiect tăios sau chiar un animal. în amintirea unor preparate extraordinare pe care înţeleptul le-a adus din bucătăria lui Jorje (celebrul bucătar al papei Calixt al IlI-lea Borja) şi cu care şi-a desfătat şi tatăl, acela, Omul din fereastră, poftea la delicateţurile din preparate aproape imposibil de găsit. Jorje se folosea în reţetele sale de

cele mai ciudate plante, ca şi de mici vietăţi, peşti şi animale exotice, iar Omul din fereastră, obţinând şi o carte de bucate, tânjea să se desfete şi el cu asemenea bucate. O dată, e drept că doar o dată, o fiinţă mică, nu mai mare decât un şoarece, a reuşit să evadeze din cutia cu găuri în care fusese adusă şi l-a muşcat pe Rodolfo de mână, iar acesta a făcut febră mare şi credea că va muri. După câteva zile i-a trecut, însă de atunci folosea mănuşi groase de lână la despachetat. Altă dată, a dat de obiecte cu marginile ca nişte lame de sabie. Era evident că trebuia să fie foarte atent. Mai ales că nu de puţine ori scotea din cufăr sticlărie fină şi cu atât mai casantă ori servicii din porţelan mai subţire ca frun-zuliţele unor muşchi. în ziua aceea, din cufăr a ieşit un corp solid, butucănos până nu l-a putut vedea, ci doar simţi cu degetele. Era un chip de om din lemn tare şi faţa aceea parcă i-ar fi şoptit ceva. îngrozit, Rodolfo l-a împins înapoi, l-a ascuns în lada în care a fost înfăşurat şi, după ce a scos celelalte obiecte, l-a trimis înapoi cu cufărul. însă, peste doar câteva zile, cu un alt transport, obiectul acela, care s-a dovedit a fi crucifixul ciudat cu picioarele Mântuitorului ţintuite în două cuie şi

cu chipul ridicat, a revenit în odaia Omului din fereastră. Şi, din nou, obiectul acela parcă ar fi dorit să-i şoptească, iar el iar a vrut să-l ascundă, doar că, de data aceea, stăpânul i-a poruncit să-l scoată la lumină.

— încă nu-ţi dai seama nici acum că nu poţi să ascunzi ce nu poate fi ascuns? l-a avertizat stăpânul, dovedind că a fost la curent şi la prima tentativă a lui Ţipor de a-i transmite ceea ce i-a cerut.

— Evreul, la fel cum a încercat să vă ucidă cu animalul care a ieşit mai repede din ascunzătoare şi m-a muşcat pe mine, a introdus acum hula în această odaie.

De data asta a fost copilul de faţă. Prima scenă probabil că a visat-o, şi-a spus Al Şaptezeci şi şaselea când s-a trezit, în sfârşit, în patul său. Desigur, fidelul Rodolfo l-a cărat pe braţe în dormitor.

însă atunci când i-a povestit totul majordomului, acesta a confirmat cuvânt cu cuvânt cele pe care i le relata puştiul, care n-a fost de faţă la prima scenă şi nici la întâmplarea cu şoarecele care l-a muşcat atât de rău pe Rodolfo, umplându-l de otravă. Mai mult chiar, copilul i-a relatat şi ceea ce i s-a părut că i-ar fi şoptit statueta. _

Nu, n-a visat totul, ci chiar a fost acolo! Altfel, de unde să ştie atâtea amănunte care chiar s-au întâmplat? Iar asemenea întâmplări au început să se repete tot mai des. De atunci i-a fost frică Celui de

Al
Şaptezeci şi şaselea să mai doarmă singur.

Nătăfleţului nu i-a ieşit din cap acea întâmplare. Şi nici următoa-
rele. Pentru că, după încă două-trei asemenea plimbări în afara corpu-
lui său, şi-a spus că, în fond, ar fi trebuit să fie bucuros: oamenii, după
câte ştia, au acces doar la prezent şi încearcă să-l priceapă cu ajutorul
amintirilor şi al faptelor provenite din istorisirile celorlalţi. Şi cu ce îi
prevestea acel prezent pentru viitor. Iar interpretarea amintirilor şi a
celor aflate de la alţii este atât de subiectivă... De aceea, mai fiecare
om are o altă înţelegere asupra celor ce-1 înconjoară şi numai terori-
zanta voinţă de apartenenţă la grup îl face să-şi modeleze percepţiile
în concordanţă cu ale celor din jur. Pe când el, copilul Al Şaptezeci şi
şaselea, a intuit că are parte de experienţe directe, bucăţile de experienţe
ale unuia plus bucăţile de experienţă ale altuia, bucăţi de experienţă
nemijlocită ale fiecăruia care apucă să fie şi care-1 apropie mult, mult

mai mult de adevăr, fiindcă el nu trăia doar un fragment de întâmplare, asemenea altor oameni, ci alte şi alte asemenea părţi dintr-un total care doar acela dă întregul înţeles al lucrurilor. Ar trebui să fie bucuros pentru darul primit, îşi tot repeta, însă spaima-i era prea mare şi-1 împiedica să-I fie sincer recunoscător Domnului. Dacă ştia cu atâta precizie întâmplări la care n-a fost de faţă şi nici nu i-au fost povestite, înseamnă fie că Dumnezeu a uitat să-i decupleze memoria de la ipostazele trecute, aşa cum a făcut cu toţi muritorii, fie că sufletul lui, al Celui de Al Şaptezeci şi şaselea, chiar pătrundea temporar în trupurile prin care lua la cunoştinţă amănuntele faptelor trecute[196].

Pe vremea aceea, Nătăfleţul n-a fost decât un copil având nevoie să-i limpezească cineva uimirile. Dar cine să se pricepă să-l lămurească, atâta vreme cât nimeni nu admitea că întrebările sale nu erau doar ipotetice, ci proveneau chiar din trăiri reale? Aşa că i se răspundea cu condescendenţă şi, atunci când el insista, i se recomanda să mai termine cu asemenea prostii. Numai înţeleptul nu I-a repezit, tatăl acceptând că totul este posibil, dacă asta este voinţa lui Dumnezeu,

---

196 Doar ale faptelor trecute? Există trecut şi viitor? s-a întrebat el, atunci când a întrezărit şi imagini din viitor.

doar că oamenii n-au dreptul să se pronunţe în domenii pe care nu le pot înţelege. Aşa că înţeleptul îl asculta cu bunăvoinţă, însă nu-i răspundea la întrebarea aceasta. In cazul tatălui său, Nătăfleţul nici nu putea insista, înţeleptul aflându-se mai mereu plecat în tot felul de misiuni, una mai importantă decât alta.

De unde, de la început , spaima Celui de Al Şaptezeci şi şaselea pentru trăirile conştiente din celelalte ipostaze? Pentru că, la început, cel ce mai târziu va fi numit „Nătăfleţul" chiar ar fi trebuit să fie bucuros: de exemplu, fiindcă şi-a câştigat o adevărată notorietate — efemeră, e adevărat — prin simţul său practic şi estetic deosebit: băiatul a fost capabil să indice soluţii tehnice uimitoare pe care el, Al Şaptezeci şi şaselea, nu le-a învăţat nicicând! Nu le-a învăţat, dar le-a trăit — lucru atât de greu de admis. într-o zi, tatăl său l-a dus în Palatul Senioriei unde se afla o machetă cu palatul pe care Giovanni di Bicci (tatăl lui Cosimo de Medici) a vrut, dar n-a mai apucat să-l ridice. Băiatul a

făcut o demonstraţie de estetică arhitecturală, lăsându-i pe adulţii aflaţi de faţă cu gura căscată, iar tatăl a fost felicitat pentru inteligenţa şi cultura precoce ale copilului. Înţeleptul a primit laudele, însă a rămas cu o privire enigmatică, al cărei sens doar fiul bănuia că-1 înţelege. Cele spuse de puşti nu erau decât cuvintele rostite de cei mai mari arhitecţi ai timpului, adunaţi în camera de lucru a papei Nicolae al V-lea pentru a comenta planurile renumitului lor coleg Alberti, în prezenţa unor înalţi ierarhi, printre care şi cel care avea să fie episcopul Al Şaptezeci şi cincilea. Acolo s-au spus fraze de genul „păgânii antici iubeau doar simetria, or, Dumnezeu ne-a dăruit o lume profund asi-metrică" sau „Dacă am avea doar corpuri ideale, aşa cum au spus păgânii greci, omul însuşi ar fi un ideal finit şi nu o fiinţă chemată să parcurgă drumul de iniţiere în cunoaşterea lui Dumnezeu". Şi soluţiile tehnice recomandate de maeştrii arhitecţi pentru macheta atât de dragă papei Nicolae le-a repetat copilul în prezenţa asistenţei uluite. Până şi vocabularul pe care l-a folosit era unul de cea mai strictă spe-cialitate, mulţi termeni nici măcar putând fi înţeleşi de notabilităţile, clericii, nobilii şi negustorii bogaţi aflaţi de faţă.

— Copilul acesta este un geniu, îl felicitau cu gesturi largi pe înţe-lept martorii scenei.

La fel s-a comportat băiatul, ajuns adolescent, când a comentat planurile pentru viitoarea biserică a Sfântului Spirit, fiind, se zice, de faţă şi arhitectul Brunelleschi, care avea s-o construiască. Se spunea că şi cele 38 de capele laterale ar fi fost amplasate la sugestia genialului băiat al înţeleptului.

în general, fiul episcopului putea rezolva în mod miraculos diferite probleme tehnice şi ar fi fost în stare de performanţe şi mai mari, dacă strămoşii săi direcţi ar fi avut îndeletniciri în acel sens.

Şi, tot atunci, a înţeles Al Şaptezeci şi şaselea că în cazul unor îndeletniciri practice, beneficiarii doresc doar ca ele să fie funcţionale, însă că lucrul bine făcut este foarte important doar pentru specialişti, pentru că doar ei îi cunosc regulile, pentru că doar ei îl înţeleg. Cât nu se ceartă maeştrii pentru amănunte ce li se par atât de importante şi care pentru martorii din afara breslei nici măcar nu sunt sesizabile. Nu, adevăratul geniu nu este geniu decât între genii.

Peste doar câţiva ani, succesul acela a fost uitat, iar locul „Geniului" a fost ocupat de „Nătăfleţ".

De ce nu şi-a folosit, şi mai târziu, Al Şaptezeci şi şaselea tainicul dar, cu care ar fi reuşit — poate — să cucerească oricând laurii gloriei? Scribul nu găseşte altă explicaţie decât spaima de neînfrânt ce-1 însoţea în călătoriile sufletului său în alte trupuri. O spaimă atât de mare aceea, încât îl împiedica să facă strategii eficiente şi să-şi exploateze neobişnuitele facilităţi, pentru a se bucura de ceea ce *se pare că numai lui îi era dat* între oameni. în loc de toate astea, el tot analiza şi iar analiza situaţia în care a ajuns. Analize care se ocupau de alte probleme decât de cele ale altora. Izolându-1 de lume şi făcându-l inapt pentru rutina traiului de zi cu zi. Asta cu toate că Al Şaptezeci şi şaselea n-a fost în niciun caz un nătărău. Dimpotrivă, cineva în stare să tragă concluzii coerente în privinţa avatarurilor nemaipomenite prin care trecea trebuie că a avut o inteligenţă cu mult peste medie. însă nu şi un făgaş al gândirii asemenea direcţiilor raţionamentelor celor mulţi. Şi cum ar fi putut fi altfel? De pildă, iată ce a descoperit Nătăfleţul — cu aceeaşi groază ce-1 însoţea în toate gândurile sale: în cazul lui, timpul chiar că nu avea nicio valoare. Scena din cabinetul papei Nicolae a avut

loc mai târziu decât cea de la Palatul Senioriei, unde a uimit el lumea prin extraordinara sa erudiţie[197]. Ceea ce înseamnă, îşi spunea Al Şaptezeci şi şaselea, că, eliberat de zidurile timpului şi ale spaţiului, acelea nemaiexistând în cazul său, orice succesiune devine iluzorie. Pentru el,

197 Nicolae al V-lea a fost papă între 1447 şi 1455, iar Calixt al III-lea între 1455 şi 1458. Al Şaptezeci şi şaselea s-a născut în 1419. Când a comentat machetele pentru doritul palat al lui Giovanni di Bicci, scribul a sugerat că ar fi avut vreo 15 ani; nu mult mai mulţi nici când l-ar fi inspirat pe Brunelleschi în arhitectura de la Santo Spirito; când, după scena cu crucifixul cel vechi din camera bunicului, a devenit pentru prima oară conştient de călătoriile în alte trupuri ale sufletului său, „să fi avut vreo şase anişori". O socoteală simplă ne arată anacronismele. Nicolae a ajuns pe tronul papal cu cel puţin 20 de ani după cele două episoade trăite *a priori* de băiat în Palatul Senioriei. Iar în privinţa scenei din camera Omului din fereastră, când se face trimitere la micuţa fiară care l-a muşcat atât de rău pe majordomul Rodolfo şi care a fost hărăzită a fi folosită într-una dintre reţetele celebrului bucătar al lui Calixt al III-lea, acela poate că, la momentul respectiv, să nici nu se fi născut încă.

pentru nepotul Omului din fereastră, totul se întâmpla simultan, în lipsa timpului care să aşeze evenimentele unele după celelalte. Asta, atâta vreme cât spiritul său călătorea dintr-un corp material într-altul, dar timpul rămânea prezent, iar fiul înţeleptului era din nou doar Al Şaptezeci şi şaselea. (Şi era, totodată, oricare dintre strămoşii săi.) Cum nu avea niciun control asupra direcţiei peregrinărilor sale, cum nu ştia niciodată încotro i se va îndrepta sufletul ce-i rătăcea asemenea unei corăbii fără vâslaşi şi fără pânze, fără cârmă şi fără catarg, spaimele copilului, apoi ale adolescentului, apoi ale bărbatului în toată firea erau justificate, încât scribul se miră iarăşi cum de acel personaj straniu n-a înnebunit cu totul. (Spaimele îi erau atât de nemiloase, încât îl paralizau, nelăsându-I măcar să-şi dorească una sau alta dintre ipostaze.)

De pildă, pe Ţipor, Nătăfleţul nu l-a văzut numai în anturajul tatălui său ori atunci când urca scările servitorilor din Palatul Bosci pentru a participa la *jocul* cu Omul din fereastră, ci l-a cunoscut şi datorită numeroaselor alte întâmplări. Giovanni di Bicci şi-a mutat abia în 1397 sediul central al băncii sale de la Roma la Florenţa. Şi Ţipor putea fi întâlnit atât la Roma, cât şi la Florenţa, cât şi la Konstanz. Unde a fost şi Al Şaptezeci şi cincilea, de care, pe vremea aceea,

Nătăfleţul se ţinea scai. Şi l-a întâlnit AI Şaptezeci şi şaselea pe Ţipor şi în tovărăşia lui Giovanni şi Piero de Medici, cei doi fii ai lui Cosimo de Medici şi nepoţi ai lui Giovanni di Bicci. Giovanni şi Piero erau de vârste apropiate cu Nătăfleţul şi au fost în acelaşi timp cu Nătăfleţul la mănăstirea camaldulensă Santa Maria degli Angeli, locul socotit cel mai select de învăţătură pentru copiii protipendadei. Deşi cei doi moştenitori ai Medicilor au rezistat mult mai mult acolo decât Al Şaptezeci şi şaselea, incapabil de a trăi între străini, păreau şi ei la fel de ciudaţi: deşi apţi de performanţe intelectuale surprinzătoare pentru vârsta lor, fiind bolnăvicioşi din cale afară, s-au adaptat şi ei cu multă dificultate lumii celei mari. De aceea, nu-i de mirare că, asemănându-se prin bogăţie şi prin inabilitatea de a se descurca singuri, între cei trei adolescenţi s-a legat o prietenie, atât cât sunt asemenea fiinţe capabile de a-şi manifesta sentimentele. Spre deosebire de Nătăfleţ, care se bucura de o avere despre care nici măcar el nu ştia mare lucru, dar care părea

că se dezvoltă mereu din ea însăşi, cei doi Medici au fost educaţi de mici pentru a prelua şi apăra prospera bancă, precum şi celelalte afaceri ale familiei. Şi în cine ar fi putut găsi Cosimo un instructor mai bun pentru copiii săi decât în Ţipor? Cosimo era mereu ocupat şi n-avea vreme să se ocupe de băieţi. In schimb, Ţipor, care se tot îmbogăţea văzând cu ochii (şi) datorită sistemului de asigurări pe care l-a conceput şi implementat în mai toată Europa, avea timp 24 de ore din 24 pentru orice i se cerea. Şi pentru băieţii Medici. Şi pentru băiatul Celui de Al Şaptezeci şi cincilea. Ţipor a fost unul dintre puţinii oameni — şi încă un străin, pe deasupra evreu! — care a avut mereu acces şi în acele două palate[198]. In reşedinţa Medicilor, Ţipor se

198 Reşedinţa Omului din fereastră şi Palatul Medicilor au avut multe puncte în comun. Masive şi impunătoare, n-au încercat să epateze. (Când Brunelleschi a făcut planurile unui edificiu prea grandios pentru gusturile lui Cosimo, proiectul a fost refuzat.) Iniţial, Medici au locuit în Palatul Bardi, dar, Ia revenirea din exil, şi-au construit un edificiu propriu. Ţipor a fost un obişnuit al casei şi în Palatul Bosci, şi în Palatul Bardi şi în noul Palat al Medicilor de pe Via Larga, colţ cu uliţa Ciori. Palatul Bosci avea multe similitudini cu noua construcţie: ambele au fost masive şi impunătoare, ambele se deschideau spre mai multe străzi, spre mai multe puncte cardinale, de parcă ar fi vrut să atragă tot timpul atenţia că din interiorul lor se poate observa şi supraveghea toată ceta-

amesteca şi cu mulţimea de artişti, printre care cu „subtilul" Puccio Pucci a fost chiar în relaţii strânse, deşi rolurile lor erau total diferite. Ţipor a fost (şi) cel care a livrat constructorilor numeroase materiale mai greu de procurat, iar Pucci avea misiunea de a-şi informa patronii de cele ce se vorbeau despre ei în cercurile culte. Când, mult mai târziu, evreul a fost arestat, pe vremea lui Pius al II-lea, de către cardinalul de Milano şi s-a pomenit pe punctul de a fi ucis, băieţii lui Cosimo de Medici, împreună cu prietenul lor din copilărie, Nătăfleţul, au găsit calea de a-1 mobiliza pe înţelept să-l salveze. Mai ales că Nătăfleţul asistase din trupul străbunicului, Cel de Al Şaptezeci şi treilea, Exorcistul, cum acela — obligat şi nu din plăcere — l-a trimis pe evreu la ştreang. Şi din corpul unui străbun mai îndepărtat, Cel de Al Şaizeci şi şaptelea,

---

tea; în ambele se presupunea că se află mari averi, însă şi opere de artă, ambele aveau o înfăţişare mai degrabă de „cetate în cetate" şi nu ofereau privitorilor niciun indiciu că ar fi fost doriţi ca vizitatori.

„Omul fără Dileme", a văzut cum acela l-a terminat pe Ţipor la Avignon. Ţipor a fost întotdeauna de folos o vreme şi întotdeauna periculos pentru afacerile viitorului. însă Nătăfleţului acele repetate
„crime justificate" i se păreau prea multe. Mai ales dacă erau exercitate
mereu asupra aceluiaşi individ. „Până la urmă, lucrurile astea nu se pot
termina pentru nimeni cu bine", se lamenta el. Iar cei din jur nu-i puteau înţelege nici aceste temeri.

Pornind de la un Ţipor cunoscut de un singur suflet din atâtea trupuri diferite, Al Şaptezeci şi şaselea a întâlnit, din nou, mai multe
personaje decât ar fi putut reţine memoria unui singur om. (Cu excep-
ţia celei a Nătăfleţului...) Printre aceste figuri, l-a reţinut (şi) pe Crescas
de Carrcassone (Guy Grassonet), bunicul celui ce va uimi lumea sub
numele Nostradamus. Asta s-a întâmplat după 1455 şi înainte de 1458, un reper uşor de stabilit, întrucât Gutenberg a scos primul exem-
plar al Bibliei sale la Strasbourg, la 23 februarie 1455, în vreme ce Guy
Grassonet, cu aprobarea arhiepiscopului de Arles, s-a creştinat în 1458,
devenind Pierre de Nostre-Dame. Ţipor l-a ştiut pe Grassonet încă de
la Mainz şi amândoi s-au interesat de munca lui Gutenberg. Tiparul cu
piese mobile nu era o cucerire complet nouă, el fiind aplicat deja cu
secole în urmă în Orientul îndepărtat. Ţipor însuşi a introdus într-un
cufăr pentru Omul din fereastră două volume provenite din Ţara

Soarelui Răsare ieşite dintr-un teasc cu semne mobile. De ce, ideea, deşi cunoscută, n-a fost adoptată mai de mult şi în Occident pare să se datoreze lipsei unei concepţii unitare despre obiectul carte. Pe de o parte, pentru copiştii din mănăstiri, caligrafierea unui manuscris nu era o simplă muncă de reproducere a unui text, ci, în primul rând, o datorie monastică şi o lucrare de iniţiere. Pe de altă parte, pentru cei dispuşi să dea chiar şi o vită pentru un op, cartea reprezenta un obiect de tezaur, mulţi dintre posesorii de biblioteci necunoscând literele.

Guy Grassonet şi Ţipor, doi evrei întreprinzători, văzând încercările lui Gutenberg, au simţit potenţialul unei extraordinare afaceri, ei înşişi fiind pasionaţi de lectură. (Ţipor nu s-a despărţit niciodată de un Talmud cu coperte din piele de viţel şi cu colţari şi închizătoare din argint incrustate cu desene florale. Dar şi de un fel de antologie de texte laice conţinând balade, sfaturi şi glume, manuscris care, pentru

derutarea unui curios nepoftit, era ascuns sub un titlul nevinovat: *Scrierea Sfântă*[199].) Aşadar, problema a fost mai mult tehnică, iar meşterul a fost mereu îmboldit să grăbească munca şi să înjghebeze o tiparniţă aptă de a tipări cărţi într-un flux cât mai mare. Ceea ce se ştie este că, după ce maşinăria a pornit , Gutenberg n-a prea fost capabil să profite de invenţia sa, neîmbogăţindu-se, deşi cărţile s-au răspândit într-o cantitate pe care nimeni n-a bănuit-o. Ceea ce nu se ştia — şi nu se ştie nici astăzi, însă ceea ce Nătăfleţul a aflat dintr-o călătorie prin trupul tatălui — a fost că Ţipor şi bunicul lui Nostradamus au reuşit, în doar câţiva ani, să vândă în toată Europa mii de exemplare din operele tipărite la Strasbourg. Iar preţurile, deşi cu vorbele de acum le-am

---

199 Chiar şi Ţipor era conştient că şiretlicul său s-ar fi dovedit absolut gratuit, în caz că ar fi fost cineva să-i înstrăineze volumul: 99 din 100 de bandiţi nu ştiau să citească şi ar fi luat manuscrisul doar fiindcă ar fi sperat că pol primi bani buni pe el. (După moartea dramatică a evreului — oare care dintre morţile sale? —, cartea a ajuns în gospodăria unui negustor bogat şi a stat zeci de ani deschisă la vedere pe un stativ special cumpărat pentru camera de primire, ca unul din obiectele de falã ale familiei din care niciun membru sau nu ştia literele sau, de atâta vreme obişnuit cu obiectul, n-a avui vreodată curiozitatea să şi citească textul.)

putea cataloga drept „dumping", erau încă mai mult decât atrăgătoare pentru negustorii noştri, întrucât cea mai mare parte dintre muşterii, încântaţi de regularitatea literelor, achiziţionau cărţile tot pentru a le expune la vedere şi a se lăuda cu ele în faţa musafirilor, aşa cum se făleau cu o ceaşcă din porţelan fin sau cu o broderie cusută la Anvers.

Scribul n-a amintit întâmplător acel oraş flamand. După ce Gutenberg a tipărit primul său volum, la Anvers, Christofell Plantijn (Plantin) începe să scoată cărţi în sistem industrial. Or, la Anvers, în marele cartier evreiesc, se spune, ar fi fost casa natală şi a acelui Ţipor despre care este vorba aici. Oricum, Ţipor revenea des în Ţările de Jos şi a fost cel care l-a determinat pe Plantin să-şi pornească afacerea. El şi Guy Grassonet. Numai că negoţul acelora cu tipărituri nu era bine văzut, iar mulţimii analfabete i se putea spune orice despre conţinutul textelor găsite mai tot timpul asupra celor doi evrei. Aşa că, de mai

multe ori, au fost învinuiţi că fac trafic cu lucrări diavoleşti[200]. Când Guy Grassonet a devenit Pierre de Nostre-Dame, lucrurile au părut să intre pe un făgaş mai favorabil. Totuşi aceleaşi pericole n-au dispărut cu totul şi au mai apărut din când în când. In 1562, chiar şi Plantin a fost acuzat că ar fi tipărit o carte cu conţinut considerat eretic, *fiind vorba despre reîncarnare,* şi doar norocul l-a ajutat să dispară pentru un an, după ce a fugit în ultima clipă, de s-a ascuns la Paris.

Pe Plantin l-a salvat ultrareligiosul rege catolic Filip al II-lea al Spaniei: flamandul primind însărcinarea şi sprijinul necesar pentru a scoate celebra *Biblia Polyglotta,* o Sfântă Scriptură în cinci limbi: în latină, în greacă, în ebraică, în siriană veche şi în caldeeană. O lucrare minunată, însă, aşa cum pretindea Ţipor, putea să fi fost scris orice acolo, pentru că muşteriii săi tot nu prea cunoşteau literele, darămite acele graiuri. Pentru Plantin, în schimb, lucrurile au intrat pe un făgaş prosper: regele Filip i-a oferit monopolul cărţilor pentru Spania şi pentru toate posesiunile acesteia[201]. Ceea ce i-a îngăduit editorului să

200 „Evreii abia aşteaptă să-ţi bage hula în casă!", a spus şi Rodolfo, repetând ceea ce zicea mai toată lumea.

201 Desigur, pentru cărţile religioase, celelalte texte nefiind considerate decât îndeletniciri pentru destrăbălarea vulgului, asemenea zarurilor. „Cu zarurile îţi

scoată în trei decenii şi jumătate peste 1 000 de cărţi. Chiar şi cărţi pentru uzul protestanţilor olandezi, fără să aibă neplăceri din această cauză. Chiar şi cărţi cu care oamenii „îşi pot pierde mintea şi sufletul" (şi trupul). Lumea este mică, iar imaginaţia oamenilor e şi mai mică.

Una dintre cărţile acelea prea lumeşti descria tragedia fiicei lui Guido da Polenta, Francesca (căsătorită Malatesta!). Este, bineînţeles, o prelucrare a unui fragment din *Divina Comedie* a lui Dante[202]. După 200 sau

poţi pierde averea şi familia, ai cărţile care nu sunt liturgice, mintea şi sufletul" era dictonul venit cu acea ocazie şi preluat pe scară largă. („Mintea, sufletul, dar chiar şi trupul ars pe rug", s-ar putea adăuga...)

202 Dante ne povesteşte că Francesca a fost căsătorită de tatăl ei cu Giovanni, moştenitorul familiei rivale, Malatesta, pentru a încheia o duşmănie care a durat de prea mult timp. Numai că alesul era deformat de beteşugurile sale fizice şi Francesca s-a îndrăgostit de fratele lui Giovanni, Paolo. Pasiunea i-a fost împărtăşită, însă Giovanni i-a surprins pe cei doi şi i-a omorât.

300 de ani — greu de precizat pentru că între Biblia lui Gutenberg şi prima tipăritură a lui Plantin au trecut nu mai puţin de 110 ani tradiţionali — Nătăfleţul a dat de cartea tipărită la Anvers şi a citit şi această naraţiune. Apoi a căutat şi a găsit şi versiunea din opera lui Dante. Pe soţia fiului înţeleptului o chemase tot Francesca Malatesta, înainte de a se căsători cu el, şi, fără îndoială, Nătăfleţul era la curent cu aventurile consoartei sale, care l-a înşelat în stânga şi în dreapta, după ce şi-a îndeplinit datoria şi i-a făcut cei trei copii. însă nimic nu se potrivea între cele două Francesca şi între cei doi soţi înşelaţi: Francesca din carte fusese ea prima înşelată, întrucât tatăl ei, bănuind că nu-1 va accepta de bărbat pe infirm, a aranjat ca, până în noaptea nunţii, să-l substituie cu frumosul frate Paolo. Pe când soţia Nătăfleţului, cunoscând bine viaţa de dinaintea căsătoriei cu Al Şaptezeci şi şaselea[203], nu s-a sfiit să caute satisfacţia în braţele oricărui bărbat, chiar fiind conştientă că ar putea fi pedepsită de Dumnezeu pentru multele-i păcate[204]. în loc de toate astea, Nătăfleţul a găsit, Ia început, că

203 Chiar dacă Nătăfleţul s-a căsătorit devreme, Francesca fiind cu opt ani mai mare, e puţin probabil, pentru acele vremuri, să nu fi fost măritată anterior, deşi scribul n-a găsit niciun act în legătură cu aceasta.

204 Francesca a murit, se pare, din pricina unui avort provocat şi neizbutit ori dintr-o boală venerică. O însemnare (desigur în limba latină)

deose-
birea esenţială dintre cele două femei ar fi fost că... pe prima a chemat-o
Francesca Malatesta după nuntă, în vreme ce pe a doua a chemat-o aşa
înainte de măritiş... Pe urmă însă l-a mirat că şi experimentata sa soţie,
ca şi ingenua fiică a lui Guido da Polenta au avut în jur de treizeci de
ani în ziua căsătoriei. Ceea ce pentru personajul lui Dante pare greu
credibil: o femeie atât de frumoasă şi îndrăgostită feciorelnic se găsea
la o etate când, în concepţia vremii, devenise de mult fată bătrână.

---

precizează că
„Solia [celui pe care scribul l-a numit Nătăfleţul] a plătii cu frumosul ei trup
şi cu viaţa ei păcătoasă". Ea s-a prăpădit la mănăstire, unde şi-a petrecut ulti-
mele săptămâni. Pentru a nu lăsa în urmă amint irea unei figuri desfigurate de
boală, după cum afirma cu răceală cel ce, în documente, i-a fost soţ până la
capăt. „Pentru că a fost o sfântă", după cum pretindea al doilea ei fiu, „Al Şaptezeci şi şaptelea".

Şi totuşi sursele ne spun că Francesca da Polenta a trăit între 1255 şi 1285, când i-a fost dată lui Giovanni Malatesta.

Mai departe: bunul cititor îşi aminteşte că Al Şaptezeci şi şaselea revenea, atunci când se afla singur în întuneric, în trupurile ultimilor săi strămoşi, lucru ce se petrecea într-o cumplită succesiune pe care n-o putea nici înţelege, nici controla. (Poate că şi alţii trăiesc asemenea experienţe — cine ştie, poate chiar şi scribul —, dar, din câte cunoaşte acesta, niciun alt muritor în afara Nătăfleţului n-a mărturisit vreodată că şi-ar aminti cele petrecute într-o ipostază anterioară.) în ordine cronologică, primul dintre corpurile celor opt strămoşi ar fi fost Al Şaizeci şi nouălea, adică străbunicul bunicului bunicului, un vieţuitor din partea a doua a veacului al treisprezecelea de după lisus, cel pe care scribul l-a numit Magister Amori. Precursorul celebrului Don Juan, devenit şi el profesor de sex, dar nu numai în Spania, asemenea celui ce i-a preluat şi confiscat, secole mai târziu, faima, n-a putut fi străin de frumoasa Francesca din povestea lui Dante. Aşa că, nimerind sufle-tul Celui de Al Şaptezeci şi şaselea în trupul lui Magister Amori, Nătăfleţul a cunoscut-o şi el pe acea femeie. Care i s-a ivit cu totul alt-

fel decât cum a aflat-o din versurile marelui poet. Nu era prima oară când i se întâmpla Nătăfleţului să vadă absolut diferit ceva sau pe cineva, după ce convenţiile ulterioare i-au modelat şi amintirile indirecte. Abia de recunoştea până şi Florenţa mai veche cu două veacuri şi i s-a întâmplat, nu o dată, ca, mânat de deprinderi formate în altă perioadă, să se rătăcească în propriul său oraş, observând că o stradă pe care a umblat-o de atâtea ori în drumurile sale zilnice acum era înfundată, iar o destinaţie obişnuită altădată, la un moment dat pur şi simplu nu exista. („O deprindere veche este mai greu de modificat decât de format o deprindere nouă" este un lucru prea bine ştiut, însă cine să facă *asemenea* cugetări în *asemenea* situaţii?) Frumoasa Francesca, fiica lui Guido Minore da Polenta, nu semăna defel cu tabloul ei aflat în Palatul Bosci. Şi nu semăna nici cu faima şi cu imortalizările ei de peste veacuri. Mai degrabă semăna cu soţia Nătăfleţului. Aşa că acesta s-a grăbit să citească peregrinările din infern ale lui Dante. Ceea ce i s-a părut, înainte, o metaforă, anume că poetul ar fi fost călăuzit în lumea subpământeană de către anticul Vergiliu, aşa cum a pretins

însuşi autorul *Divinei Comedii,* îi apărea acum cu totul altfel: dacă el, Nătăfleţul, a ajuns, o vreme, să colinde lumea în corpul lui Magister Amori — ori, poate, Magister Amori se întâmpla să revină în corpul Nătăfleţului —, atunci de ce să nu fie posibil ca şi genialul Vergiliu să se întrupeze în trupul lui Dante Alighieri, păstrându-şi şi acolo genialitatea? (De ce nu spune nicicând explicit acest lucru poetul florentin este uşor de bănuit, îl scuza Nătăfleţul, devenit Magister Amori: pentru că n-ar fi fost nimeni să-l înţeleagă şi, drept urmare, nimeni să-l creadă.)

Scribul iarăşi bate câmpii. De fapt, el n-ar fi trebuit să relateze decât că Magister Amori a cunoscut-o pe Francesca da Polenta, că aceasta n-a fost în niciun caz atât de castă Ia 30 de ani, cum pretinde legenda cea veche şi nici cum o înfăţişează legenda cea nouă, când pictorii şi compozitorii romantici îi redau chipul moştenit prin filiera lui Dante. Iar infirmul gelos Giovanni (sau Gianciotto) Malatesta, legendarul ei ucigaş şi al propriului său frate, a mai avut şi alte motive să-şi răzbune onoarea şi chiar a şi făcut-o[205].

---

205 C'cea ce nu înţelegea Nătăfleţul era cum de cei doi îndrăgostiţi — ucişi, după Dante, de soţul gelos pentru un simplu sărut, nici măcar pentru adulter — au ajuns în infern, în vreme ce asasinul lor şi, după cum vom vedea, şi al

‚yiaţa e vis" a devenit o obsesie a veacului Nătăfleţului şi subiect dramatic, un secol mai târziu. Ceea ce n-a fost decât o simplificare a ecourilor avatarurilor Celui de Al Şaptezeci şi şaselea. Accsta se întreba: „Dacă sufletul meu călătoreşte în diferite trupuri, de ce n-ar fi posibil ca şi trupul meu să fie vizitat de alte suflete?" Prea vag pentru cei mulţi şi discutabil după ce, cu o mie de ani înainte, la Cel de Al Cincilea Conciliu Ecumenic de la Constantinopol, reîncarnarea a fost anatemi-zată de către împăratul Justinian. Dar nici Origene şi nici papa Vigilius n-au suferit pentru teoria visului, tot o plimbare a sufletului. Mai toţi oamenii visează. Mulţi îşi aduc aminte de întâmplările cunoscute în şi prin somn. Insă nimeni nu-şi aminteşte de cele petrecute în altă ipos-tază. (Nimeni? Doar Al Şaptezeci şi şaselea a avut această calitate?)

---

altor oameni nu este supus caznelor iadului. Dar dacă, ignorându-se succesiunea, neexistând aceasta nici pentru sufletul Francescăi Malatesta, iubita lui Paolo ispăşea şi crimele soţiei Nătăfleţului? Singur şi „Gestul Francescăi" fiind sufi-cient pentru sentinţa Judecăţii Divine.

„Sunt eu cel din acest trup ori nu sunt decât altcineva care a poposit aici, în vreme ce în corpul meu tocmai se află un alt spirit, un alt suflet. Poate că al celui mai mare duşman al meu. Poate că eu, ucigându-1 pe cel mai mare duşman al meu aflat tocmai în corpul meu, mă anulez pe mine", a ajuns să spună Nătăfleţul, disperat de o asemenea posibilitate. Disperat el, cel care n-a omorât niciodată nici măcar o muscă. ,Yiaţa e vis, nefiind niciodată sigur dacă starea de veghe este cea a omului treaz ori dacă visul reprezintă realitatea concretă" a rămas în curând din această gândire[206]. O altă carte, scoasă de acelaşi Plantin, o va populariza. Iar Calderon de la Barca o va pune pe scenă.

Vis sau altă ipostază, Nătăfleţul-Magister Amori îşi riscă şi el viaţa în preajma Francescăi din Rimini, ceea ce ne face să credem că atentatul lui Giovanni asupra soţiei şi fratelui său s-a petrecut la suficientă vreme după nuntă pentru ca asasinul să fi avut răgazul să ucidă atâţia rivali. Şi ne mai pune un semn de întrebare în legătură cu ingenuitatea doamnei, „prima femeie modernă", cum o numeşte, în

206 Scribul ştie de aceste raţionamente ale Celui de Al Şaptezeci şi şaselea dintr-o remarcă ironică a lui Gianni Vengeri, care, în mod evident, nu a ştiut ce a luat în derâdere.

Istoria literaturii italiene, Francesco de Sanctis. Magister Amori, campion al amorurilor primejdioase, se laudă cu faptul că Francesca da Polenta a fost una dintre cele mai talentate partenere pe care le-a avut, apte de-ai fi cea mai bună elevă în deprinderea complicatelor tehnici de iubire.

Şi, acum, să revenim la cărţile lui Christofell Plantin, *care a trăit cu un veac mai târziu decât Al Şaptezeci şi şaselea!* Pe tipograful din Anvers, Nătăfleţul l-a cunoscut prin Al Optzeci şi unulea, cel ce va fi numit de către scrib „Bufonul". Surpriza i-a fost mare: cu ocazia aceasta, a aflat fiul înţeleptului că sufletul său nu transgresa doar trecutul, ci, în aceeaşi măsură, şi viitorul. Aşa cum e şi firesc, se dumiri el: dacă, în cazul său, nu mai există timp, nici deosebirea dintre ce a fost, ce este şi ce va fi nu mai are relevanţă. Aşa a priceput faptul că reţinea şi

memoria a numeroase întâmplări şi personaje care au trăit după el[207], întâmplări şi personaje ce nu se legau de nimic din experienţa sa consolidată şi care-1 făceau să fie, de multe ori, atât de nesigur în pielea Nătăfleţului. Nu se legau acele întâmplări şi personaje de nimic fiindcă nu aveau încă la ce se conecta. Doar un presentiment îi sugera impresia puternică a unor fapte ce vor fi şi al căror ecou doar el îl percepea.

într-un anticariat din Germania, scribul a dat peste o carte foarte veche, un fel de jurnal tipărit în secolul al şaisprezecelea la Anvers. Arătând-o specialiştilor, aceştia l-au căinat că a dat atâţia bani pe un fals: „Nu-ţi trebuie prea multă ştiinţă pentru a desluşi din literele şi limbajul caduc evidenţa că tipăritura se vrea un fel de jurnal al lui Nostradamus. Al lui Nostradamus care, chiar dacă a fost contemporan cu Plantin[208], este puţin probabil să fi dorit să-şi facă public

207 El — Al Şaptezeci şi şaselea? Păi, sufletul său, intrând în atâtea trupuri a fost, pe rând, fiecare dintre „titularii" acelor corpuri.

208 „Vasăzică Nostradamus şi nu bunicul său l-a cunoscut pe tipograf", îi venea să exclame scribului, dar ştia că n-are cum să explice această revelaţie. Pe lângă faptul că ar fi fost la fel de posibil ca Nostradamus să fi intrat în legătură cu Plantin chiar prin intermediul bunicului său.

jurnalul său intim. în special, Nostradamus!" au pufnit specialiştii.

Pentru scrib s-a deschis o ipoteză pe care, de asemenea, n-a avut curajul s-o divulge nimănui: pentru Al Şaptezeci şi şaselea, toate astea puteau avea alt înţeles: prin crăpătura care i-a permis lui însuşi să păstreze memoria diferitelor sale încarnări de ce să nu fi pătruns şi Nostradamus? Mai ales că, pentru Nătăfleţ, Nostradamus exista cu mult înainte ca acela să se fi născut. Poate că Nostradamus, eliberat şi el de zidurile timpului şi ale spaţiului, să fi avut o memorie şi mai prestigioasă, şi mai devoratoare, capabilă să ordoneze şi evenimentele timpului socotit ulterior. O memorie transcendentală atât de agresivă, încât l-a obligat să se descarce de ea prin scris. Citind acel jurnal (apocrif?), aceasta a fost impresia scribului. O carte ciudată, care, ori de câte ori o răsfoiai, părea să cuprindă alt conţinut, în funcţie de starea în care te aflai. Într-o lectură, scribul a dat şi de îndemnul expres al autorului (oricine o fi fost acela) ca volumul să nu fie ţinut prea mult

în casă, fiind nociv pentru cititor. „Şi nici să nu fie îngropată în pământ cartea, pentru că din locul acela o să crească plante otrăvitoare pentru organismul uman." Deşi iniţial a bănuit că recomandarea n-a fost decât ordinul unui inchizitor, scribul a trăit într-adevăr impresia că suportă greu lectura acelei cărţi, că îi apar tot felul de neajunsuri nu numai psihice, chiar şi suferinţe fizice. Gândindu-se la banii pe care i-a dat anticarului german, scribul a ezitat să distrugă volumul. Până când, simţindu-se tot mai rău, chiar şi după ce l-a depozitat într-un cufăr cu boarfe vechi din podul casei, s-a hotărât să-l ardă. Cartea[209] pusă pe foc a ars îndelung şi, privind-o cum se transformă în cenuşă, scribul

209 Scribul n-are destinul celui de Al Şaptezeci şi şaselea şi cu atât mai puţin pe cel al lui Nostradamus. El nu ţine minte nici majoritatea amănuntelor propriei vieţi, cu atât mai puţin pe cele trăite de cei socotiţi a fi alţii. Probabil că, nefiind făcut pentru aşa ceva, pe măsură ce cartea ardea, a uitat mai tot ce a citit din ea. Şi ceea ce, de cele mai multe ori, nici n-a fost în stare să priceapă. Mai ales că, aşa cum ne învaţă teologii, Dumnezeu Atotputernicul poate face ca şi ceva care a fost să nu fi fost.

In cartea aceea să fi citit scribul despre ceea ce i-a şoptit vechiul crucifix lui Rodolfo, majordomul Omului din fereastră? Scribul nu-şi mai aminteşte şi nu-şi mai aminteşte nici conţinutul acelui mesaj.

a
simţit cum îi revin puterile.

Un lucru „din trecut" tot a ţinut minte scribul din cartea tipărită Ia Anvers: în 1478, după ce a avut Ioc conjuraţia Pazzi, în care Giuliano de Medici îşi pierde viaţa, după ce s-au închis şi obloanele „posturilor de observaţie" din Palatul Bosci, în urma dispariţiei Omului din fereas- tră, Al Şaptezeci şi şaselea s-a pomenit singur. Şi tatăl său murise, şi credinciosul Roberto murise şi el. Şi fiul său murise. La aproape 70 de ani, Nătăfleţul a constatat că el, cel ce n-a reuşit niciodată să-şi taie cordonul ombilical, a ajuns să fie cuplat doar de morţi. Ieşirile sufletu- lui său din corpul Celui de Al Şaptezeci şi şaselea au devenit tot mai dese, tot mai de necontrolat, tot mai distrugătoare. In toamna aceluiaşi an, stă scris în cartea atribuită de anticar lui Nostradamus, la Florenţa au murit mai mulţi oameni decât dacă oraşul ar fi fost scena unei bătălii. în stilul său esopic, autorul spune textual: „în anul acela nefast, când au căzut mai multe stele ca oricând, în oraşul cu clădirea cu

orologiu au murit mulţi oameni, cei mai mulţi din pricina ciumei sau a săbiilor inamice. Unii oameni au murit, în acel an cumplit, chiar de două ori." Şi ni se povesteşte, mai departe, ca pe o pildă, că urmaşul unei familii extrem de bogate, nemaigăsindu-şi liniştea în palatul său, care dădea spre toate punctele cardinale, a pogorât în trecut şi l-a înso-ţit pe un strămoş din spiţa a opta [Magister Amori? Nota scribului] până ce a dispărut şi acela. El a sperat să-şi reîntâlnească nevasta, după ce a confundat-o cu altă femeie cu care soţia sa avea acelaşi nume şi acelaşi chip. întâlnirea l-a dezamăgit. Atunci a vrut să revină în palatul său, dar nu a mai găsit drumul de întoarcere. Pentru prima oară, nu a mai dat de trupul său. Aşa că a dispărut şi el, găsindu-şi, în sfârşit, liniştea. Liniştea copilului care a fost, când s-a născut.

AL ŞAPTEZECI SI ŞAPTELEA

— Cavalerul Marchiz Umberto —

(1438-1478)

Un exemplu de încrâncenare al ambiţiei personificate

DOAR ZIDURILE GROASE ALE PALATULUI BOSCI au reuşit să acopere opulentele teme de bârfă cauzate de Al Şaptezeci şi şaselea. Până atunci, „misterul la vedere" răspândit de Omul din fereastră, precum şi faima de înţelept unanim acceptată a fiului aceluia au plasat locuitorii maiestuoasei clădiri deasupra oricăror clevetiri. Nătăfleţul însă a adus cu el nenumărate subiecte picante pentru florentini: mai întâi, toate interpretările posibile în legătură cu nenumăratele ciudăţenii ale personajului, apoi vorbele despre viaţa atât de slobodă a soţiei acestuia şi, nu la urmă, faptele fiului lor.

Nătăfleţul a avut trei copii cu Francesca Malatesta, înainte ca femeia, fără să-i pese de consecinţe, să se arunce cu toată fiinţa în plăcerile cele mai furtunoase ale trupului. AI treilea copil, o fată, a murit imediat după naştere, vrând parcă să-şi anunţe părinţii că nu are rost să mai insiste: doar doi copii le erau îngăduiţi. (La fel s-a întâmplat şi în

cazul înţeleptului, şi lui i-a murit al treilea prunc după doar câteva ore de viaţă. La fel va fi şi în cazul Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea. Numai că înţeleptului i-au rămas o fată şi un băiat, pe când Nătăfleţul a avut doi băieţi. Deosebire esenţială, după cum se va vedea.)

Al Şaptezeci şi şaptelea a fost al doilea născut al nepotului Omului din fereastră şi al Francescăi Malatesta. Situaţie care, chiar şi din această postură, i-a oferit o zestre ce i-a pecetluit destinul. Ca descendent al stăpânilor Palatului Bosci şi nepot de episcop, a fost scutit de

orice griji materiale şi, mai mult decât atât, s-a văzut izbăvit de insis-tenţele la care sunt supuşi, de obicei, bogaţii. Iar, ca urmaş al spiţei Malatesta, Al Şaptezeci şi şaptelea a moştenit ambiţiile nestăvilite ale condotierului, pasiunea clocotitoare a mamei, precum şi dorinţa de dominare şi o sete terorizantă de glorie.

Cei doi băieţi au crescut împreună şi au fost daţi de mici în grija unui cavaler spre a fi iniţiaţi în viaţă ca adevăraţi bărbaţi. Viaţă pe care amândoi păreau dornici s-o îmbrăţişeze cât mai repede. Ei n-au cunos-cut temerile nevolnicului lor tată şi instruirea în meseria armelor s-a desfăşurat fără asperităţi. Cum Nătăfleţul s-a dovedit de la început incapabil să se ocupe de educaţia lor[210], în vreme ce mama îşi trăia din plin propria viaţă, soluţia găsită părea într-adevăr cea mai potrivită. Iar copiii erau mulţumiţi cu ceea ce Ii se oferea. Şi, când nimic nu părea s-o prevestească, s-a abătut nenorocirea şi asupra Palatului Bosci. Primul

210 Nătăfleţul era totuşi preocupat de cei doi fii. Le asigura cu o conştiincio-zitate exemplară tot ce pofteau şi se îngrijea să nu le lipsească niciodată nimic. „Putea să-şi permită generozitatea!", ar putea comenta scribul, numai că Al Şaptezeci şi şaselea a fost efectiv grijuliu cu bunăstarea copiilor săi. De mai mult decât atât, n-a fost în stare.

moştenitor al familiei a fost adus acasă grav rănit, medicii nemaiputând
să-l ajute să supravieţuiască. Băiatul a avut unsprezece ani când a murit,
iar rana fatală i-a provocat-o chiar propriul său frate. A fost un accident
în timpul exerciţiilor cu săbiile, a rămas varianta oficială, doar că aseme-
nea antrenamente se făceau, de regulă, cu arme boante...

Al Şaptezeci şi şaptelea a fost considerat un martir al cauzei şi drept martir va intra în şirul Celor O Sută. Doar că ambiţia lui nu l-a
jertfit doar pe sine, ci avea să-i tragă după el în nenorocire pe prea
mulţi dintre cei cu care a intrat în legătură.

La vârsta de zece ani, nepotul înţeleptului a devenit unicul moşte-
nitor al uriaşei averi a familiei. Ştiind-o prea bine, o vreme a trăit cu
această mândrie, savurându-şi din plin noul statut. La insistenţele sale,
a fost mutat de la bătrânul cavaler ce i-a fost primul instructor la un
condotier faimos, Massimo Braci, bărbat cu imens renume, în ciuda

absenţei unor la fel de mari realizări pe câmpul de luptă. Aşa cum se întâmplă de atâtea ori, faima se naşte din cine ştie ce calitate a personajului şi rămâne lipită de el fără să fie cineva care s-o analizeze şi s-o pună la îndoială. Nici prea frumos nu era Braci, nici prea harnic, nici prea deştept. Dar lumea îi vedea cicatricea ce-i însemna chipul şi era încredinţată că are în faţă un erou autentic[211].

în slujba acelui bărbat la modă în cetate a stat băiatul şi l-a însoţit în diferitele-i călătorii prin Toscana. Prea multe n-a avut de învăţat de la noul său mentor şi, prinzându-i slăbiciunile, a ajuns să nu-1 mai respecte defel. Până la urmă, Massimo Braci a bătut la poarta Palatului Bosci spre a se plânge de purtarea tot mai intolerabilă a pajului său. Aşa că Al Şaptezeci şi şaptelea s-a despărţit şi de cel de al doilea său învăţător, deşi Nătăfleţul ar fi fost dispus să-l plătească şi în continuare cu multă dărnicie pe Braci, doar să încerce să-l disciplineze pe răzvrătitul ucenic.

A urmat o perioadă de vreo doi ani cât băiatul a tăiat frunze la câini

---

211 Numai puţini erau dispuşi să-şi amintească faptul că viteazul condotier s-a ales cu acea rană încă din copilărie şi că, aşadar, nu şi-a câştigat-o pe vreun câmp de luptă.

prin cetate. Nici bunicul său, omul recunoscut pentru calmul şi înţelepciunea ieşite din comun, n-a izbutit să-l ţină în preajma sa. Al Şaptezeci şi şaptelea era arogant peste măsură, folosind orice mijloace pentru a-şi satisface poftele, capricios, crud, fără cuvânt, „incapabil să se pună în pielea altuia şi lipsit de onoare", cum îl dojenea blând episcopul. Şi, peste toate, cu o ambiţie nemăsurată. însoţindu-şi bunicul ierarh în Imperiu, i-a creat atâtea probleme şi acestuia, încât a fost trimis sub pază strictă înapoi la Florenţa. Unde şi-a continuat isprăvile.

Gianni (Jean) Vengeri, exuberantul său viitor biograf, va scrie cu admiraţie despre acea perioadă a eroului său[212]: „încă de foarte tânăr, băiatul a ştiut să-şi urmărească cu tenacitate scopurile"..., chiar dacă, adaugă scribul, acele scopuri n-au fost întotdeauna — scribul ar zice că

212 Dar va scrie din auzite, cei doi întâlnindu-se abia când au participat amândoi în misiunea din Răsărit, cea de-a doua misiune diplomatică a celui de Al Şaptezeci şi şaptelea.

mai niciodată — dintre cele mai nobile. Aşa că isprăvile de tinereţe ale fiului Nătăfleţului nu trebuie să fi fost neapărat aşa cum ni le-a descris povestitorul lor. Pentru exemplificare, scribul spicuieşte câteva dintre ele: la cinci ani, băiatul şi-a confecţionat un clavecin în lada căruia se aflau mai multe pisici strânse de membre cu sârmele mânuite din „claviatură", drept care scoteau mieunături diferite, întrucât au fost selecţionate cu grijă după timbrul fiecăreia, înainte de a fi introduse în cutia de rezonanţă a „instrumentului". Cum s-a scris că şi regele Filip al II-lea al Spaniei s-ar fi delectat în frageda-i copilărie cu o asemenea „muzică", fiind aclamat de curteni drept un adevărat virtuoz în domeniu, se pare că nemiloasa îndeletnicire a fost mai practicată în epocă decât s-ar crede.

Apoi, la vârsta de vreo opt ani, povesteşte acelaşi Gianni Vengeri, cei doi fraţi din Palatul Bosci, asistând la o execuţie publică, au năvălit pe eşafod, cerând să preia ei rolul călăului şi au trebuit să fie îndepărtaţi cu forţa[213]. Totuşi, insistă Vengeri, băiatul a reuşit să

213 Această întâmplare pare să fi fost reală, chiar dacă scribul nu poale garanta că ar fi fost vorba despre personajele cărora le-a atribuit-o cronicarul Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea. în prima parte a veacului al cincisprezecelea, călugărul

înduplece un
păgubit să fie el cel care s-o biciuiască pe o slujnicuţă, ca pedeapsă că
aceasta a fost prinsă furând din lăzile stăpânei ei. (Şi, mai târziu, personajul n-a pregetat să mai execute el însuşi asemenea acţiuni în
public ori în intimitate, în special atunci când era vorba despre femei
tinere. Drept urmare, astăzi ar fi fost catalogat drept „sadic".)

O a treia întâmplare, povestită cu acelaşi entuziasm desigur tot de
către Vengeri, narează povestea unui concurs de aruncări cu bila, în
care copilul Al Şaptezeci şi şaptelea s-a întrecut cu băieţi mult mai mari
decât el. Aşa că, în mod inevitabil, nu s-a aflat, la început, printre
învingători. însă fiul Nătăfleţului nu s-a lăsat, inventând mereu nere-

---

Fra Tomasso a scris o carte şi a făcut numeroase intervenţii la Sfântul Scaun
pentru ca unele execuţii să fie îndeplinite de copii, astfel încât candoarea lor să
ajute la absolvirea păcatelor sufletului osânditului. („Pentru că pedeapsa nu este
făcută doar pentru a stârpi răul, ci şi pentru a ajuta ca, purificat prin foc ori fier,
vinovatul să se înfăţişeze uşurai în faţa Judecăţii de Apoi.") Ajuns părinte
inchizitor în sudul Peninsulei, Fra Tomasso ar fi încercat să-şi pună ideea în apli-
care, deşi scribul n-a găsit documente revelatoare în această privinţă.

guli în desfăşurarea disputei şi cerând iarăşi şi iarăşi reluarea ei. Până ce, unul câte unul, ceilalţi competitori au renunţat, iar el a rămas singur în arena improvizată din faţa Palatului Bosci. („Şi, astfel, l-a eliminat şi pe fratele său!") Doar că toate astea nu puteau proveni decât din relatările însuşi protagonistului lor... Care, se vede, le-a povestit cu mândrie.

Asemenea gen de istorioare — chiar de adevărate ori mai puţin adevărate — aveau să prevestească evenimentele atestate din viaţa ulterioară a personajului.

Francesca Malatesta obişnuia să-şi blesteme soarta pentru că s-a născut femeie[214]. Reprezentantă hotărâtă a neamului ei, mama Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea dorea, mai presus de orice, să domine. Cum era conştientă de condiţia ei de femeie ce nu-i permitea să-şi impună autoritatea decât prin intermediului unui bărbat şi cum nevolnicul ei

---

214 Soţia Nătăfleţului a fost copleşită de admiraţie faţă de Ioana d'Arc, invidiind-o şi după sfârşitul tragic al Fecioarei din Orleans. însă, trebuia să-şi recunoască, nu destinul cumplit al acelei tinere femei o împiedica să încerce să-i fie asemenea, ci rigorile unei vieţi austere. Să fii şi eroină şi să te şi bucuri de plăcerile frivole ale vieţii i se părea imposibil chiar şi atât de ambiţioasei Francesca.

soţ nu avea niciun fel de ambiţii administrative, şi-a transferat nădejdea în copiii ei. Cărora le-a insuflat de mici dorul de mărire. Odată cu moartea celui mai vârstnic, şi-a pus toate speranţele în mezin. Ceea ce n-o împiedica, chiar şi în vreme ce îşi satisfăcea poftele cu diferiţii ei iubiţi, să încerce să se situeze în spatele unor figuri puternice, prin care să obţină puterea fără să mai aibă nevoie să aştepte până ce băiatul îi va creşte suficient spre a putea urca sus de tot în ierarhii. Aşa că a născocit cele mai rafinate jocuri erotice, legându-şi strâns amanţii de ea şi jucând prin aceştia rolurile care ei, femeii, îi rămâneau interzise. Dacă se spunea încă de pe vremea aceea că „Nasul Cleopatrei a schimbat istoria lumii", este sigur că şi nurii Francescăi Malatesta au influenţat cât de cât multe dintre întâmplările Florenţei secolului ei. Pe măsură ce îmbătrânea şi simţea că-i vine tot mai greu să-şi supună iubiţii, inventa în iatacul ei situaţiile cele mai complicate. Şi, cu toate astea,

până la urmă a trebuit să-şi recunoască slabele performanţe în scrierea scenariului lumii, tot ce a izbutit nefiind decât intrigi ce nu depăşeau hotarele Toscanei. Aşa că, până în ultimele-i clipe, tot Al Şaptezeci şi şaptelea a rămas nădejdea prin care să răzbune destinul care i-a refuzat statutul de bărbat. Când a murit desfigurată de o boală lumească, contactată de la cine ştie cine, fiul ei avea în jur de şaisprezece-şaptesprezece ani.

De la revenirea din custodia bătrânului cavaler Braci, tânărul n-a mai urmat nicio educaţie organizată, de la doisprezece ani luându-şi viaţa pe cont propriu[215]. Pentru tot ce visa să reuşească pe viitor, îşi făcea ucenicia în mijlocul unor bande de tineri proveniţi din păturile cele mai sărace. Dacă se va putea impune repede printre aceia, îşi spunea, va învăţa şi cum să se impună, mai târziu, printre adulţi[216].

215 Ceea ce e un fel de a spune, întrucât Al Şaptezeci şi şaptelea a avut întotdeauna tot ce şi-a dorit din punct de vedere material, aşa că a trebuit să lupte doar pentru mărirea pe care n-a avut răbdare s-o obţină în mod natural, aşa cum îi era predestinată prin obârşie.

216 Motivaţie pe care i-a atribuit-o Vengeri, însă scribul nu crede în aşa ceva: Al Şaptezeci şi şaptelea făcea doar ceea ce-i producea satisfacţie în clipa aceea şi este puţin probabil ca încă de atunci să se fi supus unui plan pentru viitor.

Vlăstarul
bogat al Palatului Bosci îşi cumpăra cu sârguinţă şi viclenie aliaţii în
acea comunitate dificilă, în care, până atunci, puterea pumnului a părut a fi singurul criteriu de apreciere. Comunitate dificilă pentru
copilul AI Şaptezeci şi şaptelea şi fiindcă el avea doar doisprezece ani,
iar şefii bandei erau bărbaţi în toată firea, căliţi în nenumărate încăie-
rări dintre cele mai sângeroase. Şefi ai şleahtei care tocmai pentru că
au supravieţuit acelor confruntări au acces la situaţia de conducători.
Băiatul a cântărit situaţia şi a înţeles foarte repede că singura sa şansă
era de a submina unitatea grupului, folosindu-se de bani, de banii pe
care el îi avea, iar ceilalţi nu. Aşa că şi-a cumpărat o gardă de corp chiar
dintre membrii bandei, băieţi pe care i-a încercat lăsându-i să se des-
curce spre a-şi apăra noul statut (invidiat de unii şi urât de alţii). Selec-
ţia s-a produs de la sine şi, treptat, toată ceata aceea de semisălbatici a
înţeles că are mult mai mult de câştigat aspirând la averea ascunsă din
Palatul Bosci, prin intermediul Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea, decât

să întreprindă acţiuni multe şi riscante pentru beneficii mult mai mici.
Aşa că, pe nesimţite, grupul de tineri infractori din suburbiile Florenţei a sfârşit prin a se subordona necondiţionat nepotului înţeleptului.
Gianni Vengeri, biograful Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea, deşi a crescut într-un sat nu departe de Florenţa, n-a făcut parte din gloata amintită, însă îşi amintea de teroarea pe care a insuflat-o banda de adolescenţi asupra întregii Toscane. Oficialităţile au prins câţiva tineri criminali şi i-au pedepsit exemplar, însă n-au reuşit să controleze fenomenul. Până acolo încât grupuri de luptători învinşi pe cele mai diferite meridiane şi ajunşi mai mult datorită hazardului în Italia au găsit întotdeauna aliaţi şi călăuze în ceata de tineri sălbatici din Florenţa.
Şi cum cei mai mulţi briganzi s-au născut din oşteni ale căror căpetenii au fost înfrânte pe câmpul de luptă, precum şi din soldaţi dornici să-şi continue traiul în războaie proprii, nici Toscana n-a fost ferită de asemenea grupuri de bărbaţi a căror singură şansă a mai rămas să-şi asigure existenţa prin jaf. Fiecare dintre acele trupe migratoare, duse de întâmplare şi trăind doar clipa, fără a putea visa la nimic din viitor în afară de nişte scenarii imaginative difuze şi lipsite de legătură cu realitatea, era încântat când cineva îi sărea în ajutor, încântat înainte de a-

i măcelări şi pe acei oameni. Nu şi pe cei ai Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea. Cel puţin două episoade sunt atestate: trecerea prin Florenţa a unor apropiaţi ai familiei Visconti, după ce familia Sforza a preluat conducerea Lombardiei, şi, un an mai târziu, când, ca din senin, în Toscana au apărut resturile trupelor lui Jack Cade, sosite tocmai din Albion. Ambele veniri s-au petrecut în 1450 sau ceva mai târziu, în orice caz băiatul Francescăi Malatesta neavând mai mult de treispre-zece ani. Cu prilejul primei dintre aceste întâmplări, viitorul Cavaler Marchiz Umberto a izbutit să le ia şi ultimele speranţe şi bunuri refu-giaţilor din Milano, după ce, în prealabil, le-a câştigat încrederea; şi englezii au fost predaţi, rând pe rând, autorităţilor, nu înainte ca băia-tul să fi aflat tocmai din gurile lor grozăviile de care s-au făcut vino-vaţi[217] în vremea pribegiei lor prin lume. Ceea ce ne face să bănuim că Al Şaptezeci şi şaptelea a făcut deja de atunci un joc dublu, fiind, în

217 Pentru a supravieţui, după cum pretindeau ei.

acelaşi timp, atât bandit, cât şi om al puterii, dublă ipostază de care se va folosi în mod cât se poate de natural toată viaţa.

De la oamenii lui Jack Cade, fiul Francescăi a aflat câte oportunităţi oferă o ţară în conflict intern unui om ambiţios, aşa că a regretat că s-a născut într-un loc unde familia de Medici asigura stabilitatea regiunii. Ar fi preferat să se fi ivit mult mai degrabă într-un peisaj unde structurile să nu fie „atât de îngheţate" şi unde fiecare ins să parvină prin meritele proprii. „Ce-ţi lipseşte ţie?" îl întreba fără dojană bunicul, stârnit de suferinţele pricinuite de nerăbdările fiului. „Tu vorbeşti aşa? Tocmai tu? Ce nu ai tu şi ce nu poţi deveni tu, doar să vrei şi să te pregăteşti în direcţia respectivă?" Insă tocmai aici era marea problemă a Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea, el n-avea răbdare să se pregătească, el dorea să aibă imediat. Iar tatăl îi aducea aminte că a fost conceput tocmai în vremea marii întâlniri, când sub ferestrele Palatului Bosci a defilat cea mai impresionantă procesiune a istoriei în frunte cu papa, patriarhul Constantinopolului şi împăratul Orientului. (Ultimul împărat bizantin...) Or, acea coincidenţă în timp nu putea să nu fi influenţat destinul celui ce se pregătea să se nască. O asemenea soartă, dacă

e să credem, aşa cum a spus deja marele Aristotel, plasează impulsul iniţial drept motor al mişcării slobozite din lucrarea lui Dumnezeu.
Bunicul a fost înţelept, iar Nătăfleţul cult. Urmaşul lor n-a fost nici una, nici alta. El, strănepotul, nu era decât ambiţia în persoană, o ambiţie care îl situa deasupra tuturor, universul întreg nefiind creat decât pentru a-i sluji lui. De aceea, *tot ce făcea i s-a părut mereu legitim şi singura lui problemă a fost că lumea nu se grăbea să-i recunoască statutul. Pentru care recunoaştere a luptat întreaga-i viaţă.*

(Scribul se întreabă ce s-ar fi întâmplat cu Al Şaptezeci şi şaptelea dacă ar fi reuşit să ajungă pe culmile visate: întrucât sensul vieţii sale a fost drumul, lupta de a accede până acolo, odată vârful atins, ori ar fi fost profund dezamăgit, ori ar fi căutat şi în continuare duşmani, luptându-se până la urmă chiar şi cu sine. Distrugându-se. Dar, desigur, astea nu sunt, din nou, decât gândurile inutile ale unui scrib care a uitat că rolul său nu este decât să aştearnă slovele şi nu să emită păreri.)

Cam la vârsta de 17 ani, băiatul s-a pomenit orfan de mamă. Şi chiar dacă în ultima vreme a dat prea rar pe acasă, Francesca a rămas

într-o strânsă legătură cu fiul ei, fiind tot mai încredinţată că îşi va răzbuna soarta de a se fi născut femeie prin Al Şaptezeci şi şaptelea[218], iar tânărul a găsit în mama sa singura persoană în faţa căreia putea să-şi verse nestingherit nerăbdarea, fiind şi înţeles aşa cum dorea şi fiind şi stimulat să-şi continue calea. Şi, brusc, toate astea s-au terminat, dispărând mama, a dispărut şi unicul receptor extern binevoitor al gândurilor sale. Cu tatăl n-avea ce discuta, bunicul, deşi îl asculta, prin sfaturile pe care i le dădea, era evident că nu-i înţelegea frământările, iar cu străbunicul era imposibil să ai un dialog: un sfinx priveşte, dar nu stă la taclale. Prieteni Al Şaptezeci şi şaptelea nu a avut. Aşa că, şi din Ceruri, mama i-a rămas singura confidentă la victoriile sale prezente şi viitoare[219]. Deşi părea gata de a-şi găsi locul în orice societate, tânărul nu făcea decât să judece dacă şi cât de mult i-ar putea folosi cei

218 Singura ei ezitare în această privinţă pornea de la mirarea că un caracter atât de puternic şi cu o voinţă atât de temerară să se fi născut din sămânţa unui ins atât de moale şi de fricos ca Nătăfleţul.

219 Biograful Gianni Vengeri va povesti cum eroul său stătea ore în şir cu ochii aţintiţi în sus, uneori chiar şi vorbind cu voce tare cu mama sa, cu care-şi împărţea visele.

cu care se întâlnea. Oamenii nu erau decât piesele de şatranj ale jocului său cu destinul, oricare dintre ele putând fi sacrificată dacă mersul lucrurilor o cerea. Iar femeile... Singura femeie adevărată în viaţa Martirului n-a fost decât mama sa, apriga Francesca Malatesta, fiinţa elegantă, senzuală şi stârnind toţi masculii întâlniţi şi, totodată, femeia-bărbat, imaginabilă la fel de bine în budoar ca şi în armură pe calul de luptă. Celelalte femei erau frumoase — şi, atunci, le atribuia rolul de păpuşi pentru astâmpărarea poftelor fiziologice ori pentru joacă, pentru a le transforma în instrumente de lucru în intrigile disputelor ori pentru a le arunca drept momeli şi elemente de şantaj adversarilor — şi erau şi femei urâte, fiinţe bune doar pentru muncile destinate unor slujitoare credincioase. (Dar nimeni nu era în concepţia fiului Nătăfleţului suficient de sigur pentru a-1 putea numi „fiinţă credincioasă". Nimeni!) Aşa că relaţiile Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea erau sexuale şi nu amoroase. El şi-a început viaţa de bărbat devreme, atunci când a fost pentru prima oară conştient că simte o atracţie fizică

pentru o femeie şi că este capabil s-o satisfacă şi nu a ezitat niciodată în faţa unei aventuri, mai ales că a învăţat că o poftă neînfăptuită duce la numeroase gânduri şi acţiuni ce nu fac decât să te distragă de la lucrurile cu adevărat importante. Aşa că nu se sfia să râdă de toţi poeţii ce-şi declamau amorurile nesfârşite, ba chiar suferind pentru o femeie, în loc să şi-o ia şi să-şi vadă de treburile lor. Odată satisfăcut, un mascul nu mai simte nevoia de a se pierde în scenariile sale imaginative erotice.

Aşa că Al Şaptezeci şi şaptelea a făcut multe femei fericite, însă şi mai multe gata să se sinucidă în urma lui. Ca şi bunicul şi tatăl său, şi el a devenit repede ţinta unor mame ambiţioase şi dornice a şi-1 face ginere. Reputaţia-i tot mai îndoielnică era compensată cu vârf şi îndesat de averea fabuloasă a celor din Palatul Bosci, de firea-i nestăpânită şi de trupul vânjos de armăsar tânăr. Ceea ce n-a împiedicat apariţia a numeroase scandaluri în lumea bună în legătură cu femeile tinere ori mai puţin tinere cu care a avut relaţii de o noapte ori de o săptămână.

Al Şaptezeci şi şaptelea nu se îndrăgostea, el şi-a şi interzis să se lege afectiv de cineva, intuind că orice relaţie de durată nu face decât să atârne ca o piatră de moară de picioarele celui ce doreşte să urce cât

mai sus. O vreme a trăit cu o doamnă cu douăzeci de ani mai în vârstă decât el",

apoi evenimentele au început să se precipite în viaţa sa şi s-a îndreptat spre noi aventuri şi spre noi femei.

Fiul Nătăfleţului părea imun faţă de orice sentiment de iubire, chiar dacă, la nevoie, mima cu mult succes dragostea faţă de o femeie sau camaraderia neţărmurită faţă de un tovarăş vremelnic. Totuşi, un lucru era, probabil, în sângele său, la fel ca şi în sângele fiecăruia dintre Cei O Sută: *credinţa că, mai presus de toate, misiunea sa era de a perpetua neamul.* Aşa că s-a căsătorit şi el şi a avut doi copii, o fată şi un băiat. Bârfa pornită din invidia mamelor dezamăgite că nu au putut confisca pentru odraslele lor un animal atât de frumos şi atât de bogat, taurul Florenţei, spunea că soţia Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea era singura femeie din lume care chiar nu şi l-a dorit şi nu l-a dorit nici după ce a fost măritată cu el şi că, drept urmare, tânărul soţ era obligat s-o violeze, ori de câte ori avea poftă de ea. Fapt cu adevărat revoltător: soţia trebuie să se supună bărbatului şi când bărbatul era atât de arătos ca moştenitorul Palatului Bosci era chiar de condamnat atitudinea acelei femei proaste! (Pe Francesca, soţia celui de Al Şaptezeci şi şaptelea, o chema la fel ca şi pe mama sa, fiind foarte posibil ca această coincidenţă de nume să-i fi determinat soarta. Se zvonea,

desigur în mare şoaptă, dar şi cu satisfacţie, că fiul Nătăfleţului îşi poseda nevasta prin ritualuri speciale, umilind-o şi torturând-o. Posibil ca tocmai rezistenţa care i-a opus-o s-o fi făcut dorită de soţul ei obişnuit doar cu interjecţiile pline de dor ale celorlalte femei. Francesca n-a mai ieşit din casă singură, fiind mereu însoţită de servitori ce păreau că formau mai degrabă escorta unei prizoniere. După o vreme n-a mai fost văzută ieşind deloc. Practicile sexuale uzitate cu ea de soţul ei erau mai degrabă brutale decât rafinate şi l-au inspirat pe marchizul de Sade în povestirile sale la fel de lipsite de imaginaţie. Al Şaptezeci şi şaptelea dorea plăcerea întreagă şi imediată. De aceea, scribul nu a avut de ce se mira că nu a găsit niciun cuvinţel despre circumstanţele morţii femeii, mama copiilor Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea dispărând, evaporându-se pur şi simplu în eter, în interiorul cavoului ce i-a fost căminul.)

împlinind 22 de ani, Al Şaptezeci şi şaptelea se simţea nu numai pregătit pentru a prelua puterea, ci chiar profund nemulţumit că n-a

primit-o încă. Care putere? Se pare că ambiţiile sale nu aveau încă un contur precis, însă simţea că timpul trece implacabil şi că potenţialul său este împiedicat să se manifeste. Al Şaptezeci şi şaptelea nu mai avea nici măcar atâta răbdare câtă a reuşit să mimeze până atunci şi simţea tot mai acut că nu se poate bizui decât pe sine. Şi iarăşi: străbunicul — parcă nemuritor — era la fel de abordabil ca şi legendarul sfinx; bunicul, după o perioadă de mare influenţă politică, s-a retras şi el în Palatul Bosci, înainte de a pleca să moară împăcat la mănăstire; la tatăl său nici nu merita să se gândească. Da, retragerea din viaţa publică a bunicului îi luase definitiv senzaţia că va reuşi doar prin scurgerea firească a evenimentelor.

Aşa că a simţit că trebuie să schiţeze un alt plan de atac. Pe care l-a început prin a face inventarul persoanelor cunoscute de care s-ar putea folosi. Aşa că primele contacte le-a realizat bazându-se pe notorietatea trecută a bunicului. Un bunic de care a început încă de atunci să se detaşeze: pe de o parte, fiindcă l-a dezamăgit renunţând la tot, lăsându-1 pe el lipsit de sprijinul de care până atunci nu s-a îndoit nicio clipă, şi, pe de altă parte, întrucât înţeleptul îl asculta cu un aer pe cât de cald, pe atât de superior, parcă s-ar fi aflat în faţa unui copil,

'lotuşi, prin relaţiile bunicului, nepotul a reuşit să fie inclus în câteva misiuni diplomatice, foarte necesare pentru ucenicia sa întru politică.

încă de la prima s-a deplasare într-o echipă, în care nu a fost primit decât pe un rol de figurant, Al Şaptezeci şi şaptelea a reuşit să uimească, în primul rând că se purta extrem de politicos cu toată lumea, în vreme ce nu se putea abţine să nu ducă vorbe de la unul la celălalt, ignorând că într-un colectiv atât de restrâns niciun secret nu supravieţuieşte mai mult de câteva minute. Aşa că a fost trimis acasă. *Aceasta a fost prima lecţie. Pe care n-a uitat-o.*

Sosind el mai repede decât informaţia despre circumstanţele revenirii sale[220], peste doar câteva zile a reuşit să obţină încrederea unei alte echipe. De data asta, s-a ferit să vorbească mai mult decât a fost necesar, precum şi să-şi selecteze confidenţii. Iar în loc să-i dăuneze primul eşec, acela chiar l-a ajutat: pleca în Răsărit nu ca un novice, ci ca un

220 A fost primul eveniment care l-a învăţat că, într-o lume unde ştirile se difuzează relativ încet, cel ce ştie să le-o ia înainte va fi întotdeauna câştigător.

bărbat care a mai participat la munca diplomatică. *Focalizarea celor cu care să se întovărăşească, precum şi conştiinţa că orice eşec poartă în sine şi un succes în care să poată fi transformat au constituit concluziile pe care le-a tras din această a doua lecţie. Şi nici această a doua lecţie nu o va uita.*

Iar scribul trebuie să admită că Al Şaptezeci şi şaptelea era un autodidact înzestrat cu înţelegerea celor prin care trecea.

Dacă despre prima ieşire a tânărului scribul nu ştie mare lucru, misiunea din răsăritul Europei ne-a rămas adnotată pentru că atunci I-a cunoscut Gianni Vengeri, fidelul său biograf. în această călătorie, care a durat aproape doi ani încheiaţi, i-a întâlnit pe cei mai importanţi conducători ai statelor Europei Orientale: Ştefan Crnojevic în Muntenegru, Matei Corvinul în Ungaria şi Transilvania, Skanderbeg în Albania şi Ştefan cel Mare în Moldova. La ultimul s-a folosit de originea strămoşilor săi, veniţi ei înşişi din „Ţara dinspre tătari". A fost o experienţă importantă pentru viitor şi adevărata lui şcoală de diplomaţie şi de viaţă. Atunci a învăţat să fie întotdeauna unde trebuia şi niciodată unde nu trebuia. Cum, după numai câteva luni, majoritatea solilor din acel grup s-au întors la Florenţa, Al Şaptezeci şi şaptelea a crescut

treptat în ierarhia legaţiei, devenind un soi de adjunct al contelui episcop Gianfranco Muri. (Cu puţină vreme în urmă, fusese socotit doar şeful servitorilor, având însărcinări pe măsură...) Episcopul Muri a fost mai mult om de lume decât monah, iar tânărul său secretar particular (!) a avut grijă ca nimic din plăcerile vieţii pământene să nu-i lipsească, în măsura în care aşa ceva era posibil într-o misiune itinerantă prin locuri străine şi, de cele mai multe ori, nesigure. Gianni Vengeri, aflat şi el în calitate de secretar al lui Muri în acel alai, îşi începe relatarea despre Al Şaptezeci şi şaptelea lăudându-i peste măsură iscusinţa în a preface traiul acela de atâtea ori profund incomod într-o călătorie mai mult decât agreabilă.

Episcopul conte Muri parcă uitase în slujba cui a plecat să cutreiere curţile suveranilor cei mai expuşi pericolului otoman. Cum Florenţa însăşi trecea când într-o tabără, când se alia cu opusul acesteia, toate numindu-se ţări creştine, emisarul era obligat să manevreze cu cea mai mare grijă tratativele, plasându-le, de cele mai multe ori, într-un context

interpretabil. De la el a învăţat Al Şaptezeci şi şaptelea să promită marea şi sarea şi să nu poată fi contrazis în discursu-i ambiguu. Până acolo încât episcopul ducea cu el scrisori de împuternicire atât din partea Florenţei, Veneţiei şi Vaticanului, cât şi din Milano, scrisori pe care le scotea la iveală după necesităţi. Lucru nu foarte simplu, fiindcă informaţiile veneau acolo cu şi mai mare întârziere şi erau de multe ori contradictorii, aşa că era dificil să intuieşti de partea cui era mai bine să fii şi, mai ales, cum să nu pari un trădător în urma celor mai proaspete evenimente. La care se mai adăuga şi faptul că autorităţile locale aveau de fiecare dată avantajul propriilor lor servicii de informaţii, pe când misiunea rătăcea din ţară în ţară aflând doar întâmplător ultimele noutăţi, multe surprinzătoare, multe contrazicând cu totul cele ştiute până atunci. Tratarea superficială a acelor ştiri putea avea urmări cu totul neplăcute: odată, întreaga delegaţie a fost arestată, scăpând în ultima clipă de execuţie. Iar când, în timpul dogelui Nicolo Marcello, succesorul acestuia, Pietro Mocenigo, a reuşit să apere oraşul Scutari în faţa puhoiului paşei Soliman, discursul lui Muri a trebuit să fie extrem de prudent spre a nu inflama suspiciunile vecinilor albanezilor,

cărora
nu le-ar fi displăcut ca asediul otoman să fi reuşit.

Puţin mai târziu, „Dumnezeu a vrut", după cum se exprimă Vengeri,
ca desfrâul episcopului să fie pedepsit, aşa că a murit în suferinţe cumplite de „boala celor ce ard", o maladie îngrozitoare menţionată
încă de Flodoard prin anul 950 la Paris. „Boala celor ce ard" sau „focul
sacru" — *ignis sacer*— debuta prin pete negre pe piele, convulsii, spasme,
pierderea cunoştinţei, toate putându-se transforma în cangrene ale
membrelor, până la desprinderea acestora de trup. (Puseuri ale „bolii
celor ce ard" au fost semnalate periodic în mai toată Europa până în
secolul al XVIII-lea în cadrul maladiei numite ba „boala solognoţilor"
(după episodul din anii 1670-1676 din Sologne, la sud de Paris), ba
drept „Focul Sfântului Andrei" (forma convulsivă) şi „Focul Sfântului
Anton" (forma gangrenară). In Moldova, doctorul Şmil l-a tratat cu
succes pe episcop, făcând ca maladia să-şi încetinească evoluţia, însă la
întoarcerea spre Italia, la Dubrovnic, boala a reizbucnit în toată groză-
via ei, bietul om rugându-se de Al Şaptezeci şi şaptelea să-l izbăvească.
Spre deosebire de alţi muribunzi, care împrăştie în jur duhoarea corpului

în descompunere, episcopul conte Muri s-a stins lăsând în urmă un miros proaspăt, asemănător celor mai scumpe esenţe orientale. A fost mirosul pe care se spune că l-a emanat şi episcopul martir Polycarp, când focul l-a cuprins pe rug. „Dumnezeu l-a pedepsit pe Muri pentru că nu a ştiut să se apere de ispite, însă l-a chemat la El ca pe un adevărat ierarh", a notat Gianni Vengeri, neprecizând dacă Al Şaptezeci şi şaptelea l-a ajutat pe şeful său se scape de chinuri, luându-i viaţa. Aşa că delegaţia a revenit avându-1 în frunte pe nepotul înţeleptului: rând pe rând, toţi oamenii de vază fie că au părăsit misiunea mai repede, fie că au murit pe drum. Au mai rămas Al Şaptezeci şi şaptelea, Gianni Vengeri, doi preoţi tineri şi trei servitori. Preoţii, abia ajunşi acasă, s-au retras Ia mănăstirea lor, mulţumindu-i Domnului că le-a îngăduit să-şi mai vadă chiliile. (Mai târziu, unul dintre ei va pleca în pelerinaj Ia Ierusalim, pierzându-şi urma, scrie acelaşi Vengeri.)

Fiul Nătăfleţului a ocolit Veneţia şi a revenit în taină la Florenţa. Se vede treaba că experienţele prin care a trecut l-au făcut ceva mai răbdător în a-şi atinge scopurile, capabil să facă planuri şi să se ţină de ele şi nu să mai acţioneze doar după primul impuls. Acasă, în Palatul

Bosci, a vrut, în primul rând, să afle unde, în ce tabără, se afla în momentul respectiv una sau alta dintre figurile importante ale politicii,
cine cu cine s-a aliat, cine pe cine a trădat, ce noi protagonişti au mai
ieşit în faţă. Palatul Bosci, dominat de atâtea decenii de figura legen-
darului sfinx, era considerat de contemporani drept o constantă a lumii. Clădirea, cu nenumăratele-i picturi şi basoreliefuri ciudate, părea o carte deschisă pentru cei apţi să-i descifreze semnele. De alt-
fel, Palatul Bosci a fost şi primul edificiu, după Padua, care poseda un
orologiu pe turnul de pe frontonul principal. Când, în 1370, Carol al
V-lea al Franţei l-a invitat la Paris pe celebrul meşter ceasornicar ger-
man Heinrich von Wiclc, pentru a-i împodobi palatul regal cu un orologiu uriaş, acesta a făcut un popas de o lună spre a monta şi pe
Palatul Bosci un ceas ce scotea sunete solemne din oră în oră. în acea
construcţie a ordinii şi continuităţii implacabile a intrat moştenitorul
familiei şi de aici a putut afla cu cea mai mare exactitate ora politicii
atât de modificată de când a părăsit el Italia. Pentru cei rămaşi acasă,
vremea a trecut pe nesimţite, însă pentru cel venit de departe, cei doi

ani l-au îndepărtat dintr-un timp parcă revolut şi l-au adus în altă lume[221]. Al Şaptezeci şi şaptelea, trecând peste toate nepotrivirile din cronica lui Vengeri, trebuie să fi avut vreo douăzeci şi cinci de ani pe când s-a întors la Florenţa, însă scribul nu îndrăzneşte să propună un an anume. Mai degrabă se ia după galeria de tablouri amintită deja în biografia precedentă. Vasari povesteşte că Giovanni di Bicci de Medici, „impresionat de maniera bună a lui Pisanello, l-a făcut să picteze în holul vechii case a familiei de Medici... pe toţi acei bărbaţi renumiţi, conservaţi încă şi astăzi foarte bine". Este vorba despre acelaşi Pisanello, celebru şi scump în epocă, autorul şi al primelor portrete de pe casa scărilor Palatului Bosci[222], iar faptul că artistul dovedea că

221 Trebuie subliniat că manuscrisul lui Gianni Vengeri este pe cât de colorat, pe atât de plin dc anacronisme. în paginile sale, anii se succed în devălmăşie, iar evenimentele notate nu păstrează întotdeauna adevărata lor cronologie. Mai ales referinţele la terţe persoane, fie suverani sau simpli figuranţi, fac trimiteri la date ce nu se suprapun întotdeauna peste vieţile acelora. De aceea, plăcut la lectură, textul acesta nu este decât parţial un material documentar de luat în seamă. Valoarea lui nu constă în reperele datelor, ei în mentalităţile vremii.

222 Portrete în legătură cu care există cel puţin un mare mister: Pisanello nu i-a putut avea în faţă pe ascendenţii Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea, pornind

„oferea
lucrări rezistente Ia trecerea timpului" a fost un criteriu important pen-
tru notorietatea sa, poate mai important chiar decât calitatea artistică.
Scribul închide ochii şi revede galeria azi dispărută: chipurile uşor
naive din primele rame, apoi Sfinxul (imposibil de confundat), înţelep-
tul (ca episcop), Nătăfleţul (descris la timpul potrivit) şi Cavalerul Marchiz Umberto (?). Semnul întrebării reprezintă o măsură de preve-
dere, însă elementele de pe pânză fac foarte probabilă identitatea per-
sonajului: scribul are impresia că vede înşiruirea originară, Nătăfleţul
cu poziţia mâinilor atât de nefirească şi privind (cu teamă parcă) spre
următoarea ramă, din interiorul căreia un bărbat tânăr îmbrăcat ca un

---

de la Al Şaptezeci şi unulea, Fugarul, şi este greu de spus după ce modele s-a
inspirat imortalizându-le chipurile. Portretul Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea,
dacă nu cumva scribul încurcă ordinea, a fost în mod evident realizat de un alt
meşter. Şi, din nou, dacă nu încurcă ordinea, acel tablou, crede scribul, ar fi fost
pictat şi el mult mai târziu.

condotier[223] priveşte cu dispreţ spre privitori. Bogata butaforie din fundal şi din jurul personajului central încearcă să-i povestească viaţa. Eroul îşi ignoră tatăl, însă la picioarele sale se află un şarpe aruncând foc spre Al Şaptezeci şi şaselea, iar în fundal se găseşte o scară frântă, sugerând ascensiunea întreruptă[224]. In catalogul muzeului unde se află astăzi pânza, nu este specificat autorul, ci doar menţiunea „Maestru florentin din secolul al XVI-lea". Lucru nu fără relevanţă, el dovedind că, şi cu un secol mai târziu, legenda mai era suficient de vie

223 Tabloul se găseşte şi pe coperţile a numeroase cărţi ce descriu vieţi romanţate de eroi ai Evului Mediu.

224 Suficiente aluzii ca bietul scrib să-şi imagineze ca Al Şaptezeci şi şaptelea să nu fie străin nici de moartea tatălui său. Numai că niciun fir nu ne duce înlr-acolo, fără a mai aminti că Nătăfleţul a supravieţuit ambilor băieţi, la fel cum a supravieţuit şi celorlalte rude, cu excepţia nepoţilor. Simbolistica uneori complicată, însă de cele mai multe ori extrem de naivă, a picturii Renaşterii poate fi tradusă, în acest caz, şi aşa: „eroul îşi ignoră tatăl, însă la picioarele sale se află un şarpe aruncând foc spre Al Şaptezeci şi şaselea" = necontenitele injurii cu care fiul şi-a împroşcat părintele, iar „în fundal se găseşte o scară frântă, sugerând ascensiunea întreruptă" = cariera brusc retezată a Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea.

pentru a putea inspira un artist.

Aşadar, întors acasă, Al Şaptezeci şi şaptelea a aflat, nu fără mirare, câte s-au schimbat în relaţiile dintre oameni: vechi aliaţi nu-şi mai vorbeau; asprele bănuieli despre moartea suspectă a unor persoane ar fi fost imposibile cu puţină vreme în urmă; duşmani declaraţi de ieri ţeseau acum planuri împreună. Timpul avea alte dimensiuni în veacul al XV-Iea, veştile circulau încet şi, odată ajunse la destinaţie, se dovedeau adesea caduce. Averi se pierdeau din întârzierea comunicării, imperii se prăbuşeau din aceleaşi motive. Până la curierii organizaţiei poştale a lui Gabriel de Tassis, care reuşeau, la începutul veacului următor, să străbată distanţa dintre Italia şi Bruxelles, prin Tirol, în cinci zile şi jumătate, se întâmpla ca până şi emisarii cei mai importanţi să ajungă prea târziu ca ordinele să mai poată fi îndeplinite. Faptul că Al Şaptezeci şi şaptelea însuşi era atât de dezinformat după doar doi ani de lipsă

l-a convins că ambiţiile sale puteau să se împlinească de va şti să fie mereu primul la informaţie. Deja de atunci a intuit forţa uriaşă a unei veşti reale, la fel ca şi a unei ştiri bine manipulate. O forţă mai mare chiar decât puterea de distrugere a prafului de puşcă.

Apoi se întâlni întâmplător cu Gentile Becchi, viitorul arhiepiscop de Arezzo. Becchi a fost mentorul lui Lorenzo şi al lui Giuliano de Medici, dar şi al altor juni din protipendada Florenţei şi, drept urmare, a avut mereu toate uşile deschise. Singurul eşec al carierei sale didactice l-a reprezentat. fiul Nătăfleţului. înţelegând că fostul său dascăl ar putea fi cheia oricăror relaţii, Al Şaptezeci şi şaptelea, revenit acum ca şef de misiune şi, oricum, fiind prezumtivul moştenitor al Palatului Bosci, după ce a deşirat plin de ruşine amintirile neplăcerilor pricinuite învăţătorului său şi, părând alt om, a reînnodat vechea legătură. Aşa a aflat intimităţi din spatele zidurilor reşedinţelor importante ale cetăţii. Printre altele, despre neliniştile provocate de mersul unor bănci: *o veste proastă despre o asemenea instituţie o poate duce la faliment. O veste, de multe ori chiar falsă!* Informaţie importantă şi aceasta! Al Şaptezeci şi şaptelea mai ezita: prea a fost convins, de copil, că doar forţa brută este

capabilă să modifice o stare de fapt. Dar cele aflate de la Gentile Becchi în acel popas de acasă i-au rămas adânc înfipte în minte.

Totuşi, a mai fost un episod care l-a marcat la fel de mult în direcţia drumului pe care-1 va urma. în anul 1463, în ciuda tuturor avertis- mentelor, turcii ameninţau mai mult ca oricând Europa. După ce au cucerit de la veneţieni Moreea, dogele Cristoforo Moro a hotărât să sprijine cruciada pornită de Pius al II-lea. (Bunul cititor mai ţine, poate, minte scena în care papa se stinge pe promontoriul de la Ancona, cu slaba consolare a apariţiei Ia orizont a celor douăsprezece corăbii venete.) Dar tot atunci Al Şaptezeci şi şaptelea pleacă în Bosnia, unde, la Bobovac, în apropiere de Kraljeva Sutjeska, turcii înfrâng armata regelui Stjepan Tomas Kotromanic, iar acesta este ucis. Se pare că Al Şaptezeci şi şaptelea a ajuns după ce turcii au pătruns biruitori în cetate, dar că a reuşit s-o salveze pe soţia suveranului omorât şi s-o ducă în siguranţă la Roma. Cel puţin aceasta era varianta pe care a răspândit-o. Cum, la puţini ani mai târziu, regina fără de ţară a murit, nimeni nu s-a mai obosit să verifice autenticitatea acelor fapte. Care,

oricum, l-au transformat pe cel ce a fost cunoscut până nu de mult drept un copil rău şi obraznic, un adolescent zvăpăiat şi crud şi un tânăr irascibil şi periculos într-un cetăţean demn de respect, un bărbat în plină putere care a ştiut să-şi pună abilităţile în slujba unor cauze demne de toată stima: la numai 25 de ani, avea în spate o dificilă şi lungă misiune diplomatică în răsăritul Europei, pe care a dus-o la bun sfârşit, precum şi fapte de vitejie în Balcani, culminând cu salvarea unei regine de urgia năvălitorilor islamici. Folosind termenii din perioada scribului, putem spune că Al Şaptezeci şi şaptelea se bucura de un C.V strălucit, care ar fi trebuit să facă să tacă amintirile de mai înainte. Ar fi trebuit, dar nu s-a întâmplat aşa! Ceea ce i-a produs o dezamăgire cumplită. La început, a crezut că lumea n-a aflat despre faptele sale, pe urmă, a constatat consternat că ele nu numai că nu au rupt gura târgu-lui, însă nici măcar nu-1 absolveau de acuzele din trecut. Şi, colac peste pupăză, în Florenţa se năşteau în fiecare zi noi şi noi eroi în urma unor izbânzi incomparabil mai palide decât ceea ce povestea că a făcut el. (Scribul nu poate pune mâna în foc dacă amănuntele relatărilor perso-najului s-au petrecut chiar aşa, însă Al Şaptezeci şi şaptelea chiar

părea să creadă cu tărie în tot ce spunea despre sine.)

Foarte curând, consternarea i s-a transformat în noi accese de furie. Scurta perioadă în care a reuşit să pară altul a trecut repede, iar răbufnirile sale erau tot mai greu digerate de cetate. Cine ştie cum s-ar fi terminat toate astea, eroul ignorat pregătindu-se chiar să plece din Toscana, să-şi cumpere o armată şi să se întoarcă pentru a-i pedepsi pe florentinii pe care acum îi ura. Numai supunându-i şi umilindu-i, aşa cum l-au umilit ei încăpăţânându-se să nu-i recunoască reuşitele, îşi va găsi liniştea, îşi zicea. Doar faptul că el nu avea prea mulţi bani lichizi şi că, de câte ori avea nevoie de fonduri, trebuia să-i ceară de Ia străbunic — nefiind niciodată refuzat — l-a oprit să plece mai repede. (Dacă primea sumele obişnuite fără nicio ezitare — şi, de multe ori, nu era vorba despre sume mici — de data asta i-ar fi fost necesară o adevărată avere, pe care ştia că ar fi fost nevoie s-o justifice. Şi cum să mărturisească despre ce era vorba, mai ales că nici măcar el, strănepotul, nu putea să comunice în mod direct cu Omul din fereastră? Sigur, orice slujitor al Palatului Bosci avea gura ferecată, numai că, de data aceea, era totuşi

vorba despre un plan pe cât de îndrăzneţ, pe atât de periculos. Şi numai să spui aşa ceva era destul pentru a fi acuzat de înaltă trădare şi să termini sub mâna gâdelui! Iar, în cazul acela, nici măcar numele pe care-1 purta nu l-ar fi putut salva...)

Al Şaptezeci şi şaptelea era total dezorientat. Stătea toată ziua şi zămislea planuri fantasmagorice de răzbunare, iar nopţile şi le petrecea în petreceri secrete, chinuind fete tinere.

Spre norocul său, a urmat o nouă întâlnire întâmplătoare cu Gentile Becchi. De data aceea una decisivă pentru viitorul Celui de Al Şapte-zeci şi şaptelea. Mai era acesta acelaşi cu bărbatul schimbat din urmă cu doar puţini ani? Era din nou altul? Sau a fost acelaşi mereu? Becchi a mâncat destulă pâine albă de pe urma muncii sale cu copiii frunta-şilor Toscanei pentru a putea descifra manifestările vlăstarelor pro-tipendadei. Mai deştepţi ori mai puţin deştepţi, mai îndrăzneţi ori mai timizi, răsfăţaţi de bogaţii lor părinţi sau ţinuţi într-un regim cazon, toţi erau conştienţi de mici de poziţia lor socială, toţi o considerau un privilegiu natural şi toţi insistau să le fie recunoscut statutul. Nepotul înţeleptului şi strănepotul Omului din fereastră nu era singurul june care nu avea răbdare să ajungă la onorurile aşteptate, doar că se

mani-
festa mai direct, mai puţin convenţional. Probabil datorită caracteru-
lui moştenit din partea spiţei Malatesta. Becchi se şi mira cum de a
putut un tânăr atât de impulsiv să conducă o delegaţie diplomatică, un
tânăr care numai de calităţi diplomatice nu dispunea! Insă asta nu era
treaba mentorului. Dascălul este chemat să-i îndrume pe tineri pentru
tot parcursul vieţii lor, asemenea căpitanului unei corăbii, pus să răs-
pundă de echipajul ce i-a fost încredinţat, începând cu ridicarea anco-
rei şi până la acostarea în portul de ţintă. Aşa că Becchi, simţind că
neliniştea tânărului se apropie de un clocot care să nu mai poată fi
stăpânit, i-a ţinut o disertaţie despre putere şi, şezând amândoi pe o
bancă la umbra celui mai bătrân stejar din Toscana — cel puţin acela
a fost renumele acelui copac distrus abia de o bombă din cel de-al
Doilea Război Mondial —, a încercat să repare peste vremi eşecul
şcolar pe care l-a avut cu acel tânăr dificil. Aşa că nu şi-a contrazis fos-
tul elev, dar l-a făcut să cotească pe un drum mai puţin primejdios,

unde, credea bătrânul dascăl[225], ambiţiile nemăsurate s-ar putea preface în preocupări utile atât Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea, cât şi Florenţei, „în lumea de astăzi, puterea nu se mai câştigă prin sabie, ci prin puterea banilor. Şi armatele cele mai noi au nevoie de o susţinere materială pe măsură, chiar dacă ele îşi obţin, de multe ori, autonomia prin prăzile de război. Dar aceste câştiguri sunt şi efemere şi nici nu reprezintă mai mult decât premiul binemeritat acordat de stăpân mercenarilor săi. Soldaţii pe cât de uşor dobândesc acele câştiguri, odată văzându-se biruitori, pe atât de repede le şi irosesc în plăcerile simţurilor. Aşa că, pentru a putea să se folosească şi pe mai departe de ei, stăpânul trebuie să scoată tot timpul alţi şi alţi bani din buzunar. Dacă nu-i mai are ori dacă se zgârceşte, ostile care i-au fost până atunci fidele se vor întoarce împotriva lui. Astăzi, cu sabia nu se mai poate cuceri decât clipa, un răstimp mai lung se supune doar banului." După care, Becchi, conform îndelungatei sale pregătiri umaniste, a continuat regretând epocile eroice ale Antichităţii, când fidelitatea, patriotismul şi eroismul

225 Becchi nici n-a fost atât de bătrân în timpul acelei scene, el urmând să mai ajungă înalt prelat şi să se mai bucure multă vreme de bucuriile vieţii.

necondiţionat de vreun câştig imediat puteau suplini aurul mandatarilor.

Atât i-a vorbit dascălul fostului său elev neascultător până ce acesta a priceput că decât să-i învingă pe concetăţenii săi ingraţi cu sabia (ca un adevărat Malatesta ce se considera![226]), o victorie cu şanse întotdeauna îndoielnice, mai bine să-i umilească cu tirania banilor. Sigur că tânărul nu a mărturisit concret ce plan nebunesc i-a frământat mintea

---

226 Al Şaptezeci şi şaptelea nu s-a declarat niciodată urmaşul Celor O Sută, ci vlăstar al vitejilor Malatesta. Asta deşi bogăţia de care profita venea din Palatul li osci. însă străbunicul era prea inabordabil, bunicul prea înţelept — enervant de înţelept! —, iar tatăl... Despre Nătăfleţ nici măcar nu voia să audă, îl evita şi, când se aflau totuşi faţă în faţă, îl jignea chiar şi în prezenţa servitorilor. Ba, a ajuns să pretindă în gura mare că Al Şaptezeci şi şaselea nici măcar nu era tatăl său decât de ochii lumii, că, de fapt, Francesca l-a făcut cu „un bărbat adevărat". Gianni Vengeri preia încântat acele insinuări şi le condimentează cu tot felul de supoziţii în legătură cu cine ar fi fost adevăratul tată al eroului său.

disperată, însă nici nu era nevoie să fii mare psiholog spre a-ţi da seama că exaltarea aceea paroxistică nu putea sfârşi bine.

Iniţial, ascultându-şi fostul mentor, gândurile tânărului au fugit de la pildele luate din faptele marilor eroi ai Antichităţii la seiful fără fund din Palatul Bosci şi la modul cum l-ar putea deschide întru scopurile sale. Să aştepte până ce va primi el cheia ce oferea drumul spre comoară i se părea absolut de neimaginat. Absolut! Mai ales că Omul din fereastră părea să fi venit din veşnicie şi să rămână acolo până în veacul veacurilor. Pe urmă a devenit atent la spusele lui Gentile Becchi: acesta, depăşind disertaţia despre stricarea necontenită a vremurilor şi ajungând de la eroii elini la fruntaşii contemporani, i-a povestit despre gloriosul drum spre succes al familiei de Medici[19]. Drum ce se baza nu pe fapte de arme, ci pe talentul de a face bani. Către familia de Medici l-a trimis Becchi pe Al Şaptezeci şi şaptelea.

însă, încă înainte de a-1 vedea acolo, trebuie amintite relaţiile dintre palatele Florenţei. Dacă între marile familii de bancheri existau alianţe fragile şi, uneori, conflicte deschise de lupta pentru putere, conflicte ce se puteau sfârşi chiar cu atentate urmate de pedepse capitale (cum va fi cazul celebrei „conjuraţii Pazzi"), legăturile cu Palatul

Bosci se prezentau cu totul particular: familia din jurul Omului din fereastră părea că nu se amestecă în joc şi că doar îl supraveghează. De unde o întrebare firească: chiar pentru cei dispuşi să accepte *ad litteram* legenda descălecării Celui de Al Şaptezeci şi patrulea în fruntea unui şir nesfârşit de căruţe cu bogăţii (completate şi cu al doilea convoi, cel ce a adus şi familia Omului din fereastră în Toscana), tot e dificil de înţeles cum reuşea acel ciudat clan singular să-şi conserve bogăţia. Au existat mai multe zvonuri, unele chiar consemnate în cronici, însă nu

"Vengeri susţine că arhicunoscuta protecţie de care se bucura Gentile Becchi la familia de Medici nu s-ar fi bazat numai pe buna învăţătură pe care le-ar fi oferit-o copiilor clanului şi lui Lorenzo însuşi, ci mai ales pe faptul, nu întâmplător, că primul Medici important, care a stat la baza scării pe care s-au cocoţat urmaşii săi, a fost Giovanni, numit şi di Bicci. „Bicci ori Bicchi, ori Becchi, prea se aseamănă cele două nume!" insinuează cronicarul, sugerând povestea unui copil din flori doar pe jumătate recunoscut. Desigur că nicio altă sursă nu pomeneşte despre aşa ceva...

s-a păstrat nicio dovadă a unor plasamente aducătoare (de atâta vreme) de dobânzi şi nici despre nişte oameni de maximă încredere fixaţi în poziţii active şi mereu câştigătoare pentru mandatarii lor. Şi totuşi, adâncind taina, locatarii Palatului Bosci n-au dat vreodată cel mai mic semn că ar trece printr-o jenă financiară, fiind dispuşi atât la acte caritabile, cât şi la mecenat. Ciudat este şi că acele zvonuri niciodată confirmate n-au decăzut în legende fanteziste. Omul din fereastră şi palatul său au supravieţuit ca nişte constante cărora nici cei mai mari cărturari nu ştiu să le dea de capăt. Constante ce se află acolo unde se află, părând să aibă menirea de a da continuitate acestei lumi. Şi nu poate fi trecută cu vederea nici neimplicarea de niciun fel a celor din Palatul Bosci în vreo facţiune politică ori în vreo alianţă economică. Până şi să intri în legătură cu ei era aproape imposibil, darămite să ajungi la tratative.
Aşa că marile familii burgheze care au stat la baza înfloririi atât de spectaculoase a Florenţei[227] n-au avut decât să se lupte între ele.

227 Acciaiuoli, Alberti, Albizzi, Bardi, Medici, Pazzi, Peruzzi şi catalogul ar putea continua... Şi să nu uităm nici faptul că, nici prin căsătoriile contactate, Cxi O Sută n-au dat niciun semn că ar fi făcui şi alianţe politice,

Scribul
a simţit nevoia de a aminti această situaţie, care a durat deja, iată, de
patru generaţii, pentru a da o imagine cât mai clară în legătură cu nou-
tatea absolută cum unul din spiţa aceea atât de exclusivă se înregi-
menta într-o partidă anumită. La început, Celui de Al Şaptezeci şi
şaptelea însuşi i s-a părut imposibilă alternativa ce i s-a propus. Aşa că,
în contradicţie cu obişnuinţa sa de a acţiona după primul impuls, i-au
trebuit mai multe ore de a întoarce propunerea lui Becchi pe toate
părţile. (Pentru dascăl, şi această adăstare în calcularea variantelor era
un câştig: fostul său elev, cumpănind, îşi punea frâu impulsivelor ges-
turi necugetate.)

A doua zi, reîntâlnindu-se cei doi în acelaşi loc şi la ora stabilită,
hotărârea a fost luată. Dar cu câteva amendamente: strănepotul Omu-
lui din fereastră nu dorea să intre ca un simplu slujbaş în afacerile

---

comerciale
sau de orice alt fel. Odată măritată, femeia care era primită în noua ei familie
părea să fie acaparată pentru vecie de zidurile Palatului Bosci, fără a sluji de
punte fostelor ei rude, care, la nevoie, e adevărat, nu erau lăsate de izbelişte.

Medicilor. „Nimeni din familia mea nu ar accepta aşa ceva!" Drept urmare, în prealabil, Al Şaptezeci şi şaptelea îşi cumpără un titlu nobiliar, adăugând noua sa stemă alături de complicatele semne de pe zidurile Palatului Bosci. In primăvara anului 1471, la vârsta de 33 de ani, Al Şaptezeci şi şaptelea devine Marchizul Umberto[228], iar, două zile mai târziu, începea colaborarea cu familia de Medici. („Doar două zile mai târziu..." Gentile Becchi a trebuit să admită că progresele elevului său privind cumpătarea încă nu au fost prea mari, tot nerăbdarea terorizantă fiind cea care îl mâna pe acesta din spate.)

Da, în anul 1471, Marchizul Umberto era un senior în toată puterea vârstei, prezumtiv moştenitor al unei averi despre care nimeni n-ar fi putut spune cât era de mare, însă care prezenta, de peste o jumătate de veac însângerat, disponibilităţi nelimitate pentru orice capriciu ce şi-1 permiteau nonşalant numeroşii membri ai familiei adăpostite în Palatul Bosci. Niciun semn de slăbiciune nu a arătat vreodată această avere capabilă să achite la termen, chiar şi în vremea celor

228 Scribul nu ştie când şi cu ce ocazie Marchizul Umberto a ajuns Cavalerul Marchiz Umberto.

mai cumplite crize, orice factură i se punea în faţă. Aşa că Al Şaptezeci şi şaptelea nu era în situaţia de a fi obligat a se angaja într-o poziţie umilă. Al Şaptezeci şi şaptelea nu era obligat de nimeni şi de nimic[229].

„De sus, nici mama nu i-ar fi permis aşa ceva." Ceea ce a simţit şi Gentile Becchi, cel ce s-a încăpăţânat să introducă un membru atât de important al clanului acela unic în casa celor mai influenţi jucători de pe eşichierul Florenţei. Dacă mentorul Medicilor avea suficientă prestanţă asupra lui Lorenzo, pentru ca vorbele sale să fie ascultate cu atenţie, asupra imprevizibilului şi mereu surescitatului Marchiz Umberto nu exista om pe pământ apt a-1 controla. Astfel că, aşa cum a fost de aşteptat, după doar câteva ore de „muncă" în banca centrală, noul angajat a arătat că nici prin gând nu-i trece să respecte măcar una dintre înţelegerile convenite. Din prima clipă, el s-a prezentat drept şeful suprem. Conduită mai mult decât periculoasă chiar pentru siguranţa

229 Decât de ambiţia-i imposibil de stăpânit.

elementară a afacerilor. Iniţial, Al Şaptezeci şi şaptelea a fost dat în grija lui Francesco Sassetti, asociatul majoritar şi directorul general. Asta fiindcă nu s-a stabilit, deocamdată, o formulă definitivă a statu- tului noului marchiz, urmând ca, pentru început, acesta să deprindă regulile de bază ale meseriei. Abia apoi urma să se ajungă la o asociere. Perspectivă ce a reprezentat un lucru de mare mirare: cu Palatul Bosci nu s-a putut face niciodată nicio tranzacţie, Omul din fereastră n-a dat nimănui bani împrumut (orice dobândă i-ar fi fost oferită) şi neutrali- tatea celebrei clădiri n-a fost perturbată de vreo implicare într-o afacere (cunoscută).

Numai că, aşa cum s-a precizat, nou-venitul n-a avut răbdare nici măcar o zi să înveţe jucând rolul de ucenic. După un scandal zdravăn, colaborarea părea terminată, dar Al Şaptezeci şi şaptelea s-a răzgândit şi, peste o săptămână, a revenit. Nu cu mâna goală, ci cu un aport de 20 000 de florini! Nu era o sumă exorbitantă pentru familia de Medici, însă era o sumă foarte mare pentru oricine. Atât de mare, încât până şi Lorenzo, hotărât să nu mai audă de imposibilul protejat al lui Becchi, a trebuit să gândească de două ori înainte de a lua o hotărâre defini-

tivă. Şi nici noutatea absolută, ca cineva din Palatul Bosci să fie dispus să se implice într-o afacere la lumină, nu putea fi ignorată. Şi nici pe lângă cei 20 000 de florini nu se putea trece atât de uşor. Şi, gândind mai departe, nu se putea calcula dacă nu cumva, odată deschise baierele legendarelor pungi ale Omului din fereastră, nu se vor scurge de acolo şi alte şi alte comori... Nu, indiferent de neplăcerea de a se lucra cu Marchizul Umberto, tentaţiile erau mult prea mari spre a se putea trece nepăsător pe lângă ele.

De data asta, prudentul Lorenzo a avut pretenţia unui contract scris, prevăzut cu numeroase capitole, contract care, spre bucuria scribului, s-a păstrat. Se stipulau, în principal, competenţele fiecărei părţi, oamenii băncii având grijă să nu-i dea impresia Marchizului Umberto că este aşezat într-o poziţie supusă, dar limitându-i în mod iscusit drastic libertatea de mişcare. Nicio precauţie nu era inutilă, Lorenzo neavând de unde să ştie dacă suma adusă ca aport de capital era sau nu vitală pentru Al Şaptezeci şi şaptelea şi, drept urmare, n-avea de unde să ştie nici dacă ea, oricât de impresionantă era, putea să fie o piedică

pentru o nouă izbucnire necontrolată a strănepotului Omului din fereastră. Cu alte cuvinte, dacă cei 20 000 de florini îl legau sau nu de afacere pe cel ce i-a adus[230].

Un al doilea subiect de meditaţie îl constituia dacă era mai bine să i se încredinţeze novicelui o filială măruntă undeva departe, scăpându-se astfel de prezenţa sa nocivă în preajma centralei, sau dacă nu era totuşi mai potrivit să fie păstrat aproape, unde putea fi ţinut în zgardă şi supravegheat. Şi unde, la urma urmei, putea fi învăţat regulile bancare şi, chiar mai important decât atât, unde să i se insufle plăcerea pentru această îndeletnicire, în speranţa că, pe viitor, din Palatul Bosci s-ar putea revărsa şi alte sume importante. (Era uşor şi tentant să visezi în acele momente: dacă s-ar fi realizat minunea, familia de Medici putea

---

230 De obicei dificultatea cea mai mare pentru înţelegerea unei situaţii petrecute cu atâta vreme în urmă este mentalitatea diferită a contemporanilor scribului faţă de cele narate. De data asta însă, iată că tocmai cuiva din Toscana veacului al XV-lea i-ar fi fost foarte greu să conceapă că 20 000 de florini îl pot face pe cineva imprudent, chiar dacă acel cineva nu s-a spetit personal pentru a face atâta bănet. Pentru că „de nu ştii cum se fac banii, nici nu-i poţi preţui la justa lor valoare". Da, dar totuşi când e vorba de 20 000 de florini?...

să-şi depăşească de departe toţi rivalii, ceea ce ar fi însemnat nu numai belşug aproape fără limite, dar şi putere politică proporţională. Şi era uşor să visezi aşa, întrucât doar şi numai la aflarea veştii că Lorenzo şi Giuliano au reuşit să deschidă uşile palatului atât de straşnic păzit de Sfinxul din Florenţa a iscat o asemenea vâlvă, încât prestigiul între-prinderilor Medicilor a crescut imediat. Vechile legende despre puţul fără fund al averii aduse cu sine de Omul din Fereastră dintr-un la fel de legendar tărâm au devenit mai actuale ca oricând.)

Până la urmă, s-a decis ca Al Şaptezeci şi şaptelea să plece la filiala din Montpellier într-o calitate destul de vagă, de „supraveghetor al conducerii generale". Tot în Franţa, însă la filiala din Lyon, se afla director Lionetto Rossi, soţul surorii naturale a lui Lorenzo şi Giuliano. Marchizul Umberto avea drept de control şi asupra acestuia. Aşa că a început să facă naveta între cele două filiale şi, se pare, a fost chiar şi la Londra, unde şi-a atribuit singur nişte prerogative discreţionare. (De

care, e drept, nu s-ar fi folosit în mod semnificativ, ci s-ar fi mulţumit să concedieze un funcţionar inferior şi mai mulţi servitori.)

Munca în filiale, mai ales având mai mult drepturi decât îndatoriri, nu-i lua prea mult timp, aşa că a putut deveni repede o figură cunoscută în societatea locală. La biserică, dar şi la cârciumile frecventate de păturile privilegiate, se putea face lesnicios cunoştinţă cu oricine. Iar Al Şaptezeci şi şaptelea nu era doar un funcţionar al unei bănci florentine, ci, în primul rând, Marchizul Umberto şi apoi Cavalerul Marchiz Umberto. Banii daţi pe titlul nobiliar şi-au meritat investiţia, fiul Nătăfleţului devenind repede oaspetele de onoare în oraşele noilor sale reşedinţe. Şi zvonurile despre personaj au început să circule, puternicii locului vrând să ştie cât mai multe despre cel devenit atât de repede centrul interesului şi, mai ales, despre cel ce a reuşit să menţină acel interes pe tot parcursul şederii sale acolo. Nu trecea o singură zi fără ca Marchizul Umberto să nu dea nou prilej de vorbe. Gianni Vengeri — secretarul, biograful şi valetul — zăboveşte îndelung asupra isprăvilor eroului său şi descrie cu lux de amănunte nu numai întâmplările însele, ci şi ecoul nemăsurat de care s-au bucurat. Vom da aici de aventuri de

alcov, de răfuieli în plină piaţă, de întreceri cavalereşti, de victorii în jocuri de noroc, de lovituri de forţă. Şi, bineînţeles, de fiecare dată Al Şaptezeci şi şaptelea domina scena şi ieşea învingător necontestat.

Scribul nu ştie dacă Gianni Vengeri l-a însoţit pretutindeni pe personajul său ori dacă mai nota şi el după cele auzite de la alţii.

Marchizul Umberto se intitula în Franţa Cavalerul Marchiz Umberto şi îşi justifica titlul prin lipsa de griji de care dădea dovadă în vreme ce risipea cu bani în toate direcţiile. Al Şaptezeci şi şaptelea se purta ca un marchiz mai bogat decât împăratul. Cum nu dispunea de fiecare dată de lichidităţi, mai băga mâna şi în rezervele băncii. Lucru notat cu grijă de funcţionari şi raportat la Florenţa. însă stăpânii de acolo nu au trebuit să-şi facă mari griji din pricina acelor fonduri, fiindcă, odată anunţat Palatul Bosci, banii se întorceau prompt la cei de la care au fost „împrumutaţi". Aceasta a fost o practică tacită, niciuna dintre părţi nedorind să alimenteze noi bârfe. Pentru că bârfe erau destule: Cavalerul Marchiz trebuia să primească o identitate pe unde se afla şi ce identitate poate avea cineva venit de departe, lăfăindu-se în bani,

purtându-se oriunde ca un şef suprem şi luându-şi în modul cel mai firesc tot ce-şi dorea, de i se cuvenea ori nu? Ce poţi afla de departe despre ultimul moştenitor al Palatului Bosci din Florenţa, când nici măcar florentinii nu ştiau prea multe despre enigmele de nepătruns ale locuitorilor acelui imobil? Florenţa se bucura de o aură pe care marile ei familii o tot dezvoltau, iar familia de Medici, pe lângă că era una dintre acele mari familii, era şi asociata Cavalerului Marchiz. Despre un asemenea personaj se putea spune orice şi se putea crede orice. Orice! Aşa că nu e de mirare că niciuna dintre isprăvile povestite de Vengeri nu era pusă la îndoială. Nici măcar cele ce ar fi putut uşor fi asimilate cu cele mai năstruşnice scorneli ale unor artişti de bâlci.

Cum ar fi fost, de pildă, relatarea despre modul în care marchizul ar fi ieşit dintr-o situaţie cu totul imposibilă:

Al Şaptezeci şi şaptelea a fost gazda unei petreceri mult prea libertine în somptuoasa vilă pe care şi-a închiriat-o la Lyon şi, supraexcitaţi de trupurile goale şi de băutură, oaspeţii au uitat de orice oprelişti şi şi-au continuat orgia în grădina vizibilă prin gard din stradă. Unde s-a adunat o mulţime de curioşi să privească scârboşeniile venind parcă

tocmai din cetăţile Gog şi Magog. Iar ceea ce au văzut ei acolo a între-
cut cu mult orice imaginaţie, încât toţi oamenii cu frica lui Dumnezeu
s-au ruşinat şi şi-au lăsat ochii în pământ, însă de plecat tot n-au ple-
cat din spatele gardului. Cum spectacolul acela atât de spurcat nu se
mai termina, au fost chemaţi şi părinţii şi a venit chiar şi episcopul în
persoană, însoţit de mai mulţi călugări.

— Acestea toate sunt semn că Antichristul îşi adună ostile şi că
Apocalipsa nu mai este deloc departe, au şoptit monahii, fără a-şi lua
ochii de la scârbavnica privelişte.

Iar oamenii priveau cu speranţă şi înfricoşare către slujitorii Dom-
nului, însă mai trăgeau, din când în când, cu privirea să vadă toate
păcatele desfăşurându-se fără ruşine în faţa lor.

Atunci, povesteşte cu mare admiraţie Gianni Vengeri, apăru în gră-
dină însuşi Cavalerul Marchiz Umberto, singurul îmbrăcat cu straiele
în cea mai deplină ordine. Ignorând cu totul cele ce se petreceau în
jurul său, se strecură printre trupurile încleştate unele de altele şi veni
spre gard.

— Am observat şi eu că nu se vede bine din stradă din toate poziţiile: într-un loc se află un tufiş care obturează priveliştea, într-altul un copac. Mă bucur că aţi găsit fiecare câte un punct din care să vă desfătaţi vederea.

Era aceasta o neobrăzare fără seamăn. Adică este posibil să vorbeşti aşa cu atâţia oameni venerabili, monahi şi chiar şi cu episcopul în persoană? O rumoare ameninţătoare se ridică din mulţime.

— Fiindcă sunteţi foarte interesaţi de această privelişte, voi da poruncă să se deschidă poarta, ca să puteţi privi mai bine.

Aerul păru să îngheţe. Indignata mulţime de gură-cască ameninţă să intre în curte, dar nu pentru a admira, ci pentru a pune capăt nemaiîntâlnitei blasfemii. Şi acele trupuri goale se opriră din încleştarea lor, ca trezite din coşmar. Mai mult uluiţi decât ruşinaţi, oamenii se grăbiră în clădire, fără a mai avea cutezanţa de a reveni în curte nici măcar îmbrăcaţi în bună rânduială.

Ceea ce ar fi urmat este mai mult ca sigur o invenţie de-a lui Vengeri, pentru că tot demersul atribuit Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea nu se potriveşte în niciun fel cu caracterul său autoritar, prea puţin dispus să-şi justifice acţiunile. Cavalerul Marchiz Umberto ar fi venit personal să deschidă marea poartă a vilei şi i-ar fi poftit pe toţi cei de

afară în curte, unde servitorii îi aşteptau cu tăvi cu prăjituri şi cupe cu vin. Decorul scenei se schimbase cu totul, într-atât încât oamenii au început să se îndoiască dacă au văzut aievea orgia nemaiîntâlnită.

îmbunaţi de felul cum erau trataţi, au acceptat să asculte discursul amfitrionului — singurul discurs reuşit care i-a fost atribuit în întreaga-i viaţă. (Doar o singură dată, peste ani, într-o convorbire de taină cu Piero de Medici, în grădina Vilei Pandalini, a mai dat Al Şaptezeci şi şaptelea semne că ar fi putut fi şi orator.)

— O femeie care a ajuns să acapareze un bărbat îşi pierde, în aceeaşi clipă, puterea. Şi ştiţi de ce? Fiindcă tocmai atunci trebuie să renunţe la ceea ce-i place ei cel mai mult şi cel mai mult în viaţă: sulimenelile şi veşmintele. O femeie nu se găteşte pentru a cuceri bărbaţii — sau, cel puţin, nu neapărat pentru aceasta —, o femeie se face frumoasă pentru ea însăşi. De aceea se şi admiră atât în oglindă. Femeia nu este decât perechea eternă a lui Narcis.

Oamenii se serveau cu bunătăţile şi cu vinul ce le era servit din belşug şi uitau tot mai mult ce i-a adus în miez de noapte departe de aşternuturile lor în vila Cavalerului Marchiz Umberto. Apoi îl auziră pe acesta vorbind despre cu totul altceva.

— Trupurile lipsite de podoabe revin la starea lor pernicioasă, indiferent dacă în ele s-a aflat sau se află sufletul lui Abel sau cel al lui Cain. Lucru valabil şi pentru corpurile din care viaţa a plecat de mult. La Perugia, în catedrală, sunt înmormântaţi numeroşi papi. Trupurile lui Inocenţiu al IlI-lea şi al lui Martin al IV-lea au fost aşezate faţă la faţă. Indiferent că sufletele celor doi s-au aşezat în acele învelişuri la o distanţă de aproape un veac, rămăşiţele lor nu ar mai putea fi deosebite care din ce corp provine. Trupurile pe care le-aţi văzut mai înainte, contopite în acţiune, ar mai fi putut fi identificate bucată cu bucată doar fiindcă, conţinând viaţă, mai fac parte din timp.[231]

231 Vengeri spune în epilogul lucrării sale că îşi doreşte ca trupul său să fie înhumat în aceeaşi groapă cu cel al eroului său, „dacă se poate, faţă la faţă, asemenea papilor Inocenţiu al IlI-lea şi Martin al IV-lea, în domul din l'erugia". Şi, continuă el, explicând că, desigur, Umberto ar juca rolul lui Inocenţiu, iar el însuşi doar cel al lui Martin al IV-lea, „cel care nici măcar numele serenisim

Oamenii simţeau că ora înaintată şi vinul irezistibil îi moleşeşte peste măsură. Aşezaţi — ori, mai bine zis, tolăniţi — care pe unde, s-au trezit abia spre dimineaţă. Aveau capetele grele şi amintiri ce nu se legau nicicum unele de altele. Episcopul însuşi, ridicându-se cu greu din fotoliul adânc în care se odihnise, lămuri mulţimea:

— Iată, copiii mei, cum însuşi Dumnezeu ne-a dat o lecţie. S-o ţineţi minte şi să vă feriţi şi mai mult de păcate!

Şi-au făcut cu toţii câte trei cruci şi au plecat spre casele lor. Doar că n-au ştiut exact ce să ţină minte, mai ales că amintirile acelei nopţi stranii se învălmăşeau cu plăsmuirile vinului băut. Şi doar acele plăsmuiri păcătoase le-au rămas în memorie şi n-aveau să le uite nici-când, asemenea tuturor ispitelor diavolului cu care creştinul trebuie să se lupte în întreaga-i viaţă.

Iar concluzia lui Gianni Vengeri este şi mai deconcertantă: „Şi iată cum [Al Şaptezeci şi şaptelea] a ajuns să fie asimilat Domnului — şi

---

nu a ştiut să şi-1 fixeze cu precizie".

nu de un om prost, ci de un înalt ierarh al Bisericii —, atunci când episcopul le-a spus celor aflaţi de faţă *«Iată, copiii mei, cum însuşi Dumnezeu ne-a dat o lecţie. S-o ţineţi minte şi să vă feriţi şi mai mult de păcate]».*"

In cronica lui Vengeri vom găsi şi alte asemenea întâmplări menite a preamări viaţa şi faptele protagonistului, chiar dacă, multe dintre ele, nu se potrivesc defel cu firea eroului său.

însă, în timp ce se distingea prin tot felul de chiolhanuri, cancanuri şi scandaluri, Cavalerul Marchiz Umberto, fără să facă exces de zel, a început să se intereseze şi de munca din filialele băncilor. Şi să înveţe cum se fac banii. Pe măsură ce deprindea tainele acelei îndeletniciri, îi devenea tot mai evident că Gentile Becchi a avut dreptate când i-a spus că doar banii sunt cei ce pot da puterea pământeană de durată: pumnul şi sabia îţi pot oferi mari victorii, bogăţii, triumful şi supunerea necondiţionată a celorlalţi, însă, fiind dedicate doar clipei, trecătoare sunt toate acelea. O ctitorie îţi poate prelungi renumele şi peste timp. Dar pentru unica viaţă dată, doar banii îţi pot satisface pe termen lung ambiţiile. Şi şi-a mai dat seama că rezervorul tezaurului din Palatul Bosci, despre care nici el, în calitate de moştenitor unic,

nu ştia mai nimic, îi va sta necondiţionat la dispoziţie doar când îi va veni rân-
dul, ceea ce s-ar putea întâmpla multă vreme după ce el nu va mai fi în stare să se bucure şi când ambiţiile i se vor fi tocit cu totul. Astfel că, aşa cum visase până nu de mult să ajungă un condotier de temut, acum se gândea tot mai intens cum să iniţieze un imperiu financiar puternic sau, mai degrabă, cum să pună mâna pe unul deja existent[232].

Mai ales că, după doar ceva mai mult de două luni petrecute în Franţa, reveni într-o vacanţă la Florenţa şi încercă o discuţie cu străbunicul. Îşi pregăti cu mai multă răbdare ca oricând un discurs care să nu fie nici prea lung, ştiind că până şi pentru el o întrevedere cu Omul din fereastră era un prilej rar şi de scurtă durată, un discurs care să fie convingător,

232 Şi a mai învăţat că până şi atât de potenţii Medici au trebuit să aştepte vreme de mai multe generaţii să ajungă acolo unde au ajuns; or, el nu avea răb-
dare, ştiind că munca perseverentă şi de durată devine un scop în sine, până la urmă tocind satisfacţia aşteptată înainte de plecarea la drum.

un discurs care să-l facă pe bătrân să priceapă că el, bărbatul în plină putere şi plesnind de iniţiative, ar fi indicat să fie pus *acum* în valoare şi nu atunci când şi forţele sale se vor fi împuţinat. După mai multe zile de aşteptare, când a reuşit să intre într-o încăpere de unde Al Şaptezeci şi patrulea supraveghea cetatea şi şi-a spus cuvântul pregătit cu atâta migală şi exersat în faţa oglinzii, bătrânul, fără să se întoarcă de la postul său de observaţie, nu i-a răspuns decât atât:

— Ai primit mulţi bani! 20 000 de florini este o sumă foarte mare. Niciuna dintre casele de bancheri n-a pornit de la început cu atâta bănet. în afară de asta, ai primit 8 000 de florini — dotă de la soţia ta.

Umberto, care se aşteptase la un asemenea răspuns, îşi continuă discursul.

— Lui Lorenzo de Medici, doamna Clarisa nu i-a adus zestre în bani lichizi decât 6 000 de florini, l-a întrerupt din nou Sfinxul, fără a-şi întoarce chipul de la fereastră.

Al Şaptezeci şi şaptelea îşi continuă vorbăria, însă îi era tot mai limpede că nu mai era ascultat decât de pereţi. Obişnuit să nu renunţe până ce nu primea ceea ce-şi dorea, a mai reluat încă o dată toată cuvântarea. De Ia început. în încăpere se întuneca, iar bătrânul nu-i mai dădea nicio importanţă. Omul din fereastră avea faţa mare sub

tichiile
de care nu se despărţea niciodată şi aşa era perceput de către trecători.
Văzut din spate, se dovedea mărunt de statură, iar, cu vremea, devenise
tot mai mic, aşa că, pentru a se putea sprijini la fel de comod de per-
nele de pe pervaz, stătea cocoţat doar în ciorapi pe un taburet pluşat.

Prin mintea lui Umberto au început să alerge gânduri sinistre. Strâmbându-se, îi trecu prin cap să-şi arunce străbunicul pe fereastră.
Lumea ar fi putut crede că Sfinxul, aplecându-se mai tare ca să vadă
un anume lucru, ar fi căzut singur în gol.

— Nu te mai strâmba atât, veni în sfârşit un semn şi de la Al Şapte-
zeci şi patrulea.

„Nu numai că mă vede şi cu spatele, dar îmi citeşte şi gândurile!"
Umberto era bine făcut, iar bătrânul doar un boţ de om. „Acum sau
niciodată!", se hotărî strănepotul. însă înainte de a apuca să facă un
pas, simţi uşa deschizându-se în spatele său şi credinciosul majordom
intrând în încăpere, luându-1 de braţ şi conducându-I afară.

Cavalerul Marchiz Umberto n-a înţeles niciodată cum comunica Omul din fereastră cu domesticii săi.

Pricepând că relaţiile sale cu adevăratul stăpân al Palatului Bosci s-au sfârşit odată cu acea întrevedere total nereuşită, Al Şaptezeci şi şaptelea a trebuit să-şi facă alte planuri pentru singurul lucru ce-1 interesa: puterea. Nu mai încăpea nicio îndoială că nu va mai obţine nimic de la ai săi, putând fi chiar fericit dacă nu va trage şi alte consecinţe de pe urma celor gândite în apropierea străbunicului.

Dota primită la căsătoria cu Francesca o tocase de mult şi alţi bani nici din averea soţiei ştia că nu va mai putea primi, mai ales că mama copiilor săi, deşi îi mai aparţinea în unele nopţi nebune, umilită, torturată, terorizată, bolnavă de nervi, prizonieră în casa ei, îi mai era consoartă doar de ochii lumii. Trebuia, aşadar, să plece de la cei 20 000 de florini, suma aceea importantă care i-a fost dată pentru a intra cu aplomb în afaceri. Şi mai trebuia să plece cât de repede din Florenţa. Altă soluţie ar fi fost să se întoarcă la gândul de a deveni un condotier celebru, să-şi retragă banii şi să-şi facă o armată cu care, aşa cum s-a gândit mai demult, să se întoarcă victorios în Toscana, gând ce-i revenea cu

obstinaţie ori de câte ori treburile nu-i mergeau suficient de bine ori nu păreau să se apro-
pie destul de repede de ţinta finală. Numai că, între timp, a mai învăţat
şi că soarta unui condotier depinde foarte mult de noroc şi că norocul nu
stă nicio clipă în loc. Şi, chiar dacă ar fi fost de acord să trăiască şi numai
o singură lună viaţa unui învingător absolut, după care n-avea decât să fie
înghiţit de flăcările iadului, n-avea nicio certitudine că măcar luna aceea
îi va fi dată. Aşa că reveni în Palatul Medici de pe Via Larga şi făcu aluzii
directe că şi-ar putea retrage participaţiunea.

Era o perioadă când şi Medicii aveau mai mult ca oricând nevoie
de bani. Războaiele necontenite puteau duce la consecinţe favorabile
pentru lumea bancară, la fel cum, nu de puţine ori, distrugeau într-o
singură oră ceea ce a fost clădit cu trudă şi sacrificii timp de generaţii.
Cu toate că tatăl lor nu prea credea în talentele de conducător ale fiilor
săi, Lorenzo şi Giuliano dăduseră de tineri dovadă că ştiu să manipuleze
evenimentele în favoarea afacerilor proprii, chiar dacă nici chiar ei n-au
fost scutiţi de răstimpuri de restrişte.

în A.D. 1464, Cosimo de Medici era mort şi Piero, zis „Gutosul", i-a urmat la conducerea familiei. în 1469 a murit şi el. Fiii, Lorenzo şi Giuliano, nu erau încă decât nişte juni ce duceau viaţa obişnuită a unor tineri nobili de vârsta lor. Lorenzo îşi făcea debutul cavaleresc cântând-o pe „muza" sa „Diana", de fapt Lucrezia Donaţi. Pe când el avusese şaisprezece ani, ea fusese de optsprezece. Lucrezia era în pragul căsă-toriei cu Niccolo Ardinghelli, iar Lorenzo a cunoscut-o pe viitoarea sa soţie, Clarisa Orsini. Ceea ce nu a împiedicat defel continuarea plato-nicului demers public al lui Lorenzo faţă de Lucrezia. Moştenitorul imperiului Medici era cu 11 ani mai tânăr decât Al Şaptezeci şi şapte-lea. Cum conducerile băncilor Medicilor erau încredinţate unor oameni de cea mai mare încredere, aceste funcţii au fost, de obicei, continuate dinastic. Totuşi, unii succesori nu erau nici pe departe la nivelul ascendenţilor lor. De pildă, după moartea directorului Pigello Portinari, fratele acestuia, Accerrito, s-a dovedit total neindicat pentru un post atât de mare. La fel şi în alte filiale. Cele din Veneţia, din Napoli, ca şi cele din Franţa erau şi ele în mare primejdie, dependente de traseul politic al acelor locuri. La fel la Londra şi la Bruges. Chiar

şi în lipsa unor mijloace de comunicare rapide, Lorenzo şi Giuliano, stăpânii unui imperiu fabulos, au putut să-şi coordoneze de la distanţă toate instituţiile. Mai târziu, datorită şi precipitării evenimentelor politice, ei vor afla destule despre isprăvile Marchizului Umberto în Franţa, însă infuzia de capital cu care venise descendentul Palatului Bosci era, în clipa aceea, mai mult decât necesară. Aceasta era situaţia imperiului bancar atunci când, colac peste pupăză, a apărut şi acel proaspăt fluşturatic marchiz cu pretenţiile şi ameninţările sale.

Aici trebuie făcută o precizare importantă. în memorabila scenă care urmează, Gianni Vengeri îl situează drept amfitrion pe Piero. Dar, în cazul acela, fie că episodul s-a petrecut mai devreme, fie că avem de a face cu unul dintre numeroasele anacronisme din relatarea cronicarului Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea, un povestitor pentru care exactitatea datelor n-a jucat niciodată vreo importanţă. în cazul următoarei întâmplări însă această inexactitate ne spune că descrierea povestirii a fost făcută mult după ce ea a avut loc. Dacă a avut vreodată loc...

Puternic afectat de gută — boala familiei —, mintea lui Piero compensa neplăcerile fizice. Nici Lorenzo n-a avut alt remediu în faţa maladiei moştenite odată cu prestigiul şi averea. La sosirea Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea în Palatul Medici, nu numai fiul Nătăfleţului avea lecţia pregătită, ci şi gazda a ştiut cum să-l primească, luând Ia cunoştinţă, aparent surprinsă, spusele oaspetelui. Apoi, i-a cerut câteva zile pentru a analiza situaţia, rambursarea unei sume atât de mari neputându-se face pe loc. între timp, l-a invitat pe Cavalerul Marchiz Umberto să participe la o serbare fastuoasă pe care „s-a întâmplat ca tocmai atunci s-o pregătească Giuliano". Ba, mai mult, marchizului i se va oferi rolul de oaspete de onoare Ia acel eveniment.

Al Şaptezeci şi şaptelea putu constata, pentru prima oară cu adevărat, puterea banului şi consideră acea invitaţie drept o mare victorie personală. O beţie pe care nu a cunoscut-o niciodată până atunci i-a dezvăluit, cu acea ocazie, momentele cele mai ispititoare ale vieţii. Cavalerul Marchiz era în puterea vârstei, era bogat, era nobil, era puternic. Se afla, simţea el, la doar un pas de treptele abrupte ale scării succesului[233].

233 Al Şaptezeci şi şaptelea îşi închipuia acea scară tot mai abruptă pe măsură ce se apropia de glorie. Dacă n-ar fi aşa, îşi spunea el, dacă ascensiunea

Era sigur de itinerarul ce şi l-a hărăzit şi se purtă ca atare. Cu ocazia acelei petreceri gustă din toate ingredientele faimei. Şi nu uită să se uite spre cer, fiind sigur că mama îl vede şi este mândră de el.

Fără a o declara deschis, serbarea a fost organizată în cinstea primelor realizări în tratativele cu Sfântul Scaun privind comerţul cu alaun, tratative ce, puţin mai târziu, se vor finaliza într-un contract ce le va asigura Medicilor monopolul asupra acelui produs. Desigur, lucrurile nu erau încă parafate, însă totul arăta că se apropiau de un final mai mult decât favorabil. Aşa că, prilejul declarat al petrecerii era succesul într-o altă afacere, unul dintre primele succese în domeniu ale lui Giuliano. în grădina Vilei Pandalini au fost ridicate mai multe corturi, iar pe gazon au fost întinse mesele cu bucate. Un mare număr de servi-tori a pregătit în amănunt fiecare colţ al peisajului, aşa că în mijlocul

ar fi mai lină, probabil că ar interveni suficiente impedimente — care abia aşteaptă — pentru ca ascensiunea să fie întreruptă.

spaţiului a fost înălţată o scenă naturală pe o „stâncă înfricoşătoare". Din fiecare colţ stânca oferea o altă privelişte: într-o parte se putea zări o cascadă abruptă, într-alta ruinele unei vile antice, iar dinspre clădire se lăsa admirată o scenă bucolică, unde fecioarele şi faunii îşi treceau vremea printre păuni uriaşi, capre de munte şi alte diferite animale nemaivăzute, majoritatea fiind plăsmuite din butaforiile cele mai fantastice şi aduse la viaţă de copiii aflaţi în interiorul acelor costume. Odată cu căderea întunericului, au început şi scamatoriile cu focul. Iar, peste toate, un grup de muzicanţi umplea atmosfera cu cântece cunoscute şi iubite de toată lumea — cu ceea ce am putea numi *şlagărele vremii.* O stare de dulce reverie îi copleşi pe oaspeţi în vreme ce se ospătau şi înainte de a se lăsa furaţi de nebunia simţurilor întărâtate de băutură şi de femeile îmbrăcate fiecare în cea mai frumoasă şi ispititoare costumaţie avută.

Grădina era suficient de mare pentru ca până la două sute de oaspeţi să se poată plimba lejer în ea, fără a se călca pe picioare. Tufişuri bine amplasate, filagorii şi ruine artificiale ofereau *separeuri* unde te puteai retrage fără a mai fi văzut de ceilalţi, iar aleile tocmai au

început
să fie ornamentate cu statui. Chiar şi o capelă se afla într-un colţ şi un preot era gata oricând să ofere asistenţă spirituală oricui i-ar fi cerut-o.

Pe lângă domesticii familiei de Medici, Ia acel eveniment, la care au fost invitaţi nu numai oamenii puternici ai Toscanei, dar şi doi cardinali aflaţi în drum spre Bari, precum şi nobilii din suita care-i însoţea, au fost aduşi şi alţi servitori ai unor familii apropiate de clanul de Medici. La care, adăugându-se trupele de muzicieni, cântăreţi, jongleri cu diferite obiecte, dar şi cu foc, saltimbanci de tot felul, acrobaţi, recitatori, uriaşa grădină fremăta de viaţă. La un moment dat, fusese programată şi o luptă între câţiva spadasini de elită, însă, la sugestia tânărului Lorenzo, până la urmă s-a renunţat la ei[234]. încât, în seara

234 Lorenzo se folosea deja de atunci de ceea ce va fi cunoscut mai târziu drept celebra şi atât de eficienta sa cumpătare. Şi, după cum se va vedea, prudenţa îi va fi iarăşi răsplătită. Chiar dacă, ca de multe alte ori, nici nu ştia de ce a scăpat: în luptele cu săbii, la care ar fi participat şi Giuliano, acesta ar fi fost rănit mortal, ne încredinţează Vengeri...

convenită, în Vila Pandalini s-au adunat peste patru sute de oameni[235].

Lumea a venit pe rând, iar drumul dinspre Florenţa părea să fie calea unui adevărat pelerinaj.

Cavalerul Marchiz a dorit să-şi respecte rangul, aşa că, deşi nestăpânit ca întotdeauna şi arzând de nerăbdare, şi-a făcut apariţia abia când soarele a început să apună. Şi, deşi şi-a pregătit în amănunte acea seară, odată ajuns, s-a lăsat iarăşi pradă impulsurilor. Doar vestimentaţia fără cusur, pe larg descrisă de Vengeri, mai trăda pregătirea de mai-nainte. Al Şaptezeci şi şaptelea a sosit călare, însoţit de doi paji în uniforma pe care a introdus-o pentru oamenii săi şi pe care ar fi vrut s-o impună şi servitorilor Palatului Bosci, doar că acolo n-a avut autoritatea s-o facă. Ajuns la Vila Pandalini, a aşteptat să fie întâmpinat de gazde, s-a îmbrăţişat cu Lorenzo şi cu Giuliano şi, într-un semn teatral de prietenie, şi-a scos sabia şi preţiosul pumnal din aur cu mânerul ornamentat cu mari pietre roşii în orbitele ochilor capului de vultur. Arme preluate imediat de cei doi paji bine dresaţi. Apoi a venit să-l întâmpine chiar şi Piero şi, savurându-şi momentul de glorie, Cavalerul Marchiz a uitat cu totul comportamentul pregătit de acasă: după

235 După Gianni Vengeri, o mie. După alte surse între 350 şi 600.

doar câteva minute, a început să fie tot mai interesat de nurii femeilor din jur. Şi, ca de obicei, s-a dovedit atât de eficient, încât ele, chiar de iniţial se opuneau, „nu ştiau *după aceea* cum de s-a întâmplat".

Piero de Medici a gândit bine: s-a făcut târziu în noapte până să-şi aducă aminte tânărul filfizon de planurile pe care le-a pregătit de acasă, planuri istovite şi ele după toate câte i s-au petrecut în seara aceea fierbinte. Aşa că, retraşi într-o nişă iscusit ascunsă de un gard viu, pe fondul cântecelor şi sub ploaia de artificii, cu câte o cupă de vin dulce în faţă, cei doi, Piero şi fiul Nătăfleţului, au trecut la ceea ce îl interesa cu adevărat pe fiecare: pe gazdă să-l mai ducă o vreme cu zăhărelul pe tânăr, iar pe acesta, să obţină o poziţie decizională în marea afacere, o poziţie care să-i permită peste nu mult timp să se poată folosi de puterea imperiului bancar în conducerea lumii. Au vorbit, la început, despre nimic şi „Gutosul" nu putea decât să fie mulţumit de moleşeala ce părea să-l cuprindă tot mai mult pe preopinentul său.

Doar că acesta, încă tânăr şi puternic, la fel ca la acea petrecere de pomină din Franţa, şi-a revenit brusc, parcă devenind subit alt om. Aşa că Piero trebui să-şi recunoască neliniştit că nu tratează cu un simplu fante fustangiu şi beţivan, ci cu cineva ce se trăda a fi ambiţia personificată. Iar *ambiţia personificată este întotdeauna fanatică.*

în plină zăpuşeală, frecându-şi degetele schimonosite de boală, şeful clanului de Medici se străduia să elimine din vorbăria celuilalt ceea ce părea a fi doar fanfaronadă slujind drept argument pentru demonstraţia de putere. însă de unde să ştii ce e laudă goală şi ce este adevărat din vorbele primului reprezentant din Palatul Bosci ieşit în vâltoarea intrigilor cetăţii? Mai ales că proaspătul Cavaler Marchiz nu folosea limbajul insinuant obişnuit al unor asemenea prilejuri, ci făcea afirmaţii ferme, chiar dacă multe greu de acceptat. AI Şaptezeci şi şaptelea pretindea că suma de 20 000 de florini nu reprezintă mai nimic pentru neamul său, mai mult, că averea legendară pe care a adus-o cu sine Omul din fereastră ar fi putut să domine întreaga lume: şi pe papă, şi pe împărat şi pe toţi regii şi ierarhii mereu înglodaţi în datorii la cămătarii evrei. Averea colosală, inconştient imobilizată de

către străbunic[236], nu trebuia să rămână inactivă, fiindcă astfel aparţine mai mult de poveste decât de realitate. Nu, nici măcar strănepotul nu ştia exact unde se afla grosul comorii, a recunoscut acesta şi Piero încercă iarăşi să despartă pălăvrăgeala de adevăr: cu multă vreme în urmă, Sfinxul a venit la Florenţa cu un şir parcă nesfârşit de căruţe, însă nimeni n-ar fi putut pretinde că tot conţinutul acelora ar fi rămas depozitat în Palatul Bosci. Ba, dimpotrivă, nu puteai crede că există cineva atât de imprudent încât să rişte să piardă totul într-un singur atac. Dar nici n-a văzut cineva ieşiri evidente de valori de acolo, deşi posibilităţi de manipulare ale unei averi sunt destule, iar disponibilităţile Omului din fereastră păreau şi ele nelimitate. După care Al Şaptezeci şi şaptelea pălăvrăgi despre privilegiile în urma observării permanente a Florenţei de către Omul din fereastră şi povesti atâtea despre acest

236 „Banii trebuie să cireule şi să producă", a spus strănepotul, iar Piero de Medici nu putu să se lămurească dacă vorbele au venit de la tânărul risipitor ori de la cel ce a învăţat totuşi ceva în răstimpul petrecut la filialele din Franţa.

subiect, încât doar susceptibilitatea provenită din întrebarea de ce îşi dezleagă tocmai acum limba Cavalerul Marchiz mai temperă credibilitatea celor povestite. Sfinxul şi-a amplasat astfel punctele de observaţie încât din fiecare dintre ele dispunea de direcţii de urmărire ce se strecurau iscusit printre cele mai înalte clădiri din cetate şi, cu ajutorul unor oglinzi speciale, provenind încă din moştenirea genială a lui Cossimo Locatti, reuşeau să străbată chiar şi trasee frânte. încât, cunoscând în permanenţă tot ce se petrecea până hăt departe, străbunicul putea gestiona în siguranţă ceea ce se întâmpla aproape.

— De când intervine străbunicul tău în mersul lucrurilor?

— Dacă n-ar fi o teribilă blasfemie, aş spune că şi Dumnezeu priveşte şi vede tot, însă are grijă şi de rânduiala celor ce se petrec în spaţiul cel mic, la fel ca şi în spaţiul cel mare. Uneori, intervenţiile Sale cad ca nişte sentinţe fără drept de apel, însă au loc tot timpul, chiar şi când oamenii, în trufia lor, cred că ei au înfăptuit una sau alta.

Urmă un şir de dezvăluiri, acum mai degrabă insinuări decât vorbe precise. Al Şaptezeci şi şaptelea vorbi despre traseele vizibile şi despre cele ascunse ale lucrurilor şi ale faptelor, despre căile tainice ale Florenţei, căi ce pot prescurta cu mult drumul nu numai în cetate, nu numai în Toscana, dar şi în întreaga Europă. Povestind, reveni la tărâmul de ori-

gine al strămoşilor săi din răsăritul continentului, ca şi despre
cum a
reîntâlnit el acele meleaguri atât de stranii în răstimpul misiunii
diplo-
matice întreprinse cu ani în urmă. Aminti despre personaje de
mare
importanţă în ţările lor şi aproape total necunoscute în Italia.
Printre
acestea, îl numi pe Bâtyai Szilassy Vince, episcopul din Vac, o
cetate
la doar o zi de drum tihnit până la Buda. Acest prelat apare şi
într-una
dintre picturile din Palatul Bosci şi se află în relaţiile cele mai
bune nu
numai cu străbunicul, dar şi cu Al Şaptezeci şi cincilea, episcop şi
acela.
Dar nu pentru că erau episcopi aceia doi erau atât de apropiaţi,
cum
nu întâmplătoare a fost nici relaţia cu amiralul venet Pietro
Mocenigo,
cuceritorul Smirnei, transmisă lumii recunoscătoare prin pictura
meş-
terului Veronese pe tavanului sălii Marelui Consiliu. Şi Cavalerul
Mar-
chiz a mai pomenit şi alte nume, unele puţin cunoscute de Piero,
altele
de care n-a auzit niciodată, însă păstrând totul ecoul unor vagi
amin-
tiri. Al Şaptezeci şi şaptelea numea personaje şi trasa cu linii
palide,

abia vizibile, căile intereselor, descifrabile, după cum pretindea, de la ferestrele străbunicului său. Când ajungea la personaje notorii, ascultătorul său sesiza relaţii pe care nu le bănuise, însă nu mai puţin probabile prin anumite întâmplări ce apăreau sub o nouă lumină, mult mai clară, în urma celor acum dezvăluite.

Şi mai era ceva: clipa nopţii strălucea sub desenele artificiilor şi muzica petrecerii, a instrumentelor şi a glasurilor femeilor când insinuante, când izbucnind strident. Insă chiar şi înecate în vin şi cucerite de simţuri, deşi obosite, gândurile nu se puteau lepăda de groaza mereu prezentă a primejdiei otomane. Imaginea trupurilor nobile ale unor comandanţi creştini trase în ţeapă ori sfârtecate asemenea unor animale la măcelar persista în spaimele Europei până şi în momentele cele mai fericite. Pe lângă gravele boli interne, corpul drept-credincios era mereu zguduit de loviturile turcilor, la fel ca şi de ameninţarea permanentă a acelor lovituri. Zvonurile se amestecau cu realitatea şi descriau un tablou dominat de Cavalerii Apocalipsei brăzdând peisajul şi împărţindu-1 în mici fragmente tot mai rupte unele de altele. Cine să mai aibă curajul să se mişte împovărat de comori într-un asemenea univers?

— Poate evreii, sugeră Piero.

Cavalerul Marchiz dădu din mână a lehamite.

— Există acele trasee ascunse, de care am vorbit. Prin care sursele cele mai importante sunt duse de la Apus la Răsărit, unde-şi găsesc ascunzişurile sigure, şi de la Răsărit spre Apus, atunci când ele trebuie să rodească.

Piero îl urmărea tot mai greu pe oaspetele său: în primul rând, pentru că acela îi oferea surpriza de a-i vorbi cu totul altfel decât obişnuia s-o facă tânărul fluşturatic, „fluturele de salon". De data aceasta, Al Şaptezeci şi şaptelea vorbea nu numai despre tainicele trasee ale averii celor din palatul său, din Palatul Bosci, dar şi despre multe alte râvnite comori celebre ce înflăcărau minţile oricărui tânăr aventurier toscan şi nu numai. A vorbit despre averea dispărută a Celui de Al Şaptezeci şi treilea din neamul Celor O Sută, Exorcistul, la fel cum şi despre la fel de misterioasa comoară a Iui Roger Chiorul, adevăratul fondator al clanului Bosci, comoară ascunsă cel puţin pentru o vreme pe insula

Batz (Enez Vaz)[237] şi a ajuns şi la potirul Sfântului Graal, la tainiţele secrete ale regelui Artur şi, desigur, la mereu invocatul şi niciodată recuperatul tezaur templier, căutat fără succes, iată, deja de şase generaţii, întotdeauna a existat în istorie o peşteră a lui Aii Baba ori o insulă a unui Conte de Monte Cristo şi întotdeauna s-au găsit nenumăraţi oameni ce şi-au organizat viaţa în speranţa găsirii acelor colosale resurse ascunse şi, mai ales, oameni care au visat să fie ei cei cărora să le pice în faţă — pară mălăiaţă — aceleaşi miraje strălucitor materializate.

— Dar chiar şi cei ce dispun de cheia acelor seifuri, cum să mai aibă curajul să se mişte împovăraţi de comori într-un univers atât de plin de capcane? îşi reformulă Al Şaptezeci şi şaptelea întrebarea. Bogăţie imobilizată, trasee sigure, avere producând avere.

Nu mai stau singuri la masă. Pe nesimţite, o figură pe care o confunzi când cu Dumnezeu, când cu diavolul se insinuă din trunchiul copacului sub care erau ascunşi. La început, n-au sesizat acea zămislire, luând-o drept umbra însufleţită de vânt a unei ramuri protectoare.

Până când, brusc, şi-au dat seama că din acel întuneric s-a ivit un per-

237 Şi cine ar fi putut spune pentru câtă vreme? Şi dacă întreaga comoară n-a fost cumva luată şi dusă de acolo? Sau a mai rămas o rezervă pe loc?

sonaj aievea. Lumânările de pe masă nu-i luminau faţa şi degeaba s-au străduit cei doi să-i desluşească trăsăturile că, din orice poziţie, acelea rămâneau de neprivit.

Piero aranjase cu slujitorii de nădejde ca nimeni să nu tulbure întrevederea cu tânărul Umberto, fiind în joc 20 000 de florini, o sumă ce merita orice strădanie. Aşa că neaşteptatul oaspete n-a avut cum să vină prin singura deschidere pe care o oferea gardul viu ce izola acea nişă. Un vânt tot mai puternic agita vegetaţia, dovedind că zăpuşeala nu se datora doar vinului, ci şi furtunii ce era gata să pogoare peste Pandalini. Tunetele şi fulgerele veniseră furişându-se iscusit printre jocurile de lumini ale artificiilor, aşa că ploaia a reuşit să surprindă pe toată lumea. Cu atât mai mult pe Piero de Medici şi pe Al Şaptezeci şi şaptelea, care trebuiră să constate că şi hainele lor s-au udat, deşi nu au simţit niciun strop căzând din înalturi. Vântul puternic a stins două dintre cele trei lumânări din sfeşnicul de pe masă, însă una dintre ele

rezistă eroic, iar ei priveau ca hipnotizaţi cum acea ultimă lumină ba părea că s-a sleit şi ea, ba îşi revenea unduindu-se sub suflarea vântului. Şi, în acelaşi timp şi fără să-şi comunice unul altuia, amândoi şi-au adus aminte de cele ce le-a povestit fiecăruia, tot aşa, într-o noapte, Ţipor: Rabi Şimon a interpretat versetul din Deuterion IV, 24 („Căci Domnul Dumnezeul tău este un foc mistuitor"), vorbind despre culorile ce se desprind dintr-o lumânare aprinsă — culoarea albă, cea care se îndreaptă spre cer, şi cea albastră sau neagră, de nedespărţit de prima, căruia îi oferă soclul (sau „tronul", după cum s-ar fi exprimat învăţătorul). „Lumina inferioară este, prin natura ei, un instrument de distrugere şi de moarte, consumând tot ce se apropie de ea. Dar lumina de deasupra nu se consumă, nici nu se distruge şi nu se schimbă niciodată."[238]

în continuare, n-au putut să-şi mai dezlipească ochii de la flăcăruia victorioasă a lumânării care se încăpăţâna să nu cedeze nici sub rafalele de vânt şi nici sub umezeală — e drept că, în nişa ascunsă atât de iscu-

---

238 Apud ZOHAR, CARTEA SPLENDORII, Texte fundamentale ale Cabalei selectate şi comentate de Gershom Scholem, traducere de Ţicu Goldstein, Ilasefer, Bucureşti, 2007, p. 14.

sit de gardul viu, ploaia s-a furişat fără să lase să se observe măcar şi un singur strop căzând de sus. Şi ascultară cele ce li s-a spus. Iar în întuneric, flăcăruia confirma cu albastru transparent pe negru ceea ce auzeau, după care câte un strop de ploaie ştergea totul, parcă spre a face lor următorului înscris.

— Prin Rabi Şimon v-am transmis prorocirea venirii arabilor. Ca să ştiţi. Iar flacăra devenise mai albă ca oricând, câtă vreme au auzit Glasul.

Iar cei doi nu s-au mirat că le-au fost ghicite gândurile şi că a fost descoperit şi acel înţelept din neantul istoriei.

— Şi n-aţi ştiut să profitaţi de acea prorocire, se ivi, din aceeaşi zămislire, devenită umbră, vocea diavolului.

— Şi vi s-a spus şi despre ceilalţi robi ai semilunii şi despre turci.

— Şi iarăşi nu ştiţi să profitaţi.

Prima voce era dojenitoare, a doua batjocoritoare. Din prima se desprindea iubirea, din cea de a doua dezamăgirea. în timp ce se ivea

prima voce, vocea minunată, zămislirea sorbea dintr-un pocal pe care-1 ţinea cu ambele mâini acolo unde pasămite îi era gura, iar când venea a doua voce, vocea şfichiuitoare asemenea unei cravaşe, zămislirea părea că-şi duce pocalul cu o singură mână la gură, cealaltă folosindu-şi-o pentru a sublinia fiecare cuvânt cu câte un gest apăsat şi arătând — ca spre o dovadă — spre scrisul negru pe negru într-un alfabet pe care nici Piero şi nici Umberto nu l-au învăţat, dar care le-a devenit, pentru acele momente, cunoscut.

— înainte de a suferi din orgoliu, asemenea vouă tuturor, amintiţi-vă că nu sunteţi decât întruchipările greşelilor orgoliului, ale pedepselor binecuvenite lui Adam. Amintiţi-vă şi gândiţi-vă!

— întruchipările greşelilor orgoliului, ale pedepselor binecuvenite ale lui Adam, îngână diavolul. De parcă Adam ar fi putut fi altfel decât a fost zămislit. Tot amintindu-vă, veţi gândi fără a mai face ceva. Iar de undeva, din viitor, veni următorul fragment de discurs: „Este un avantaj evident dacă transformarea gândirii, care are loc în gândirea practică, nu se petrece abia în starea de aşteptare, ci s-a întâmplat deja, căci astfel se economiseşte timp pentru configurarea acţiunii specifice, starea de aşteptare nu este deloc favorabilă cursului gândirii. Valoarea promptitudinii intervalului scurt dintre percepţie şi acţiune reiese din

constatarea că percepţiile se schimbă rapid. Dacă procesul gândirii a durat prea mult, rezultatul său a devenit între timp inutilizabil. De aceea, el este «gândit anticipat».”[239] Stop! Scribul se opreşte aici: ar fi riscant să insiste că rândurile din Freud au fost rostite cu o jumătate de mileniu înainte de diavol, întrucât concluziile ar putea fi greu de potolit.

Scribul n-a făcut decât să copieze cuvânt cu cuvânt pasajul referitor la întâmplarea din Vila Pandalini din textul lui Gianni Vengeri. Pasaj ce se termină brusc, deşi scribul are impresia că autorul său a distrus intenţionat un fragment, mai ales că, afirmă în continuare acelaşi autor, „sunt lucruri care nu trebuiesc aşternute în scris, fiind prea sublime şi totodată prea înfricoşătoare pentru a putea fi citite fără

---

239 Sigmund Freud, *Opere, voi. XVII, Proiect de psihologie,* traducere din limba germană de Daniela Ştefănescu, Cuvânt înainte Vasile Dem. Zamfirescu, Editura Trei, 2007, p. 127.

mari primejdii de cineva nepregătit destul". El îşi motivează întreru-
perea povestirii printr-un artificiu: furtuna din acea noapte — amintită şi în anale, din cauza stricăciunilor pe care le-a produs — ar
fi fost prea puternică pentru ca Piero de Medici şi Al Şaptezeci şi şaptelea să mai poată sta în ascunzătoarea lor, chiar dacă nici rafalele
de vânt şi nici ploaia n-au reuşit să stingă ultima lumânare. Totuşi,
Gianni Vengeri trage concluzia tot în spiritul admiraţiei faţă de eroul
său: „Ceea ce s-a desfăşurat în continuare n-a fost decât consecinţa
acelei întrevederi stranii: Piero de Medici, prin fiul său Lorenzo, ascul-
tând cu mult folos de El, a ajuns acolo unde doar cei călăuziţi de El
pot accede. Cavalerul Marchiz Umberto s-a încrezut în *celălalt,* cre-
zând că prin tenacitatea-i extraordinară poate învinge, folosindu-se
atât de darurile primite de la *Acela,* cât şi de viclenia *celuilalt.* Şi era
cât pe ce să reuşească. Doar cineva cu adevărat puternic poate să spere
la aşa ceva."

Ar mai fi de adăugat un singur lucru: există manuscrise şi tipărituri
având o calitate ciudată — aceea de a fi coerente indiferent de modul
cum sunt citite. Aşa şi cu manuscrisul lui Gianni Vengeri: neîndemâ-
naticul scrib a parcurs cu pixul în mână preţiosul op şi şi-a luat nume-

roase notiţe. Cu toate acestea, doar la o ultimă parcurgere a întregului material şi-a dat seama că două foi (manuscrisul nu are paginile numerotate şi precizarea îi aparţine scribului) erau lipite (de vreme?) între ele. Cu toate acestea, la prima lectură, nu şi-a dat seama de posibila existenţă a fragmentului omis. Ca şi în cazul misterioaselor volume în care nu ai niciodată posibilitatea să reciteşti un anumit pasaj pentru simplul motiv că nu-1 vei mai putea regăsi odată închisă cartea, şi ciudăţenia manuscrisului lui Vengeri a mai fost amintită în istorie: cărţile care pot fi citite în funcţie de iniţierea lectorului, foile nedeschizându-se decât pentru cei mai pregătiţi, fără ca inocenţii să-şi poată da seama că au omis mai multe pagini.

Al Şaptezeci şi şaptelea nu şi-a retras participaţiunea din afacerile Casei de Medici şi a obţinut chiar mai mult decât a sperat: trei zile după convorbirea ciudată din grădina Vilei Pandalini, a semnat o înţelegere prin care i se dădea acces la deciziile majore ale întregii con-

strucţii bancare, în plus, fiind făcut şi responsabil cu comerţul cu alaun papal[240]. Piero asistase cu mare atenţie la redactarea documentului, astfel încât acesta conţinea suficiente chichiţe pentru a putea obstrucţiona oricând orice iniţiativă a Cavalerului Marchiz. Pe de altă parte, nepotul Omului din fereastră se baza pe stilul său de a acţiona repede — „fulgerător", după cum îi lăuda această calitate Gianni Vengeri — ca, până la revocarea uneia dintre hotărârile sale, deciziile să-şi fi realizat deja efectele. Şi, cu toate că era într-adevăr „impulsiv, nepriceput şi orb de ambiţiile cele mai nebuneşti"[241], Cavalerul Marchiz a dovedit că a calculat bine. Intervenţiile sale, chiar dacă multe dintre ele anulate *aproape imediat,* au lăsat urme adânci, acel *aproape imediat* dovedindu-se deseori caduc. De aici şi motivul pentru care Gianni Vengeri i-a lăudat atât de mult acţiunile „fulgerătoare": Al Şaptezeci şi şaptelea, deşi nimeni nu-i cerea nimic[242], s-a dovedit extrem de activ chiar şi

---

240 Aflat într-o dispută ce nu se va fi rezolvat decât vreo doi ani mai târziu.

241 Aceasta a fost caracterizarea pe care i-a făcut-o Lorenzo, fiul cel mai mare al lui Piero, caracterizare influenţată desigur şi din spusele tatălui său, care s-a ciocnit înaintea sa de AI Şaptezeci şi şaptelea.

242 Cei din familia de Medici chiar propunându-i un concediu nelimitat,

obser-
vând că era greu ca o hotărâre de a sa să nu fie discutată şi anulată în
centrală. Aşa că, după ce a încercat să dicteze anumite acţiuni la Florenţa, a început să dispară tot mai des pe la filiale, unde a sesizat
că-şi putea impune punctul de vedere, reacţiile din centrală venind mai
întotdeauna prea târziu. Acele reacţii, în urma actului semnat de cele
două părţi, erau de o politeţe desăvârşită şi se bazau întotdeauna doar
pe argumente de necontestat privind siguranţa sau lipsa de siguranţă a
unei investiţii ori a unui credit. Fiul Nătăfleţului nici măcar nu putea
să se plângă de faptul că i-ar fi fost ştirbite prerogativele, rămânând
fără replică în faţa adevăraţilor specialişti. Iniţial, acest tratament l-a
dezarmat şi, de mai multe ori, n-a fost departe de a lăsa totul baltă şi
de a reveni la vechiul său gând de a-şi cumpăra o armată şi de a se
întoarce în Florenţa în calitate de cuceritor. (Gianni Vengeri notează ce
transformări esenţiale ar fi avut de gând să facă Al Şaptezeci şi şapte-
lea odată ajuns stăpânul Toscanei, dovadă că imaginile virtuale ale

regeşte plătit. Insă nu aveai cu cine vorbi...

acelor vise constituia constanta desfătărilor din momentele de graţie ale Cavalerului Marchiz.) Mai mult, după ce a fost umilit în mai multe discuţii purtate cu un funcţionar al băncii, un contabil cu multă experienţă, care i-a demonstrat în patru rânduri inoportunitatea hotărârilor pe care a vrut să le ia, a fost găsit mort în faţa casei sale. Şi un alt bărbat pus de către familia de Medici de a opri cu multă eleganţă iniţiativele tânărului a avut acelaşi destin.

In mod evident, lucrurile nu puteau continua aşa. *Conducerea* a decis ca, la prima ocazie, să se despartă de Al Şaptezeci şi şaptelea, însă în aşa fel încât, folosindu-se de anumite clauze din contract iscusit gândite, să-i reţină cea mai mare parte din participaţiune. A durat atât de mult până să se ia acea decizie, fiindcă tânărul părea că ştie mai multe decât s-ar fi bănuit din partea unui „fluturaş de salon", iar, pe de altă parte, n-ar fi fost exclus, cu timpul, să vină şi cu alte fonduri importante din Palatul Bosci ori din celelalte surse pe care le-a pomenit în grădina Vilei Pandalini. Sigur, probabilitatea nu era foarte mare, însă tentaţia unor averi ascunse a fost şi rămâne mereu şi nimeni nu se poate dezice cu totul de ea. Nici măcar oameni atât de lucizi cum au

fost cei din familia de Medici, a căror sursă de succes a fost prudenţa
şi îndelungata pregătire a oricărei mişcări. Aceste caracteristici au dat
soliditate întregii lor construcţii, însă au avut ca efect şi o anumită
lentoare a acţiunilor. Pe de altă parte, Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea
îi era tot mai clar că ori va găsi un mod de a-şi face auzit glasul în
lumea financiară, ori va trebui să renunţe. Aşa a plecat, de data asta
din proprie iniţiativă, să-şi încerce iarăşi norocul în filiale. Iar primele
rezultate i-au dat de înţeles că a găsit calea căutată.

Următoarele momente din viaţa Cavalerului Marchiz sunt uşor de
reconstituit, trecerea fiindu-i notată conştiincios în catastifele băncilor
Medici. Din aceste surse şi fără a fi câtuşi de puţin expert financiar,
scribul a putut pricepe repede strategia pe care şi-a impus-o tânărul
ambiţios: aceea de a-i îndatora cu orice risc pe anumiţi oameni puternici,
pe care să-i poată folosi în derularea planurilor sale migălos concepute,
însă în continuă schimbare în funcţie de desfăşurarea evenimentelor.

Al Şaptezeci şi şaptelea numea acele împrumuturi „plasamente în
favoarea băncii", dar era evident că majoritatea lor conţineau o canti-

tate de hazard inacceptabilă. Mizând totul pe fantasmele sale, fiul Nătăfleţului era mai mult decât naiv şi se va convinge pe proprie piele că marile favoruri făcute nu aveau neapărat drept consecinţă recunoştinţa creditorilor şi fidelitatea lor necondiţionată. Ba, chiar mai mult, în cel puţin două cazuri cunoscute de scrib, creditorii şi-au trădat fără să clipească binefăcătorul chiar celor pe care acesta voia să-i supună, persoane de la care aceiaşi oameni n-ar fi putut primi niciodată ceea ce au obţinut de la Al Şaptezeci şi şaptelea. în comediile jucate prin târguri de actorii ambulanţi, unul dintre subiectele cele mai uzitate a fost destinul păcălitorului păcălit. Or, chiar în asemenea ipostază se simţea Cavalerul Marchiz, profund înciudat când vedea că tocmai cei pentru care a riscat — e adevărat că nu chiar banii săi... — erau cei ce se întorceau împotriva sa, socotind că eliminarea lui îi va scăpa de datoriile contractate. El, cel total lipsit de simţul loialităţii, n-a învăţat că buna-credinţă, precum şi recunoştinţa nu reprezintă defel garanţii în afaceri! (Şi tocmai el, cel care nu ştia ce sunt acele sentimente, le supralicita în planurile sale...)

Când, în sfârşit, Piero s-a decis să scape de Cavalerul Marchiz, s-a constatat că acesta a avut grijă să-şi vireze şi sieşi un împrumut, aşa că,

deşi reprezentantul venit din Palatul Bosci s-a pomenit lipsit de cea mai mare parte din participaţiunea sa — în urma efectelor precizărilor speciale din contractul de asociere —, se asigurase cu aproximativ la fel de muţi bani prin acel împrumut cu clauze în favoarea sa. Ba, chiar cu mai mulţi bani, după cum subliniază cu satisfacţie Gianni Vengeri.

Deşi strict supravegheat şi cu deciziile prompt anulate, Al Şaptezeci şi şaptelea a reuşit să creeze o gaură de zeci de mii de florini în doar doi ani. Isprava aceasta ar părea imposibilă, dacă n-ar fi existat mereu o avalanşă de evenimente care să fi necesitat o contabilitate mult mai complicată decât ar fi părut necesară la prima vedere, trebuind în per-manenţă să se ţină cont de numeroase imponderabile atât în bilanţuri, cât şi în previziuni: era de ajuns o schimbare politică undeva în lume, pentru ca multe compromisuri îndelung negociate să-şi piardă orice efecte; apoi nu puteau fi omise nici dificultăţile de a coordona filialele ce se întindeau pe un teritoriu în care ştirile soseau cu întârziere: de pildă, filiala de la Lyon, condusă succesiv de mai mulţi directori, a

ajuns sub Lionetto Rossi, cumnatul lui Lorenzo (soţul Măriei, fiica nelegitimă a lui Piero Gutosul) la descoperirea uriaşelor pierderi abia la zece ani după ce i-a început căderea; apoi, fluctuaţiile mari ale pieţei în funcţie de catastrofele naturale şi fluctuaţiile valorilor monedelor înseşi, în funcţie de materialul încorporat în ele; şi, nu în ultimul rând, moartea lui Piero, în 1469. Şi mai era ceva: Al Şaptezeci şi şaptelea îşi amintea mereu cum şi el a fost atât de dezinformat despre evenimentele din Florenţa, după doar doi ani de lipsă, ceea ce l-a convins iarăşi şi iarăşi că ambiţiile sale puteau să se împlinească de va şti să fie mereu primul la informaţie. Al Şaptezeci şi şaptelea a trăit într-o lungă „eră a calului", după cum a numit-o, după ştiinţa scribului, Cavalerul Marchiz pentru prima oară. Eră deschisă de primii oameni care au ştiut să se folosească de acel animal, pentru ca ei — dar şi ştirile — să străbată mai repede zările. Aşa că Al Şaptezeci şi şaptelea şi-a achiziţionat una dintre cele mai vestite crescătorii de cabaline din epocă, cai folosiţi exclusiv pentru transmiterea de mesaje. Caii săi, cei mai rapizi din Europa, străbăteau zările şi-1 făceau să ştie întotdeauna el înaintea altora orice noutate. Acesta a fost un atu atât de puternic, încât putea

fi folosit cu aceeaşi eficienţă şi ca armă de atac şi ca armă de apărare[243],
întrucât teribila armă se afla în mâinile unui profesionist, acesta a
răspândit în aceeaşi măsură noutăţi reale, cât şi veşti false. Cum toată
lumea ştia că Marchizul Cavaler Umberto dispune de un sistem formidabil de informaţii, nimeni nu-şi permitea să nu analizeze cele sosite
pe acea cale, chiar dacă, de multe ori, ştirile nu s-au confirmat. Dar
zvonurile şi veştile reale sunt la fel de eficiente în mâna unui jucător
priceput... Acestea au fost punctele sale tari şi iată doar o mică parte
dintre motivele pentru care a reuşit să-şi pună în aplicare planul. însă
au fost şi destule puncte slabe: permanentele schimbări ale echilibrului politic din cauza numeroaselor centre de putere îl obligau uneori
chiar şi pe el să navigheze în beznă şi să se orienteze doar după instinct.
Un instinct care l-a păcălit de multe ori, fiindcă nu se baza pe combi-

243 Vengeri vorbeşte şi despre porumbeii poştali pe care i-ar fi utilizat în aceleaşi scopuri eroul său.

narea previziunilor în lumina antecedentelor, ci, în special, pe varianta care i se părea cea mai favorabilă planurilor sale.

In 1469, atunci când foarte tinerii Lorenzo şi Giuliano au ajuns să-şi preia imperiul, Al Şaptezeci şi şaptelea devenise şi el alt om: preocupat de planurile sale, şi-a impus, într-un pact cu sine însuşi, să-şi pregătească atent ascensiunea, astfel ca atunci când ar fi trebuit să dea lovitura cea mare să fie asigurat de o putere financiară suficientă ca nici hazardul şi nici cine ştie ce coaliţie potrivnică să nu-1 poată surprinde.
Termenul pentru acea „lovitură cea mare" şi l-a fixat pentru anul când va împlini 40 de ani, o vârstă după care considera că orice satisfacţie ar veni mult prea târziu, dar şi o vârstă când neastâmpărul tinereţii credea că se va fi domolit suficient cu experienţă şi înţelepciune[244]. A fost un pact cu sine deosebit de dificil pentru cineva obişnuit să acţioneze după primul impuls şi a fost, totodată, şi victoria cea mai mare că a putut să-şi respecte aproape până la capăt promisiunea pe care şi-a

244 Ceea ce dovedea un lucru rar: Al Şaptezeci şi şaptelea, un ins atât de nestăpânit, era conştient de impulsivitatea sa şi de consecinţele ei nefaste şi spera ca, la un moment dat, să şi-o înfrângă.

făcut-o. într-adevăr, la moartea lui Piero Gutosul, Al Şaptezeci şi şaptelea îşi cunoştea deja bine rolul şi şi-1 juca aşa cum sperase în cele mai optimiste vise: devenise independent, posedând o avere proprie tot mai consistentă, îşi făcuse un renume de mare senior, se învăluise cu faima unui condotier în retragere, care însă putea oricând să revină la armele pe care s-a deprins să le folosească atât de bine[3H].

Aşadar, la moartea lui Piero de Medici, fiul Nătăfleţului a ştiut să se folosească de faptul că noii stăpâni au trebuit să înveţe din mers modul de a conduce marele imperiu financiar. Iar noii stăpâni, Lorenzo

şi Giuliano, în ciuda faptului că s-au dovedit mult mai dotaţi decât s-a aşteptat oricine, erau încă foarte, foarte tineri.

In vremea aceasta, Al Şaptezeci şi şaptelea devenise o tumoare ascunsă a organismului afacerilor Casei de Medici, însă alte priorităţi erau mai stringente: aceleaşi veşnice schimbări de forţe în viaţa politică a unui teritoriu atât de mare, cum era cel în care îşi avea ea interesele, aceleaşi intrigi de palat în mai toată Europa, dar şi rivalitatea tot mai accentuată cu familia Pazzi şi conflictul tot mai dur cu papa Sixtus al IV-lea. Acestea erau principalele priorităţi ale lui Lorenzo, iar Cavalerul Marchiz, cel ce părea că duce mai mult viaţa sa din tinereţea florentină, cucerind femei şi amestecându-se în tot felul de conflicte de stradă, părea un subiect secundar. Faima sa din cântecele lui Vengeri, precum şi depărtarea de casă îi atribuiau alt rol şi îl făceau mai puţin vizibil, încât, în mod surprinzător, a rămas aşa până şi pentru majoritatea biografilor Medicilor. Care n-au fost deloc puţini.

Numai că Al Şaptezeci şi şaptelea, asemenea unui vierme dintr-un măr, rodea cu putere şi cu perseverenţă din interior. Folosindu-se şi de amintirea celor două misiuni diplomatice din prima tinereţe, a reuşit

să lege între ele şi contactele cu marile personalităţi cu care — şi în spe-
cial prin care — spera să cucerească puterea, să dea „marea lovitură" şi
să revină la Florenţa, la Palatul Bosci, în fruntea unei procesiuni pe
care şi-o imagina în fiecare zi şi în fiecare noapte, moment pentru care
a fost în stare să-şi stăpânească firea iute şi să pregătească clipa înde-
lung dorită. Pentru că, după umila părere a scribului, nu entuziastele
laude aduse de Gianni Vengeri au dat strălucire personajului, ci tocmai
nesperata sa răbdare de a pregăti cu atenţie un scop pentru care a avut
nevoie să-şi înfrângă veşnica surescitare ce i-a adus atâtea neplăceri.
Da, susţine scribul, câştigarea răbdării a fost cea mai mare victorie a
Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea. Răbdare fără de care n-ar fi putut să
smulgă atâtea promisiuni de la marii seniori în mod obişnuit total
indiferenţi faţă de unul ca el. Bineînţeles, argumentul şi forţa sa au fost
banii. (Şi nici măcar banii săi...) Cavalerul Marchiz a reuşit să împru-
mute case regale, cardinali şi episcopi şi a făcut tot ce a putut spre a se
infiltra şi la Vatican. Când Sixtus al IV-lea a trecut de partea familiei

Pazzi, ajungând chiar să intre în dispută directă cu imperiul Medici,
pare de-a dreptul incredibil ca un om din anturajul lui Lorenzo să fie
acceptat de papă. Poate că acesta a fost şi motivul pentru care direcţia
acelor tranzacţii a şi fost ignorată: Cavalerul Marchiz a reuşit să-şi for-
meze o echipă de „intermediari profesionişti", cu ajutorul cărora banii
îşi pierdeau urmele într-un labirint extrem de greu de urmărit. Al
Şaptezeci şi şaptelea a găsit persoane — printre VIP-uri, ca şi printre
anonimi —, persoane dispuse să se împrumute de la el şi să transfere
acele împrumuturi mai departe, devenind din creditori debitori. Desigur
că de-a lungul unui asemenea lanţ, comisioanele succesive diminuau
suma iniţială, însă acele scăderi erau suportate doar de către urmă-
toarea verigă a afacerii, banca nepierzând nimic, iar, la rândul lor,
„intermediarii profesionişti" obţinând, fără mare efort, câştiguri buni-
şoare. Pe o cale atât de întortocheată, direcţiile se învălmăşeau şi doar
Cavalerul Marchiz mai ştia sursa primă şi punctul final între care se
situa întregul traseu al unor sume de multe ori foarte mari. Mai ales
că, în asemenea cazuri, centrala afla doar identitatea primului interme-

diar, iar acela era întotdeauna cu o bună reputaţie fiscală, înlăturând orice suspiciune. Pe deasupra, de cele mai multe ori fiul Nătăfleţului îşi alegea intermediarii chiar dintre persoanele care au apelat şi altă dată la întreprinderile Medicilor şi care puteau garanta împrumuturile nu numai cu bunuri fizice, dar şi cu influenţa lor.

Insă lucrul cel mai important pentru ca ingineriile Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea să poată dăinui atâta vreme l-a reprezentat faptul că — deşi iniţial nimeni n-ar fi crezut-o — fluşturaticul şi arogantul peste măsură de la Florenţa a reuşit să înveţe extrem de profund legile contabile, încât, peste vreo doi ani, nu numai că nu mai putea fi contrazis nici de un funcţionar cu experienţă, ci a devenit el cel ce-şi dovedea argumentele în faţa oricui pentru măsurile pe care le lua. încât rămâne ciudat doar că la Florenţa imaginea sa a rămas aceeaşi cu cea a celui ce a fost el cu mai mulţi ani în urmă, iar în filiale era văzut ca un profesionist serios şi extrem de eficace. Şi aici cântecele lui Gianni Vengeri au continuat să joace un rol important în persistenţa acestui chip dublu, având în centru un Cavaler Marchiz campion al aven-

turilor, învingător în toate confruntările cavalereşti şi apărând cu totul diferit de postura unui funcţionar cu nasul în registre[3y].

Pe oriunde l-au dus paşii, Cavalerul Marchiz se bucura de acel dublu chip, însă a sosit momentul pentru ca scribul să încerce să se întoarcă la scopul pe care-1 urmărea — scop în favoarea căruia a reuşit să se transforme într-o asemenea măsură. „Scopul pe care-1 urmărea", tentative ce au mai existat, atunci când personajul a mai fost scos la lumină de către cercetători[245]. Al Şaptezeci şi şaptelea nu a acţionat singur, ci cu ajutorul unui evreu — Ţipor — şi al lui Tommaso Portinari, asociatul Medicilor şi consilier al lui Carol Temerarul, acelaşi Tommaso Portinari care va duce filiala din Bruges la faliment. (Dar asta se va întâmpla abia în 1481...) Aceşti doi colaboratori se coordonau de minune, fiecare deschizându-i Cavalerului Marchiz Umberto alte uşi,

245 Şi felul cum a dispărut in istorie a născut explicaţii diferite, însă toate putând fi clasificate în trei categorii:

- 1. Cavalerul Marchiz a fost un actant atât de jalnic, încât nu-şi merită locul în amintirea oamenilor;

- 2. Faţă de Cavalerul Marchiz s-a realizai un tragic abuz, crimă judiciară, care nimănui nu-i convenea să fie amintită;

-3. Cavalerul Marchiz a creat o reţea atât de eficientă, încât ea a funcţionat şi după dispariţia lui fizică, fiind preluată de alţi păpuşari. Care, în mod evident, n-aveau interesul să divulge dedesubturile afacerii.

de multe ori uşi atât de opuse una alteia, încât în condiţii normale ar fi fost de neimaginat să aibă cineva acces în ambele direcţii. Prima întrebare pe care şi-a pus-o scribul a fost dacă Tommaso Portinari şi Ţipor au lucrat în cunoştinţă de cauză pentru scopul urmărit de Al Şaptezeci şi şaptelea. Scribul are serioase motive să se îndoiască: Portinari n-avea niciun interes să se opună Medicilor, întrucât mai ales cu banii acestora reuşea să-şi menţină relaţiile şi standardul de viaţă

opulent; Ţipor îşi hrănea numeroasa familie din aceleaşi surse. Erau ei simple unelte în mâinile Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea? Nici acest lucru nu pare deloc verosimil. Mai degrabă, crede scribul, fiecare dintre cei trei se folosea de ceilalţi doi în urmărirea unor scopuri asemănătoare, paralele pe tronsonul de drum al acelor ani. Dar, revenind la scopul vlăstarului din Palatul Bosci, abia aici se despărţeau itinerarele celor trei: dacă Portinari s-a îmbătat tot mai mult cu succesul afacerilor şi nu dorea decât să ducă o viaţă cât mai opulentă într-o ambianţă de mare senior, dacă Ţipor, grijuliu cu ai săi, ştia că orice avere este vulnerabilă în faţa unui nou pogrom, aşa că se străduia să adune cât mai multe mijloace de existenţă pe care să le plaseze în locuri diferite, astfel încât de ar fi să piardă într-un punct, să-i rămână suficient altundeva pentru a putea trece cu cât mai puţine reţineri necazul[246],

246 Contrar celor mai mulţi evrei, obişnuiţi (şi de multe ori constrânşi) să stea împreună, „înghesuindu-se unii în alţii, asemenea oilor dintr-o turmă", după cum spunea acelaşi Gianni Vengeri, fapt ce i-a făcut să aibă un profund simţ al tradiţionalei familii unite, Ţipor şi-a risipii neamurile în cele patru vânturi, „pentru ca măcar unii să scape, când vor veni apele mari şi astfel să-i mai rămână şi lui un scop în viaţă. Altfel, dacă i-ar pierde pe toţi dinlr-o

Cava-
lerul Marchiz visa zi şi noapte să aducă averea Medicilor la ruină, s-o
salveze tot el şi, recunoscători pe bună dreptate, Lorenzo şi Giuliano[247],
scăpaţi de ruşine şi de mizerie, să-l aşeze chiar ei în fruntea bucatelor. La
început la Florenţa, apoi în toată Toscana, apoi în toată lumea.

Anii au trecut şi Cavalerul Marchiz Umberto a apucat să-şi infiltreze
interesele în întreaga Europă. între timp, dinspre Răsărit se zvonea că
i-ar fi venit mereu, la nevoie, ajutoare financiare din legendara avere a

---

lovitură,
ce rost ar avea să mai trăiască"? (Numai că se spunea că Ţipor ar fi fost bigam
şi că ar fi avut două familii în două ţări diferite. Un aii spectacol de actori din
epocă vorbeşte chiar despre un Ţipor cu atâtea familii, încât le încurcă tot timpul,
spre hazul spectatorilor.)

247 Cei doi urmaşi ai lui Piero n-au făcut decât să beneficieze din plin de o
avere deja existentă, în vreme ce el, Al Şaptezeci şi şaptelea, aproape dezmoşte-
nit de străbunic, şi-a croit singur drumul spre glorie, lucru pe care îl sugera oricui.
Ei n-aveau niciun merit , aşa că era evident că el trebuia să aibă parte de măreţia
al cărei autor era şi care îi era uzurpată de nenumăraţii copii de bani gata.

familiei, „deoarece Omul din fereastră n-a adus cu el decât o mică parte din tezaurul pe care-1 stăpânea atât de misterios". („Păi, cine-i atât de prost încât să-şi ţină tot avutul într-un singur loc, atunci când avutul acela îi poate ispiti chiar şi pe cei mai credincioşi colaboratori?") Aşa că, pe lângă celelalte legende protectoare, rezervele inepuizabile de care ar fi dispus Cavalerul Marchiz îl făceau şi mai eficient în ochii celor mulţi.
Iar cine este atât de eficient nu poate fi decât de temut.

In vreme ce Al Şaptezeci şi şaptelea era preocupat să-şi facă aliaţii necesari ţelului său final, al „marii încercări", Portinari şi Ţipor, nutrind alte scopuri, îşi continuau şi ei munca. Aşa s-a ajuns ca, într-adevăr, Al Şaptezeci şi şaptelea, la treizeci şi cinci de ani, să ajungă o forţă de luat în seamă. O forţă atât de mare, încât fusese capabil prin împrumuturi şi alianţe cu alţi bancheri să schimbe culorile sferelor de influenţă. El, care visase de copil să cucerească lumea cu ajutorul spadei şi care se imaginase condotierul condotierilor, a deprins cu dibăcie mânuirea tăişului ucigător al banului, o armă infinit mai puternică decât cele folosite pe câmpul de luptă. Tăişului ucigător al banului, pe care până nu de mult îl dispreţuise, considerându-1 unealta demnă doar de mârşava viclenie a cămătarilor. Şi, ceea ce a fost cel mai

remarcabil, Al Şaptezeci şi şaptelea, cel ce năzuia să-şi pornească marşul triumfal în cucerirea lumii de acasă, de Ia Florenţa, luându-Ie locul celor din familiile de Medici şi Pazzi[248], a reuşit să-şi înveţe atât de bine rolul folosindu-se chiar de banii şi de relaţiile celor a căror poziţie jinduia s-o ocupe şi s-o ridice mai sus. Mult mai sus! In curând, printre cei la care avea uşa permanent deschisă se numărau şi contele Patazzi, Girolamo Riario — cel care a primit de la unchiul său[249], papa Sixtus al IV-lea, Imola şi Froli, drept un nou regat, dar şi episcopul de Vac, Bâtyai Szilassy Vince, domnul Ţării Româneşti, Radu zis „Cel Frumos" — care a domnit

248 Dar nu prin simpla lor înlăturare, ci obligându-i chiar să-i fie recunoscători şi să-l slujească supuşi, punându-i la dispoziţie tenacitatea, experienţa şi relaţiile lor. Acesta era adevăratul plan al Celui de AI Şaptezeci şi şaptelea, întrucât nu-şi putea imagina un tablou mai frumos decât gloria absolută în faţa celor pe care-i cunoştea; viitorii săi supuşi de aiurea nu aveau chip, faţă de ei nu nutrea niciun fel de sentiment, nici măcar ură.

249 Sau chiar tatăl său natural?

de patru ori[250] —, prinţul Moldovei, Ştefan cel Mare[251] — numit de papa Sixtus al IV-lea *„Athleta Christi"* —, Jean de Abordeaux — misteriosul sfetnic al lui Ludovic al Xl-lea, cel care, se spune, îi organiza regelui orgiile sadice (pentru care avea nevoie de mulţi bani) —, Albrecht al III-lea — *Achiles* — de Brabant, Gjon Kastrioti — ultimul principe al Arberiei — şi, probabil, mulţi alţii. In principiu, ar fi îndeajuns să consultăm riguroasele registre ale băncilor spre a vedea pe cine a împrumutat Cavalerul Marchiz Umberto şi a ne da seama cu cine a încercat să colaboreze mai departe. Numai că lucrurile nu mai sunt atât de simple: pe de o parte, ne este greu să decelăm pe cine a servit Al Şaptezeci şi şaptelea şi pe cine au împrumutat directorii de filiale credincioşi lui Lorenzo de Medici şi neimplicaţi în planurile strănepotului Omului din fereastră; pe de altă parte, găsim în catastife nume care ar putea foarte bine fi atât ale unor interpuşi, cât şi nume care nu

250 Se pare şi cu ajutorul banilor proveniţi de la Al Şaptezeci şi şaptelea.

251 „In mod firesc: nu din Moldova, «Ţara dinspre tătari» şi-a adus Omul din fereastră averea? Şi «mai mult ca sigur» nu acolo se afla ascuns grosul bogăţiei celor din Palatul Bosci din Florenţa, nesecatul rezervor financiar al Cavalerului Marchiz?"

ne mai spun astăzi nimic. (De cele mai multe ori, aceste nume acoperreau totuşi interesele unor personaje importante, însă nu chiar întotdeauna...) Apoi, mai găsim şi nume care în clipa împrumutului nu reprezentau mare lucru, însă care aveau să intre curând după aceea în istorie datorită faptelor săvârşite. Un exemplu ar fi junele Olgiati, cel ce l-a asasinat pe Galeazzo Maria Sforza, ducele de Milano. Printre asemenea adnotări vom da şi de conjuraţii lui Ludovic Maurul sau de cei ai lui Niccolo d'Este, la Ferrara. Ca să nu mai vorbim despre unii participanţi ai complotului Pazzi, spre care tocmai ne îndreptăm cu paşi rapizi[252]. Poate că şi în alte perioade au fost atâtea comploturi şi asasinate, însă în timpul la care ne referim acestea s-au succedat într-o cavalcadă oribilă a morţii celor vizaţi şi, mai ales, a celor implicaţi în

252 Foarte mulţi conjuraţi au beneficiat de împrumuturi, dacă nu chiar de subvenţii prin intermediul Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea. De unde se vede intenţia sa de a destabiliza, de a fărâmiţa şi de a tulbura terenul pe care spera să-l cucerească.

atentate. Gianni Vengeri se arăta încântat de acele evenimente, pe care, în monumentul ridicat Cavalerului Marchiz Umberto, le va numi „exerciţii pregătitoare ale marii încercări".

Cel mai strălucit dintre aceste „exerciţii pregătitoare ale marii încercări" a fost relaţia pe care Al Şaptezeci şi şaptelea şi-a clădit-o prin Raffaele Riario, „cardinalul Riario", cum va fi înscris în istorie. Strănepot al aceluiaşi papă Sixtus al IV-lea şi nepot după mamă al lui Girolamo, stăpânul „regatului Imola şi Froli", tânărul de doar şaptesprezece ani a ajuns cel mai tânăr cardinal din istorie, iar după moartea binefăcătorului său, a fost sprijinit de unchiul său, Giulliano della Rovere, papa luliu al II-lea. în privinţa acelui tânăr, Cavalerul Marchiz Umberto a dat dovadă de un fler deosebit, făcându-I pe scrib să-i atribuie şi alte calităţi decât cele subliniate de contemporanii personajului: Raffaele Riario a fost practic produsul celui de AI Şaptezeci şi şaptelea, cel care l-a iniţiat în arta armelor, a iubirii şi a intrigilor Al Şaptezeci şi şaptelea ar fi putut să-i fie tată şi s-a ocupat de viitorul cardinal mai mult decât de propriii săi copii. Fiu al Violantei Riario şi al lui Antonio Sansoni, băiatul a preferat să-şi ia numele mamei, datorită înrudirii cu tatăl unchiului, papa Sixtus al IV-lea. Cavalerul Marchiz s-a împrietenit iniţial cu Sansoni şi a ajuns un fel de mentor al

fiului acestuia. Scribul este obligat să anticipeze: în conjuraţia Pazzi, cardinalul Riario a reuşit să-şi dovedească neimplicarea şi aşa a rămas înscris şi în anale. Doar că, peste decenii, nu-i va fi la fel de uşor să se disculpe în complotul (de asemenea nereuşit) împotriva Iui Leon al X-lea, papă din familia de Medici. Deocamdată, prezumţia de implicare în atentatul împotriva fraţilor de Medici din catedrala Santa Maria del Fiore a fost întărită de faptul că tânărul cardinal se aflase tocmai atunci la Florenţa, iar unchiul său, Girolamo Riario, ar fi avut numai de câştigat dacă lovitura de stat ar fi reuşit. Atât cei doi Riario, cât şi Antonio Sansoni primiseră credite substanţiale, prin intermediari, din partea unor filiale ale băncilor Medici. Şi nu de la instituţiile Pazzi, cu care se bănuieşte că au conspirat împreună... Şi alte persoane implicate în atentatul împotriva fraţilor de Medici din catedrala Santa Maria del Fiore s-au bucurat de adevărate daruri din aceleaşi surse: lista nu este completă, oricât de sârguincios s-a străduit scribul s-o cerceteze, fiind

de bănuit că multe tranzacţii s-au făcut prin intermediari, prin oameni
care nu mai pot fi identificaţi ca atare.

Cu această introducere, scribul a ajuns la punctul în care planurile
celui de Al Şaptezeci şi şaptelea s-au precipitat. Mai trebuie spus, înainte de a fi înfăţişate faptele, că strănepotul Omului din fereastră
n-a dorit să se ajungă la asasinarea celor doi de Medici, că a fost convins
că, în ultima clipă, va putea interveni şi îi va salva, iar Lorenzo şi Giuliano îi vor rămâne recunoscători pe vecie că le-a venit atât de hotă-
râtor în apărare. In fond, nu era vorba decât despre o schimbare neesenţială a planului iniţial: Cavalerul Marchiz pregătise falimentul
mai multor sucursale ale băncilor, astfel încât să provoace un efect de
domino şi întregul edificiu bancar să se prăbuşească asemenea unui
castel din cărţi de joc. Din banii săi, ar fi reuşit să împiedice dezastrul
total, izbăvindu-i pe Medici, dându-le o rentă viageră „cu totul onora-
bilă" şi preluându-le afacerea. O soartă asemănătoare o pregătise şi
pentru familia Pazzi. Ar fi urmat, rând pe rând, „salvarea" unor prin-
cipi şi a unor înalţi ierarhi. Desigur, toate la rândul lor, întrucât Al
Şaptezeci şi şaptelea era conştient că va deveni evident pericolul pe
care-1 reprezenta pentru cei mai puternici oameni ai lumii şi că aceia
vor încerca să-l ucidă. Numai că, la ora aceea, el va fi deja

înconjurat
de armata cea mai puternică, deoarece va fi armata cea mai bine plătită. Cât de simple sunt toate!

Sigur că, povestite astfel, visele Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea pot părea elucubraţiile unui nebun. Dar câţi conducători celebri ai lumii n-au ţesut astfel de planuri şi câţi n-au reuşit — măcar pentru o vreme — să le pună în aplicare? Mai ales atunci când au dat de colaboratori zeloşi abia aşteptându-şi conducătorul cu care credeau că vor împărţi minunatul viitor. Câţi? Nu putem şti câţi: cine, în afară de Dumnezeu, ne-ar putea face o listă cu personaje de acel soi care au eşuat în încercările lor?

Unul dintre colaboratorii Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea a fost chiar Francesco Pazzi. Ce spera de la acesta, dacă nici pe el nu voia să-l distrugă, ci să-l „salveze"? Familia Pazzi se dezvoltase paralel cu familia de Medici, însă la momentul acţiunii reuşise să se alinieze Sfântului Scaun, să-i sufle familiei de Medici monopolul alaunului şi să poată

nădăjdui cu temei să ocupe poziţiile rivalilor în Toscana[253]. Pe Lorenzo şi pe Giuliano, Al Şaptezeci şi şaptelea nu-i putea cumpăra cu... banii lor. Pe toţi ceilalţi, da. Era de acum Anul Domnului 1477. Cavalerul Marchiz simţea că jocul lui trebuia să se materializeze cât de repede, altfel risca să fie descoperit încă înainte de a începe şi înainte de a putea lupta singur. Şi nu-i mai lipseau decât câteva luni, după calculele sale! Mai multe filiale ale imperiului Medici se aflau în pragul falimentului, desigur tocmai filialele de care se folosise Cavalerul Marchiz cel mai intens. Rapoarte disperate implorau fonduri de la Florenţa, iar de acolo veneau controale menite să descopere de ce s-a ajuns în precara situaţie. Capul răutăţilor nu era greu de descoperit, însă Umberto era aproape imposibil de găsit pentru a da explicaţii. Mai mult decât atât, el nu dispărea decât din câmpul vizual al însărcinaţilor de la centru,

253 Nu e lipsit de importanţă să amintim o „descoperire" a scribului: după ce papa Ie-a luat celor din familia de Medici monopolul alaunului, afacere care, cel puţin pe hârtie, i-a fost atribuită Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea s-o gestioneze, într-un alt înscris, în urma unui complicat împrumut, tot Al Şaptezeci şi şaptelea a primit aceeaşi însărcinare şi de la familia Pazzi, noua proprietară a acelui monopol...

între timp continuându-şi acţiunea altundeva. Şi altundeva. Şi altundeva! în iulie sosi o precizare expresă către toate filialele, prin care se interzicea ferm orice ingerinţă venită de la Al Şaptezeci şi şaptelea. Ba mai mult, i se interzicea aceluia să mai intre în vreo clădire aparţinând familiei de Medici.

Dar tocmai atunci, în vara aceluiaşi an, Lorenzo lansă un plan nu foarte diferit de al Cavalerului Marchiz Umberto, chiar dacă mijloacele gândite erau cu totul altele: iniţial, l-a concediat cu mult zgomot din slujba Florenţei pe condotierul Carlo Fortebraccio, apoi l-a făcut să atace Siena, pentru ca locuitorii de acolo să fie obligaţi să ceară protecţia Florenţei (adică ajutorul lui Lorenzo de Medici), iar aceasta să reunifice, astfel, Toscana, neutralizând principatul lui Riario şi, prin acela,

interesele Vaticanului. Doar că scenariul a fost descoperit[254], iar consecinţa a fost o alianţă între Vatican şi Napoli alături de Siena împotriva Florenţei. Al Şaptezeci şi şaptelea mai câştigă ceva timp şi chiar dacă, în realitate, se găsea şi în continuare sub ameninţarea pumnalului asasinului plătit, folosindu-se de evenimentele ce se derulau, acum reuşise să înjghebeze un grup de atac extrem de puternic menit să-l ajute să-şi ducă la îndeplinire scopurile. Momentul acţiunii sosise! Nu mai trebuia decât să abandoneze — deocamdată! — arma financiară şi să revină la puterea forţei! Un adevărat strateg ştie să alterneze metodele!

Deocamdată, Al Şaptezeci şi şaptelea, nemaiavând acces în întreprinderile de unde îşi fura seva puterii, îşi continuă activitatea prin Portinari şi prin Ţipor. Bani avea destui. Şi putea avea tot mai mulţi. Atacul împotriva fraţilor moştenitori ai Casei de Medici va fi dejucat, desigur, în ultima clipă, după ce va interveni Marele Salvator. Va urma tentativa de pedepsire a asasinilor. Salvaţi şi ei în ultima clipă de

---

254 In acelaşi timp, Lorenzo şi Giuliano erau tot mai deranjaţi de pierderile tot mai importante cauzate de strănepotul Omului din fereastră. Ei au decis să-l elimine, dar asasinatul a dat greş. De două ori! Despre aceasta, scribul a aflat doar din cântecele exuberante ale lui Gianni Vengeri, care laudă Pronia că

acelaşi Om al Destinului sosit în clipa potrivită cu forţa potrivită. Atunci vor fi vizaţi, rând pe rând, diferiţii actori. Şi ei vor fi împinşi
până la marginea prăpastiei. Şi ei vor fi izbăviţi de Acelaşi Erou. Toţi
vor fi salvaţi şi toţi îi vor rămâne îndatoraţi neam de neamul lor Marelui Salvator şi nimeni nu va putea să mai ridice prea mult capul,
întrucât, după toate acele dezvăluiri, oprobriul public îi va sili să se
păstreze în cel mai mare anonimat. Al Şaptezeci şi şaptelea şi-a plani-
ficat „marea lovitură" bazându-se pe sentimentul puternic al onoarei.
Sentiment de a cărui putere nu s-a îndoit nicio clipă, atunci când... nu

l-a ajutat pe erou să scape, însă ca de obicei îl laudă şi pe eroul însuşi, care „a
reuşit din nou (?) să dejoace cu ironie" cele două atentate. Şi aflăm, din aceeaşi
sursă, că după eliminarea Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea, Casa de Medici
intenţiona să se ocupe cu multă generozitate de soţia şi de copiii celui pe care-1
vor fi înlăturat. Ba erau dispuşi chiar să obţină condamnarea şi executarea
asasinului tocmit. Scribul va trece peste amănuntele pitoreşti ale istorisirii lui
Vengeri, însă va aminti că răzbunarea Cavalerului Marchiz a fost că i-a furni-
zat lui Francesco Pazzi planul lui Lorenzo privind Siena. (Faptă pe care în mod
sigur ar fi săvârşit-o oricum...) Analizând intenţia eşuată a Iui Lorenzo de Medici, comparativ cu complicatele planuri ale Cavalerului Marchiz Umberto,
nu vom descoperi prea mari deosebiri...

era în legătură cu el însuşi! Gianni Vengeri ne descrie varianta victoriei imaginate de Cavalerul Marchiz Umberto şi ne va lăsa tabloul amănunţit al unei lumi conduse de acela[255].

Cum s-au desfăşurat de fapt lucrurile? Asta nu trebuie să mai fie povestit de către un scrib atât de nevolnic, asemenea celui ce s-a înhămat cu atâta îndrăzneală la descrierea vieţilor Celor O Sută. Cum s-au desfăşurat de fapt lucrurile au povestit analiştii şi autorii cei mai serioşi. Şi nu o dată! Complotul Pazzi a fost pregătit cu migală, ducerea sa la îndeplinire s-a amânat de mai multe ori, evenimentele politice, însă şi mici, dar importante întâmplări personale remodelând de fiecare dată concreteţea planurilor. Şi, în sfârşit, la 25 aprilie 1478, în catedrala Santa Maria del Fiore, fulgerul a căzut: Giuliano a fost ucis, dar Lorenzo a scăpat, iar reacţia populaţiei a fost cu totul alta decât s-au aşteptat conjuraţii. Majoritatea acestora au fost omorâţi pe

255 Se pare că menestrelul s-a grăbit prea tare, iar cântecele sale, făcând recunoscute personajele de către cine se pricepea să le descifreze, n-au făcut decât să gireze vinovăţia Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea. Dar, oricum, „ţara" condusă de Cavalerul Marchiz Umberto n-a fost decât un tărâm al celebrelor Utopii, de care, de-a lungul veacurilor, visele oamenilor au fost întotdeauna atât de însetate.

loc.
De la punctele sale de observaţie, Al Şaptezeci şi patrulea a urmărit un spectacol lugubru: oameni spânzuraţi în ferestrele Senioriei, alţii ucişi în plină stradă, cadavre batjocorite pe străzi. Printre primele victime, Francesco Pazzi şi arhiepiscopul Salviati. Dar şi mulţi alţii. Printre ei şi abatele Contador. Alţii au apucat să fie în prealabil judecaţi. Intre care şi Cavalerul Marchiz Umberto. Contele Patazzi a dispărut şi nu mai e de găsit în anale.

Ce a căutat Al Şaptezeci şi şaptelea printre complotişti? Din protocoalele procesului său nu rezultă mai mult decât că Ia momentul asasinatului ar fi fost prezent în catedrala Santa Maria del Fiore. Rolul său transpare mărunt, ca rolul unui figurant în marea tragedie. Ceea ce nu-i prevestea o sentinţă mai blândă. Dovadă că este spânzurat la 30 mai.

întemniţat la Stinche, Cavalerul Marchiz îşi trăieşte ultima lună într-o fervoare extraordinară. Ştim de la Gianni Vengeri că nepotul

înţeleptului şi-a petrecut acele zile învăluit de o seninătate extremă, „dacă nu chiar dubioasă pentru cei ce-1 păzeau"[256].

Şi iată cum se explică acea „atitudine neobişnuit de eroică" a Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea, în urma celor găsite de scrib: fiul Nătăfleţului, după ce a adus mari pagube tuturor filialelor băncilor Casei de Medici şi profitând de evenimentele care se succedau necontenit, a reuşit să fie întotdeauna cu un pas înaintea funcţionarilor trimişi de Piero, de Lorenzo şi de Giuliano, spre a preîntâmpina sau măcar spre a repara ceea ce se mai putea repara după acţiunile sale. însă fiul Nătăfleţului simţea tot mai mult că acel joc nu mai putea continua vreme îndelungată. Pe de altă parte, împrumuturile-cadouri pe care le-a oferit puternicilor zilei îi spuneau că şi pentru el a sosit momentul culesului.
Dacă lucrurile vor merge bine, iată, planurile sale se vor realiza chiar înainte de a împlini 40 de ani, aşa cum şi-a impus. Dacă lucrurile nu vor merge bine, aproape oriunde s-ar fi aflat în Europa la

256 „Cei ce-1 păzeau au fost atât de tulburaţi de acea atitudine neobişnuit de eroică, încât au contribuit fiecare cum a putut ca bărbatul — care iniţial n-a fost socotit decât un personaj minor în complot — să fie cât mai repede osândit şi executat."

momentul
eşecului ar fi găsit un punct de sprijin şi de refacere din partea celor
care trebuiau să-i fie recunoscători pentru toate câte a făcut pentru ei.
Cât de simplu era totul! se mira el iarăşi, uimit că alţii nu s-au folosit
înaintea sa de aceeaşi strategie. Aşadar, convins că a pricinuit pierderi
ireparabile Casei de Medici şi cunoscând mai bine decât oricine unde
se aflau zonele cele mai afectate de boală din acel trup ce încă mai
părea atât de impunător, Al Şaptezeci şi şaptelea şi-a imaginat urmă-
toarea desfăşurare a evenimentelor: în clipa când cercul morţii se va
strânge implacabil în jurul lui Lorenzo şi al lui Giuliano, el va sări în
faţa asasinilor şi le va salva viaţa. Lucru lesne de făcut, pentru că şi
arhiepiscopul Salviati, unul dintre principalii artizani ai conjuraţiei, îi
era profund îndatorat[257], şi Cavalerul Marchiz îşi pregătise de nenumă-
rate ori în faţa oglinzii strigătul „Salvează-i, Salviati, şi nu mai eşti
dator nimănui"! Drept urmare, cei doi fraţi ar fi fost în siguranţă, iar

257 Desigur că tot din banii filialelor Medicilor.

rolul său, jucat cu multă teatralitate, punându-se cu propriul piept în faţa asasinilor, asemenea unui actor dintr-o reprezentaţie a unei tragedii antice, i-ar fi îndatorat pe vecie pe cei izbăviţi. Cum nici familia Pazzi n-ar fi ieşit învingătoare, era mai mult decât evident că la Florenţa ar fi urmat mari schimbări. Şi cine să preia frâiele puterii decât cel ce s-a dovedit atât de viteaz în momentele cele mai dificile? Al Şaptezeci şi şaptelea şi-a imaginat de sute de ori, zi şi noapte, scena triumfului său. Dar şi ceea ce ar fi urmat după aceea: o coaliţie a tuturor puternicilor săi aliaţi sub conducerea Toscanei. O coaliţie împotriva cui? întotdeauna se găseşte împotriva cui să lupţi. De pildă, împotriva turcilor.

Din toate acele scene virtuale, eroul lui Gianni Vengeri îşi imaginase cel mai asiduu fastul intrării glorioase în Florenţa natală, aclamaţiile şi reacţiile celor pe care-i cunoştea de mic şi faţă de care, faţă de fiecare, avea ceva de răzbunat. Şi peste toate, străbunicul, Omul din fereastră, de care s-a despărţit atât de umilitor, Omul din fereastră care îl va binecuvânta cu privirea sa de sfinx de la punctul său de observaţie din Palatul Bosci. Al Şaptezeci şi şaptelea era atât de încredinţat că toate visele sale se vor îndeplini aidoma, încât le zugrăvise în amănunt

menestrelului său personal şi acela ni le-a transmis şi nouă, publicului său de peste o jumătate de mileniu. Până şi propria înmormântare şi-a imaginat-o Al Şaptezeci şi şaptelea, o înmormântare care trebuia să aibă loc desigur că peste mult, peste foarte mult timp, o înmormântare cum n-a mai fost în istorie, o înmormântare a celui mai puternic bărbat de la Alexandru Macedon încoace. (Nu o dată i s-a întâmplat să fie invidios pe câte un mort dus cu pompă pe ultimul drum: ce a făcut decedatul atât de grozav, mai grozav decât el însuşi? Ar fi culmea să se poată lăuda cineva, fie viu, fie mort, că l-a întrecut în lupta pentru glorie!)

Scribul a afirmat că Al Şaptezeci şi şaptelea îşi asigurase alternativa de avarie, fiind sigur că „dacă lucrurile nu vor merge bine, aproape oriunde s-ar fi aflat în Europa la momentul eşecului, ar fi găsit un punct de sprijin şi de refacere din partea celor care trebuiau să-i fie recunoscători pentru toate câte a făcut pentru ei". (Ceea ce presupunea ca el să urmărească de la o distanţă de siguranţă desfăşurarea evenimentelor.)

Şi totuşi, nu numai în ziua atentatului, ci şi în zilele premergătoare, el s-a aflat la locul faptei, ba chiar bazându-şi planul pe intervenţia

hotărâtoare în mersul acţiunii. De ce şi-a schimbat strategia? Nemailuând în considerare elucubraţiile lui Gianni Vengeri, care sugerează că un adevărat erou simte întotdeauna unde este cea mai mare nevoie de el şi nu pregetă niciun efort spre a se afla Ia momentul potrivit la locul potrivit, scribul sugerează că, probabil, Cavalerul Marchiz Umberto a fost atât de sigur de reuşita planului său, încât n-a mai luat în seamă niciun risc spre a-1 pune în aplicare. Aşa că s-a bazat pe ascendentul pe care-1 avea asupra tânărului cardinal Raffaele Riario şi pe împrumutul — mai degrabă cadoul — oferit Iui Francesco Pazzi. Dar şi pe faptul că emisarii de pe minunaţii săi cai i-au adus, înaintea tuturor, veşti despre desfăşurarea favorabilă a evenimentelor. Şi, ca de obicei, sub regia sa, călăreţii săi au răspândit şi ştiri cu totul false. Sosit Ia Florenţa, el s-a aflat în preajma arhiepiscopului Salviati, şi acela unul dintre debitorii săi, însă i-a transmis şi lui Lorenzo de Medici că vine cu inima deschisă Ia o discuţie lămuritoare pentru toate neînţelegerile şi calomniile puse în circulaţie de către duşmanii comuni. (Cine erau acei *duşmani comuni,* Al Şaptezeci şi şaptelea nu a amintit în niciuna dintre cele două scrisori din aprilie 1477. In felul acesta, el lăsa deschise toate

speculaţiile posibile, iar apropiata vizită în Toscana a tânărului cardinal Riario îl făcea să fie sigur că acea „discuţie lămuritoare" se va amâna până după acel eveniment şi, totodată, până după ce îi va salva pe fraţii Lorenzo şi Giuliano de Ia moarte.

Şi în urma eşecului complotului, Al Şaptezeci şi şaptelea a rămas la fel de sigur de reuşită, chiar dacă lucrurile nu s-au petrecut exact aşa cum le-a plănuit el. „Mama, Francesca, îl priveşte, desigur, cu mândrie de acolo din Ceruri, iar izbânda va fi surpriza cea mai minunată", visa el, discutând, ca de obicei, cu mama sa din înălţimi. E adevărat că n-a apucat să sară cu pieptul dezgolit înaintea săbiilor atentatorilor, că n-a apucat să mai strige „Salvează-i, Salviati, şi nu mai eşti dator nimănui!", dar scrisorile care îi cereau imperativ o întrevedere lui Lorenzo în vederea decisivei „discuţii lămuritoare pentru toate neînţelegerile şi calomniile puse în circulaţie de către *duşmanii comuni*" conţineau dovada genială că Umberto n-a vrut decât să-i prevină pe cei doi fraţi de Medici de pericolul ce-i ameninţa. Aşadar, duşmanii lui Lorenzo erau şi duşmanii Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea. Din castelul-închisoare

Stinche, îi mai scrie acestuia două răvaşe. Primeşte un singur răspuns, dar şi acela la fel de ambiguu ca şi cele două scrisori trimise de Cavalerul Marchiz înainte de atentat. Un al treilea răvaş nu este decât un bilet ajuns prin intermediul unui gardian: din temniţă, Al Şaptezeci şi şaptelea îi scrie Iui Lorenzo că înţelege perfect de ce este ţinut în prizonierat— pentru a afla de acolo, din interior, de la ceilalţi arestaţi, cine a mai făcut parte dintre complotişti. Drept urmare, adaugă o listă de nume. în fine, romanul epistolar se termină cu un alt bilet, prin care i se mulţumeşte pentru colaborare. Ceea ce l-a făcut pe prizonier să pregătească o nouă listă delatoare. Numai că n-a mai apucat s-o trimită.

Era 30 mai 1478, ziua când a fost dus la spânzurătoare, ziua când a împlinit 40 de ani, sorocul pe care şi l-a impus pentru „marea izbândă".

în aceeaşi zi, printre ceilalţi osândiţi şi în teribil contrast cu aceia, Al Şaptezeci şi şaptelea s-a purtat mai ţanţoş ca oricând: era ferm convins că în locul morţii, în ultima clipă va fi despărţit de tovarăşii săi şi va fi onorat după merit în faţa gloatei strânse ca de obicei şi în faţa străbunicului veşnic prezent la punctul lui de observaţie.

Momentul de glorie n-a venit, strănepotul Omului din fereastră şi-a ispăşit pedeapsa, iar îndepărtata înmormântare epocală n-a fost să mai fie.

în biografiile Celui de Al Şaptezeci şi patrulea, Al Şaptezeci şi cincilea şi Al Şaptezeci şi şaselea — care i-au supravieţuit — nu se face aproape nicio referire la AI Şaptezeci şi şaptelea.

Pentru cunoscători, în urma sa a rămas extraordinara tehnică de a cuceri piaţa bancară cu ajutorul informaţiilor rapide şi al unor zvonuri false ataşate performanţelor jocului dublu: atât în calitate de bandit, cât şi de om al puterii.

Pentru cei mulţi, pentru oamenii care doar l-au văzut ori doar au auzit de el, Al Şaptezeci şi şaptelea a dat un exemplu nemaiîntâlnit de curaj şi de demnitate, încât încă multă vreme de atunci, când se vorbea despre cineva care a ştiut să-şi înfrunte cu măreţie destinul, se spunea că *„s-a purtat asemenea Cavalerului Marchiz Umberto".*

Scribul mai simte nevoia să facă o singură remarcă: anexa „Martirul", care îi urmează acestei vieţi, a apărut pentru prima oară în revista *România literară* (sub titlul „Jurnal apocrif") la 20 noiembrie 1980 şi sub numele „Martirul", în volumul *Castelul albastru,* tipărit de editura Dacia din Cluj, în anul 1986. Cam tot pe atunci, chiar la mijlocul acelui interval de timp, în 1983, lui Danilo Kis i se publică seria de opere complete la editurile Globus din Zagreb şi Prosveta din Belgrad. Volumul X cuprinde povestirile din *Enciclopedia morţilor.* Printre ele, şi cea intitulată *Slavă celui mort pentru patrie,* unde ni se descriu ultimele clipe ale unui tânăr Esterhâzy, ultime clipe extrem de asemănătoare cu sfârşitul Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea. Şi cu sfârşitul Martirului. Şi, probabil, şi cu sfârşitul altor mulţi eroi care, de-a lungul veacurilor, au fost daţi de exemplu pentru curajul şi demnitatea cu care au ştiut să-şi înfrunte soarta. Diferenţele de câteva sute de ani dintre unii şi ceilalţi zău că nu mai au nicio relevanţă.

ANEXĂ

Martirul

CĂUTÂND BIBLIOGRAFIA DE CARE AVEAM NEVOIE PENTRU O NOUĂ LUCRARE, am nimerit, printre comorile bibliotecii municipale, peste un manuscris care prin el însuşi mi se pare demn de afi dat tiparului. Nu voi îndrăzni să inter- vin cu nimic în acest text deosebit, îngăduindu-mi totuşi să-l transcriu folosin- du-mă de semnele şi vorbele moderne, spre a nu încărca răbdătorul cititor cu plăcerea istoricului, plăcere care însă ar putea distrage de la lectură şi îngreuna înţelegerea cuiva neobişnuit cu asemenea îndeletniciri. Şi, tot aşa, în locul denu- mirilor vechi, am folosit datele calendarului modern. Iertate Jiindu-mi, aşadar, aceste intervenţii, care poate unora li se vor părea lipsite de pietate, şi fără să mă scuz de o asemenea învinuire — dreaptă, poate —, voi înfăţişa cititorului manuscrisul aparţinând unui boier cu carte din preajma curţii

unui domnitor din veacul al XVIU-lea, privind o anumită întâmplare. Cu toate acestea, voi încerca să omit acele fragmente ce se referă la alte fapte, precum şi termenii şi obieăele de epocă (şi trebuie să recunosc că, spre uimirea mea, acestea încărcau manuscrisul surprinzător de rar şi de discret), făcând totul doar pentru a uşura cât mai mult oricărui cititor înţelegerea cuvântului străbunului de peste veacuri.
Dacă această introducere este atât de încâlcită, faptul se datorează, poate, şi spaimei de a fi intrat totuşi în text, în ciuda promisiunilor iniţiale.

„14 martie

Se zvoneşte că Domnul, nemulţumit fiind de modul cârtitor în care se poartă mai mulţi dintre dregătorii săi, se gândeşte să treacă la hotărâri. Oamenii vorbesc multe.

Doamna, sculându-se ieri din aşternut, a găsit alături de pat un brotac. învăţaţii se străduiesc să afle înţelesul acestei întâmplări.

Se mai spune că pe moşia boierilor Răduleşti ar fi ieşit râurile din albii şi ar fi inundat câmpiile.

Mâine trebuie să sosească nepotul meu Iulian, pentru a-1 ajuta să înveţe treburile de curte.

De două săptămâni n-a mai contenit să plouă.

10 octombrie

Noul domn a adunat aproape o mie de arnăuţi la Palat, se spune, pentru a-i înfricoşa pe boierii potrivnici. De când se zvoneşte că birul n-a trecut Dunărea, Domnul n-a mai fost văzut de popor.

în Sfântul Locaş al Mănăstirii Sfânta Parascheva, pe cruci s-au găsit în fiecare dimineaţă urme de sânge proaspăt.

Nici nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuţi, n-a mai trecut de două săptămâni pe acasă.

Un negustor de postavuri a fost văzut ziua în amiaza mare alergând gol prin târg şi strigând vorbe necuviincioase.

24 octombrie

Nicio veste de la căpitanul Oprea, cel care a plecat cu birul. Nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuţi, a venit numai pentru câteva ceasuri acasă şi mi-a spus că Domnul este foarte îngrijorat. Băiatul acesta, care ţine foarte mult ia mine, îşi aduce aminte că mie îmi poate mulţumi pentru ce a ajuns şi — cine ştie? — poate îl voi mai putea ajuta şi altă dată. L-am sfătuit să nu mai spună nimănui cele ce se petrec la Palat. Mi-a mai povestit câteva lucruri pe care nici nu îndrăznesc să le aştern pe hârtie.

La sfânta Mănăstire Sfânta Parascheva continuă să se petreacă fapte ciudate cu sfintele cruci. Oamenii vorbesc de toate...

Se spune că pe femeia pe care au biciuit-o în piaţă pentru curvuşag n-ar fi trebuit s-o atingă, fiindcă un boier foarte mare s-a supărat mult.
De unde se ved.e că nu te poţi atinge de orice fund.

31 octombrie

Timpul şi evenimentele au lucrat pentru nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuţi. Domnul l-a trimis să vadă ce-i cu căpitanul Oprea şi cu birul. Iulian a avut noroc (Să i-1 dea Dumnezeu şi în continuare!) şi l-a găsit pe celălalt căpitan [Oprea, nota scribului], precum şi căruţele, înainte de a se aştepta. Pe Oprea, Domnul l-a scurtat de cap. Pe nepotul meu Iulian s-ar putea să-l aştepte acum răsplată domnească.

Un foc a ars noaptea trecută toate casele târgoveţilor de mai sus de râu şi doar acesta s-a putut interpune nenorocirii şi a scăpat celelalte clădiri de pieire.

Crucile Sfintei Mănăstiri Sfânta Parascheva au încetat să mai sângereze.

17 noiembrie

Domnul, Doamna şi Coconii au plecat pentru câteva săptămâni de la Palat la moşii. (Vechiul Domn nu părăsea niciodată capitala în pragul iernii.)

Nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuţi, se arată foarte trist. Când

s-a întors cu vestea despre căpitanul Oprea, Domnul i-a dăruit un inel şi i-a promis o răsplată mare. Noi ne-am făcut gânduri cam la ce s-o fi referit Domnul, însă de atunci, Iulian n-a mai fost învrednicit cu niciun dar şi nicio slujbă mai mare nu i-a mai dat [Domnul], Acum că Domnul a plecat atâta vreme fără să se ţină [de cuvânt], înseamnă că a vrut să-l uite pe Iulian. Nu-i de ajuns să faci fapte măreţe. Trebuie să ştii să te înfăşori cu ele, ca să-şi aducă întotdeauna aminte cine trebuie de tine!

Un negustor italian mi-a povestit că abia a reuşit să-şi aducă marfa, că era cât pe ce să nu poată veni nici măcar el din cauza bubelor care s-au răspândit iarăşi prin locurile prin care a trecut. Ferească-ne Dumnezeu, că numai în El şi în gerul care se anunţă ne mai e nădejdea!

19 oăombrie

Nepotul meu Iulian are mai multă vreme acum, de când nu mai este Domnul la Palat. îmi pare rău de bietul băiat, e tare năcăjit, şi-a făcut gânduri prea mari că o să-l răsplătească nu ştiu cum Domnul. Acum mă gândesc că poate era mai bine să nu ajungă atât de repede căpitan de arnăuţi — şi cât n-am binecuvântat clipa nesperată, când s-a săvârşit [evenimentul] — şi poate ar fi fost mai bine să mai stea să înveţe cum trebuie să te porţi cu apropiaţii Domnului. însă când a venit noul Domn, n-a fost vreme de tocmeală, că lua altul marfa. Cred că tânărul e totuşi prea ambiţios.

Frigul a venit anul acesta mai aprig şi mai repede ca în alţi ani. Poate pentru că Dumnezeu vrea să ne ferească astfel de molimele care se aude că bântuiesc prin vecini.

20 octombrie

în ultimele zile n-am făcut altceva decât să stau mai mult de vorbă cu Iulian. Acum că Domnul e plecat, [Iulian] are mai mult timp să vină pe acasă. E încă foarte tânăr şi îi stă bine pe cal şi cu arnăuţii după el, încât mi se umflă inima în mine de mulţumire. Dar văd că el nu e mulţumit la fel numai cu asta. (Câteodată mă şi înfricoşează şi mă gândesc la cine ştie ce nenorocire.) I-am spus ieri multe şi am

încercat să-l învăţ şi azi cum trebuie să se poarte cu cei mai mari ca el, ca să le câştige bunăvoinţa. Mi-a răspuns că de linguşit linguşesc mai toţi şi că vorbe frumoase spun atâţia, încât e greu să-şi mai facă şi altul auzit glasul.

N-am ştiut ce să-i spun şi m-am înfricoşat iarăşi.

Gerul s-a făcut atât de aspru, încât s-a crăpat un nuc bătrân din curte şi era să cadă peste o slugă ce tocmai trecea pe acolo şi a rămas ţintuită locului de groaza zgomotului cu care şi-a anunţat căderea [arborele].

26 octombrie

I-am povestit soţiei despre Iulian şi [ea] a pus o ţigancă să ghicească în cioburi. A spus că [Iulian] o să aibă parte de femei brune, dar când a întrebat-o [despre] alte lucruri mai mari, n-a mai vrut să spună nimic.

Pe urmă, când i-am mai dat [bani], a spus că Iulian o să fie om foarte însemnat, numai că vede şi o copită rea de cal. Mai multe n-a mai spus.

Afară gerul e atât de aspru, încât mulţumesc lui Dumnezeu că nu trebuie să ies din casă şi că toţi ai mei sunt în odăi.

28 octombrie

M-am speriat tare noaptea trecută când, după ce s-a bătut multă vreme în porţi şi au deschis, a venit nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuţi. Am crezut că s-a întâmplat cine ştie ce nenorocire că a venit noaptea şi pe o vreme ca asta; el era tare tulburat şi cu calul ud de năduşeală, încât mi-am putut uşor închipui cum l-a mânat. Ne-am încuiat într-o cămară, pentru că Iulian a zis că vrea să-mi vorbească lucruri de seamă, dar în taină. L-am întrebat tot mai îngrijorat ce s-a petrecut, însă de petrecut nu s-a petrecut nimic. [Nepotul] mi-a spus că a cugetat mult la cele pe care le-am vorbit toate zilele astea noi doi şi că acum crede că numai aşa va putea să crească în slujbă, dacă îl va scăpa pe Domn de o primejdie mare.

L-am întrebat ce vrea să spună, închipuindu-mi că primejdia s-a şi înfăptuit, de vreme ce [Iulian] a dat noaptea şi pe aşa o vreme în casele mele. Iulian s-a uitat după toate uşile, dacă nu ne aude vreo slugă, şi apoi mi-a spus că Domnul trebuie să se întoarcă mâine înapoi la Palat şi că de aceea a venit noaptea, că de acum o vreme n-o să mai aibă

răgazul să mai dea pe la noi. Şi cum încă tot n-am înţeles despre ce primejdie era vorba şi doar mintea îmi ţesea tot felul de închipuiri, una mai grozavă decât alta, încât eram tot mai convins că ne aflăm cu turcul la Dunăre, l-am întrebat iarăşi cu glas înfricoşat pe Iulian, nepotul meu, despre ce e vorba. Băiatul, care ştie prea bine pentru câte trebuie să-mi mulţumească, mă linişti cu vorbe blânde şi, după ce se mai încredinţă o dată că nu trage nimeni cu urechea, mi-a spus că numai câinele acela poate dormi în odaia stăpânului [câinele] care l-a izbăvit vreodată dintr-o grea primejdie. Apoi Iulian s-a lăsat într-un jilţ cu spătară înaltă, aşteptând să vadă ce zic.

Cu toate vorbele Iui bune, tulburarea nu-mi trecu şi, deşi gândurile nu mi se devălmăşiseră încă, trebuie să spun că o bănuială tulbure mă făcu să prevăd vag ce vrea să zică. Sau poate că numai acum am această credinţă şi că nu am bănuit nimic atunci. (Aşa cum mă cunosc de atâta amar de vreme, nu pot să cred că mi-a putut trece prin cap o idee atât de străină de toate gândurile mele şi de tot ce am auzit într-o viaţă cinstită.)

Mi-a spus atunci, văzând că nu sunt în stare să scot o vorbă, mi-a spus că va aştepta să-l pască o primejdie grea pe Domnul şi atunci va face tot ce va putea ca să fie *el* cel care-1 va duce la bun liman. (Eram tocmai pe punctul de a mă linişti, pentru că eu găsesc că-i o faptă cât se poate de creştinească să-ţi ajuţi aproapele căzut în nenorocire şi o mare datorie când acesta nu este altul decât însuşi Domnul.)

Dar mi-a spus imediat că va aştepta până după Crăciun un asemenea prilej, iar de acesta nu se va ivi, îl va provoca el. Şi a adăugat că de aceea a şi venit să-mi spună toate astea, pentru a-1 ajuta eu cu experienţa şi cu trecerea mea cu un sfat cum ar putea să pună mai iscusit lucrurile la cale. Şi, întrucât ştie că o asemenea treabă cere chibzuinţă multă, fiind şi anevoioasă şi cât se poate de primejdioasă, mi-a spus toate astea din vreme ca să pot cugeta eu până la Sfântul Crăciun ce şi cum să-i răspund, bineînţeles de va mai fi nevoie de un asemenea sfat.

Afară crivăţul bătea năprasnic şi tresăream amândoi, ori de câte ori aveam impresia că o să rupă fereastra şi o să ne lovească în odaie. Clipele treceau grele şi eu nu ştiam încă să-i răspund nicio vorbă şi doar când s-a sculat pentru a-şi lua rămas-bun, am simţit o frică

groaznică
bântuindu-mi toate mădularele şi i-am spus că am trăit sub paisprezece
domni diferiţi şi că niciunul dintre dânşii nu s-a atins niciodată de un
fir din avutul meu şi că vreau ca atât eu, cât şi ai mei să trăiască şi pe
mai departe, pe cât s-o putea, cinstit, în linişte şi în pace. I-am spus că
nu vreau să mai aud asemenea cuvinte nechibzuite şi că îmi pare tare
rău faţă de sora mea că numai aşa am izbutit să-i răsplătesc încrederea
pe care a avut-o în mine, când mi-a trimis băiatul să-l povăţuiesc pen-
tru viaţă şi pentru viţa pe care o poartă.

A plecat în grabă şi n-a vrut nici măcar să pună ceva în gură, după
şi înaintea unui asemenea drum în frig şi beznă. Nu ştiu de ce sunt
tinerii mereu aşa de grăbiţi, când mai au atâţia ani de sperat de la Bunul
Dumnezeu, în vreme ce noi avem tot mai multă răbdare şi aşteptăm.

11 noiembrie

Domnul a dat poruncă să se adune cei mai buni meşteri pentru a
ridica un lăcaş sfânt în cinstea Sfântului Anton, care se spune că i s-ar
fi arătat lui în vis, atunci când Doamna a rămas grea.

Se arată grozavă iarna care a început. De când mă ştiu n-am apucat atâta zăpadă şi atâta frig înainte de Sfântul Crăciun. Au fost găsiţi de acum oameni şi vite îngheţate.

In sate s-au arătat mai peste tot lupii.

Noaptea trecută, luna s-a spart de câteva ori în bucăţi. S-au mai arătat şi alte semne rele. Dumnezeu să aibă grijă de noi, păcătoşii!

3 decembrie

Domnul a vrut să se termine ctitoria pentru Sfântul Anton încă înainte de a se naşte coconul. Dar cum să pui bârnă pe bârnă pe asemenea ger şi viscol? Pe cei care n-au vrut să lucreze, Domnul mai înainte a pus să-i biciuiască, însă apoi, altora, le-a promis bani mai mulţi.

Mi-au murit până acum trei cai.

Nişte ciobani mi-au povestit că anul ăsta sunt mai mulţi lupi ca oi. Unul mi-a spus că a văzut lupi cu cinci picioare, dar asta nu-mi prea vine să cred.

Nepotul meu Iulian n-a mai dat de Ia vorbele acelea pe acasă. Nu îndrăznesc să mă gândesc la ce va fi când va sosi sorocul pe care şi l-a dat.

27 decembrie

Am trăit zilele astea numai în teamă. Nici Sfintele Sărbători nu le pot trece în mulţumire şi pace. Nepotul meu Iulian n-a mai venit pe

acasă. La Palat nicio mişcare, însă de multe ori se întâmplă [acolo] lucruri importante fără ca noi cei de afară să avem habar.

Zăpada e atât de mare, încât multe sate au fost acoperite cu totul.

Pe drumuri şi în aşezări s-au înmulţit tâlharii.

5 februarie

Ieri a născut Doamna o fată. Se spune că nu e băiat, pentru că n-a reuşit [Domnul] să termine lăcaşul promis Sfântului Anton.

Am fost şi eu, după multă vreme, la Palat să le urez sănătate Doamnei şi Copilului. Toate mi se par [acolo] ca pe vremuri. Slavă lui Dumnezeu, nu s-a întâmplat nimic din cele de care mi-a fost atât de teamă!

Pe nepotul meu Iulian nu l-am văzut, însă mi-au spus că trebuie să fie şi el undeva pe acolo. La vârsta lui, un trup de femeie te face să uiţi

visele de mărire. Bine că am mai judecat şi n-am chemat-o pe maică-sa să-i vorbească după spusele pe care le-am avut cu el. Dacă mai trăia bietul taică-său — Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească! —, îl chemam fără zăbavă, dar pe femei e mai bine să nu le amesteci.

Am mai vorbit şi cu alţi boieri, n-au mai trăit nici ei aşa o iarnă. Să vedem ce-o mai fi.

De prea mult frig, oamenii au început să facă focul fără băgare de seamă şi s-a aprins oraşul în părţile înspre mori. S-au adunat oameni mulţi şi, în loc să ajute la stingerea flăcărilor, stăteau şi se încălzeau la ele. Noroc că tocmai atunci n-a fost vânt şi că nici lemnele, ude de atâta omăt, nu ardeau prea repede.

12 aprilie

Câmpul e încă plin de zăpadă şi mai cade câteodată. Cine ştie când s-o putea ieşi la muncă... şi, mai ales, ce-o să mâncăm? Au murit prea multe vite în iarna asta şi o să fie greu şi cu birul.

Nu s-au mai apucat să termine lăcaşul Sfântului Anton. Se vorbeşte că Domnul zice că dacă s-ar fi ţinut şi Sfântul Anton de înţelegere era altceva, dar i-a dat fată. Eu cred că numai oamenii netrebnici au scornit asemenea vorbe păcătoase.

Adevăr este că Domnul o să aibă mari sforţări cu birul.

Cu zăpada asta mă tem şi de revărsatul apelor.

Peste tot mişună tâlhari. Au devenit mai obraznici ca lupii. Cum îi spânzură pe doi, că şi apar alţi şapte.

6 mai

Jumătate din ţară e sub apă. Toată noaptea au bătut clopotele. In toate bisericile se fac slujbe fără întrerupere. Am oaspeţi mulţi în casă.
Boierii şi-au trimis familiile în capitală ca să le mai ferească.

Au pogorât zvonuri groaznice printre oameni. Se zice că boierii sunt nemulţumiţi de felul cum vrea Domnul să strângă birul pentru a izbuti să-şi ţină domnia. Se zice că ar vrea să ia şi de la boieri.

Nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuţi, n-a mai dat de la vorbele acelea pe acasă.

Greu an om mai avea!

14 aprilie

Au venit boierii Răduleşti pe la mine. (Le ţin femeile şi coconii la noi, de când cu apa mare.) Au fost la Palat şi acolo se zvoneşte că Domnul ar fi fugit împreună cu Doamna şi cu copiii. Numai de nu ne-ar aduce acum şi turcul pe cap! Acolo [la Palat] e linişte şi n-au putut afla mai multe. Nu ştiu ce-o mai fi cu Iulian, nepotul meu.

Se crede greşit că înveţi cu cât treci prin mai multe şi că ţi-e mai uşor. Nu-i adevărat: omul cu răul nu se poate învăţa. Ci ştie doar toate relele la care se poate încă aştepta şi îi e şi mai greu.

16 aprilie

Numai atât: se mai întâmplă lucruri mari la Palat şi poate nu dintre cele mai bune. Mi-au spus-o câţiva boieri de nădejde. Despre nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuţi, nu mai ştiu nimic. In zile de astea, uşor poţi să te trezeşti scurtat cu un cap. I-am trimis vorbă să vină să-l mai sfătuiesc, dar de nu l-or găsi să mi-1 aducă până mâine, m-oi duce şi eu la Palat să văd de el.

Şi încă atât: nu ştiu dacă o să mai avem recoltă anul acesta şi mi s-au prăpădit sub apă două case în vale. Şi alte pagube n-am mai avut. (Mulţumesc lui Dumnezeu!)

/ 7 aprilie

Nici nu ştiu cum să încep şi dacă să mă încumet să aştern pe hârtie toate câte le-am auzit azi de la nepotul meu Iulian, căpitanul de

arnăuţi.
Am avut dreptate să mă înfricoşez de uitătura lui de atunci când am avut noi doi vorbele acelea şi poate că făceam mai bine dacă aş fi chemat-o şi pe maică-sa să-i mai vorbească, aşa cum am vrut s-o fac de Ia început.
Unchiul dinspre tată al lui Iulian a fost scurtat de cap de către Domnul Pătru pentru uneltire şi aşa se vede că rar cade mărul departe de trunchi.
Dar postelnicul Barbu [unchiul lui Iulian] a urzit împotriva lui Pătru Vodă pentru a-1 pierde, pe când Iulian le-a făcut pe toate câte le-a făcut numai pentru a-i arăta Domnului său cât îi este el de credincios!

Atunci, la începutul iernii, când a bătut Iulian, noaptea pe crivăţ, la porţile mele, ca să mă întrebe cum trebuie să facă pentru a-i intra Domnului mai mult sub piele, am văzut că nu i-au plăcut căile domoale

dar sigure pe care i le-am arătat. Jignit că Domnul nu l-a răsplătit imediat cine ştie cum pentru treaba cu birul şi cu Oprea Căpitanul, [Iulian] dorea să ajungă cât mai repede din urmă timpul pe care i se părea că l-a pierdut astfel în drumul său spre mărire. Mi-a spus, de aceea, că vrea să-i arate Domnului cine îi este [Domnului] slugă credincioasă şi că dacă nu s-o ivi un prilej, o să şi-I facă singur.

Şi cum îmi aduceam aminte de toate astea, mereu mai tare trecea spaima în mine, căci mi-am dat seama că Iulian a început să alunece ca de pe munte şi că nimeni şi nimic nu-1 va mai putea opri, fiindcă, pe măsură ce cade, piatra cade tot mai repede. (Şi eu, prost bătrân, nu m-am priceput la timp să-i pun stavilă.) Mi-a povestit cum l-a ajutat iarna asta grea şi apele mari să aţâţe vrajba împotriva Domnului, pentru că acum, e drept, nu e suflet care, cu voia ori fără voia Domnului, să nu fi avut de pătimit din greu. (Şi mie mi-au murit, cu toate grijile, peste jumătate din vite şi din pământ cine ştie dacă o mai ieşi anul acesta ceva. Casele însă — mulţumesc lui Dumnezeu Bunul! — mi-au rămas toate în picioare, în afară de două.) Şi fără să se bage în tărăşenie, ci scăpând doar un cuvânt într-o parte şi altul în altă parte, a reuşit să arunce scânteia care a aprins focul, cum se zice.

Domnul s-a văzut părăsit de toţi şi a fugit la moşii. La Palat e linişte ca înainte de furtună şi nimeni nu poate şti din care parte o să cadă trăsnetul şi niciun colţişor nu pare prea sigur să te apere de ceea ce poate să vină.

Prost bătrân, dar cinstit ce-am fost de o viaţă întreagă, am cutezat să mai am o ultimă licărire de nădejde şi i-am spus lui Iulian că nu pot să cred că atâţia boieri bătrâni şi trecuţi [prin multe] şi, mai ales, Domnul să se fi luat fiecare după smintitele lui jumătăţi de vorbă. Şi, în vreme ce eu eram mai rău ca un nepriceput, îl făceam pe el zănatic că-şi închipuie că un biet căpitan de arnăuţi poate să smintească o lume întreagă.

Iulian s-a jignit că nu-1 cred şi a spus că nu o să mai calce niciodată pe la mine şi cu atât mai puţin să-mi mai ceară vreodată un sfat. Dar e şi prea trufaş să plece fără să fie crezut şi mi-a povestit ceva despre o răzmeriţă a boierilor Stănceşti, şi de câtă nevoie este în răzmeriţa aceea de un căpitan de arnăuţi cu arnăuţii săi. Dar vorbea ţâfnos şi eu eram tot mai neîncrezător şi nu l-am lăsat să sfârşească şi abia după ce a plecat am început să-l cred şi mi-a părut rău că a plecat (pentru că e fiul surorii mele), dar

m-am şi bucurat că s-a dus. Dar se vede că mai degrabă ne conving gân-durile decât ochii şi urechile, pentru că acum îl cred tot mai mult.

S-au mai întâmplat multe şi în primul rând că fiica mea, Sofia, a născut un băiat (Dumnezeu să Ie dea la amândoi sănătate!), şi se mai povesteşte şi despre Ieşi, care se zice că iar vor să se apropie, şi se vor-besc minuni şi de prin Sfintele Biserici şi Mănăstiri (toată ziua şi toată noaptea bat clopotele, de când cu toate nenorocirile din ultima vreme, încât parcă nici nu le mai auzi dangătul şi când or sta o să ni se pară că am murit), mai sunt vorbe şi despre o babă care poate apăra de apă mare, şi mai mi-e teamă şi de boli, după toate câte au fost. Dar nu mai apuc să Ie scriu câte sunt, pentru că nu mi-e capul decât la nepotul meu Iulian şi mi-e teamă de nenorocirea ce-1 aşteaptă, şi nevastă-mea îmi tot aduce aminte de copita de cal rău, de care a spus ţiganca.

20 aprilie

Nicio veste de niciunde şi e mai rău decât dacă s-ar întâmpla toate nenorocirile. Stau în case şi-mi fac gânduri de câte se pot petrece. Dar toate deodată nu se pot întâmpla. Trăim vremuri grele şi, pentru că le-am trăit şi în alţi ani, ştim la ce ne putem aştepta şi nu e uşor. Liniştea asta e mincinoasă şi cred că nu voi mai putea răbda,

încât am să mă duc şi eu la Palat să văd ce se mai întâmplă, cu toate că ştiu că nu e cuminte [să mă duc acolo] şi că Iulian mi-e numai nepot, dar că îi am şi pe ai mei care ar trebui să-mi stea mai aproape. Dar, pe urmă, mă gândesc că nu e cinstit să şed [acasă] ca o femeie şi că toate nenorocirile care atârnă ca oprite în aer ne privesc pe toţi. Am vrut să mă mai sfătuiesc şi cu alţi boieri de veche nădejde, dar [ei] găsesc că e mai cuminte să nu întârzii pe asemenea vremuri în capitală şi, dacă mai eşti aici, apoi atunci să n-o ştie nimeni, aşa că adastă cu porţile bine zăvorâte. Iar cu cei care au ieşit la lumină dacă te vezi, pe urmă te arată toţi cu degetul că eşti de-ai lor, de nu mai poţi să scapi.

Am vrut s-o chem totuşi pe soră-mea Evanghelina, dar n-a fost chip să găsesc un om care să poată ajunge până Ia dânsa.

Asemenea vremuri sunt bune numai pentru tâlhari. Se spune că sunt mai mulţi ca lupii care ne-au mâncat vitele în iarna asta, şi lupi au fost mai mulţi decât sfintele stele de pe cer.

22 aprilie

Bine că nu m-am dus la Palat. M-am pomenit cu soră-mea Evanghelina că a adus fetele, că la ei a fost apă mare şi după aceea s-au arătat şi câteva cazuri de boală. Ea n-a vrut să mai rămână, ci [a dorit] să se întoarcă imediat pentru a vedea de lucruri şi case, fiindcă la vremuri din astea se îmbogăţesc mulţi de pe urma altora şi are dreptate.

Numai că eu i-am povestit tot despre Iulian şi ea nu ştiu cum a făcut şi l-a găsit, şi după ce au vorbit ei amândoi, a mai venit înapoi să-mi mai povestească şi mie.

A spus să nu-mi fac griji, că Iulian e om mare acum şi ştie ce trebuie să facă, şi că toată uneltirea împotriva Domnului nu e decât pentru a-i pune pe boieri şi pe ceilalţi oameni la încercare, şi că Domnul însuşi a încuviinţat totul. Eu nu am vrut să cred asemenea vorbe şi m-am mirat şi mai mult când i-am adus aminte că mie Iulian mi-a spus de toate şi cu amănunte, însă despre aceea că Domnul însuşi ar încuviinţa o urzeală împotriva sa, nepotul meu nu mi-a povestit nimic. Evanghelina e din neamul nostru şi e făcută ca noi, de e mare ca un munte, şi are şi vână puternică, şi nu e dintre acelea molâie, încât a ştiut să-şi ţină bine în ham copiii şi n-ar fi îndrăznit Iulian, oricâte păsări i-ar fi intrat în cap, s-o mintă. Dar eu credeam că i-a spus

toate
astea din frică, de a reuşit să-şi liniştească aşa mama. Evanghelina mi-a
mai relatat că a vorbit încă şi cu un boier mare de tot şi că [el] i-a spus
că e aşa cum i-a zis Iulian. Dar eu cunosc că după aceea şi după ce s-a
dus şi Evanghelina, a plecat şi boierul acela mare de tot şi s-a ascuns
tocmai la moşiile dânsului. Şi totuşi nu mai ştiu ce să cred: de atâta
vreme a plecat Domnul şi la Palat prea nu se întâmplă nimic, sau cel
puţin nu s-a dat nimic de ştire, şi, dacă era ceva, parcă de mult trebuia
să afle norodul despre un nou Domn. Şi mă gândesc, apoi, că se mai
întâmplă să-şi ia Domnii drept oameni de încredere bărbaţi de oaste de
rang mai mic şi îi încearcă pe toţi ceilalţi cu ei.

Şi iar mă gândeam şi nu puteam pricepe cum de mi-a vorbit cu atâta
timp înainte Iulian despre toate cele ce se vor întâmpla, că dacă le-a pus
Domnul la cale, nepotu-meu nu avea cum să Ie ştie încă de atunci. Şi
când încerc să-mi amintesc de toate vorbele pe care le-a spus în toamnă
nepotul meu, cu atât mai puţin se potriveşte cu o simplă unealtă.

Şi nimic nu se potriveşte nicicum, pentru că Iulian mi se pare totuşi prea mic pentru aşa întâmplări şi prea neînsemnat şi apoi îmi amintesc cum e văzut câteodată prin târg cu ceata de arnăuţi călări după el, de mi se pare că parcă totuşi la mulţi le e frică de el şi, mai ales în vremuri ca astea, mulţi l-or vrea om de încredere pe lângă dânşii.

Dar să ştiu aşa, fără nicio îndoială, întocmai cum s-a întâmplat nu pot.

26 aprilie

Cu cât trece vremea, încep s-o cred tot mai mult pe soră-mea Evanghelina că dânsei i-a spus Iulian adevărul şi că toată urzeala nu este pusă la cale decât chiar de Domnul ca să îi încerce pe toţi. Pentru că altfel nu se putea să nu se fi întâmplat ceva. Dar nici să ajungă atât de repede Iulian om mare nu-mi vine să cred.

3 mai

Se întâmplă lucruri de mare mirare. Ieri au fost pe la noi câţiva boieri şi mi-au înşirat de toate, dar am simţit că nu prea îndrăznesc să-mi spună pe şleau ce i-a adus la mine. Poate că era mai bine să plec şi eu la conac, însă aşa a trebuit să-i primesc, că nu se cădea să-i las în faţa porţii şi nici să plec nu pot, că am prea multă lume în case, venită

din toate vânturile de frica apei mari şi a bolilor. Toţi nepoţii şi multe neamuri femeieşti mi-au umplut odăile şi poate că nici pentru ei nu-i bine acum aici. Şi n-o zic nici din zgârcenie şi nici de frică pentru mine.

Şi azi s-a întors şi Domnul.

Acum tot om vedea ce-o fi.

6 mai

Am tot zăbovit cu scrisul: doar s-o auzi ceva de la Palat.

Acum, după atâtea zile, se pare că nici n-a fost nimic. Şi, atunci, a avut dreptate nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuţi. Se vede că îmbătrânim numai cu anii, dar că rar ne facem mai aflaţi.

Ieri a murit Elisaveta, nevasta cumnatului meu Mihai, Dumnezeu s-o ierte!

Se vede că şi în alte ţări a fost apă mare. Se zice că pe Dunăre ar fi venit un pătuţ sculptat în lemn scump şi cu aşternut bogat, cusut cu fir. Copilul pe care l-au găsit [în pat] era viu şi sănătos şi sigur de neam dintre cele mai mari. Nu prea înţeleg cum vine asta: de era de neam atât de mare, cum de n-au avut grijă de el şi a ajuns pe Dunăre? Decât dacă ar fi făcut asta cineva dinadins. Şi cum de mai trăieşte? Cei ce mi-au povestit s-au jurat că-i adevărat.

Se vede că tot se învaţă ceva în anii pe care-i petreci pe lumea asta. In vreme ce scriam eu aici, au venit să-mi spună că Domnul a trimis arnăuţii să-i aducă legaţi pe mai mulţi boieri, dar că n-au găsit pe nimeni în casele celor pe care-i căutau. Dar asta încă mai poate în-semna că totuşi a avut nepotul meu Iulian dreptate şi că Domnul i-a pus cu bună ştiinţă pe toţi la încercare, când a plecat.

8 mai

Tocmai acum a trebuit să se întâmple: m-a lovit un cal de nu mai pot sta în picioare, iar când eşti în pat, nu mai afli nimic de la nimeni. E plin de femei în jurul meu şi toate îmi dau să mănânc, mă spală şi se îngrijesc de piciorul meu, dar nu mai pot să adulmec în jur şi

nimeni nu-mi mai spune nimic din cele ce se petrec. Măcar de nu l-aş fi trimis atunci pe nepotul meu Iulian de la noi...

Se vede că luna asta nu e prielnică. După Elisaveta a murit şi cuscrul Lazăr. Şi pe mine m-a lovit un cal.

Mi-e gândul tot la soră-mea Evanghelina. Nu ştiu ce să însemne asta.

12 mai

Noaptea asta a bătut la porţile noastre logofătul Stancu. Femeile l-au poftit înăuntru, însă când mi-au spus, am îngheţat, pentru că şi pe boierul Stancu l-a căutat Domnul cu arnăuţii. Mă mir de ele că nu s-au gândit cam de ce bate un boier noaptea la poartă străină. N-o zic din frică, m-am bucurat că l-am văzut, dar de ele tot mă mir şi, când a plecat logofătul Stancu, le-am şi spus.

N-a stat decât câteva vorbe să schimbăm şi m-a întrebat imediat de nepotul meu Iulian, căpitanul de arnăuţi. Am stat şi am cugetat, însă îl ştiu pe Stancu de copil şi am fost şi pe câmp împotriva turcului împreună noi doi, aşa că nu i-am spus tot, însă ceva tot i-am povestit despre Iulian. Dar l-am întrebat şi de el şi de ce are Domnul cu el şi cu ceilalţi boieri după care a trimis arnăuţii.

[Logofătul] mi-a mărturisit doar atât: pruncii se joacă împreună cu câinii, fiindcă simt că [aceştia] nu muşcă niciodată copiii. Dar vai de ei când se fac mari şi continuă să hârjonească animalul cu care n-au crescut împreună.

Intre timp, mie mi-au revenit în minte vorbele spuse demult de Iulian, atunci când a pomenit în şoaptă de o răzmeriţă pusă la cale de boierii Stănceşti.

13 mai

Nu pot să mă scol din pat şi abia să ţin pana în mână.

Domnul a plecat iar de la Palat. Se pare că, de data asta, a plecat cam prea în grabă. Prea a vrut să strângă un bir într-un an în care ţara abia îşi mai trăgea sufletul. Se zice că nimeni nu l-a condus nici măcar până la bariere, în afară de cele câteva slugi.

Dar mi s-a mai spus că tocmai Iulian, în fruntea unui pumn de călăreţi, s-a găsit să meargă să-i caute pe boierii care acum nici măcar nu se mai ascund. Copilul acesta e orb de tot! Doamne Dumnezeule, te implor dă-i mintea măcar acum!

Neghiob am fost că n-am chemat-o iar pe soră-mea Evanghelina, că numai ea îi mai poate vorbi. Am trimis azi după ea, dar acum mi-e teamă că [ea] va veni prea târziu.

15 mai

Ar fi venit soră-mea Evanghelina, singură, şi fără s-o chem eu. Mama se vede că-i tot mamă şi simte de departe primejdia ce-1 paşte pe puiul ei. îmi amintesc de tot felul de minuni despre întâmplări asemănătoare, însă mă simt prea slab acum şi prea înfricoşat să le mai povestesc. Poate altă dată, dacă oi mai avea zile şi dacă le-o mai veni vremea.

Destul că l-a găsit iarăşi repede — şi asta socot că tot minune trebuie să fie — şi au vorbit ei amândoi, după care mi-a spus şi mie.

Evanghelina e o femeie bărbătoasă, însă, atunci când vorbeşte despre fiul ei Iulian, se face moale şi duioasă, deşi a ştiut întotdeauna să-l strunească şi pe el. Azi, când au vorbit la Palat, s-au închis într-o cămară pe care o are Iulian acolo (multe cămări trebuie să fie acum goale la Palat) şi Iulian i-a povestit în taină că toată urzeala boierilor nu-i este străină Domnului, care nu vrea decât să pună lumea la încercare ca să vadă cine e cu el şi cine-i este împotrivă. Şi n-a putut, ca altă dată, să-i poruncească Evanghelina lui Iulian, ci mai mult [i] s-a plâns că drumul e departe şi doar el, Iulian, singur vrea să le stea la toţi împotrivă şi să se facă mâna Domnului. Iulian a râs şi a spus că el îi are pe arnăuţii lui şi nu i-e frică de nimeni. Şi doar atât l-a mai întrebat maică-sa: dacă Domnul l-a pus să îndeplinească lucrurile cât timp [Domnul] lipseşte din capitală, iar Iulian i-a răspuns că Domnul n-a mai poruncit nimic: că acum fiecare trebuie să facă aşa cum crede că e mai bine, însă pentru că numai el se arată credincios Domnului, răsplata cea mare a lui va fi. Că nici viţa nu-i lipseşte pentru aceasta [pentru dregătoriile

înalte],
Maică-sa nu i-a mai spus nimic, numai l-a sărutat pe amândoi obrajii
şi l-a rugat să aibă grijă de dânsul. Dar când a venit la noi, a plâns. Şi
n-a plâns de bucurie.

Despre celelalte multe câte s-au mai întâmplat, mai târziu — sunt
prea slab acum şi nu mai pot împinge pana.

18 mai

Astă-seară au venit pe furiş logofătul Stancu şi încă doi boieri. Au
intrat în grabă, după ce le-au dat drumul la poartă, şi mi-au spus că
numai la mine mai sunt acum în siguranţă. Iulian, fără să-l fi pus
nimeni [s-o facă], din zelul său nebun, taie şi spânzură prin cetate fără
nicio judecată. Caută boierii şi-i omoară, dar batjocoreşte şi ucide şi
târgoveţii pe care crede că i-a găsit cu vină faţă de Domn. Iar de multe
ori le născoceşte el greşeala. Până nu ajung boierii Răduleşti cu oameni
destui, nu-i mai poate sta nimeni în cale [lui Iulian],

Aşa că l-am primit şi pe logofătul Stancu şi i-am primit şi pe cei cu
care a venit să stea la mine.

19 mai

Iulian se poartă ca un copil prost după ce i-ai dat o flintă în mână.
Sau nu ca un copil prost, ci mai degrabă ca o fiară. S-a umplut de sânge
şi nu mă îndoiesc că, dacă ar şti că îl ascund pe Stancu şi pe părtaşii
săi, m-ar tăia şi pe mine cu cea mai mare plăcere, numai ca să poată
spune că el nici pe unchiul şi pe binefăcătorul lui nu-1 iartă, atunci
când e vorba de ceea ce crede el că se numeşte datorie. Mâine în zori
trebuie să sosească fraţii Răduleşti cu oameni destui. După ce vor pune
capăt ticăloşiilor — Iulian a ajuns să omoare şi să batjocorească şi
femeile şi copiii [celor pe care îi ucide] —, l-am rugat pe logofătul
Stancu să nu-i ia viaţa nimeni lui Iulian fără judecată. El mi-a promis
şi soră-mea Evanghelina mi-a mulţumit şi a plâns iarăşi. Nici n-o mai
poţi recunoaşte, însă nici nu-i de mirare: mulţi or fi blestemat-o în
zilele astea pentru feciorul pe care l-a adus pe lume.

20 mai

S-a sfârşit domnia lui Iulian. Fraţii Răduleşti l-au luat nepregătit, el
nici nu mai credea că e cineva care să i se poată pune în cale şi astfel
măcar n-a mai curs niciun strop de sânge.

După-amiaza, logofătul Stancu a venit să-mi mulţumească pentru
găzduire şi mi-a spus că seara o să-l judece pe Iulian, aşa cum

mi-a promis. Mi-a mai povestit numai atât că a avut vreme să mai vorbească la amiază cu Iulian şi că [acesta] mai e încredinţat şi acum că totul nu este decât joc şi că fraţii Răduleşti n-au venit decât să-l pună la încercare şi pe el. De aceea, e liniştit şi aşteaptă din clipă în clipă să vină porunca să-l scoată cu mulţumirile cuvenite din temniţă.

Mai multe n-a mai apucat să-mi zică logofătul, pentru că acum sunt multe lucruri de orânduit şi nu e vreme să stea la patul unui bolnav.

Tot 20 mai

Sau poate că nu mai e ziua de 20 azi. E trecut, cred, cu mult de mijlocul nopţii, dar n-am mai apucat să stau să număr stelele. L-au judecat pe Iulian şi mâine o să-mi povestească vărul Grigorie, care s-a aflat şi el acolo. Până atunci vreau să scriu cum a fost cu Iulian în seara asta, mai degrabă în noaptea asta, că numai ce m-am întors de la el.

M-au lăsat să-l văd, când m-au văzut aşa, în cârje şi ştiind şi cine
sunt. M-au dus la el şi [el] era tare liniştit şi mai şi glumea şi nu cre-
dea deloc că în zori o să-i ia călăul capul. „E o încercare grea, mi-a zis,
dar după toate astea nu se poate să nu vină şi răsplata!" N-am avut
suflet să-i spun cât de tare se înşală şi că altă „răsplată" îl aşteaptă în
curând, dar nici nu m-a răbdat inima să nu-I întreb de ce ţine atât de
mult la Domn, de s-a mânjit cu atâta sânge pentru el. Şi Iulian s-a uitat
bine peste tot şi mi-a şoptit numai mie la ureche ceva, însă s-a oprit
repede şi am văzut cum i s-a schimbat pe loc purtarea, încât am pri-
ceput că şi pe mine mă credea trimis tot de Domn ca să-i aflu simţă-
mintele. N-a mai scos niciun cuvânt, dar, după cum a început să-mi
vorbească, mi-a fost destul ca să înţeleg că nici pe Domn nu-1 iubeşte
mai mult, ci numai nădejdea de a creşte în rang l-a mânat. „Câinele
nu-şi alege el stăpânul", mi-am mai spus şi mare dreptate a avut
soră-mea Evanghelina să plângă atât pentru sufletul nepotului meu
Iulian, căpitanul de arnăuţi.

21 mai

Azi, în zori, i-a tăiat călăul capul lui Iulian, fost căpitan de arnăuţi, nepotul meu şi feciorul Evanghelinei, soră-mea. Cu toate că nu m-am culcat decât după ce au cântat cocoşii a doua oară şi abia de mai sunt în putere să mă mişc, am vrut să mă scol imediat ce mi-am pus oasele în aşternut şi să merg şi eu să-l mai văd pentru ultima oară [pe flăcău], dar n-am putut să văd cum o să-i ia capul şi am rămas ca mort pe pat până la amiază, şi nici n-am dormit, dar nici nu m-am mişcat. Iar când s-au întors ceilalţi din piaţă, au înţeles şi n-a venit nimeni să mă tulbure şi mai tare şi să-mi povestească, şi au umblat încet, de parcă eu aş fi fost mortul.

Numai seara mi-au zis şi i-am ascultat cum spuneau că Evanghelina a stat acolo tot timpul dreaptă şi s-a ţinut tare când a văzut că el nici până în ultima clipă n-a crezut că o să-l omoare, şi de aceea, ca să nu-i stârnească frica, n-a plâns nici ea. Iar oamenii ziceau, după aceea, că n-au mai văzut niciodată un osândit atât de neînfricat înaintea morţii şi nu s-a gândit nimeni că nu degeaba se tot uita Iulian în toate părţile, pentru că tot aştepta să vină şi să-l dezlege. Şi, pe urmă, când s-a

potolit, cred că de aceea a făcut-o pentru că îşi zicea că se va opri gâdele singur, că aşa o fi primit [acela] porunca.

Altceva n-am putere să mai scriu azi şi nici semnele pe care le-au [văzut] în nopţile astea slugile în grajd nu le mai pot trece acum aici.

2 iulie

Am zăcut multă vreme şi azi abia de am putut, pentru prima oară, să ies iar în curţi. Sunt încă slab şi pot să scriu, dar altceva încă nu prea pot face.

Domnul a dat o mare petrecere la Palat de ziua Doamnei. Au mâncat mult, au băut mult şi au dansat după datină, dar, pe urmă, s-au aşezat şi la vorbe şi mi-au povestit că Domnul a amintit şi de nepotul meu Iulian — Dumnezeu să-l ierte!— şi l-a lăudat ca pe un martir pentru credinţa şi curajul de care a dat dovadă. Şi logofătul Stancu, fiind la mine când au povestit aceste vorbe ale Domnului, a tăcut şi apoi a încuviinţat ce erou a fost Iulian şi n-a spus nimic din cele pe care Ie ştia numai dânsul, Evanghelina şi cu mine. Şi n-am spus nici eu nimic.

4 iulie

Azi a avut loc parastasul la 6 săptămâni de la moartea lui Iulian. Dumnezeu să-l ierte!

Soră-mea Evanghelina mi-a spus numai mie că atunci, în piaţă, când să pună capul pe butuc, Iulian a deschis gura şi a vrut să mai zică un lucru, dar n-a mai apucat s-o facă. Şi soră-mea zice că ea ştie că atunci a înţeles Iulian totul.

Ne-am gândit mult ce-o fi vrut să spună Iulian, dacă ar mai fi avut vreme.

Spre seară, înainte de apusul soarelui, a născut noră-mea Ana un băiat pe care o să-I botezăm Aron.

AL ŞAPTEZECI SI OPTULEA

— Recuperatorul —

(1460-1504)

Fiecare om care întârzie are în spate pe cineva care este mereu punctual

O TAPISERIE CARE ATÂRNA CÂNDVA ÎN GRANDIOSUL HOL de la intrarea Palatului Bosci ne înfăţişează o scenă de vânătoare în care mai multe personaje, hăituind un animal, au ajuns să-l înconjoare, înainte să-l ucidă. In depărtare, un palat se întrezăreşte între frunzele bogatei vegetaţii. Un palat oferind prestigiu bărbaţilor, câinilor şi cailor — realizaţi cu toţii atât de viu, încât îţi lasă impresia că se vor mişca şi vor ucide fiara în faţa privirilor tale. Animalul, în schimb, face parte dintr-o specie necunoscută. Poate că s-a rătăcit printre oamenii din Italia venind din ţara Părintelui Ioan, poate din China lui Marco Polo, poate că a căzut într-o noapte dintr-o stea. Lighioana are trei perechi de picioare, corpul acoperit cu solzi, o coadă bifurcată, pe care şi-o ţine semeţ în sus şi cu care tocmai a plesnit un câine ce se rostogoleşte scheunând în

iarbă. Capul fiarei este mai degrabă rotund, iar nasul şi gura par aproape
omeneşti. Pe creştet poartă un fel de coroană sclipitoare.

Astăzi, lucrarea se află pe peretele unei săli dintr-unul dintre cele
mai mari muzee din lume. Scribul a avut din nou un imens noroc neme-
ritat: nu numai că paşii i-au fost conduşi spre acel exponat, însă crede
că a obţinut şi câteva date apte să-i şi identifice identitatea şi originea.
Este vorba despre o tapiserie prin faţa căreia trec anual sute de mii de
vizitatori grăbiţi să vadă cu ochii lor faimoasele atracţii găzduite în acel
edificiu maiestuos" şi, abia privind la scena cu pricina, scenă făcând
parte dintre nenumăratele lucrări „dintre care au mai văzut destule",

trec nerăbdători mai departe, mânaţi din spate de săgeţile indicatoare menite a le arăta marile provocări pentru turişti. în uriaşul muzeu se află numeroase capodopere ce *trebuiesc* admirate, sala cu tapiseria nepă- rând a fi mai mult decât un hol oarecare, o încăpere pregătitoare, o cameră de trecere. în catalog este consemnat doar atât: „Tapiserie, Italia, secolul al XV-lea." Doar că pe eticheta din metal prinsă pe perete se poate citi ceva mai mult: „Tapiserie, Florenţa, Palatul Bosci, sfârşitul sec. al XV-lea." Cine să stea să urmărească toate acele inscripţii în mai multe limbi, mai ales în cazul unor exponate atât de puţin importante, comparativ cu marile valori ale celebrului muzeu, obositor prin atracţi- ile spre care te îndrumă numeroase săgeţi din toate punctele clădirii? Doar Bunul Dumnezeu a putut fi Cel ce i-a oprit paşii scribului taman acolo, dându-i posibilitatea bietului său protejat să privească mai cu atenţie lucrarea. (Bineînţeles că, din clipa când a citit „Palatul Bosci", scribul a rămas pironit locului. Prin intermediul lui Gianni (Jean) Vengeri, biograful mereu exaltat al Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea, scribul cunoştea mai multe lucruri despre misterioasa clădire din care Omul din fereastră a supravegheat vreme îndelungată Florenţa şi, dacă ar fi să-l credem pe strănepotul aceluia, întreaga Toscană. însă

ceea ce ştia scribul provenea dintr-o sursă de mâna a doua, pentru că nu este deloc sigur nici ca măcar Vengeri să fi reuşit să pătrundă vreodată în Palatul Bosci, fiind mai probabil să ne fi lăsat o relatare în urma celor povestite de către Al Şaptezeci şi şaptelea, Cavalerul Marchiz Umberto.

Aşa că Palatul Bosci rămâne pentru scrib o imagine umplută cu imaginaţia lui Vengeri amestecată cu propria-i imaginaţie.)

în celebrul muzeu, unde a ajuns cu un bilet cumpărat la intrare, scribul n-a găsit posibilitatea de a privi aşa cum ar fi vrut tapiseria atât de fericit şi de întâmplător descoperită: exponatul fiind aflat într-un fel de superbă anticameră pentru nenumăratele colecţii celebre, prin faţă îi treceau continuu şiruri nesfârşite de vizitatori ce se interpuneau unghiului de privire necesar cuprinderii întregii scene. Şi cum, din prima clipă în care a descoperit precizarea că tapiseria provenea din Palatul Bosci, scribului i s-a părut extrem de important să zăbovească în faţa ei, n-a economisit niciun efort pentru a face toate diligenţele ca să i se îngăduie să rămână o oră singur în sala respectivă. Ceea ce n-a

fost foarte uşor, muzeul, datorită importanţei sale, având reguli severe de protecţie. Până la urmă, prin intermediul distinsului profesor Preluca[258], scribului i s-a dat voie să privească nestingherit timp de patruzeci de minute tapiseria. (Patruzeci de minute, întrucât din ora ce i-a fost iniţial îngăduită, vreo douăzeci de minute însuşi adjunctul custodelui[259], în urma intervenţiei bunului profesor, a simţit de datoria sa să-i stea scribului la dispoziţie. Ceea ce pe acesta mai mult l-a încurcat: custodele adjunct nu ştia mare lucru despre tapiserie, deşi se străduia să fie amabil şi să sublinieze amănunte îndeobşte cunoscute. Dar habar n-avea nici despre Palatul Bosci, nici despre Omul din fereastră şi, cu tot respectul, l-a rugat să-l lase singur, renunţând să mai afle şi alte precizări generale despre arta secolului al XV-lea.

Scribul a avut nevoie de spaţiu, fiindcă şi-a dat seama, aproape de Ia început, că tapiseria ascundea efectele unor anamorfoze[260],

258 Scribul ţine neapărat să-i mulţumească şi public eminentului academician pentru acest serviciu de nepreţuit.

259[1] Custodele se afla în concediu.

260 Bunul cililor nu trebuie să se scandalizeze că scribul iar se laudă: „descoperirea" sa s-a datorat unei a doua întâmplări (după aceea că s-a oprii să citească eticheta de metal care l-a atenţionat că se află în faţa unei piese dintr-un loc ce-1 interesa atât de mult). A doua întâmplare a venit tocmai din faptul că, tot trecând prin faţa sa şirurile de vizitatori, a fost nevoit să-şi schimbe şi el de

efecte pe care, în ignoranţa sa, le ştia doar în legătură cu tablourile pictate şi nu şi ţesute[261]. Fiindcă a promis că nu va face fotografii, scribul şi-a notat tot ce a observat în acel răgaz, totuşi prea scurt. (Şi s-a purtat asemenea unui pofticios care înfulecă în cea mai mare viteză bucate la care ştie că nu are acces decât în timp limitat.) Pe scurt: de nu stai pe loc prin faţa tapiseriei, ci mergi dintr-o parte într-alta, păstrându-ţi ochii fixaţi pe un anumit personaj, acesta „se va deplasa şi el", urmându-ţi propria mişcare. O asemenea dinamică la un tablou — pictat ori ţesut — într-adevăr nu i-a fost cunoscută scribului: era de parcă o fotografie

---

mai multe ori poziţia şi astfel i s-au relevat frânturi de imagini pe care înainte, din alte puncte, nu le observase.

261 Scribul se referă aici strici la tapiserii. Bunul cititor poate îşi mai aminteşte de superbele desene schimbătoare de pe covoarele din anexa „Ţesătorul şi moartea", anexă care a venit să completeze timpul lui Occelus, Al Patruzeci şi unulea.

prindea viaţă şi se transforma într-un film în mişcare. însă nu în orice fel de film, aşa cum sunt filmele contemporane scribului, adică nu după un scenariu prestabilit pentru toţi privitorii, ci schimbându-se în funcţie de experienţa, cultura şi aşteptările celui ce se afla în faţa exponatului. în al doilea rând, în scurtul răgaz cât a putut să rămână în faţa lucrării, scribul abia a reuşit să descopere una ori alta dintre tainele surprinzătoare încastrate în desenul ţesăturii şi, tot mirându-se de încântare, vremea i-a zburat. însă a putut totuşi descifra o parte dintre simbolurile ascunse, trimiteri pe mai multe paliere, după price-perea celui ce le descoperea. Mai mult: tapiseria conţine iluzii optice, în genul desenelor lui Ensor şi al manualelor de optică şi de psihologie a senzaţiilor şi a percepţiilor. în felul acesta, cu cât te laşi mai mult cucerit de lucrare, cu atât, recunoscătoare, aceasta îţi oferă sugestii mai bogate. (în aşa măsură, încât scribului i-a trebuit un efort de a se în-toarce în lumea sa, atunci când a revenit funcţionarul să-l atenţioneze că ora aprobată a trecut.) Procedeul urmat de scrib a fost aproximativ următorul: mergând de la dreapta spre stânga — mereu cu ochii aţin-tiţi pe desen, astfel încât s-a împiedicat de mai multe ori şi s-a mai şi lovit de perete —, scena de vânătoare se desfăşura după

aşteptări, fiara încoronată din mijloc mai răpunând câte un agresor, fiind, până la urmă, doborâtă şi ea. Dimpotrivă, mergând de la stânga la dreapta, animalul îşi învingea toţi agresorii şi, deşi rănit şi el, îşi savura victoria culegând de pe jos şi înfulecându-şi, rând pe rând, victimele. Apropiindu-se de exponat şi cercetându-1 cu atenţie, scribul a crezut că a desluşit pe scutul unui vânător un nume, pe mânerul spadei altuia binecunoscutul semn heraldic al unei vechi familii, pe jos, căzută prin iarbă, cheia cetăţii Siena, pe frunzele copacului cu care bestia încearcă să-şi acopere spatele de atacatori — însemnele pontificale[262]. Şi desigur

262 După cum va vedea ceva mai târziu, bunul cititor va afla că, iniţial, scribul s-a înşelat din nou: nici semnele heraldice, nici „cheia cetăţii Siena", nici „însemnele pontificale" nu păstrau semnificaţii atât de neutre. Ca de exemplu, anticipând, „semnele pontificale" îi aparţin cardinalului Riario, faţă de care „Al Şaptezeci şi şaptelea ar fi putut să-i fie tată şi s-a ocupat de viitorul cardinal mai mult decât de propriii săi copii", acelaşi Raffaele Riario care ulterior i-a slujit de umbrelă Recuperatorului.

multe alte simboluri, mai ales că autorul tapiseriei a încărcat desenul şi cu o mulţime de înscrisuri, unele notate de la stânga la dreapta, altele de la dreapta la stânga, dar şi de sus în jos ori dintr-un colţ de jos spre cel opus. Erau acolo consemnate nume, epitete, dar şi scurte maxime. Literele erau vizibile de la priveai dintr-un anume unghi sau păreau a nu fi decât liniile unui contur sau haşurări neutre, de le priveai dintr-o altă perspectivă. Pe deasupra, savantele iluzii optice se suprapuneau unor sensuri diferite ale cuvintelor caligrafiate ori numai sugerate. Şi, nu de puţine ori, ceea ce părea un scris în greacă se transforma, privit din altă direcţie, într-un text în latină, în arabă, în aramеică ori într-un grai, despre care scribul nici nu ştia că există. Ceea ce părea coerent într-o clipă se dovedea cu totul nepotrivit după o nouă interpretare. Scribul îşi notă grăbit tot ce i se părea că descoperă, însă abia ajuns la hotel şi-a dat seama că, în lipsa întregii tapiserii, nu poate reproduce decât fragmente din iluziile unor naraţiuni. Fără a mai spune că, probabil, altcineva ar fi urmat propria-i poveste, nefiind deloc sigur că însuşi scribul n-ar fi ales o altă cale într-un alt moment.

Şi mai era ceva, ceva ce scribul n-a sesizat decât într-o vizită ulterioară la muzeu: tavanul acelei săli de trecere era acoperit cu o oglindă

uriaşă. La un moment dat, când prin faţa tapiseriei a trecut un şir mai lung şi mai aglomerat, uitându-se furios în sus, scribul a descoperit că poate urmări exponatul şi privindu-1 prin oglinda din tavan: de unde percepţia celor văzute primea iarăşi alte conotaţii[263].

Când a venit să-l dea politicos afară pe scrib, funcţionarul i-a înapoiat sacoşa cu lucrurile personale şi cu... aparatul de fotografiat. Pe figură i se citea un zâmbet ironic.

In capul scribului totul se învălmăşea, iar personajele cu care abia a făcut cunoştinţă din arhive păreau să i se înfăţişeze cu chipul lor, însă informaţiile notate cu atâta grabă se comportau asemenea îmbucăturilor

---

263 Faptul că doar acea sală avea o oglindă pe lavan dovedeşte că acela care a plasat acolo tapiseria n-a făcut-o la întâmplare, dar că a păstrat pentru el ceea ce ştia despre acel exponat cu totul ieşit din comun, în ciuda locului modest care i-a fost destinat . Parcă s-ar fi menţinut vechea procedură: „Cine este informat şi ştie primeşte toate condiţiile spre a se delecta; cine nu este iniţiat n-are decât să vadă şi să înţeleagă ceea ce-i permite pregătirea-i precară!"

înghiţite pe nemestecate. Ameţeala şi greaţa îl copleşeau. Cel pe care l-ar fi zărit în fiara hăituită parcă totuşi nu era *acela.* Şi nici despre vânătorul, pe care, cu doar câteva minute înainte, i s-a părut că l-a descifrat în *altcineva* nu mai era defel sigur. Funcţionarul l-a privit lung şi cu acelaşi zâmbet şi politicos, şi admirativ, dar şi ironic în acelaşi timp, I-a încredinţat că nici locatarii Palatului Bosci n-au ajuns mai departe în decriptarea tapiseriei: pe de o parte, fiindcă, văzând-o tot timpul pe peretele de la capătul casei scărilor, o simţeau de parcă pur şi simplu ar fi făcut parte din decorul itinerarului parcurs de ei zilnic, pe de altă parte, pentru că disciplina din acel loc nu-i permitea nimănui să se abată de la sarcinile primite, încât cine să-şi permită să adaste pe trepte, cât treptele nu erau decât calea de urmat pentru îndeplinirea unei anumite îndatoriri?

Funcţionarul acela părea mult mai în temă decât adjunctul custodelui. El a dovedit că ştia şi de Palatul Bosci şi chiar şi de locul unde a stat atâta vreme tapiseria. Din păcate, scribul era încă sub narcoza puternicelor impresii tocmai trăite şi a realizat abia mai târziu că a ratat o discuţie cu unul dintre puţinii oameni cunoscători în cele ce-1 interesau pe el atât de mult. Revenind, a doua zi, tot cu bilet

cumpărat de la ghişeul aflat la intrare — de groază de a nu se întâlni cu vicecustodele —, funcţionarul respectiv se afla în zi liberă, iar, la următoarea tentativă de a-1 găsi, nimeni n-a putut să-i dea vreo informaţie. Cu toate eforturile, scribul n-a reuşit niciodată să-l mai revadă.

Al Şaptezeci şi optulea s-a născut în 1460. Dacă tatăl său, Cavalerul Marchiz Umberto, s-a bucurat de un cronicar neîncetat entuziasmat — l-am numit, desigur, pe Gianni (Jean) Vengeri —, un cronicar dispus mereu să cânte şi să exagereze faptele eroului său, Al Şaptezeci şi optulea nu numai că a fost atent să nu-i fie popularizate acţiunile, însă s-a simţit chiar constrâns să se furişeze mereu în umbră, paralel cu itinerarul ce şi-1 afişa atât de ostentativ. Ca să deruteze? *Bietul scrib nu-şi putea încă da seama dacă un destin supramediatizat oferă o sarcină mai uşoară unui istoric doritor să înfăţişeze cât mai fidel adevărul, dacă un material, asemenea celui al lui Vengeri, nu produce şi mai numeroase minciuni decât rezultatul obţinut din mult mai palidele semne ale trecerii unor personaje de*

teapa Recuperatorului. Oricum, ca să ajle mai multe despre acesta, scribul a fost obligat să facă mai degrabă muncă de detectiv decât de biograf, spre a putea să dea de o istorie cât de cât coerentă: paralele cu alte personaje, deducţii, comparaţii cu ceea ce s-a întâmplat în cazul unor fapte atestate, studierea evenimentelor contemporane în nădejdea ca doar-doar s-o ivi o trimitere oricât de fragmentară şi la Recuperator. Scribul recunoaşte că nu asemenea elucubraţii ar trebui să-i constituie demersul, însă n-a găsit alte soluţii de a umple lacuna ivită în desenul său.

Ceea ce ştim cu precizie este că băiatul Cavalerului Marchiz a văzut lumina zilei în Palatul Bosci, fiind primul născut al lui Umberto şi al Francescăi Totti, femeia pe care soţul ei a ales-o pentru că purta acelaşi prenume cu mama sa, pentru că i-a adus o dotă de 8 000 de florini şi pentru că a găsit în ea „poate singura femeie care chiar nu ar fi vrut să-l ia de bărbat", fapt ce se pare să-i fi stârnit poftele, împotrivirea ei oferindu-i posibilitatea de a-şi pune în practică scenariile imaginative sadice, savurând mai mult umilirea ei cu forţa decât pedepsele fizice la care o supunea[264]. Aşa că primul copil s-a născut abia în

264 Despre cele ce se petreceau în alcovul Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea n-au răzbătut decât zvonuri şi insinuări, cum doar despre zvonuri şi insinuări putem vorbi în legătură cu tot ce a însemnat viaţa de zi cu zi din Palatul

anul al patrulea al acelei căsnicii, bărbatul probabil nedorind să-şi întrerupă noua sa distracţie, atâta vreme cât aceasta mai reuşea să-l excite. (Dar, tot în acea perioadă, Al Şaptezeci şi şaptelea şi-a început şi peregrinările în cele două misiuni diplomatice, lipsind mult de acasă. Totuşi, *moştenitorul a trebuit să vină, achitând o datorie pe care niciunul dintre Cei O Sută n-a ignorat-o — grija de a asigura perpetuarea stirpei.* A mai urmat o fată — niciodată nu se ştie ce se poate întâmpla cu un singur urmaş, aşa că e bine ca acesta să fie dublat. Şi ar fi trebuit să se mai nască măcar încă un băiat, lucru ce nu s-a mai întâmplat[265].)

Al Şaptezeci şi optulea, în clipa în care a venit pe lume, a devenit moştenitorul virtual al uneia dintre cele mai avute şi ciudate familii din Peninsulă (după legendă, cea mai avută...). Copilul a fost dorit, dar,

---

Bosci.

265 Zvonuri au fost şi în această privinţă multe: de pildă că Francesca a ajuns să-şi urască atât de tare bărbatul — ceea ce acestuia îi făcea plăcere şi-1 stârnea —, încât ar fi avortat voit următoarele sarcini.

deşi devenit imediat prezumtiv bogat în resurse materiale, afecţiunea i-a lipsit aproape în totalitate. Asta cu toate că avea în preajmă mai multe rude decât oricine: mama trăia o tot mai accentuată depresie în urma adevăratei captivităţi în care se afla de la o vârstă atât de tânără; tatăl, bucuros că a scăpat de o grijă, s-a purtat total indiferent faţă de moştenitorul său; bunicul, deşi încerca să le ofere nepoţilor afecţiune, a rămas închis în propriul univers, din cauza multiplelor sale inabilităţi; străbunicul înţelegător îşi purta cu demnitate înaltele-i ranguri, iar Omul din fereastră a rămas inaccesibil, asemenea oricărui sfinx. La care mai trebuie amintite soţiile acelora, precum şi puzderia de neamuri aciuite cu roluri atât de neclare în Palatul Bosci. Toată lumea de acolo îşi avea locul bine stabilit, loc cu care trebuia să se mulţumească sau... să plece. Dar cine să părăsească un refugiu atât de sigur? Aşa că, în toată acea învălmăşeală bine controlată din impozanta clădire, copilul a crescut aproape singur, vegheat doar de doică şi de câteva femei ce-şi căutau astfel o justificare a prezenţei lor în umbra Sfinxului. Este tot ce ştim despre primii ani din viaţa Celui de Al Şaptezeci şi optulea.

La vârsta de opt ani, conform uzanţelor, copilul a fost încredinţat

unui mentor. Acesta a fost găsit în persoana lui Giuliano Bornaretti. In realitate, băiatul a fost preluat de doi mentori, pe lângă Bornaretti fiind şi nelipsitul Cambiso. Cei doi au format un cuplu nedespărţit, vreme de ani de zile nimeni neapucând să-l întâlnească pe unul în lipsa celuilalt. Lumea s-a obişnuit aşa şi nimeni nu-şi mai punea problema motivelor ce îi lega atât de strâns, mai ales că Bornaretti era şi căsătorit şi avea (din două căsnicii) o droaie de plozi. (Pe la mijlocul veacului, s-a născut la Siena o pereche de gemeni având capetele unite — *craniopagus.* îmbrăcaţi pestriţ, ei au fost duşi prin târguri spre uluirea privitorilor, mulţi dintre aceştia neputând fi convinşi că n-ar fi la mijloc un truc şi că bieţilor copii le-ar fi fost lipite scăfârliile cu cine ştie ce soluţie născocită de vreun spiţer aflat în slujba diavolului. Cei doi prunci au murit curând, însă au rămas în amintirea oamenilor drept „Gemenii din Siena". Când se vorbea despre Bornaretti şi Cambiso, aceştia erau pomeniţi drept „Gemenii din Florenţa".)

Cei doi trăiau de pe urma unei şcoli pentru copiii păturilor avute, mai ales după ce Gentile Becchi a fost ridicat episcop de Arezzo. (Gentile Becchi a fost dascălul lui Lorenzo şi al lui Giuliano de Medici şi pentru o scurtă perioadă şi al... Cavalerului Marchiz Umberto, după cum poate bunul cititor îşi mai aminteşte.) Nu ne-au rămas multe documente despre acea şcoală, însă ştim că ea a fost orientată mai mult spre formarea unor oameni de lume decât să fi fost preocupată de o educaţie umanistă, aşa cum a văzut-o Becchi. Bornaretti şi Cambiso nici n-au fost mari specialişti în artele liberale, ei distingându-se mai devreme mai mult ca mercenari. De pe vremea aceea au venit cu o serie de fapte de arme şi întâmplări de pe diversele fronturi mereu în mişcare, întâmplări pe care le foloseau drept pilde pentru educarea morală în spiritul doctrinei creştine a învăţăceilor lor. Insă Bornaretti şi Cambiso n-au fost nici preoţi. Ei şi-au câştigat notorietatea, pe de o parte, datorită lui Becchi, care le-a lăsat propria şcoală moştenire, girându-i cu autoritatea sa, şi, pe de altă parte, fiindcă „Gemenii din Florenţa" nu formau doar un cuplu original, ci reprezentau şi o companie plăcută, ei reuşind să le intre sub piele odraslelor bogaţilor Toscanei. Asta o ştim din puţinele aluzii din anii de ucenicie ai unor

viitoare figuri importante din istoria celei de-a doua jumătăţi a veacului al XV-lea.

Atmosfera creată de Bornaretti şi Cambiso era degajată, iar copiii erau deprinşi cu cunoştinţe elementare de citit, socotit, istorie, geografie, gramatică, retorică, muzică şi filozofie, dar, în special, deprindeau modul de a se adapta la colectiv, de a-şi câştiga locul în grup, de a deveni buni camarazi. Pildele din trecuta experienţă războinică a celor doi dascăli erau completate cu exerciţii şi tehnici de luptă: discipolii erau meniţi să devină, în primul rând, bărbaţi vrednici şi, în aceeaşi măsură, apărători de nădejde ai vieţilor şi convingerilor cetăţii ai căror cetăţeni de frunte se pregăteau să devină. Spiritul eroic găsea un teren fertil în sufletul unor preadolescenţi fascinaţi de glorie. Numai că nu fiecare individ îşi imaginează în acelaşi chip gloria... Modelele din panteonul grec trebuiau să fie răsădite într-un alt teritoriu şi într-un alt timp. Ceea ce nu constituia o dificultate deosebită pentru cei mai mulţi colegi ai Celui de Al Şaptezeci şi optulea. Insă nu şi pentru

acesta: la fel ca şi bunicul şi la fel ca şi tatăl său, şi el a devenit repede elevul-problemă. Văzând cât preţ se punea pe disciplină, el, cel ce nu dorea să facă decât ceea ce-i trecea prin minte, a observat că, dacă el nu se poate integra, exista, în schimb, posibilitatea de a trage foloase de pe urma greşelilor celorlalţi. Aşa că a devenit extrem de atent la orice abatere a colegilor săi, pe care ameninţa s-o facă publică. De obi-cei, ajungea la un târg cu vinovatul şi, în schimbul câtorva gologani, renunţa să-l pârască. Desigur, la început acele sume-răsplată pentru tăcerea sa erau simbolice, mai ales că era vorba doar despre odraslele familiilor cele mai înstărite, însă ele reprezentau „banii câştigaţi prin propriile puteri", ceea ce pentru cineva care nu cunoştea încă valoarea reală a monedei nu era puţin lucru. Când a văzut că unii dintre băieţi, după ce greşeala le-a trecut neobservată, refuzau să plătească înţele-gerea, Al Şaptezeci şi optulea căuta prilejul să le aplice „corecţia meri-tată". Uneori, acel prilej apărea imediat, alteori a trecut vreme multă până să vină. Insă copilul din Palatul Bosci nu uita nimic şi nu rămâ-nea dator, chiar dacă se putea răzbuna abia peste ani de zile, când cel în cauză habar nu mai avea de unde a pornit totul. Pentru că şi-a

atras prea mulţi adversari, Al Şaptezeci şi optulea nu şi-a putut duce singur ideea mai departe, aşa că şi-a făcut o trupă de golani pe care-i plătea pentru a-i pedepsi pe cei ce nu-şi ţineau făgăduiala. Pe urmă, nici acele haimanale nu i s-au mai părut destule, aşa că a părăsit şcoala lui Bornaretti şi Cambiso. Nu fără a-şi lua cu el notiţele cu toate cazurile în care n-a reuşit să-şi ia tainul. Notiţe de care nu s-a despărţit niciodată, chiar dacă le ştia pe de rost, folosindu-le răbdător oricând i s-a ivit prilejul, notiţe mereu completate cu noi cazuri. Deşi Al Şaptezeci şi optulea i s-a părut multă vreme scribului preocupat doar de cum să mai atragă noi victime, asemenea unui păianjen la vânătoare de musculiţe, băiatul a reuşit totuşi să acumuleze şi nesperat de multe cunoştinţe de la cei doi mentori, aşa că aceştia au regretat că l-au pierdut de elev, ei nefiind defel la curent cu malversaţiunile sale. Odată ce i-a părăsit, copilul şi-a terminat şi ucenicia de şantajist. La data aceea nu împlinise încă zece ani.

Revenit în Palatul Bosci, băiatul a trăit o perioadă de mare spaimă, după ce a simţit şi el pe proprie piele cum este să fii atacat în plină

stradă, umilit şi bătut măr de nişte derbedei plătiţi. Plătiţi de cine ştie care dintre numeroşii tineri având toate motivele să-i achite cel puţin câte o poliţă. Lecţia primită a fost atât de severă, încât, multă vreme de atunci, i-a fost frică să mai iasă în lume[266]. Nici tatăl, nici mama, nici bunicul, nici ceilalţi numeroşi membri ai familiei n-au bănuit nimic în legătură cu atacul căruia i-a fost victimă. Doar Sfinxul şi-a sfătuit nepotul ca, pe viitor, să numere cu grijă banii ce-i vor cădea în mână, ţinând cont că *„toate monedele au câte două feţe".*

— Vorbeşte ca un sfinx, au comentat cei ai casei, fără a încerca măcar să-i desluşească vorbele. „Ai înţeles ce ţi-a spus Bunicul[267]?"

— Da! a răspuns băiatul cu tonul cel mai serios cu putinţă.

Adulţii au zâmbit şi au mângâiat copilul pe creştet.

Insă Al Şaptezeci şi optulea chiar a înţeles vorbele Omului din fereastră şi nu le-a uitat.

Din păcate, scribul, deşi are câteva indicii, nu ştie prea multe despre ce a făcut cu adevărat timp de vreo şapte-opt ani Al Şaptezeci şi optulea. De aceea, unele dintre afirmaţiile următoare pot să fie false. Dar alte informaţii mai credibile scribul nu are. Se pare că

266 Cât a fost de severă această experienţă pentru Al Şaptezeci şi optulea, scribul nu va înţelege decât mult mai târziu.

267 Omul din fereastră a devenit „Bunicul" pentru trei generaţii şi aşa i-a rămas numele pentru intimi până la capăt.

adolescentul a
fost încredinţat unui alt mentor, de data asta unui condotier adevărat,
vestitul Federico de Montefeltro sau Ducele Federico, cum a rămas în
memoria istoriei. Când, în 1472, acesta a supus oraşul Volterra, care
s-a opus Casei de Medici, Ducele Federico a fost primit la Florenţa în
triumf. Atunci ar fi fost încredinţat băiatul, de către cei din Palatul
Bosci, eroului zilei. Şi tânărul ar fi fost încântat să plece din Toscana,
resimţind mereu pericolul, ori de câte ori cuteza să iasă în cetate, în
vreme ce o ucenicie de soldat adevărat îi promitea să se poată apăra cu
succes pe viitor.

Avem câteva trimiteri care, cu bunăvoinţă, ar putea veni în sprijinul
supoziţiei că băiatul din Palatul Bosci l-a slujit pe Ducele Federico

succesiv în calitate de paj, de scutier şi de adjutant. însă foarte multe amănunte nu prea vor să se lipească unele de altele în marele puzzle.

De pildă, faptul că Federico de Montefeltro a fost excomunicat, în 1446, împreună cu Francesco Sforza de către papa Eugen al IV-lea a dus la noi lupte între doi duşmani mai vechi: Ducele Federico şi Sigismundo Malatesta. Or, bunica dinspre tată, soţia Nătăfleţului, provenea chiar din aprigul neam Malatesta. Sigur, întâmplările acelea s-au petrecut cu peste un sfert de veac în urmă, Francesca Malatesta murise demult, fiind singurul membru al familiei Celor O Sută care a părăsit casa Sfinxului din Florenţa, însă clanul acela a avut întotdeauna, indiferent de relaţiile dintre membrii săi, un simţ al neamului care le-a dictat comportamentul. Pe de altă parte, acelaşi Duce Federico n-a fost deloc străin de pregătirea complotului Pazzi, complot în care tatăl Celui de Al Şaptezeci şi optulea a fost atât de implicat. Dar, până atunci, Sigismundo Malatesta şi-a continuat rivalitatea cu Federico de Montefeltro nu numai pe planul diplomatic al intrigilor, ci şi pe câmpurile de luptă, chiar dacă norocul i-a surâs tot mai mult Ducelui Federico, culminând cu Pacea de la Lodi şi, patru ani mai târziu, cu înfrângerea nimicitoare de la Cesano. Aşa că adoptarea" de către un Montefeltro a cuiva ce se trăgea şi din spiţa Malatesta este destul

de
greu de înţeles. Şi, în sfârşit, mergând pe acelaşi fir, bătălia de la Cesano a avut loc cu zece ani înainte de cucerirea, supunerea şi jefuirea
Volterrei, prilejul cu care ar fi sosit Ducele Federico la Florenţa şi i-ar
fi fost încredinţat băiatul. Zece ani reprezenta o perioadă lungă într-o
lume supusă necontenit alianţelor trecătoare şi trădărilor succesive.
Dovadă că după doar alţi şase ani, acelaşi Duce Federico de Montefeltro primit în triumf de către Medici, va complota împotriva
vieţilor lui Lorenzo şi Giuliano de Medici. Faptele născute din urile
vechi nu se uitau niciodată, însă aveau proprietatea de a se acoperi cu

o crustă dictată de noile conjuncturi, o crustă suficient de groasă pentru ca rănile să-şi întrerupă temporar sângerările.

In preajma Ducelui, Al Şaptezeci şi optulea a mai învăţat un lucru — care ulterior se va dovedi esenţial în activităţile sale —, a învăţat să aprecieze arta de valoare, devenind un adevărat specialist în acest domeniu. Montefeltro, care şi-a petrecut cea mai mare parte din viaţă pe câmpurile de luptă, a fost şi unul dintre cei mai mari cunoscători ai frumosului. (Din nou un lucru greu de înţeles pentru cetăţeanul din secolul al XXI-lea...) Când ducele de Gonzaga l-a trimis să înveţe la Vittorino da Feltre, în *„Casa Giocosa",* n-a ştiu că din acel copil se va naşte marele mecena şi colecţionar de artă din Renaştere. La rândul său, nici Al Şaptezeci şi optulea nu s-a desăvârşit doar în profesiunea armelor, ci s-a contaminat la fel şi de cultura mentorului său. Cultura, a simţit el, se sprijină pe valori certe, durabile şi măsurabile, valori care şi ele pot fi tezaurizate: unele dintre ele au un preţ mai mare într-un moment dat, altele într-altul. Cunoscătorii pot să anticipeze acele fluctuaţii şi pot profita de pe urma lor.

Scribul nu ştie pe unde şi-a dus Ducele Federico ucenicul şi nici modul cum a reuşit acesta să-i intre sub piele. Până la fatidicul an

1478, totul nu poate fi precizat decât din supoziţii (mai ales de genul raţionamentelor că pe unde a fost celebrul condotier, pe acolo ar fi trebuit să-l fi cărat după el şi pe Al Şaptezeci şi optulea. Lucru niciodată sigur a se fi desfăşurat chiar aşa.) Aşadar, până ce conjuraţia Pazzi l-a identificat şi pe fiul Cavalerului Marchiz Umberto şi l-a extras din umbră, oferindu-i din nou scribului destule date certe, adică până la acel aprilie 1478, scribul nu poate face decât deduceri

Faptul că Montefeltro a început prin a strânge manuscrise şi cărţi l-a introdus şi pe ucenicul său în acel univers, făcându-1 să petreacă timp mult în imensa bibliotecă, una dintre cele mai mari ale vremii, să asculte ca un elev conştiincios ceea ce-i spuneau bibliotecarii, fapt ce l-a făcut să cunoască şi să preţuiască într-atât materialele scrise, încât, mai târziu, să le accepte şi drept monede. Şi a mai învăţat că pentru cei ce erau colecţionari — nu numai de cărţi, dar şi de alte obiecte — valoarea obiectelor respective era mare şi se despărţeau foarte greu de ele, pe când cu cei ce adunau asemenea lucruri doar în scop de tezaurizare, tocmeala

era mult mai simplă şi mai profitabilă, aceia acceptând să se despartă mai uşor de cărţile, de operele de artă ori de monedele lor vechi.

Tot în aceeaşi perioadă, Federico de Montefeltro, ducele de Urbino, venea, ori de câte ori avea răgaz, să supravegheze lucrările la construcţia palatului său: aşa l-a cunoscut tânărul pe Luciano Laurana, arhitectul care se ocupa de şantier şi care se orienta după ideile cu totul revoluţionare ale marelui Leon Battista Alberti[268]. Laurana

268 Mulţi cercetători susţin că Alberli ar fi refuzat proiectul din motive de vârstă. Numai că Alberti n-avea, în 1468, decât 64 de ani, vârstă la care alţi mari umanişti mai ţeseau planuri de durată. Leon Bat tist a Alberti a fost un om prevăzător: ceea ce i-a sugerat el Ducelui Federico (în calitate de concesionar) şi lui Laurana (în calitate de executant) reprezenta o cotitură totală în concepţia despre reşedinţele marilor proprietari atât prin grandoarea edificiului, cât, mai ales, prin distribuţia spaţiilor. De pildă, apartamentelor stăpânilor aveau să fie clar delimitate de cele ale servitorilor, de bucătării şi dependinţe. Ceea ce a delimitat şi ierarhiile rangurilor angajaţilor şi slugilor, aşezându-i ca într-o piramidă: servitorii inferiori aveau să locuiască, pe viitor, mult mai jos decât personalul superior. Această ordine, care se va păstra de către familiile nobiliare până în epoca modernă, constituia o noutate totală faţă de vechile palate unde, după tradiţia locuinţelor patriarhale, rudele de sânge, clienţii, servitorii şi vitele stăteau în preajma stăpânului de care aparţineau. Alberli a fost prevăzător, ştiind că marii conducători ai lumii ar fi putut să fie geloşi:

(Schiavone, cum
era cunoscut în Peninsulă, datorită originii sale slave), cu 16 ani mai
tânăr decât Alberti, a moştenit preocupările umaniste ale maestrului
său. în cei câţiva ani cât a condus şantierul de la Urbino, s-a ocupat şi
de educaţia estetică a Celui de Al Şaptezeci şi optulea, devenit sur-
prinzător de ascultător şi de atent la tot ce învăţa. (Scrisorile sosite în
Palatul Bosci au ajuns să încânte aparţinătorii copilului „atât de uimi-
tor schimbat în bine": după ce a fost întotdeauna caracterizat drept un
personaj imposibil de domesticit încât, asemenea unui măr stricat,
risca mereu să contamineze şi celelalte fructe din apropierea sa, ceea ce
impunea, de fiecare dată, să fie îndepărtat cât mai repede din colectiv,
iată că acum toate dojenile acelea mai mult decât îndreptăţite s-au
transformat doar în cuvinte de laudă! Cine să bănuiască faptul că băia-

---

nici
papilor vremii, cu enorm apetit pentru a-şi ridica reşedinţe strălucitoare, n-ar fi
putut să le convină reuşita în premieră a lui Montefeltro.

tul se pregătea cu o tenacitate ieşită din comun pentru tot ce credea că
va face pe viitor?[269])

In paralel, AI Şaptezeci şi optulea era la fel de interesat şi de meşte-
şugul armelor. Ducele Federico a ajuns să-l iubească: spre deosebire de
ceilalţi copii, acesta nu ezita să îndeplinească orice poruncă, indiferent
dacă trebuia, pentru asta, să-şi inhibe cu totul orice sentiment de milă —
un bărbat adevărat doar aşa poate să se impună. Mai mult decât atât,
printre instructorii mercenarilor lui Montefeltro se afla şi un oarecare
Mărio Battista Rico. Care, dacă îl cunoşteai, nu mai era un „oarecare".
Bărbat a cărui vârstă era imposibil de a fi apreciată, Rico şi-a petrecut
mulţi ani în Orientul îndepărtat şi a învăţat tehnici de apărare total
necunoscute în Europa, astfel încât era în stare să pună la pământ cu
mâinile goale un atacator înarmat până în dinţi. Şi Rico şi l-a apropiat
pe Al Şaptezeci şi optulea, iar acesta şi-a amintit, ulterior, în momentele
cele mai dificile, de cele învăţate de la straniul personaj[270].

269 Şi chiar dacă ar fi bănuit rudele Celui de Al Şaptezeci şi optulea pentru
ce se pregăteşte tânărul, tot n-ar fi fost foarte neliniştite: băiatul dovedea că se
va descurca singur, că ştie ce vrea şi că nu va fi o altă piatră de moară atârnând
de gâtul ascendenţilor săi, aşa cum a fost bunicul său, Nătăfleţul.

Puţin mai târziu, Al Şaptezeci şi optulea avea să cunoască şi o altă sursă de nepreţuit pentru formarea sa de cunoscător de artă: viaţa din atelierul maestrului Leonardo da Vinci.

întrebarea pe care şi-a pus-o scribul era dacă băiatul, care a devenit mai târziu Recuperatorul, când a ajuns în apropierea Ducelui Federico de Montefeltro, a ştiut de atunci cu atâta precizie de ce va avea nevoie

270 Până la urmă, Ducele Federico l-a eliminat pe Rico, fiindcă acela nu i-a învăţat pe soldaţi doar tehnicile acelea atât de folositoare în bătălii, ci, odată cu ele, le-a inspirat şi un altfel de gândire, o gândire ce nu se potrivea deloc cu cea pe care o aştepta condotierul de la mercenarii săi. (Ciudat cum un condotier putea fi şi umanist şi tâlhar în acelaşi timp! Cum putea să aibă ideile cele mai generoase ale Renaşterii acasă, în căminul său privat, şi ieşirile cele mai sălbatice pe câmpul de luptă! însă condotierii veacului al XV-lea nu au fost nişte excepţii: şi cei mai cruzi tirani erau capabili de mari momente de tandreţe...
Doar că, în cazul primilor, aceştia au lăsat moştenire urmaşilor vestigii de nepreţuit , în vreme ce tiranii secolului XX, de pildă, urau tot ceea ce putea perpetua în istorie altceva decât propria lor imagine.)

pentru a-şi atinge scopurile viitoare ori dacă un instinct malefic i-a selectat interesele, făcându-1 să fie în fatidicul an 1478 perfect pregătit pentru parcursul întregii sale vieţi viitoare. Pe parcurs, răspunsul la această întrebare a venit singur...

Bunul cititor poate îşi mai aminteşte de conjuraţia Pazzi, care avea să schimbe definitiv destinul atâtor oameni. Poate îşi mai aminteşte şi de participarea Cavalerului Marchiz Umberto, tatăl celui de Al Şapte-zeci şi optulea, precum şi de preţul pe care a trebuit acela să-l plătească pentru intrigile-i nereuşite. Băiatul său, la acea dată, avea 18 ani. Să recapitulăm: pentru cei ce-i cunoşteau familia, copilăria şi tinereţea sa nu păreau să conţină nimic neobişnuit pentru devenirea odraslei uneia dintre familiile cele mai bogate ale Toscanei: urmase şcoala magistrilor Cambiso şi Bornaretti, de unde a trebuit să se retragă, asemenea altor copii răsfăţaţi şi profund indisciplinaţi, şi-a făcut ucenicia armelor în slujba ilustrului Duce Federico de Montefeltro, la vârsta adolescenţei, se schimbase spectaculos, tot asemenea altor tineri pregătiţi să preia rolurile importante ale părinţilor lor. Pentru aceasta, a deprins nu numai arta militară, ci s-a iniţiat şi în meşteşugurile frumosului,

putând fi întâlnit şi în apropierea maeştrilor sculptori, pictori şi arhitecţi. Despre zilele petrecute în preajma lui Luciano Laurana, scribul a amintit. Atunci a învăţat tânărul să aprecieze valoarea potenţială a unui manuscris ori cea a unei opere de artă. Insă tot atunci a mai învăţat şi multe alte lucruri, fiindcă Laurana, asemenea ilustrului său dascăl Leon Battista Alberti şi asemenea celorlalţi maeştri ai timpului, se pricepea nu numai în meseriile pentru care era tocmai plătit, însă cunoştea şi mecanică, şi esoterism, şi era oricând capabil să născocească noi şi noi invenţii. Aşa a fost şi Leonardo da Vinci, un pictor cu doar opt ani mai bătrân decât eroul nostru, dar care şi-a câştigat deja un renume extraordinar[15]. In vacanţele pe care Al Şaptezeci şi optulea

[15] Se spune adesea că acolo unde densitat ea pe cap de locuit or într-un anumit domeniu de activitate este prea mare, selecţia este atât de severă, încât elimină o mulţime de potenţiali performeri. Realitatea a arătat că, tocmai dimpotrivă, un sol îmbibat cu genii naşte genii. Ceea ce s-a întâmplat şi în Florenţa acelui veac.

şi le permitea la Florenţa — trebuind să fie tot timpul atent să nu-i întâlnească pe cei ce aveau să-i plătească vechi poliţe[271] —, obişnuia să se ducă în atelierul noii stele a cetăţii. Scribul a găsit şi referiri cum că băiatul i-ar fi slujit lui Leonardo drept model pentru mai multe dintre personajele comandate, printre care şi pentru îngerul din „Bunavestire"[272].

---

271 Din perioada aceea avea să practice arta deghizării, în care se spunea că a ajuns la performanţe deosebite, reuşind să se facă de nerecunoscut chiar şi în prezenţa unor apropiaţi. Despre aceasta s-a scris o literatură întreagă, dar probabil că multe dintre episoadele ce-i sunt atribuite nu sunt decât exagerări grosolane.

272 Ar fi riscant să ni-1 imaginăm pe Al Şaptezeci şi optulea inspirându-ne din acea imagine şi să tragem concluzii privind figura aceea feminină: o dată, că nu de la Dan Brovvn încoace se vorbeşte despre femei în roluri masculine şi despre bărbaţi în plăsmuiri feminine la Leonardo, în al doilea rând, aşa cum scribul a mai spus, şi arta deghizării Recuperatorului trebuie despărţită de prea multele legende şi, în al treilea rând, pentru că relaţiile dintre AI Şaptezeci şi optulea şi maestru pot uşor naşte şi ele concluzii hazardate. Este adevărat că fiul Cavalerului Marchiz Umberto nu se dădea în lături de la nimic pentru a-şi atinge scopurile, fiind foarte probabil ca în societatea bazată şi pe relaţii pederaste să fi jucat şi el un rol, mai ales că va fi inculpat şi el în procesul intentai

Oricum, Al Şaptezeci şi optulea a frecventat acel cerc format din ucenicii maestrului, cerc pe care Leonardo, deşi îl afişa public, l-a aco-
perit întotdeauna şi cu o atmosferă de clarobscur, asemenea pânzelor sale, conferindu-i acel *sfumato* prin care va aduce personajele de pe pânză în imediata intimitate a privitorului făcut complice. Oricum, Al Şaptezeci şi optulea a frecventat acea societate închisă în ea însăşi chiar şi atunci când se manifesta în faţa unor martori din exterior şi a învăţat şi de acolo valoarea artei, idei filozofice (pe care Ie-a răstălmăcit după nevoile justificărilor sale) şi foarte multe soluţii tehnice. (E ade-
vărat că torentul de sugestii pentru maşinăriile sale, Leonardo a început să şi le aştearnă pe hârtie după 1480, însă ele colcăiau deja în mintea sa, iar tinerii săi prieteni constituiau publicul ideal în faţa căruia să-şi limpezească gândurile. Şi, chiar dacă nu înţelegeau tot ce auzeau şi

---

în 1480 lui Leonardo şi altor trei tineri pentru relaţii trupeşti interzise (proces ridicat „din lipsă de probe"), dar de aici şi până la asimilarea portretului îngere-
sei aducând marea veste este cale lungă, aşa că tot „lipsa de probe" este cea care trebuie să ne facă prudenţi.

nu-şi puteau imagina rostul tuturor acelor vorbe, ucenicii îl priveau surâzători şi încântaţi. Printre ei, Al Şaptezeci şi optulea, viitorul Recuperator.)

Acesta era tânărul surprins de cutremurul izbucnit în Catedrala Santa Maria del Fiore, la sfârşitul slujbei de sâmbătă, 25 aprilie A.D. 1478, când Giuliano de Medici a căzut sub pumnalele complotiştilor.

A fost şi Leonardo implicat în conjuraţia Pazzi? A fost şi Al Şaptezeci şi optulea implicat? Cine a avut şi cine nu a avut rolul său în acel eveniment? Imediat după eşecul atentatului asupra lui Lorenzo şi timp de săptămâni mai târziu, represaliile au curs neîncetat în torente de sânge. Lorenzo s-a purtat asemenea cuceritorilor cetăţilor învinse: au fost executaţi toţi cei bănuiţi că ar fi avut şi cele mai mici relaţii cu asasinii lui Giuliano, fratele mai mic al lui Lorenzo, s-au confiscat averi, cei mai norocoşi au fost „doar" expulzaţi, lăsându-şi bunurile Florenţei. Iar Florenţa a trecut cu trup şi suflet alături de învingător.

Mai ales faptul că numeroase averi remarcabile au putut fi astfel însuşite a pus sub semnul întrebării vina reală a multor osândiţi.

Revenind la Cavalerul Marchiz Umberto, tatăl Celui de Al Şaptezeci şi optulea, executat o lună după eveniment, deşi vina sa pare dovedită conform scenariului descris în legătură cu viaţa sa, rămâne întrebarea: de ce a fost reţinut treizeci şi cinci de zile în arest, când

majoritatea celor prinşi au fost executaţi imediat după nişte procese sumare? Intervenţii sau încercări de compromis nu s-au făcut pentru a fi salvat, iar el nici nu ar fi fost de acord cu aşa ceva, Al Şaptezeci şi şaptelea fiind convins până în ultimele sale clipe că va fi eliberat şi purtat în triumf. Dacă el n-a acţionat în tot răstimpul cât a fost întemniţat la Stinche, totuşi cum de nu s-a implicat Palatul Bosci în încercarea de a-1 scoate de acolo? Scribul nu are cunoştinţă decât de cele câteva bileţele schimbate între Cavalerul Marchiz şi Palatul Medici, ceea ce e drept, nu exclude că şi puternicele rude ale condamnatului să fi intervenit. Puternicele rude, dar, în special, bogatele rude. Rude care, cu toată diversitatea caracterelor, au avut întotdeauna un mare orgoliu al familiei. Logic ar fi fost ca amânarea execuţiei Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea să se fi datorat tocmai unui târg între cele două palate, mai ales că pentru Lorenzo de Medici era limpede că Umberto nu numai

că n-ar fi fost capabil să organizeze o conjuraţie care a implicat atâtea personaje de cel mai înalt rang, dar nici n-ar fi putut păstra secretul, dacă nu i s-ar fi oferit lui rolul principal. Pe de altă parte, după cum reiese din bileţelele schimbate între prizonier şi Palatul Medici, Umberto era dispus să mai ofere şi alte capete călăului, capetele unor persoane vinovate de participare la complot sau nu. Aşa ar fi fost logic să se fi întâmplat lucrurile, numai că, Ia fel ca de cele mai multe ori, istoria nu-şi urmează cursul decât după propria-i logică. De n-ar fi aşa, fiecare muritor suficient informat ar putea calcula dinainte ce o să se întâmple. Şi ce evenimente ar mai avea loc, dacă şi personajele dintr-o parte a eşichierului şi cele din cealaltă parte ar cunoaşte dinainte cum li s-ar sfârşi iniţiativele?

Ceea ce ştim este că, după treizeci şi cinci de zile de detenţie, Al Şaptezeci şi şaptelea a fost decapitat. Şi mai ştim de asemenea că, spre deosebire de ceilalţi osândiţi şi executaţi, nimeni nu s-a atins de averea Cavalerului Marchiz Umberto, deşi, în cazul său, familia de Medici avea toate motivele nu să confişte bunuri străine, ci pur şi simplu să-şi ia înapoi ceea ce acel exponent al Palatului Bosci le-a furat. Şi nimeni nu s-a

atins nici de rudele lui. în tot acel răstimp, bătrânul Sfinx a continuat
să supravegheze Florenţa, Toscana şi lumea toată de la ferestrele sale.

Familia Cavalerului Marchiz n-a suferit repercusiuni din partea
învingătorului în urma conjuraţiei Pazzi, nici măcar însemnele heral-
dice pe care Umberto a apucat să le pună deasupra intrării principale
a Palatului Bosci n-au fost date jos. Familia Cavalerului Marchiz n-a
suferit repercusiuni din partea învingătorului în urma conjuraţiei
Pazzi, dar anul acela a fost un an nefast şi pentru misterioasa familie:
Al Şaptezeci şi cincilea, înţeleptul[273], murise deja de doi ani, Al Şapte-
zeci şi şaselea, Nătăfleţul, tatăl osânditului Umberto, a murit în acelaşi
an şi chiar şi Al Şaptezeci şi patrulea, Omul din fereastră, Sfinxul din
Florenţa, apariţia aceea care părea că ar fi venit din veşnicie pentru a
se păstra pe sine şi lumea în veşnicie, chiar şi Al Şaptezeci şi patrulea

273 înţeleptul, bunicul Cavalerului Marchiz, poate că şi-ar fi putut salva
nepotul. Urmărindu-i pe ceilalţi ascendenţi în viaţă, scribul nu vede cine alt-
cineva să se fi implicat cu succes...

s-a stins câteva săptămâni mai târziu[274]. Pentru prima oară, de la sosirea la Florenţa a Omului din fereastră, Palatul Bosci dădea semne de slăbiciune. Se părea că, după aproape trei sferturi de veac de glorie, mister şi belşug, şi acea familie se va prăbuşi. Şi, totuşi, nu! Cel ce va mai aduce o ultimă aură de belşug peste grandioasa clădire va fi Al Şaptezeci şi optulea.

La sfârşitul acelui an plin de decese, fiul osânditului Cavaler Marchiz Umberto nu numai că n-a fugit din Florenţa, asemenea rudelor celorlalţi condamnaţi, dar s-a grăbit să revină în Palatul Bosci imediat ce a aflat că şi teribilul Sfinx se afla pe patul de moarte. N-a apucat să ajungă la înmormântare, însă a preluat imediat frâiele familiei în calitate de unic moştenitor. Avea 18 ani şi nu s-a mirat nimeni. Nici fraţii de Medici n-au fost mult mai bătrâni la moartea tatălui lor. Lorenzo a avut 20 de ani, iar Giuliano a fost chiar şi mai tânăr decât Recuperatorul, atunci când a murit Piero de Medici, „Gutosul".

Noul stăpân al Palatului Bosci a impus Florenţei prin curajul de a

274 Percepţie generală datorată şi faptului că tatăl Omului din fereastră, Al Şaizeci şi treilea, Exorcistul, a trăit 64 de ani, iar fiul său i-a mai supravieţuit... 67!

se fi întors acasă, când rănile născute din conjuraţia Pazzi mai sânge-
rau, şi s-a impus personalului, devenit acum în slujba sa, prin disciplina
dictatorială pe care a instaurat-o din prima clipă. Până atunci, servitori
şi rude se supuneau unui canon în vigoare parcă de când lumea, fie-
căruia i se fixa de la început locul şi nimeni nu ajungea să-şi pună alter-
native la situaţia dată. De aceea nici n-au existat vreodată ecouri venite
din interiorul clădirii ale unor evenimente deosebite petrecute acolo.
Din discreţia totală impusă s-a crezut că nici nu s-a petrecut în Palat,
vreme de aproape trei sferturi de veac, vreun lucru ieşit din disciplina
locului. Câtă vreme duhul Omului din fereastră a plutit peste clădire,
nimeni nu s-a gândit să-l contrarieze. Nimeni dintre locatari, în afară
de chiar urmaşii Sfinxului. Pentru că doar fiul său, episcopul, socotit
cel mai înţelept om al timpului, i-a îndeplinit aşteptările. Nepotul n-a
fost decât un introvertit, un nătăfleţ incapabil să poată măcar spera că

va putea conduce vreodată familia, iar strănepotul, Cavalerul Marchiz, a ajuns până acolo încât a fost chiar ispitit să-şi arunce binefăcătorul pe fereastră. Despre Al Şaptezeci şi optulea, după toate năzdrăvăniile săvârşite în copilărie, lumea a început să-şi modifice părerea. Sfinxul se pare că nu.

A fost cu adevărat perioada când, în primele zile de la revenirea lui acasă, oamenii, obosiţi de evenimentele tragice ce se succedau parcă într-un şir fără de sfârşit, l-au primit ca pe o ultimă speranţă. Dar a fost o perioadă scurtă aceea. Dacă Sfinxul, într-adevăr, n-a crezut în schimbarea în bine a celui ce era nepotul nepotului său, în curând şi celelalte rude şi neamuri au trebuit să-i dea dreptate. Dar cine să mai cuteze în clipele acelea să se opună cu voce tare noului stăpân? Pe de altă parte, tânărul avea să aducă mereu noi şi noi averi în casă şi nici nu se zgârcea cu personalul, atunci când şi-1 ştia devotat, aşa că din punct de vedere material locuitorii Palatului Bosci au dus-o foarte bine, chiar şi atunci când restul Florenţei şi Toscanei trecea prin vremuri de restrişte.

Prima măsură care a produs o vie neplăcere a fost faptul că acesta a restructurat întreaga distribuţie a locatarilor după modelul preco-

nizat în palatul Ducelui Federico de la Urbino. Astfel, rude şi servitori s-au văzut ierarhizaţi pe diferite niveluri, lucru care, cel puţin la început, s-a dovedit total contraproductiv, servitorii trebuind să parcurgă distanţe întinse şi să urce scări multe pentru a putea răspunde prompt solicitărilor. Pe de altă parte, multă lume şi-a pierdut tabieturile orânduite în anii lungi petrecuţi în acelaşi decor, având aceeaşi perspectivă de la fereastră, fiind obişnuiţi cu aceleaşi mobile. Cui să te plângi? Noul stăpân s-a arătat inflexibil şi a cerut să nu mai fie interpelat, orice mesaj primindu-1 doar prin intermediul majordomului. Ierarhia a devenit şi mai neplăcută, atunci când a organizat un corp de funcţionari, unul de servitori superiori şi altul de servitori inferiori, stabilind porţii de mâncare diferenţiate, precum şi hainele pe care le avea de primit fiecare. Când au aflat de noile salarii, doi servitori nou-veniţi au hotărât să părăsească Palatul Bosci. Au fost găsiţi morţi. O spălătoreasă a încercat să plece şi ea, dar din cu totul alt motiv: a rămas însărcinată şi nu voia să se ştie. A avut aceeaşi soartă ca şi cei doi demisionari.

A treia lovitură a venit atunci când Al Şaptezeci şi optulea a decretat
că nimeni nu mai avea voie să iasă pe poarta clădirii decât cu învoirea
expresă a majordomului. Armata de servitori, dar şi diferitele rude
(cărora şi lor le era adresată noua hotărâre) s-au simţit asemenea unor
deţinuţi. Unii, mai toţi tinerii, aveau iubiţi sau iubite, alţii, rude de
întreţinut, nimeni n-a conceput să respecte un asemenea tratament. Şi
totuşi el s-a impus. Nici măcar plângerile la autorităţile cetăţii nu au
ajutat pe nimeni. Cine încălca noua rânduială o făcea pe riscul său.
Care s-a dovedit a fi foarte mare.

De ce a introdus teroarea noul stăpân al Palatului Bosci? Dar, mai
ales, a fost aceasta cu adevărat o teroare? In spiritul gândirii scribului
din secolul al XXI-lea, regimul impus de Al Şaptezeci şi optulea poate
fi numit tiranic. însă pentru contemporanii fiului Cavalerului Marchiz
Umberto, disconfortul născut din surpriza neaşteptată a cerinţelor
unei asemenea administrări a vieţii a fost iniţial resimţită cu mare
neplăcere mai mult pentru că, până atunci, toţi locatarii clădirii, de
respectau întocmai regulile impuse încă de Omul din fereastră, îşi
puteau vedea fiecare de viaţa-i privată. Şi până atunci, regulile erau la
fel de imperative, însă mult mai puţine şi referindu-se doar la disci-

plina din interiorul comunităţii. Reguli ce s-au dovedit suficiente atât pentru a păstra aura de mister a Palatului Bosci, cât şi ca populaţia numeroasă dintre zidurile clădirii să nu se calce pe picioare. Al Şaptezeci şi optulea, în schimb, a închis cu totul porţile, făcând din masiva clădire un fel de fortăreaţă aflată tot timpul în stare de asediu. Sigur, alternativa că în celelalte palate bogate personalul şi rudele duceau o viaţă mult mai slobodă năştea suferinţă. Pe de altă parte însă nimeni nu s-a putut plânge că noul stăpân n-ar fi răsplătit acele frustrări: fiecare locatar, în funcţie de locul ocupat în ierarhie, îşi primea punctual şi întocmai drepturile promise, aşa că, din punct de vedere material, nimeni nu avea de ce se plânge: de la venirea Celui de Al Şaptezeci şi optulea, porţiile de mâncare erau pe săturate, hainele erau suficiente şi de calitate mai bună, munca mai bine orânduită. Când cineva dorea să se căsătorească, de obţinea aprobarea din partea stăpânului, îşi aducea perechea între zidurile palatului, primea o slujbă şi pentru aceea (acela) şi o dotă corespunzătoare locului din ierarhie. Mai mult, toată

lumea avea acces la biblioteca înfiinţată de Nătăfleţ[275] într-o clădirea vecină, devenită acum aripă a Palatului Bosci, fiind legată de acesta printr-un coridor închis şi împrejmuită cu zidul înalt extins în latura de sud a curţilor. Desigur, marea majoritate a oamenilor din acea comunitate nu ştiau carte, dar stăpânul a înfiinţat o şcoală pentru copii şi a organizat ceea ce astăzi am putea numi „club" pentru adulţi. Acolo femeile se puteau ocupa de broderii şi de cusături, unul dintre bibliotecari le citea doritorilor în fiecare seară pasaje din cărţile sfinte, dar şi din texte laice, iar bărbaţii se întreţineau la jocuri de cărţi ori zaruri.
De asemenea, alături de bibliotecă au fost amenajate câteva ateliere de recondiţionat cărţi şi de reparat picturi, covoare, sculpturi şi alte opere de artă, iar o parte dintre copii şi tineri au fost instruiţi să poată să se ocupe cu asemenea îndeletniciri. Tot atunci, capela a fost extinsă pen-

275 Se ştie că încă bunicul lui Lorenzo, Cosimo de Medici, i-a deschis librarului Bisticci un cont extrem de generos la banca sa, iar acesta, cu ajutorul a 45 de copişti, i-a livrat 200 de volume. La rândul său, Omul din fereastră a avut printre „bunurile atât de exotice" — comandate prin abatele Contador şi prin negustorul Ţipor — o colecţie cel puţin la fel de mare de manuscrise şi de cărţi.

tru a putea primi cât mai mulţi credincioşi, nemaifiind dedicată exclusiv familiei proprietarului. Au apărut şi terenuri pentru exerciţii în aer liber, iar într-una din curţile laterale s-a amenajat o piaţă de unde fiecare putea să se aprovizioneze după plac şi după posibilităţi. Mai mult chiar decât înainte, Palatul Bosci a devenit cetate în cetate. Şi nimeni, nici familiile rivale din împrejurimi, nici alte interese exterioare n-au reuşit să tulbure acel univers, încât şi cei ce s-au arătat iniţial atât de deranjaţi au trebuit să recunoască deschis că trăiau într-o oază de siguranţă, fără griji, în mijlocul unei lumi dezlănţuite. Şi cum de jur împrejurul zidurilor Palatului Bosci arbitrariul şi imprevizibilul se ţineau lanţ, locul din interior devenise un fel de rai pe pământ: un rai cu reguli precise, în care stabilitatea nu era dirijată decât de Voinţa Domnului.

Scribul rămâne uimit cum un ins atât de dificil, opunându-se îndărătnic în copilărie disciplinei impuse, a devenit, puţini ani mai târziu, de o rigoare cu totul ieşită din comun, excesiv de pedant în privinţa

strategiei pe care şi-a urmărit-o fără nicio abatere. în pregătirea celor pe care le avea minuţios gândite, Al Şaptezeci şi optulea părea că nu doreşte să lase absolut nimic uitat, astfel încât la momentul prevăzut să nu trebuiască să se mai concentreze pe amănunte. Deşi nu s-a întors decât de câteva luni, deşi Omul din fereastră, adevăratul fost stăpân, n-a murit decât de atât de puţină vreme, neamurile şi rudele aveau impresia că-şi petreceau noul trai de când lumea. Iar schimbările veneau şi în continuare, una câte una. Cea care a atras mai multă aten-ţie a fost căsătoria stăpânului. După alte câteva luni, Al Şaptezeci şi optulea a luat-o de soţie pe fiica unui membru al proaspătului Consiliu al Celor şaptezeci. Era o fată foarte tânără, de la care proaspătul soţ a aşteptat în zadar — dar numai timp de doi ani — un moştenitor. După care juna soţie muri. Nu se ştie dacă de moarte bună ori fiindcă băr-batul ei n-a mai avut răbdare. Curând, având şi el abia 20 de ani, Al Şaptezeci şi optulea se recăsători, dar abia după ce s-a încredinţat că aleasa îi poartă deja în pântec un urmaş. Şi a doua soţie a fost o sur-priză la fel de mare pentru cei din Palatul Bosci, ca şi pentru Florenţa însăşi. De data asta, noua aleasă provenea dintr-o familie mai

degrabă obscură, căreia — iată! — i-a pus Dumnezeu mâna pe cap, oferindu-i o asemenea alianţă, în vreme ce, ca şi înainte, zeci de familii ţeseau planuri de a se încuscri cu fabuloasa avere a tânărului bărbat. Se pare că nepotul nepotului Omului din fereastră s-a grăbit atât de tare să-şi îndeplinească datoria de a continua şirul, încât s-a apropiat de mai multe tinere femei, hotărând ca pe prima care se va dovedi însărcinată s-o ia de soţie. Pentru aceasta, în prealabil, ar fi studiat rudele fetelor, alegându-Ie pe cele care proveneau din familii numeroase şi sănătoase, familii care arătau astfel că dispuneau de o putere de procreaţie dovedită. Odată cu venirea în Palatul Bosci a noii soţii[276] şi, apoi, odată cu sosirea pe lume a celor trei copii — două fete şi, Slavă Domnului, în

276 Despre care ştim că a sosit cu două surori mai mari nemăritate, dintre care una se va însoţi cu un neam îndepărtat al stăpânului, aciuit cu toţi ai săi de două generaţii în marea clădire, iar cealaltă va sfârşi prin a se călugări şi a reveni să ajute în capela de interior. Cei odată intraţi erau primiţi în structurile ierarhiei interne beneficiau de toate facilităţile, însă nu mai aveau nicio şansă să plece...

sfârşit şi un băiat, preparativele Celui de Al Şaptezeci şi optulea s-au terminat. Acum putea să se concentreze doar asupra proiectelor sale.

Dar, până atunci, şi-a căutat şi pregătit şi oamenii de care voia să se folosească. Lucru nu foarte uşor de realizat. în primul rând, cu toate planurile riguros concepute, doar experienţa avea să-i arate în ce măsură va avea cu adevărat nevoie de cineva şi câte riscuri va cuprinde folosirea aceluia. în al doilea rând, persoane asemenea celor căutate de el nu se găseau pe toate drumurile: era vorba de indivizi cu o pregătire specială, dar şi cu disponibilităţi fizice şi caracteriale clare pentru sarcinile pe care le vor primi. în al treilea rând, niciunul dintre cei aleşi nu trebuia să ştie prea în amănunt la ce era chemat să se înhame. Şi, nu în ultimul rând, cel puţin o parte dintre ei nu vor mai putea ieşi din combinaţie, lucru mai greu să-i convingi decât pe locatarii Palatului Bosci să nu părăsească după capul lor incinta clădirii.

Aşa că şi-a fixat trei categorii de oameni pe care voia să-i angajeze:

- funcţionari: contabili pricepuţi în toate chichiţele meseriei lor şi avocaţi în stare, la nevoie, să demonstreze că albul e negru şi negrul e alb;

- specialişti în depistarea şi preţăluirea oricărui obiect de artă;

- luptători gata să îndeplinească orice misiune fără să pună întrebări, fără să aibă scrupule şi sentimente, interesaţi doar de câştigul ce le revenea şi muţi ca piatra în faţa privirilor indiscrete.

Exponenţii primei categorii nu a fost o problemă să fie găsiţi. Cum tatăl său, fără a fi un expert, a izbutit să fraudeze profesionişti asemenea personalului băncilor familiei de Medici, Al Şaptezeci şi optulea, în ciuda vârstei sale fragede pe vremea aceea, şi-a dat încă de atunci seama că pentru aşa ceva este nevoie în primul rând de mult tupeu şi mai puţin de cunoştinţe de economie. Care şi ele, desigur, sunt necesare. Aşa că a studiat cu silinţă şi acel domeniu. Singura problemă cu contabilii şi cu avocaţii era că fiecare dintre ei era dispus să te trădeze la primul semn că de altundeva, uneori chiar de la partea adversă, puteau obţine beneficii mai însemnate. De aceea, toţi subordonaţii săi au fost mereu supravegheaţi de o a patra categorie de angajaţi, care îi păzeau în aşa fel încât oamenii aceia să simtă în fiecare clipă că este cineva cu ochii pe ei.

Am ajuns la punctul când e bine să ne aducem aminte că Umberto, Cavalerul Marchiz, a colaborat strâns cu două personaje: cu un evreu, Ţipor, şi cu Tommaso Portinari, asociatul Medicilor şi consilier al lui Carol Temerarul, acelaşi Tommaso Portinari care va duce filiala Medici din Bruges la faliment în 1481... Pe Ţipor, Recuperatorul l-a preluat de la tatăl său, cel ce a păstrat până în ultimele sale zile legătura cu negustorul apt să-i furnizeze ştiri şi corespondenţă chiar şi în temniţă. Şi acelaşi Ţipor nu-1 va dezamăgi nici pe fiul osânditului. în schimb, cu Portinari tânărul n-a avut nicio tangenţă: fie că nu-1 considera de încredere, fie că i se părea mai prudent să nu se pună şi el rău cu acum atotputernicul Lorenzo[277].

277 Recuperatorul n-a intrat niciodată în conflict cu Casa de Medici, făcând uitate amintirile legate de Cavalerul Marchiz. Ba, mai mult, Al Şaptezeci şi optulea şi Lorenzo au ajuns să se folosească unul de celălalt fără niciun fel de asperităţi în legătura lor. Se spunea, de altfel, că Lorenzo i-a purtat multă recunoştinţă, fiindcă Recuperatorul a reuşit, prin mijloacele sale, să-i redea Bartolommeei de'Nasi nişte bijuterii scumpe care, din motive obscure, nu mai erau în posesia ei. Or, Bartolommea de'Nasi a fost femeia pentru care Lorenzo s-a dovedit în stare să fugă nopţile de acasă pentru a o vedea... Mai mult, oamenii Celui de Al Şaptezeci şi optulea au avut grijă să recupereze şi banii de

Un alt actor pe care l-a atras a fost contele Patazzi (?). Deşi şi abatele Contador, omul de legătură al acestuia, a căzut victimă reprimării conjuraţiei Pazzi, iar misteriosul conte a devenit de negăsit, legăturile şi experienţa sa nu erau de ignorat. (Să ne aducem aminte de serviciile pe care acelaşi Patazzi, prin Contador şi Ţipor, i le-a făcut Omului din fereastră, încât cei doi au fost printre singurele persoane care au avut acces până în încăperile unde-şi făcea veacul Sfinxul din Florenţa. Aşa că n-a surprins pe nimeni că şi în continuare Ţipor intra nestingherit ori de câte ori voia în Palatul Bosci.) Semnul întrebării pus de către scrib în urma numelui contelui se datorează lipsei totale de mărturii care să ateste legăturile sale cu AI Şaptezeci şi optulea, ba mai mult, după evenimentele care au urmat conjuraţiei Pazzi, scribul n-a

---

la cei ce întârziau să-şi achite numeroasele dări şi amenzi impuse de Lorenzo, datornici care credeau că au scăpat cu fuga. „Decima", strămoşul impozitului pe venit, va avea de atunci nişte executori judecătoreşti nemiloşi.

mai găsit nicio consemnare referitoare la Patazzi. Totuşi, faptul că el nu apare nici pe lista celor condamnaţi şi nici castelul său nu figurează printre decretele cu confiscări dovedesc tacit că dispariţia sa s-a petrecut cu acordul părţilor. Un oarecare Yoris, aflat înainte în preajma sa, va fi găsit în anturajul Recuperatorului.

De o cu totul altă categorie erau cei ce trebuiau să-l iniţieze pe Al Şaptezeci şi optulea în aprecierea valorilor de artă. Tânărul, cu tenacitatea sa extraordinară, nu lăsa pe alţii să decidă în numele său, aşa că s-a pregătit temeinic în fiecare domeniu al activităţilor sale. (Iar atmosfera întâlnită în tovărăşia artiştilor chiar îi făcea plăcere...)

Scribul a pomenit deja despre timpul petrecut de Al Şaptezeci şi optulea în atelierul lui Leonardo da Vinci. Nu era nici pe departe singurul tânăr ce frecventa acei loc. Pe lângă ucenicii maestrului, care nici el nu ajunsese încă la vârsta de 30 de ani, venea acolo o adunătură pestriţă de toate vârstele şi provenind din toate stările sociale. Pe Leonardo îl întâlneau mai puţin, dar duhul său se simţea plutind peste acea societate. Artistul nu fugea de lume, doar că nu prea avea vreme de pierdut. Dar nu se putea stăpâni şi se mai lăsa şi el purtat de val. Discuţiile, în prezenţa sau în lipsa sa, erau elevate, dar nu academice.

Şi nu se refereau la un domeniu anume. Al Şaptezeci şi optulea le urmărea fiindcă toate aveau un numitor comun: valoarea. Valoarea, a învăţat el, se naşte din plăcere. In legătură cu plăcerea s-au dus acolo nenumărate dispute: de la afirmaţii repetând truisme de genul „O lucrare ce nu este născută din plăcere nici nu ajunge să aibă valoare", până la interpretarea declaraţiilor unor mari artişti care nu s-au sfiit să spună că urăsc ceea ce fac şi că nu se pot elibera de acea ură decât creând. în felul acesta, urmând cronologia plăcerii artistului, dar mai ales cea a consumatorului produsului de artă, Al Şaptezeci şi optulea s-a străduit să anticipeze creşterea şi descreşterea cotaţiilor acelei mărfi. Şi, în mare măsură, timpul a dovedit că i-a reuşit[278].

278 Scribul simte nevoia să prevină o falsă judecată: Ia o primă vedere, s-ar putea aprecia că Recuperatorul n-a văzut în operele la care ajungea decât o monedă forte, o formă de tezaurizare. N-a fost aşa: plăcerea de a respira atmosfera din atelierele pictorilor, sculptorilor şi arhitecţilor nu a fost doar pur pragmatică:

Când a amintit de lumea pestriţă din jurul lui Leonardo, scribul s-a referit nu numai la iubitorii de artă, la negustorii profitori de pe urma lucrărilor de artă, la vechii mecenaţi şi la noii îmbogăţiţi dornici să-şi construiască piramide cât mai luxoase, la snobii de tot felul, la nelipsiţii pierde-vară. Pe lângă Leonardo s-au aciuit şi mulţi efebi, unii naivi, alţii interesaţi. Unii notorii, alţii încă foarte tineri. „Fiecare monedă are două feţe", îşi repeta mereu Recuperatorul vorbele Omului din fereastră.

Jacopo Saltarelli a izbutit performanţa ca la nici 17 ani să fie cunoscut drept un amant, un tânăr foarte solicitat. Atmosfera libertină din atelierul lui Leonardo n-a putut trece neobservată de Biserică şi de autorităţi. Rămâne totuşi o enigmă de ce tocmai în 1480 s-a dat curs unui denunţ anonim în care maestrul, împreună cu alţi trei implicaţi, a fost anchetat pentru delictul de a fi avut relaţii pederaste cu acel Jacopo Saltarelli. Procesul n-a avut consecinţe din „lipsă de probe", dar a stârnit agitaţie, iar poliţia de moravuri — „ofiţerii nopţii" — a fost însărcinată să-i supravegheze în continuare pe suspecţi. Se pare că totul n-a fost decât pentru a i se arăta pisica maestrului, care,

deşi mereu politicos, făcea întotdeauna doar strict ceea ce voia el. Printre cei trei „posibili complici" s-a aflat şi Al Şaptezeci şi optulea. Să fi vrut autorităţile — care se confundau în clipa aceea cu voinţa lui Lorenzo de Medici — să-l atenţioneze şi pe fiul Cavalerului Marchiz pentru a-i aminti că nici Palatul Bosci n-a fost chiar total neutru în conjuraţia Pazzi? Din Palatul Bosci a venit Umberto, acolo a putut deseori fi văzut intrând abatele Contador, poate şi alte personaje pe care istoria nu Ie-a reţinut şi despre care, în ignoranţa sa, scribul habar nu are[24]. Aşa că,

ea l-a făcut să devină nu numai recuperator specializat, negustor priceput, colecţionar înzestrat cu o extraordinară intuiţie, dar şi împătimit după piesele obţinute indiferent în ce fel. în fond, în calitate de unic beneficiar a moştenirii Palatului Bosci — fără să ştim vreodată cât la sută din averea menţionată de legende ar fi fost adevărată —, el nu avea nevoie să pună atâta pasiune pentru a acapara şi mai mult. O făcea pentru că îi plăcea, pentru că îi plăceau operele adunate, pentru că se despărţea atât de greu de fiecare dintre lucrările pe care reuşise să pună mâna.

[24] Implicarea Palatului Bosci rămâne neclară, chiar dacă actorii mai sus amintiţi ar înclina spre o situare a Omului din fereastră de partea conjuraţilor.

neîncetând să-şi pună întrebări la care nu ştia şi nu ştie să răspundă, scribul a scotocit şi după cauzele adevărate datorită cărora ar fi fost implicaţi şi ceilalţi doi cercetaţi. Insă până şi identitatea le rămâne difuză, atât literatura de specialitate, cât şi scrierile romanţate nevorbind toate despre aceleaşi personaje, deşi despre Leonardo da Vinci există o bibliografie atât de bogată.

Şi, în fine, dintre preparativele Celui de Al Şaptezeci şi optulea n-a lipsit nici iniţierea în cele mai noi evoluţii ale ştiinţei[25] şi tehnicii. Pentru aceasta, a început cu „minunile" lui Cossimo Locatti, cel ce s-a aflat atât de aproape şi având amintirea încă neştirbită, apoi s-a adâncit în bibliotecă şi a citit tot ce a găsit despre Arhimede. Pe urmă a sărit iarăşi la realizările mai recente şi a studiat în amănunt tiparniţa cu litere mobile recent instalată de călugării dominicani de la mănăstirea Santa Maria Novella, ca să ajungă să discute iarăşi cu Leonardo despre proiectul acestuia în legătură cu „maşina cu mişcare alternativă", despre „fierăstrăul mecanic" ori despre „teascul de tipografie", toate concepute de maestru în acei ani, la fiecare păstrându-ni-se schiţele pline cu alte desene şi cu adnotări. (Să fi fost relevate acele adnotări atât de

închi-
frate şi din discuţiile cu Al Şaptezeci şi optulea?) Şi cum să nu-1 intere-
seze pe Recuperator asemenea „detalii"? Iată, de pildă, cum este descris
„teascul tipografic": „Un şasiu mobil automat legat de sistemul de pre-
siune îi permitea tipografului să desfăşoare funcţia de presare şi de
înaintare a foii de hârtie printr-o singură operaţiune, acţionând marele

Ba, s-a spus chiar că, de la înălţimea ferestrelor sale, Sfinxul ar fi regizai dispu-
nerea actanţilor, el fiind singurul capabil să aibă încontinuu o viziune generală
a întregii cetăţi, a întregului câmp de luptă. Insă nimic nu a păţit Omul din
fereastră, mulţimea nu s-a apropiat şi de Palatul Bosci spre a-1 jefui, aşa cum a
fost lăsată să procedeze cu reşedinţele celor dovediţi ori doar bănuiţi că ar fi
fost implicaţi în complot. Despre Palatul Bosci se putea spune orice — deşi o
prudenţă în aceasta era mai mult decât necesară —, dar Palatul Bosci îşi urma
propriul destin, închis ermetic în spatele zidurilor sale ce s-au dovedit atâta
vreme inexpugnabile.

[25] Scribul foloseşte termeni improprii acelor vremuri, când „artă" însemna
orice activitate practică realizată frumos, iar „ştiinţa" era explicaţia teoretică a
acelor acţiuni.

levier situat în faţă."[279] Al Şaptezeci şi optulea dorea să se bucure nu numai de frumos, dar şi de explicarea lui.

în Anul Domnului 1482, Al Şaptezeci şi optulea se afla gata pentru ceea ce s-a pregătit cu atâta migală. Prilejul a venit întocmai după cum a anticipat. Prologul s-a produs cu un an mai devreme, când l-a împrumutat cu 500 de florini pe Alberto Michelozzi, un verişor al lui Niccolo Michelozzi, omul de încredere şi cancelarul atotputernicului devenit între timp Lorenzo de Medici. Acela s-a dovedit un test extraordinar, urmat de efecte pe măsură. Alberto Michelozzi a fost unul dintre nelipsiţii băieţi de bani gata dintre cei ce mişună prin toate societăţile şi prin toate timpurile, juni pretinzând că îşi pot permite orice, sfidând şi revoltându-i pe concetăţenii lor. Fante tipic, Alberto *(Bertu)* Michelozzi era cunoscut pentru risipă, dar, în special, pentru modul cum reuşea să facă întotdeauna rost de bani, în ciuda faptului notoriu că nu-i returna niciodată. După ce a câştigat două procese în care a fost evident pentru toată Toscana că n-a avut nici pe departe dreptate, a devenit şi mai sigur

279 Domenico Laurenza, Mărio Taddei, Edoardo Zanon, *Maşinăriile lui Leonardo, Secrete şi invenţii în codexurile da Vinci,* Enciclopedia RAO, 2006.

pe el, însă şi lumea ar fi trebuit să fie conştientă că banii împrumutaţi năzdrăvanului tânăr nu se vor mai întoarce niciodată. Şi totuşi, în ciuda tuturor avertismentelor, s-a găsit cineva care să-l împrumute iarăşi: Al Şaptezeci şi optulea. Scadenţa a trecut de mult şi, după exact un an, Michelozzi a primit un ultimatum: în trei zile să-şi achite datoria. Ceea ce nu numai că nu l-a speriat pe celebrul *Berto,* însă l-a pus într-o poziţie penibilă pe moştenitorul Palatului Bosci, de care a început să se amuze toată Florenţa. Era şi un sentiment de veche frustrare descătuşată: de la venirea Omului din fereastră, niciodată nici el şi nici urmaşii săi n-au putut fi păcăliţi nici măcar cu un singur bănuţ de aramă. Şi, iată, stăpânul actual a aruncat dintx-o lovitură 500 de florini în gura nesătulă a lui *Berto,* de unde nu va primi înapoi decât vorbe batjocoritoare. Căci *Berto* şi-a râs peste tot de ultimatumul primit de la „fiul decapitatului şi nepotul Nătăfleţului". Aceasta a fost situaţia după actul întâi.

Surpriza a venit între acte: Alberto (*Berto*) Michelozzi a fost găsit în propria-i locuinţă într-o baltă de sânge. Un bilet atrăgea atenţia că important este „Cine râde mai la urmă..." începea, aşadar, actul al doilea: acum lumea a devenit curioasă să vadă cum va gestiona puternicul Niccolo Michelozzi asasinarea verişorului său. De care, chiar dacă n-a fost teribil de mândru, îl unea totuşi legătura de sânge. Pentru toată lumea, bileţelul acela nu era decât confirmarea — dacă ar mai fi fost necesară o asemenea confirmare — că ucigaşul era Al Şaptezeci şi optulea ori cineva care a acţionat în numele Celui de Al Şaptezeci şi optulea. Toată lumea ştia, dar nu exista nicio dovadă palpabilă. Dacă Niccolo nu reacţiona, tăcerea lui ar fi fost percepută ca şi cum acela ar fi primit o palmă în plină piaţă şi nu ar fi făcut nimic pentru a-şi apăra onoarea. Acum nu mai era vorba despre lupta dintre creditor şi debitor, acum se întrevedea o bătălie între Palatul Bosci şi Michelozzi, alături de care va interveni, probabil, Palatul Medici. Era subiectul zilei. Toate bârfele, denaturate de trecerea vremii, în legătură cu cele petrecute în timpul conjuraţiei Pazzi au fost dezgropate şi, deşi de atunci peste Toscana s-au abătut atâtea evenimente grave,

implicându-i pe papă, pe împărat, pe regii Franţei, Angliei şi ai Neapolelui, pe toţi marii seniori ai Italiei, evenimente din care Lorenzo a ştiut să iasă triumfător, disputa dintre Al Şaptezeci şi optulea şi Michelozzi reuşise să devină subiectul cel mai discutat. în sfârşit, Niccolo, cancelarul lui Lorenzo, a reacţionat: l-a invitat la o discuţie particulară pe prezumtivul ucigaş al mult mai tânărului său verişor, după care mulţimea curioasă a aflat că era să se facă o mare greşeală în privinţa stăpânului Palatului Bosci, care nu numai că nu l-a omorât el pe *Berto,* ci a rămas şi cu datoria nestinsă. Niccolo era dispus să-i restituie o jumătate din sumă, bani pe care cei doi au convenit să-i folosească pentru găsirea mârşavului asasin. Lumea, care, ca de obicei, voia sânge, a rămas profund dezamăgită. Şi nu a fost mai fericită nici când, după vreo săptămână, a fost găsit un individ tocmai din Lombardia, asupra căruia se afla un lanţ de aur şi un inel cu inscripţia lui Alberto Michelozzi. Individul a fost spânzurat, deşi nimeni nu părea înclinat să creadă în vina aceluia. Cu toate dovezile materiale găsite asupra lui? Cu toate dovezile materiale găsite asupra lui.

Au urmat actul trei, actul patru ş.a.m.d.

Deocamdată, lumea nu era încă în stare să aprecieze victoria celui de Al Şaptezeci şi optulea. Putea să fi fost o înţelegere între Palate, se putea ca fluşturaticul lăudăros *Berto* să fi constituit o piatră de moară şi de gâtul aparţinătorilor săi, care n-au găsit altă metodă de a scăpa de el, puteau exista mii de aranjamente în care chiar şi Al Şaptezeci şi optulea să nu fi fost decât un simplu pion. Deocamdată, lumea nu era încă în stare a aprecia victoria celui de Al Şaptezeci şi optulea.

A urmat însă actul următor. încă puţin timp înainte de a fi avut loc discuţia confidenţială dintre Niccolo Michelozzi şi Al Şaptezeci şi optulea, a fost descoperit şi un alt cadavru, având şi el alături un bileţel cu inscripţia „Cine râde mai la urmă...". în săptămânile următoare au mai apărut încă două cadavre. Şi încă două bileţele. De acum, nu mai era vorba despre o ipotetică dispută între două familii influente, ci chiar despre securitatea generală a cetăţenilor, întrucât cele trei leşuri găsite au aparţinut unor bărbaţi provenind din categorii sociale diferite. Autorităţile n-au trebuit să cheltuiască prea mult din preţiosul lor timp pentru a depista motivul crimelor: cum toate victimele i-au fost datoare Celui de Al Şaptezeci şi optulea, legătura dintre omoruri a dus către acelaşi nume. însă, iarăşi, „din lipsă de probe",

acuzaţiile
au rămas pur speculative. Ceea ce este mai important reiese din docu-
mentele timpului: Al Şaptezeci şi optulea n-a fost invitat decât o sin-
gură dată în faţa gonfalonierului de justiţie, după ce membrii Senioriei
au discutat de mai multe ori subiectul. în urma acelei convocări nu s-a
mai întâmplat nimic. Dar nici alte victime n-au mai fost găsite multă
vreme de atunci la Florenţa.

Ce s-a întâmplat de fapt? Scribul nu poate face decât supoziţii.

(Scribul trebuie să recunoască umil că întreaga activitate a celui de Al
Şaptezeci şi optulea i se pare atât de coerentă, încât se teme că o tratează într-un
registru absolut simplist. Fiindcă succesiunea evenimentelor se supune pentru
fiecare om unei singure logici, întotdeauna marja de probabilitate ca lucrurile
să se fi desfăşurat (doar) aşa este destul de redusă. Pe lângă faptele concrete
atestate, scribul se conduce tot după propria-i logică, o logică plină de gânduri
preconcepute, atât de primitivă, încât nu poate răspunde la nişte întrebări la
fel de simple: de pildă, cum se poate ca o activitate în fond infracţională să se
desfăşoare atât de liniar şi nimeni să nu ia măsuri împotriva făptuitorului?

încă o dată: scribul este conştient că rolul său n-ar fi decât să adune date şi să le aşeze unele după celelalte, în încercarea — şi aşa prea îndrăzneaţă — de a reconstitui lanţul cu o sută de inele a lungului şir; cu toate acestea, scribul nu se poate abţine şi comentează, trage concluzii şi caută paralele cu alte eveni- mente. Ceea ce face textul său prea lung, prolix şi confuz ori naiv prin simpli- tate. Scribului îi este teamă că biografia Recuperatorului păcătuieşte, în primul rând, prin acest ultim defect.)

Ce s-a întâmplat, de fapt? In urma acelei întrevederi nu numai că n-au mai fost găsite cadavre cu bileţelul acela alături, dar şi o mare parte dintre vechii datornici s-a grăbit să-şi plătească restanţele sau să negocieze o nouă amânare. Secătuită de războaiele interne, de conflic- tele externe şi de pedepsele lui Dumnezeu pentru toate acele furtuni create de oameni, Florenţa se afla în vârful grandorii umaniste şi, tot- odată, în cea mai gravă criză economică. Ieşirea la iveală a acelor datorii şi achitarea multora dintre ele n-au putut reprezenta decât un balon de speranţă pentru cetate. Eficacitatea procedurilor aplicate de noul stăpân al Palatului Bosci putea fi condamnată moral, însă a ară- tat şi altceva: soluţia ieşirii din criză. In acel an 1483, Al Şaptezeci şi

optulea a devenit un fel de recuperator oficial, chiar dacă activitatea sa nu era tolerată decât tacit. însă cu atât mai încurajată. Un recuperator nu numai în propriile sale afaceri, ci angajat în acelaşi scop şi de către alţi creditori disperaţi că nu şi-au mai văzut banii şi chiar de către Seniorie, în numele cetăţii. Al Şaptezeci şi optulea a devenit una dintre persoanele cele mai temute în Florenţa, apoi în toată Toscana, apoi în lumea mare. Al Şaptezeci şi optulea a devenit Recuperatorul.

în galeria de portrete ale stăpânilor Palatului Bosci, galerie despre care scribul a mai făcut vorbire, găsim şi o pictură pe care acelaşi scrib atât de superficial[280] i-a atribuit-o iniţial Celui de Al şaptezeci şi cincilea,

280 Nimeni nu poate pretinde că, asemenea multor călugări, scribul nu s-a biciuit adesea în public, ori de câte ori avea nădejdea că astfel îşi răscumpără o părticică din greşelile sale. Acuza de superficialitate, deşi mai mult decât dreaptă, nu provine doar din vina sa: înhămat la un proiect atât de nemilos de uriaş pentru viaţa unui singur om, scribul nu are vremea fizică de a aprofunda suficient niciunul dintre episoadele descrise. Dacă vrea să-şi termine lucrarea — şi dacă, desigur, Dumnezeu i-o va permite —, el trebuie să se resemneze că nu oferă

înţeleptul, străbunicul Recuperatorului. Confuzia a avut mai multe cauze: pe de o parte, scribul nu a ştiut la acea vreme de existenţa lucrării care, până la urmă, a considerat-o a-1 înfăţişa pe episcopul provenit din acel palat din Florenţa şi nu ajunsese nici la Recuperator.
Odată găsit adevăratul (?) portret al înţeleptului, celălalt tablou a rămas disponibil. Şi, ca într-o mutare izbutită în jocul de puzzle, rama primă s-a potrivit perfect în spaţiul dedicat Celui de Al şaptezeci şi optulea: pânza aparţinând unui „autor necunoscut" oferă privitorului portretul unui bărbat cu pieptul acoperit cu o cămaşă de zale, ţinând într-o mână sabia, iar în cealaltă o carte, cum i s-a părut scribului la început, un carnet, după cum l-a descifrat mai cu luare-aminte. Este vorba despre carneţelul nedespărţit al Recuperatorului, carneţelul care a intrat în vorbirea curentă atunci când cineva era prevenit că undeva îi sunt scrise toate datoriile, existând întotdeauna cineva care să-l găsească, să i le amintească şi să-l judece pentru ele. La picioarele personajului se află câteva imagini simbolice, după moda timpului: o balanţă, un şoim, o maimuţă, o clepsidră, un craniu. Cu ajutorul tehnicilor schimbătoare, cel puţin unele dintre aceste obiecte îşi modifică identitatea, de sunt privite din alt unghi: de exemplu, atât clepsidra, cât şi balanţa devin pumnale, mesaj cât se poate de limpede,

care, în
legătură cu Recuperatorul, nici măcar nu mai trebuie explicat. Tot aşa,
şoimul îşi ia zborul. Dar şoimul nu vânează pentru el, ci pentru cel pe
a cărui mănuşă se odihneşte... Mai mult ca sigur că există şi alte posi-
bilităţi pentru a anima desenul, posibilităţi ce se dezvăluie doar unor
iniţiaţi. Pentru arta din veacul al XV-lea nu trebuiau să se iniţieze
numai creatorii, ci şi privitorii. Lucru care, cu toată nesiguranţa vre-
murilor, s-a şi petrecut. Pe urmă, pătura celor dispuşi să se introducă
în acele taine s-a tot subţiat. A celor dispuşi, dar şi a celor acceptaţi.
(Se spune că atunci când, mult mai târziu, papa Pius al IV-lea a
acoperit cu o draperie personajele din *Judecata de apoi* pictată de
Michelangelo în Capela Sixtină, pentru a feri privirile credincioşilor de
o privelişte *atât de impudică,* a început şi activitatea de limitare severă

bunului cititor decât scrierea unui biet diletant în prea multele vremuri, locuri
şi domenii prin care l-a ghidat firul acţiunii.

a celor care să mai aibă acces la tainele conţinute în operele de artă.

Lucrurile acestea sunt greu de înţeles cu aproape o jumătate de mileniu mai târziu: într-o lume în care preceptele oficiale erau păzite cu străşnicie, fiind pedepsite până şi cele mai mici deviaţii, la nivelurile cele mai înalte nimic nu era decisiv. Scribul a dat exemplul cu acoperirea *Judecăţii de apoi* de către papa care l-a iubit atât de mult pe Michelangelo, ca să arate că Sfântul Scaun nu dorea în niciun caz ca pictura să dispară, ci doar ca poporul să fie împiedicat s-o judece greşit.

Carlo Borromeo, nepotul papei, aprigul inchizitor şi totodată adulatul înţelept sanctificat curând după moartea sa fizică, ar fi descoperit în multe dintre lucrările maeştrilor Renaşterii mesaje ascunse. El, care n-a pregetat să ardă pe rug pe cei ce s-au abătut de la credinţa catolică, n-a distrus acele opere, ci „le-a tăiat limba", adică a făcut ca secretele lor să nu mai poată fi descifrate decât de foarte puţinii aleşi care au mai avut dreptul să înveţe tehnicile ascunse. Acţiune îndreptată şi spre artişti şi spre public. Michelangelo sau Leonardo — însă şi alţii — s-au răfuit cu marile personaje ale timpului cu ajutorul acelor naraţiuni

criptate, dar Borromeo a făcut justa delimitare între erezia faţă de
Dumnezeu şi criticile îndreptate împotriva unor reprezentanţi vremel-
nici ai Proniei pe Pământ, chiar dacă printre aceştia se aflau şi papi.
Doar când trimiterile deveneau prea grave şi prea explicite, lucrările
dispăreau. Misterul foarte puţinelor picturi păstrate ale lui Leonardo
da Vinci este îndeobşte expediat prin aceea că marele artist — la fel
ca şi Michelangelo — era atât de migălos, încât a dus foarte puţine pro-
iecte la capăt. Dar, iată, mai există şi alte explicaţii. „Leonardo şi
Michelangelo l-au iubit sincer pe Dumnezeu, iar Dumnezeu, prin
Marea Sa Milă, i-a ferit de hulă", ar fi spus Borromeo. Numai că tex-
tul complet ar fi trebuit să sune aşa: „Leonardo şi Michelangelo I-au
iubit sincer pe Dumnezeu, iar Dumnezeu, prin Marea Sa Milă, i-a ferit
de hulă, iar eu i-am ajutat ca şi lucrările lor să fie ferite de hulă.")

Aşadar, cam în acel an 1483, Al Şaptezeci şi optulea a devenit
Recuperatorul. EI a devenit atât de cunoscut, încât particulari şi insti-
tuţii, negustori, dar şi nobili, chiar şi suverani şi prinţi ai Bisericii au
apelat la serviciile sale. Dovedindu-şi extraordinara eficienţă, a primit

mai multe propuneri pentru a i se oficializa statutul, însă el a respins asemenea oferte şi din partea Senioriei Florenţei, şi din partea unor regi, chiar şi din partea Vaticanului, care a vrut să înfiinţeze pentru el chiar şi o slujbă cu obiectul de activitate de a prinde datornicii şi a-i face să-şi achite restanţele. Nici angajarea exclusivă de către cineva n-a acceptat-o Al Şaptezeci şi optulea, chiar dacă odată cu statutul mai mult sau mai puţin oficial, n-ar fi trebuit să-şi întreţină din surse proprii armata de spioni, mercenari şi funcţionari, ci i-ar fi primit pe toţi aceştia pe banii celui care l-ar fi angajat.

Şi, pentru că veni vorba despre „armata de spioni, mercenari şi funcţionari", pe măsură ce activitatea i se diversifica, Recuperatorul a trebuit să-şi îmbogăţească structura tot mai complexă de ajutoare: funcţionari care să ţină evidenţa datoriilor şi creanţelor, stadiul în care se aflau acestea etc., apoi indivizi care să colinde lumea în căutarea unor debitori, un fel de detectivi particulari, cum le-am spune astăzi, precum şi membrii unor adevărate trupe de presiune, menite să-i înfricoşeze suficient pe cei urmăriţi, încât să-i facă să întreprindă orice numai să scape de urmările din ameninţările promise. Aceşti bătăuşi

erau un amestec de mercenari, bandiţi şi simpli foşti pierde-vară. Problema cu ei era să-i poţi disciplina într-aşa o măsură, încât să nu te fure şi pe tine şi să nu se întoarcă şi împotriva ta. Aici interveneau metodele extreme ale Recuperatorului. El le oferea de la început o mulţime de avantaje: a zecea parte din valoarea recuperată, protecţie în faţa legilor, ştergerea vechilor lor delicte, decontarea cheltuielilor avute în misiune.
In schimb, cel ce accepta acel contract, trebuia să-l respecte întocmai şi nici nu mai putea ieşi din combinaţie. Prea puţini dintre cei ce au încercat să calce aceste două condiţii au scăpat cu viaţa. (Cel de a-1 patrulea eşantion de oameni ai Celui de Al Şaptezeci şi optulea, format din ucigaşi bine plătiţi şi bine protejaţi, meniţi a-i pedepsi pe trădători şi pe dezertori — supraveghetorii —, nu arătau niciun fel de reţineri în satisfacerea misiunilor lor[281].)

281 Asta ca să nu mai vorbim despre trupa de ceea ce numim astăzi *bodigarzi,* îndeletnicire prea puţin uzitată în veacul Medicilor.

Pe urmă, mai erau şi „asociaţii". Scribul a amintit mai sus de Ţipor şi de Yoris, atunci când a creionat atât de stângaci migăloasa pregătire a Recuperatorului pentru demersul său. Despre Ţipor a insistat ceva mai mult, întrucât despre Ţipor a mai fost vorba (şi încă de mai multe ori) pe parcursul trecerii Celor O Sută. Yoris n-a mai apărut printre personajele care i-au acompaniat pe ascendenţii Celui de Al Şaptezeci şi optulea. Ştim doar că, alături de abatele Contador, şi Yoris a fost unul dintre personajele de încredere ale contelui Patazzi, posibil unul dintre membrii confreriei sale, în privinţa căreia nu prea mai ştim nimic. Dacă Ţipor a fost un „om fără vârstă", pe vremea când l-a solicitat Recuperatorul pe Yoris, acesta trebuia să fie destul de bătrân, măcinat de ani şi de urmele unei vieţi trăite intens: era lovit de o hemipareză şi auzea cu dificultate. Ceea ce nu a pierdut a fost energia care-i alimenta şi în continuare pofta uriaşă de acţiune. Deşi abia se târa, nu era în stare să stea locului. (Se spunea despre el că a fost unul dintre acei oameni care nu au dormit niciodată mai mult de trei nopţi sub acelaşi acoperiş.) Mai avea şi o voce puternică, bubuitoare chiar, cu care a reu-

şit să atragă atenţia şi să se impună în faţa oricui. Prin relaţiile sale şi fiindcă nu a fost niciodată implicat în vreun scandal[282], Recuperatorului i s-a părut că a dat de omul ideal. Şi nici Yoris nu l-a dezamăgit.

Pe de altă parte, mai trebuie amintit că unul dintre secretele succeselor Recuperatorului a fost că, pe cât de ferm acţiona împotriva celor ce „încălcau contractul", pe atât de maleabil se comporta cu debitorii dispuşi să colaboreze. („Fiecare monedă are două feţe"...) Când, după ce au fost contactaţi, cei care nu opuneau rezistenţă oamenilor Celui de Al Şaptezeci şi optulea şi nu dădeau impresia că se vor face nevăzuţi odată ce li se va ivi primul prilej, chiar de arătau că nu au de unde să-şi plătească în momentul acela datoriile, Recuperatorul le arăta bunăvoinţă, ba mai mult, le dădea şi sfaturile cele mai favorabile lor, chiar părând că-şi protejează victimele. Uneori a şi făcut-o. După principiul că n-are rost să-l elimini pe cel deocamdată insolvabil, întrucât odată cu omul dispare şi şansa potenţialei restituiri, câteodată chiar Palatul Bosci se arăta dispus să preia

282 Al Şaptezeci şi optulea şi-a selectai colaboratorii, după ce a cules toate referinţele necesare.

creanţele, făcându-1 pe nefericit să nu mai trebuiască să se ascundă, să poată ieşi la lumină şi să întreprindă totul pentru a se achita. Iar acesta să rămână cu veşnica recunoştinţă faţă de binefăcătorul său. Până la urmă, unii dintre acei oameni au ajuns chiar să lucreze pentru Recuperator. Desigur, nu în calitate de căutători de alţi datornici şi nici printre golanii puşi să-i înspăimânte, să-i maltrateze ori chiar să-i ucidă pe cei ce nu voiau să colaboreze, ci în biroul de contabilitate ori ocupând slujbe de cu totul altă natură în administrarea averilor deţinute de Palatul Bosci[283].

Ceea ce a prevăzut de la început s-a adeverit: recuperând datorii şi pentru mai-marii lumii, a fost dacă nu protejat de aceştia, măcar lăsat să-şi vadă în pace de acţiunile sale. într-adevăr, ori de câte ori era găsit un leş înotând într-o baie de sânge sau mort prin otravă şi având alături bileţelul cu „Cine râde mai la urmă...", făptaşul n-a fost *niciodată* găsit. Şi nu numai autorităţile de pretutindeni au închis ochii faţă de

283 Din registrele fiscale, este greu de reconstituit ce afaceri erau gestionate din acel palat, chiar Omul din fereastră preferând să lucreze prin intermediari, astfel că nici în felul acesta nu s-au putut afla (şi nici ataca) amănunte despre averea sa intrată în legendă. Al Şaptezeci şi optulea a păstrat acel mister.

aceste crime, şi populaţia era alături de haiducul venit să facă dreptate, pedepsindu-i pe şarlatanii care luau împrumuturi şi uitau să le restituie, bătându-şi joc de munca creditorilor, fiind nepunctuali şi încălcând toate făgăduielile date. Mai ales faptul că n-a rămas un secret pentru nimeni că în caz că un nefericit nu-şi putea achita obligaţiile nu din ticăloşia lui, ci datorită unei calamităţi ori altei nenorociri pe care n-a putut-o anticipa şi de care nu era deloc vinovat, oamenii trimişi să-l determine să-şi ţină cuvântul dat se purtau cu multă înţelegere şi-1 ajutau să iasă cumva la liman. „In fond, Recuperatorul muncea pentru ca să existe o ordine corectă în relaţiile dintre oameni, iar acolo unde această ordine lipseşte, nu poate domni decât haosul şi arbitrariul", se spunea. în foarte scurt timp, Al Şaptezeci şi optulea a devenit un fel de haiduc oficial, Ia care se apela la fel ca la judecător, spiţer sau cizmar.

Aşa că fiul Cavalerului Marchiz Umberto n-avea de ce se teme nici din partea oficialităţilor şi nici din partea populaţiei[284]. Şi pentru unii,

284 N-avea de ce se teme, dar se temea îngrozitor.

şi pentru ceilalţi el devenise un instrument folositor într-o lume unde mai toţi actanţii nu mai respectau niciun contract, nici material şi nici moral, în speranţa că acela căruia îi datorau ceva va fi răsturnat cât de curând de furia unei istorii ce se prăvălea într-un ritm tot mai ameţitor peste lume. „Doar Dumnezeu l-a trimis pe Recuperator", îşi spuneau oamenii înţelepţi, conştienţi că starea la care s-a ajuns periclita instituţiile tradiţionale şi ducea la dizolvarea oricărei coerenţe a mersului civilizaţiei. Iar plebea, întotdeauna bucuroasă atunci când cineva mai parvenit pe scara socială păţea ceva rău, aplauda şi ea „dreptatea care s-a făcut", plebea simţind de fiecare dată drept o umilinţă a oricărui individ că un altul a reuşit, că un altul s-a dovedit mai destoinic, ceea ce este întotdeauna greu de acceptat fără ca respectivului să nu i se găsească o metodă infamă pe care a folosit-o în ascensiunea lui.

Nu, Recuperatorul n-ar fi trebuit să se ferească decât de ţintele atacurilor sale. Insă acestea, asemenea oricărei lighioane hăituite, neavând ce pierde, se apărau atacând la rândul lor. Şi iarăşi s-a simţit Al Şaptezeci şi optulea la fel ca atunci când s-a aflat în grija lui Bornaretti

şi a lui Cambiso, când, după ce a reuşit să stoarcă numeroşi bănuţi de la colegii săi de învăţătură, a fost bătut cumplit în plină stradă de câţiva băieţi pârâţi de el. Pe vremea aceea a ezitat să mai iasă în cetate şi n-a mai făcut-o singur nici mult mai târziu, de teamă să nu fie iarăşi agresat. Acea spaimă nu l-a mai părăsit nicicând, mai ales că, mai târziu, n-a mai fost vorba de câţiva gologani, ci, uneori, de adevărate averi.

Dacă pentru acel mărunţiş a încasat o asemenea corecţie, la ce să se aştepte în noua sa ipostază? Singurul adăpost sigur se afla în spatele zidurilor Palatului Bosci, locul care n-a fost niciodată atacat nici în timpul numeroaselor tulburări interne, nici atunci când în Florenţa s-au schimbat stăpânii, iar sub pretextul unor trădări, familii întregi au fost ruinate, iar restul cetăţii prădate de mercenarii vremelnicilor învingători.

Doar în Palatul Bosci se simţea cu adevărat în siguranţă, însă şi impozanta clădire bătrână a fost supusă modificărilor, cele mai multe nu pentru a o adapta noilor rânduieli administrative introduse de Al Şaptezeci şi optulea, şi nici pentru a o alinia la noile facilităţi apărute în casele celor bogaţi, ci, mai ales, spre a-i mări şi mai mult securitatea. (După

distrugerea edificiului, s-au găsit culoare secrete, coridoare subterane, uşi false, urmele unor încăperi ascunse şi capcane ucigaşe pentru intruşi.)

Precauţiile luate nu s-au dovedit deloc zadarnice. Recuperatorul a fost atacat de mai multe ori, câteodată nu de simpli ucigaşi plătiţi, ci chiar în urma unor comploturi bine puse la punct. A scăpat de multe ori[285], însă teama nu l-a părăsit niciodată. Mai ales că a trebuit să recunoască diversitatea direcţiilor de unde-1 ameninţau primejdiile: pe de o parte, din partea celor ce aveau toate motivele să încerce să scape de el, pe de altă parte, situaţia oricând posibilă ca tocmai cei bine

285 Atunci când complotiştii n-au murit la locul faptei şi au fost prinşi, au fost întotdeauna pedepsiţi cu moartea în urma unor judecăţi sumare, prin furia mulţimilor, ori de mâna oamenilor Celui de Al Şaptezeci şi optulea. Printre asemenea întâmplări, s-a păstrat şi un caz în care o tânără aristocrată a încercat să-l ucidă pe Recuperator, după ce soţul ei a fost găsit mort lângă bileţelul „Cane râde mai la urmă...". Femeia era convinsă că bărbatul ei a plătit nevinovat pentru o datorie moştenită de două generaţii. La proces s-a dovedit că a avut dreptate. Asasinul „neidentificat" al soţului ei, dar ştiut de toată lumea, nici măcar n-a fost luat la întrebări, dar femeia a sfârşit pe eşafod. A fost unid dintre puţinele spectacole atât de gustate de public — mai ales dacă gâdele dădea dovadă de imaginaţie şi dacă victima era tânără şi arătoasă —, când lumea n-a aplaudat.

plătiţi
să-l apere să fie şi mai bine plătiţi ca să-l piardă. Recuperatorul a deve-
nit unul dintre oamenii socotiţi cei mai puternici şi, totodată, unul dintre oamenii cei mai vulnerabili..

Până la plecarea la Milano, Al Şaptezeci şi optulea şi-a condus lucrările din Palatul Bosci. Prin intermediul oamenilor săi, prelua comenzi de la cele mai diferite surse: de la un socru care nu i-a oferit
ginerelui său dota promisă înainte de căsătoria fetei; de la un bătrân
care nu numai că nu şi-a putut recupera banii împrumutaţi unei familii
tinere, dar a mai fost şi silit să semneze cu cuţitul la gât că suma i-a
fost returnată; de la un grup de tăbăcari care nu şi-au primit lefurile de
mai multe luni; de la un negustor în prag de faliment, fiindcă nobilul
căruia i-a adus mătăsurile şi mobila cerute refuza de ani buni să-i achite marfa etc. Pentru toate întârzierile în ţinerea unei promisiuni.

De cele mai multe ori era vorba despre oameni disperaţi, fără nicio şansă de a-şi câştiga dreptatea în faţa justiţiei. Rezolvarea unor asemenea cazuri l-a făcut pe Recuperator extrem de popular, el devenind un fel de „justiţiar al poporului". Oficialităţile aveau toate motivele să închidă ochii, chiar dacă oamenii Celui de Al Şaptezeci şi optulea făceau legea după cum voiau ei. Oficialităţile aveau toate motivele să închidă ochii pentru că, pe de o parte, în urma acţiunilor Recuperatorului, de frică, o mulţime de escroci au trebuit să plece în grabă din Toscana, pe de altă parte, fiindcă era limpede că, dacă s-ar fi luat o măsură împotriva „justiţiarului poporului", mulţimea l-ar fi apărat fără ezitare. Şi mai trebuiau să închidă ochii oficialităţile, nu în ultimul rând, deoarece, la urma urmei, în perioada aceea au existat prea puţine semnalări că, prin procedeele sale, Al Şaptezeci şi optulea ar fi comis vreo nedreptate, că ar fi folosit forţa în faţa unor oameni nevinovaţi sau că ar fi utilizat şantajul sau alte metode culpabile pentru a trage foloase nemeritate. însă, sincer vorbind, muşteriii umili ai Recuperatorului nu erau acceptaţi de acesta decât pentru a-1 ridica pe soclul îngerului dreptăţii,

ceea ce, aşa cum tocmai s-a arătat, obliga autorităţile să nu intervină.

Pentru serviciile sale, Al Şaptezeci şi optulea percepea între 15% şi 20% din valoarea sumei sau a produselor redobândite de la datornici[286]. Târgul, convenit de comun acord, înainte de a prelua oamenii Recuperatorului un caz, părea corect: pentru a pune mâna pe acele datorii vechi, angajaţii Palatului Bosci îşi asumau o serie întreagă de cheltuieli. Desigur, acele cheltuieli nu puteau fi decontate *ai litteram,* ele ţineau de tainele meseriei, însă nimeni nu punea la îndoială eforturile susţinute şi de multe ori costisitoare pentru ca un caz să fie rezolvat, după ce, vreme îndelungată, nu a apărut nicio rază de speranţă că se va face dreptate.

Aceasta era faţada. Adevăratele câştiguri şi adevărata forţă a noului stăpân al Palatului Bosci provenea însă din marile lovituri pe care le-a dat în cercurile înalte. Tot mai înalte. încă prin 1484, o ştire a căzut

---

286 Este adevărat că, de cele mai multe ori, oamenii Recuperatorului luau mai mult decât reprezenta datoria: „Aşa le trebuie ticăloşilor, dacă n-au vrut să se achite de bunăvoie, aşa cum au promis!"

asemenea unui trăsnet asupra întregii Italii: un cardinal chiar din interiorul Vaticanului a fost găsit într-o baltă de sânge, alături de biletul „Cine râde mai la urmă...". Recuperatorul ajungea la această soluţie de puţine ori, însă ea era atât de radicală, încât reuşea să pară mereu prezentă în spaimele ipoteticilor vizaţi. Alegea rar să-şi ucidă victimele fiindcă, odată dispărute, ele nu-i mai aduceau profitul de 15-20%, procente care, în unele cazuri, reprezentau adevărate averi. îşi omora victimele doar în trei cazuri: dacă acelea opuneau o rezistenţă mai mare decât ar fi putut oamenii săi s-o frângă, dacă mai rămânea o rudă ori un asociat care, speriat de soarta celui ucis, făcea tot posibilul să plătească pentru a nu ajunge în aceeaşi situaţie şi... pentru a păstra un ritm bine calculat al evenimentelor capabile să menţină spaima.

în privinţa identităţii cardinalului ucis, conform legendei chiar în apropierea Sfântului Părinte, scribul ezită să-i dea numele dintr-un motiv foarte simplu: multe dintre cazurile Recuperatorului par a fi Ia îndemâna cercetătorului de astăzi, fiindcă în nepreţuita bibliotecă de pe insulele Lerines există cel puţin un carneţel dintre cele de care Al Şaptezeci şi optulea nu s-a despărţit niciodată încă de pe vremea când

îşi nota bănuţii obţinuţi de pe urma delaţiunilor din timpul cât şi-a
făcut ucenicia în şcoala lui Bornaretti şi a lui Cambiso (desigur un alt
soi de ucenicie decât cea provenind din lecţiile celor doi pedagogi
bonomi). îşi notase încă de atunci toate cazurile, pe de o parte, dato-
rită spiritului său atât de migălos de metodic, pe de altă parte, pentru
a nu uita cumva — deşi el nu uita nimic! — atât ce situaţie nu a reuşit
s-o rezolve, cât şi pe cine l-a făcut să plătească. Ce n-a reuşit să rezolve
Ia un moment dat putea fi soluţionat altă dată: pentru aceasta era
necesar ca amănuntele acelui caz să fie păstrate şi să existe răbdarea de
a se aştepta momentul prielnic. Pe cine a făcut să plătească era la fel
de important să nu-1 uite, fiindcă şi acela, la rândul său, va căuta clipa
prielnică spre a se răzbuna. Carneţelele (dintre care cel puţin unul
există în biblioteca monahilor de la lăcaşul de pe insulele Lerines) ne
dau informaţii nepreţuite despre viaţa şi activitatea Recuperatorului,
însă folosirea lor nu este lesnicioasă, ba chiar derutantă pentru un
neavizat: în primul rând că autorul a folosit, după moda timpului, o
scriere cifrată, plus că, la fel ca şi Leonardo, obişnuia să scrie de Ia

dreapta la stânga ori de jos în sus de-a curmezişul paginii. Trecând şi peste asta, pentru mai multă siguranţă, nici majoritatea numelor personajelor nu sunt cele reale şi au existat cel puţin două modalităţi de a le deconspira, după doi autori care s-au ocupat de ele. Rezultatele amândurora sunt la fel de logice, numai că au dat soluţii total diferite[287]. Care este cea adevărată? Dar dacă există şi un strat mai adânc conţinând încă şi un alt mesaj?

Scribul doar atâta a apucat să priceapă. De aceea, orice nume ar menţiona din acel carnet nu poate fi valid decât dacă el se regăseşte şi în alte surse, dacă se poate în hârţoagele oficiale din cancelarii. Ceea ce, în privinţa cardinalului amintit, scribul n-a identificat. Aşa că o să numească Rogerius Britanicus această victimă, aşa cum este notat în carneţel, chiar dacă un asemenea ierarh nu va putea fi depistat în anale.

287 Cea mai subtilă tehnică de a încifra un text e să oferi cel puţin două paliere de lectură. Primul, desigur, nu e decât o capcană, constituindu-se într-un mesaj atât de coerent, încât cel ce a ajuns până la el e convins că se află în faţa mesajului adevărat. Aceste tehnici — atât încifrarea cât şi decriptarea — au reprezentat una dintre plăcerile cele mai rafinate ale societăţilor culte din Renaştere şi mai ales ale celor din veacul al XV-lea.

(Scribul îşi găseşte, într-un moment total nepotrivit, noi alibiuri pentru eşecurile sale: când a redactat aceste rânduri, se apropia cu paşi repezi de data de 15 august, data celei mai joase disponibilităţi spre performanţă în ciclul său biologic. 15 august reprezintă pentru scrib vârful celei de-a doua şi a celei mai profunde perioade de descurajare dintr-un an. Atunci îi apar în suflet momentele cele mai negre, care chiar de nu îl fac total inapt pentru adaptarea zilnică, îi diminuează sensibil orice performanţă. E adevărat însă că din haosul în care se scufundă, mai apar şi lucruri pozitive, probabil paiele căutate cu disperare, pentru ca să aibă iluzia că a găsit ceva de care să se agaţe. Aşa i s-a întâmplat şi în noaptea de 15 spre 16 august 1985, când, neştiind ce motivaţie să-şi mai găsească pentru a continua să peticească un sac ce se rupea iarăşi şi iarăşi, a avut revelaţia proiectului Celor O Sută. încă atunci a scris argumentul la ANABASIS, argument după care a mai avut puterea să se orienteze în următoarele decenii ce i-au fost îngăduite pe acest pământ. Şi deşi ştie că până şi slabele sale puteri se mai subţiază în jurul datei de 15 august, conştient că nu-şi

mai poate permite să facă nicio pauză, va continua, cerându-şi scuze bunului cititor pentru prestaţia din acest fragment[33]. Scribul îşi permite să-i facă o propunere bunului cititor: să nu citească rândurile scrise cu litere înclinate — „italice", cum le numesc specialiştii —pentru că ele nu sunt decât răbufnirile de disperare ale unui orgoliu mereu rănit. In felul acesta, în vremea când scribul îşi elimină o parte din toxine, cititorul nu-şi pierde timpul în zadar. Scribul crede că este o propunere decentă: ori de câte ori veţi vedea aliniatele cu litere înclinate, ignoraţi-le!)

Aşadar, să revenim la înaltul ierarh Rogerius Britanicus, găsit mort chiar în încăperea sa din vecinătatea apartamentului Sanctităţii Sale. Puternicul cardinal, cunoscut drept un om deosebit de credincios, obişnuit cu posturi prelungi — când l-au aflat pe jos, doar pe jumătate îmbrăcat, au putut confirma că a fost într-adevăr doar piele şi oase —, nemilos cu greşiţii întru credinţă, preocupat doar de a-i întoarce mereu pe nemulţumiţi spre Hristos, panaceul pentru alinarea tuturor suferinţelor.

— Ce-ţi lipseşte ţie că nu eşti mulţumit? obişnuia să-i mustre pe toţi cei ce-şi exprimau o durere în prezenţa sa. Ai un tavan deasupra capului? Dispui de o coajă de pâine şi de un blid de apă?

Nemulţumit nu trebuie să fie omul decât că vede în jurul său atâţia rătăciţi şi că n-a făcut nimic pentru a-i aduce înapoi printre ceilalţi miei din turmă. Pentru aceea să fii nemulţumit!

Vorbele lui au prins de multe ori şi oamenii îl iubeau, cu toată asprimea din vocea şi din privirile sale. Şi Sfântul Părinte îl iubea, dovadă că l-a reţinut atât de aproape de el şi nu I-a mai lăsat să se întoarcă în Anglia. Sfântul Scaun fusese tocmai ocupat, după decesul lui Sixtus al IV-lea, de genovezul Giovanni Bautista Cibo — Inocenţiu al VlII-lea —, iar relaţiile cu Florenţa lui Lorenzo de Medici s-au îmbunătăţit spectaculos, mai ales după ce l-a numit pe fiul lui Lorenzo cardinal (viitorul Leon al X-lea). Pentru oamenii din Florenţa, Roma devenise din nou un loc sigur — pe cât de sigur poate fi un loc pe acest

pământ —, un loc de unde se adunau iţele pentru diferitele iniţiative de mare anvergură. In memoria oamenilor, rolul lui Rogerius Britanicus a fost acela de a-1 îndruma şi pe papă în lupta împotriva greşiţilor. Asprul monah l-a îndemnat pe Inocenţiu să-l menţină mare inchizitor pe Torquemada şi, împreună cu inchizitorii dominicani Henric Institoris şi Jakob Sprenger, a pregătit manualul de combatere a vrăjitoriei, celebrul *Mallcus malcficarum* („Ciocanul vrăjitoarelor"). Mai mult, Rogerius ar fi fost şi cel care ar fi redactat bula *Summis desiderantes*, dată de papă la sfârşitul lui 1484. Astfel, el a fost implicat în cele mai grozave instrumente împotriva slujitorilor diavolului şi lumea aşa l-a şi perceput.

Cine să se poată opune hotărârii unui asemenea om?

Şi de ce să se opună? Păi, fiindcă multe familii s-au ruinat din cauza lui. Cardinalul obişnuia să amăgească numeroşi credincioşi să le îngăduie să se apropie de el atât de mult, până ce-şi ardeau aripile. Când le afla averile, îi acuza de viaţă lipsită de virtuţi creştine şi, sub un pretext sau altul, îi nimicea. Cei mai norocoşi au reuşit să fugă doar cu ce aveau asupra lor. Unde au ajuns bunurile lor? se întrebau şi întrebau cei prinşi în cursă. Privită prin prisma povestirilor romantice, moartea lui Rogerius Britanicus a fost un act de justiţie al unor haiduci.

Legenda ne spune însă şi altceva: încăperea unde s-a găsit

cadavrul însângerat, împreună cu biletul „Cine râde mai la urmă...", semăna cu chilia celui mai umil monah: în afara unui crucifix, o masă cu câteva cărţi sfinte şi un opaiţ, un hârdău (cardinalul suferea de vezică), nu mai conţinea nimic. Eminenţa Sa nu purta niciodată hainele rangului săi, ci doar o rasă obişnuită din stofă aspră, mergea desculţ şi, în loc de cârjă, folosea un toiag dintr-o cracă căzută din vreun copac bătrân.

Uneori, dispărea în modesta sa chilie pentru zile sau chiar pentru săptămâni întregi şi poruncea să nu fie deranjat în rugăciunile care-1 aduceau atât de aproape de Stăpânul său Ceresc, spre a putea fi demn de a primi ordinele ce le avea de îndeplinit. Aceasta era imaginea cunoscută de toată lumea. Numai că în odaia aceea goală, în spatele unui perete mobil, s-ar fi ascuns un şir de încăperi pline de obiecte de cel mai mare lux. Acolo s-ar fi dus averile celor ce n-au avut cum i se împotrivi. Acolo şi la Sfântul Părinte însuşi. Aceasta este legenda, şi ea poate fi citită, în mai multe variante, prin culegerile de povestiri

contemporane evenimentelor, însă a fost prelucrată, aşa cum s-a amintit, şi în literatura romantică.

Lăsându-i la o parte învelişul spectaculos, adevărată sau nu, întâmplarea a avut darul de a justifica mai multe lucruri: o dată că a arătat puterea extraordinară a celui ce comanda acele acţiuni, putere care nu se oprea nici măcar în faţa porţilor Vaticanului, a doua oară că a adus argumente contestatarilor papilor, contestatari dintre care se vor ivi un Savonarola sau, ceva mai târziu, Luther, Calvin şi ceilalţi reformatori.

Ceea ce ştim cu siguranţă este că, imediat după asasinarea cardinalului notat de Recuperator drept Rogerius Britanicus, Savonarola a comentat în discursuri teribile duplicitatea acelui „cameleon cu tonsură" ucis din voinţa Domnului[288].

Nu acest lucru I-a dorit Al Şaptezeci şi optulea, care n-a fost nicio-

---

288 Tot legenda ne povesteşte că servitorii care au găsit leşul cardinalului au putut privi pentru prima oară şi tainicul perete deschis, de unde cea mai mare parte a averilor dispăruse, rămânând doar atât cât să se poată vedea de ce se bucura Rogerius în spatele austerei sale chilii. De aici, tot felul de ramificaţii ale povestirii, ramificaţii ce n-au ce căuta în acest material. Poate doar atât că bunurile lipsă ar fi fost scoase din Roma şi distribuite adevăraţilor lor proprietari, justificând actul justiţiar înfăptuit.

dată interesat de ceea ce s-ar numi „partea politică" a acţiunilor sale.
El n-a sprijinit un partid anume, facţiunea sa fiind formată doar din
personajele de care se putea folosi. Şi asupra cărora să-şi poată arăta
puterea. După cele petrecute în Toscana, dar şi la Roma, cine putea să
se laude că puterea Recuperatorului nu l-ar putea atinge? Mai ales că,
după cardinalul Rogerius, a urmat o nouă lovitură de forţă a aceluiaşi
Recuperator, de data asta şi cu mare câştig material[289]: scribul crede că a
mai amintit în treacăt de „cardinalul Riario", de fapt Raffaele Sansoni,
strănepotul de unchi al lui Francesco della Rovere, papa Sixtus al IV-lea.
întâmplarea a vrut ca Al Şaptezeci şi optulea să fie exact de aceeaşi

289 Dacă până la Al Şaptezeci şi optulea, izvorul legendarei bogăţii a stăpâ-
nilor Palatului Bosci a rămas un mister, odată cu faima acţiunilor Recupera-
torului s-a putut explica măcar o parte din sursele acelei averi care, cel puţin
pentru o vreme, se pare că a ajuns într-adevăr fabuloasă.

vârstă cu cardinalul Riario, să-l cunoască, să treacă împreună prin zilele periculoase de după conjuraţia Pazzi, când Girolamo Riario, unchiul lui Raffaele şi unul dintre principalii conjuraţi, abia a scăpat cu viaţă, iar Cavalerul Marchiz Umberto, tatăl Recuperatorului, a sfârşit pe eşafod. Deşi tânărul cardinal, la fel ca şi Al Şaptezeci şi optulea, n-a avut nicio implicare în conspiraţie, amândoi au trăit momente grele în orele şi zilele de după atentat, când oricine putea fi acuzat şi executat după o judecată sumară ori chiar fără nicio judecată. De cardinalul Riario, Lorenzo s-a folosit pentru a-şi etala victoria şi l-a ţinut peste o lună într-un „arest preventiv", un „arest menit de a-1 apăra", arest care se putea sfârşi oricând şi în orice fel. A fost exact perioada în care şi Cavalerul Marchiz a petxecut-o în arestul de la Stinche, fără ca familia sa — poate cu excepţia Omului din fereastră — să-i poată prevedea viitorul. Asemenea destine întâlnindu-se unele cu altele în vremuri de restrişte, sfârşesc, de cele mai multe ori, prin a rămâne legate pentru multă vreme, dacă nu chiar pentru tot restul vieţii[290].

290 In privinţa lui Raffaele Riario, acesta mai avea şi păcatul că se ştia că ar fi fost un fel de pupil al condamnatului Cavaler Marchiz.

Deşi cardinalul Riario n-a fost dorit în continuare la Florenţa, Recuperatorul a continuat să ţină legătura cu el. Pe lângă săptămânile de suferinţă şi incertitudine, îi uneau cunoştinţele din domeniul frumosului, mai ales că se poate afirma că amândoi erau experţi în domeniu. Corespondenţa dintre ei nu ni s-a păstrat (sau cel puţin scribul n-a reuşit să dea de ea), însă întâmplarea următoare, deşi puţin cunoscută, a rămas în istoria artei şi nu numai. Cardinalul Riario, ajuns de foarte tânăr la înaltele-i demnităţi ecleziastice, a avut timpul şi liniştea de a se ocupa de colecţionarea cărţilor, picturilor, sculpturilor, monedelor şi obiectelor antice. Prin misiunile succesive pe care le-a îndeplinit, a reuşit să cunoască pe viu numeroase comunităţi şi să le influenţeze prin mecenatul său. Fiind, pe rând, administrator apostolic în diferite dioceze din Spania, Italia sau Franţa, a ajuns să-şi completeze colecţiile de pe o largă arie geografică. Contribuţiile sale au fost mari, chiar dacă multe dintre ele nu i se mai atribuie astăzi. (De pildă, perioada petrecută la Cuenca, în Spania, coincide cu introducerea, pentru prima

oară în Europa, a banilor din hârtie.) La Roma, serenisimul său protec-
tor i-a oferit spre reşedinţă vechiul palat al papei Martin al V-lea, edi-
ficiu pe care l-a restaurat şi lărgit. Şi unde şi-a adunat colecţiile.

Dar nu orice îşi găsea locul printre comorile sale. Se ştie că, mai târziu, lui Riario i s-a oferit o sculptură, un Cupidon lucrat în Antichi-
tate, că el a descoperit de la prima vedere contrafacerea şi că a chemat un maestru celebru să descopere autorul real al acelei opere, altfel cu adevărat remarcabile. (Sculptorul chemat cu acel prilej s-a numit Michelangelo Buonarroti şi unii autori consideră că tot acela ar fi fost şi cel ce a creat falsul în cauză...) Insă, oricât ar fi fost de adevărată această legendă, încă mult mai devreme, tânărul cardinal s-a dovedit imposibil de păcălit, fie că era vorba despre incunabule, manuscrise, pic-
turi, tapiserii, mobilă, sculpturi sau orice alte obiecte ce merită a fi păs-
trate şi, eventual, expuse. Palatul Colonna devenise un adevărat muzeu.

într-o zi, se înfăţişă înaintea sa un cuplu mai mult decât ciudat: un individ uscăţiv, abia târându-şi o mână şi un picior, încât aveai impresia că s-ar putea prăbuşi în orice moment, însă care, atunci când a deschis gura, cuvintele au izbit atât de puternic icoanele din sticlă, porţelanurile şi vitraliile, încât toate acestea au început să vibreze chiar şi în

încăpe-
rile învecinate, acompaniindu-i spusele şi învelindu-le într-un lung şi
impresionant ecou. împreună cu el, în faţa cardinalului Riario s-a înfă-
ţişat şi un evreu aducând daruri din partea „vechiului servitor ai sfinţiei
sale, Al Şaptezeci şi optulea". Erau, desigur, Yoris şi Ţipor.

Cadourile Recuperatorului oferite cardinalului au reprezentat cea
mai sigură parolă de a rămâne în mintea şi în sufletul lui Raffaele
Riario. Nu erau decât două piese: o icoană bizantină învelită în nişte
odăjdii care l-au îmbrăcat pe vremuri pe patriarhul Constantinopolului
şi un crucifix din fildeş, provenind de la o comunitate creştină de pe
una dintre coastele îndepărtate ale Africii. Mântuitorul pe cruce era
pus într-o cutie din lemn de abanos cu închizătoare din argint şi cu
pietre roşii incrustate pe capac. Riario a rămas îndelung cu privirea
pironită asupra obiectelor, încântat şi convins că se afla în faţa unor
piese originare, chiar dacă într-un context extrem de eclectic. De pildă,
crucifixul provenea, după o primă apreciere, din mâna unui meşter care
n-a putut trăi nici el decât cel mult cu două sute de ani înainte, în

vreme ce sipetul era şi mai nou, iar „pietrele preţioase" nu erau decât sticlă colorată, valoroase fiindcă au fost tratate cu o tehnică prea puţin cunoscută în Europa: ele îşi schimbau culoarea în funcţie de cum cădea soarele pe ele în drumul său de la răsărit la apus, iar culorile adoptate în fiecare fracţiune de timp erau atât de pure, încât părea imposibil ca ele să se schimbe vreodată. Celălalt cadou, icoana bizantină Fecioara cu Pruncul, era o reprezentare tip *Hodighitria* („Călăuzitoarea" — în care Sfânta Maria arată spre Prunc, simbolizând prin El drumul spre izbăvirea oamenilor prin Dumnezeu).

Cardinalul era ceea ce se numeşte un desăvârşit colecţionar: pentru Riario, obiectele n-aveau valoare comercială, aşa că secretarul său cu greu putea să-l determine măcar să încerce să se tocmească la achiziţionarea unei piese ce-1 atrăgea. Cunoscută fiind lipsa sa de interes pentru târguială, atunci când îi plăcea ceva, în faţa sa veneau tot felul de ofertanţi propunându-i, de fiecare dată, lucrări la preţuri exorbitante. Iniţial, problema lor nu era să obţină sumele cerute, ci ca marfa să le fie acceptată. Fiindcă, dacă nu era foarte interesat de valoarea în bani a operelor de artă, în schimb, Riario era un cunoscător desăvârşit,

considerat imposibil de dus de nas. Şi nu numai în reprezentările biblice, unde era de o erudiţie notorie[291]. încântat de *Maica Hodighitria,* mai ales că le mărturisea intimilor că imaginile orientale transmit şi impresionează mult mai mult decât cele catolice, cardinalul i-a condus pe cei doi oaspeţi într-o încăpere unde toţi pereţii erau acoperiţi de icoane din Răsărit înfăţişând Mama cu Pruncul. Se aflau acolo reprezentări de tip *Eleusa* („Mila afectuoasă") în care Copilul Iisus îşi lipeşte faţa de cea a Măriei şi îşi ţine braţele în jurul gâtului Ei, *Gliknfilusa* („Sărutarea dulce"), când Copilul îşi ţine faţa lipită de faţa Maicii Sale, *Panakranta* („Milostiva"), cu Fecioara pe tron ţinând Pruncul în braţe şi privind amândoi în faţă, *Agiosortissa* („Mijlocitoarea"), cu Fecioara din profil, rugându-se privind spre stânga, acolo unde se află imaginea lui Iisus, *Oranta/Platitera* („Rugătoarea"), cu Maria cu mâinile desfăcute şi cu Pruncul într-un cerc în dreptul pântecelui Ei sau *Galaktotrofusa* („Pruncul

291 Scandalizat de preţurile enorme plătite de strănepotul său, papa i-a aşezat alături doi funcţionari („secretari") care doar ei perfectau şi achitau achiziţiile.

alăptându-se la sânul Maicii Sale"). Era o încăpere în care nu au intrat mulţi oaspeţi, iar înfăţişările Mântuitorului proveneau din Bizanţul de altădată. încântarea cardinalului a fost cu atât mai mare, cu cât de o reprezentare originar autentică tip *Hodighitria* nu avusese parte până atunci.

Au rămas în acea odaie mai multe ore, discutând despre limbajul simbolic al icoanelor, cel care a impus regulile reprezentărilor chipurilor sfinte timp de veacuri şi nu Yoris a fost cel ce a susţinut conversaţia, ci tocmai Ţipor, evreul tipic, negustorul tipic, individul socotit tipic pentru plăcerile concrete şi nu pentru problemele ţinând de mântuirea sufletului. Yoris stătea şi asculta. Şi doar după multă vreme, deschizând gura şi izbind obiectele cu glasul său bubuitor, îi atrase atenţia amfitrionului despre trăsăturile ascunse ale cadoului Recuperatorului, de unde şi povestea adevărată a acelei icoane *Hodighitria.* într-adevăr, ţinând-o uşor înclinat, figura Sfintei Născătoare deveni o reprezentare cu trei mâini, aşa după cum spunea şi legenda că Maria i-ar fi redat Sfântului Ioan Damaschinul mâna care i-ar fi fost retezată din ordinul împăratului Leon Isaurul. Yoris se îndoia că lucrarea ar fi fost

realizată în Bizanţ şi înclina să creadă că acel artificiu ar fi fost un adaos al unui maestru italian, iniţiat în tehnica „desenelor schimbătoare". Poate că era vorba chiar despre un pictor care se mai află în viaţă.

— Desenele mişcătoare aparţin maeştrilor noştri de astăzi.

Drept răspuns, Riario i-a condus într-o altă încăpere a minunatului său muzeu, într-o încăpere în care se aflau, de asemenea, reprezentări ale Madonei, doar că toate acele icoane — picturi, dar şi sculpturi — o înfăţişau pe Mama lui Hristos drept o femeie neagră.

— Această Madonă Neagră mi-a parvenit prin intermediul unor marinari sosiţi tocmai din ţinuturile de mai jos decât deserturile africane. Iar aceasta provine din Iberia. Aceasta, din ţinuturile vikingilor. Şi toate sunt originare.

De data aceea a intervenit iarăşi Ţipor:

— Asemenea reprezentări am adus şi eu o mulţime din Ţara Leşilor, din Boemia, dar şi din Orient. Yoris s-a referit la imaginile schimbătoare, pe care nu le-am întâlnit decât în creaţiile maeştrilor italieni.

— Priviţi, le-a atras atenţia cardinalul şi le-a indicat o imagine destul de întunecată, cu o Fecioară *Panakranta* şi mai întunecată. De unde apreciaţi că ar proveni această pictură. Şi când credeţi că a fost realizată?

— Este vorba despre o lucrare din nord, poate din Scoţia sau din Irlanda, şi-a dat cu părerea Yoris.

— Aveţi, Preasfinţia Voastră, un adevărat tezaur în această ramă, a spus şi Ţipor. Şi, fiindcă veni vorba despre ramă, lucrarea aceasta valorează. ..

— Nu mă interesează cât valorează! Nu despre bani vorbim aici!

Ţipor făcu o plecăciune, în semn de scuză:

— Pictura provine de la un pictor care a trăit cu cel puţin patru sute de ani înaintea noastră.

— Şi ce mai observaţi voi doi la această Madonă Neagră? Vă întreb pentru că am plăcerea să stau de vorbă cu doi cunoscători adevăraţi, chiar dacă voi apreciaţi arta în bani, iar eu în satisfacţia pe care mi-o oferă şi care mă face, datorită ei, să mă simt mult mai aproape de Dumnezeu.

Cei doi se înclinară încă o dată. Au examinat îndelung lucrarea, simţindu-se fiecare ca un elev la examen. Când au încercat să spună ce au văzut mai deosebit, Riario le-o tăie scurt de mai multe ori. Nu,

nu asta dorea el să audă.

Se aflau în tovărăşia cardinalului de mai multe ore. In minunata galerie începea să se întunece. Yoris şi Ţipor aşteptau ca stăpânul să cheme servitorii cu sfeşnicele cu lumânări. Ceea ce nu s-a întâmplat. Cardinalul Riario se dovedea a fi un colecţionar priceput şi nu permitea ca obiectele atât de dragi să sufere din cauza afumării de la topirea cerii.

încă înainte de a se întuneca de tot, le arătă ceea ce n-au observat ei. O bucurie copilăroasă i se citea pe faţă: *i-a biruit!*

— Vasăzică, „Desenele mişcătoare aparţin maeştrilor noştri de astăzi"! Aşa aţi spus, nu? „Este vorba despre o lucrare din nord, poate din Scoţia sau din Irlanda", aşa aţi spus sau greşesc? Această Madonă Neagră vine din Polonia, din Ţara Leşilor, cum v-aţi exprimat voi. Ia priviţi aici! Cardinalul răsuci pictura pe o parte. în loc de icoana Sfin-tei Născătoare, putură vedea foarte limpede un peisaj de iarnă.

Yoris întinse şi el mâna spre pictură, voind s-o mai răsucească şi în cealaltă parte, dar Riario îl opri decis. Yoris îşi ceru scuze.

Cardinalul atârnă la loc icoana. Mişcând-o în dreapta şi în stânga — pentru a-i găsi locul pe perete —, din penumbră se iviră, în timpul acelei scurte balansări, personaje ascunse în desen: în timpul înclinării spre dreapta, un contur orbitor le-a transmis limpede, deşi într-un grai pe care nu l-au mai întâlnit înainte, poruncile Domnului către Iosua, privind „cetăţile de scăpare", cetăţile care trebuie să-i primească pe ucigaşii fără voie, oferindu-le protecţia. Iar atunci când, în mâinile ridicate ale cardinalului, icoana se apleca spre stânga, văzură ieşind din ea capul încornorat al diavolului, îndemnând oamenii din acele cetăţi să-i predea pe criminali rudelor victimelor lor, fiindcă întotdeauna omuciderea pretinde omucidere. Ca şi în cazul tapiseriei care a atârnat odată la capătul monumentalei scări a Palatului Bosci, şi pictura lui Riario conţinea mesaje antagonice în funcţie de cum era privită: de la stânga la dreapta ori de la dreapta spre stânga. Când icoana a ajuns înapoi în lăcaşul ei, nu se mai putea distinge decât Madona Neagră pe care au admirat-o iniţial.

In încăpere, înserarea se transformă în noapte. Plecară cu grijă, să nu răstoarne ceva.

în stradă, Yoris îl întrebă pe Ţipor dacă a auzit şi el.

— Ce? întrebă Ţipor.

— Vocile.

— Le-am auzit, confirmă evreul.

N-au comentat mai mult. în vreme ce au ieşit aproape bâjbâind prin întuneric, în spatele lor s-a consumat un dialog într-o limbă necunoscută nici de Yoris, nici de Ţipor. însă amândoi au fost încredinţaţi că au înţeles întocmai sensul cuvintelor. Parcă au desluşit şi spusa obsesivă a Recuperatorului, preluată de Ia bunic: „moneda are întotdeauna două feţe", dar nu-şi puteau da seama dacă venea de Ia vocea albă sau de la vocea întunecată. N-au comentat mai mult.

După această scenă, Recuperatorul s-a concentrat pe transformarea creanţelor în opere de artă. în următorii doi ani, a reuşit să scoată, în contul unor datorii, piese antice, cărţi, manuscrise, tablouri, porţela-

nuri de Ia personajele cele mai puternice, chiar şi de la regi. Cei luaţi la ţintă de oamenii celui de Al Şaptezeci şi optulea fie că nu dispuneau de lichidităţi, fie că preferau să dea asemenea obiecte în loc de bani.

Ceea ce a dus la înţelegeri acceptate de ambele părţi: datornicii aveau impresia că au scăpat nesperat de ieftin, iar creditorii primeau banii pe care n-au mai nădăjduit să-i vadă vreodată. Primeau banii, fiindcă piesele astfel obţinute, Recuperatorul le reconvertea iarăşi în bani. Şi nu ieşea niciodată în pierdere. Pe lângă procentul de 15-20% convenit, revinderea obiectelor îi aducea profituri mult mai însemnate, mai ales că marii colecţionari i-au devenit clienţi fideli. Piaţa era mai bogată ca oricând: pe de o parte, numeroase vechi case nobiliare scăpătate, înainte de a se prăbuşi definitiv, ofereau, uneori la preţ de nimic, nenumărate comori de frumos, în încercarea disperată de a-şi prelungi agonia îngropată în datorii fabuloase, pe de altă parte, chiar şi din gospodăriile umile se întâmpla adesea să iasă la lumină piese interesante.

Armata de căutători a Celui de Al Şaptezeci şi optulea se întorcea rar cu mâinile goale.

Lovitura de forţă[292] pe care scribul a anunţat-o ceva mai sus, în acest context s-a petrecut. Papa, în tradiţia marilor diversiuni ale cruciadelor — profitabila soluţie verificată de a canaliza dezlănţuirea energiilor creştinilor cât mai departe, spre Orient — l-a primit drept virtual aliat pe prinţul Djem, fratele lui Baiazid al II-lea. Djem a reprezentat un ostatic de lux: peste tot unde l-a aruncat viaţa (în Italia, în Rodos, în Franţa) sultanul dorea să fie lichidat de gazdele sale vremelnice, iar acestea încercau să-l câştige de partea lor, ca alternativă pentru o viitoare luptă cu Imperiul Otoman. Situaţie cât se poate de confuză, atitudinile schimbându-se necontenit, mai ales că Baiazid a devenit o ameninţare atât de concretă pentru toţi prinţii Europei, încât tot ce privea relaţiile cu Djem avea loc pe mai multe paliere şi se putea modifica de pe o zi pe alta. Eventualitatea ca, după ce Marea Neagră a devenit lac turcesc, acelaşi lucru să se întâmple şi cu Mediterana era

292 Poale că au fost şi (multe) altele de acelaşi calibru, însă pe aceasta scribul a cunoscut-o din acelaşi carnet aflat la mănăstirea de pe insulele Lerines în care se află şi însemnările în legătură cu moartea cardinalului Rogerius Britanicus.

cât se poate de apăsătoare[293], iar Djem, fratele, rivalul şi duşmanul lui Baiazid, era un ostatic de soiul celui mai scump giuvaier păstrat în seiful cel mai bine securizat. Aşa că Djem, deloc sigur pe ziua de mâine, a învăţat din plin să-şi trăiască prezentul. întreţinerea sa a costat sume fabuloase: o parte venind din partea gazdelor sale, o altă parte prin datorii făcute de fratele sultanului însuşi. La un moment dat, s-a pus iar problema să fie lichidat, făcându-i-se voia stăpânului de la Răsărit şi nu s-a trecut încă la fapte tocmai pentru ca, în felul acesta, puterea lui Baiazid să nu devină şi mai legitimă, şi mai colosală.

Djem a venit la Roma însoţit de o curte demnă de un mare prinţ otoman. în toamna lui 1487, Suliman (sau Suleiman), favoritul său, a fost găsit mort şi alături de cadavru, bileţelul „Cine râde mai la urmă. Suliman fusese cel ţintit de oamenii Celui de Al Şaptezeci şi optulea, fiindcă (şi) prin el s-au acumulat datoriile prinţului[294]. Mai mult,

---

293 Alianţa creştină pentru recucerirea Sfântului Mormânt era tot mai declarativă şi, totodată, tot mai fragilă. De pildă, în timp ce papa Inocenţiu căuta din Roma o nouă cruciadă, la doar puţine ore de drum, regele Neapolelui îşi arăta ataşamentul veşnic faţă de Baiazid, cu care dorea să „încheie o pace până la moarte, fiind pe viitor prieten cu prietenii şi duşman cu duşmanii" sultanului.

294 Legenda spune că Djem proceda în Occident aşa cum se purta cineva de un atât de înalt rang în Imperiul Otoman. Adică lua tot ce-şi dorea,

Djem
i-a făcut să tacă pentru vecie pe cei ce au avut îndrăzneala să revendice
despăgubiri pentru ceea ce au fost jefuiţi. După moartea lui Suliman,
ameninţările s-au mutat direct către prinţ. Cum curtea acestuia îl
însoţea cu căruţe întregi încărcate cu obiecte de lux, o mare parte din-
tre aceste valori au ajuns să fie valorificate de Al Şaptezeci şi optulea.
Se spune că atunci a pus mâna Recuperatorul pe averi colosale, deşi
poate că vechea faimă a uriaşelor bogăţii ale Răsăritului a amplificat
zvonurile. Oricum, a devenit public: Celui de Al Şaptezeci şi optulea,
aşa cum nu i-a putut scăpa un înalt cardinal din imediata preajmă a
papei, nu i-a putut scăpa nici un alt personaj cel puţin la fel de impor-

socotind
că bunurile supuşilor nu se aflau la aceştia decât într-un fel de arendă, adevă-
ratul stăpân fiind familia domnitoare. Numai că Djem nu se afla în ţara sa.
(Poate că s-a şi exagerai modul excesiv de a fi al prinţului, argumentul fiind
necesar pentru a justifica acţiunile Recuperatorului, „justiţiarul poporului".)

tant — principele Djem, fratele preaputernicului împărat Baiazid al II-lea şi asul râvnit din mâneca stăpânilor Europei. într-adevăr, Recuperatorul a dovedit încă o dată că nimeni nu-i putea sta în faţă.

Scribului îi lipsesc celelalte carneţele amintite[43] — cu încă o unică excepţie — aşa că nu poate decât face supoziţii. Cert rămâne că singulara întreprindere a Celui de Al Şaptezeci şi optulea a continuat să se dezvolte şi că Recuperatorul a devenit unul dintre personajele cele mai temute, dar şi cele mai enigmatice: a fost el un bandit? Un haiduc? Pentru multă lume, mai ales pentru plebe, a reprezentat „justiţiarul poporului"[44]. Renume atât de puternic încât îl plasa paralel cu orice autoritate, nimeni, nicio oficialitate neîndrăznind să se atingă de un asemenea simbol. Adăugându-se tuturor miturilor anterioare legate de stăpânii succesivi ai Palatului Bosci şi, mai ales, de averea lor, de faptul că au trecut neatinşi prin toate furtunile necontenite ce au bântuit Florenţa[45], când a părăsit Toscana, Recuperatorul nici nu a prea mai

[43] Deşi aproape sigur de locul unde se mai află măcar câteva dintre ele, locul acela i-a rămas inaccesibil scribului, în pofida tuturor intervenţiilor ce s-au făcut ca să poată ajunge la ele.

[44] La sfârşitul secolului al XV-lea şi, mai ales, în prima jumătate a celui următor, în nordul Italiei, în sudul Franţei şi în Spania a existat un grup misterios care se autointitula „Apărătorii dreptăţii întru Iisus" şi care şi-a arogat puterile unui fel de tribunal sfânt. Istoricii consideră „Apărătorii dreptăţii întru Iisus" ca un fel de corespondent de sorginte latină a Sfintei Vahme, cea care s-a născut în câteva state germane după expulzarea lui Ileinrich Leul. Ca şi Sfânta Vahme, şi reprezentanţii „Apărătorilor dreptăţii întru Iisus" acţionau şi la suprafaţă, dar şi în locuri secrete, de obicei în cripte goale din cimitire. Şi sentinţele lor erau irevocabile şi erau executate fără preaviz. Unii autori l-au asimilat pe Recuperator drept membru — sau chiar şef— al acelei societăţi acţionând în parte la lumină, în parte în întuneric. „Apărătorii dreptăţii întru Iisus" au fost interzişi în 1548, după ce au spânzurat un nobil influent chiar în faţa castelului aceluia. La rândul lor, mai mulţi dintre membri au fost executaţi, după excomunicarea şi scoaterea lor în afara legii.

[45] Singura excepţie a fost, desigur, Cavalerul Marchiz Umbcrlo. Numai că nici în urma condamnării sale, cetatea în cetate pe care o constituia palatul n-a fost atinsă nici de vreo răbufnire a mulţimilor, nici de vreun atac din partea vreunui învingător vremelnic, rămânând un fel tle soclu pentru Sfinx. Acest lucru

avut o reprezentare fizică anume: atent să nu fie atacat de vreuna dintre victimele sale sau de vreo rudă a acesteia, el se deplasa doar însoţit de o puternică escortă şi numai astfel încât nimeni dintre cei pe lângă care trecea grupul său să nu ştie cine anume dintre acei bărbaţi înarmaţi este Al Şaptezeci şi optulea. Umblând el mereu deghizat, foarte puţină lume mai putea spune, fără a se lăuda minţind, că l-a întâlnit, că a stat de vorbă cu dânsul, că poate jura pe cruce că bărbatul zărit a fost cu adevărat temutul personaj. Dacă despre Cavalerul Marchiz circula zvonul că ar fi supravieţuit şi că ar locui şi în continuare în Palatul Bosci, despre fiul său se spunea că ar colinda lumea, fiind identificat ba în Bavaria, ba în Scoţia, ba în Moravia, ba în Moldova, de unde se trăgeau şi strămoşii săi. Multe dintre întâmplările tragice întâmplate pe tot cuprinsul lumii ar fi fost iscălite cu bileţelul „Cine râde mai la urmă...", chiar dacă mai multe cadavre au fost repede îndepărtate de Ia locul faptei, din cele mai diferite raţiuni.

Şi, într-adevăr, prin 1488, Recuperatorul şi-a părăsit ascunzătoarea şi a plecat. Mai înainte la Milano, apoi în Spania. Temutul justiţiar, cum era perceput Recuperatorul, n-a putut să se sustragă nicicând fricii născute în copilărie, de când a luat bătaia aceea cumplită în plină stradă de la nişte băieţi pe care i-a pârât mentorilor lor. Din spaima

i-a făcut pe cei mai mulţi să fie convinşi că, de fapt, nu Al Şaptezeci şi şaptelea a fost decapitat, ci o sosie de a sa, un om atât de fidel, încât a acceptat să-şi sacrifice viaţa în favoarea stăpânului său. De aici o serie de declaraţii: când l-au dus la moarte, osânditul purta o perucă pentru a semăna mai tare cu Umberto, iar când gâdele i-a luat capul, nu l-a mai prins de păr, să-l arate mulţimii, aşa cum era obişnuit, ci au venit repede ajutoarele sale ducând leşul în sicriul gata pregătit. Alţii povesteau că adevăratul Al Şaptezeci şi şaptelea a fugit în Franţa şi de acolo în Anglia, cu ştirea celor ce I-au condamnat. Mai erau şi alţii, care pretindeau că l-au văzut în mod sigur chiar în Florenţa, intrând şi ieşind din palatul său, având o barbă lungă şi restul feţei unsă cu pomezi ce-1 făceau de nerecunoscut. Cei ce pretindeau că l-au ginit afirmau că au făcu(-o din pricina mersului caracteristic al Cavalerului Marchiz ori fiindcă i-au auzit vocea pe care nu i-au uitat-o niciodată. Insă toate aceste zvonuri, cum că tatăl Recuperatorului trăia fie în străinătate, fie chiar în Florenţa, în Palatul Bosci, n-au şters respectul pentru modul atât de curajos în care s-a purtat condamnatul la moarte pe ultimul său drum.

niciodată vindecată, cu timpul, veşnicele sale măsuri de securitate au devenit tot mai sofisticate. De când Lorenzo Magnificul l-a adus la Florenţa pe călugărul dominican Savonarola şi l-a făcut prior al mănă-stirii San Marco, atmosfera din cetate s-a schimbat continuu. Oraşul cu cele mai frumoase palate, cu serbările opulente, cu festinele cele mai rafinate, cu scrierile, picturile şi sculpturile cele mai libertine, cu gran-dioasele petreceri şi baluri mascate, cu o viaţă ştiinţifică tumultuoasă s-a schimbat tot mai mult datorită predicilor acelui orator extraordinar care, de la amvonul catedralei Santa Maria Novella, înfiora nu numai săracii, ci şi oamenii educaţi. Atacurile sale împotriva a tot ce nu era suficient de umil, de modest, de lipsit de orice orgoliu şi nealiniindu-se întocmai cuvioşiei în faţa lui Dumnezeu au zgândărit profund viaţa cetăţii. Au mai trecut ani până când victoria acelui „fanatic întru Hristos" să-I atingă din plin chiar şi pe Lorenzo de Medici, însă nasul precaut al Celui de Al Şaptezeci şi optulea a simţit deja de la primele adieri de unde bate vântul aducător de furtună. Acesta a fost princi-palul motiv al părăsirii Palatului Bosci şi a oraşului natal. Al doilea motiv l-a constituit plecarea, încă din 1482, a lui Leonardo la

Milano,
împreună cu alaiul de ucenici. Atelierul maestrului din Florenţa fusese nu numai aula de studiu pentru Recuperator, ci şi unul dintre puţinele spaţii unde s-a simţit cu adevărat bine. (Unii biografi au numit locul acela „academie de arte", alţii „laborator de mecanică, optică şi chimie", alţii... „cuibuşor de nebunii".) încercările de a înlocui atmosfera din atelierul lui Leonardo cu frecventarea altor artişti nu i-au dat satisfacţii.
Nici măcar tentativa de a se apropia de cel mai Ia modă loc de întâlnire al împătimiţilor întru frumos, atelierul lui Domenico Ghirlandaio, nu l-a atras[295]. Poate că şi precauţia tot mai accentuată de a se expune în public l-a făcut să nu poată înlocui ceea ce a învăţat şi simţit în atelierul lui Leonardo cu o altă locaţie. Fapt este că, ajuns la Milano, a locuit o vreme în locuinţa pictorului Ambrogio da Predis, acolo unde a tras şi Leonardo. Acesta era preocupat de irigaţii, de mori, de un nou ambient pentru Piaţa Ducală. Aducerea pietrelor pentru fortificaţii îl

295 Loc de cel mai înalt prestigiu posibil, unde tocmai atunci a ajuns, spre a-şi face ucenicia, şi adolescentul Michelangelo Buonarroti.

fac nostalgic: asemenea oamenilor, şi rocile strămutate îşi vor pierde liniştea de acasă pentru a se înconjura de infinita răutate a orăşenilor.
Exact ceea ce i se întâmpla şi Celui de AI Şaptezeci şi optulea. în afara zidurilor Palatului Bosci, „infinita răutate a orăşenilor" îl înspăimânta tot mai mult.

Deşi se pare că s-a simţit bine în cetatea lui Lodovico Sforza („Maurul") şi că a regăsit, printre vechile cunoştinţe dintre ucenicii maestrului, atmosfera părţii plăcute a formării sale, rămânerea la Milano nu era deloc simplă. Ca să poată continua activitatea de recuperator, aşa cum a conceput-o el, avea nevoie de o logistică complicată, parţial tainică, precum şi de înlocuirea destinaţiilor unor contacte doar de el ştiute. De pildă, aşa cum a învăţat încă de mic din familie, că în orice fel de luptă cele mai puternice instrumente, în afară de bani, nu sunt armele, ci accesul cât mai accelerat la informaţie şi întrucât tot calul a rămas cel ce facilita cea mai rapidă deplasare, discuţiile interminabile cu Leonardo au vizat şi aparate mecanice care să străbată distanţele mai repede. în urma acelor discuţii, ne-au rămas schiţele în legătură cu ideile privind mijloace de locomoţie pe pământ, în apă şi în aer. Până la realizarea acelor maşinării ţinând încă de fantastic,

Recuperatorul avea, într-o curte specială din Palatul Bosci, un cuibar cu sute de porumbei care plecau şi soseau aducând mesaje. Or, mutarea păsărilor într-un Ioc străin şi stricându-le stereotipurile ca să revină altundeva şi nu la Palatul Bosci constituia o problemă cerând mult timp, chiar necesitând înlocuirea zburătoarelor. Şi aceasta nu era decât una dintre problemele ivite...

în afară de asemenea chestiuni, să le zicem tehnice, aşa cum a constatat foarte repede, Lombardia nu era câtuşi de puţin locul potrivit nici pentru sediul central al operaţiunilor sale şi nici pentru propria-i siguranţă. Cum nici în Toscana tot mai habotnică nu voia să se întoarcă, a recurs la o soluţie de compromis, lăsându-şi funcţionarii cei mai de încredere în Palatul Bosci, el dispărând cât mai departe, în Spania, unde s-a pus sub protecţia cardinalului Riario, care funcţiona în perioada aceea în calitate de administrator apostolic la Salamanca.

După alungarea arabilor şi a evreilor, în Spania au rămas averi colosale, dar şi multe piese interesante pentru modul de operare al

Recuperatorului. Trebuia doar să scormoneşti puţin prin locurile de unde au plecat aceia pentru a da de cărţi, monede, covoare, veselă ori bijuterii de cea mai bună calitate. Oamenii săi n-au pierdut vremea şi, drept urmare, şi numărul angajaţilor în acest scop s-a mărit considerabil. (In afară de vadul uriaş unde se găseau cele căutate, mai conta şi faptul că toate acele lucruri au fost obţinute de proprietarii lor spanioli pe un preţ de nimic ori chiar fără să trebuiască să plătească ceva pentru ele. Aşa că majoritatea dintre ei nici nu le preţuiau prea tare şi nici nu le cunoşteau valoarea.)

în total, Al Şaptezeci şi optulea n-a rămas mai mult de câteva săptămâni Ia Milano. Dar halta aceea s-a dovedit folositoare: era departe de Florenţa şi totuşi aproape. Destul de aproape pentru a putea supraveghea ceea ce se întâmpla în „centrală" în lipsa sa. Destul de departe pentru a nu trebui să suporte efectele discursurilor lui Savonarola şi pentru a oferi mai puţine şanse de a fi recunoscut de cine nu trebuia[296]. Halta

296 Treptat, spaima Celui de Al Şaptezeci şi optulea s-a apropiat de patologic: vedea peste lot încercări de atentate îndreptate împotriva sa, conjuraţii diverse spre a-1 compromite, asociaţi şi servitori cumpăraţi de inamicii săi

de la Milano i-a fost folositoare pentru că a aflat la timp despre necins-
tea unor funcţionari rămaşi în interiorul Palatului Bosci să administreze

---

cei
mai periculoşi. în starea aceasta, îşi lua măsurile de siguranţă cele mai excesive,
dormea doar în camere bine zăvorâte şi cu anticamerele încuiate şi ele, cu gea-
murile camuflate, atunci când nu erau apărate de grilaje trainice, purta pe sub
veşminte, chiar şi pe cea mai mare căldură, o cămaşă cu ochiuri de zale, nu
mânca decât ceea ce era gustat de mai mulţi servitori, însă şi acele bucate doar
după mai multe ore, de teamă să nu conţină otrăvuri ce-şi fac efectul abia după
un timp. însă cel mai neplăcut era că, suspectând pe toată lumea, îi instiga pe
toţi cei cu care intra în contact să-i spună ce ştiu despre alţi apropiaţi de ai săi
şi oferea cadouri grase celor ce îi aduceau şi cele mai mici zvonuri despre tră-
darea cuiva. (Nenorocitul având toate şansele să dispară încă înainte ca vina
să-i fi fost măcar controlată.) De asemenea, până în ultimele-i ore, a făcut exer-
ciţii zilnice de autoapărare pe baza tehnicilor de luptă învăţate încă din tinereţe
de la Mano Battista Rico, instructorul mercenarilor Ducelui Federico de Montefeltro. în ciuda isprăvilor pe care le-ar fi izbutit folosindu-se de acele tehnici, isprăvi devenite şi ele subiecte de legendă, măsurile de siguranţă nu i
s-au părut niciodată suficiente.

afacerea, precum şi despre alte greşeli făcute acolo în lipsa sa. Măsurile pe care le-a luat au fost atât de radicale încât, după acele incidente, angajaţii săi au acţionat de parcă el ar fi fost de faţă. Mai ales că, din Milano, Recuperatorul a plecat la Salamanca fără a-şi destăinui noua destinaţie, despre care, de atunci, nu ştiau decât cei mai apropiaţi colaboratori: Yoris şi Ţipor. Tot mai numeroasele acţiuni întreprinse erau filtrate prin atâţia intermediari, încât era imposibil ca de afară cineva să fie în stare a-i urmări schema organizaţiei şi cursul acţiunilor. Ceea ce mărea teama întregii reţele că şeful putea să apară pe neaşteptate oricând şi oriunde, mai ales că a devenit notoriu şi zvonul că Al Şaptezeci şi optulea se deplasează folosindu-se de tehnica sa desăvârşită în a se travesti. (Probabil că zvonul nu era lipsit de o bază reală, în cumplita sa spaimă, Recuperatorul folosindu-se şi de acest procedeu, dar de aici şi până a-1 vedea în orice trecător, lucrurile au fost mult umflate.[297])

297 In poveştile despre „justiţiarul poporului", apar numeroase întâmplări în care Al Şaptezeci şi optulea apare ba sub chipul unui negustor, ba sub chipul unuia dintre cei ce-şi tocmeau returnarea datoriilor. Aflat în rolul unui asemenea personaj, el i-ar fi controlat pe oamenii săi dacă nu cumva se

Din Salamanca, drumurile Recuperatorului se pierd, mai ales că scribul crede că nici măcar un specialist adevărat n-ar fi în stare să deosebească ce ne-a rămas mai departe din realitate şi ce din legendă, în legătură cu Al Şaptezeci şi optulea. Nici măcar ecourile unor acţiuni de ale sale nu mai este sigur dacă i-au aparţinut sau dacă doar i-au fost atribuite, ca urmare a faimei de care se bucura. Ba, se pare că, folosindu-se de aceasta, au apărut şi cel puţin doi impostori care jefuiau şi ucideau, lăsând în urmă bileţelul cu „Cine râde mai la urmă...", în speranţa că în felul acesta nimeni nu se va lua de ei. La Lyon ne-au rămas protocoalele unui proces în care doi tâlhari (pe nume Jean Valneuve şi Jean Gross) au fost prinşi, torturaţi, judecaţi şi spânzuraţi, după ce

---

lasă cumpăraţi de cel aflat la strâmtoare şi pentru că, acuzaţi de această trădare, câţiva emisari de-ai Recuperatorului au plătit cu viaţa, nimeni n-a mai îndrăznit să rişte vreo infidelitate, de teamă ca nu cumva cel cu care tratează să fie chiar şeful. Mai ales „infinita răutate a orăşenilor", Recuperatorul nu şi-o putea scoate din minte.

li s-au dovedit atât crimele, cât şi faptul că n-aveau nicio legătură cu celebrul Recuperator. în proces, un rol decisiv l-a avut o scrisoare sosită la jude, prin care Al Şaptezeci şi optulea însuşi se dezicea de ei.

O altă dificultate de a-1 urma în continuare pe acesta în activitatea-i neîntreruptă provine tocmai din măsurile de prevedere tot mai sofisticate pe care şi le lua. Confuziile pe care le provoca legat de identitatea sa fizică, de locul unde se afla şi prin ruperea oricăror relaţii cu cei din jur îl fac neputincios pe scrib să consemneze drept real ceea ce n-a fost decât posibil... După ce cardinalul Riario şi-a terminat misiunea la Salamanca, a îndeplinit aceeaşi funcţie — o vreme şi simultan — la Osma (tot în Spania), înainte de a reveni, de asemenea în calitate de administrator apostolic, în Italia, la Arezzo. Este de crezut că Recuperatorul l-ar fi urmat în periplul iberic şi după 3 august 1492, dată importantă: atunci a plecat Cristofor Columb în celebra-i călătorie.
Dată importantă, pentru că fix atunci a expirat şi termenul dat de regii catolici Isabela de Castilia („Servitoarea Domnului") şi Ferdinand al II-lea de Aragon evreilor de a se creştina ori de a părăsi Spania. Cei ce nu s-ar fi supus riscau pedeapsa cu moartea[298]. Măsura venea

298 Ameninţare formal valabilă până în... 1968, când cortesurile au ridicat această sancţiune.

în
urma cuceririi Granadei şi, cu acest prilej, a creştinării totale a ţării
prin alungarea arabilor şi a evreilor. Se mai discută dacă plecarea lui
Columb la exact acea dată a fost o coincidenţă sau dacă el a luat pe
caravelele sale şi ultimii evrei care au plecat la timp. Printre aceştia, şi
pe Ţipor. Numai că Ţipor, având familia sa la Fiirth, în Bavaria, nu
departe de Nurnberg, a plecat pe mare, a revenit cu o barcă în Franţa
(n-a fost singur în acea aventură) şi a rămas pe continent. Ba s-a întors
chiar şi în Spania, ştiindu-se apărat de cardinalul Riario şi de Recupe-
rator. (în cea de a patra călătorie a lui Columb, în 1502, va pleca din
nou cu acesta, atunci însoţit şi de Yoris. Scribul nu ştie ce s-a ales din
ei mai departe.) în 1492, Al Şaptezeci şi optulea a reuşit să mai recu-
pereze din datoriile către evrei — lucru care, văzut prin prisma situaţiei
de atunci, pare de-a dreptul neverosimil. Dar măcar faptul acesta este
dovedit de bunurile care au intrat în colecţiile lui Riario şi cele care au

plecat spre Palatul Bosci. (Datornicii n-aveau de cele mai multe ori lichidităţi, ci se despăgubeau prin piese luate sub diferite forme de la mauri ori de la evrei. La rândul lor, evreii cărora le-a recâştigat creanţele, primeau de la Al Şaptezeci şi optulea obiectele recuperate preschimbate iar în bani. Procedura era satisfăcătoare pentru ambele părţi: evreii puteau să ia cu ei banii, obiectele fiind mult mai greu şi mai nesigur de transportat în bejenie, iar cardinalul Riario şi Recuperatorul obţineau la preţuri modice — totuşi nu foarte subevaluate — obiectele la care râvneau.) Scribul aminteşte aceasta deoarece expulzarea evreilor a constituit un caz special, însă mai mult ca sigur că şi spaniolii înşişi au beneficiat de aceleaşi servicii din partea organizaţiei sale, aşa cum s-a întâmplat şi în Franţa, Italia, chiar şi în câteva cazuri din Ţările de Jos şi din Anglia. Precum, desigur, şi din statele de limbă germanică. (Acolo se afla fieful lui Ţipor, iar drumurile sale în Spania erau doar pentru a primi instrucţiuni şi pentru a-i raporta şefului diferitele oportunităţi. Yoris, Ia rândul său, opera mai ales în vestul şi nordul continentului. Amândoi aveau puteri mari în organizaţie, dar iniţiativele mari doar Al Şaptezeci şi optulea le putea dispune.)

A venit vremea ca scribul, cu strângere de inimă, să trebuiască să mărturisească şi cele pe care le ştie dintr-un... al doilea carneţel la care a avut acces. Este vorba despre un autodenunţ: scribul a găsit acel manuscris nepreţuit într-un anticariat din Pamplona, în Navarra, de fapt în interiorul unui alt manuscris din acel anticariat. Preţul cerut nu a fost prea mare, ba mai mult, când i l-a plătit proprietarului, acesta nu şi-a ascuns un zâmbet. Probabil că a fost convins că a găsit un fraier dispus să cumpere un fals evident. Pentru că, într-adevăr, volumul (in folio) se vedea de la o poştă că nu este decât o reproducere de duzină, pe deasupra, probabil, o „reproducere" a unui original inexis-tent. Da, dar în interior se găsea, asemenea unui apendice, strecurat printre paginile mari, un carneţel. Când l-a luat în mână, scribul a recu-noscut acel „apendice", fiindcă semăna întru totul cu celălalt carneţel, cel de Ia mănăstirea de pe insulele Lerines, manuscrisul pe care a avut voie să-I studieze doar un sfert de oră în prezenţa unui călugăr postat acolo, ca nu cumva vizitatorul să facă fotografii, să-şi scoată mănuşile sau să subtilizeze vreo pagină. (Vizitatorul care a fost admis ca veche

cunoştinţă, dar, mai ales, pentru că venise înarmat cu recomandări de la forurile cele mai înalte...) Aceste rânduri — care de asemenea nu fac parte din povestirea vieţii Celui de Al Şaptezeci şi optulea — constituie un autodenunţ, fiindcă ceea ce a achiziţionat atunci scribul poate fi socotit, fără nicio exagerare, un bun de patrimoniu care ar fi trebuit semnalat ca atare[299]. Manuscrisul din „apendice" datează de la sfârşitul veacului al XV-lea şi provine neîndoielnic din mâna Recuperatorului. Scribul, mai mult decât fericit, a şters-o cât a putut de repede din acea prăvălie şi chiar din Navarra. La început, a sperat să dea şi de alte acţiuni ale Celui de Al Şaptezeci şi optulea, aşa cum le-a narat el. Şi, într-adevăr, scrisul acela atât încifrat i-a oferit date destule. (Reale? Cine ştie dacă scribul a ajuns la ultimul palier al încifrării?) Însă surpriza cea mai mare a venit atunci când, la fel ca şi în încăperea din mănăstirea de pe insulele Lerines, a simţit că unele pagini sunt mai groase decât celelalte. Atunci, acolo, n-a avut cum să verifice acel lucru. Cu *carneţelul*

---

299 Probabil că negustorul a ştiut şi el de carneţel, fără să-i cunoască însă valoarea, şi că l-a lăsat în manuscrisul cel mare ca pe un fel de bonus pentru muşteriii naivi.

acum proprietate personală în mână, a putut să se convingă de faptul că unele pagini erau lipite între ele şi că altele erau obturate de alte texte suprapuse peste paginile originale. Desfăcând cu imensă grijă lipiturile, cu ajutorul unui excelent restaurator profesionist de manuscrise vechi, a dat de cu totul alte însemnări, unele contrazicându-le în totalitate pe cele luate iniţial în considerare de către scrib. Ceea ce pune sub semnul întrebării multe dintre cele afirmate până acum şi acreditate de acelaşi scrib drept „descoperiri esenţiale". Ce să facă acum bietul scrib? Să arunce Ia coş mare parte din ce a scris până acum? Să reia — pentru a câta oară — întreaga biografie? In fond, deosebirile sunt în legătură cu nume de oameni, localităţi şi date. Spiritul celor povestite până aici n-a fost alterat. Scribul, făcând şi acest al doilea autodenunţ, fiind mereu în criză de timp, păstrează rândurile dedicate Celui de Al Şaptezeci şi optulea cu menţiunea că ele trebuie citite doar în spiritul şi nu în litera lor.

Aşadar, l-am părăsit pe Recuperator undeva în Peninsula Iberică, ştiind că, Ia data plecării lui Cristofor Columb în prima sa călătorie, el se mai afla acolo. Iar dacă e adevărat că Ţipor şi Yoris au plecat cu Columb şi în a patra călătorie a aceluia, atunci Al Şaptezeci şi optulea este de bănuit să mai fi rămas în Spania şi zece ani mai târziu, în 1502[51]. Restul informaţiilor nu aduc nimic esenţial nou, fiind cel mult materiale pentru nesfârşita anecdotică despre personajul nostru. Printre care, desigur, modul cum a rezistat Palatul Bosci în timpul Republicii Florenţa, cetatea fiind trecută sub autoritatea totală a lui Savonarola. Dar despre acea perioadă vom afla mai multe din biografia Celui de Al Şaptezeci şi nouălea. Deocamdată, scribul va nota doar că reşedinţa

[51] Dacă despre participarea directă a Celui de Al Şaptezeci şi optulea în acţiunile sale se ştie prea puţin, fie Yoris, fie Ţipor se afla mai întotdeauna în preajma evenimentului. După plecarea lor cu Columb, imaginaţia oamenilor a început din nou să lucreze. Cum legendele despre ţărmurile bogate din depărtări au fost mereu la mare vogă, lumea era convinsă că Yoris şi Ţipor mai aduceau şi din acele locuri averi uriaşe. De pildă, din anul 734 de după Hristos, atunci când maurii au invadat Peninsula Iberică, s-a păstrat legenda că şase epis-

copi, în frunte cu arhiepiscopul de Porto, împreună cu sute de credincioşi, mulţi foarte avuţi, au părăsit ţărmurile Spaniei pentru a-şi păstra nealterată credinţa în faţa invadatorilor. (Jele şapte corăbii au plecat încărcate până la refuz cu comori, iar întreaga expediţie ar fi acostat undeva în vest, ar fi fondai şapte oraşe, şi-ar fi cultivat crezul şi limba, dar şi-ar fi ars corăbiile, pentru a nu se mai putea întoarce niciodată în patria pângărită. După secole, la prinţul Ilenric al Portugaliei au mai sosit marinari care i-au povestit că o furtună i-ar fi aruncai pe Insula celor Şapte Oraşe, însă n-au adus cu ei dovezi materiale, fiindcă au fugit de acolo în grabă, de teamă că nu li se va mai da voie nici lor să se mai întoarcă. O altă poveste, care s-ar fi petrecut încă şi mai devreme, la mijlocul veacului al Vl-lea, relata despre călătoria abatelui Brandan (Sântul Brandan) în căutarea insulelor Făgăduinţei. Miturile acestea circulau cu putere de certitu-dini, aşa că nu este de mirare că Al Şaptezeci şi optulea — ai extraordinara sa putere — „a adus şi de pe acele meleaguri aur şi pietre scumpe. Le-a adus pen-tru el, dar şi pentru mai marii-lumii — care, altfel, nu i-ar fi îngăduit câte îi îngă-duiau". Acele locuri exotice erau considerate a mai fi vii, spre deosebire de Atlantida, şi la fel de notorii ca şi cele din îndepărtatul Răsărit sau chiar ca şi seifurile de taină mult mai apropiate ale unor tâlhari de uscat ori de mare (cum ar fi fost una dintre insulele Lerines pentru Mâna Albă sau insula Batz — Enez Vaz —, ascunzătoarea comorilor lui Roger Chiorul, fondatorul bogatei familii Bosci.)

familiei acestuia nu a avut de suferit, că doar unii dintre locuitorii ei cei mai imprudenţi au pătimit, atunci când au ieşit în cetate şi că... Domenico Buonvicina, unul dintre cei doi călugări executaţi împreună cu Savonarola, fiind cam de aceeaşi vârstă cu Recuperatorul, ar fi avut necazuri în tinereţe din cauza delaţiunilor acestuia şi ar fi folosit perioada de glorie a Republicii pentru a-şi căuta vechiul duşman, însă că ar fi ajuns pe mâna gâdelui tot datorită unei noi delaţiuni a Recuperatorului. Că Palatul Bosci n-a avut de suferit sub puritanismul excesiv instaurat de călugăr este cu atât mai straniu, cu cât în acel loc se aflau nenumărate colecţii de scrieri şi de obiecte de artă din toate colţurile lumii, multe dintre ele neavând nimic de a face cu dogma creştină. Unele chiar contrazicând-o. Intr-o perioadă când, la un semn al lui Savonarola, erau arse în „focul izbăvitor" aprins în piaţa publică nenumărate „obiecte ale desfrâului", când până şi artişti celebri s-au lăsat convinşi să dea flăcărilor propriile lor creaţii (exemplul des citat fiind cel al maestrului atât de stimat Botticelli, care şi-a distrus tablourile înfăţişând nuduri), nimeni nu a purces să instige populaţia să „purifice" Palatul Sfinxului. „Răutatea infinită a oamenilor de la oraş" s-a oprit şi de data aceea neputincioasă în faţa zidurilor Palatului Bosci.

Timpul apropie şi desparte fapte şi biografii. Să ne amintim că Recuperatorul a primit un acronim foarte asemănător cu cel al lui Savonarola în perioada de glorie a cumplitului călugăr: amândoi au

fost numiţi „Justiţiari ai poporului", deşi mobilurile acţiunilor fiecăruia
dintre ei au fost atât de diferite. Primul a primit acest titlu pentru că
i-a ajutat pe cei înşelaţi şi lipsiţi de speranţă să-şi recapete drepturile,
al doilea a fost perceput multă vreme drept duşmanul luxului şi al plăcerilor celor bogaţi, care în subconştientul colectiv se confundă cu
cei care n-ar fi putut să-şi construiască bunăstarea decât tot prin spolierea celor mulţi. Amândoi au întruchipat nădejdea că oricine, ori-
cât de bogat, atunci când întârzie să-şi facă datoria faţă de semeni, va fi
pedepsit de cineva care, încă în această viaţă, veghează şi încearcă să-l
aducă pe drumul cel bun ori îl pedepseşte pentru greşelile săvârşite.

Lăsând la o parte numeroasele legende, majoritatea mai mult ca
sigur apocrife, scribul se întoarce la primele rânduri cu care a început

descrierea trecerii prin lume a Celui de Al Şaptezeci şi optulea, la tapiseria ce a atârnat pe vremuri la capătul monumentalei scări principale din holul mare al Palatului Bosci: odată cu studierea amănunţită a acelei lucrări atât de originale şi pe lângă care, ca de atâtea ori în viaţă, se trece atât de neglijent, şi adăugând cele aflate din carneţelele Recuperatorului, evenimentele i se par că încep să se lege.

Am constatat că epica încastrată în desenul tapiseriei îşi dezvăluie acţiunea doar celor ce au răbdarea de a o privi din mai multe unghiuri, celor ce-şi iau răgazul s-o privească atent, dar şi având destule cunoştinţe despre istoria Celui de Al Şaptezeci şi optulea. Prima problemă pe care şi-a pus-o scribul a fost dacă tapiseria oferă un mesaj evident sau dacă această supoziţie nu este decât rezultatul ideilor preconcepute ale scribului şi ale logicii sale atât de simpliste. Până ce bunul cititor este rugat să răspundă el la această întrebare, scribul încearcă să provoace cusătura să-şi pună personajele în mişcare şi să-i povestească cele întâmplate, servindu-i varianta pe care o merită. Pentru început, scribul a încercat să identifice fiara hăituită, bestia cu şase picioare, cu corpul acoperit cu solzi, cu o coadă bifurcată, pe care şi-o ţine semeţ în

sus şi cu care tocmai a plesnit un câine ce se rostogoleşte scheunând în
iarbă, să afle de ce capul îi este mai degrabă rotund, iar nasul şi gura
par aproape omeneşti. Simbolul cel mai evident i s-a părut coroana
sclipitoare purtată de animal. Verificând acel însemn şi comparându-1
cu coroana de pe stema Cavalerul Marchiz Umberto aşezată pe fron-
tonul de deasupra intrării principale a Palatului Bosci, a apreciat că
este vorba despre una şi aceeaşi coroană. De unde a tras concluzia că
se referă la urmaşul Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea sau, mai degrabă,
la o întruchipare într-una şi aceeaşi fiinţă a tatălui şi a fiului său. (în
mod logic, urmaşul Cavalerului Marchiz a moştenit titlul nobiliar, dar,
extrapolând simbolul, se poate presupune că şi-a însuşit şi personali-
tatea aceluia.) Mergând mai departe pe acelaşi fir, scribul a bănuit că
a descoperit în cele trei perechi de picioare forţa extraordinară a fiarei,
capacitatea ei de a se deplasa foarte repede oriunde şi pe orice teren
din lume. Corpul acoperit cu solzi l-a trimis la cămaşa de zale de care,
de la un moment dat, Recuperatorul nu s-a despărţit niciodată. Iar
coada ridicată semeţ şi folosită ca armă trebuia să însemne alaiul său

de angajaţi (deveniţi parte a trupului său), instrumentul cu care îşi anihila victimele. Ba mai mult, imaginaţia i-a şoptit că o parte a cozii ar fi fost Ţipor, iar cealaltă Yoris. înarmat cu aceste idei, scribul a revenit la muzeu şi, fără a mai cere favoruri speciale, a încercat să-şi confirme teoria, chiar dacă a trebuit să privească printre corpurile grăbite, mereu în mişcare, ce se perindau prin faţa exponatului. Tapiseria nu s-a lăsat uşor convinsă să iasă din imobilitate, iar când, în sfârşit, a început să-şi dezvăluie mişcările, scribul a trebuit să admită că nu a realizat decât *o primă „citire a textului".* Da, coroana de pe creştetul animalului era într-adevăr însemnul nobiliar pe care şi l-a procurat Umberto. Solzii ce-i acopereau trupul îşi schimbau formele şi culorile, în funcţie de mersul luptei, de multe ori, asemenea unui cameleon, adaptându-se la mediul înconjurător, fiara pur şi simplu dispărând de pe ţesătură ori devenind mai mică ori mai mare şi adoptând o cu totul altă înfăţişare, spre deruta atacatorilor. în cazul în care unul dintre hăitaşi, vânător sau animal, nu se grăbea să-l caute altundeva, ci întârzia, odihnindu-se, era lovit ca din senin de coada bestiei. Până la urmă, această situaţie a schimbat din nou înţelegerea scribului: fiara nu ataca, ci se apăra,

şi,
folosindu-se de neglijenţele celor ce o ameninţau mereu, mai
scăpa, pe
rând, de câte unul dintre adversarii ei. în clipele acelea, e
adevărat, nu
ezita să-l înfulece pe cel doborât şi astfel mai acumula forţe
pentru
inevitabilul următor atac, ce nu întârzia să vină. Pe locul unde s-a
aflat
victima rămânea de fiecare dată o pată puternic colorată („Cine
râde
mai la urmă..."?), iar atacatorii se grăbeau să revină acolo. Doar
că,
între timp, folosindu-se de cele trei perechi de picioare, bestia
apărea
în cu totul alt loc al ţesăturii. Dacă animalul central de pe pânză l-
a
întruchipat şi pe Al Şaptezeci şi şaptelea, atunci încăpăţânata
dorinţă
de a se impune era reflectată de tenacitatea animalului, însă dacă
era
vorba despre Al Şaptezeci şi optulea, atunci nu mai avem acelaşi
agre-
sor fără scrupule înfăţişat până acum de către scrib, ci o fiinţă
mereu
hăituită, găsindu-şi salvarea în veşnicele-i schimbări ale
înfăţişării, hrana
(supravieţuirea) în victimele dovedite în luptă şi strategia în a-i
sur-
prinde de fiecare dată pe cei ce — prea leneşi ori prea siguri de ei
—
întârziau să-şi ia la timp poziţiile eficiente de protecţie. Aşadar,
ple-
când de la muzeu, pentru scrib, Al Şaptezeci şi optulea nu mai era
un

animal mereu la pândă, aşteptând momentul prielnic de a-şi înşfăca prada, ci o fiară ea însăşi hăituită fără de încetare. Ceea ce l-a făcut pe scrib să aibă un alt sentiment faţă de fiul Cavalerului Marchiz Umberto, un sentiment de compasiune, cum a avut şi faţă de bunicul personajului, Nătăfleţul.

Aceasta a fost starea scribului în camera de hotel, unde a încercat să-şi adune gândurile.

Insă ceva i-a spus că nici noua piesă „cicită" nu se potrivea întocmai în lăcaşul ei din marele puzzle. Păi, da: nici măcar n-a apucat să descifreze cât de cât scrierile brăzdând desenul şi, în afară de asta, concentrându-se doar pe personajul principal al tapiseriei, a dat prea puţină importanţă celorlalţi participanţi la acţiune. După ce a reuşit să urmărească acea secvenţă a poveştii, i-a devenit evident că avea de a face cu reproducerea unei acţiuni în desfăşurare, reluată ori de câte ori un privitor cât de cât avizat încerca s-o surprindă. Un privitor cât de cât avizat...

Aşa că, deşi îşi rezervase deja un bilet de avion, scribul a zăbovit şi a doua zi în aceeaşi încăpere de trecere din marele muzeu. Fiindcă pentru ceea ce şi-a propus de data asta n-avea nevoie de un unghi prea

larg, s-a postat chiar în faţa tapiseriei încercând să citească scrisul nu
numai atât de codat, dar şi înşirat în diferite direcţii şi pornind de te
miri unde: dintr-o frunză, din nările unui vânător ori chiar de sub
ramă. Numai că, fără a-şi mişca punctul de observaţie, lucrarea nu voia
să-i spună chiar nimic. Fixându-se pe un anumit şir al literelor, scribul
a citit un text în latină de la stânga la dreapta, l-a citit şi de la dreapta
la stânga. Avea sens din ambele părţi, adică din ambele părţi conţinea
cuvinte uzuale, însă fără nicio coerenţă între ele. (Citind dintr-o parte
se puteau descifra anumite litere, însă ele se retrăgeau în frunza din
care s-au deconspirat, atunci când scribul a abordat şirul din celălalt
sens.) De la o depărtare mai mare, nu trecerea necontenită a grupurilor
de turişti era atât de deranjantă, ci faptul că, de la mai mult de o jumă-
tate de metru, privirea scribului se rătăcea prin desenul ţesăturii,
nereuşind să mai depisteze literele de fondul desenului. în sala aceea
nu era niciun aviz că fotografiatul ar fi interzis, aşa că scribul a luat

numeroase clişee. (Un paznic indiferent nici nu-1 luă în seamă. Atunci de ce i-o fi păstrat aparatul de fotografiat celălalt paznic, cel care a ştiut de Palatul Bosci şi care, ulterior, parcă a dispărut în pământ?) Brusc, scribului i-a venit ideea să focalizeze obiectivul din diferite unghiuri. Astfel a putut citi de la distanţă, de parcă ar fi avut la îndemână o lupă puternică. A folosit acest procedeu până la ora închiderii muzeului şi, ajuns la hotel, s-a grăbit să studieze fotografiile. însă ele nu-i spuneau nimic şi de oriunde le-ar fi privit, chiar mărite, nu au acceptat să mişte imaginile reproduse, lăsând privirii doar una şi aceeaşi privelişte. Scrisul se putea citi, dar nici scribul şi nici specialiştii pe care i-a rugat ulterior să-l ajute n-au reuşit să ajungă la o traducere unitară a acelor propoziţii.

Scribul a mai rămas o săptămână întreagă în acel hotel. La un moment dat, persistenţa prezenţei sale a devenit suspectă, dar, legiti-mându-se şi rugând să fie verificat prin adjunctul custodelui, ulterior nu l-a mai deranjat nimeni. în tot acel răstimp, n-a reuşit să constate decât că:

- scrisul se modifică doar privit de la o distanţă suficientă prin aparatul de fotografiat. Nicio cameră de luat vederi nu a fost capabilă de mai mult.

- urmărind acel scris în diferite momente, el nu era niciodată acelaşi. Acest lucru da, acest lucru îl dovedeau şi clişeele recoltate. (Camera video nu sesiza diferenţe şi reproducea doar o imagine statică, asemenea aparatului de fotografiat.)

- de fiecare dată, după ce reuşea să citească o propoziţie, scribul o găsea logică. De revenea la acelaşi şir, ceva mai târziu, îi descifra alt sens. în clipa aceea noul înţeles i se părea logic. Aşa că a început să noteze diferitele descifrări. La rece, acestea nu mai păreau decât nişte sentinţe generale — poate adevărate, poate profunde, dar total generale. (Pe lângă citate din Platon, Aristotel, Dante ori autori contemporani Celui de Al Şaptezeci şi optulea — dar chiar şi mai târzii! —, ori din texte necunoscute scribului, doar una dintre afirmaţii a reţinut-o: „Fiecare om care întârzie are în spate pe cineva care este mereu punctual."

Examinând celelalte personaje de pe tapiserie[300], scribul crede că i-a recunoscut pe unii dintre cei pomeniţi pe parcursul descrierii atât de stângace a vieţii Celui de Al Şaptezeci şi optulea. Era de ajuns să caute pe ţesătură urmele balelor animalului şi deprinzând modul cum trebuie să fie privit locul, să poată obţine printr-un adevărat *undo* cine a fost imprudent, cine a întârziat, precum şi scenele capturării şi devorării.

Timp de o săptămână încheiată, scribul a stat toată ziua în muzeu, iar nopţile şi-a studiat notiţele, fotografiile şi filmele. Au fost destule câteva zile pentru ca să iasă din viaţa sa şi să se simtă făcând el însuşi parte din povestea de pe tapiseria care a atârnat în veacul al cinci-sprezecelea în Palatul Bosci din Florenţa. A ajuns până să se

300 Iar ca tabloul să fie complet, expertizele de laborator au indicat încă un lucru straniu: tapiseria a fost realizată în două etape, iar figurile unor personaje au fost realizate intenţionat mai târziu. Pentru că, iniţial, ar fi fost imprudent ca acei oameni să se poată recunoaşte? Nici în privinţa aceasta, scribul n-are altă explicaţie decât tot una provenind din atât de îndoielnicele „argumente ale bunului-simţ". Până şi la figura centrală s-ar fi intervenit, pretindeau aceleaşi analize de laborator, faţa aceea rotundă, atât de nepotrivită unui animal ca acela, ar fi conţinut tenta unei caricaturi târzii.

teamă şi el de respiraţia grea a fiarei şi să se ferească de atacurile ei. Până ce, într-o seară, părându-i-se că a descoperit un personaj nou chiar în spatele bestiei, tocmai când i s-a terminat filmul din bătrâna sa cameră şi voind să-l schimbe rapid, apropiindu-se ora închiderii muzeului, rămânând preocupat de manevra asupra aparatului, atunci când nu ar fi trebuit să întârzie, simţi o lovitură puternică şi căzu, pierzându-şi cunoştinţa. La spital, s-a constatat că a alunecat şi s-a lovit de o treaptă, fracturându-şi mâna dreaptă şi mai multe coaste.

Scribul nu-şi aminteşte acel moment. Filmul lui s-a oprit atunci când a văzut un vânător mai şiret decât ceilalţi, ieşind de după un copac şi lovind cu o lance de la distanţă mică exact între solzii fiarei. Aceasta, preocupată să-l izbească printr-o mişcare fulgerătoare pe scrib, a întârziat şi ea în mod imprudent. Scribul nu-şi mai aminteşte decât imaginea aceea şi tapiseria decolorându-se încet, în vreme ce un foc strălucitor mistuia cetatea din depărtare şi se întindea peste desen. Dar

poate că a avut acea impresie doar pentru că ochii i s-au înceţoşat, pe măsură ce şi-a pierdut cunoştinţa.

AI Şaptezeci şi optulea a murit în anul 1504, anul în care pe cer s-a aprins o stea care a transformat zările într-un foc ce a ţinut trei săptămâni. (Fenomenul ceresc a rămas înscris în anale.) Recuperatorul se afla într-un han din Spania, undeva la marginea unui oraş, unde a rămas datorită unei femei. Recuperatorul avea 44 de ani, vârsta la care a ieşit, după multă vreme, din scenariile sale erotice imaginative pentru a şi le satisface iarăşi cu o femeie. Care I-a cucerit. într-aşa o măsură încât, uitând pentru o singură clipă de „răutatea oamenilor de la oraş", a zăbovit cu ea într-o încăpere doar încuiată, dar cu fereastra neprotejată de vreun grilaj.

Despre moartea sa au circulat mai multe zvonuri, însă majoritatea oamenilor nu au crezut că „justiţiarul poporului" ar fi fost cu adevărat ucis, mai ales că şi mai târziu s-au mai găsit cadavre având alături bileţelul cu „Cine râde mai la urmă...". Sau poate că numai s-a mai zvonit că s-ar fi găsit asemenea dovezi ale noilor sale fapte justiţiare.

Imaginea i s-a pierdut treptat, odată cu dispariţia Palatului Bosci,

care
a ars odată cu acel foc care a durat pe cer trei săptămâni.

Atât s-a priceput scribul să afle despre viaţa Recuperatorului, omul
considerat de mulţi drept cavalerul neînfricat al dreptăţii şi, în acelaşi
timp, omul care n-a putut trece niciodată peste un incident din copilărie, când a fost umilit şi bătut groaznic în plină stradă, omul care a reprezentat a şaptezeci şi opta za a lungului şir.

Dacă nu este aşa, scribul îşi cere scuze şi-1 roagă pe bunul cititor să
facă el corecturile necesare, fără să uite însă vorbele bătrânului Sfinx al
Florenţei: „Toate monedele au câte două feţe."

AL ŞAPTEZECI SI NOUĂLEA
9 7

— Quasimodo-Erostrat —

(1482-1504)

. . ..-"-"""i
un

Fiecare om care nu vrea decât linişte este mereu punctual, dar are întotdeauna în spate pe cineva care întârzie

AL ŞAPTEZECI ŞI OPTULEA, RECUPERATORUL, un om nu prea punctual nici în cuvânt, nici în faptă, n-a suportat nicio întârziere din partea nimănui. Căsătorit foarte devreme pentru a scăpa de datoria de a oferi o continuare arborelui genealogic, n-a mai avut răbdare cu prima sa nevastă, aşa că aceasta a murit foarte tânără. Pentru a nu se trezi şi în faţa altor asemenea surprize, proaspătul văduv a încercat să-şi îndeplinească neîntârziat misiunea de za a lungului lanţ, aşa că şi-a vărsat sămânţa în mai multe recipiente. Prima femeie care a rămas neîndoielnic gravidă a devenit şi cea de a doua sa soţie. Şi iarăşi i-a fost pusă la încercare răbdarea Celui de Al Şaptezeci şi optulea: cea de a doua nevastă i-a născut o fată. Noroc doar că bărbatul s-a asigurat din timp observând neamurile soţiei pe care şi-a luat-o: femei puter-

nice, sănătoase şi bune de prăsilă. Peste nici un an, nevasta a dat naştere unui al doilea copil: spre disperarea tatălui, tot fetiţă. Dar,
iată, la a treia încercare, s-a născut şi un băiat, asta cu toate că se
spune că dacă un cuplu are parte de două fete consecutive, e puţin
probabil să mai apară şi un băiat. Al Şaptezeci şi optulea a avut noroc… „Odată cu venirea în Palatul Bosci a noii soţii şi, apoi, odată
cu sosirea pe lume a celor trei copii — două fete şi, Slavă Domnului,
în sfârşit şi un băiat —, preparativele Celui de Al Şaptezeci şi optulea

s-au terminat[301]. Acum putea să se concentreze doar asupra proiectelor sale", scrie în relatarea despre Recuperatorul ajuns, pe vremea aceea, să numere 22 de ani: un bărbat care de la această vârstă a devenit şeful uneia dintre cele mai bogate familii din Toscana şi din Italia toată, deja de acum respectabil tată a trei copii, om ce şi-a fixat încă de mic coordonatele viitorului. Al şaptezeci şi optulea a fost un bărbat hotărât, atât de hotărât, încât nimănui nici măcar nu-i trecea prin cap să i se opună. După ce, cum se spune, şi-a făcut ordine în ogradă, grija sa asupra copiilor s-a redus doar la asigurarea resurselor financiare.

301 Scribul simte iarăşi nevoia să facă o mărturisire, un fapt pe care îl păstrează de mai multă vreme doar pentru el: atât numele real al noilor stăpâni ai Palatului Bosci, cât şi denumirea istorică a clanului Bosci coincid cu numele unor politicieni cunoscuţi de la începutul secolului XXI. Pentru a nu provoca legături nepotrivite, chiar dacă inconştiente, între personajele care au trăit în urmă cu o jumătate de mileniu şi trăsăturile notorii ale demnitarilor din vremea scribului, cu care primii nu se înrudesc decât prin suprapunerea întâmplătoare a numelui, scribul îi va spune Celui de Al Şaptezeci şi nouălea „Quasimodo", după cum i-a fost porecla, şi „Erostrat", întrucât crede că fiul Recuperatorului are mult mai multe similitudini cu acela decât cu cei cu care doar poartă întâmplător acelaşi nume.

Ceea
ce, pentru acele vremuri atât de tulburi, n-a fost deloc puţin, iar dacă
vorbim despre „resurse financiare" în legătură cu Palatul Bosci, acestea
au fost invidiate de toată lumea: în niciun moment, nu s-a simţit acolo
nici cea mai mică nevoie de măsuri de austeritate, veniturile venind tot
timpul constant şi în cantităţi apreciabile. Şi nici de zgârcenie faţă de
ai săi, Recuperatorul nu putea fi acuzat.

Ca de atâtea ori, istoria s-a repetat: Al Şaptezeci şi optulea, la fel ca
şi tatăl său, a crescut în belşug, însă, deşi înconjurat de o armată de
rude şi de clienţi ce, giugiulindu-1, căutau să-şi justifice prezenţa în
acea oază de bunăstare, nu s-a bucurat de prea multă afecţiune reală.
După ce i-a făcut bărbatului ei şi cel de al treilea copil, mama s-a pomenit total neglijată, soţul, acum preocupat doar de planurile sale, a încetat s-o mai viziteze nopţile, după ce cu doar puţină vreme înainte o
frecventase cu atâta fervoare. Deşi n-a fost torturată şi umilită ca şi
soacra ei, tânăra femeie a suportat şi ea cu dificultate schimbarea atât

de abruptă a bărbatului şi a simţit toată viaţa un puternic resentiment faţă de băiatul care a îndepărtat-o atât de brutal dintr-un furtunos mariaj de neuitat. Aşa că Al Şaptezeci şi nouălea a fost îngrijit mai mult de doică şi de cele două surori ale mamei sale. Numai că şi acest lucru avea să se termine, atunci când cea mai mică dintre ele se va mărita cu una dintre rudele stăpânului, un tânăr aflat şi el de două generaţii în Palatul Bosci, unde ai săi au găsit un azil călduţ de supravieţuire. Apoi, sora mai mare a mamei, disperată că va rămâne fată bătrână, s-a retras la mănăstire. (De unde s-a întors în haine monahale, ajutând la slujbele din capela din incinta palatului, o capelă reconstruită şi devenită adevărată biserică pentru toţi cei ce trăiau în interiorul acelor ziduri.) Aşa că băiatul, la doar trei ani, a rămas din nou în grija tuturor celor din jur şi, totodată, în grija nimănui.

După ce l-au părăsit şi cele două mătuşi, lângă băiat a mai rămas doar doica, care „răspundea" de el, fiindcă celelalte nenumărate persoane ce se învârteau în jurul lui nu aveau practic nicio responsabilitate. La trei ani, copilul era dezvoltat fizic peste medie, dar încă nu

vorbea. Spre deliciul celor două surori ceva mai mari, ce-1 tratau ca pe
păpuşile lor. Insă băiatul n-a vorbit nici la cinci ani. Ceea ce i-a făcut
pe apropiaţi să-l socotească debil mintal. Până la şapte ani, fratele mai
mic n-a fost tratat de toţi ai casei decât drept jucăria preferată a suro-
rilor sale — care-1 ţineau alături de ele şi se certau crâncen pentru dân-
sul. Poate doar doica îl mai trata ca pe o fiinţă cu potenţial uman, cei-
lalţi adulţi înconjurându-1 cu o milă nedisimulată, în vreme ce mama
era convinsă că retardul de dezvoltare psihică al copilului nu era decât
răsplata binemeritată pentru că Al Şaptezeci şi nouălea i-a furat tan-
dreţea soţului ei. „Dumnezeu le vede pe toate şi îi răsplăteşte pe păcă-
toşi după cum merită fiecare" era tot ce spunea atunci când îşi vedea
odrasla, iar o mină satisfăcută îi acompania cuvintele. Tatăl s-a conso-
lat şi el: nimeni n-ar fi putut zice că nu şi-a făcut datoria, iar şirul
n-are decât să se perpetueze prin cele două fete, mai ales că se ştia că
a mai fost cel puţin un caz — e drept că în urmă cu mulţi, foarte mulţi
ani — când tot o femeie a dus mai departe succesiunea familiei. Din

investigaţiile sale, una dintre femeile dintre portretele atârnate în marele hol ar fi fost acea continuatoare[302].

Toată lumea s-a obişnuit cu gândul că Al Şaptezeci şi nouălea va rămâne un fel de animal de casă privilegiat, când, brusc, pe la şapte ani, copilul a început să vorbească. Apropiaţii săi n-au trebuit să se mire prea mult: băiatul vorbea, însă nu spunea ceea ce te-ai fi aşteptat de la el. Chiar dacă nu mai era o jucărie mută, tot o jucărie stricată părea a fi rămas.

Astfel, încât nici măcar nu s-a mai pus problema să fie trimis la o şcoală, mai ales că nu i se întrevedea niciun viitor concret. Pentru că doica a observat la copil o oarecare îndemânare manuală, l-au dus la atelierul unui pictor, numai că acela, cu tot regretul, nu i-a descoperit nicio urmă de talent[303]. Atunci, l-au dat în grija sculptorului

302 Recuperatorul făcea referire la A Şaizeci şi opta, Miriam. Cine să-şi mai aducă aminte şi de Cea de A Cinzeci şi una, Eva, cea pierdută la fel de adânc în timp şi în legendă ca şi tiza ei mistică. (Faţă dc Miriam, Recuperatorul se afla despărţit de zece generaţii, faţă de Eva de douăzeci şi şapte. In memoria umană, diferenţe ca acestea abia dacă mai pot fi percepute.)

303 Scribul n-a putut identifica la care dintre maeştrii timpului, dar probabil că la unul aflat în mare vogă: moştenitorul Palatului Bosci nu putea fi dat

Bertoldo di Giovanni, unde învăţase şi noua vedetă, Michelangelo Buonarroti. Dar nici acolo copilul n-a rămas mai mult de o săptămână. Maestrul n-avea nici timp şi nici chef să stea toată ziua şi să-i răspundă la nesfârşitele-i întrebări, oricât de împărăteşte ar fi fost plătit pentru aceasta, iar, la rândul său, băiatul nu l-a putut suferi pe Bertoldo di Giovanni şi pentru că, apropiindu-şi faţa de a celui de la care aştepta răspunsurile, simţea mereu un miros greu venind din gura aceluia[304]. Cu Al Şaptezeci şi nouălea toţi cei ce-1 cunoşteau erau tot mai încredinţaţi că nu se va putea face nimic. Revenit acasă, băiatul a continuat să fie îngrijit de

---

în grija oricui, iar pictorul în cauză trebuie că a fost suficient de bogat şi de celebru pentru a putea refuza un asemenea elev.

304 De altfel, multe dintre antipatiile făţişe ale fiului Recuperatorului de acolo proveneau: din contactele strânse cu interlocutorii săi nu-i accepta pe cei cărora le mirosea răsuflarea.

doică, răsfăţat ostentativ de celelalte rude şi obiect de joacă pentru surorile sale, în vreme ce tatăl a dispus ca fiul să nu-i mai fie scos în cetate, pentru a nu face de râs familia. Lunile treceau, iar copilul se adâncea tot mai mult pe un făgaş menit să-l menţină într-o stare de animal de casă. Băiatul va creşte, îşi spuneau apropiaţii, va vegeta prin palat — bine că măcar s-a învăţat să nu mai facă ziua pe el (noaptea, în schimb, trebuia schimbat de mai multe ori) —, va trăi cât va trăi şi se va stinge de parcă nici n-ar fi existat vreodată. Iar perpetuarea familiei va trebui să rămână în seama fetelor. Aşa că acestea au câştigat tot mai mult un statut mai înalt, pe măsură ce fratele lor se prăbuşea mai adânc în nădejdile alor săi.

Doar că nici situaţia aceasta nu s-a prelungit prea multă vreme. Pe cât de târziu a început AI Şaptezeci şi nouălea să grăiască, pe atât de mult a turuit mai târziu, chiar dacă a continuat să se exprime greu şi cu numeroase tulburări de vorbire. Pe lângă torentul nesfârşit de cuvinte care i se revărsau fără încetare din gură, fapt ce n-avea cum să nu te obosească de te aflai în preajmă, trebuia să depui eforturi şi pentru a înţelege sensul acelor exprimări atât de deficitare. Şi, pentru ca

tortul să fie complet, copilul, până nu de mult atât de drăguţ, a devenit absolut dezagreabil de când se străduia să spună ceva, discursul schimonosindu-1, iar gura împroşcând alături de sunete şi multă salivă. încetul cu încetul, crescând, şi surorile sale au început să nu mai simtă nevoia de a-1 avea mereu alături, la fel cum nici celelalte persoane din casă nu se mai înghesuiau să-l mai caute. Păpuşa drăgălaşă, transformată într-o jucărie stricată, nu mai trebuia nimănui.

Iar dacă aveai răbdare să-l asculţi şi dacă te mai şi străduiai să-i înţelegi spusele, insatisfacţia îţi creştea şi mai mult: copilul vedea mereu ceea ce era mai puţin plăcut în jurul său şi, fără să dorească neapărat să te jignească, punea întrebări pe care nu doreai să le auzi, darămite să le şi răspunzi... De la ceea ce din gura altuia nu putea fi interpretat decât drept jigniri directe („De ce ai nasul atât de mare?", „De ce ai petele acelea urâte pe obraz?") şi până la constatări neplăcute („Sylvia nu vine aici decât să mănânce din prăjiturile mele" ori „De ce a spus ieri Cornelius că s-a jucat cu mine, când el n-a făcut decât s-o înghesuie pe Beatrice după draperie?"), era imposibil să-l faci

să tacă şi nici înţelegeri secrete nu puteai lega cu el. („De ce mi-ai zis să spun că eu am spart paharul?" venea când te aşteptai mai puţin, de parcă băiatul ar fi aşteptat cel mai puţin nimerit prilej pentru a-şi astâmpăra curiozitatea.)

In general, vorbirea i se reducea la interogaţii. Şi cum majoritatea acestora erau ignorate de cei din jur, el îşi repeta întrebările tot mai tare şi tot mai agresiv, dând din mâini şi împroşcând cu salivă, până ce primea un răspuns. După care, imediat, urma o nouă interogaţie. „Copilul acesta ar fi în stare să scoată din minţi şi un înger", a trebuit să recunoască şi buna doică, singura fiinţă care părea să ţină cu adevărat la el.

De obicei, copiii pun întrebări nu neapărat pentru a le afla răspunsul, ci pentru a atrage atenţia asupra persoanei lor: ei nu pot permite să uite cineva că ei sunt buricul pământului şi centrul universului. Insă Al Şaptezeci şi nouălea chiar părea interesat de ceea ce i se spunea, dovadă că următoarea interogaţie venea în strânsă legătură cu ceea ce tocmai i s-a spus. Cum perioada întrebărilor apare, de regulă, mult mai devreme, şi acest comportament reuşea să enerveze, întrucât ieşea din obişnuit. Fiindcă întrebările curgeau în şuvoaie nesfârşite, acompaniate de manifestările acelea agresive în lipsa răspunsurilor, nimeni nu

mai reuşea să stea mai mult de câteva clipe în preajma sa, aşa că oamenii din Palatul Bosci nici nu apucau să urmărească coerenţa imperativelor sale cereri de a primi un răspuns[305].

Dacă nu-1 mai suporta nimeni, cine s-a ocupat totuşi de el? Să nu uităm că, în timpul acela, fiul Recuperatorului abia împlinea zece ani — foarte mult pentru un asemenea comportament, foarte puţin pentru a-1 lăsa singur, mai ales că avea apucături atât de ciudate. Şi să nu uităm că, deşi aproape „inutilizabil", Al Şaptezeci şi nouălea reprezenta „un obiect important în inventarul casei": valid sau nu, el era socotit, până la o altă decizie, moştenitorul de drept al puternicei familii. Stăpânul n-ar fi iertat niciodată ca băiatul să păţească o nenorocire din vina

305 Majoritatea copiilor mici se mulţumesc cu orice fel de răspuns — pentru ei acesta era semnul că li s-a oferit cuvenita atenţie —, în schimb, Al Şaptezeci şi nouălea analiza ceea ce i se spunea.

numeroaselor rude şi servitori. Cu toate acestea, singura răspunzătoare *de farto* era doica. Care a născocit o stratagemă, prefăcându-se surdă. (Ori poate că a asurzit cu adevărat.) Lipsa auzului o scutea să-i răspundă fără întrerupere copilului la întrebările-i nesfârşite. Ceea ce l-a făcut şi pe acesta să-şi schimbe atitudinea: dacă până atunci se mulţumea să-i terorizeze pe cei ce-i veneau în preajmă, treptat a început să-şi caute convivi prin tot palatul. Cei pe care-i prindea găseau tot felul de pretexte să fugă de el, însă nici nu îndrăzneau să-l alunge în mod direct, nimeni neputând uita cine era pruncul acela nesuferit, devenit spaima întregii comunităţi din interiorul zidurilor Palatului Bosci.

Astfel au trecut mai multe luni, o perioadă lungă dacă ne gândim cât de repede schimbă oamenii o stare cu alta: până nu de mult, copilul acela fusese o păpuşă tăcută pe care toţi domesticii o dezmierdau, încercând să-i intre sub piele şi, brusc, aceiaşi bărbaţi şi aceleaşi femei nu mai ştiau cum să fugă din preajma sa. Erau situaţii când nici măcar nu puteai pur şi simplu să te faci nevăzut: de pildă, când venea în bucătărie, cei de acolo n-aveau cum lăsa mâncările pe foc pentru a se ascunde până la trecerea primejdiei. Insă pericolul cel mai mare îl reprezentau crizele de furie ale copilului: când simţea că este

evitat şi
rămânea singur doar cu doica aflată Ia o distanţă suficientă pentru a-I
proteja în faţa unei oricând posibile primejdii, începea să se răzbune
pe obiecte. Crizele acestea au apărut şi ele la fel de brusc pe cum i-a
apărut şi vorbirea. Şi la fel ca şi în cazul vorbirii, şi ele păreau că vor
să se revanşeze pentru timpul irosit de dinainte. A fost momentul când
Al Şaptezeci şi nouălea a devenit cu adevărat insuportabil şi o primej-
die pentru oricine şi orice se nimerea să-i iasă în cale.

Majordomul însuşi, singurul om care avea voie să vorbească direct
cu stăpânul, i-a raportat Recuperatorului evoluţia neobişnuită a băia-
tului şi a cerut porunci pentru cum să se comporte în continuare lumea
în acest caz. Ceea ce l-a înfuriat pe Al Şaptezeci şi optulea: adică el le
oferă tuturor celor din clădire un trai liniştit, el trebuie să se lupte cu
o lume mai dezlănţuită ca oricând, trecând zi şi noapte prin nenumă-
rate primejdii de moarte — *„primejdii de moarte*"! — doar pentru ca
Palatul Bosci să rămână oaza de siguranţă şi bunăstare într-un veac

bolnav, iar, drept mulţumire, i se spune că armata aceea de bărbaţi şi de femei nu este în stare să aibă grijă de un copil?

Majordomul i-a adus băiatul, şi tată şi fiu s-au întreţinut singuri o jumătate de oră. După care, stăpânul a decretat că de vină sunt cei ce ar trebui să se ocupe de dezvoltarea spirituală a copilului, fiind necesară doar răbdarea pentru a te putea înţelege foarte bine cu el. (Norocul doicii a fost şi de data aceea că nu mai auzea, aşa că a rămas impasibilă la urletele Recuperatorului, care a făcut o excepţie şi a stat personal de vorbă cu ea.)

Stăpânul a plecat din nou, iar micul terorist şi-a continuat isprăvile.

în disperare de cauză, au fost angajaţi doi mentori. Aceştia au fost, se pare, primii care l-au ascultat până la capăt pe AI Şaptezeci şi nouă-lea. Pe cei doi mentori îi chema Ţipor şi Voris[6].

[6] Ne a Ham în anul 1492, anul când amiralul Cristofor Columb a plecat în prima sa călătorie în căutarea unui drum mai scurt spre Indii, luând cu el din Spania şi fugarii înspăimântaţi de legile antievreieşti şi antimaure ale regilor catolici, l'rilej cu care, după cum bunul cititor poate îşi mai aminteşte, au pără-sit pe aceleaşi caravele portul l'alos de la Frontera şi Yoris şi Ţipor, oamenii cei mai de încredere ai Recuperatorului. Scribul înclină să creadă că mentorii aduşi pentru a-1 îmblânzi pe Al Şaptezeci şi nouălea şi locotenenţii

Recuperatorului au fost aceleaşi persoane. Chiar dacă acest Yoris era arab.

în legătură cu originea lui Yoris ar putea fi povestit un roman de sine stătă-tor. Yoris pretindea că, pe vremea califului al-IIakam II, în timpul unei invazii normande, un străbun de-al său ar fi căzut prizonier la Almerîa. Asta s-ar fi întâmplat în primii ani ai mileniului al doilea dc după Hristos. Fiind de origine nobilă, s-a venit cu o răscumpărare pentru acel baron Yoris, dar prizonierul... ar fi refuzat să plece. El s-ar fi stabilit la Cordova şi s-ar fi căsătorit cu o femeie bască. (La fel ca şi al-IIakim II însuşi.) De aici, arborele genealogic al lui Yoris este destul de dovedibil, doar că... tocmai punctul de plecare este discutabil. Trăind vreme de mai multe generalii printre mauri, devenind antreprenor al unor mari construcţii ale califului, strămoşul mentorului Celui de Al Şaptezeci şi nouălea ar fi adoptat şi el religia Profetului, ajungând, mai ales urmaşii săi, la mari demnităţi. Numai că, scotocind printre vechi hârţoage, câtă vreme a lucrat pentru Recuperator în Spania, Yoris a descoperit că străbunul său n-a fost decât un proscris printre normanzi, că ar fi avut o implicare directă în înfrângerea de la Almerîa şi că acela ar fi constituit motivul pentru care a fost atât de repede acceptat de al-IIakim II. Mai mult, personajul nu reprezenta în niciun fel un motiv de laudă, mai ales că a intrat în tot felul de încurcături, iar mai târziu, a

Cei doi au stat tot timpul alături de băiat, schimbându-se între ei la intervale regulate, pentru a putea rezista activ la tirul neîntrerupt al întrebărilor. Primul lucru pe care l-au constatat a fost că Al Şaptezeci şi nouălea i-a acceptat neaşteptat de repede, arătând că pentru el absolut orice interlocutor era la fel de bine-venit, cu condiţia să-i răspundă tot timpul prompt. Mai mult, dacă răspunsurile veneau în mod regulat, următoarele întrebări erau formulate într-o cadenţă mai lejeră. Dacă răspunsurile întârziau, copilul nu se mai concentra asupra sensului întrebării, ci doar repeta mecanic interogaţia. Dacă i se răspundea — spre deosebire de alţi prunci, mulţumiţi doar că li s-a dat atenţie —, el cântărea cele auzite, înainte de a cere o nouă lămurire. Astfel, Yoris şi Ţipor au început să descifreze şi contururile traseului gândurilor pupilului lor. Lucru pe care nu s-a obosit să-l facă nimeni înaintea lor. Băiatul, socotit de toţi ai casei oligofren, avea o logică perfectă în judecăţi, iar răspunsurile pe care le tot pretindea nu se doreau a fi decât confirmările raţionamentelor sale. Raţionamente, e drept, greu de urmărit şi, mai ales, greu de admis. Al Şaptezeci şi nouălea avea o logică

perfectă în judecăţi, dar logica aceea nu era şi logica celorlalţi oameni.

Cei doi mentori l-au scos şi în afara zidurilor Palatului Bosci. Oriunde se afla, preocupat doar de întrebările sale, copilul s-a purtat la fel şi, primind mereu răspunsuri, a etalat rar în faţa cetăţii înspăimântătoarele sale crize de furie. Aşa cum părea că-i este indiferent cu cine se întreţinea, dacă acela nu-i rămânea dator în conversaţie, aşa nici decorul unde-şi exprima gândurile nu i se părea relevant. Parcă nici nu privea în jur pe stradă, el care de luni de zile n-a mai fost lăsat să plece

sfârşit în ştreang. Nu înainte de a turna o mulţime de prunei nelegitimi. Printre care şi stră-strămoşul celui cu care a lucrat Recuperatorul. Mai târziu, colaboratorul Celui de Al Şaptezeci şi optulea a depus mult efort pentru a dovedi că nu se trage din sânge islamic, după ce Spania a fost (re)cucerită de creştini. Cum originile unui copil nelegitim nu prezintă niciun fel de garanţie — nici pro, nici contra —, acel Yoris a trebuit să renunţe a-şi mai chema străbunii în ajutor.

O problemă apare lotuşi: Recuperatorul a fost slujit şi pe mai departe în treburile lui de către vechii săi colaboratori, or, mentorii celui de Al Şaptezeci şi nouălea au avut ordin precis să nu se despartă nicio clipă de pupilul lor. Au fost aceiaşi Yoris şi Ţipor colaboratorii în afaceri cu mentorii? N-au fost aceiaşi?

de acasă, ci păşea cu capul în pământ, ridicându-şi privirea doar către Ţipor — sau după caz, către Yoris —, atunci când aştepta răspunsul-confirmare. Dădea îngrijorătoare semne de enervare numai dacă se nimerea ca însoţitorii săi să fie interpelaţi de câte un străin, întrerupând desfăşurarea euristicii. Sesizând repede pericolul, atunci când Ţipor era la rând să răspundă întrebărilor, Yoris se oprea cu intrusul, iar când Yoris „era de serviciu", doar Ţipor vorbea cu străinul.

Cu toate acestea, plimbările celor trei nu treceau neobservate: pe de o parte, exprimarea tânărului — gălăgioasă, abia inteligibilă, acompaniată cu gesturi smucite, cu grimase şi cu un şuvoi de salivă — reprezenta un spectacol imposibil de ignorat, pe de altă parte, în cauză era însuşi Palatul Bosci, al cărui moştenitor era acest copil, despre care se vorbea atât de mult şi despre care se ştia atât de puţin, la fel ca referitor la orice subiect legat de acel neam neîncadrabil în nicio categorie cunoscută de contemporani. Plimbările celor trei erau monitorizate de toţi curioşii. Şi nu numai. De pildă, printre cei cu care era imposibil să nu se întâlnească zilnic, imediat ce părăseau Palatul Bosci, era şi messer Abazzi, grefierul. Pierde-vară notoriu, messer Abazzi era ziarul

vorbit al Florenţei. Tot ce se întâmpla în cetate era uşor de aflat de la el: chiar şi ecourile stârnite de diferitele evenimente în gândurile personajelor importante ale locului. Dar dacă messer Abazzi îşi juca rolul din pasiune şi din patima bârfelor, în jurul lor se adunau şi priviri mai puţin dezinteresate: pe stradă se afla însuşi moştenitorul bogatei, puternicei şi enigmaticei familii din Palatul Bosci! „Atenţie, mame cu fete de măritat"! păreau să strige multe dintre acele priviri.

In spatele zidurilor palatului ori în afara lor, cei doi învăţători au intrat, treptat, şi ei în joc, făcându-se că nu dau mare importanţă oricui se întâmpla să le iasă în cale, iar, dacă la început au suportat şi ei cu greu presiunea neîntreruptă a întrebărilor nesfârşite, aparent lipsite de orice legătură între ele, precum şi cumplitele explozii de furie ale băiatului, pe măsură ce s-au obişnuit să-l urmărească, au constatat că eticheta de retard mintal ce i-a fost aplicată de cei ce i-au stat până atunci în preajmă se dovedea a fi mai degrabă cauzată de faptul că gândirea sa coerentă era ascunsă sub o exprimare deficitară şi un comportament întârziat. Comportament explicabil, susţineau mentorii, tocmai din

cauza apariţiei târzii a vorbirii. Cu trecerea anilor, mai spuneau ei, handicapul are toate şansele să fie recuperat. (Numai că, odată cu trecerea anilor, nici măcar corpul copilului nu părea să aibă de gând să se maturizeze: Al Şaptezeci şi nouălea a rămas cu o statură scundă şi cu o înfăţişare de copil bătrân.)

Tot mai atenţi la succesiunea întrebărilor băiatului, Ţipor şi Yoris au descoperit că acesta ardea mereu de nerăbdare de a-şi vedea confirmate intuiţiile. Aşa au aflat, de pildă, că era interesat de viaţa gângăniilor, dar, neavând răbdare să le studieze îndeajuns conduita în natură, îşi completa observaţiile sumare cu raţionamente. La fel proceda de fiecare dată: căuta prea puţin răspunsurile pe teren, lăsându-se furat de gândurile care-1 asaltau mai rapid decât simţurile. Urmarea era că se deplasa tot timpul pe fâşia îngustă din *no-man's-land*-ul aflat între trăit şi imaginat. Un tărâm deschis tuturor posibilităţilor însă, totodată, oricând apt de a-ţi suci minţile. întorcându-ne la primul subiect depistat de către mentori din avalanşa de întrebări a copilului, la acele gângănii ce tocmai îl interesau atât de mult, Yoris şi Ţipor au găsit cheia spre sensul unui demers aparent lipsit de orice noimă. Toţi cei ce-1 cunoş-

teau erau convinşi că băiatul, total absorbit de exprimarea întrebărilor sale, nu dă nicio importanţă realităţii din jur. Aşa au considerat şi ei şi, probabil, că aşa şi era, numai că stimulii întâlniţi îi intrau totuşi pe undeva în subconştient şi ieşeau la suprafaţă te miri când. Odată, când doica l-a dus în sala de lectură, un bibliotecar le citea celor adunaţi un fragment din războaiele punice, într-o interpretare după Plutarh. (Sau după Titus Livius?) Când a ajuns la episodul trecerii Alpilor de către elefanţii lui Hannibal, lectorul le-a arătat şi nişte desene ale pahidermelor din *Marele atlas ilustrat al abatelui Bartolomeo,* de fapt o lucrare a unui călător arab din Cadiz. Asta pe vremea când fiul Recuperatorului nu apucase încă să vorbească. (Mai târziu, el n-a mai putut fi ţinut la asemenea lecturi, fiindcă, imediat ce auzea primele cuvinte, îl întrerupea pe bibliotecar cu întrebările-i aparent fără nicio legătură cu tema şi, de nu i se răspundea pe loc, izbucnea în cunoscutele sale crize de furie, ce-i speriau atât de tare pe toţi cei nimeriţi a fi de faţă.) Intr-una dintre primele săptămâni de când se afla în grija celor doi mentori, întrebându-i despre o anumită gânganie, şi-a adus aminte de elefant,

dar şi de cămilele văzute la o sărbătoare la care au participat şi nişte circari ambulanţi.

— De ce este răgacea neagră şi cămila brună? a fost întrebarea introductivă.

— De ce are elefantul nasul atât de mare? a venit cea de a doua.

— De ce are goanga şase picioare, la fel ca şi animalul de pe tapiseria din capul casei scărilor, iar elefantul şi cămila numai patru?

întrebări lipsite de orice semnificaţie, la prima vedere. Şi, mai ales, fără nicio legătură una cu cealaltă. Şi cu cealaltă. Şi cu toate cele care au urmat.

Da, dar au apărut şi alte întrebări referitoare la elefant. Şi alte întrebări referitoare la cămilă. Şi la elefantul cu cocoaşă.

Elefantul cu cocoaşă apare şi în diferite impresii de călătorie ale unor autori care pretindeau că au întâlnit asemenea animale în India. De unde ştia copilul despre acele descrieri? Dar despre alte fiinţe ciudate din ţările de dincolo de multe orizonturi?

Ţipor va povesti, mai târziu, cum s-a terminat această primă discuţie: Al Şaptezeci şi nouălea, după ce a primit, timp de o dupăamiază întreagă, diferite răspunsuri — mai potrivite sau mai puţin potrivite[306] —,

---

306 Cura poţi să răspunzi corect la întrebări ca acelea pomenite mai sus? ('are doică şi care învăţat poate să-i explice unui prunc de ce este apa lichidă şi de

s-a arătat, în sfârşit, mulţumit şi a adormit istovit pe banca pe care
şedeau toţi trei: el, Ţipor şi Yoris. A fost pentru prima oară când a avut
interlocutori până a obosit. Când l-au dus acasă, băiatul a mai bolbo-
rosit o vreme frânturi din cele auzite, dar, deşi îşi manifesta gălăgios
nemulţumirea pentru unele răspunsuri primite cu întârziere şi se
întreba mirat în legătură cu altele, n-a mai pus alte întrebări, rămânând
la dialogul cu sine însuşi. însă a doua zi a luat-o de la capăt, intere-
sându-se de alte amănunte aparent lipsite de legătură cu gângania de
ieri, dar revenind pe nesimţite la ea. UNU I-a dus, trăgând de ei pe

---

ce se scurge ea de pe masă din vasul ciobit? Şi asta nu numai pentru că au mai
trebuit să treacă două veacuri până ce Newton să formuleze legile gravitaţiei.
Adulţii nu ştiu să le răspundă copiilor Ia asemenea întrebări, iar copiii, deveniţi
la rândul lor adulţi, nu vor mai avea astfel de curiozităţi. Ce adult se mai în-
treabă de ce este răgacea neagră şi cămila brună?

casa scărilor, şi le-a arătat tapiseria: animalul cu şase picioare era gângania uriaşă despre care voia să-şi confirme impresiile şi, gesticulând şi improşcându-i cu salivă, i-a forţat pe Ţipor şi pe Yoris să se mişte prin faţa desenului de pe perete pentru a-i vedea anamorfozele. între timp, le cerea să-i răspundă Ia noi şi noi întrebări, însă, de data aceea, nu mai era mulţumit cu ceea ce-i spuneau răbdătorii săi mentori, fiind tot mai furios că nu primeşte *un anumit răspuns,* răspunsul *care să coincidă cu ceea ce vedea el.* (Or, nimeni nu poate avea aceeaşi percepţie în faţa acelei tapiserii, după cum s-a convins scribul, privind-o cu peste o jumătate de mileniu mai târziu în cercetările sale din marele muzeu...) După cum era de aşteptat, totul s-a terminat cu o nouă criză de furie, cu urlete şi cu spargerea unor obiecte întâlnite în cale. (A trebuit să treacă o vreme până să-şi dea seama Yoris şi Ţipor că, de fapt, cu acel prilej, ei au fost cei ce n-au luat examenul...)

Ceea ce au înţeles totuşi cei doi dascăli a fost că în încâlceala din capul copilului exista o tendinţă spre ceva logic, o căutare neobişnuit de dureroasă pentru scoaterea la lumină a ceva doar bănuit, însă bănuit cu putere extremă, asemenea unei prezenţe apropiate rămasă în umbră şi devenind terorizantă atâta vreme cât nu poate fi

percepută în
totalitatea ei. Copilul însuşi, printr-un nou şir de întrebări, le-a
confir-
mat aceasta: într-o altă zi, i-a pus să-i descrie întunericul şi
moartea,
iar din dialogul cu sine însuşi, exprimat cu voce tare în stilu-i
caracte-
ristic, au înţeles că voia să se convingă şi să-i convingă şi pe ei că
întu-
nericul ne sperie pentru că nu ascunde toate ameninţările ci,
chiar
dimpotrivă, le aduce în prim-plan şi pe cele mai greu imaginabile,
iar
moartea ne înfricoşează pe toţi din acelaşi motiv, fiindcă nu ştim
decât
cu imaginaţia şi nu cu simţurile la ce să ne aşteptăm de la ea. Iar
imagi-
naţia este prăpăstioasă... Când nu ştii cum arată primejdia, nu
poţi
să-ţi faci o strategie prin care să te aperi, li s-a părut mentorilor a
fi
concluzia ciudatului copil. Ca să-l liniştească, i-au povestit că
moartea
nu trebuie să înspăimânte pe nimeni.

— Atunci de ce ne este atât de frică de ea? îşi apropie obrazul
de
cel al lui Ţipor, fixându-1 intens din priviri în aşteptarea
răspunsului.

— Pentru că viaţa pe pământ nu este decât un examen pe care
tre-
buie să-l dăm cu toţii, fiindcă dacă am şti că tot ceea ce numim
aici

moarte nu este decât calea spre o existenţă superioară, adică mai bună, mulţi am renunţa să mai onorăm acest exerciţiu, i-au răspuns.

— Mai bună sau mai plăcută?

— Superioară.

— De ce pe întuneric toate relele învie? se încăpăţână băiatul.

Tocmai coborau scările şi Al Şaptezeci şi nouălea începu să fugă înaintea lor şi nu se opri decât într-o pivniţă. Yoris şi Ţipor l-au urmat în grabă: cu pupilul lor trebuia să te porţi ca şi cu cel mai fragil obiect.

Insă copilul, mai sprinten, fugi afară şi îi încuie, lăsându-i în întuneric.

Cei doi mentori au bătut o vreme în uşa masivă din lemn, după care s-au aşezat să-şi tragă sufletul. Au fost eliberaţi mai târziu, de cineva care a trecut pe acolo când au bătut iarăşi în tăbliile de lemn de la intrare.

— Cât timp aţi fost încuiaţi? i-a întrebat copilul, care a rămas în tot acel răstimp nemişcat în faţa uşii zăvorâte, ascultând cu urechea lipită de scânduri. N-a tăcut nici atunci, întrerupându-şi, din când în când, veghea cu dialogul gălăgios cu sine însuşi.

Mentorii, jigniţi de tratamentul la care au fost supuşi, nu i-au mai răspuns.

— *Habar n-aveţi!* s-a bucurat copilul. V-a fost tare frică?

— Ne-a fost frică să nu faci tu vreo trăsnaie, în lipsa noastră.

— Nu, nu, nu! Ameninţarea unei noi crize de furie era aproape. V-a fost tare frică?

Mai târziu, înainte de a-I prinde somnul şezând, copilul vorbi iarăşi, ţipând, stâlcind cuvintele şi împroşcând salivă în jur.

— Ce să faci în întuneric? gesticula el. Ce măsuri de apărare să-ţi iei, când nu ştii de la cine şi de unde vine pericolul?[8] Iar, a doua zi, începu şirul întrebărilor cu:

[H] Doar în acele discursuri, când se adresa proprie-i sale persoane, avea Al Şaptezeci şi nouălea răbdare să poarte un dialog. Ceea ce i-a făcut pe mentori să înţeleagă că drama copilului era că nu putea să se convingă de sensul unor probleme ce-1 chinuiau mai mult decât pe ceilalţi oameni şi că întrebările sale cereau o confirmare menită să-i aline dubiile, în vreme ce ceilalţi oameni puteau trece indiferenţi pe lângă asemenea chestiuni. Şi s-au mirat şi Ţipor, şi Yoris: unde s-a mai întâlnit ca un om să sufere atât de profund pentru că nu este convins de sensul unor subiecte atât de generale?

— De ce credem că din întuneric ne atacă întotdeauna cineva?

Nu, în mod cert, băiatul nu era ros de enigme menite să răspundă unei simple curiozităţi, enigme ce nu veneau nici doar din dorinţa de a i se da mereu atenţie. între toate întrebările sale exista o legătură care arăta clar frământările ce nu-1 părăseau nicio clipă, nici ziua şi nici noaptea. Şi mai era ceva straniu la acest copil: enigmele ce-1 măcinau nu veneau neapărat din problemele existenţiale, faţă de care niciun muritor nu rămâne insensibil, pe el îl frământau în aceeaşi măsură şi chestiuni reieşite din cotidianul cel mai concret[307]. Al Şaptezeci şi nouă-lea urmărea un sens în orice.

— De ce credem că din întuneric ne atacă întotdeauna cineva?

— Unde dispare pe lumină cel ce ne atacă mereu din întuneric?

— Dacă nu-1 vedem şi nu-1 auzim, cum de îi simţim prezenţa?

— Este întunericul doar o platoşă, asemenea zalelor purtate de cavaleri, conţinând acele ameninţări, sau este el însuşi,

307 Poate de aici şi faplul că tulburarea sa atât de excesivă era aşa de greu de înţeles: când ceva cu care eşti obişnuit este proiectat în altă lumină, toată logica noastră în legătură cu acel ceva se schimbă, inducându-i o puternică nuanţă de straniu.

întunericul,
ameninţarea?

— Este întunericul însuşi ameninţarea sau doar frica pe care o degajă?

Greu de răspuns la toate acestea. Ţipor (sau, după caz, Yoris) trebuiau să se gândească, înainte de a vorbi. Copilul îi urmărea cu atenţie, dar cu acele ocazii părea calm. De parcă îl mulţumea faptul că şi ceilalţi sunt frământaţi de aceleaşi probleme ca şi el. Şi că nici ei nu ajung mai uşor la liman. Când cei doi îşi frământau creierii înainte de a vorbi — de multe ori din vocile lor reieşind nesiguranţa —, băiatul simţea, pentru prima oară, o apropiere faţă de cineva. De câteva ori chiar s-a şi manifestat în felul său abrupt, sărindu-le Ia gât Iui Yoris sau lui Ţipor şi sărutându-i. Efuziuni pe care nu le mai manifestase vreodată până atunci.

— Este întunericul doar o platoşă, asemenea zalelor purtate de cavaleri, conţinând acele ameninţări, sau este el însuşi *ameninţarea?*

— Este întunericul însuşi ameninţarea sau doar frica pe care o degajă? DOI Şi iarăşi o zbughi spre casa scărilor, pentru a le arăta ceva drept dovadă pe tapiserie. Ţipor şi Yoris au sugerat că „întunericul ar fi doar o platoşă, asemenea zalelor purtate de cavaleri" la care se referise băiatul. Insă acesta se arătă din nou nemulţumit că dascălii săi întârzie atât de mult să priceapă şi să-l priceapă.

Crizele de furie nu i-au dispărut cu totul, dar au devenit mai rare şi se prezentau mai ales atunci când cei doi mentori nu erau de faţă. De exemplu, pe timp de noapte. De atâta excitaţie, copilul îşi pierdea adesea şi controlul asupra sfincterelor şi se întâmpla ca încă şi la vârsta de zece ani să facă pe el şi în timpul zilei. Mai grav era că n-a putut fi niciodată vindecat de pavor nocturn, iar, cu cât trecea timpul, cu atât, în loc ca teroarea din timpul somnului să dispară ori măcar să se atenueze, ea a devenit tot mai supărătoare. Asta pentru că frământările ce-1 chinuiau ziua nu-1 slăbeau nici în vis. Al Şaptezeci şi nouălea a dormit prost toată viaţa, ceea ce l-a împiedicat să se odihnească, dar, în mod ciudat, nu-i slăbea câtuşi de puţin tumultuoasa energie. Cum nici noaptea nu era capabil să se decupleze de la întrebările sale, vorbea în

somn, gesticula, uda aşternutul cu salivă. Doica, împreună cu alte două femei, au încercat să-l vegheze şi să-l trezească, atunci când se agita mai tare, sperând ca astfel să-l ferească de teroarea nocturnă. Rezultatele au fost lamentabile: în loc să se liniştească, copilul, conturbat din gândurile ce nu-1 slăbeau niciodată, era iarăşi apucat de crizele sale de furie şi dura mult până să adoarmă din nou. Istovit, făcea din nou pe el. De fiecare dată, scârbit de aşternutul murdar şi urât mirositor în care se trezea, se mai uşura o dată în pat. Mama n-a ştiut ce măsuri să ia şi tabloul dezagreabil al puberului în dormitor a făcut-o să-l urască şi mai tare: „Dumnezeu le vede pe toate şi îi răsplăteşte pe păcătoşi după cum merită fiecare"! repeta ea şi se simţea răzbunată: pe soţ, pentru că acesta era rodul, după apariţia căruia a început s-o ignore atât de brusc, pe fiu, fiindcă i-a înstrăinat bărbatul, înainte atât de focos.

Până la urmă, au trebuit iarăşi să-l anunţe pe tată. Ca şi prima oară, acesta a stat de vorbă singur o jumătate de oră cu Al Şaptezeci şi nouălea. Cei rămaşi afară s-au aşteptat, din clipă în clipă, să audă declanşarea

unei noi crize a copilului. Din încăperea unde s-au retras cei doi n-a răzbătut niciun zgomot. Ţipor ar fi vrut să asculte cu urechea lipită de uşă, însă erau prea mulţi martori de faţă. Nici în anticameră părea că nu mai respiră nimeni. Brusc, uşa s-a deschis şi băiatul a ţâşnit afară:

— Nu-i aşa că nu este adevărat că, dacă nu faci gălăgie, scapi de o mulţime de necazuri? l-a asaltat pe Yoris.

De unde cei de faţă au tras concluzia că Recuperatorul şi-a sfătuit fiul să fie mai ponderat în manifestări. însă când a ieşit şi Al Şaptezeci şi optulea din încăpere, acesta s-a adresat astfel celor de faţă:

— Copilul este în regulă. Voi îl faceţi să se enerveze, fiindcă încercaţi să-i impuneţi să se comporte altfel decât simte. Lăsaţi-1 să se manifeste în voie!

Nu era nimic de comentat: oricum, stăpânul are întotdeauna dreptate. Dar de ce a dat impresia băiatul că ar fi primit un mesaj cu totul opus decât ceea ce a declarat tatăl? Servitorii nu şi-au bătut capul prea multă vreme cu asta, iar Ţipor şi Yoris s-au lămurit, urmărind în continuare întrebările Celui de Al Şaptezeci şi nouălea.

— Gălăgia este sursa necazurilor?

— Un prezumtiv agresor trebuie să te simtă în prealabil? Altfel cum să te atace? a răspuns Yoris.

— Dacă te ascunzi, scapi?

— Desigur.

— Cum să te ascunzi? Băiatul se ghemui după speteaza unui jilţ.
Acum nu mă vezi? Dar mă vede el! şi-1 arătă pe Ţipor aflat în cealaltă parte a încăperii. Al Şaptezeci şi nouălea se învârti în jurul jilţului şi se ghemui de fiecare parte a lui, vrând să arate că în oricare dintre aceste poziţii este zărit dintr-o altă direcţie.

— Sunt şi ascunzători unde nu te poate vedea nimeni!

Un sfert de minut de pauză.

— Unde? într-o groapă? Şi de unde să-ţi iei mâncarea şi apa dintr-o groapă?

— Uite ce este: dacă te agiţi inutil şi mai şi faci gălăgie, ai mai multe şanse să fii sesizat decât dacă stai undeva în umbră şi în linişte.

Alte câteva clipe de linişte.

— Şi dacă rămâi în groapă şi mori de sete şi de foame, ai şanse să fii simţit de afară pentru că începi să puţi! decretă copilul. După care reluă: Oricine se face simţit îşi sporeşte numărul duşmanilor? Orice activitate este aducătoare de primejdii?

Ţipor îşi privi elevul: acesta avea aproape 11 ani, dar corpul îi era al unui prunc de nici opt. Doar chipul i se maturizase. Chiar mai accentuat decât ar fi fost cazul, apucând să-i apară atât de devreme şi ridurile, încât părea tot mai mult faţa unui bătrân. La fel ca şi cu vorbirea sa: cuvintele îi ieşeau cu mare efort din gură, însă vocabularul îi era elevat, uneori chiar preţios.

Mentorul îşi aduse aminte că şi-a dus pupilul în atelierul unor artişti şi că acolo Al Şaptezeci şi nouălea a reuşit să tacă vreo zece minute.

— Ţii minte cum scotea băiatul acela, Michelangelo, capul acelui faun din piatră? In clipa în care i-a făcut faţa, aceasta a devenit vulnerabilă.

— Cum „vulnerabilă"?

— Păi, puteai, de exemplu, să iei o daltă şi să-i sfărâmi nasul. Cât a fost ascunsă faţa aceea în rocă, nasul nu-i putea fi agresat.

— Dacă omor o fetiţă de cinci ani, nu-i omor şi toţi copiii pe care i-ar fi putut naşte?

Rând pe rând, părăsiră anticamera toţi cei responsabili cu viaţa

copilului — şi toţi locatarii Palatului erau responsabili! Veniseră acolo pentru că stăpânul putea să-i tragă şi pe ei la răspundere pentru plângerea mentorilor. Nu s-a întâmplat aşa, deci nu mai avea niciun rost să rămână.

— De ce să omori fetiţa?

— Să zicem c-o omor!

— Nu trebuie s-o omori!

— Să zicem c-o omor! Băiatul dădea semne că începe să se enerveze.

— Bine, să zicem! Dar sper că n-ai de gând să faci aşa ceva.

— Numai dacă ar fi nevoie! Să zicem c-o omor!

— Sigur, atunci ea n-ar mai creşte, nu s-ar mai putea căsători şi n-ar mai putea deveni mămică.

— Păi, nu-i la fel ca şi cu nasul acelui chip care a fost ascuns în marmură până ce l-a scos Michelangelo la lumină?

— Exact! se bucurară mentorii. Ai dat un exemplu foarte bun! Cât timp a stat ascuns acel cap în rocă, nimeni nu i-ar fi putut căşuna cu nimic.

— Dar de ce a lucrat Michelangelo acel obraz în atelier?

— Păi, unde să-l lucreze?

— Dar de ce a lucrat Michelangelo acel obraz în atelier?

— Fiindcă acolo i-au adus marmura.

— Cum i-au adus-o?

— O să mergem la carieră ca să vezi cum se extrag blocurile din munte.

— Cum se extrag blocurile din munte?

— Se decupează, se scot din locul unde se află, se încarcă pe măgăruşi sau în căruţe, depinde cât de mare e blocul...

— Nu, nu! Cum se extrag blocurile din munte?

— Ţi-am spus, dar n-ai fost atent, pentru că tu, în timp ce-ţi vorbeam, a trebuit să te joci sub masă!

— M-am jucat de-a blocul de marmură care n-a fost încă extras. Şi m-am gândit că... că.... Vorbele copilului îi ieşeau cu la fel de multă trudă din gură, pe cum se desprindea şi blocul de marmură din lăcaşul său. ...că eu sunt blocul de marmură şi voi vreţi să mă scoateţi de aici şi... şi... şi folosiţi... folosiţi târnăcopul şi dălţile acelea mari şi... şi scoateţi blocul numai până aici! (Şi le arătă faţa sa.) Şi cum mă scoateţi pe mine afară, uite că îmi retezaţi nasul! Şi o faceţi cât timp nu

sunt
încă faunul pe care l-a cioplit Michelangelo.

Rar a vorbit Al Şaptezeci şi nouălea atâta, adresându-se altuia. De obicei, el nu punea decât întrebări scurte, în rest vocifera, gesticula şi scuipa în dialogul cu voce tare cu sine însuşi. Ceea ce era mai neplăcut a fost că Ţipor şi Yoris au trebuit să observe că pupilul lor începea să se şi bâlbâie, fapt ce-i făcea vorbirea şi mai greu de suportat şi de înţeles.

— Putea fi cineva mai bine ascuns decât faunul lui Michelangelo aflat încă în piatră, el fiind mai puţin observabil decât un prunc în bur-
tica mămicii sale?

— Până ce n-a fost meşterul, n-a fost nici faunul.

— Minţi! Faunul a fost acolo, meşterul doar l-a scos din burtica mamei sale! Băiatul de nici 11 ani ştia perfect şi cum se fac pruncii, aşa

că a asemănat dalta artistului cu falusul unui viitor tată. Şi copiii sunt făcuţi de Dumnezeu după chipul şi asemănarea Lui?

— Aşa-i.

— Dacă sunt făcuţi de Dumnezeu, dalta tatei doar i-a scos din burtica mămicii lor. Nu?

Yoris dădu din cap afirmativ.

— Dacă omor fetiţa, omor şi copiii care stau ascunşi în ea, până ce ar fi venit tăticul lor cu dalta?

Yoris mai dădu o dată din cap.

— „Dacă te agiţi inutil şi mai şi faci gălăgie, ai mai multe şanse să fii sesizat decât dacă stai undeva în umbră şi în linişte", îl îngână el pe Ţipor. Şi, atunci, ce rost are să te ascunzi? Şi, atunci, ce rost are să te ascunzi? Copilul începu iar să se enerveze, chit că mentorii nici nu mai ştiau dacă li se adresează lor sau dacă vorbeşte doar cu sine.

TREI Copilul o luă la fugă şi se opri iarăşi pe casa scărilor, în faţa tapiseriei. Le arătă un fragment unde, într-o groapă vizibilă doar dintr-un anumit punct al locului, zăcea unul dintre câinii vânătorilor. Tapiseria aceea părea să fie, pentru Al Şaptezeci şi nouălea, dicţionar universal, strămoşul Wikipediei.

— Azi am omorât cinci oameni... cinci... cinci vieţi, îi întâmpină a doua zi.

— Cum ai făcut asta?

— Nu mă credeţi! De ce nu mă credeţi?

— Te credem, îl liniştiră, făcându-se că îi intră în joc. Dar o făcură atât de stângaci pe cum se poartă de obicei adulţii în asemenea prilejuri. Al Şaptezeci şi nouălea avea de acum unsprezece ani şi se înfurie şi mai tare.

— Nu te mai agita! Mai bine arată-ne cadavrele! îi spuse Ţipor.

Băiatul i-a tras pe cei doi mentori după el şi coborî în fugă în „curtea de onoare", locul cel mai frumos din tot palatul: un gazon, parcă ţesut la război, era mărginit de copaci cu coroanele perfect rotunde, cubice sau în formă de con. Statui antice, un labirint din gard viu, o cascadă, un pâlc de pomi fructiferi, umbrare, mici estrade acoperite, adăpostind scaune, bănci şi măsuţe — toate bogat ornamentate —, precum şi un

pârâu ieşind dintr-o stâncă artificială, înainte de a cădea într-o cascadă cât trei înălţimi de om; totul dădea impresia că acea „curte de onoare" era mult mai mare decât se afla ea în realitate. Era un Ioc într-adevăr extraordinar, pe care puţine persoane din afara zidurilor palatului l-au păşit vreodată, de care foarte puţini oameni s-au bucurat.

Băiatul şi-a dus dascălii în fundul curţii şi, dând la o parte un mănunchi de iederă, le arătă pământul de la baza zidului: „acolo a îngropat cadavrele".

— Ai lucrat iscusit, l-a lăudat Ţipor, continuând să rămână în joc. Numai că solul de aici pare atât de bine nivelat, încât n-ai spune că a fost săpat şi acoperit de curând.

— Nu mă crezi că aici am îngropat cadavrele?

— Ba te cred!

— Nu mă crezi! Cine se găseşte îngropat aici?

— De unde să ştiu? Spune-mi tu!

— „Nu vezi nimic ce te-ar putea ajuta să afli răspunsul?" îşi îngână băiatul mentorul, care l-a provocat de numeroase ori cu această formulă.

— Nu! Ce să văd? îl îngână de data asta Ţipor pe băiat.

— Chiar nu vezi lucrarea lui Dumnezeu, aşa cum ne tot învaţă călugărul[308]?

Ţipor se prefăcu atent la toate amănuntele peticului aceluia de pământ:

— Parcă desluşesc mâna unui cadavru.

308 Savonarola.

— Minţi! Cadavrele acestea nu au mâini.

— Cum aşa?

Yoris, care din pricina beteşugului de la picior nu s-a putut ţine după ei, ajungând abia în acel moment în fundul curţii, îi întrebă răsuflând din greu, dar umplând cu vocea sa tunătoare întregul spaţiu:

— Ei, aţi găsit leşurile?

— Desigur, făcu Ţipor aflat încă în joc.

— Minte! Minte! Ce vezi tu aici? Dar tu?

Se prefăcură că privesc atenţi, însă ce să-i răspundă?

— Dar tu? Spre surpriza şi mulţumirea mentorilor, de data asta băiatul părea că nu se va enerva. Cel puţin deocamdată. Deocamdată se amuza de „neştiinţa" celor doi. Aici se află înmormântaţi patru oameni. Vedeţi? într-un loc pământul era uşor răvăşit, însă trebuia să priveşti acolo de foarte aproape. Aici a fost această plantă şi Al Şaptezeci şi nouălea a scos din buzunar un firicel de floare. Eu am rupt-o. Din acest lăstar ar fi putut să crească un bujor. Acesta este un trandafir sălbatic, îşi continuă copilul disertaţia. Aşadar un bărbat ar fi putut să-i ducă acest bujor iubitei lui. Ea l-ar fi iubit şi i-ar fi făcut patru copii. Acum, că eu am rupt lăstarul, bărbatul acela nu va putea să-i ofere femeii floarea, ei nu se vor mai îmbrăţişa, el nu-şi va mai folosi dalta şi cei patru copii nu se vor mai naşte. Degeaba ai spus tu că ai văzut o mână ieşind din pământ. Ai minţit!

— De unde ştii că s-ar fi născut tocmai patru copii?

Copilul îşi frecă mâinile de încântare.

— Ar fi fost patru! Când l-am întrebat pe Michelangelo câţi centauri sunt în piatra din care i-a scos, mi-a spus că nu ştie încă până ce nu va da de ei. Dar eu ştiu câţi copii s-ar fi născut! Eu ştiu fiindcă cen-

taurii au fost patru şi ăştia ar fi putut fi tot patru. Care-i deosebirea?

— Ce deosebire?

— Care-i deosebirea dintre ceea ce a fost şi... şi ceea ce ar fi putut
să fie?

_ ?

— Cu cât înveţi mai mult, cu atât te vei descurca mai bine în viaţă!
îi îngână iarăşi pe mentori. După care s-a întors pe călcâie şi, cu mâi-
nile la spate, copilul bătrân a pornit agale înapoi spre clădire.

Cei doi mentori s-au consultat multă vreme înainte de a-i răspunde
care-i deosebirea dintre ceea ce a fost şi ceea ce ar fi putut să fie. Dar încă îna-
inte de a fi ajuns la concluzia care li s-a părut mulţumitoare, Florenţa a
fost zguduită de un eveniment puternic resimţit de toată Italia. Starea
Magnificului s-a înrăutăţit în aşa măsură, încât sfârşitul lui şi al unei ere
întregi se prevestea a fi aproape. Lorenzo de Medici a avut şapte copii,
dintre care trei băieţi. Una dintre fete, Luisa, murise încă înainte de a
ajunge la adolescenţă, dar mezinul, Giuliano, cu doar trei ani mai mare

decât Al Şaptezeci şi nouălea, s-a împrietenit în mod cu totul surprinzător cu acesta". Deşi, la vârsta aceea, trei ani cât îi despărţea pe cei doi tineri reprezintă foarte mult, totuşi Giuliano era singura fiinţă din exteriorul zidurilor Palatului Bosci care îl accepta oricând pe dizgraţiosul băiat[12]. Nici Giuliano şi nici celălalt frate, Giovanni, deşi doar diacon, la 38, înainte de a fi fost ales papă —, n-au fost decât credincioşi cu măsură. Bigotismul călugărului îi deranja, fără ca ei să i se poată opune. Intr-o perioadă când reprezentanţii marilor familii florentine şi alţi importanţi cetăţeni s-au lăsat influenţaţi de Savonarola şi au îmbrăcat haine monahale[13], Giuliano nu putea vedea cum frumosul era aruncat în rugurile aprinse în centrul oraşului şi picturi, podoabe, incunabule, bijuterii, cristaluri ori oglinzi erau date pradă focului. Cu micul băiat din Palatul Bosci — unde nici măcar „copiii Iui Savonarola" n-au avut curajul să pătrundă — putea vorbi despre cu totul altceva, despre ceva ce nu era în niciun fel contaminat de isteria cetăţii[14]. In timp ce grupuri

[11] Fiul Recuperatorului îi amintea Iui Giuliano de fratele său cel mai mare, l'iero. Acela dădea mereu senzaţia de disperare şi nimeni nu-i putea alina starea

aceea cronică, stare ce-1 va ucide la doar treizeci şi unu de ani. însă, spre deosebire de Piero, Celui de Al Şaptezeci şi nouălea părea să nu-i pese de starea sa şi emana mai degrabă energie decât nefericire. Pentru Giuliano era eu atât mai important să respire forţă creatoare, cu cât prin cetate se perindau cete tot mai numeroase de adepţi ai Iui Savonarola, lamentându-se pentru netrebnicia oamenilor. (Erau numiţi *piagnonii* — plângăcioşii.) Florenţa era copleşită de o jelanie generalizată. Pentru Giuliano, Al Şaptezeci şi nouălea era un fel de Piero pozitiv.

[12] De fapt, nu singurul. Ni s-au păstrat şi mărturii despre relaţia specială dintre Al Şaptezeci şi nouălea şi sculptorul Michelangelo Buonarroti. Care se spune că, în timp ce lucra, îi răspundea întotdeauna la nesfârşitele-i întrebări. (Scribul crede că a descoperit şi chipul adevărat al lui Quasimodo-Erostrat, în anumite lucrări ale maestrului, dar nu are nicio dovadă că Al Şaptezeci şi nouălea i-a pozat cu adevărat .)

[13] Poliziano şi Pico della Mirandola au fost înmormântaţi înfăşuraţi în rasa dominicană, membrii familiilor Albizzi, Strozzi, ca şi bărbaţi din clanul Salviati au intrai şi ei în ordine monahale. N-au fost influenţaţi de discursurile lui Savonarola cei din familia de Medici, nici aceia dintre ei care vor ajunge înalţi prelaţi.

[14] Scribul a făcut aluzie la *Cronica de la Florenţa* pentru că, trecând peste limbajul popular, adesea chiar vulgar al manuscrisului, găsim aici numeroase confirmări ale unor momente niciunde altundeva menţionate. (Desigur „niciunde altundeva" unde a avut acces scribul.)

de puşti înarmaţi cu crucifixe smulgeau de pe trecători ceea ce li se părea apanajul luxului sau intrau în casele oamenilor pentru a le „despuia de semnele Satanei" şi nimeni nu li se opunea, Al Şaptezeci şi nouălea îi punea întrebările cele mai neaşteptate, făcându-1 să se afunde cu pasiune în strădania de a le desluşi tâlcul. Şi Ţipor şi Yoris erau bucuroşi de aceste întrevederi, care, pe lângă faptul că le prilejuiau vizite în Palatul Medici, lăsau pe altcineva să răspundă nesfârşitului interogatoriu al pupilului lor.

Se apropia primăvara şi Magnificul fusese dus la vila sa de la Careggi, de unde ştia şi se ştia că nu se va mai întoarce în viaţă. A doua zi urma să plece şi Giuliano acolo şi, fiind el însuşi bolnav, asemenea tuturor celor din familia sa, dorea ca măcar câteva ore să uite de suferinţe. De suferinţele personale şi de suferinţele cetăţii. (Poate că şi faptul că tot neamul de Medici a fost bântuit mereu de boli l-a făcut să-l caute destul de des pe fiul Recuperatorului: deşi evident bolnav şi acesta, mic de stat, cu o vorbire îngrozitoare, cu un comportament ce-1 izola de cei mulţi, Al Şaptezeci şi nouălea nu transmitea nefericire, nu se tânguia niciodată, părea să fie foarte mulţumit de starea lui şi, fiind atât de pasionat de întrebările ce-1 măcinau, putea chiar impune unui ochi atent energia nesecată ce părea să nu-1 părăsească nici măcar în

timpul
somnului.)

Se aflau înconjuraţi de un gard viu ce-i izola de restul grădinii Palatului Medici. Câteva bănci, dar şi scânduri, pietre şi unelte, arătau
că locul acela era folosit de artiştii care îşi aveau şcoala acolo. Spaţiul,
acum pustiu, era trist şi el, la fel ca întregul palat: totul trăda doliul
implacabil ce se apropia. Doliul pentru capul familiei, pentru stăpânul
cetăţii, pentru o epocă în amurg. Lorenzo fusese ceea ce a trebuit să
fie, dar şi mai mult decât atât: a impus prin severitate, prin hotărâre,
prin vitejie, prin modul cum a ştiut să folosească gâzii cei mai cruzi
pentru apărarea intereselor sale, ce se confundau de multe ori cu însuşi
binele. Lorenzo a fost tipul de autocrat care a impus necondiţionat
dintotdeauna. Insă tot el a fost şi surprinzător de îngăduitor, iar îngă-
duielile sale nu erau excepţiile de la lege, ci legile înseşi.

Şi în tot răstimpul acestui doliu înainte de doliu, când „copiii călu-
gărului", *piagnonii,* bărbaţii şi femeile cele mai onorabile se pregăteau

pentru sfârşitul lumii pe străzi, Al Şaptezeci şi nouălea l-a întrebat pe Giuliano de Medici de ce au plantat gardul acela viu şi de ce nu au folosit o altă soluţie ca împrejmuire.

Giuliano şedea pe o bancă, unde-i stătuse câteva clipe şi oaspetele, însă acela nu reuşea să rămână într-un singur loc şi se tot învârtea în jurul prietenului său. Cei doi mentori se odihneau pe o altă bancă, aflată faţă în faţă cu prima. Astfel, ei puteau fi consideraţi că sunt la o distanţă decentă, însă, totodată, şi prezenţi Ia datorie.

Vălul cernit flutură uşor şi dispăru pe nesimţite. Moartea, bolile şi Apocalipsa au dispărut în favoarea marii probleme: de ce a fost plantat acolo gardul acela viu şi de ce nu s-a folosit o altă soluţie pentru împrejmuire?

Giuliano era mezinul familiei şi nu avea Ia acea dată nici el mai mult de treisprezece ani, dar Ţipor şi Yoris asistară la o discuţie între doi oameni ce-şi înşelau cu fiecare vorbă etatea. Parcă nici n-aveau o vârstă anumită...[309]

309 In cazul Celui de Al Şaptezeci şi nouălea, anacronismele sunt la tot pasul, de parcă timpul n-ar fi avut într-adevăr nicio valoare în ceea ce-1 privea. La momentul scenei din curtea Palatului Medici, la moartea lui Lorenzo, în 1492, Giuliano, fiul nelegitim, avea într-adevăr 13 ani, dar Quasimodo doar... 10. Timpul se dizolva mereu când era vorba de Al Şaptezeci şi nouălea spre

Giuliano încercă să-i povestească oaspetelui cele pe care i le-a rela-
tat Ficino, fidelul intim al tatălui său: filozoful pretindea că a văzut,
exact din locul în care se aflau ei, semnele indubitabile ale pregătirii
sufletului Magnificului de a pleca din corpul vremelnic — nori cu con-
tururi extrem de precise, limbi de foc, precum şi astrul ce veghea în-
treaga această procesiune din urmă. Nu erau decât spiritele venite să-şi
îndeplinească misiunea pentru marea reîntâlnire a sufletului cu ordi-
nea din care a sosit.

Se aflau în după-amiaza zilei de 7 aprilie, iar Giuliano întârzia nepermis să plece la Careggi, unde era aşteptat de tatăl său muribund.
Dar, fără să şi-o recunoască, băiatului îi era groază de momentele

dispe-
rarea scribului, în vreme ce, cu celelalte personaje, acelaşi timp se purta neiertător.
Până la urmă, neputând pricepe acest joc al timpului, scribul a lăsat lucrurile
aşa cum i s-au înfăţişat în faţa ochilor săi miopi.

cărora va trebui să Ie facă faţă. Aşa că încercă să-i mai povestească Celui de AI Şaptezeci şi nouălea despre neliniştitele semne prevestitoare ivite pe cer şi pe pământ, dar oaspetele nu avea răbdare să asculte şi reveni la întrebarea sa: „De ce a fost împrejmuit locul acela cu un gard viu şi nu cu un alt material?"

De data asta, insistenţele pupilului lor li se părură cu totul deplasate celor doi mentori, însă tăcură amândoi. Giuliano, în schimb, părea să-i fie recunoscător Celui de Al Şaptezeci şi nouălea că-1 scoate măcar şi pentru câteva clipe de sub vălul negru tot mai apăsător.

— Când a fost pusă sămânţa pentru acest gard din plante, eu eram încă mic şi nici nu-mi mai amintesc altfel acest loc.

— Dar de ce au pus aici sămânţă şi nu au ridicat un zid adevărat?

AI Şaptezeci şi nouălea îşi apropie faţa de cea a lui Giuliano şi nu-1 slăbi din privire, aşteptând răspunsul.

— Tata a vrut să aibă în grădina aceasta un loc unde să se poată retrage în linişte, netulburat de grijile zilnice. Giuliano mângâie câteva frunze fără să se scoale de pe bancă.

— Dar de ce au pus aici sămânţă şi nu au ridicat un zid adevărat?

Fiul Recuperatorului obişnuia să-şi repete întrebările folosind exact acelaşi ton şi învingând identic aceleaşi dificultăţi de vorbire: era

de parcă voia să şteargă din auz răspunsurile care nu-1 mulţumeau, întorcând timpul la prima încercare de a afla ceea ce-1 interesa.

— Aici au lucrat artiştii. Era mult mai simplu ca ei să lucreze aici nestingheriţi, decât să aducă ulterior lucrările gata terminate. Ca să nu-i deranjeze nimeni, dar şi pentru a nu deranja ei pe cei ai casei, gardul acesta era tocmai potrivit...

— Dar de ce au pus aici sămânţă şi nu au...

— Dacă ar fi împrejmuit locul cu un zid din piatră ori din cărămidă, artiştii s-ar fi simţit ca într-o închisoare. Şi nici arhitectura grădinii nu se pretează la aşa ceva.

Al Şaptezeci şi nouălea dădu mulţumit din cap, putea trece la întrebarea următoare:

— De ce se pretează mai mult arhitectura grădinii la un gard de plante decât la un zid de piatră?

— Grădina noastră e frumoasă. Plantele o fac vie. Un zid de piatră ar fi urât aici.

— Şi la noi există asemenea garduri vii în grădină. Numai într-un singur loc există un zid de cărămidă... ba nu, din piatră. Eu n-am voie să mă joc acolo. Şi, întorcându-se către mentori: De ce n-am voie să mă joc acolo?

— Nu ştiu, spuse Yoris.

— Nici eu nu ştiu, făcu şi Ţipor.

— Minţiţi amândoi! Băiatul încercă să treacă prin gardul viu, dar vegetaţia deasă îl împiedică s-o facă. Aşa că ocoli prin deschizătură şi le vorbi când din interiorul împrejmuirii, când din afara ei. Ce rezistă mai mult? Zidul din piatră sau gardul din plante? Vocea i se pierdea în spatele tufişurilor, iar dicţia sa atât de proastă îl facea şi mai greu de înţeles.

— Bineînţeles că zidul din piatră. Plantele au şi ele o viaţă a lor, după care mor. Giuliano se strâmbă: nu voia să se gândească la moarte.
„Mezinul Magnificului o fi foarte matur pentru etatea sa, dar tot copil rămâne", şi-au spus din priviri cei doi mentori.

— Dar piatra? Piatra are şi ea viaţă. Până la urmă nu moare şi ea?

— Nu! Tata a făcut acest gard viu pentru ca artiştii să nu se simtă aici ca într-o temniţă. Aşa s-au aflat într-un loc frumos şi...

— Până la urmă moare şi piatra. Nu moare până la urmă şi piatra?

— Pentru a muri, înainte de asta ar trebui să aibă viaţă.

— Nu are viaţă, dar moare şi ea. Michelangelo a scos din piatra de aici un faun. Piatra nu are viaţă şi doar conţine viaţă? II mai auziră mormăind în partea cealaltă a gardului. Probabil că a pus de mai multe ori o întrebare ale cărei cuvinte Giuliano nu le-a putut pricepe, pentru că Al Şaptezeci şi nouălea reveni urlând şi strâmbându-se îngrozitor din tot trupul: N-ai văzut ruinele Coluni din Grădinile Toscane? N-ai văzut cum a murit acolo piatra şi cum turnul seamănă cu o măsea cariată? Iar zidurile cu o gingie ştirbă? Nu moare până Ia urmă şi piatra?

— Da, până la urmă, cum spui tu, totul se strică. Dar acum vorbeşti prostii, se încăpăţână şi Giuliano.

— Nu numai că se strică, dar nici nu se naşte! Dacă spărgeai piatra şi făceai din ea zid, nu-1 înmormântai acolo şi pe faun?

Era o zi neobişnuit de caldă pentru începutul lui aprilie, o zi mai degrabă de început de vară, dar după-amiaza blândă fu cutremurată de un bubuit îndepărtat. Lui Yoris îi trecu prin gând că, profitând de tristeţea cetăţii, duşmanii atacă din nou Florenţa.

— Acum poţi să-mi spui de ce a făcut Magnificul gardul acesta din tufişuri şi nu din piatră?

încă înainte ca Giuliano să poată răspunde, mentorii au simţit că va urma întrebarea la care ei au căutat o zi întreagă răspunsul. Şi, într-adevăr, bâlbâindu-se din tot corpul, fiul Recuperatorului reuşi să rostească iarăşi: „Care-i deosebirea dintre ceea ce a fost şi... şi ceea ce ar fi putut să fie?"

Nici de data asta n-a reuşit să răspundă Giuliano: o nouă bubuitură, acum mult mai apropiată, răbufni dinspre miazănoapte. Nu, nu tunurile lui Ludovico Maurul se apropiau, tunurile de care se speriase Yoris: gălăgia venea chiar din cer, prevestind la începutul lui aprilie o furtună de vară.

De undeva, de niciunde, ca dintr-o carte tipărită şi greşit legată, reveni şi pagina dintr-o întâmplare petrecută în Vila Pandolini, când, tot într-un spaţiu închis de un gard viu, bunicul lui Giuliano şi

bunicul

Celui de Al Şaptezeci şi nouălea au auzit Glasul: „înainte de a suferi din orgoliu, asemenea vouă tuturor, amintiţi-vă că nu sunteţi decât întruchipările greşelilor orgoliului, ale pedepselor binecuvenite lui Adam. Amintiţi-vă şi gândiţi-vă"! precum şi răspunsul venit cu voce spartă din îngânarea diavolului: „întruchipările greşelilor orgoliului, ale pedepselor binecuvenite ale lui Adam." „De parcă Adam ar fi putut fi altfel decât a fost zămislit. Tot amintindu-vă, veţi gândi fără a mai face ceva." După care căzu şi fulgerul prevestit de tunetul de mai înainte.

„Aşa ceva nu se poate ivi decât în răgazul dintre un tunet şi fulgerul său", gândi Ţipor, răgazul născut din imperfecţiunea simţurilor noastre.

„Acolo, în răgazul dintre un tunet şi fulgerul său stau tainele ascunse", gândi şi Yoris.

Se părea că şi cei doi băieţi avură acea trăire. Giuliano a rămas pe buze cu răspunsul nerostit, dar fiul Recuperatorului, străduindu-se să rostească pe cât putea mai inteligibil cuvintele, strigă către cer:_

— Care-i deosebirea dintre ceea ce a fost şi... şi ceea ce ar fi putut să fie?

După o pauză, în care cerul senin al Florenţei fu acoperit cu o repeziciune rar întâlnită cu nori negri, tot mai negri, veni şi răspunsul, ecoul scenei parcă sosite din cartea prost legată: „Nu sunteţi decât întruchipările greşelilor orgoliului, ale pedepselor binecuvenite lui Adam." Cei patru, Giuliano de Medici, Al Şaptezeci şi nouălea şi men-torii aceluia, Ţipor şi Yoris, au aşteptat în zadar să mai audă şi ecoul râsului vocii sparte. Dar acesta nu mai sosi, aşa cum o făcuse cu ani în urmă, în loja îngrădită cu un gard viu din grădina Vilei Pandolini.

In noaptea care a urmat, natura s-a dezlănţuit mai tare decât s-au aşteptat chiar şi cei ce au prevestit că o primăvară atât de neobişnuit de caldă va duce inevitabil la tulburări atmosferice. Neliniştea din ceruri părea să fie mesajul pentru neliniştea de pe pământ. Era acesta un mesaj priceput de fiecare după înţelegerea, după credinţa şi după temerile sale.

In timp ce revenea de la Careggi, unde fusese dus de Pico[310], prie-tenul fidel al Magnificului, Savonarola îşi pregătea varianta cea mai favorabilă pentru istorie despre modul cum a plecat spre

310 Pico della Miranilola.

orizontul
etern Lorenzo, variantă ce se va impune doar pe jumătate, mai ales
atâta vreme cât călugărul va domina Florenţa.

După cum reiese şi din *Cronica de la Florenţa,* în clipa dispariţiei
Magnificului, cetatea şi-a pierdut prezentul, trăind într-un trecut pe
care şi-1 amintea a fi fost superb şi într-un viitor de care îi era tot mai
teamă. Ca de atâtea ori, atunci când viaţa îşi schimbă cadenţa, perso-
najele şi faptele amintirilor se amestecă într-o sinteză ce nu de puţine
ori învălmăşeşte amănuntele. N-au trecut decât câţiva ani şi bunicul
Cosimo se suprapunea peste nepotul Lorenzo. „Memoria veşnică" a
primului îi era atribuită în aceeaşi măsură şi celui de al doilea, cultura
enciclopedică, sprijinul punctual al unor artişti precum şi imensa colec-
ţie de incunabule, creată prin strădania celor patruzeci de scribi de sub
comanda librarului Bisticci, devin toate de nedespărţit de reuşitele lui

Lorenzo, căci magnifice au fost lucrările amândurora. Şi n-a contat că nume trecute în dreptul unuia nu se potriveau între bornele din catastife ale vieţii celuilalt, a fost îndeajuns ca doar câţiva ani să facă din cele două personalităţi una. Una mai impresionantă chiar decât papii pe care-i va da, în curând, Casa de Medici.

Până atunci însă peste Florenţa doliul după moartea conducătorului ei va persista alături de bocetele *piagitonilor,* ale plângăreţilor lui Savonarola, cei ce nu după Lorenzo jeleau, ci după netrebnicia oamenilor faţă de învăţătura lui Iisus. Iar cele două tânguiri, chiar dacă atât de diferite, se îmbinau: lacrimile după Lorenzo şi lacrimile după pierderea credinţei s-au unit într-un şuvoi ce-a năvălit peste Toscana, luând cu el, cum se întâmplă în cazul oricărei inundaţii, bunuri şi oameni, luciditate şi nădejdi. Dopamina[311] dispăruse din creierul mai tuturor cetăţenilor ce se căiau, pregătindu-se de iminenta Judecată de Apoi.

Piero, fratele mai mare al lui Giuliano şi noul şef al familiei, a luptat împotriva acestei stări impusă întregii comunităţi de călugărul tot mai intransigent, fără a reuşi să i se opună, ba mai mult, transmiţând

311 Neurotransmiţătorul fericirii.

el însuşi manifestările firii sale dintotdeauna disperate. Oamenii care au reuşit să-şi păstreze cumpătul, printre ei şi cetăţeni de seamă, au părăsit ţinuturile Toscanei, alţii au îmbrăcat rasa monahală, nu puţini au murit sub mâna gâdelui, după ce familia de Medici a fost alungată de la putere.

La fel ca pe vremea altor furtuni, şi în vremea regimului intolerant impus de Savonarola, singurul loc unde schimbările păreau că n-au fost percepute l-a reprezentat Palatul Bosci. Al Şaptezeci şi optulea, Recuperatorul, îşi continua nestingherit activităţile, iar fiul său, ajuns la vârsta de zece ani, îşi vedea mai departe de şirul nesfârşit de întrebări.

Atâta doar că stăpânul a dispus ca băiatul să nu mai fie scos în cetate, pe uliţele căreia se putea întâmpla orice[IH].

Despre cei doi mentori, scribul nu ştie ce să spună: într-o lume în care Cosimo şi Lorenzo, bunic şi nepot, au devenit în multe privinţa una, o inadvertenţă de câteva luni, maximum un an, poate părea insignifiantă. Totuşi deontologia meseriei îl obligă pe scrib să amintească intervalul de timp scurs între ziua de început de august 1492 (când Cristofor Columb a ridicat ancorele caravelelor sale şi, alături de atâţia alţi păgâni, şi Yoris şi Ţipor au fugit cu amiralul) şi data morţii Magnificului (petrecută cu patru luni mai devreme).
La care mai trebuie adăugate şi alte câteva luni de când tot un Ţipor şi un Yoris au primit însărcinarea de a se ocupa de moştenitorul Palatului Bosci. Unde este greşeala? Să fi fost vorba despre un alt Ţipor şi despre un alt Yoris? Cu toată evidenţa clară a anacronismului, scribul crede că nu. Nicio strădanie nu l-a ajutat să afle dacă se înşală sau nu, iar dacă nu se înşală cum se explică inadvertenţele în timp? In lungul său demers, bietul scrib a fost obligat să intre în interiorul unor asemenea enigme, când totul se potriveşte, însă un an, o denumire ori un personaj este imposibil să fie fixat în context. Un singur element apt de a pune sub semnul întrebării veridicitatea întregii construcţii. In două cazuri, experţi de cea mai selectă condiţie i-au atras atenţia că a

relatat fapte imposibil de a se fi întâmplat (din asemenea motive): „Ar fi de parcă ai filma o scenă în care de sub mănuşa din zale a unui cavaler s-ar strecura cureaua unui ceas de mână Doxa", i s-a reproşat, ştergându-se cu guma toată povestea dezgropată din uitare cu atâtea eforturi. Numai că, în alte două cazuri simi-lare, scribul a avut o şansă nemeritată şi perseverenţa i-a fost răsplătită: ceea ce părea atât de definitiv compromis s-a lămurit într-un episod următor. Au fost acele două momente punăele de maximă fericire ale unui biet orgoliu satisfăcut: iată, se mai laudă şi astăzi scribul, convingerile născute din flerul şi din expe-rienţa acumulată pot contrazice, câteodată, şi pe cei mai infailibili specialişti. De aceea, scribul îndrăzneşte să-l roage pe bunul cititor să-i mai dea încă o dată

şi din conştiinţa tuturor celor de afară, dovadă că, într-adevăr, nicio primejdie nu s-a putut strecura vreodată din exterior, chiar şi atunci când la doar câţiva paşi totul se prăbuşea? (în timpul marelui incendiu din vara lui 1493, când străzi întregi s-au prefăcut în scrum, focul parcă a ocolit grijuliu Palatul Bosci. Iar în vremea marilor molime, nimeni nu a avut nimic de pătimit, dacă a izbu-tit să-şi găsească refugiul între zidurile aceluiaşi edificiu.) Nu, din exterior viaţa a arătat că nu era nicio primejdie. Din exterior...

credit şi să accepte că Ţipor şi Yoris i-au stat alături lui Al Şaptezeci şi nouălea cel mai târziu de la sfârşitul anului 1492 şi că au rămas lângă el pe toată perioada cât Florenţa s-a aflat sub conducerea călugărului. Adică vreme de şase ani. Şase ani lungi şi plini de spaime fizice şi existenţiale. Şi au mai rămas (şi?) alături de el până la capăt.

Ce a făcut în tot acel răstimp moştenitorul Palatului Bosci? L-am părăsit pe când avea zece ani, în preajma morţii Magnificului, şi-1 vom regăsi în cetate la şaisprezece ani, adolescent privit cu curiozitate de o populaţie care abia se trezea din coşmar. Pentru a recădea curând iarăşi în disperare. Insă, deocamdată, vorbim despre o populaţie care, având atâta nevoie de speranţe, le căuta şi le vedea iarăşi peste tot. Chiar şi în Al Şaptezeci şi nouălea.

Ce a făcut în cei şase ani Al Şaptezeci şi nouălea? A continuat să pună întrebări. A! Şi, se pare, a mai făcut ceva: i-ar fi pozat lui Michelangelo. Se spune că tânărul maestru a fost inspirat de copilul bătrân Quasimodo şi că o primă variantă a „îngerului ţinând un sfeşnic" l-ar fi avut ca personaj pe fiul Recuperatorului, dar că prelaţii au refuzat un înger atât de urât, aşa că, ulterior, Michelangelo a trebuit să refacă întreaga lucrare. Scribul crede că Al Şaptezeci şi nouălea

i-ar mai
fi pozat şi pentru alte lucrări prietenului său cu zece ani mai mare,
lucru imposibil de dovedit, mai ales că nu ne-au rămas decât foarte
puţine dintre numeroasele sculpturi care au decorat „curtea de onoare"
din grădina Palatului Bosci[312]. Cum se explică amiciţia dintre Quasimodo
şi Giuliano de Medici sau cea dintre Quasimodo şi Michelangelo
rămâne tot doar la nivel de ipoteză: dacă majoritatea semenilor au fost
exasperaţi de şirul nesfârşit de întrebări ale pisălogului băiat, nici
măcar încercând să le desluşească sensurile, s-au găsit totuşi oameni
care au apucat să-l asculte, constatând că subiectele ce-1 rodeau pe
moştenitorul Recuperatorului nu le erau străine nici lor, dar că băiatul
era în stare să formuleze în rostirea-i stâlcită şi dizgraţioasă ceea ce
majoritatea oamenilor doar simt vag, creându-le nelinişti al căror izvor
nu-1 văd. Şi ce a mai făcut Al Şaptezeci şi nouălea în acei şase ani, în
afară de a pune întrebări şi de a se enerva cumplit când răspunsurile

312 Vezi şi nota de la pagina 549.

întârziau? Păi, s-a maturizat şi el, chiar dacă lumea din jurul său, întâlnindu-1 zilnic, n-a apucat să observe.

Prestigiul Palatului Bosci devenise şi mai mare: deşi ar fi avut dreptul — cu vârf şi îndesat — să facă parte din Marele Consiliu, după regulile introduse de Savonarola[313], Al Şaptezeci şi optulea a declinat elegant cinstea, motivând că afacerile îl fac să fie mai mult plecat. Astfel, Recuperatorul a procedat în spiritul tradiţiei familiei sale, care niciodată nu s-a amestecat în combinaţii politice şi care şi-a făcut întotdeauna jocurile singură. Mai ales că experienţa a învăţat-o la ce riscuri s-au expus aceia dintre membrii recenţi ai clanului care au ignorat această regulă de fier.

De cele mai multe ori, prestigiul de durată creşte tocmai atunci când interesul şi ambiţiile celui în cauză încep să se stingă. Aşa şi cu prestigiul Celui de Al Şaptezeci şi optulea, stăpânul inexpugnabilului Palat Bosci, palat care a rezistat asemenea unei stânci singulare rămasă la suprafaţă în mijlocul întinderilor înşelătoare ale unor pământuri

313 Marele Consiliu era formal prin tragere la sorţi dintr-o listă de 2 400 de nume la o populaţie de 50 000 de suflete. Condiţia era ca aleşii să aibă cel puţin 29 de ani şi să provină din familii onorabile prin avere şi prin funcţiile deţinute de antecesori.

acoperite de ape. Recuperatorul venea tot mai rar acasă, sperând ca aspiraţiile sale să prindă chip în alte zări. Ambiţiile Toscanei îi erau tot mai îndepărtate. Iar Toscana a simţit aceasta, precum şi implicit faptul că Al Şaptezeci şi optulea nu reprezenta o concurenţă în calea nimănui din Florenţa. Şi, astfel, nimeni n-a simţit nevoia să-i reproşeze ceva.

Aşa a fost în timpul anilor de asceză impuşi de călugăr, aşa a fost şi după prăbuşirea aceluia. „Copiii lui Savonarola" au trecut de mii de ori prin faţa zidurilor Palatului Bosci, târând după ei „obiectele desfrâului" smulse din casele sărmanilor şi din castelele bogaţilor, dar nu Ie-a venit vreodată să încerce să forţeze impozanta poartă străjuită de figuri păgâne şi de steme ale orgoliului pământean[314]. Ceea ce târau ei spre

---

314 „Impopoţonarea desfrânată nu este decât opoziţia nătângă faţă de Dumnezeu", cântau *piagnonii.*

rugurile „munţilor de pietate" trecea prin faţa unui edificiu ticsit toc-
mai cu valori de acel soi, ce şi-au aflat refugiul sigur, asemenea osân-
dirilor în interiorul unor catedrale. Iar după ce vremurile s-au liniştit,
Recuperatorul nu s-a regăsit pe lunga listă a proscrişilor, listă care apare
întotdeauna în urma unor răsturnări brutale ale ordinii anterioare. Când
alţii au trebuit să plătească nu pentru că ar fi colaborat cu osânditul,
ci numai fiindcă n-au păţit nimic din pricina lui, Recuperatorului nu i
s-a imputat nimic, el care în cea mai mare parte a timpului nici măcar
n-a fost de faţă în timpul urgiei. Iar de bănuit, cine să bănuiască fap-
tul că Al Şaptezeci şi optulea a ştiut să profite şi de pe urma acelor ani
nenorociţi, când, aşa cum a izbutit să facă avere din „restituirea" ave-
rilor de care au fost jefuiţi maurii şi evreii în Spania, a reuşit să „recu-
pereze" şi multe valori salvate de furia adepţilor lui Savonarola. Şi, ca
şi în Spania, redând cele prădate foştilor lor proprietari de drept, şi-a
reţinut destul pentru ca averea să-i devină într-adevăr greu de preţăluit.
Şi toate astea în numele dreptăţii, al unor acţiuni de mare precizie şi
de mare curaj, profesionalism pus în slujba unor oameni ce şi-au pier-

dut şi ultimele speranţe de a-şi redobândi bunurile. Cum să învinovăţeşti un asemenea om? Şi cum să nu se extindă aprecierea şi asupra odraslei sale, copil dispărut timp de ani buni în interiorul Palatului Bosci, neimplicat în niciun fel în grozăviile trecutului, asemenea multor adolescenţi din cele mai diferite pături sociale care au dus teroarea dintr-o casă în alta, dintr-o uliţă în tot cartierul.

In A.D. 1498, fiul Recuperatorului avea 16 ani. Revenind el pe străzile cetăţii, florentinii au putut întâlni acelaşi mic monstru, gesticulând tot timpul surescitat, expulzând salivă la emiterea oricărui sunet, privindu-1 de foarte aproape pe cel pe care-1 tortura cu nesfârşitele-i întrebări. Nici de crescut n-a mai crescut prea mult în tot acel răstimp Al Şaptezeci şi nouălea, doar că faţa părea să-i fi îmbătrânit şi mai mult. Era singurul semn că băiatul n-a fost ţinut, în cei şase ani scurşi, într-un vas al vreunui magician care, ferindu-1 de primejdii, l-ar fi conservat prin nemişcare într-o statuie ori în corpul vreunui corb în vârstă. Aşa şi-au şi explicat oamenii că tânărul nu s-a schimbat şi că nici n-a prea crescut în toată acea vreme. Nici conţinutul întrebărilor sale nu părea să fi devenit mai puţin pueril pentru cei ce l-au revăzut după

şase ani. Pentru ei, dar nu şi pentru cei doi mentori, Yoris şi Ţipor, care i-au fost nedespărţiţi şi dintr-un motiv foarte simplu: Palatul Bosci a reprezentat şi pentru ei catedrala unde îşi puteau găsi refugiul — azilul sacru — ei, păgâni într-o lume fundamentalist creştină. Yoris şi Ţipor simţeau azilul garantat în interiorul zidurilor palatului Recuperatorului, asemenea lui Quasimodo în catedrala Notre Dame din Paris. Legenda Cocoşatului, răspândită în tot Apusul odată cu celelalte poveşti ale nunţii lui Ludovic al Xl-lea al Franţei, a fost preluată, în percepţia florentinilor, de către Al Şaptezeci şi nouălea, mai ales în urma episodului dintre fiul Recuperatorului şi Caria Messi. Desigur, nimeni nu găsea prudent să-l apostrofeze pe adolescent cu acea poreclă, niciodată neştiindu-se când, cum şi de unde putea veni răspunsul Palatului Bosci.

Şi totuşi vechile aspiraţii ale mamelor fetelor de măritat în legătură cu o posibilă alianţă cu mitul fabuloasei averi nu s-au stins nici în legătură cu acest moştenitor[315], rămânând la fel de active ca şi în

---

315 Subiectul pare să se fi bucurat de o notorietate certă, de vreme ce apare chiar şi în *Cronica de la Florenţa,* unde, e drept, tema este prelucrată ironic prin câteva istorioare ce folosesc un limbaj nici reverenţios, nici măcar foarte

cazul bunicului şi al tatălui său. Păi, de fapt, tânărul nu era şchiop şi nici măcar nu era cocoşat. Era doar mic de statură, nu foarte atrăgător la faţă şi extrem de pisălog. Insă, aşa cum zvonurile încă vii despre soarta ultimelor nurori ajunse în palat nu le-a descurajat nici pe mame şi nici pe peţitoare, aşa nici apariţiile dezagreabile ale ultimului vlăstar al familiei nu au fost piedici suficient de ferme împotriva acelor năzuinţe.

Dar dacă adolescentul acela nu era decât prinţul transformat în broască — pentru a fi desferecat de blestem prin sărutul unei fecioare?

Ce-aţi fi zis de ar fi fost aşa?

Al Şaptezeci şi nouălea putea fi întâlnit din nou pe străzi: nu mai mergea ţinut de mână de unul dintre mentorii săi, celălalt având misiu-nea de a-i păstra la distanţă pe intruşi, însă tot ca pe vremuri era văzut iarăşi punându-şi necontenit întrebările, aşteptând răspunsurile cu faţa în faţa celui cu care se întreţinea. Şi, în pofida vigilenţei lui Yoris şi a lui Ţipor, curiozitatea era mare şi oamenii încercau să prindă din zbor

---

decent .

măcar câte o întrebare, pe care o comentau apoi de zor în cercul lor.
Prima problemă era dacă au înţeles ei exact ce a vrut să spună Quasimodo
prin exprimarea sa atât de groaznică. Şi, chiar dacă da, cum să pricepi
sensul unor asemenea vorbe? Şi ce legătură poate fi între o întrebare şi
cea următoare (în condiţiile în care cineva a reuşit să recepţioneze chiar
două dintre interogaţii)? De pildă, cineva l-ar fi auzit pe strada Cocomero că voia să ştie dacă truda sclavilor din vechime era o pedeapsă.
Iar altcineva spunea că i-a întâlnit pe cei trei — Al Şaptezeci şi nouălea,
Yoris şi Ţipor —, câteva minute mai târziu, în Piaţa Mare şi băiatul toc-
mai interesându-se dacă sclavii au fost nişte sfinţi. întrebări absurde, lip-
site de orice legătură cu viaţa dimprejur, roadele unei minţi rătăcite.

Era şi greu să nu-i remarci pe cei trei: adolescentul cu corp de copil
şi faţă de bătrân, ţipându-şi veşnicele întrebări, scuipând în timp ce
emitea sunetele şi ţopăind neîncetat în faţa şi în spatele celui cu care
se întreţinea, Yoris cu glasul şi mai tunător, şi mai gălăgios, târându-şi
o mână şi un picior şi Ţipor în hainele-i atât de distinctive ale urma-
şilor lui Aavraam. îi remarcai văzându-i şi îi remarcai auzindu-i de departe, trecând printre oameni parcă fără să-i vadă, atenţi doar la
jocul lor. într-o zi, messer Abazzi i-a oprit şi micul monstru a

plecat mai departe, ţipând în faţă lui Yoris, însă Ţipor a rămas cu grefierul, părând dispus să-i ofere orice informaţie. Evreul era politicos cu absolut toată lumea, cum să-i întoarcă spatele tocmai grefierului? Aşa că l-a asigurat pe messer Abazzi că elevul său şi al lui Yoris a făcut serioase progrese în toate cele şapte arte, că a ajuns să socotească mai bine chiar decât învăţătorii săi, că nu putea fi rătăcit nici prin geografie, nici prin botanică ori zoologie şi că era capabil să recite pagini întregi din cărţile sfinte, la fel ca şi din scrierile înţelepţilor antici, desigur din cei acceptaţi de Sfânta Biserică Catolică. Dar de ce pune întrebări atât de aiuritoare, insistă grefierul. „Aiuritoare"? De ce „aiuritoare"? Păi, de pildă, cineva l-a auzit pe strada Cocomero că voia să ştie dacă truda sclavilor din vechime era o pedeapsă, iar altcineva spune că l-a întâlnit câteva minute mai târziu în Piaţa Mare, când băiatul s-a interesat dacă sclavii au fost nişte sfinţi? întrebări absurde, lipsite de orice legătură cu viaţa, concluzionă destul de imprudent messer Abazzi, exprimând părerea cetăţii. Dar chiar în clipa în care Ţipor a început să-i răspundă,

grefierul şi-a dat seama că a mers prea departe, că vorbele sale ar putea fi socotite jigniri la adresa tânărului monstru, jigniri care, aduse la cunoştinţa Recuperatorului, ar putea să-i provoace teribile consecinţe.
Aşa că, fără să clipească, messer Abazzi schimbă tonul şi, fără să mai asculte explicaţiile evreului, se întrecu în a lăuda progresele extraordinare Ia învăţătură pe care i le-a relatat mentorul referitor la elev. Nu, explicaţiile privitoare la logica şi la coerenţa întrebărilor Celui de Al Şaptezeci şi nouălea nu-1 mai interesau: băiatul era deştept, chiar mai deştept decât cei mai mulţi adolescenţi de vârsta lui, şi nu era de aşteptat decât să facă o carieră la fel de prestigioasă ca şi iluştrii săi străbuni din Palatul Bosci. Messer Abazzi se despărţi de Ţipor: acesta se grăbi să-i ajungă din urmă pe Yoris şi pe deşteptul său pupil, iar grefierul se precipită să le spună tuturor celor pe care-i vedea că tânărul Quasimodo, pardon, că tânărul Al Şaptezeci şi nouălea este deosebit de înzestrat intelectual şi că ar putea să se întreacă în cunoştinţe de geografie, zoologie şi botanică... şi... şi în toate privinţele... cu orice doctor de la Bologna ori de la Paris. El însuşi, completa surescitat grefierul, a putut constata în mod direct profunzimea şi originalitatea gândirii

moşteni-
torului Palatului Bosci. Originalitatea... Mai ales originalitatea...

Scribul crede că nu există continuare mai bună decât să revină la ceea ce a auzit unul şi altul din discuţiile purtate pe stradă de către celebrul trio, mai degrabă cele auzite din frânturi de discuţii. Nota scribul puţin mai sus: *„De pildă, cineva l-ar fi auzit {pe băiat] pe strada Cocomero că voia să ştie dacă truda sclavilor din vechime era o pedeapsă. Iar altcineva spunea că i-a întâlnit pe cei trei — Al Şaptezeci şi nouălea, Yoris şi Ţipor —, câteva minute mai târziu, în Piaţa Mare, băiatul tocmai interesându-se dacă sclavii au fost nişte sfinţi. întrebări absurde, lipsite de orice legătură cu viaţa dimprejur, roadele unei minţi rătăcite."* Erau acestea într-adevăr „întrebări absurde, lipsite de orice legătură cu viaţa dimprejur, roadele unei minţi rătăcite?" Abia pricepând că era vorba de contrariu, şi-a dat şi scribul seama de coerenţa gândirii Celui de Al Şaptezeci şi nouălea, chiar dacă, în cazul fiului Recuperatorului, era vorba despre o altă

coerenţă decât cea folosită de cei mai mulţi dintre noi.[316] Messer Abazzi, din vechea familie Abazzi, era grefier. (Oricum, ceva mai mult decât un scrib!) Messer Abazzi nici n-a ştiut, atunci când l-a lăudat atât pe Quasimodo în privinţa progreselor făcute de băiat la învăţătură, câtă dreptate avea. Ţipor şi Yoris l-au supus pe elevul lor unei lungi educaţii morale, iar euristica lor — impusă şi de copil — era dedicată înţelegerii celor însuşite. Ţipor îi spunea numeroase pilde din cele Cinci Cărţi, din Ecleziast, din Proroci ori din Cântarea Cântărilor. Al Şaptezeci şi nouălea îl întrerupea mereu, însă povestea continua. Când au vorbit despre muncă, evreul a amintit că Yâhve se arată „semănător neobosit", olar, aşa cum scrie în Cartea Genezei la 2.7. — pentru că aşa l-a făcut din lut Domnul Dumnezeul nostru, slăvit în veci fie El! (şi) pe om. Şi Yahve este grădinar şi a sădit minunea Grădinii Edenului pentru oamenii zămisliţi de El. Şi aşa scrie în Cartea Genezei la 2.8. Dar Yahve, fiind Unul, este şi croitor şi i-a îmbrăcat Domnul Dumnezeul nostru pe Adam şi Eva în haine de piele. Aşa scrie de asemenea în

316 „Suntem în plin Ev Mediu", i-a atras atenţia scribului un binevoitor. „Fă bine şi nu te mai considera unul dintre «noi», unul dintre cei mulţi! In primul

Cartea Genezei, dar la 3.21. Iar în Psalmul 23 ne este relevat că Dumnezeu — care este Unul — este păstorul care ne călăuzeşte şi ne apără. Şi tot în Psalmi, în Psalmul 103, Yahve — slăvit fie în veci! — apare în toată măreţia sa de taumaturg.

Iar Quasimodo, ţopăind în jurul lui Yoris şi împroşcându-1 cu salivă, când îşi apropia, ca de obicei, faţa de cea a învăţătorului său[24], întreba, comenta vorbind cu sine, îşi privea prelung interlocutorul şi băga la tărtăcuţă cele auzite. Odată, demult, doica l-a ameninţat că dacă nu e

rând că «noi», cei care te putem urmări, nu suntem mulţi! Suntem în Evul Mediu, aşa că nu uita că tu nu eşti decât un biet scrib, un meşteşugar umil al aranjării literelor în pagină, socotit infinit mai inutil decât un fierar ori un morar chiar şi de către «noi», cei ce ne petrecem o mică părticică din timpul nostru preţios cu produsul modestei tale ocupaţii!"

[24] „Lui Yoris şi lui Ţipor nu le miroase niciodată gura!" repetase copilul, atunci când respingea aparent fără niciun motiv pe cineva. (Lui Yoris şi lui Ţipor nu le mirosea niciodată gura, fiindcă mestecau neîncetat rădăcini orientale care dădeau un iz plăcut. La început, şi fiul Recuperatorului a încercat să le urmeze exemplul, dar cu plantele acelea în gură nu era în stare să vorbească cât de cât inteligibil.)

cuminte o să fie pus să lucreze toată viaţa ca un sclav. Asta s-a întâmplat când nu împlinise nici şapte ani, dar el a ţinut minte, aşa cum a părut că a ţinut minte orice, scoţând la iveală în momentele cele mai neaşteptate cele mai mărunte scene petrecute cu ani în urmă. „Păi, dacă însuşi Dumnezeu îndeplineşte atâtea meserii şi le face pe toate, atunci de ce este o pedeapsă munca?" Sau: „Sunt şi sclavii nişte sfinţi?", „Mai mici decât Dumnezeu, desigur, dar, totuşi, nişte sfinţi?", „Asemenea îngerilor cei buni?", „Dar nimeni n-a pretins că îngerii cei buni lucrează! Sunt sclavii mai asemănători Domnului decât îngerii?"

Când a împlinit şaptesprezece ani, şi simţurile Celui de Al Şaptezeci şi nouălea au explodat:

— Cine este fata asta?

— De unde să ştiu?

— Află!

Tocmai vorbeau despre sensul unei adunări: „Dacă aduni un măr cu un alt măr, tot un măr şi un alt măr rămân. Nu înseamnă că acele două fructe s-au contopit într-unui singur!" Se aflau în Grădinile Toscane, un parc uriaş în apropiere de Piaţa Veche şi deci şi de Palatul Bosci. Era locul preferat de ieşire pentru cei trei, mai ales unul dintre rondourile la care ducea un drum aparent neînsemnat ce se despărţea de aleea principală, părând că se pierde mai încolo în iarbă. După ce au desco-

perit acel loc, pe care Ţipor l-a botezat „aula noastră", tânărul îi ducea de fiecare dată acolo, atras de faptul că, în cea mai mare parte din timp, partea aceea din parc era neumblată de alţii, aşa că niciun intrus nu-1 conturba în întrebările sale. Plus că acolo cunoştea fiecare ramură şi fiecare frunză şi, de câte ori revenea în acel loc, parcă nu era decât o continuare firească a vizitei anterioare. La început, cei doi mentori s-au aşezat pe jos, cât îşi petreceau vremea în „aula noastră", pe urmă, au cerut să le fie aduse şi fixate în pământ două bănci de acasă. Veneau de două-trei ori pe săptămână în Grădinile Toscane, uneori mai des. Aduceau cu ei merinde, o sticlă de apă şi una cu vin şi rămâneau până pe înserat. Recuperatorul nu era încântat: el ar fi dorit ca fiul său să fie introdus mai mult în mijlocul oamenilor. In fond, ceea ce făceau în parc, puteau face şi în grădina palatului. Dar după aproape şase ani cât

n-a ieşit de acasă, şi tânărul simţea nevoia schimbării. Da, e şi ăsta un progres, a trebuit să admită tatăl.

In ziua aceea vorbeau despre latura concretă şi despre latura abstractă a oricărei adunări şi cei doi mentori trebuiau să răspundă la întrebările ce vizau obligativitatea practică a unui fenomen ce părea imposibil: nu numai că nu te poţi descurca în viaţă fără operaţiile matematice, dar, de multe ori, n-ai putea nici să raţionezi fără ele, chiar dacă operaţiile matematice nu reprezintă decât nişte convenţii: „Adunând două mere, nu înseamnă că acele două fructe s-ar contopi într-unui singur!" Brusc, în oaza lor de studiu şi de întrebări, în „aula noastră", mai departe de locul unde se părea că drumul se pierdea în iarbă, a apărut o fetişcană însoţită de două femei, desigur cele ce aveau sarcina ca domnişoara să nu umble singură prin lume.

— Cine este fata asta?

— De unde să ştiu?

— Află!

— Trebuie să fie dintr-o familie bună, dacă nu este lăsată nesupravegheată printre oameni.

Băiatul îşi bătu capul să ghicească încotro putea să se îndrepte atât de decis fata într-un spaţiu ce se termina chiar în acel lor. Ţipor se uită spre Yoris. Yoris se uită spre Ţipor. Nu se prea întâmpla ca

pupilul lor
să tacă atâta vreme, decât dacă era istovit şi adormea, oriunde se afla.
AI Şaptezeci şi nouălea se uită după tânăra femeie şi îşi spuse cu voce
tare, ca de obicei: „Asta-i pentru mine, iar celelalte două pentru ei!"

Iată! Spaţiul acela, „aula noastră", totuşi nu se termina, nici vorbă,
în acel loc!

Tăcuse cam mult şi simţea nevoia să recupereze. N-avea rost să-i
întrebe pe cei doi dascăli unde se duc femelele, era mai simplu, şi-a zis,
să Ie întrebe chiar pe ele. Aşa că o luă la fugă şi i se adresă fetei:

— Unde te duci? De efortul alergării, mai ales că urmase o uşoară
pantă în urcare — dar poate nu numai de aceea —, cuvintele îi ieşiră
şi mai greu din gură.

Fata nu i-a răspuns, nici măcar nu s-a întrerupt din mersul ei
hotărât. Parcă nici nu-1 auzise, parcă nici nu-1 văzuse, parcă un ţânţar
s-ar fi aşezat pe braţul ei, aşa că nu dădu decât scurt din mână, fără

măcar a încetini pasul. în schimb, femeile care o însoţeau se opriră şi-1 priviră cu bunăvoinţă pe prinţul în piele de broscoi. Care nu se lăsă mult invitat:

— Unde se duce?

— Mergem să culegem flori, au râs ele.

— Nu v-am mai văzut aici! Unde se duce?

— Vino să vezi! au continuat femeile să chicotească. Quasimodo s-a luat ţopăind după ele. Ai să vezi ce de flori frumoase sunt acolo!

într-adevăr, în spatele unui pâlc de copaci, într-o poiană pe care n-o descoperise încă, Al Şaptezeci şi nouălea regăsi fata în mijlocul unui rondou natural acoperit cu mii de flori sălbatice galbene, violete şi roşii. Broscoiul se uită vrăjit la prinţesă, însă ea nu-1 sărută pentru a-I elibera de vrajă. Trecură câteva minute cât o privi tăcut cum n-a mai tăcut de când a început să vorbească, după care, brusc, se îndreptă spre ea cu intenţia evidentă de a o săruta el pe ea. Dar fetei îi fu uşor să fugă, acest Quasimodo, deşi nu era nici cocoşat şi nici şchiop, se deplasa la fel cum şi vorbea: cu mult efort, cu multe mişcări inutile şi cu multe poticneli. Până la urmă, trebui să se resemneze — deocamdată nu avea nicio şansă s-o prindă pe fata care, râzând şi cu braţele pline cu flori, se îndepărtă la fel de hotărâtă pe cum a venit. Dar se mai

uită o dată în urmă şi faţa îi era plină de zâmbet. De ironie? De bunăvoinţă? Tânărul nu ştia. încă!

— A râs de mine? l-a întrebat pe Yoris, apropiindu-şi mult faţa de faţa aceluia şi privindu-1 prelung. Apoi a vrut să ştie de ce i-a plăcut atât de mult tocmai de fata aceea şi nu de celelalte femei pe lângă care trecea atât de indiferent pe stradă. Cele mai multe chiar îl enervau, la fel ca şi bărbaţii mereu porniţi să-i oprească pe Yoris şi pe Ţipor spre a se interesa de tot soiul de lucruri a căror importanţă el n-a sesizat-o niciodată. Care nici nu erau importante! De ce îl interesa într-o măsură aşa de mare tocmai fata aceea şi de ce nu alta? Fiindcă a fost un soare vesel, atunci când a văzut-o cu florile în braţe şi ea zâmbea la fel de jucăuş? Dar lui i-a plăcut de ea numai ce a văzut-o venind împreună cu însoţitoarele ei! De ce îi place Iui Giulio de o fată şi lui Giuliano de alta? Pentru că fiecare dintre ele le trezeşte alte amintiri celor doi tineri? Ce amintiri? Şi ce amintiri i-a trezit fata aceea lui?

— Cum o cheamă? Aflaţi-mi cum o cheamă! Ca de atâtea ori, trebui să constate că toţi cei din jur întârzie mereu: să-i dea răspunsurile dorite, să-i spună ceea ce voia de la ei şi nu altceva şi, în general, mai de fiecare dată îl lăsau să aştepte, mai de fiecare dată... Al Şaptezeci şi nouălea începu să tremure şi mentorii au înţeles că urma o nouă criză, însă tânărul îşi reveni surprinzător: „De ce mă interesează atât de mult cum o cheamă? Nici nu-i ştiu numele, cum să-mi fi redeşteptat o amintire care să mă lege de ea, când nici nu-1 ştiu?" Al Şaptezeci şi nouălea se avântă într-un lung şi gălăgios solilocviu, vorbea cu sine, se certa cu sine şi împroşca salivă în jur. După care, brusc, o luă la fugă spre casă.

Nu era un lucru obişnuit acesta: elevul celor doi mentori obişnuia să pară indiferent la locul unde se afla, preocupat doar de nesfârşitele enigme ce-1 frământau. Noroc doar că nu era în stare să alerge prea repede, aşa încât Ţipor îl urmă cu uşurinţă, doar Yoris fu obligat să facă eforturi serioase să nu-i piardă din vedere, temându-se că nu-i va găsi pentru că n-avea cum bănui încotro se grăbea băiatul. Dar nu, acela nu dorea decât să ajungă cât mai repede în Palatul Bosci şi nu se

opri decât în casa scărilor, în faţa tapiseriei cu animalul cu şase picioare încolţit de vânători.

PATRU Când a ajuns şi Yoris, l-a văzut cu ochii ieşiţi din orbite şi cu faţa plină de salivă, luând tot felul de poziţii nefireşti în faţa tapiseriei pentru a putea descifra un anumit şir de semne dintre cele ce ţi se dezvăluiau doar dacă ştiai de unde să le priveşti. Al Şaptezeci şi nouălea cunoştea mai bine ca oricine tainele desenului atârnat la primul etaj al impozantei intrări în palat. „Otrăvii risipite din săgeată / o poartă i-am făcut din ochi, năvală / să dea prin ea: din amintire-o poală, un cuib privirii dulci ce mă desfată, / şi foaie mi-am făcut din piept, să scoată / suspine, şi din suflet nicovală"[317], li s-a părut celor doi mentori că I-ar fi auzit pe Quasimodo citind şi recitind şi recitând cu vorbirea sa atât de grav bolnavă. De a fost aşa, atunci scribul mai are

317 Michelangelo, *Rime,* traducere, selecţie, cuvânt înainte şi note de Ela Boeriu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975, p. 23. în acest volum se susţine că Michelangelo ar fi scris aceste versuri „probabil" în 1525 sau 1526. Naraţiunea scribului a ajuns abia în anul 1499...

un argument în favoarea celor susţinute de el, cum că Michelangelo n-ar fi lucrat doar în palatul Casei de Medici, dar şi în Palatul Bosci, versurile amintite fiindu-i atribuite pentru o dată mult mai târzie. Cine ştie ce lucrări ale maestrului au dispărut pentru totdeauna odată cu edificiul care le-a găzduit, însă tapiseria, iată, a rămas şi mai păstrează şi această semnătură ilustră[318]. Rândul de litere citit de tânărul stăpân era bine ascuns în ţesătură, cei doi mentori nu l-au sesizat niciodată până atunci, confundându-1 cu o ramură a unui tufiş ce se înălţa din iarbă.

Tânărul citea, recitea şi recita acele rime, apoi fugea în sus şi în jos pe scări şi revenea să mai verifice câte ceva. Ceea ce a urmat a avut darul de a-i confirma scribului cea mai mare victorie pe care o poate

318 Scribul crede că printre tainele minunatei tapiserii se ascund şi semnăturile a numeroşi artişti care au creat în l'alatul Bosci, rândurile lăsate de ei pe mătasea lucrării constituindu-se înt.r-o adevărată „Carte de onoare" instituită de Recuperator sau, poate, încă de Omul din fereastră. Dar aceste lucruri depăşesc intenţiile de cuprindere ale scribului pentru CEI O SUTĂ, ele vor face fără îndoială obiectul unei istorii de specialitate autorizate pentru fabulosul edificiu, unic în vremea sa — şi nu numai —, o istorie care încă îşi aşteaptă exegeţii.

obţine un muritor: aceea de a vedea cât de limitate-i sunt capacităţile, de a le descoperi marginile şi de a putea privi în adâncul lor. A putea privi în adâncul lor reprezintă cu adevărat un privilegiu! Poate că bunul cititor îşi mai aminteşte naraţiunea pe care a propus-o scribul referitor la povestea de pe tapiserie, atunci când a crezut că a descifrat în ea tâlcul vieţii Celui de Al Şaptezeci şi optulea, Recuperatorul. De data asta scribul anticipează puţin: după ce a încercat o altă variantă, mai apropiată de Al Şaptezeci şi nouălea, şi s-a bucurat că a reuşit, măcar de data aceea, să fi ajuns la chipul plastic al unei realităţi atât de adânc şi totodată măiestru ascunse, ca să se verifice încă o dată, a parcurs acelaşi procedeu şi pentru un alt personaj, pentru Al Şaptezeci şi cincilea, înţeleptul, bunicul bunicului Celui de Al Şaptezeci şi nouălea[319]. Şi, minune! Aceeaşi tapiserie, cu aceleaşi personaje, cu acelaşi

319 Cu toate cercetările sale, scribul n-a fost capabil să afle nici autorul (autorii) tapiseriei, nici data când a fost terminată. Convingerea sa că lucrarea ar fi fost atârnată în acel loc înainte de a fi ajuns la forma pe care a găsit-o 500 de ani mai târziu în celebrul muzeu n-o poate susţine cu niciun argument cert, însă altfel nu-şi poate explica adăugirile evidente pe care le-a suferit lucrarea.

desen şi aceleaşi texte şi aceleaşi trucuri tehnice i-a spus o cu totul altă poveste. Tapiseria din acel oprind de la catul întâi al casei scărilor Palatului Bosci, locul pe care-1 vedeai de cum intrai pe poarta monumentală, n-a fost decât o oglindă în care se răsfrângea oricine îi trecea prin faţă. Lucru ce nu i s-a relevat scribului decât mult mai târziu. Până atunci, a mai emis o ipoteză: de data asta, l-ar fi recunoscut în personajul principal, bestia cu şase picioare, pe tânărul elev al lui Yoris şi al lui Ţipor. Nu din nemărginitu-i orgoliu va mai pomeni scribul şi această supoziţie, ci doar fiindcă altfel n-ar avea puterea de a mai continua şirul Celor O Sută.

Aşadar: Ţipor şi Yoris şi-au văzut pupilul surescitat şi ameninţând cu o nouă criză, tot mormăind rimele lui Michelangelo. Apoi, deodată, a venit către ei şi a strigat:

— Barbara, Barbara este numele ei!

Cu câteva zile mai devreme, Yoris îi citise dintr-o recentă carte a călugărului flamand Jan de Wackerzeele despre „Sfântă Ajutătoare Barbara", dar nici el şi nici Ţipor nu vedeau vreo legătură între fata din Grădinile Toscane şi martira întru Iisus din secolul al IlI-lea. Nici măcar ei, care s-au obişnuit să descifreze coerenţa relaţiilor făcute de băiat. Mai ales că Sfânta Barbara n-a fost dată pradă animalelor,

ci
umilită şi decapitată, aşa că nici legătura cu o eventuală mişcare ucigaşă a bestiei de pe tapiserie nu încăpea în acel scenariu. Degeaba
l-au întrebat ce voia să spună şi cum de a ajuns tocmai la acel nume,
tânărul era obişnuit să pună el întrebările, cele adresate Iui parcă nici
măcar nu le auzea. Aşa că au trebuit să amâne pentru mai târziu să
descopere singuri răspunsul.

De atunci, Al Şaptezeci şi nouălea a impus un program fix: dimi-
neaţa, zăbovea atent în faţa tapiseriei, după care o pornea înainte spre
Grădinile Toscane, în „aula noastră", şi aştepta să revină „Barbara". Şi
şirul întrebărilor i s-a frânt, fiind înlocuite cu solilocviile atât de dificil
de urmărit chiar şi de mentorii săi. Doar, din când în când, se mai
întorcea şi către ei, dar, de data asta, întrebările sale nu mai cereau
informaţii noi, ci doar confirmări, iar el se enerva doar dacă acestea nu
erau suficient de hotărâte sau dacă nu veneau destul de prompt. La

rândul lor, după o vreme, Ţipor şi Yoris au încetat să încerce să-i descifreze gândurile: pe de o parte, au considerat că nu era decât agitaţia izvorâtă din entuziasmul, nerăbdarea şi îndoielile adolescentului îndrăgostit, pe de altă parte, erau bucuroşi că pot, în sfârşit, să se odihnească şi ei. Numai că băiatul a observat că răspunsurile lor au devenit convenţionale, că habar n-aveau ce încuviinţau şi răbdarea i-a devenit şi mai scurtă chiar decât de obicei. El era mereu atât de punctual, iar dânşii atât de întârziaţi... Iar, când i-a surprins vorbind între ei, dovedind astfel că nu erau interesaţi de zbaterea sa, a urmat una dintre cele mai cumplite crize de furie, ajungând să arunce cu pietre în cei doi şi rănindu-1 destul de tare pe Ţipor.

Timp de câteva zile, domnişoara nu s-a mai ivit, însă Quasimodo nu părea defel descurajat şi şi-a urmat neabătut noul program: aproximativ o oră în faţa tapiseriei din casa scărilor, apoi goana spre Grădinile Toscane. Asta chiar dacă au nimerit şi câteva zile ploioase.

De la prima apariţie a fetei, s-a schimbat ceva şi în privinţa locului lor, a „aulei noastre". Nu mai erau singuri acolo, ca până atunci, ci, în răstimpuri, figuri iscoditoare treceau pe aleea principală şi, uneori, veneau chiar până la ei, momente în care Ţipor sau Yoris se

grăbeau să
le iasă în întâmpinare spre a-i ţine cât mai departe de Al Şaptezeci şi
nouălea, atât de vizibil deranjat de intruziunile oricărui străin. EI avea
treabă, el se concentra şi încerca să-şi lămurească un lucru. Un lucru
pe care, deocamdată, cei doi mentori nu-1 ştiau. însă ceva era evident:
mai nou erau monitorizaţi. De rudele fetei, îşi spuneau cei doi.

Până ce, într-o zi, tânărul a decretat:

— Astăzi va veni!

Şi, într-adevăr, abia ce au ajuns în parc adolescentul cu Yoris şi
Ţipor, că au şi trecut doi servitori pe aleea principală, privind din când
în când spre „aula noastră", iar peste vreun sfert de oră a sosit şi dom-
nişoara, ca şi prima oară împreună cu cele două femei. Al Şaptezeci şi
nouălea le aşteptase, nemailuându-şi privirea de la punctul de unde âu
apărut, parcă ştiind că vor veni şi enervându-se că ele întârziau. Până
şi ele întârziau...

— Asta-i pentru mine, iar celelalte două pentru voi! l-au auzit de
data asta exprimându-se limpede şi îndemnându-i să le acosteze pe

însoţitoarele fetei. Dar nici Ţipor şi nici Yoris nu s-au clintit din loc, iar femeile trecură la câţiva paşi pe lângă ei şi dispărură după pâlcul de copaci în urma cărora se ascundea poiana cu flori.

— De ce nu v-aţi dus? Nu vă plac? De ce nu vă plac?

— Noi suntem bătrâni, i-a răspuns Ţipor.

— Şi, pe urmă, nu aşa se cucereşte o femeie, îl completă Yoris.

— Dar ne-au zâmbit! Au râs când au trecut pe lângă noi! a insistat tânărul. Dacă nu s-ar fi uitat spre noi şi nu ne-ar fi zâmbit, aş înţelege... Asta înseamnă că au făcut ele primul pas. Nu e politicos să nu le răspundem! gândi cu voce tare Quasimodo. Să mergem după ele!

Au şi trecut câteva clipe, aşa că nu mai era timp de pierdut. Băiatul o luă la goană şi picioarele sale, preluând şi ele excitarea, executau mişcări tot mai caraghioase. Ajuns în spatele copacilor, a rămas locului: femeile nu erau nicăieri. Descumpănit, a vrut să-şi arate uluiala propriilor săi însoţitori nedespărţiţi, însă nu-i zări nici pe ei, fiindcă n-a observat că aceia nu l-au urmat ori că au rămas în urmă. „întotdeauna întârzie"! se enervă el.

De când a fost dat în grija celor doi mentori, Al Şaptezeci şi nouălea era obişnuit ca ei să fie a doua lui voce interioară. Brusc, şi-a dat scama că există viaţă şi în lipsa lor. Gândurile îi fugeau între enervarea pricinuită de întârzierea lui Ţipor şi a lui Yoris şi uluirea că

femeile nu
se aflau la cules de flori în poiană, unde era convins că le va găsi. Gândurile îi fugeau atât de dezordonat, încât nu Ie mai putea stăpâni.
Drept urmare, şi cuvintele îi ieşeau la fel de lipsite de coerenţă din
gură. Când a apărut, până la urmă, Ţipor şi, după o vreme, şi Yoris,
l-au găsit căzut la pământ, scăldat în salivă şi lovind cu pumnul într-un
copac. După care s-a oprit brusc, s-a sculat în picioare şi s-a postat din
nou într-o poziţie ca cea în care a aşteptat nemişcat să apară „Barbara"
trecând pe lângă „aula noastră". Ba, de data asta, pentru prima oară,
cei doi mentori I-au văzut chiar şi netezindu-şi părul, lucru neobişnuit
pentru tânărul care n-a dat niciodată vreun semn că l-ar fi interesat
cum arată.

Al Şaptezeci şi nouălea a stat nemişcat timp de vreo două minute şi
doar buzele îi fremătau întru limbajul său atât de greu de urmărit. Un
zâmbet de satisfacţie îi schimonosea gura, de parcă ar fi spus: „Iar am

avut dreptate!" Şi, într-adevăr, din exact locul pe care l-a fixat atât de stăruitor au apărut şi femelele. Şi ele parcă au ştiut că sunt aşteptate...

Restul s-a petrecut foarte repede pentru însoţitori, deşi privirile băiatului şi ale fetei s-au întâlnit prelung. Apoi, domnişoara a luat-o la fugă printre tufişuri şi Quasimodo a fugit după ea. Ţipor şi Yoris au vrut să-i urmeze, însă cele două femei le-au tăiat calea. Celor doi mentori le-a trecut, în acelaşi timp, prin minte că au căzut într-o cursă şi că momentul pe care tocmai îl trăiau făcea parte dintr-un complot prin care Al Şaptezeci şi nouălea să fie răpit. Spaima faţă de această posibilitate le-a dat forţe noi, însă nu suficiente spre a-i ajunge din urmă pe fugari. Care dispăruseră.

Copleşiţi de transpiraţie, mentorii s-au întors în poiană pentru a le avea măcar pe cele două femei ostatice. Sperau să mai găsească la ele un fir care să-i ducă la tânărul care le-a fost dat în grijă. Dar şi cele două însoţitoare parcă au intrat în pământ.

Disperaţi, Ţipor şi Yoris s-au aşezat pe banca pe care s-au obişnuit să stea de fiecare dată în „aula noastră". Au fost, fără îndoială, atraşi într-un complot îndelung pregătit şi, amintindu-şi de persoanele care au trecut în ultima vreme pe aleea principală, până nu de mult în

cea mai mare măsură pustie, îşi făceau reproşuri amare că nu au luat în seamă acele semne atât de evidente pentru ceea ce se pregătea. Cu cât se scurgea vremea, Ţipor şi Yoris erau tot mai înspăimântaţi şi găseau alte şi alte motive să-şi impută grava neglijenţă de care s-au făcut atât de vinovaţi.

— Băiatul a avut dreptate: cele două femei nu erau numai însoţi-toarele fetei, ele au fost plătite chiar să ni se dăruiască până şi nouă, dacă doar aşa ar fi putut fugi fata cu el.

însă cel mai tare se învinuiau cei doi fiindcă nu s-au interesat timp de atâta vreme cine erau toate acele persoane, din ce familie provenea fata şi dacă era într-adevăr o domnişoară dintr-o casă de seamă, aşa cum îi spuneau hainele şi întreaga înfăţişare, sau doar o artistă tocmită să joace acel rol. Pe măsură ce îşi puneau asemenea întrebări, Yoris şi Ţipor erau tot mai înspăimântaţi de modul cum au fost traşi pe sfoară de nişte femei netrebnice: ce descendentă a unei case nobile, aşa cum se înfăţişase fata, ar fi fost dispusă să-l amăgească pe Quasimodo din

Florenţa, chiar dacă acela era prezumtivul moştenitor al unei averi uriaşe?

Cei doi mentori au stat pe banca aceea până spre seară şi, cu cât trecea timpul, gândurile ce-i munceau erau tot mai negre. Erau profund îngrijoraţi pentru Al Şaptezeci şi nouălea, însă erau la fel de îngrijoraţi şi pentru propria lor soartă, întrucât lor le-a dat în grijă Recuperatorul pe fiul său, cu ei a ieşit băiatul pentru ultima oară (?) pe poarta Palatului Bosci, ei n-au fost în stare să dejoace planurile complotiştilor şi... şi ei au stat ca nişte proşti atâtea ore în Grădinile Toscane, în loc să alerge spre casă şi să alerteze haidamacii angajaţi să apere edificiul, averea şi locuitorii domeniului.

Degeaba n-au stat totuşi în acel timp. Căutându-1 pe Quasimodo, în direcţia în care a dispărut fugind după fată, au dat, în spatele poienii cu flori, de ruinele unui turn. Acolo s-ar fi ascuns cei doi. Amintindu-şi că Al Şaptezeci şi nouălea a numit fata „Barbara", şi-au adus aminte de legenda sfintei cu acelaşi nume, cea care a fost închisă de tatăl ei într-un turn pentru că n-a vrut să se căsătorească, preferând să se creştineze. Mai mult, întrebându-i mai târziu pe localnici despre acel turn, aceştia le-au povestit că se spunea că el ar fi fost distrus de un

fulger,
Ia fel cum şi turnul în care a fost închisă martira ar fi căzut în urma
unei furtuni. Ruina aceea se şi numea „Turnul Barbarei". (Mai târziu,
târându-i în faţa tapiseriei din casa scărilor Palatului Bosci, pupilul lor
le-a arătat şi un turn ascuns în vegetaţie şi vizibil doar dintr-un anumit
punct. Băiatul s-a enervat că ei nu erau în stare să descopere şi amă-
nuntele desenului, aşa că l-au minţit că le observă. Al Şaptezeci şi
nouălea a văzut imediat că-1 mint şi a făcut o nouă criză de furie...) In
jurul turnului din Grădinile Toscane nu era nici ţipenie de om, doar
mii de musculiţe care se urmăreau unele pe altele, într-un joc parcă fără
nicio noimă.

Aşa că au plecat, în sfârşit, acasă. Cu cât se apropiau mai mult de
Palatul Bosci, cu atât paşii le erau toţ mai şovăitori. îi vor spune major-
domului — omul cu puteri depline în lipsa stăpânului — ce s-a întâm-
plat şi acela va hotărî cum să se procedeze mai departe. Ei nu şi-au
făcut niciun plan cu care să se disculpe, ştiind că şi aşa nu au nicio
şansă să fie iertaţi. Al Şaptezeci şi nouălea a fost răpit, mai mult ca

sigur că se va cere o răscumpărare uriaşă pentru el, altfel n-ar fi avut nicio logică tot ce s-a întâmplat, iar ei erau principalii vinovaţi că n-au ştiut să fie cât de cât prudenţi într-o lume atât de plină de primejdii Ia tot pasul. Şi nu numai că n-au fost suficient de prudenţi, dar au şi dus copilul într-un loc ferit, parcă invitându-i pe cei ce au pus la cale complotul să acţioneze nestingheriţi. Dar dacă Al Şaptezeci şi nouălea a fost sau va fi ucis? Ţipor şi Yoris nici nu voiau să se gândească la o asemenea posibilitate. Dar se gândeau tot timpul Ia ea.

A fost într-adevăr vorba despre un complot, dar un complot cu un cu totul alt conţinut decât şi-au imaginat cei doi mentori. Ajunşi cu capetele plecate în Palatul Bosci, spre marea lor mirare, l-au găsit pe tânărul lor pupil dormind pe o bancă din grădină. Faţa bătrână îi era mânjită, ca de obicei, dar gura îi schiţa un zâmbet mai puţin schimonosit: „Probabil că visează ceva frumos", şi-au zis cei doi.

în următoarele zile, nu s-a mai întâmplat nimic deosebit, băiatul şi-a continuat programul obişnuit şi, deşi Yoris şi Ţipor au ezitat să mai iasă în Grădinile Toscane, Al Şaptezeci şi nouălea i-a obligat să se întoarcă în fiecare zi în „aula noastră". Unde, uneori, era dispus să înveţe, iar, alteori, stătea cu privirea fixă într-un anumit punct al

peisa-
jului, aşteptându-şi iubita. Care venea, ca şi înainte, însoţită de cele
două femei, culegea flori şi dispărea împreună cu Quasimodo. Pe care-1
regăseau apoi mai târziu dormind pe o bancă din grădina Palatului
Bosci. însă nici după ce ritualul acesta s-a repetat de mai multe ori, cei
doi mentori n-au reuşit să-şi scoată din minte spaima primei întâm-
plări. Aşa că — în sfârşit! — s-au interesat cine erau cele trei femei şi
au aflat că fata era un copil din flori al lui Roberto Messi, şeful unei
familii cândva bogate, însă care, pe lângă faptul că şi-a pierdut cea mai
mare parte din avere în urma complotului Pazzi, a scăpătat definitiv şi
din cauza jocului de zaruri şi a unor pariuri nesăbuite. Roberto Messi
era înglodat în datorii până peste cap şi cei patru copii — trei fete şi
un băiat — nu au reuşit să-i aducă acei cuscri prin care să reintre în
societatea bună. Dintre cele trei fete — desigur, toate fără zestre —,
Caria, fata din flori, trebuia să salveze întreaga familie prin planul
nebunesc de a-1 cuceri pe urmaşul fără minte al Palatului Bosci. Un

asemenea nefericit nu trăieşte mult, i s-a spus Cariei, iar prietenii tată-
lui, fără a şti ce pregăteşte acesta, i-au confirmat că tinerii bolnavi de
suferinţele pe care părea să le aibă Al Şaptezeci şi nouălea rar ajung să
depăşească vârsta de 20 de ani. Caria acceptă surprinzător de repede
planul: ea a fost primită cu toate drepturile în casa Messi, profitase la
fel ca şi fraţii ei vitregi de facilităţile pe care i le-a putut oferi familia,
atunci când se mai bucurase de avere (doar de micul titlu nobiliar nu
putea dispune), doar din când în când, e drept că foarte rar, i se aducea
aminte că ea nu era decât un copil din flori. Gândul că ea, cea tolerată,
chiar dacă adoptată cu toată căldura, ar fi putut deveni salvatoarea
familiei, câştigând un ascendent decisiv asupra fraţilor ei, era atât de
puternic, încât depăşea repulsia faţă de Quasimodo. Care, dacă te obiş-
nuiai cu felul lui de a fi şi cu înfăţişarea sa nu foarte plăcută, nici nu
era atât de respingător. Ba, chiar nu era respingător deloc. Era ca un fel
de păpuşă vie, asemenea statuilor de satiri din curtea casei părinteşti.
Există şi satiri de treabă, chiar foarte binevoitori, ştia Caria. Odată
acceptat acel rol, Messi tatăl i-a spus că trebuie să treacă urgent la
acţiune, fiindcă băiatul va împlini în curând 18 ani şi, în cazul

unuia ca el, nu se ştie cât o s-o ducă. Iar, de va muri, întreaga avere va trece în partea surorilor lui, mai precis în partea copiilor lor. Aşa că era absolut necesar să nască mai înainte Caria. După care, orice s-ar întâmpla, pruncul ei va deveni moştenitorul principal.

Şi, într-adevăr, Caria născu un băiat, atunci când Al Şaptezeci şi nouălea nu împlinise încă 19 ani. Roberto Messi n-a întreprins până atunci niciun pas, de teamă ca pruncul să nu moară la naştere. Insă imediat după ce evenimentul s-a desfăşurat cu bine, s-a înfăţişat la Palatul Bosci şi i-a povestit majordomului întreaga poveste: cum a sedus-o băiatul Recuperatorului pe fiica sa, cum aceasta a fost fecioară, dar acum a născut un fecior minunat şi cum s-a gândit el că ar trebui salvată situaţia. Cum? Păi, nu există decât două căi: fie ca nou-născutului să i se ofere o rentă care să-i permită să fie educat după înaltul rang al tatălui său, fie — dar asta ar fi mult mai corect — ca părinţii copilului să se unească prin sfânta căsătorie, dându-i băiatului căminul cuvenit.

Cei doi mentori s-au simţit din nou într-o situaţie disperată, ei neputând iarăşi să priceapă cum de n-au anticipat toată tărăşenia, când pupilul lor a dispărut de atâtea ori împreună cu Caria. „Nu, oamenii nu învaţă nimic din greşelile lor, pe care nu ezită să le repete neîncetat", gemeau ei. Şi, din nou, spaima le-a fost mult mai adâncă decât urmarea, deşi reacţia majordomului nu a avut în niciun caz darul de o potoli. Dar, omnipotent în lipsa adevăratului stăpân, majordomul îşi pierdea toate atribuţiile faţă în faţă cu Recuperatorul. Iar acesta nu numai că nu a trecut la represalii, aflând despre cele întâmplate, ci a primit chiar cu bucurie vestea: iată, deşi nu s-a mai aşteptat, fiul său a reuşit să realizeze continuitatea şirului, îndeplinind astfel misiunea cea mai sfântă a Celor O Sută. Era anul 1500 de după Hristos, Al Şaptezeci şi nouălea avea 18 ani, Caria, 21, iar copilul nou născut se pregătea să ducă povestea Celor O Sută într-un nou veac. Atât doar că proaspăta familie nu-şi reglementase încă situaţia: deşi planurile clanului Messi s-au realizat atât de facil şi fără nicio luptă cu stăpânul Palatului Bosci, lucrurile s-au încurcat tocmai acolo unde toţi s-au aşteptat cel mai puţin. Despre cele ce se petreceau în misteriosul edificiu se vorbea puţin şi cu teamă: un fel de tabu împiedica pe oricine să

comenteze în public zvonurile nedemonstrabile ce răzbăteau din spatele zidurilor. Totuşi, soarta ultimelor femei care au intrat ca nurori
în Palatul Bosci era mai mult sau mai puţin cunoscută. Una n-a mai
fost văzută niciodată, alta murise în condiţii nu tocmai clare, o a treia
se pare că a înnebunit. Blestemul care părea să cadă peste toate soţiile
ultimilor dintre Cei O Sută năştea fiori, mai ales că misterul nu era
dezvelit nici pe departe şi doar rezultatele tratamentelor la care au fost
supuse acele biete fiinţe se insinua în conştiinţa florentinilor. Pentru
cine n-a avut acces în Palatul Bosci, acesta a rămas o cameră în beznă.
Iar cine a pătruns în el se ferea să povestească, în timp ce o lege nescrisă îi făcea până şi pe cei mai curioşi să nu pună întrebări. O cameră în beznă pentru străini — asemenea morţii pentru muritori —
permite orice supoziţii, oricât de fanteziste, mai ales când acele supo-
ziţii nu pot fi contrazise cu argumente palpabile. O asemenea încăpere
era şi pentru Caria clădirea din care venise Al Şaptezeci şi nouălea. Mai
ales pentru Caria, pentru că ea era cea îmbiată să intre în acel mare

necunoscut. Aşa că atunci când totul a părut clarificat, mama Celui de Al Optzecilea a refuzat să facă pasul. Pe de altă parte, Recuperatorul nici măcar nu voia să audă ca nepotul să-i fie crescut într-o casă oarecare, fie aceea palat sau simplă colibă. El, Recuperatorul, se străduia, de multe ori, chiar cu riscul vieţii — *chiar şi cu riscul vieţii!* —, să le asigure tot ce-şi doresc ai săi şi, în primul rând, să le ofere o oază de linişte şi bunăstare într-o lume unde primejdiile pândesc la tot pasul. Or, nici măcar el nu poate asigura liniştea şi bunăstarea în întreaga Toscană şi nici măcar în întreaga Florenţă: tot ce e capabil să facă este să creeze spaţiul acela securizat din spatele zidurilor solide ale palatului său. Dar tocmai acolo refuza şi în continuare Caria să-şi aducă pruncul.

— In felul acesta, nu poate fi vorba despre nicio căsătorie! ameninţa Al Şaptezeci şi optulea.

— Atunci nu mai rămâne decât varianta a doua, cea infinit mai puţin onorabilă..., părea să se resemneze messer Messi.

— Ce variantă?

— Păi, nepotul domniei tale nu se cade să crească în sărăcie. O rentă generoasă — aşa cum generos ai fost domnia ta întotdeauna — ar putea fi singura soluţie de avarie.

— Nu! Nepotul meu va fi crescut în casa mea. în caz contrar, nu am, deocamdată, niciun nepot! (Desigur, şi Recuperatorul juca la

cacialma: el nici măcar nu se aşteptase ca straniul său fiu să-i dăruiască un copil. Şi, iată, acesta nu numai că a apărut, dar era chiar băiat! Scribul riscă să creadă că Recuperatorul n-ar fi fost în niciun caz dispus să renunţe la un asemenea cadou aproape nesperat şi că nu făcea decât, aşa cum îi era obiceiul, să-şi joace cât mai profitabil cărţile pe care le avea în mână. Iar Recuperatorul dispunea mereu de cărţi câştigătoare. Şi asta nu numai faţă de un cartofor scăpătat de teapa acelui Roberto Messi...)

Şi, iată, Caria, după ce şi-a jucat şi ea atât de bine rolul, după ce l-a acceptat drept primul ei iubit pe Quasimodo din Florenţa, după ce şi-a dus misiunea până aproape de capăt, continua să refuze cu încăpăţânare să se mute în Palatul Bosci. A ajuns până să promită că va fugi în lume împreună cu copilul, atunci când familia disperată a încercat s-o convingă folosind ameninţări şi chiar trecând la fapte. Cel mai dur se

pare că s-ar fi purtat fratele ei, Gian Luigi, care ar fi închis-o într-o încăpere din turnul din podul vechii case părinteşti[320], luându-i şi plodul. Caria a scăpat din acel prizonierat doar fiindcă familia şi-a dat seama că de i s-ar fi întâmplat ceva bebeluşului, ar fi pierdut orice şansă de a ajunge Ia banii aflaţi deja atât de aproape. Aşa că au încercat s-o facă să se mai gândească în prezenţa tatălui copilului, despre care ea vorbea frumos, de parcă aproape că ar fi fost cu adevărat îndrăgostită de el. Şi mai avea un argument familia Messi: Caria, care-şi iubea atât de mult pruncul, trebuia să fie conştientă că Biserica ne învaţă că naşterea şi botezul unui copil trebuie să fie consecinţa unirii părinţilor prin taina căsătoriei. Măcar la atât să se gândească, dacă alte argumente n-o conving!

Când s-a putut întâlni iar cu Al Şaptezeci şi nouălea, Caria i-a povestit prin ce a trecut din partea alor ei şi, în special, din partea lui Gian Luigi, cu care n-a avut niciodată nicio ceartă până atunci, deşi... deşi el a fost întotdeauna cel care a făcut-o să simtă că ea nu este

320 Şi Sfânta Barbara a fost închisă într-un turn de către tatăl ei, fiindcă n-a vrut să se căsătorească... Dar o deosebire tot a rămas: Sfânta a fost fecioară, pe când Caria născuse deja...

decât
un copil din flori, un accident în casa Messi[321].

— Gian Luigi este un monstru? s-a înfuriat proaspătul tată. Vreau
să vorbesc cu el!

Dar, prevenit de către Caria, fratele ei n-a venit la întâlnire.

— De ce întârzie? Dacă întârzie nu este decât un om rău! se enervă
Al Şaptezeci şi nouălea şi corpul începu să-i tremure.

---

321 Lucru neobişnuit pentru acele vremuri: un copil din flori nu era socotit
un intrus, din clipa în care era recunoscut de către tată. Multe personaje venite
pe lume în afara căsniciei nu numai că se bucurau de aceleaşi drepturi ca şi
copiii proveniţi din căsnicii, dar unele au ajuns chiar şi până la cele mai înalte
demnităţi laice ori ecleziastice. Nu mai departe decât Giulio, fiul natural al lui
Giuliano de Mediei, fratele lui Lorenzo, asasinat în conjuraţia Pazzi, a fost cres-
cut cu toată dragostea de către familia Magnificului, ajungând papă sub numele
Clement al VH-lea. La fel şi nepotul lui Lorenzo, Ilippolyte, devenit cardinal,
era fiul natural al lui Giuliano cel Tânăr, ducele de Nemours căsătorii cu mare
pompă cu Filiberta de Savoia şi beneficiarul unei educaţii excepţionale...

Gian Luigi dispăru, fiindu-i teamă să nu fie găsit ucis, lângă un bileţel cu inscripţia „Cine râde mai la urmă...". Nu se întâmplă aşa şi fratele Cariei le supravieţui tuturor alor săi, murind la peste 80 de ani.

Nu, nici în privinţa deciziilor punitive, bietul Quasimodo nu era la înălţimea tatălui său! Ceea ce i-a făcut pe cei din familia Messi să mai continue negocierile. însă nici rudele Cariei şi nici Recuperatorul n-au avut niciun ascendent asupra mamei Celui de Al Optzecilea. Când, la un moment dat, s-a decis ca pruncul să fie luat în Palatul Bosci, iar Caria, dacă nu vrea să-l urmeze, să primească o rentă generoasă, putând trăi oriunde ar vrea — soluţie îmbrăţişată cu entuziasm de Roberto Messi şi ai săi —, cel care s-a opus a fost Al Şaptezeci şi nouălea:

— Dacă mama vrea să rămână cu copilul ei, e drept să fie despărţită de el?

— Cine o împiedică să vină şi ea în Palatul Bosci?

Au trecut mai multe luni şi Caria şi fiul ei au rămas în casa părintească. Femeia n-a mai fost supusă niciunei presiuni din partea familiei, dar nici banii speraţi n-au intrat încă. între timp, Ţipor şi Yoris au continuat să frecventeze Grădinile Toscane, unde şi-au continuat lecţiile cu elevul lor. O dată la două-trei zile, mai apărea şi fata cu însoţitoarele ei. Uneori şi împreună cu copilul. Cum Recuperatorul

plecase din nou cu treburile sale, luarea unei hotărâri definitive în privinţa sorţii tinerei perechi s-a amânat din nou. (Mai neplăcut era că nu se ştia când o să revină Al Şaptezeci şi optulea, iar când o făcea, de cele mai multe ori sosea în secret, fără ca în oraş să se afle că a mai fost pentru câteva ore, cel mult câteva zile, la Florenţa.)

încetul cu încetul, lucrurile au intrat pe vechiul lor făgaş, doar copilul fiind singura noutate în programul moştenitorului Palatului Bosci. A! A mai apărut totuşi încă un lucru nou: oricât de discret ai fi trăit, cetatea afla şi comenta ceea ce făceai, iar o veste asemenea naşterii Celui de Al Optzecilea n-a putut trece nici ea neobservată.

Sigur, fiind vorba despre un eveniment legat de imperiul Recuperatorului, comentariile erau făcute cu multă prudenţă, însă un murmur subteran tot s-a făcut auzit: unii pretindeau că Palatul Bosci nu a recunoscut copilul, alţii susţineau că familia Messi cerea un preţ neruşinat pentru a pecetlui naşterea, multe mame de domnişoare

de măritat sperau ca, după acest adevărat scandal, Al Şaptezeci şi nouălea să mai fie disponibil, mai ales că şi fetele lor puteau fi, după toate astea, mult mai uşor convinse că prinţul din Palatul Bosci nu era chiar un monstru, odată ce Caria l-a acceptat, Caria care nu era cea mai frumoasă femeie din Toscana, dar în niciun caz nici cea mai urâtă nu era. Iar, pe cât situaţia ambiguă a Celui de Al Optzecilea se prelungea, cu atât subiectul devenea mai spumos, până ce lumea a uitat şi de vechea prudenţă în legătură cu orice se referea la palatul Omului din fereastră[322].

Şi, astfel, a trecut aproape un an, iar răbdarea şi disponibilităţile financiare ale familiei Messi erau pe sfârşite. Nici măcar nu mai aveau pe cine se răcori rudele Cariei, mai ales după ce au primit mesajul limpede că nu vor rămâne nepedepsite, dacă i se vor mai face şi cele mai mici neplăceri mamei copilului. Insă o soluţie tot trebuia găsită, se

322 Lucrurile au devenit notorii şi pentru că Roberto Messi a reuşit, măcar o vreme, să obţină iarăşi împrumuturi în numele banilor de care va dispune fiica sa, iar *Cronica de la Florenţa* povesteşte, cu umorul ei gros, mai multe anecdote legate de această situaţie, adevărate scene de teatru de bâlci.

agita tot mai mult Roberto, în vreme ce Gian Luigi continua să stea ascuns. Şi ce soluţie să găseşti, când, la fel cum n-au ajutat corecţiile, n-au ajutat nici vorbele bune adresate Cariei?

Lumea a mai găsit timp şi interes şi pentru povestea Celui de Al Şaptezeci şi nouălea, a Cariei Messi şi a copilului lor, cu toate că executarea lui Savonarola şi a fraţilor săi n-a adus, nici pe departe, liniştea în cetate. Vântul de libertate de după moartea călugărului n-a ţinut decât câteva zile. Pentru unii şi mai puţin. N-au trecut doi ani de atunci şi oamenii au început să presare flori pe locul unde a fost regizat spectacolul sfârşitului celor trei dominicani. A urmat campania scumpă şi lipsită de glorie pentru recucerirea oraşului Pisa, iar apoi oamenii lui Cezar Borgia, fiul papei şi duce de Valentinois, a atacat Florenţa care, după atâtea nenorociri, când să-şi revină? Or, tocmai din grozăviile săvârşite de mercenarii lui Cezar Borgia, a sperat posomorâtul Piero — exilatul, împreună cu toată familia sa — să revină la gloria Casei de

Medici. Groaza era iarăşi prezentă şi, alături de foamete, a adunat lumea în biserici. Şi, de parcă războaiele oamenilor n-ar aduce suficientă spaimă, moarte, foame şi durere, chiar şi Dumnezeu s-a supărat şi a aruncat şi alte nenorociri asupra florentinilor. La sfârşitul anului în care s-a născut Al Optzecilea, mai mulţi bărbaţi, stând liniştiţi cu câte un ulcior de vin în faţă în sala mare din Hanul Maimuţelor, s-au pomenit cu tavanul scuturându-se din senin şi căzând încet peste ei. Oamenii au privit înmărmuriţi, fără a avea curajul să se mişte nici când s-a prăbuşit tot acoperişul. Parcă au fost ţintuiţi locului cu piroane de fier. Lui Dumnezeu i s-a făcut milă şi n-a lăsat să moară, în acea întâmplare, decât trei persoane, din toate câte au fost prinse sub dărâmături.
Fără a fi avut loc cutremure, rând pe rând s-au mai prăvălit şi alte clădiri. O furtună cu fulgere a omorât în aceeaşi zi şase ţărani şi mai multe vite. Un foc a pârjolit două străzi, nelăsând în urma sa niciun zid ori vreun coş, aşa cum se întâmplă de obicei. Incendiul a fost atât de puternic, încât s-a mistuit chiar şi pe el însuşi, după cum au scris cronicarii: dovadă că, fără ca oamenii să i se poate opune defel, flăcările

s-au oprit la hotarul celor două uliţe, nefăcând nicio pagubă caselor strâns învecinate.

In toată această atmosferă, fiecare om, oricât de voioasă îi era firea, a trebuit să cugete cât de capricioasă este soarta, cât de greu ajungi la un succes şi cât de repede se poate nărui şi cea mai grandioasă avere, aşa cum au fost vândute la licitaţie chiar şi bunuri ale Casei de Medici. Atunci, Ia ce să se mai pregătească un cetăţean cu mult mai puţine posibilităţi? Dar poate vreun florentin onorabil să nu spere, să nu se agaţe de carieră şi, mai ales, să nu construiască? Fiecare bărbat, se ştie, trebuie să facă un băiat, să sădească un pom şi să ridice o casă. Aşa a fost întotdeauna citită Legea, chit că acelaşi bărbat ştia că nu va duce cu sine în mormânt nimic, nimic din palatul la care visează şi pe care a reuşit să-I şi vadă şi să-l şi pipăie ca fiind al său. Al său? Al său măcar până va face umbră acestui pământ. Mai demult, Senioria a emis o lege prin care oricine va înălţa o construcţie pe o suprafaţă de teren viran din cetate va fi scutit vreme de 40 de ani de impozit. Aşa că, deşi oamenii evlavioşi, dar şi cei cu mai puţină credinţă, trăiau sub amenin-ţarea permanentă a primejdiilor, deşi ştiau cu toţii că avuţia materială

nu-i decât o minciună la fel de vremelnică precum e însăşi viaţa, o nebunie a construcţiilor a cuprins întreaga Florenţă. Nici familia Messi n-a fost scutită de această epidemie. Şeful clanului, Roberto, a început să ridice un palat care, în planurile concepute, trebuia să rivalizeze cu cele mai impozante clădiri din oraş. Numai că nici n-a terminat să sape fundamentul, că i s-au şi gătat banii. Aşa că în Caria nu stătea doar nădejdea unui trai normal, după ce, în încercarea de a-şi reface fondu-rile prin jocuri de noroc, familia Messi a pierdut şi ceea ce i-a permis până atunci să-şi ascundă cât de cât falimentul; în Caria s-au adunat visele de salvare ale fiecărui Messi şi ale tuturor Ia un loc. Dar Caria nu voia să se mute în Palatul Bosci, timpul se scurgea indiferent, copilul creştea în faţă cu un viitor absolut incert şi tot ce a părut atât de promiţător se dizolva în nimic, cu fiecare zi ce trecea.

Quasimodo continua să se întâlnească, ca înainte, în Grădinile Toscane cu prinţesa sa şi amândoi păreau mulţumiţi şi nu grăbeau să schimbe ritualul acelor scene. Nici Recuperatorul nu a mai revenit în Palatul Bosci — sau, dacă a revenit, Roberto Messi şi ceilalţi florentini n-au aflat la timp de veste[323].

323 Al Şaptezeci şi optulea a revenit la Florenţa: oamenii săi au reuşii să găsească multe dintre obiectele furate din Palatul Medici, câtă vreme

Nu numai răbdarea, ci chiar şi resursele de supravieţuire ale familiei Cariei erau pe punctul de a se epuiza, când destinul a rezolvat el ceea ce oamenii n-au reuşit să ducă la îndeplinire. Era în anul 1502, Caria avea 23 de ani şi a rămas din nou gravidă. Nimeni, nici măcar mamele cele mai invidioase ale fetelor nemăritate, nu s-a îndoit nicio clipă că sarcinile Cariei ar fi provenit de la alţi bărbaţi, fiind simple stratageme de a prinde în mreje averea lui Quasimodo. Nu, relaţia dintre

---

stăpânii lui au trebuit să plece în exil. Unele dintre acele piese erau chiar foarte scumpe, altele erau preţioase prin valoarea lor sentimentală. Sigur, ca de obicei, Recuperatorul a lucrat prin formidabila sa armată specializată, însă în Toscana au existat foarte multe cazuri de confiscări sub regimul lui Savonarola şi Ia fel de multe jafuri atunci şi mai târziu. Toscana — şi Florenţa însăşi — au devenit locuri de mare interes pentru tatăl Celui de Al Şaptezeci şi nouălea, aşa că el a mai sosit din când în când să supravegheze şi să impulsioneze la faţa locului activitatea oamenilor săi.

cei doi era cunoscută în toate amănuntele ei şi chiar mai mult decât în acele detalii, fiind un subiect predilect pentru bârfele rostite în şoaptă.

Pentru că, la fel ca întotdeauna, în momentele cele mai dificile, energia lumii răbufneşte în subiectele (cele mai) frivole. Abia s-au retras trupele duşmanilor din Toscana, abia a mai trecut un val al morţii negre, abia s-au stins ecourile bubuiturilor tunurilor ori ale tunetelor unor furtuni devastatoare, că florentinii s-au şi grăbit la petrecerile cele mai libertine, aşa cum printre dalele de piatră sufocând pământul iese câte un fir de iarbă şi, de e lăsat să crească, se înalţă tufiş viguros.

Sorocul naşterii se apropia. De data asta era limpede că relaţia dintre Al Şaptezeci şi nouălea şi iubita sa trebuia să fie instituţionalizată într-un fel sau altul. O ştiau toate părţile implicate şi o aşteptau cu curiozitate numeroşii privitori de peste gard. De pe o zi pe alta, trebuia să revină şi Recuperatorul acasă şi lucrurile, în sfârşit, se vor lămuri, socoteau şi cei implicaţi, şi chibiţii la fel de nerăbdători.

Ce rost are să ţeşi vise, când destinul nu abdică niciodată de la planurile sale? De data asta, Roberto Messi s-a pregătit conştiincios şi a pregătit câte o strategie pentru fiecare ipotetică propunere a Celui de

Al Şaptezeci şi optulea. Pentru un singur lucru nu s-a pregătit Roberto Messi: pentru moartea Cariei la naşterea celui de-al doilea copil. Medicul şi moaşa n-au putut face nimic: s-a stins şi fătul şi, câteva ore mai târziu, şi mama.

Apoi, din punct de vedere juridic, lucrurile s-au rezolvat de la sine. Al Optzecilea a fost luat în Palatul Bosci, iar familia Messi a primit suficienţi bani pentru a avea ce să piardă din nou în cheltuieli necugetate. Asta după ce Roberto s-a tocmit vârtos pentru a obţine cât mai mult pentru copilul pe care, practic, l-a vândut[324].

Doica, aceeaşi care la îngrijit şi pe Quasimodo, a preluat şi băiatul acestuia, iar soţia Recuperatorului — care nu şi-a putut niciodată ierta fiul că, abia născut, i-a îndepărtat bărbatul din iatac — aştepta cu

324 Roberto Messi avea să moară curând după aceea, lovit de fulger, aşa cum s-a stins în urmă cu peste o mie de ani şi tatăl Sfintei Barbara, Dioscorus, pedepsit pentru că a jucat rolul călăului, tăindu-i capul fetei care nu a vrut să se căsătorească.

sufletul la gură să reiasă pentru toată lumea că nici copilul venit pe lume dintr-o caricatură de om nu se va putea dezvolta altfel.

Toţi actorii piesei şi-au recâştigat speranţele: Recuperatorul îşi avea nepotul acasă, soţia sa aştepta să apară primele semne de retard şi la fiul fiului ei, familia Messi ieşise, cel puţin pentru moment, din profunda criză financiară, Al Şaptezeci şi nouălea redevenise disponibil pentru nădejdile mamelor de fete tocmai bune de măritat. Doar Quasimodo se schimbase profund, de pe o zi pe alta. Nu mai avea nevoie de confirmările mentorilor, îşi ajungea sie însuşi şi bolborosea toată ziua într-un limbaj de neînţeles pentru ceilalţi, dar încărcat cu gesturi, urlete şi salivă abundentă. Practic, Al Şaptezeci şi nouălea a întrerupt orice contact cu cei din jur, iar mentorii săi asistau neputincioşi cum tot ce au construit cu trudă în atâţia ani de zile s-a făcut praf şi pulbere. Lucru cu atât mai dureros cu cât, odată cu apariţia Cariei, tânărul făcuse progrese uriaşe în socializare şi părea să se îndrepte spre o viaţă cât de cât normală.

Ţipor şi Yoris i-au relatat noua situaţie Recuperatorului, dar acesta, odată asigurat că are un nepot, s-a arătat cu totul dezinteresat de fiu, la fel cum, cu ani în urmă, la naşterea Celui de Al Şaptezeci şi

nouălea,
a devenit, Ia fel de brusc, imun la farmecele soţiei.

Cei doi mentori nu mai erau terorizaţi de atât de obositoarele între-
bări interminabile ale pupilului lor, aveau acum o slujbă uşoară, tre-
buiau doar să-i stea alături tânărului bărbat şi să aibă grijă să nu facă
o prostie care să-i pricinuiască fizic sau, în halul în care a ajuns, să-l
ducă — Doamne fereşte şi apără! — chiar la moarte. Pentru aceasta
erau straşnic plătiţi: aveau casa şi masa asigurate, şi, ceea ce era mai
important, se aflau în interiorul zidurilor oazei unde nicio ameninţare
de afară nu s-a dovedit destul de puternică pentru a putea arunca vreo-
dată vreun rău în Palatul Bosci.[325]

325 De la aflarea veştii morţii Cariei, Al Şaptezeci şi nouălea a refuzat să mai
iasă vreodată în cetate. La un moment dat, pentru a-1 scoate din acea stare, cei
doi mentori au vrut să-l ducă într-o vilă a Recuperatorului nu departe de Pisa,
dar, la început, tulburările şi războiul cu pisanii şi, după aceea, refuzul categoric
al tânărului i-au silit să-şi abandoneze planul. încă o dovadă că Yoris şi Ţipor

Aşa cum mama sa l-a urât toată viaţa, fiindcă i-a alungat soţul din iatac, aşa şi băiatul ei şi-a urât fiul mort pentru că i-a luat-o pe Caria. El n-a reuşit vreodată să-şi transfere sentimentele faţă de iubită asupra celuilalt fiu, cel care a supravieţuit, pentru a dobândi impresia că şi Caria mai era de faţă. în loc să-l bucure, Al Optzecilea, ori de câte ori îl zărea, îi producea noi suferinţe. Aşa că multă vreme nici n-a mai dorit să-l vadă.

Da, Ţipor şi Yoris au avut dreptate: pupilul lor, comportându-se asemenea unui animal grav rănit, a devenit alt om. Dacă până atunci a fost atât de muncit de întrebările ce vizau explicarea lumii în care trăia, odată cu dispariţia Cariei, nu mai era preocupat decât de a o regăsi pe ea şi tot ceea ce se întâmpla în jurul său nu i se părea decât o cumplită diversiune în legătură cu calea căutată. Dacă până atunci intruşii în dialogul său cu sine şi cu mentorii îi provocau accese de furie pentru că întârziau răspunsurile pe care le aştepta, mai nou, nici cumplitele-i crize nu mai puteau juca rolul ventilelor de eliberare a tensiunii acumulate în el. O tensiune ce l-a copleşit până la epuizare: Quasimodo leşina tot mai

des, lucru ce nu i s-a întâmplat niciodată pe vremuri, când a mai avut suficientă energie să lupte. Atunci adormea după o criză, acum leşina înainte ca o criză să mai aibă vreme să se declanşeze.

Leşinurile acestea, au observat Ţipor şi Yoris, apăreau ori de câte ori se ivea cineva în jurul lor: tânărul începea să tremure, se întorcea cu spatele Ia intrus, îşi acoperea ochii cu palmele ca să nu-1 vadă şi începea să emită strigăte nearticulate. Până ce cădea de pe picioare. Tot strădu-indu-se să înţeleagă ce striga în momentele acelea, mentorii au descifrat:

— Nu! Nu! Pe urmă: Nu vreau! Nu vreau! Şi, în fine: Linişte! Nu vreau decât linişte! Şi pentru că liniştea cerută întârzia să-l cuprindă, bărbatul-copil izbucnea în plâns.

Caria s-a stins, iar următorii doi ani au trecut în felul descris atât de stângaci de către scrib: cifrele ţin strict de calendar, însă în sufletul

au făcut tot ce le-a stal în putinţă pentru a-şi menţine în mod cinslit poziţia şi traiul, deşi Recuperatorul nu le-a mai cerul vreodată socoteală, lăsându-i să facă tot ce voiau. Pentru Recuperatorul foarte interesai de nepol, Al Şaptezeci şi nouălea părea un capitol încheiat.

lui Quasimodo totul a devenit pentru el o singură clipă infinită. Nu clipa edenică a lui Adam înaintea greşelii, ci o clipă fără niciun rost.

Pentru Quasimodo, timpul a devenit infinit pentru că a ajuns într-un spaţiu infinit, „un spaţiu fără curbură", necesar pentru ca vremea să aibă unde se dilata până la disoluţie, aşa cum afirma Sfântul Toma, citându-1 pe Sfântul Augustin. Şi ce „curbură", ce „sus", ce „jos" mai avea universul material pentru Al Şaptezeci şi nouălea?

(O evoluţie totuşi a mai trăit chiar şi în timpul rămas pe loc: faţa bătrână a Celui de Al Şaptezeci şi nouălea a devenit, pe zi ce trecea, şi mai bătrână, ridurile i se îngrămădeau straturi-straturi unul peste altul şi îi săpau pielea tot mai adânc, dovedind că nici Quasimodo n-a putut părăsi, înainte de a i se fi îngăduit, pământul unde a fost deportat de pedeapsa divină, pământ rodind orgoliile ce nasc răzbunările din care ni se trag suferinţele.)

Tot Ţipor şi Yoris, singurele fiinţe care se mai interesau de el şi pe care şi el le mai tolera să-i stea în preajmă (însă fără a li se mai adresa), au mai observat că fostul lor elev şi-a găsit un nou interlocutor: pe Dumnezeu. Pe care-L căuta în capela palatului, locul unde şi-a petre-

cut aproape în întregime ultimele luni de viaţă. La început, îl întreba şi pe Domnul, aşa cum i-a tot întrebat şi pe ei. Probabil că şi-a stabilit nişte semne doar de el percepute şi pe care le convertea în răspunsurile primite din Cer. Fiindcă, treptat, acele răspunsuri nu l-au mai satisfăcut, din simple întrebări, imprecaţiile sale au devenit seminţe de ceartă.

Şi ceartă tot mai evidentă a ajuns relaţia Celui de Al Şaptezeci şi nouălea cu Dumnezeu. Pe care-L acuza că a făcut o lume greşită, o lume rea, o lume în care puţina fericire dată urmaşilor lui Adam era întotdeauna iarăşi şi iarăşi înzecit pedepsită cu suferinţă. O lume din care a dispărut liniştea cea binecuvântată.

— Eu aş fi creat o lume mult mai bună, li s-a părut mentorilor că-l aud spunând şi, fiindcă nu mă laşi nici măcar să încerc, pot, cel puţin, să fac un alt lucru bun: să distrug o părticică din opera Ta neizbutită!

Cei doi mentori nu mai erau terorizaţi de atât de obositoarele întrebări interminabile ale pupilului lor, aveau acum o slujbă uşoară, trebuiau doar să-i stea alături tânărului bărbat şi să aibă grijă să nu facă

o prostie care să-i pricinuiască fizic sau, în halul în care a ajuns, să-l ducă — Doamne fereşte şi apără! — chiar la moarte. Pentru aceasta erau straşnic plătiţi: aveau casa şi masa asigurate, însă, ceea ce era mai important, se aflau în interiorul zidurilor oazei unde nicio ameninţare de afară nu s-a dovedit destul de puternică pentru a putea arunca vreun rău în Palatul Bosci. Aşa că nici zelul lor nu mai era necesar să fie atât de vârtos ca înainte. Totuşi, măcar unul dintre ei stătea toată vremea în preajma Celui de Al Şaptezeci şi nouălea. Şi aşa, într-o zi, Ţipor l-a auzit ţipând şi tot repetând că până şi el, Quasimodo, este în stare să limiteze prin distrugere *„opera neizbutită"* şi evreul habar n-a avut la ce se referă elevul său. Iar, în altă zi, Yoris l-a auzit şi el urlând: *„Ai să vezi! Nimic n-arc niciun rost, dacă nu faci ceva important: iar eu o să fac — nici mai mult şi nici mai puţin — decât o să distrug măcar partea de aici a operei Tale neizbutite! Şi lumea va trebui să ştie că eu am făcut aceasta şi să ţină mintel"*

Şi l-au mai surprins cei doi spunând: „Eu n-am să mai întârzii! Iar cei ce o să mai rămână o să rămână doar pentru ca să ştie că eu am distrus o părticică din opera Ta neizbutită!"

Sigur că nici Yoris şi nici Ţipor n-au fost siguri că au înţeles corect

ceea ce rostea Quasimodo şi, cu atât mai puţin, ceea ce intenţiona să-I transmită lui Dumnezeu, Singurul căruia i se mai adresa.

în seara de 14 ianuarie 1504, când, după sărbătorile de iarnă, şi în Palatul Bosci s-a pregătit, după datină, un praznic pentru „ziua nunţilor", după ce a petrecut toată ziua în faţa tapiseriei din casa scărilor, bolborosind fără încetare în locul de unde se iţea prin vegetaţie turnul cu trei ferestre, Quasimodo pur şi simplu a dispărut. Yoris şi Ţipor l-au căutat ore în şir. Un presentiment cumplit le-a umplut inimile de spaimă. (Aceeaşi spaimă niciodată uitată din ziua în care pupilul lor a dispărut pentru prima oară cu Caria.) în faţa tapiseriei, li s-a părut că animalul încolţit, grav rănit, a mai dat o dată din coadă încât toată pânza s-a acoperit cu un strat gros de sânge. Apoi, în plină noapte, un foc uriaş, pregătit din timp prin risipirea în diferite locuri ale clădirii a unor cârpe îmbibate cu uleiurile cele mai inflamabile, a început să devoreze Palatul Bosci. Incendiul muşca atât de repede şi de adânc, iar flăcările s-au dovedit atât de puternice, încât mulţimea de locatari n-a

reuşit nicicum să-l localizeze, iar flăcările au devorat încăpere după încăpere, anexă după anexă, etaj după etaj. Tot ce au mai putut face oamenii a fost să mai salveze câteva bunuri şi să se salveze pe ei înşişi.

în aceeaşi zi, când pe cer s-a aprins o stea care a transformat zările într-un foc ce a ţinut trei săptămâni, a murit şi Al Şaptezeci şi optulea. (Fenomenul ceresc a rămas înscris în anale.) Incendiul de pe cer, s-a crezut de către florentini, nu a fost decât oglindirea în înalturi a focu- lui ce a mistuit Palatul Bosci, întrucât şi Palatul Bosci a ars vreme de trei săptămâni. Iar lumina sa, pârjolind şi cerul, a putut fi văzută şi în Italia, şi în Spania, în ziua când a fost ucis Recuperatorul, dar şi la Paris şi chiar şi în Anglia, după cum este menţionat într-o cronică scrisă la York.

Datorită destoiniciei majordomului, în Palatul Bosci n-au murit decât câţiva oameni, trei argaţi fideli, majordomul însuşi, căzut la dato- rie asemenea unui căpitan de corabie, rămas ultimul la bord şi Al Şaptezeci şi nouălea, nemaigăsit niciodată. Doi dintre cei trei servitori pieriţi de pe urma arsurilor au fost şi cei care au salvat tapiseria din casa scărilor. Un altul, care a scăpat doar cu răni adânci ce nu s-au mai închis niciodată, a pretins că tapiseria era acoperită toată de un roşu

incandescent schimbându-şi desenul, odată luată pânza de pe peretele ei. După cum se poate citi şi în *Cronica de la Florenţa,* spusele acestea nu trebuiesc înţelese decât drept aiurelile unui om grav rănit[326]. La fel cum aceeaşi *Cronică* susţine că din clădirea în flăcări şi de sub oglinda cerului arzând şi el, s-a auzit încă multă vreme glasul lui Quasimodo: „Nu! Nu!" Pe urmă: „Nu vreau! Nu vreau!" Şi, în fine: „Linişte! Nu vreau decât linişte!" Şi pentru că liniştea cerută întârzia să-I cuprindă, vocea bărbatului-copil izbucnea în plâns. Cronica neîncrezătoare că o

---

326 Scribul, încă sub influenţa propriilor sale trăiri, nu este atât de categoric, amintindu-şi că tapiseria într-adevăr îşi modifică desenul în funcţie de locul de unde e privită, aşa încât mutată de pe perete, modificându-se unghiurile, pare firesc să nu mai fi văzut aceeaşi imagine cei ce au salvat-o. Dar, atunci, se mai pune o problemă: arătându-ne azi altceva, misterele Anului Domnului 1504 cuprinse în vechiul tablou nu mai au nicio relevanţă pentru începutul de mile-niu trei de după Iisus şi toate concluziile bietului scrib provenind din acea pânză rămân biete jocuri ale unei imaginaţii bolnave...

tapiserie poate să-şi schimbe desenul, atunci când este mutată de la locul ei, acceptă că vocea aceea s-a mai auzit multă vreme ieşind dintre ruinele fumegânde, ca şi din cele câteva subsoluri rămase întregi. Poate că a acceptat *Cronica* legenda glasului care a persistat atâta vreme doar fiindcă nimeni nu s-a îndoit că întreaga nenorocire a pornit de la Quasimodo, tânărul fiind văzut mergând în diferite locuri ale palatului cărând cu el sticlele al căror conţinut nimeni nu l-a luat în seamă, dar care a pregătit focul pus intenţionat. Omul poate prevedea multe, dar cine să fi putut bănui că însuşi moştenitorul va nimici moştenirea? Deşi, de la un personaj atât de bolnav trebuia să te aştepţi la orice, şi-au spus tardiv supravieţuitorii catastrofei.

Şi, spune *Cronica:* „Şi vocea aceea, atât de ciudată, a continuat să se audă încă foarte multă vreme, dar nimeni n-a cutezat să se apropie de ea şi să-l caute pe cel ce striga atât de sfâşietor. Iar acela, stăpânul vocii, n-a mai fost găsit niciodată."

Cuprins

Str. Bucium nr. 34 Iaşi
tel: 0232/211225

[16] După *Evanghelii gnostice,* editura Ilarald, Bucureşti, fără an, traducere,
studii introductive şi note de Anton Toth, p. 31.

[21] Cardinalul Cienzio, originar din Umhria, a fost o lîgură ciudată la Avignon.
()m de o vastă cultură, deşi italian, el a făcut parte din partida prelaţilor francezi,
mai ales că a trăit multă vreme la Paris, unde a şi predat la universitate teologia.
A murit în împrejurări neelucidate, fiind găsii ucis în dormitorul său, probabil
omorât de cei ce l-au considerat un spion roman printre ierarhii francezi.

[26] „Fantasme", le-ar fi numit Freud. „Scenarii imaginative intime", cum
sunt pomenite şi analizate în psihologia transversală.

[2y] Nicio posibilitate n-a fost exclusă. Se ştia că, după expulzarea evreilor
din Spania, Baiazid le-a oferit un refugiu binevoitor. Ţipor a fost printre primii
care s-a folosit de această oportunitate. Iar Ţipor era „omul Celui de AI Şapte-
zeci şi treilea".

[31] Dc unde şi lurcii oguzi.

[1] „Fiind, pe deasupra, fructul trădării castităţii de către un purtător nedemn
de o rasă călugărească."

[9] De Crăciun — tocmai de Crăciun! — reînvia cea mai puţin solemnă săr-
bătoare păgână, când toate simbolurile şi riturile sacre erau luate în derâdere.

[36] Intr-o foarte discutabilă lucrare a lui Shlonio Weiss despre golem, acesta
pretinde că în Renaştere, la Florenţa, un negustor ar fi plantat un android în

ferestrele unui palat din Piaţa Senioriei şi că a reuşit să-şi controleze prin intermediul aceluia afacerile: golemul ar fi scos sunete puternice ori de câte ori trecea pe sub fereastră cineva suspect că i-ar dăuna afacerilor stăpânului său, fapt îndeajuns pentru a-1 face indezirabil în conştiinţa oamenilor din cetate. Scribul consideră discutabilă cartea lui Shlomo Weiss, întrucât poveştile pe care le conţine sunt mai degrabă propagandistic antisemite din parte unui evreu creştinat urându-şi originea. (Shlomo Weiss, *Istoria golemului,* Augsburg, 1876) lotuşi, lăsând la o parte interpretările, lucrarea mai constituie o atestare a faimei Omului din fereastră.

[46] Popolani = denumire preluată de notabilităţile noi.

[6] Lucrul acesta părea atât de limpede, încât doar el a putut să-l ferească pe Al Şaptezeci şi patrulea, un personaj atât de fabulos de bogat şi cu un renume atât de puternic, să nu fie atras în jocurile politice, în care fierbea Florenţa, Italia şi lumea toată. Şi, totuşi, nimeni nici măcar nu a încercat să-l amăgească vreodată în tabăra sa! Al Şaptezeci şi patrulea a fost Sfinxul, Sfinxul din Florenţa.

[50] Ajuns şi nedespărţitul său secretar personal.

[1] Dezamăgind atâtea femei ce-şi puseseră mari speranţe într-un şarmant posibil tânăr amant şi/sau soţ...

[13] Cât de lungi erau acele perioade de timp, Nătăfleţul însuşi nu putea calcula: uneori avea impresia că a sălăşluit în acele trupuri ani mulţi, ţinând cont prin câte a trecui , dar comparând acele întâmplări cu doar cele câteva ore de somn, totul i se învălmăşea în cap, acesta fiind şi motivul principal pentru care îi era atât de frică să retrăiască acele ipostaze: de fiecare dată când redevenea Al

Şaptezeci şi şaselea, avea o stare de sfârşeală, uneori până la un rău organic. Iar

[11] El avea 18-19 ani, Maria Magdalena Fabiani se apropia de 40. Maria Magdalena era soţia unui armurier foarte bogat, dar care a fost multă vreme departe, capturai fiind împreună cu una dintre corăbiile sale de către piraţii africani. Al Şaptezeci şi şaptelea — pentru care banii nu jucau niciun rol — a fost cel care l-a răscumpărat, împreună cu tot echipajul corăbiei, aşa că soţul încornorat i-a trecut cu vedere relaţia de notorietate cu Maria Magdalena. De altfel, Fabiani nu şi-a revenit în întregime după perioada petrecută în acel prizonierat şi a murit la nici doi ani după ce a ajuns acasă. Faptul că răscumpărarea nu l-a costat nimic şi că afacerile i-au mers mai departe şi în lipsă (amantul anterior al soţiei sale, sperând că armurierul nu se va mai întoarce, îngrijindu-se de avere de parcă ar fi fost a lui) l-a făcut să rămână bogat, chiar şi în ultimele-i luni de neput inţă fizică, ('cea ce avea să-i consolideze convingerea Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea că banii singuri nu au putere şi că pentru a fi cu adevărat împlinit mai trebuie ceva în plus.

După ce a părăsit-o pe Signora Fabiani (al cărei chip îl cunoaştem din picturile păstrate în două muzee), aceasta, rămasă văduvă, s-a căsătorit cu administratorul soţului ei, care astfel şi-a văzut şi el împlinite speranţele.

[38] în privinţa acelui renume, un rol important l-a jucat şi Gianni Vengeri, un derbedeu ştiutor de carte aciuit pe lângă Cavalerul Marchiz şi hrănindu-se vârtos din banii aceluia. Deja prin 1460 au început să circule cântecele despre faptele de vitejie ale Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea şi ele au avut un aseme-

nea succes, încât şi eroul lor a început să creadă în adevărul lor şi să se poarte ca atare: Al Şaptezeci şi şaptelea a ajuns să joace rolul Celui de Al Şaptezeci şi şaptelea!

[39] S-a întâmplat ca Al Şaptezeci şi şaptelea, întrucât era numit direct de către scribul menestrel, să fie recunoscui şi atunci consideraţia de care se bucura bancherul devenea totală: un bancher, oricât de bogat şi oricât de creştin, era cel ce, la fel ca şi evreii, îţi amintea tot timpul că-i eşti dator, motiv pentru care n-avea cum să fie iubit. în schimb, un erou de legendă, chiar dacă te împrumută cu dobândă, o face în continuarea înaltelor sale principii morale de bunătate, a dragostei faţă de aproape şi în virtutea scopurilor profund caritabile.

[11] Cavalerul care lua în grijă educaţia unui tânăr de origine nobilă, de cele mai multe ori chiar a unui copil, îi devenea, pe parcursul uceniciei aceluia, nu numai stăpân, dar şi un fel dc tată adoptiv, un tată cu toate drepturile părintelui în mentalitatea medievală.

[35] Scribul are în amintire minunata nuvelă a lui Orkeny Istvân, Expoziţia cu trandafiri, în care un alt scrib, bolnav de moarte, îşi petrece ultimele ceasuri în competiţia cu timpul pentru a-şi termina cartea, pentru a-şi termina misiunea. Scribul ipohondru se simte de foarte mulţi ani în aceeaşi situaţie.

[18] De unde certitudinea că orice molimă, orice rău produs de oameni ori de mânia lui Dumnezeu se va opri întotdeauna în faţa zidurilor palatului din care Omul din fereastră a supravegheat preţ de atâta vreme cele patru zări? De unde această certitudine care nu venea numai din convingerile stăpânilor clădirii, ci

În timp ce se scrie, prevăzătoare, istoria îşi şterge urmele, dar niciodată atât de mult încât să-l împiedice pe umilul, fantasmagoricul detectiv Scrib să scoată la lumină – în noul volum din ciclul CEI O SUTĂ – *Secretul Florența*.

Grație aplecării înfrigurate şi măiestrei penițe a lui Gheorghe Schwartz, fericitul cititor va putea pătrunde în Palatul Bosci, una dintre cele mai enigmatice construcții din Renaştere, cu personaje de legendă intrate în cronici, dar şi „într-o lume în care scenariile sumbre din cuvântările apocaliptice ale călugărilor se adevereau în mai fiecare zi prin nenorocirile aduse de ciumă, de mercenarii scăpați din lesă, de ambițiile devoratoare ale unor conducători vremelnici ori de răul ce nici măcar nu poate fi numit".

Ieşit din „trena fumegândă" a Palatului Bosci, *Secretul Florența* se constituie într-un nou giuvaier textual prins în diadema biografiilor CELOR O SUTĂ.

CURTEA VECHE UN ROMAN

pentru a comanda online sau pentru lista completă a titlurilor publicate la Curtea Veche, vizitează www.curteaveche.ro

Designul copertei: griffon.ro

GRIFFON AND SWANS BOOKS

începi să afli

ISBN 978-973-669-932-0

5 948486 010142

www.curteaveche.ro